
DE
CONFESSIONIBUS
MALEFICIORUM.
P. BINSFELD.
1596

Stevens Lot 260
17/11/25
30/-

TRACTATVS

DE CONFESSIONIBVS MALEFICORVM ET SAGARVM SECVNDÒ RECOGNItus, & auctior redditus.

An, & quanta fides ÿs adhibenda sit?

AVCTORE PETRO Binsfeldio Suffraganeo Treuirensi Doctore Theologo.

Adiungitur Commentarius, eodem Auctore, in Tit. C. lib. 9. de Malefic. & Mathematicis, Theologiæ & iuris scientiæ, secundum materiæ subiectæ naturam, accommodatus, iam primum reuisus & auctus.

In fine adijciuntur Bullæ & extrauagantes Pontificum successu temporis emanatę contra Astrologos, Diuinatores, Magos, Maleficos & alios superstitiosos.

Exod. 22. cap.

Maleficos non patieris viuere.

AVGVSTAE TREVIRORVM,
Ex Officina Typographica Henrici Bock,
ANNO cIↃ. IↃ. XCVI.
Cum Priuilegio Cæsar. Maiest. ad decennium.

ADMODVM REVERENDO DO-MINO IOANNI BALLAE

celebris Monasterij S. Huperti Ordinis D. Benedicti in Ardenna Abbati, amico suo,

Petrus Suffraganeus
S. P.

CVM præsens in seculum omnium vitiorum colluuies eruperit, & de die in diem mundus in deteriora flagitia ruat, Admodum in Christo Reuerende Pater, rectè quod antiquitus Horatius cecinit, deplorare licet:

Aetas parentum peior auis
Tulit nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Ea de caussa princeps tenebrarum

nunc maioribus viribus,& grauiori tyrannide, quàm vnquam miserum genus humanum inuasisse videtur: ita vt nunquam dormiendum dormitandúmque ei sit, qui custodit Israël: Cùm leo rugiens, iuxta Apostolicam doctrinam, semper circumeat quęrens quem deuoret, nec dormiat, aut dormitet qui hominis salutem impugnat. Deus enim Optimus Maximus prauis mortalium operibus irritatus, malis spiritibus qui à se pessimam in nos habent voluntatem, permittit, vt suam etiam exerceant potestatem,& machinentur omnia mala in perniciem non solùm animæ, sed etiam in interitum corporis & totius substantię ordinatę in conseruationē generis humani. Verè enim quidam dixit: Iustus & omnipotens, cùm præcedentibus peccatis irascitur, permittit vt cæca mens etiam in alijs labatur. Quoniam autem hoc tempore scientia Dei plurimis deest: aut si Deum cognoscunt, non vt Deum timēt & venerantur, sed sequuntur sua desideria, voluptates seculi, concupiscentiam carnis,& superbiam vitæ, Deus multos

Gregor. Hom. 11. in Ezech.

tradit

tradit in reprobum sensum, permittendo Dæmoni, vt suum in eos exerceat tentandi officium, & inducantur ad faciendum ea, quæ non cõueniunt, repleti omni iniquitate & malitia. In quorum numero supremum sibi vendicant gradum ij, quos propter facinorum magnitudinem vulgus maleficos appellat. Quo hominum genere nullum nequius, nullum damnabilius, nullum Deo ingratius, nullum reipublicæ perniciosius, & Dæmonibus propinquius inuenitur. Qua de caussa leges ciuiles naturę peregrinos, & generis humani inimicos nominant. Quandoquidem autem effectus sunt signa naturæ, & ex fructibus arbor qualis sit, cognoscitur, libet paucis ob oculos ponere opera maleficorum, quę frequentius contra diuinam maiestatem, hominũ salutem, & publicam vtilitatem perpetrare non verẽtur: Deum in primis abnegant, suscepto Baptismatis Sacramento renunciant, fœdus cum morte & inferno ineunt, Dæmoni cultum reuerentiamq; exhibent, eiusq; perpetuo ministerio non rarò se deuouent, Dæ-

cap. Nec mirum. 26.q.5. L. Nemo. C. de malefic & Math.

L. Multi. L. Etsi. C. de malef. & math.

monibus incubis & ſuccubis abutuntur, iiſdemq́ue euehentibus, per aërem ad longinqua loca de nocte transportantur, vbi conuenticula celebrant & conſpirationes faciunt aduerſus communem omnium proſperitatem, vt nimirum ſuis incantationibus, ſortilegijs & diabolicis coniurationibus elementa concutiant, tempeſtates & cœli iniurias moueant, terræ & arborum fructus deſtruant, homines iumentaq́ interimant, partus humanos ſuffocent, ſuffocatos igne in cineres reſoluant, & ſic reſolutis vtātur in nephandis ſuis maleficijs, viros impotentes reddant ad generandum, & mulieres ineptas ad concipiendum, necnon alia plurima horrenda & abominanda operantur, quæ mens humana recti conſcia memoria comprehendere erubeſcit, vt Pontificum, Patrumq́; decretis legibus, rationum firmamētis, proprijs maleficorum confeſſionibus, iudicum teſtimonijs, plurimis experimentis exemplisq́; tam in hoc tractatu de maleficorum confeſſionibus, quàm in commentario in tit. Cod. de malefic. & ma-
them

diem. adiuncto contra multorum errores, ac perniciosas falsasq; opiniones declaramus, demonstramus, & vsq; ad satietatem omnium oculis subijcimus. Cùm autem malefici tam enormissima crimina, vt nemo sanæ mentis dubitare potest, committant, & perditi alios perdere non desinant, seducti alios in errorem & malitiam seducere tentent, non immeritò secundum legem diuinam humanamque morte mulctandi, & ab hominum societate tollendi sunt. Indecens & indignum est eis relinquere vitam, qui multorum vitæ insidiantur, & crudele est eis parcere, qui iniustè etiam in insontes sæuiunt. Innocentes enim tradit exitio, qui parcit multorum exitia cogitãtibus. Longo tempore hoc crimen latuit, secretumq; fuit, prout eius exercitij natura est, quippe quod magnam communionem habeat cũ principe tenebrarum, qui odit lucem, & amat noctem, & sic longè lateq; suum virus diffudit, ita vt non sine molestia, labore, & difficultate aliqua ex parte extirpari valeat, sicut experientia rerum omnium magistra

edocemur, publicis argumentis & iudicum quotidianis querelis cognoscimus. Quærunt autem multi, qui plus æquo misericordia erga hoc pessimum hominum genus mouentur (si tamen misericordia dicenda sit, quæ impenditur eis, qui humanitatis expertes sunt, & insontium non miserentur) quando sit tandem futurus finis incendij in maleficos & sagas. Quibus absque longis ambagibus respondetur: Tam diu esse locum pœnæ, quàm diu culpa non cessat. Interest enim reipublicæ ad conseruandum illæsum suum statum, prouincias purgari hominibus malis. Cesset ergo culpa, & cessabit pœna, quę culpæ mensuræ respondet. Quemadmodum enim, quàm diu fures & publici latrones inuenientur, manebit vsus furcæ & rotarum: Sic, quanto tempore malefici & sagæ modo humano & iuris ordine reperientur, tanto incendium perdurare necesse est. Cum feruore, ait Propheta, Gladius ad Chaldęos, gladius ad diuinos, gladius ad fortes illius: cum zelo iustitiæ, & salute reipublicæ præsides prouinciarum, quàm diu malefici sunt,

L. Congruit. ff. de offic. præsid.

Hierę. 50

ſunt, ſententiam proferre poſſunt: Ignis ad maleficos, ignis ad ſagas, ignis ad magos. Sed vt finem his faciam, quia hoc vitium plurimum, proh dolor, inualuit in diuerſis noſtræ Germaniæ Prouincijs, & multi Iudices nunc experientia malorum excitati, diligētius inquirunt, Priores tractatus noſtri de maleficis editiones omnes diuenditæ & diſtractæ ſunt, & paſſim tam ín nundinis Francofurdienſibus, quàm alijs officinis, vt múltorum relatione didicimus, plura exemplaria expetuntur, ſepoſitis alijs negotijs, ſtatuimus publicę vtilitati laborem noſtrum accommodare, & hanc tertiam editionem cæteris auctiorem operæ Typographi ſubijcere, quæ etſi non tam perfecta (quamuis Prouerbio tritum ſit: Omne trinum perfectum eſſe) quin poſſit eſſe perfectior, tamen plurima prioribus addit, quæ maximè faciūt ad clariorem multorum lucem, & lectorum eruditionem. Ne autem huic noſtræ editioni fautor & patronus deeſſet, Admodum Reuerende Domine, te meritò delegi protectorem contra Zoilum, qui fre-

quentius oblatrare solet contra offensionem maleficorum & noctiuagarum strygum, maximè quod etiam occasionem augendi librum dederis superiori hyeme Treuiris, cùm à Typographo venalia exemplaria postulasses, nec habuisses propter omnium distractionem, & tum temporis spem dederim iterum breui latius excudendum. Mouent etiam ad hoc singularia beneuolentiæ amicitiæque officia, quibus me Tua admodum Reuerenda Paternitas sibi deuinxit in Monasterio vestro S. Huperti, cùm ante aliquot annos locũ illum miraculis multis clarum, & religione cõspicuum peregrinationis caussa visitassem. Præterea etiam idem suadent humanitatis & obseruantiæ argumenta, quæ sæpè alibi mihi in conuentu magnorum, & honoratorum virorum ostendit. Grato ergo æquoq; animo hunc nostrum, quem dedicamus & offerimus laborem accipito. Precamur interim summis votis DEVM Optimum Max. vt Tuam admodum Reuerendam Paternitatem diutissimè in spiritus & corporis valetudine robustam con-

conſeruet, vt valeat fœliciſſimè ſuum monaſterium antiquum & valdè celebre iniuria horum infœlicium temporum incendio dirutum, vti proſperè cœpit, in religione ſancta D. Benedicti, ſub quo militat, & ędificijs erigere, & ad finem optatum perducere. Treuiris, Calend. Septemb. Anno Domini 1596.

(∵)

CARMEN CONTRA MALEFICOS.

Ad beneuolum Lectorem.

Vltima quis dubitet versare volumina cœlos,
Quando tot ex Orco monstra luesq; ruunt?
Illic prædo furens sceleratis militat armis,
Destruit & puræ relligionis opus.
Hîc & in amplexus ditis venit impia Saga,
Fœdat & horrendo membra torumq; stupro.
Ictaq; cum Christo, cum Sanctis fœdera soluens
Ferrea connubij cum Styge pacta ferit.
Hinc amor, hinc faciles aditus, hinc mutuus vsus,
Hinc ad nocturnos dextera iuncta choros.
Hinc tot aquis clades, populis tot funera surgunt,
Dum mala, quæ Dæmon suaserit, illa patrat.
Si iubet hic tristes membris infundere morbos,
Tecta parat tacitis hæc aconita dolis.
Si iubet hic denso fruges subuertere nimbo,
Hæc pluuias Stygio carmine cogit aquas.
Si iubet hic terram syluasq; boare tonitru,
Efficit: & montes rumpere posse putat.
Quò magis indoleas, vereareq; Numinis iram,
Stant ea patronis crimina tuta suis.
Qui scelus ingenuæ titulis hoc artis obumbrant,
Vnde vetant meritas igne piare striges.
Sed nihil iniustæ prodest defensio caussæ,
Binsfeldi docta præsulis arte cadit.

Damo-

Dæmonis hic fraudes pandens caligine tectas,
Publica, quæ scribit, per monumenta probat.
Quæq; dat infœlix Plutonis damna propago,
Hæc Sophiæ & Patrum detegit arte, fide.
Adijcit antiquo pœnas his iure dicatas,
Tartaream fugiant hac ratione necem.

Ex nouo Collegio, seu Seminario Metropolitano Treuirensi,

A. v. Bruele, S. Th. D.

TRA-

TRACTATVS QVÆSTIONIS,

AN FIDES SIT HABENDA Maleficorum Confeßioni?

PRO intelligentia ſenſus quæſtionis cognoſcendum eſt, maleficos confiteri, ſe quædã opera feciſſe, & damna intuliſſe, quæ facultatem humanæ naturæ, ingenijq́; noſtri captum ſuperare videntur: quare à multis, qui rerum naturas ſuo cerebro, & non veris fundamentis metiuntur, ſomnia & meræ phantaſię credun-tur. Deinde malefici de ſe confeſsi, de alijs cõfitentur, eoſque tanquam criminis participes denunciant. Duo ergo membra quæſtionis pertractanda erunt. Primum, præſuppoſitis aliquot præludijs, quæ vniuerſæ materiæ aliquod lumen cognitionis adferant, reſoluet veritatem operum mirabilium, quæ fatentur ſe feciſſe & facere. Secundum, in quo nodus difficultatis conſiſtit, aperiet, an maleficorum confeſsioni contra ſocios & participes criminis aliquid fidei tribuendum, & quantum in ordine ad torturam: per decurſum dubijs incidentibus ſatisfiet, & tandem argumenta in oppoſitum diſſoluentur.

Diuiſio operis.

A   1. Præ.

I. Præludium. *Certißimum est, & nulla ratione dubitandum, maleficia propriè dicta, siue opera diabolica, mediãte hominum auxilio, in rerum natura fieri, & hoc secundum sacras literas, canones, leges ciuiles, & rectam rationem.*

Maleficia fieri certũ esse.

Dictum (maleficia propriè dicta) quia apud antiquiores Iuris peritos & leges, maleficium generaliter accipitur pro omni crimine, hîc autem sumitur pro opere malo ope diabolica perfecto, singulari modo, & ad singularem effectum.

Maleficij variæ significationes.

Probatur nunc Præludium, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos: & c. 20. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos. Deut. 18. Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atq; auguria, nec sit maleficus aut incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. In iure Canonico, *in titulo de frigidis & maleficiatis, & 26. per totam quæstion. & 33. q. 1. cap. si per sortiarias.* In iure Ciuili, *C. de maleficis & mathematicis.* Hinc argumentum firmissimum sumitur: cur enim sacræ literæ tam seuerè maleficia, incantationes, & opera magica damnant, si nulliùs sunt virtutis

tutis & efficaciæ? Cur canones & Pontificum decreta prohibent? Cur leges ciuiles capitales in maleficos & incantatores statuunt pœnas? An fortè istas leges Christiani instituerũt, quibus artes magicę puniuntur, secundum quem alium sensum, nisi quod hæc maleficia generi humano pernitiosa esse non est dubium? Sic enim arguit S. Augustinus lib. 8. de Ciuit. Dei, cap. 19. Veneficia ergo & Magia, non vanum nomen sortita sunt, sed vim quandam possident, vt rectè ait Michael Psellus in lib. de Dęmonibus. Accedit etiam ratio. Reperiuntur aliqui effectus, & reperti sunt in rerum natura vt dare responsa de occultis, ferri per aera ad remotissima loca, *&c.* qui non possunt referri ad caussas naturales, sed Dęmones. *De his legendi S. Augustinus lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 17. & 18. & lib. 15. cap. 23. & lib. 2. de doctrina Christiana à cap. 20. & lib. 3. de Trinit. à cap. 5. S. Thomas lib. 3. contra Gentiles à cap. 104. S. Bonauent. in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. cum Magistro senten. Alexander Halen. 2. parte, q. 43. Franciscus Victoria in relectione de arte Magica. Alfonsus à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione, à cap. 14. Malleus maleficorum. à par. & alij, qui in progressu allegabuntur.*

Ex dicto præludio infero, hæreticum esse, & à fide Christiana alienum, qui cum pertinacia asserit, maleficia nihil aliud esse quàm somnia & imaginationes. Nec talis hæresis noua est, sed antiqua, *vt est videndum apud S. Thomam &*

Bonauent. in 4. d. 34. & Ioan. à Turrecre. in 33. q. 1. cap. Si per sortiarias. Procedit autem hic error ex alia maiori infidelitate, nempe qua creditur: Dæmones non esse, nisi in opinione vulgi. Fuit Democriti, Alexandri, Simplicij, Auerrois, & Aristotelis secundum communiorem sententiam, nec non aliorum Peripateticorum opinio, nullos esse Dæmones. Putat autem Auerr. in Epistola de Resurrectione, persuasionem & opinionem de existentia Dæmonum inde inuectam, quod viri sapientes hæc terriculamẽta commenti fuerint ad arcendos & terrendos improbos à sceleribus, quasi post hanc vitam supersint vltores malorum, quos nos Dæmones appellamus. Huius inuenti Simplicius in libr. de Anima, primum inuentorem tradit fuisse Pythagoram. Et quamuis Augustinus Eugubinus libr. 8. de perenni Philosophia, ca. 26. contendat docere, Aristotelem sensisse Dæmones esse. Communior tamen sententia est, secundum Philosophiam Aristotelis, nullos esse Dæmones, cùm nullas nouerit substantias separatas à materia, præter motores orbium, quod in 12. suæ metaphysicæ libro demonstrare contendit. Ex hoc fundamento originem trahit error Hermetis Trismegisti, & aliorum Philosophorum, referentium omnia opera magica in virtutes & caussas naturales. Saducęi quoq;, vt in Actis Apostolicis apertũ est, spiritum & angelum esse

nega-

negabant. Hos secuti sunt quidam hęretici dicti Dositheani, quos ex Simonis Magi schola prodijsse Theodoretus putat. Horum opinionem impietate plenam adhuc nostro sęculo quidam secuti sunt, quos confutat Franciscus Feuardentius lib. 1 aduersus hæreses, in verbo Angeli. Similem errorem Origenes tribuit medicis, tract. 3. in Matth. verba 17. cap. Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur. Primò autem quæramus, ait, quid est, quod sequitur: quia lunaticus est, & malè patitur? Medici loquuntur, quæ volunt; quia nec immundum spiritum arbitrantur, sed corporalem aliquam paßionem, & dicunt humida moueri in capite secundum aliquam compaßionem ad lumen lunare, quod humidam habet naturam. Nos autem qui Euangelio credimus, dicemus hanc compaßionem immũdum spiritum operari. Obseruat enim quædam schismata lunæ, & sic operatur, vt ab obseruatione lunæ pati homines mentiantur, & per hoc culpabilem DEI creaturam ostendat. hæc Origenes. Ad idem accedit, quod Michael Psellus antiquißimus Philosophus Platonicus, sed Christianus, in lib. de Dęmonibus refert, se conuersatum cum homine in Chersoneso Græciæ contermina, solitariam vitam agente, cui nomen Marcus erat, qui in primis Dæmonum studijs adhæserat, deinde palinodiam cecinit, verisq; nostris dogmatibus ad-

hæſit. Cum hoc homine multa contulit de natura Dæmonum, vt ex libro clarum eſt, & inter cætera de Dęmonum operationibus in arrepticijs & alijs, obijcit Marco in hæc verba: Sed ego, ô Marce, inquam, retentiora quædam ſapere nos medicorum ſectatores adducunt, aſſerentes paſsiones eiuſmodi nō eſſe effectus Dæmonum, ſed humorum, vaporumque, & venti malè ſeſe habentium. Itaq; pharmacis & dieta, & non carminibus incantantium, expiationibuſq; curare hæc aggredi ſolent.

Tum Marcus reſpondit. Nihil mirum eſt hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter ſenſum, ſed corporibus tantum incubuerint cognoſcendis. Illa fortaſſe decebat malorum humorum putare incommoda capitis ſomniferam grauitatem, atrę bilis anguſtias, phreneſis deliramenta, quæ lauacris, potionibuſque, vel euacuationibus, vel emplaſtris ſedare conſueuerunt. Inſpirationes autem, occupationeſq;, quibus, qui obſeſſus eſt, agere nihil poteſt, non intellectu, non ratione, non phantaſia, non ſenſu. Aliud verò eſt, quod mouet atq; ducit, dicitq; inſuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prædicit: quo inquam pacto dicemus hæc eſſe erraticas materiæ motiones: A Philoſophorum & antiquorum Medicorum falſa & impia opinione non vidētur noſtris temporibus etiam aliqui Phyſici eſſe alieni, qui ferè omnia, quæ Dęmonum

operatione, circa hominem aguntur, vt contingit in energumenis, obſeſsis, maleficis & incantatoribus, referunt in humores melancholicos, complexionem corruptam, perturbatam phantaſiam, aliaſq; cauſas naturales: & fortaſſe etiam cum ſuperioribus animo verè ſentiunt, neq; Dæmones eſſe, neq; infernum, ſed animam ſimul cum corpore interire, licet verecundia & timore impediti non prodant. Quam impiam doctrinam aliqui etiam Itali medici & phyſici ex Philoſophia quorundam Ethnicorum hauſerunt noſtris temporibus.

Sit ergo.

2. Præludium. *Fides Catholica firmiter tenet eſſe Dæmones.*

Dæmones eſſe, eſt fidei.

Probatur Iob 1. Cùm veniſſent filij Dei ante faciem Domini, adfuit etiam inter eos Satan. Leuit. 19. Prohibetur immolatio Dæmonibus fieri, & Deut. 32. & alibi, & in nouo Teſtamento Chriſtus ſæpe eiecit à corporibus obſeſsis Dæmonia, & S. Paulus ad Epheſ 6. oſtendit periculoſum certamen, quod cum rectoribus tenebrarum habemus.

Matth. 8. 9. Luc. 9. 11. Marc. 9.

Si ergo ſunt Dæmones, neceſſe eſt eos operari, cùm non ſint otioſi, ſed ſemper circumeant quærentes, quem deuorent.

Ad maleficiũ tria cõcurrere, & quæ.

3. Præludium. *Vt maleficium fiat, de quo hic agimus, tria concurrere necesse est: Diuinam voluntatem permittentem, Diaboli potestatem perficientem atq; instigantem, & hominis malefici voluntatem liberè consentientem.*

Cùm enim Deus rerum omnium, quæ cœli terræque ambitu continentur, prima sit caussa, Principiumq; mouens, in ipso sumus, viuimus ac mouemur, necnon omnia per ipsum facta sunt, & fiunt, & sine ipso factum est & fit nihil: ideo cuncta diuinæ prouidentiæ subduntur, vt nec capillus capitis pereat sine ipsius nutu; id quod probat in suorum consolationem, dum ait: *Nonne duo passeres asse veneunt, & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos.* Si ergo DEVS noluerit, diabolus cum omni sua potestate nihil poterit in terra nocere hominibus. Permittit autem Deus, hanc Dæmonibus & & maleficis potestatem: tum ad manifestandum hominibus altitudinem diuitiarum suæ sapientiæ, & scientiæ, quæ etiam nouit ex malis elicere bonum, tum ad declarandum iustitiam in eos, qui peccant, & non agunt pœnitentiam: tum ad cognoscendum, quod illi, qui contempta veritate ad patrem mendacij conuertuntur, iustè decipiantur, & in varios errores perducantur. Dicet quispiam: Quare Deus

Deus permittit, vt etiam in ſanctos & innocẽtes diabolus ſuam exerceat poteſtatem, vt conſtat ex hiſtorijs Iob, S. Anthonij, Hilarionis, aliorumq́; ſanctorum Patrum? Certiſsimum eſt, quod ratione malitiæ & demeritorum, maior conceditur Dæmonibus poteſtas in malos, quàm bonos: quia mali meruerunt peccatis ſubijci tanquã viliſsimi ſerui: à quo enim quis ſuperatus eſt, eius ſeruus eſt. Super bonos autem Dæmon non habet poteſtatem ad perdendum, ſed tantum ad probandum, *Iob. 2. Ecce omnia quæ habet, in manu tua ſunt: verumtamen animam ipſius ſerua. Et Tob. 12. Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, vt tentatio probaret te.* Adhæc Deus Opt. Max. qui ſuauiter omnia diſponit, permittit vt boni aliquando maleficijs afficiantur: partim in argumentum meritorum, quæ augentur ratione tribulationis patienter toleratæ: partim in cuſtodiam humilitatis, dum enim huiuſmodi Dæmonis exercitijs ſe cognoſcunt ſubiectos, humiliãtur, cùm ignorent, amore ne an odio digni ſint: partim vt reuocentur ad frugem melioris vitæ, maiori ſtudio & diligentia rebus diuinis, ſacramentisq́; myſterijsq́; noſtræ ſalutis incumbant, quæ ſunt oportuna arma ad euertendas aëreas poteſtates. In horum confirmationem pulchra adferuntur à S. Auguſtino in Pſal. 77. in illum verſiculum: Miſit in eos iram indignationis ſuæ, &c. In filijs diffidentiæ, inquit, tanquam

Quare Deus maleficia permittat.

2. Petr. 2.

in ſuis mancipijs operatur, quemadmodum homines in pecoribus ſuis: Et illic tamen quantum Dei iuſto iudicio ſinitur. Sed aliud eſt quãdo poteſtas eius etiam ſuis ſicut ei placet, tractandis maiore poteſtate prohibetur: aliud quando ei poteſtas etiam in eos, qui ab illo alieni ſunt, datur. Sicut homo de pecore ſuo pro humano captu facit, quod vult, nec ſanè facit, ſi prohibeatur à poteſtate maiore. De alieno autem pecore vt faciat, expectat ſibi poteſtatem dari ab illo, cuius eſt. Ibi ergo poteſtas, quæ fuerat, prohibetur: hîc autem, quæ non fuerat, tribuitur.

Dæmon non plus poteſt, quàm Deus ei permittit.

4. Præludium. *Permiſſione diuina præmiſſa, Dæmon operatur tantum, quantum ei conceditur, & non plus.*

Patet in Iob. Ecce in manu tua eſt: veruntamen animam illius ſerua. & in Apocal. 20. Angelus catena ligauit Dæmonem. & in Exod. cap. 7. & 8. Magi Pharaonis ſerpentes fecerunt, & alia ſimilia, vbi ad Ciniphes, quæ ſunt muſcæ minutiſsimæ, ventum eſt, defecerunt malefici, & dixerunt ad Pharaonem: *Digitus Dei eſt hic, vt rectè notat S. Auguſtinus li. 3. de Trinit. cap. 7. & 9.* A bonis etiam angelis, quibus orbis & hominum cuſtodia commiſſa eſt, aliquando Dæmones impediuntur, ne poſsint omnia, quæ cupiunt, in effectum deducere. Quando Dæmonis poteſtas apud Doctores dicitur ligata ad ſenſum Scripturæ,

non ita intelligendum, quod per mortem Christi ita sit religatus in infernum, vt non posit ad nos accedere tentationis & vexationis gratia, vsq; ad aduẽtum Antichristi, quando eius potestas soluetur, vt malè Franciscus Ponzinibius in tractatu de Lamijs & excellentia vtriusq; iuris, num. 56. videtur intelligere. Hoc enim argumento vtitur contra translationem realem. Diabolus ligatus est in inferno: Ergo non potest exire ad tentandum & portãdum sagas. Sed hic sensus sapit hæresin, vt probè ostendit Barth. Spin. in Apologia 2. c. 5. contra Ponzinibium, cùm sacrę literę contrarium doceant. 1. Petr. 5. Aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens circumit, quęrens, quem deuoret. & Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitię in cœlestibus. Vbi pręmisit Apostolus hęc verba. Induite vos armaturam DEI: vt posſitis stare aduersus insidias diaboli. Et Christus Apostolis reliquit potestatem eijciendi Dæmonia. Tandem experientia compertisſimum est, multos in dies vexari, tentari, & non raro posſideri à Dæmonibus. Quare non omnes Dæmones sunt ligati in inferno, sed magnus numerus eorum habitat in aere isto caliginoso, iuxta Apostoli Petri doctrinam. De qua re Magister sententiarum & Docto-

Doctores in 2.d.6.tractant. Et præclarè Guilhelmus Parisien.scribit in 2.part.de vniuerso. Cùm doctrina, inquit, Christianorum habeat euidenter in aëris parte caliginosa Dæmones quasi in carcere habitare vsq; ad diem iudicij: quæritur qualiter inde tam liberè exeant, & in multitudine tanta? Aliquando enim totam terram quasi occupasse videntur in templis & statuis, ac receptaculis alijs, in domibus ac penetralibus, limitibusq; agrorum ac syluis, in fontibus atq; fluminibus & locis amœnis, in quibus colebantur & respondebant. Aut ergo paucissimi remanebant in aëre: aut incredibiliter numerosa est multitudo eorum. Vnde videntur liberum habuisse, imo adhuc habere egressum, cùm ad incantationes, inuocationesq; magorum, & Necromanticorum mox veniant. Quid etiam dicam de opere maioris, minorisq; circuli, in quibus tãta eorum multitudo apparet, vbi & quatuor reges eorum à quatuor mundi partibus cum exercitibus suis innumerabilibus venire dicuntur? De exercitibus quoq; nocturnis, quid de fatis ac dominabus nocturnis, quarum principem vocant Abundiam seu Satiam ab abundantia & satietate, quas largiri creduntur domibus, quas frequentant, præsertim à mulieribus, quæ anilibus deliramentis intendunt, cùm hęc omnia maximè maligni spiritus videantur? Quomodo ligati aut incarcerati censentur, qui ita dis-

cur-

currunt? Nam & Euangelium protestatur in vno homine legionem vnam fuisse. Veruntamen ob hæc nullatenus debes de veritate doctrinæ Christianorum prætactæ ambigere. Quod si reminiscaris sermonis eius, qui dixit, quod tot legiones in vnoquoq; separatarum ordine substantiarum consistunt, quot sunt personæ in vna legione: videbis in vnoquoq; ordine esse sex millia, & sexcentas, & sexaginta sex legiones. Vnde nequaquam putandum est, quod ad libitum posint sæuire in homines. Nec sine permisione prouidentiæ creaturis egredi queunt, & nostram habitationem intrare: imò iusto Dei iudicio illudunt, & pęnas varias infligunt iniquis, in quibus omnibus creatoris intentio sancta & recta est, vtpote decor iustitiæ, correctio peccatorum, punitio medicinalis culparum, exercitatio electorum. Hæc Guilhelmus. Sed nunc ad propositum reuertamur, alligata est potestas Dæmonis non ita vt tentare non valeat, sed ne tantum tentet, quantum tentare desiderat, vt S. Augustin. lib. 20. cap. 8. de Ciuit. Dei docet, cùm ait. Sed alligatio diaboli est, non permittere exercere totam tentationem, quam potest vel vi, vel dolo ad seducendos homines, in partem suam cogendo violenter, fraudulenterúe fallendo. Per aduentum CHRISTI & mortem eius ligata est potestas Dæmonis, quia aperta est ianua paradysi, quæ ante clausa

erat

erat cunctis, & nunc aditus mundis animabus patet ad cęlum per redemptionem Saluatoris nostri, & vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Non tamen negãdum est, quin ex parte tentatorum, Dęmonis potestas respectu aliquorum magis sit soluta, quam ratione aliorum. Quod S. August. in ser. 197. de temp. qui est sermo secundus de Dominica prima post Trinitatis docet: Ante aduentum Christi, ait, fratres charissimi, solutus erat diabolus: veniens Christus fecit de eo, quod in Euangelio dictum est: Nemo potest intrare in domum fortis, & vasa eius diripere, nisi prius alligauerit fortem. Venit ergo Christvs, & alligauit diabolum. Sed dicet aliquis. Si alligatus est, quare adhuc tantum præualet? Verum est, fratres charissimi, quia multum præualet: sed tepidis & negligentibus, & Devm in veritate non timentibus dominatur. Alligatus est enim tanquam innexus canis catenis, & neminem potest mordere, nisi eum, qui se illi mortifera securitate coniunxerit. Iam videte fratres, quàm stultus est homo ille, quem canis in catena positus mordet. Tu te illi per voluptates & cupiditates seculi noli coniungere, & ille ad te non præsumet accedere: latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest, nisi volentem. Non enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit. Ex dictis con-

stat

ſtat maiorem concedi poteſtatem Dæmoni in peccatores,& maximam in eos,qui maxima crimina commiſerunt: cùm gratia DEI, quæ Dæmoni reſiſtit,& ei manus ligat, longe à ſceleratis hominibus ſit. Quare falſum quoq; eſt quod Pózinibius arbitratur, Deum non permittere, vt diabolus portet ſagas: Cùm omniũ iniquorum, maximè tamen maleficorũ princeps & caput ſit diabolus, & ipſi ſint membra eius, qui Deo permittente, poteſt eos mouere, non eſt ambigendum , cùm peccata eorum maxima maximè iram Dei prouocent, Deum permittere: qui enim permiſit filium ſuum, in quo nullum veſtigium peccati vnquam extitit, à dæmone in montem duci, & ad pinnaculum templi conſtitui, necnon à membris ſuis Iudæis flagellari, & crucifigi, quomodo non permittet ſceleratos maleficos & magos, vexare & mouere? Prædictæ doctrinæ admodũ conforme eſt, & in ſequentibus magis eluceſcet, quod pro veriſsimo habeo, in crimine nefando maleficorum & ſagarum cõtra quorundam hominum ignorantiam, qui ſæpius admirantur, quomodo homines minima data occaſione in tam graue & horrendum crimen incidant, maxima crimina antecedere caſum. Exempli gratia, vt ex quotidianis maleficorũ confeſsionibus percipimus: mulier ex aliqua deſolatione redditur puſillanimis, ſtatim aggreditur eã Dęmon: aut vir aliquam diſplicẽ-

tiam

tiam concipit aduersum propriam vxorem voluptateq; accenditur in aliam, in cuius forma se offert mille artifex & vincit. Vel iuueni aliquis voluit obambulans solus cogitationem in animo turpes de rebus venereis, in promptu apparet traditor in specie formosissimæ fœminæ, & his habitis leuibus occasionibus Dæmon statim proponit consilium, & promittit quod velit facere voti compotes, si Deo abrenuncient, & castra sua velint sequi, his propositis miseri morem traditori gerunt, de his omnibus exempla plurima sunt in processibus nostrorum iudicum. Dico ergo has leues occasiones & caussas proximas, quæ Dæmoni portam aperiunt, multo grauiora peccata prę supponere, quę diuina sic exigente iustitia, demeruerunt casum in tam abominabile facinus. Quia & diuinis literis, & doctissimorum virorum auctoritate comprobatur, qd precedentia peccata quandoq; sint caussa aliorum. Sic Paulus Rom. 1 Quia non probauerũ Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea, quę non conueniunt, & in desideria cordis eorum. Esai. 6 Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua. Sap. 2. Excæcauit enim eos malitia eorum. Sic etiam in sacris Devs dicitur excæcare & aggrauare aures, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. His accedunt Doctores, S. Gregor. homil. 11. in Ezechielem

Iustu

Iuſtus & omnipotens DEVS, cùm præcedentibus peccatis iraſcitur, permittit vt cęca mens etiam in alijs labatur. S. Auguſt. in lib. 83. quæſtionum. q. 79. S. Thom. 1. 2. q. 79. art. 3. & q. 87. art. 2. & alij alibi. Quare omnes, qui vident, quando diabolus Dei abnegationem proponit, & abrenunciationem eorum, quæ in Baptiſmo promittũtur, deſiderat, (quod Dæmonis negotium ſit) neceſſe eſt, quod excęcati non videant: quis enim niſi cæcus tam oculis corporis quàm cordis, ſi audiat ſibi proponi Dei abnegationem non exhorreſcat? quis tam à mente alienus, ſi adhuc ſcintilla verę lucis irradiet, metu non concutiatur, ſi tale ſcelus obijciat? Certum ergo videtur, talia præceſsiſſe ſcelera, quorum pœna eſt, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Atq; hoc ſingulare eſt inimici & hoſtis ſtudiũ, nec Dei prouidentia permittit, quod animam inuadere poſsit, quæ peccatis & ſceleribus prius ſe nõ priuârit amicitia & gratia Dei. Sic Caſsian. in collationibus Patrum, collat. 8. quæ eſt Abbatis Sereni ex collatione S. Anthonij, probat & definit, nullatenus Dæmonem poſſe mentem cuiuſq; vel corpus inuadere, nec habere facultatem in cuiuſlibet animam penitus irruendi: niſi eam primò deſtituerit omnibus cogitationibus ſanctis, ac ſpirituali contemplatione vacuam nudamq; reddiderit. Quod idem rectius ſuo more ſimilitudine oſtendit D. Chry

ſoſt.lib.2.de Prouidentia Dei. Quemadmodum, inquit, hi, qui parietes ſuffodiunt noctis tempore extincto lumine, & furari opes, & earum dominos cum omni facultate iugulare poſſunt: Ita & hic (intellige Dæmonem) per cæcæ noctis errorem ac tenebras mẹrorem offundens, cogitationes omnes, quæ ad munimen noſtrum eſſe poſſunt, ſubducere prius ac furari nititur, vt deſertam ac ſine adiutorio animam inuadens, plagis innumeris cõfodiat. Ad idem facit Gloſſa Matth.4.in illa verba. Si cadẽs adoraueris me, cùm infert. Ergo qui adoraturus eſt diabolum, ante corruit. Si quis obijciat: Deus Optimus Maximus in Iob, Anthonium, alioſq; viros ſanctos etiam reliquit Dæmoni, ad tentandum & vexandum poteſtatem. Ergo ratione peccatorũ non permittit Deus tentationem & deceptionem. Facilis eſt ad hoc Reſponſio: Conceſſa eſt in viris ſanctis Dæmoni poteſtas ad exercitium & coronam in læſione & vexatione aliqua corporali ſine vllo animæ vulnere: vt patet in Iob. Ecce omnia in manu tua ſunt, veruntamen animam eius ſerua. At reſpectu maleficorum eſt conceſſa poteſtas ad interitum etiam animarũ, quia dæmon tam animam eorum ſibi vendicat per conſenſum in tam immane ſcelus, quàm etiam in corpus dominatur, quod verberibus quoque ſubijcit, ſi maleficus pro ſuo benepl acito ſeruitutem ei non impendat. Sunt enim male-

ficì & sagæ quasi asini diaboli, ipsum quasi portant, & ab eo deferuntur, & tamen ex permissione diuina id demerentibus peccatis, in tanta sunt cæcitate, quod videntes non videant, & audientes non intelligant. Quod si quis obijciat contra dicta illud Apocalypseos cap. 20. Cùm consummati fuerint mille anni, soluetur Sathanas de carcere suo, & exiet, & seducet gẽtes: quod erit tempore Antichristi, quãdo erit tanta tribulatio, vt etiam, si fieri possit, electi moueantur: Ad quam auctoritatem videtur alludere Ponzinibius loco citato. Respondeo cum Magistro & alijs in 2. d. 6. quod cùm hæc de Lucifero intelligantur, siue in infernum demersus sit, siue non: credibile est, eũ non habere potestatem tantam accedendi ad nos, quantam habebit tempore Antichristi, in quo fraudulenter ac violenter operabitur. Et ideo tunc dicitur soluendus, quia maior ei potestas propter maiorem hominum malitiã, & incredulitatem dabitur à Deo ad tẽtandum homines, quàm modo habeat. De hac autem alligatione & solutione diaboli latè agit S. Augustinus lib. 20. cap. 8. de Ciuit. Dei, quem studiosus lector videre poterit.

5. Præludium. *Ad maleficium præter diuinam permißionem, & diaboli potestatem, requiritur hominis libera volũtas, quæ ex malitia consentit in maleficium, qua*

In malefici͂ etiam maleficus liberè consentire debet.

diabolus tanquam instrumento vtitur ad effectum.

Affectat enim diabolus in suis maleficijs quandam imitationem diuinorum operum. Vndesicut Deus in mysterijs nostræ salutis & sacramētis, hominum salutem eorundem ministerio operatur, etsi de absoluta potestate non sit alligatus sacramentis & visibilibus signis: ita diabolus in perditionem, maleficorũ opera, suam malitiam diffundit, quamuis etiam Deo permittente, per se possit hominibus nocere, vt patet in Iob, Anthonio, & alijs: tunc tamen non est maleficium, sed purum diaboli opus. Accedat ergo consentiens hominis liberum arbitrium ad perfectionem maleficij, necesse est, quod quidem arbitrium potest diabolus, vt rectè Cyrillus ait, *Catechesi 4. Illuminatorum*, incitare, cogere autem præter voluntatem omninò non potest. Subijcit tibi scortationis cogitationes, si vis, probas: si nolis, improbas. Quàm diu ergo homo in statu præsentis vitæ est, cùm liberi arbitrij permaneat, à Dæmone cogi non potest ad malum, sed tantum persuadendo, vel terrendo moueri. Dei enim omnipotentis solum opus est, efficaciter voluntatem hominis impellere, iuxta illud, *Prouer. cap. 21. Cor regis in manu Domini.* Ex hoc fundamento error multorum imperitorum in vulgo confutatur, qui censent haud

Malefici cõuerti possũt, si volunt.

fieri

fieri posse, vt malefici iterum cõuertantur ad saniorem mentem, quando semel Dæmoni sua nomina dederunt, & Christianæ fidei abrenunciârũt. Sed hic error cùm sit falsissimus, à Concionatoribus ab humanis mentibus extirpandus est: multos enim trahit in desperationis peccatum, qui ad Christum redirent; tollit libertatem arbitrij, gratiã Dei extenuat, & diabolum potentiorem facit ad perdendũ, quàm Christum ad saluandum, contra veritatem ab Apostolo traditam. *Rom. 5. Vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia.* Videmus etiã, quod aliqui se voto religionis solemni, corpore & animo in perpetuum Deo consecrârũt, ipsiusq; castra multis annis secuti sunt, qui quãdoq; in fine vitæ Dæmonis suggestionibus impulsi, apostatæ fiunt, & suaue Christi iugum derelinquunt. Quanto magis, qui infœlicis Dęmonis sodalitium sequuntur, etiãsi eius obsequio se deuouerint, poterunt gratia Dei adiuuante, quæ omnibus petentibus datur, ad communionem fidelium, si velint, redire, & duram diaboli seruitutem excutere, & hæc doctrina hoc infœlici tempore sępius populo inculcanda est.

Omnia maleficorum opera fiũt ex pacto cũ Dæmone tacito vel expresso

6. Præludium. Præcedenti affine. *Omnia opera maleficorum effectum sortiuntur ex pacto expresso, vel tacito cum Dæmone, ita vt semper, quando vult maleficus*

operari, expreßè vel tacitè inuocet Dæmonem in auxilium, vt concurrat ex pacto.

Hoc præludium, cum tota opera magorum & maleficorum fundetur in pacto & quasi condicto cum Dæmonibus, vt attestantur Doctiss. in Theolog. Franciscus Victoria in Relect. de arte Magica, & Iosephus Angles, in 1. par. Florum qq. Theologicarum in 2. in q. de eadem materia, latius quàm in priori editione est extendēdum, maximè cùm Ioannes VVierus celebris in medicina, & vir variæ lectionis, qui ferè totam machinam maleficorum & Sagarum in phantasmata, melancholiam & illusionem refert, hoc fœdus etiam & pactum imaginariū, & impossibile iudicet, & satis congruè ad suum propositum: Quia destructo fundamento, quæ ex ipso sequuntur, destructa censentur: & cùm dictus Doctor Medicus in ipso fundamento cæcutiat, sicut etiam in quibusdam aliis principalibus punctis huius materiæ, habeatq; aliquos suæ opinionis discipulos: fusius doctrina de pacto Magorū & maleficorum stabilienda est, vt firmo iacto fundamēto, ædificium firmius stet. Impugnat dictus auctor pactum hoc & fœdus præcipuè in lib. de Lamiis ca. 7. & 8. & 23 & de præstigiis Dæmonum lib. 6. cap. 27. & in d. cap. 23. non constare dicit de pacto, nisi ex propria stupidarum delusarumq; anicularum confessione. Et in d. ca. 27. argumentis impossibilitatem pacti arguit, quæ infra soluentur.

Vera & Catholica doctrina est intercedere posse pactum, & de facto interuenire in operibus Magorum & maleficorum. Probatur in primis ex illo Esaiæ 28. Dixistis, percussimus

fœdu

fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Quod ad præsentem sensum, allegârũt S. Thomas 2.2.q.95.art.4.in corpore. Alphonsus Castren. lib.1. de iusta hæreticorum punitione, cap.14. Mart. Nauarr. de pœnitentia. d.1. cap. Nunquid Cain. Paulus Grilland. lib.2. de Sortilegijs, q.3. Atq; hæc Esaiæ verba ad propositum etiam accommodant Pontifices, Ioannes 22. in extrauag. incip. Super specula edita contra Magos & magicas superstitiones. Et Sixtus V. in Bulla contra Astrologos, incantationes, diuinationes & sortilegia. Quare non rectè Censor noster tam pactum, quàm hunc sensum verborum Esaiæ impugnauit. Quandoquidem sacra Scriptura non solùm vnum habet sensum, sed etiam plures. Clarius idem probat illud Euangelij Matth. 4. Iterum, inquit scriptura, assumpsit eum in montem excelsum valdè, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus. Vade Satana. Scriptum est enim, Dominum DEVM tuum adorabis, & illi soli seruies. Hîc percunctor, an hæc non sit species & forma pacti: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris. Quis enim Iurisperitorum dubitauit pacta fieri hoc modo, per si, dabo hoc, vel tantum, si hoc feceris. L. hoc iure. ff. de donationib. L. Labeo scribit, si mihi Bibliothecam. L. Iuris gentium. ff. de pactis. Baldus in

Tract. de pactis, à num. 20. Ioan. Baptista Caccialupus in Tract. de eadem materia, q. 6. & alij in ll. allegatis. An non etiam formę contractus innominati sunt, secundum leges & omnes Doctores hæ? Do vt des, do vt facias, facio vt facias, facio vt des. ff. de præscriptis verbis: & in factum actionib. L. Naturalis meus, Glossa & DD. ibidem. Angelus, Syluester, Aurea Armilla, & omnes summistæ in verb. Cótractus. Quid ergo aliud sonant secúdum legitimum, naturalem & verum sensum hæc verba. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, nisi pactum? dabo, si exercueris actum adorationis, do, si hoc feceris: hoc modo etiam semper nostros maleficos & sagas in primis aggreditur. Si Deo & suis abrenunciaueris, mihiq́; adhæseris, liberabo te à tali desolatione, aut tribulatione, aut paupertate, dabo diuitias, aut offeram voluptatem ad libitum, aut faciam te voti compotem, *&c.* Vt nó modo percipimus ex confeſsionibus stupidarum anicularum, sed etiam virorum doctorum vtriusq; status, Ecclesiastici & ciuilis, hominum, iuuenum & senum, (quod sanè dolendum) imò etiam cóuersorum & pœnitentium. Deinde ad probationem dictæ veritatis accedit canon. 26. caussa. q. 2. cap. Illud: ex August. in hæc verba: Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriæ, vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & Dęmonum, quasi pacta infidelis,

delis,& dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiandæ & fugiendæ Christiano. Nec abhorret lex ciuilis hoc pactum. C. de malef. & mathem. in l. multi: dum ait, manibus accitis, id est, secundum Glossam, Dijs infernalibus, quomodo vocati veniunt Dęmones, nisi ex pacto? Certè humana potestas, cùm sit inferioris ordinis, & longè infirmioris virtutis, Dęmonem ne minimum quidem cogere posset vt accitus compareret, nisi pactum intercederet. Sed plura pro explicatione istorum verborum adducimus in Commentario in titul. C. de malefic. & mathemat. in d. l. Multi: quem præsenti tractatui statim subijcimus. Comprobat etiam hoc pactum communis Theologorum sententia. D. Cyprian. in li. de duplici martyrio attestatur, quod qui magicis artibus vtuntur, tacitè Christum abnegent, dum cum Dæmonibus habent fœdus. S. Augustin li. 2. de doctrina Christiana, à ca. 20. cuius verba relata in d. cap. Illud: S. Thom. in 2. 2. loc. citat. & in quæst. 96. sæpè. S. Anthonin. 2. part. titul. 12. Guilhelmus Parisiensis in tract. de fide & legib. fol. 45. col. 2. in edit. Parisiensi de Anno Domini 1516. Scotus in 4. dist. 34 Gabriel. in 2. d. 8. q. 2. art. 4. dub. 2. Syluest. & Angel. in verb. Superstitio, & maleficium. Ioan. Gerson in 1. parte, in Triologio Astrologiæ Theologizatæ. Martinus Arles in tract. de superstitionibus, à num. 85. Ioannes Trittemius

de reprobis & maleficis ad quæstiones propo-
sitas à Maximiliano Cæsare. Franciscus Victo-
ria, Castrensis & Iosephus Angles loc. citat. Io-
an. à Turrecremat. in d. c. Illud: 26. q. 2. Martin.
Nauar. in manuali confessariorum, cap. 11. nu.
25. & alij communiter alibi. Consentiunt Iu-
risperiti Paul. Grillan. in d. q. 5. de Sortilegijs:
Iodocus Damhauderus in cap. 61. Practicę cri-
minalis. Ioannes Bodinus lib. 2. cap. 3. & 4. d
Dęmonomania Magorum, & in confutation
opinionis VVieri, pag. 440. in editione Basili-
ensi de Anno Dom. 1581. accedit Thomas Era-
stus Medicus in Dialogo de Lamijs, qui do-
ctissimè confutat opinionem VVieri, ad pro-
positum, tacito nomine. Atq; hanc Catholic
sententiam determinauit Vniuersitas Theo-
logica Parisiensis Anno Domini 1398. 19. Sep-
temb. damnando errores aliquos circa mate-
riam superstitionum. Hos autem articulo
ponunt Gerson in 1. parte suorum operum: &
Bodinus in initio sui libri, & alij alibi.

Tertius articulus ad nostrum intentum ta-
lis est. Quod inire pactum cum Dæmonibu
tacitum, vel expressum, non sit idololatria
vel species idololatriæ, error. Et intendimu
esse pactum implicitum in omni obseruatio-
ne superstitiosa, cuius effectus nõ debet à Deo
vel natura rationabiliter expectari. hæc in e
articulo.

Non desunt apud Scriptores præclara pr

ctorum

ctorum explicitorum exempla, quæ ad ædificationem & instructionem lectorum placet asscribere. S. Amphilochius in vita Basilij Magni, quam inserit Laurentius Surius tomo primo, refert, quendam infimæ sortis adolescentem Protherij Senatorij ordinis viri filiam deperisse, qui quod se humili & obscuro genere natum cognosceret, Magum adijsse, promittendo ei multam auri vim, si eius opera puella posit potiri. Magus hominem ad Dæmonis voluntatem paratum animaduertens, cum literis ad diabolum mittit, quas ille ea noctis hora & loco, vt incantator constituerat, in aëra tollit, simulq; operam Dæmonis alta voce implorat. Literarum autem talia erant verba: Quandoquidem, mi domine, non cunctanter in eam curam mihi incumbendum est, vt à Christiana religione homines abstraham, & tuæ adiungam voluntati, quo tua pars fiat auctior: En mitto ad te hunc qui præsentes perfert literas, puellæ cupiditate inflammatum, petoq́; vt liceat ei adipisci quod appetit, vt & in illo glorier, & cum multa alacritate congregem alios, qui placeant tibi. Mox adsunt Principes potestatis tenebrarum spiritalis nequitiæ, & lætabundi apprehensum miserè errantem ad diaboli conspectum ducunt, monstrantq́; eum illi in sublimi throno sedentem, vallatumq́; vndiq; turbis malignorum spirituum. Accipiens autem ille literas à mago mis-

missas dixit ad miserum, Credis in me? At ill[i] inquit, credo: Et abnegas Christum tuum? re[-] spõdit, abnego. Tum diabolus, manu tua scri[-] ptas mihi exhibe literas, quibus Christo tuo & Baptismati vltro renuncies, meq́; spontè in æ[-] ternum profitearis, & quod in die iudicij prę[-] paratas pœnas sempiternas mecum libens si[s] subiturus, & ita confestim efficiam te rei opta[-] tæ compotem. Scripsit ille manu propria a[d] diaboli petitionẽ. Statim fornicationis spiri[-] tus mittitur, vt puellam perditi iuuenis amo[-] re inflammet, iussis obtemperat, atq; tantam mox in puellæ pectore amoris ignem excita[-] uit, vt se morituram diceret, nisi de parenti[-] consensu famulus sibi matrimonio iungere[-] tur. Basilius deinde hominem diabolo deuo[-] tum, Christo reconciliauit.

Nota est etiam historia de Theophilo quam Metaphrastes descripsit ex Eutychian[o] Patriarcha Constantinopolitano, qui testatu[r] se scribere ea quæ à Theophili lingua audiuit & eam historiam adiunxit suis etiam Surius tomo 1 ex Simeone Metaphraste. Meminit e[-] ius etiam breuius S. Anthoninus 4. parte tit. 15 cap. 45. §. 6. Hic Theophilus, cùm esset in op[-] pido Ciliciæ Adana Ecclesiæ OEconomus vel vt S. Antonin. ait, Archidiaconus, iniustè per æmulorum calumnias administratione si[-] ue dignitate exutus, impatiens tantæ iniuriæ Iudæi insignis magi in ea vrbe auxilium im-

plo-

plorat. Qui eum admonet, ne viso prodigio, aut aliquo percepto sonitu, signũ crucis formaret, & sic in cõdicta nocte accepit eum magus in hippodromum ciuitatis, vbi viros plurimos lænis indutos cum multitudine lampadum & satellitum conspicatur, atq; in eorũ medio principem tenebrarum considentem cum asseclis suis: mox ad Iudæum hæc proferentem verba. Quod nam possum ei dare auxilium, qui seruit Deo suo: sin autem vult re-uera meus esse seruus, & in meorum numerũ referri, ego opem ei feram, vt plus quàm ante possit facere, & omnibus imperare. Neget itaque filium eius qui dicitur Mariæ, & illam ipsam, & illorum negationem ac renunciationem mihi scriptis mandet, & quæcunq; vult à me impetrabit. Tunc protinus Theophilum ingressus est Sathanas, & pactus cum diabolo, negauit Christum, & sanctissimam Dei parentem, & cùm scriptis mandasset suam negationem, cera obsignauit, & principi tradidit, & cum se inuicem essent amplexi, ambo recesserunt à principe, Theophilus quondam Oeconomus, & proditor ex hippodromo, magna affecti lętitia propter suum interitum. Sequẽti autem die Episcopus qui Theophilum officio priuauerat, pœnitentia ductus, eundem cum omni honore restituit, Theophilus etiam memor sui discessus à Deo, intercessione B. Mariæ Virginis, cum pœnitentia redit ad

Deum,

Deum, à quo defecerat, & tandem charta ab-
iurationis cum bulla ceræ Theophilo reddi-
tur.

Nec huic multum dissimile est aliud rela-
tum à Cæsario Heisterbacensi monacho in
libr. illustrium miraculorum & historiarum
mirabilium, quem scripsit circa annum 1222.
per modum dialogi, in lib. seu distinct. 2. cap.
12. Vbi sic incipit & persequitur: Infra hoc
quinquennium, iuxta Floreffiam cœnobium
Ordinis Præmonstratensis, in Diœcesi Leo-
diensi, adolescens quidam nobilis habitauit,
cui pater moriens, vtpote vir magnus & po-
tens, multas diuitias reliquit. Factus miles i-
dem iuuenis, vt gloriam sibi conquireret
temporalem, breui ad magnam deductus est
paupertatem: caussa laudis humanæ tornea-
mentis totus deditus erat, histrionibus sua
larga manu tribuebat, & quia ad tales effu-
siones reditus annui minus sufficiebant, hæ-
reditatem paternam vendere compellebatur.
Erat autem in proximo manens miles qui-
dam diues & honestus, ministerialis tamen:
huic iuuenis iam dictus allodia, siue feuda
sua partim vendebat, partim in vadimonio
expendebat. Et cùm iam non haberet quod
venderet, vel exponeret, cogitabat exulare:
tolerabilius iudicans, inter extraneos mendi-
care, quàm inter notos & affines egestatis con-
fessionem sustinere. Habebat autem villi-

cum

cum, hominem quidem malignum, nomine, non re Christianum, & dæmonum ministerio totum mancipatum. Videns hic dominum suum tristem, & tristitiæ non ignorans caussam: dicebat ei: Domine, vultis diues fieri? Respondit, libenter diues fierem, dummodo diuitiæ esse possent cum DEO. Et villicus: Nolite timere, sequimini tantum me, & bene erit vobis. Statim secutus est miserum, tanquam serpentis vocem Eua, quasi sibilum aucupis auicula, in laqueum diaboli celerius deponendus. Et duxit eum in ipsa nocte per quoddam nemus, in locum palustrem, & cœpit quasi cum aliquo habere sermonem: cui iuuenis, cum quo loqueris? Respondit domino suo villicus ille iniquitatis: Tacete tantum vos, nec sit vobis cura cum quo loquar. Cumque secundò loqueretur, & iuuenis iterato sciscitaretur, respondit, cum diabolo. Et cœpit iuuenis nimis horrere. Dicebatque villicus diabolo: Domine, ecce virum hunc nobilem, dominum meum adduxi gratiæ vestræ, maiestati vestræ supplicans, vt vestro auxilio pristinis honoribus, atq; diuitijs restitui mereatur. Ad quem diabolus: Si mihi deuotus & fidelis esse voluerit, dabo ei diuitias magnas: Insuper addam gloriam & honores, quales non habuerunt patres eius. Respondit villicus, libenter vobis obsequiosus erit & fide-

lis, si

lis, si talia fuerit consecutus. Et ille, si voluer
illa à me consequi, abrenunciare debet in ii
stanti altissimo. Quod cùm iuuenis audiret,
facere renueret, dicebat homo ille perditi
nis: Quid timetis proferre verbulum vnun
dicite, abrenuncio. Tandem miser iuuenis
villico persuasus, creatorem suum ore su
negauit, manu exfestucauit, diabolo hom
gium faciens. Hoc scelere perpetrato, diabo
lus adiecit: Adhuc opus imperfectum est, e
iam abrenunciare debet matri altissimi: illa
nim est quę maximum nobis adfert damnun
quos filius per iustitiam abijcit, mater, quia n
mis misericors est, ad indulgentiam reduci
Sibilauit iterum serpens in aure adolescenti
vt domino suo in hoc obediret, vt sicut fil
ita etiam & matrem abnegaret. Ad quod ve
bum iuuenis nimis expauit, turbatusq; sup
modum, respondit: Hoc nunquam faciar
Quare, inquit villicus, fecistis quod maius e
facite nunc quod minus est: maior est crea
quàm creatura. Et ille: Nũquam negabo ean
etiamsi me oportuerit ostiatim mendica
per omnes dies vitæ meæ, & non acquieu
Sicq; infecto negocio ambo reuersi sunt, n
hil quidem honoris consecuti, sed maxim
peccati pondere grauati, villicus suadend
iuuenis consentiendo. Hæc ille. Deinde sub
iungit, iuuenem merito & intercessione
Virginis contritum de peccato & liberatu
ne

nec non tandem honestiſsimo matrimonio donatũ, quo mediante, ſub nomine dotis omnia ſua bona recuperauit: Et adijcit auctor hæc verba: Adhuc, vt puto, viuit, viuunt & ſoceri, poſt quorum mortem, eorum hæreditas ad ipſum reuertetur. His etiam addere poſſumus factum D. Cypriani, qui etiam ante conuerſionem ſuam magiæ deditus, chyrographo ſe obſtrinxerat Dæmoni, vt ex eius actis colligitur. Verùm hîc paucis moueri poteſt dubium: An Cyprianus martyr & Epiſcopus Carthaginenſis fuerit ante conuerſionem magus: vel alius. In primis certum eſt ex probatiſsimis hiſtorijs, duos fuiſſe eiuſdem nominis martyres: Alterum Cyprianum Epiſcopum Carthaginenſem, & ſcriptorem præclariſsimorum operum. Alium martyrem Necomedienſem, vbi martyrium ſubijt. Nunc ad dubium. Cyprianum Epiſcopum Carthaginenſem Magum fuiſſe, apertè ſentiunt Niceph. li. 5. hiſt. Eccleſ. c. 27. Greg. Nazianz. in orat. in laudem Cypriani mart. Prudent. in hymno de S. Cypria. Metaphraſtes apud Lypomanũ to. 6. de vitis Sanctorum, & Lauren. Surium tom. 5. in menſe Septemb. & cęteri græci, vt atteſtatur Cæſar Baronius in notat. ad martyrologium Roman. 26. Septemb. Nec video, ex antiquis etiam quis Latinorum in contrarium eat, nec Baronius aliquem allegat. Non fuiſſe húc Cyprianum Magum, ſed alium Necomedien-

ſem contendunt ex recentioribus Pamelius i
vita S. Cypriani, ante eius opera, Pamelij
pera edita, leui argumento motus, & dilige
tius Cæſar Baronius, vir vitæ ſanctitate, eru
ditione, indefeſſo labore in annalium Eccle
ſiaſticorum ſcriptione, & matura ſenectute c
lebris, in notat. ad d. martyrologium 14. & 2
Decemb. & breuius ſe referendo ad prius d
cta tom. 2. annalium eccleſiaſticor. ſub Ann
Chriſti 250. pag. 439. in editione prima Plan
niana, & alij quidam iuniores. Hanc ſentent
apud antiquos non puto reperiri. Nec refe
quod Pontius Diaconus, qui vixit cum D. C
priano Carthaginenſi Epiſcopo, eiuſq; vita
conſcripſit, quę à Surio to. 5. 14. Septem. inſe
tur, non dicat Cyprianum magũ fuiſſe: Qu
Pontius, vt ſatis conſtat ex initio vitæ ab
deſcriptæ, eius acta tantum repetità conue
ſione, & tempore quo cœleſti curię inſcript
eſt: Quem ordinem etiam D. Hieronym. li
breuiſsimè de ſcriptorib. Eccle. de S. Cypri
no inſecutus eſt. Fatendum ſanè eſt, aucto
bus antiquioribus multum fidei tribuendu
in re tam antiqua. Si enim ea inſpiciantur, q
Lypomannus tom. 6. de vitis Sanctorum, a
geſta & vitam martyrum, Cypriani marty
& Iuſtinæ, & auctor annotat. in orat. Grego
Nazianz. in laudem D. Cypriani, poſt Scho
maxima oritur difficultas circa huius hiſto
veritatem, & difficilimum eſt conciliare

ctoru

ctorum scripta, nisi ponatur vtrumq; Cyprianum fuisse Episcopum Carthaginen. vt etiam Aloysius Lypomann. fatetur. Nec vsque adeò laboriosum videtur dissoluere ea, quæ Baronius adfert ex dictis à Lypomanno, & Metaphraste, si altius omnia considerentur: Verùm historiæ scriptoribus hæc exactius consideråda relinquimus. Hæc à nobis adiecta sunt propter quendam Censorem scripti mei postremi, in quo tribus aut quatuor verbis secutus antiquorum sententiam, significaueram, Cyprianum Carthaginen. Magię fuisse cultorem: Quę cùm Censor animaduertisset, annotauit, atq; etiam alijs simplicioribus tanquam ingentem ignorantiæ labem, ad diminuédam meam auctoritatem, ingessit: & quia fortassè latius Censoris mentio incidet, paucis aperiam rei seriem. Cùm enim Anno Dom. 1591. auctius prodijsset scriptum meum de Confessionibus Maleficorum & Sagarum, quidam etiam Theologicæ facultatis (quem honoris gratia nominare nolo) tractatum in libros distinctum scriptis concepit, & ad describendũ alijs tradidit, descriptum prælo tradidit. Aliquibus folijs iã impressis, Typographus Coloniensis imperio magistratus fuit impeditus, ne pergeret, vt ipsemet in literis manu propria impressoris scriptis legi. Finis scripti erat ostendere, (quod tamen nullis apparentibus argumentis, sed solùm splendidis verbis & di-

ćterijs præstitit) omnia quæ dicuntur de ma-
leficorum & Sagarum Confessionibus & ope-
rationibus, esse vana, falsa, & somnia, ideoqu-
magistratum summo scelere, & maximo pec-
cato perstringi, qui huiusmodi personas per-
sequitur. Ad persuasionem huius intenti, li-
brum multis verborum ambagibus, adiuncti
etiam nonnullis iniuriosis, ac alijs erroribus
etiam contra fidem Catholicam, & commu-
nem omnium DD. Theologorum certissim-
doctrinam, onerauerat. Tamen qùia filius Ec-
clesiæ erat, errores recantauit, ad commissio-
nem Reuerendissimi & illustrissimi Octaui
Episcopi Tricaricen. Nuncij Apostolici, &
veniam de iniurijs deprecatus est. Hæc scrip-
sisse sufficiat in gratiam eorum, penes quo-
vel in albeolis, ac chartis, vel in memoriæ cel-
lulis adhuc aliquæ illius libri reliquiæ resi-
dent. Sed his omissis ad institutum redeamus

Dicet aliquis: Quare seruant huiusmodi pa-
cta & promissa Dæmones, cùm tamen sint mē-
daces & fallaces? Dico in primis, ꝙ nec sempe-
seruant, nec seruare possunt, cùm non sit in eo-
rum potestate. Hinc Christo promitteba-
Matt. 4. dare omnia regna mundi & gloriam
eorum, quę tamen non erant in eius potestate
Vnde Remigius in illum locum. Miranda est
diaboli dementia: illi promittebat dare regna
terrena, qui suis fidelibus dat regna cælestia, &
gloriam mundi, qui est cœlestis glorię Domi-

nus

mus. Et Hieron. in eadem verba, tom. 9. Arrogans & ſuperbus de iactantia loquitur. Non enim poteſt omnia dare, cùm ſciamus pleroſq; ſanctos viros à Deo reges factos. Alludere ad idem Euangelij videtur Michael Pſellus in li. de Dæmonibus: quando dicit: Etſi Dæmonia diuitias nobis & gloriam promittunt, nihil tamen ex ſe tradere poſſunt: Quippe cùm imperium nullum habeant, ſed viſu tantum quę-dã inania ſuis cultoribus afferunt, varia prorſus & inſtabilia. Sic innumerabilibus proceſſibus cõſtat, quod maleficis in principio ſubuerſionis pecunias argẽteas, ſicut etiam S. Anthonio Sportam argenteam oſtendebat, promittat, oſtendat, & det. Quas cùm putant ſe habere, & eis volũt vti, pecuniæ reſolutæ ſunt in ſtercora equorum, aut aliam vilem materiam. Non tamen negandum, Dæmonem aliquando veras pecunias dare, vt ſua mancipia confortet in malo, ne ſi ipſum ſemper mendacem inueniant, fidem non habeant, ſcit enim illud commune pronunciatum, Mentiri ſolito, verum non creditur vlli. Huius rei exemplum libet hîc inſerere de fœmina nota Treuiris, Colonię, & in locis vicinis. Ex cuius proceſſu iudiciali & criminali Authentico manu notarij ſcripto, corã iudice & ſcabinis, aliqua puncta ad inſtructionem congruis locis inſeremus præſenti editioni: Quare altius curſus rei repetendus eſt. Fuit fœmina ſatis diues in

Pago distanti à Treuirensi Ciuitate paruo mi-
liari, nomen Pago Rouer, & Fœminæ Meisen-
beins Anna. Hæc cùm multorum suę sectæ vi-
rorum & mulierum denunciationibus, & a-
lijs indicijs in vehementem venisset malefici
suspicionem, ab incolis Pagi Rouer apud offi-
ciatum siue præfectum loci accusata tanti cri-
minis, clàm se subtraxit, & aliquot septimani
in locis vicinis delituit. Tandem à nobili &
valido viro Ioanne Piesport, Officiato Abba-
tis monasterij S. Maximini extra & prope mu-
ros Treuirenses, cuius iurisdictioni ration
domicilij subdebatur, requisita & monita a
comparendum & purgandum super indicij.
Requisitione non obstante, criminis consci
mulier, adhuc ætatis mediæ, prima habita o
portunitate, nauigio in flumine Mosella Co
loniam se recipit. Deinde temporis successu
Deo sic disponente, vt occulta & nefanda cri-
mina prodantur & puniantur, dicta rea ab a-
lijs pluribus, imò à proprijs filijs & filiabu
quos etiam tanti sceleris, & aliorum grauiss
morum participes reddiderat, vehementiu
adhuc delata. Seduxit enim duos proprios fi-
lios, & duas filias: alter filius, & vna filia ant
capturam matris, in magna pœnitentia cum
multorum mœrore, vitam laqueo finiuerũ
& corpora igne consumpta: alius filius, & fili
adhuc impuberes in custodia detinentur, &
instruuntur. Deus det ipsis bonam mentem

& cor

& conſtantem conuerſionem. Cùm autem maior natu filius, cuius infra aliquoties mentionem faciemus, cui nomen proprium fuit Ioannes Cuno, ſentẽtiam criminalem in conſeſſu Officiati Prętoris & Scabinorum, coram Tribunali acciperet, vehementer & impensè, zelo ſalutis maternæ, vt pium decebat filium inflammatus, rogauit iudices, vt ſtudio cogitarent, & induſtria laborarent, ſi qua ratione & via matrem ream comprehendere poſſent, vt tandem in hac vita conuerſa ad Deum, per pęnitentiam, temporali ignominia, & momentanea morte æternum & infinitum redimeret ſupplicium tantis criminibus debitum & præparatum, ſi in hac vita pœnitentia non expientur. Iuuenis, honeſtiſsima, & pleniſsima miſericordiæ petitione, necnon etiam ſcelerum multitudine magnitudineq́;, quæ rea mater commiſerat, dictus Officiatus rectè excitatus, Senatui Colonienſi, & bonis amicis Coloniæ, qui negotium promouerent, proprio & ad rei expeditionẽ exercitato nuncio ſcripſit. Ampliſsimi & nobiliſsimi Senatus prouidentia, & diligẽti diſpoſitione, Rea Coloniæ inquiſita, & cùm ſubinde ædes & domicilium mutaſſet aſtutia, vt non facilè inueniretur, tandem reperta, & miſſa Officiato S. Maximini prædicto, comitantibus tribus, aut quatuor fortibus & armatis cuſtodibus, & ſic 5. Octobris Anno Domini 1590. adducta, &

tradita in custodiam Monasterij S. Maximin
Octaua eiusdem mensis, Officiatus reprodu
cta copia indiciorum coram prætore & scabi
nis, eorum consilium & iudicium requisiui
Qui iudicârunt, quod rea beneuolè & seri
interrogaretur, & nisi veritatem sic fateretu
moderata tortura adhiberetur. Et sic factu
est, prius constanter negauit, adhibita tortura
confessioni initium dedit, & paulatim conti
nuauit. Inter reliqua confessionis pũcta, con
fessa fuit, quod cùm à proprio marito duriu
tractaretur, & vnius prolis mors subsequere
tur, grauius commota cogitare cœpit, se à Deo
derelictam esse, animumq; abiecit. Quas cogi
tationes & similes cùm mente volueret, Dæ
mon in forma viri nigris vestibus induti, no
cte prope lectum apparuit, & dixit: Si Deo, à
quo deserta esset, vellet abrenunciare, sibiq;
adhærere, & operam addicere, quod pacem se
procurante esset habitura. Sic excæcata statim
fidem Dæmoni dedit, Deo, B. Virgini, quam
Latam malus spiritus appellabat, atq; omnibus
sanctis abrenunciauit, & dixit: Deus, ex quo
auxilium ferre recusas, intermitte. Statim a-
masius, qui se Fedderhans nominabat, frõtem
tetigit, ac si crisma eradicaret, pedes habebat
asininos. Cùm Dæmoni deceptionem obij-
ceret, eumq; mendacem assereret, pro conso-
latione dedit ei duplicem ducatum, verum,
legalem & bonum, quem in marsupium repo-
suit,

ſuit,& alijs pecunijs adiunxit. Hæc mulier 20. die menſis Octob. Anno Dom. 1590. viua igni tradita eſt, & bonum vitæ finem habuit. Deinde, vt ad propoſitum reuertamur, ſecundum Scotum, & Gabrielem locis citatis, & alios alibi, Dæmones ſeruant pacta & promiſſa, non quia veraces, ſed vt alij eis adhæreant, quia ſi nulla pacta ſeruarent, nulli homines eis ſeruirent.

Annotandum etiam, quod quemadmodum ſecundum leges & Iuriſperitos, duplex eſt pactum; Tacitum & expreſſum. L. Labeo. L. Item quia conuentiones. ff. de pactis. Barth. Bald. Iaſon & DD. ibidem: Ita etiam duplex intercedere poteſt pactum inter hominem & Dæmonem: Tacitum & expreſſum. Tacitum eſt, quando aliquis contendit facere aliquid per cauſſas, quæ nec virtute naturali, neque ex diuina aut Eccleſiaſtica inſtitutione poſſunt illud efficere, vel quando huiuſmodi cauſſæ tanquam neceſſariæ adiunguntur alijs, quæ poſſunt talem effectum producere, vt explicat Nauar. in manuali Confeſſariorum cap. 11. nu. 25. & ſatis colligitur ex d. artic. Pariſien. Sic tacitum pactum ineunt quandoq; viri ex curioſitate, quando vident ſuas vxores ſe vngere, vt ad curſum & congregationem nocturnã proficiſcantur, ipſi eodem vnguento ſe vngunt, & ſequuntur. Cuius rei exempla Grillandus & alij referunt. Quia enim fidem habent, quod

Duplex pactum poteſt eſſe inter hominem & Dæmonem.

tali vnguento vis insit, tacitè consentiunt i
opus diaboli, qui accurrit, & auxilium fert.
Pactum expressum est, quando consensus ex
primitur per verba, nutus, aut signa. Cuiu
modi est illud, quod vt plurimum malefi
faciunt, quando Deo abrenunciant, & Dæm
ni in seruitutem se tradunt. Grillandus in d.
5. Damhauderus, Castrensis & alij duplicem
etiam distinguunt Sortilegorum professio
nem. Tacitam & expressam. Tacita professi
est promissio quædam, quam quis facit alte
professo de obseruando, quæ sibi mandauer
sub promissione, quod grandia faciet, & mir
bilia in vita sua, cognoscet futura, & multa a
lia his similia: dummodo fidem Catholicam
abijciat, & omnia Ecclesiastica Sacramenta co
temnat & repudiet, atq; adhæreat cultui & o
bediëtiæ sui magistri, & hæc professio dicitu
tacita, quia non fit propriè cum Dæmone, se
cum eius ministro: nec interueniunt solenn
tates extrinsecæ, quæ interuenire solent in ex
pressa professione. Expressa est, quæ fit cu
proprio Dæmone: & ista adhuc duplex est. V
na quæ dicitur solemnis siue publica: & alte
priuata. Solemnis est illa, quæ fit cum Dæm
ne, dum publicè residet in solio Maiestati
more principis, quãdo fiunt vniuersales co
gregationes certis nocturnis horis, & quatu
anni temporibus. Solent enim, vt nostri mal
fici & sagæ referunt, in quatuor anni tempo

Sortilegorũ professio duplex.

rib

ribus nocte quæ intercedit inter diem iouis & veneris celebriores habere conuentus: in quibus multi coueniunt omnis ſexus & conditionis homines. Priuata eſt, quæ fit cum ipſo Dæmone pacto expreſſo, citra tamen ſolemnitates & hominum multitudinem. Hanc ſolent facere ſtatim, quando tranſeunt in ſocietatem Dæmonis. Tunc relinquunt prius Deum, abnegantes eius nomen & baptiſmum, & reliqua ſacramenta Eccleſiæ. Deinde adhærent Dæmoni, eidemq; perpetuam obedientiam ſpontanea voluntate promittunt, ita vt penitus ſubditi Diaboli efficiantur. Et ſicut veri Chriſtiani ſecundum Scripturam admonentur, vt omnia opera ſua bona faciant, & incipiant in nomine DEI, & ad eius honorem dirigant: Ita hi Diaboli clientuli iubentur omnia facere & incipere in nomine Dæmonis, & ad eius cultum dirigere. Nunc ponenda ſunt fundamenta d. Doctoris, quibus pactum hoc impugnat, quod fieri nequeat. Primò, ratione perſonarum: naturarum diuerſitas non patitur, quia cùm nulla communio ſit inter Dæmonem & hominem, nullum poteſt eſſe pactum, aut cõtractus. 2. Ratione rerum: Quia quę dari fieriúe non poſſunt nec de iure, nec naturaliter, eorum nulla eſt penitus obligatio. 3. Ratione conditionis adiectæ ſtipulationi, pactoúe: Quia nec in ſtipulantium eſt poteſtate, nec ita in caſu poſita, vt natura ſit poſsibilis. 4. Ratione for-

ne formæ: quia non ea fit, quæ dat esse rei, ei-
iusq; omissio vitiat actum. 5. Ratione dissen-
sus: Quia semper de alio & aliter sentit Dæ-
mon, quàm homo. 6. Et postremò non ni-
imaginarium est vniuersum negotium. 7. Præ-
terea aniculæ, quæ plerunq; lamiæ dicuntur,
circumueniuntur dolo, fraude, astu, ignoran-
tia ac errore: ergo non potest esse contractus
& pactum. Hęc argumenta ponit lib. 6. de præ-
stigijs Dæmonum cap. 27. pag. 779. In lib. de
Lamijs cap. 7. aliter improbat pactum. Dæm
cùm spiritus sit, carnem & ossa non habet, qu
re extensa manu, firmaq; stipulatione lamiar
recipere non potest, vt tractatur & dicitur d
professione sagarum. Præterea dolosa hæc sti-
pulatio, in pernitiosum finem conficta, con-
tra DEI voluntatem, si tantum habebit mo-
menti, vt nulla queat rescindi ratione, & ne-
cessariò eius virtute alter alterius voluntatem
sequi, illiusq; præcepto morem gerere com-
pellatur: Cur pactum illud prius in Baptismo
ex peculiari Dei voluntate & mădato, solem-
nibus verbis verè sancitum, & quidem inter-
positis fideiussoribus, tanquam prærogatiua
non pręponderabit? Alia profectò contractu
est firmitas inter Deum veracem & sanę men-
tis homines. Quicquid ille stipulatur, & in suo
verbo addicit, hoc fideliter, & indubitatè prę-
stat, nec data manu præstigiosa deludit, non
saltat, nec conuiuatur, vel similibus rebus lu-
dicri

licris, quibuſcum paciſcitur, nequiter fallit, dementatúe, quemadmodum hic commenti- tio carnali corpore amaſius. Diſparitatem hîc qui negauerit, neſcio quid veritatis hic ſit ad- miſſurus. Hæc ibidem ille Doctor.

His argumentis facilè eſt reſpondere, ſi clarè & dilucidè res intelligatur, & diſtinguē- da diſtinguantur. Pactum enim definitur eſſe, Duorum, vel plurium in idem placitum & conſenſus. L. 1. ff. de pactis, & dicitur à pactio- ne, id eſt, pacis actu. Paciſci enim eſt actus con- cordiæ: Sic poteſt dici pactum, quaſi ad pacē habendam factum. Panorm. in ca. 1. de pactis. Vnde pacta diriguntur ad cōſeruationem pa- cis, concordiæ & ſocietatis. Hinc optimè in- telligitur Caietani doctrina, ſuper 2. 2. S. Tho- mæ, q. 95. art. 4. quod pactum initum cum Dæ- mone dupliciter intelligitur. Vno modo, pro conuentione cum Dæmone facta: vt, faciam hoc, vt facias illud, *&c.* Alio modo pro ſociali ictu cum Dæmone: Et licet pactum & fœdus propriè ſonent conuentionem, tamen etiam in materia ſuperſtitionum, & Sortilegiorum accipiuntur & intelliguntur ſecundo modo: & tunc pactum tacitum intelligitur, ſicut in- uocatio tacita. Deinde pacta diſtinguuntur à iure & Doctoribus, in vtilia, vel, vt aliqui vo- cant, valida: & inutilia, ſiue inualida, vel nul- la. Et ſic pacta vtilia ab inutilibus diſtinguun- tur per eſſentiam. Nam vtilia pacta habēt eſſe.

Quomodo pa- cta diſtin- guantur.

Inu-

Inutilia non.L.Iuris gentium.§.pactorum,
§.si ob maleficium.ff.de pactis.& L.pacta qu
contra C.eod.tit.& in reg. Quæ contra ius,
reg.iuris,in 6. Caccialup. in tract.de pactis,
6.Bald.in tract.de eadem materia.& in d.l.Iu
ris gentium.Bartol. Alberic.Iason & alij in
§.Si ob maleficium. Ad quam materiam mu
tas adfert allegationes Bertachinus in Reper
torio Iuris,in verbo Pactum,vers.Pacta inua
lida. Hanc distinctionem si perpendisset d
ctus auctor, vidisset argumēta sua, quæ ponit
nihil probare.Probāt enim hoc,quod omne
concedimus,& iure tam canonico,quàm ciui
li probatur : pacta,quæ fiunt cum Dæmone
non esse vtilia,sed inualida,nulla, turpia,con
tra legem diuinam & humanam, nullam in
ducere obligationem,repudianda, & rescin
denda.Quia pacta contra bonos mores, & ob
maleficia perpetranda inita, cùm sint turpia
contra legem Dei,sunt inualida, & nulla. D
talibus pactis tractant DD. Iuris in d.§.Si ob
maleficium.Quare auctor rectè dixit:dispari
tatem qui negauerit inter pacta, quæ fiunt in
ter Deum & hominem, & inter maleficum &
amasium,nescio quid veritatis sit admissurus.
Disparitas est inter pacta hominis cum Deo, & hominis malefici cum Dæmone.
Pacta enim, quæ fiunt DEO, fiunt de rebus ad
salutem animę & corporis spectantibus,ideo
que sunt vtilia,valida,& habent essentiam,in
ducunt obligationem. Quæ verò maleficu
cum Amasio, sunt in perditionem animæ &

corpo

corporis, diuinam maiestatem lædunt, & sunt in fauorem inimici Dei & hominum. Atq; hîc si bene aduertisset, in argumentis proprijs cõtrarietatem admittit, cùm dicat, disparitatem naturarum arguere impossibilitatem contractus & pacti, & tamen probet contractum & pactum inter Deum & hominem esse: & sacræ literæ ita esse clarissimè attestantur. Quia cum Abraham, Moyse, & alijs patribus Deus habuit pacta & fœdera. Genes. 9. Recordabor fœderis mei, quod pepigi vobiscum Et iterum ibidem: statuam pactum meum vobiscum. Gen. 17. Ponam pactum meum tecum, & eris Pater multarum gẽtium. Deut. 5. Deus nôster pepigit nobiscum fœdus. & 7. cap. & alibi. Si ergo propterea repugnat fieri pactum inter Dæmonem & hominem, quia naturarum est diuersitas, cùm homo sit corporeus, Dæmon spiritualis: quomodò non magis repugnat fieri cum Deo, cùm maior disparitas, si verùm sit fundamentum, arguere debeat maiorem repugnantiam? Maior enim est disparitas quantum ad compositionem hominis ad DEVM, quàm ad spiritualem creaturam. In Deo nulla omninò compositio admittenda: At in spirituali creatura licet non sit compositio physica ex materia & forma, siue corpore & anima, est tamen metaphysica ex actu & potentia. Vnde liquidum est, quod homo cum spiritu potest pacisci, & quod nihil disparitas prædicta

impe-

impediat. Est enim similitudo & communi-catio inter spiritualem & corporalem creatu-ram, quantum ad intellectum & voluntatem: quarum potentiarum actus cócurrunt ad pa-ctum, vt ex definitione pacti clarum est, quod definitur esse duorum vel plurium, intellig-personarum, in idem consensus. Consensus spectat ad volútatem. Voluntas autem in spi-rituali creatura etiam est. Membra corporea non tam requiruntur ad essentiam contractus & pacti, quàm ad eius expressionem & mani-festationem, vt noster cósensus alijs, cum qui-bus volumus pacisci & consentire, innotescat. Quare sicut spiritualis creatura in corporibus assumptis nobiscum conuersatur, sonum vo-calem, articulatũ, & quasi humanum format: ita etiam potest consensum & pactum expri-mere, & cum homine conuenire. Nam si Dæ-mon Christo verbis expressis, vt Euangelica historia claris verbis loquitur, pactum obtu-lit: quid obest, quo minus alteri idem offerre possit? Etsi tamen verum est, quod homo de-beat dissentire à Dæmone: tamen tanta est Dę-monis astutia, & hominis tum infirmitas, tum malitia, vt liberè ei consentiat sæpius in mul-tis, vt omnibus ratione vtentibus constat. Nec etiam quicquam ad rem facit, quod dicatur sagas dolo, astutia & errore decipi: & ideo non esse pactum: sed tantùm arguit tale pactum non esse seruandum, sed rescindendum: Dolo

Math. 4.

malo

ialo, ait prætor, pactum se non seruaturum. Dolus autem malus fit ex calliditate & fallacia. L. Iurisgentium conuẽtiones. §. Pactorum item. ff. de pactis. & dicitur iniquum dolo ictum & fraudandi caussa. ibid. §. Sed si fraudandi. Quod etiam dicitur non nisi imaginaium esse vniuersum negotium. Qua facilita asseritur, eadem etiam reijcitur: nec solùm onstat propria anicularum illusarum con- ssione, sed etiam Doctißimorum in Theogia & Iure auctoritate, & innumerabilium triusq; sexus & status hominum testimonio, ui tale fœdus non dormientes, sed vigilan- s, solutis sensibus, cum Dæmonibus inierũt Germania, Italia, Gallia, & alijs locis. Qui item omnia imaginaria & phantastica opi- tur, quæ sacræ literæ, graues Doctores, & ille hominum expertorum testimonia con- mant, multum phantasia perturbatus est. uod verò plurimi vtriusque sexus homines nfiteantur, quod in abnegatione fidei, quã- o fœdus initur, Dæmon malefico aut sagæ arisma è fronte eradicare contendat: id sanè telligendum, quia Dæmon, qui vbiq; suum crum & humanæ salutis interitum quærit, c etiam Christianis hanc vult suggerere su- rstitionem, vt credant, aliquem effectum nc eradicationem habere, & se minus hoc odo potentes fieri ad resipiscendum à tam fœlici statu, & ad rumpendum fœdus ini-

quum, per pœnitentiam & veram ad Deu[m] conuersionem. Chrisma, quo Christiani m[...] re Catholico in Baptismo vngũtur, in corp[o]re & fronte amplius non hæret, sed diu a qui[...]dem detersit, nec tam chrismate vngimur [...] corporis commodum, quàm animæ salute[m]. Chrismatis virtus animam afficit. Vnde e[...]dicari Diaboli vngulis nõ valet. Qua de cau[sa] nec de nouo Sagę chrismate inunguntur, si[...] nec baptizantur, quãdo ad cor redeunt, & [...] creatori corde contrito & humiliato recon[ci]liantur. Character, qui secundũ Conciliorum & Theologorum Catholicam doctrinam e[...]cit, ne sacrum Baptisma reiteretur, indelebi[li]ter animæ inhæret, corrumpi nequit: Cu[m] quicquid corrumpitur, ad corruptione[m] subiecti intereat, aut à contraria qualitate [ex]pellatur. Character autem inest animæ t[an]quam subiecto, quæ corruptioni non est [...] noxia, nec etiam characteri quicquam cont[ra]rium est, à quo expelli queat. Nec puto qu[...] omnes maleficos aut Sagas in fronte vng[...] tangat, sed tantum minus instructos in fide [...] superstitiosos, qui ea laborant persuasio[ne] quod talis eius tactus in fronte aliquem [...]tiatur effectum.

Modus cognoscẽdi, quo usq; maleficorum opera se extẽdant.

7. Præludium. *Vt cognoscamus, ad [...] maleficorum opera se extendant ex per[...]*

s[...]

ne diuina, necesse est intelligere, quæ ope-
tiones Dæmonis potestati subiectæ sunt.

CUM autem tanta eius potestas sit, vt nulla vis super terram comparetur ei, attestan- Iob cap.41. impossibile est hominem scire, id possint Dæmones per naturę suæ condi- onem facere, nisi per donum Dei iuxta Apo- lum dicentem 1.Cor.12. *Alia dijudicatio spiri- um, vt S. August. docet lib.3. de Trin. cap.9.* Si autem sacris literis cōstet, aliquid Dęmonum po- tatem excedere, id nullatenus credendum , maleficos, aut magos posse efficere. Ex hoc ndamento dicitur, Maleficos & magos mul- posse ope diabolica facere, quæ homini im- rito impossibilia vidētur, cùm proportio- m nostri intellectus superent, nec sub sen- s & phantasmata cadant, à quibus nostra co- itio initium sumit.

Præludium. *Firmum illud, ad multas fficultates tollendas in hac materia statu- dum est pronunciatum,* cum D. Dionys. diuin. nominibus, c.4. approbatum à Thom.1 part.q.64.art.1. In Dæmoni- is dona naturalia nequaquam muta- , sed integra & splendidissima man- se.

Dæmones re- tinuerūt post lapsum dona naturalia.

CONSENTIT D.Gregorius super Iob lib. 34. moral. cap.13. exponens illa verba Iob

41. cap. Non est super terram potestas quæ cõ-
paretur ei. Potestas eius, ait D. Gregor. stati-
in initio cap. super terram cunctis eminenti-
perhibetur: quia etsi actionis suæ merito in-
homines cecidit, omne tamen humanum ge-
nus naturæ angelicæ conditione transcend-
Quamuis enim internæ fœlicitatis beatitu-
nem perdidit, naturæ tamen magnitudine-
non amisit, cuius adhuc viribus humana o-
nia superat. Atq; hoc Dionysij dictum co-
muniter apud Theologos tritum & receptu-
est, licet illud sine ratione reiecerit Cẽsor n-
ster, tanquam in multis suæ intentioni cont-
rium. Rationem illius Dionysij doctrinæ
Thomas, altissimus rerum diuinarum scru-
tor resoluit in simplicitatem substantiæ ang-
licæ, à cuius natura aliquid subtrahi non p-
test, vt sic per subtractionem naturalium p-
niatur. Hinc Dæmonis potestatem non dic-
diminutam, sed ligatam Theologi. S. Augu-
lib. 20. de Ciuit. Dei, cap. 8. Alexand. Alensis
2. part. q. 112. per tot. Alij Scholastici in 2. d. 6.
7. latè Ioseph. Angles in Floribus Theologi-
qq. post d. 11. in q. vnica de Dæmonibus, art.
& alij alibi.

Quare tanta est eorum pura naturalis co-
gnitio, & operandi potestas, quanta Angel-
rum. Subiecta autem est materia horum inf-
riorum Angelis tam bonis quàm malis, qua-
tum ad motum localem, idq; ex naturali re-
ord-

rdine, quia cùm natura corporalis infra ſpi-
tualem ſit, tanquam imperfectius ſub perfe-
tiori, nata eſt moueri in ordine ad locum vn-
e Ariſto. 12. Metap. poſuit cœlum moueri ab
ntelligentijs, quas nos Angelos dicimus, nu-
ierumq; intelligentiarum, tanquam ex no-
ori è numero motuum, in corporibus cœle-
ibus inueſtigauit.

. Præludium. *In operibus maleficorum quædam adhibentur, quæ naturalem actionem ex rei natura habent, in ordine ad effectus, quos producere intēdunt: exempli gratia, venena ad interficiendum, herbæ ad sanandum, vel occidendum: Quædam verò tantùm sunt signa & characteres, nihilq; habent virtutis ad effectus producendos, sed operatio sequitur ex pacto cum Dæmone, ſoum conſenſum præbente malefico, & ſignum adhibente.*

Quædam maleficis operibus adhibita naturaliter operantur; quædam ex pacto tātum.

DELECTANTVR enim Dæmones multum ſignis, cùm imitari ſtudeant Deum, qui mediantibus ſignis ſacramentalibus, ſalutem operatur in terris, quam ipſi, pro eorum nequitia multiplici, adminiculo ſignorum, euertere conantur. *Quod pulchrè S. Augustin. lib. 21. cap. 6 de Ciuit. Dei ... his verbis: Dæmones alliciuntur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non vt animalia cibis, ſed vt ſibi-*

vt spiritus signis, in quantum scilicet hac eis exhiben- in signum diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi. Ex p- dicta rerum, quę in maleficijs assumuntur, -uersitate, ad cautelam hominum obseruan- periculosius esse opus maleficorum, quan- veneno alijsq; rebus naturalibus vtuntur, - quando tantùm signis. Quia naturalia na- tali modo applicata, effectum sortiuntur t- in bonis, quàm in malis, secundum prop- tionem actiuorum & passiuorum, nec val- impediri, nisi miraculosè ab eo, qui dixit- discipulis: *Et si quid mortiferum biberint, non ei- cebit.* Itaq; nec cruces, nec reliquiæ, nec sa- mentalia naturalium rerum cursum im- dient, nisi ipse præter naturam, qui omni- motuum est primum efficiens, effectum c- sæ particularis suspendat. At in alijs alia r- est: quia spiritualibus armis sæpissimè Dæ- num insultus propulsantur, & actiones im- diuntur, ne effectum sortiantur.

Sic Epiphanius contra hæresin 30. de in- tationibus, quæ maximè verbis, signis, ch- cteribus, alijsq; rebus similibus perficiun- quæq; nullam caussalitatem in ordine ad - ctum habent, ait, huiusmodi incantam- contingere simplicibus, & idiotis homini- qui per præceptorum negligentiam non - muniti doctrina. Sic & ibidem ostendit ex- plis per signum crucis in nomine Christi - tutem diaboli & incantationis impeditan-

postea infra in confirmationem mysteriorum nostræ religionis, Iudæorum incantamenta & præstigia, aqua benedicta in nomine Iesu Nazaræi cum signaculo crucis dissoluta tradit. Nec solùm Epiphan. sed etiam alij Patres docent, aquam benedictam salutarem esse contra diabolicas & magicas artes & operationes. D. Hieron. in vita Hilarionis, vbi Hilarion aspersione aquæ benedictæ, gẽtilis aurigæ magicam molitionem dissipauit. Pulchrè Theodoret. lib. 5. histo. Ecclesiasticæ, cap. 21. Beda de gestis Anglor. lib. 1. cap. 17. & Alexand. primus in cap. Aquam de cõsecra. d. 3. & alij alibi. Vnde constat antiquissimam hanc esse traditionem, contra Nouatores.

10. Præludium. *Sicut inter angelos beatos, sic inter Dæmones est ordo & prælatio, & id fide tenendum ex sacris literis.*

In Dæmonibus vt S. Angelis, est subordinatio.

Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Matth. 12. & Marc. 3. In Beelzebub principe Dæmoniorum eijcit Dæmonia. Ad Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnẽ & sanguinẽ sed aduersus principes & potestates, aduersus mũdi rectores tenebrarũ harum. Hinc Christus in Euangelio regnum Sathanæ attribuit. Luc. 11. Matth. 12. Si enim Sathan Sathanã eijcit, quomodo stabit regnũ eius? Hic autem ordo, naturæ est, non gratiæ. Nam naturæ dona retinuerunt, gratiæ autem amiserunt. Sicuti autem Dæmones natura sunt superio-

res & inferiores: sic eorum actiones etiam s[illegible]
inuicem subordinantur: qualis enim ordo [illegible]
ter caussas, talis quoq; inter effectus. Hinc [illegible]
periores Dæmones non omnia per seipsos e[illegible]
equuntur, sed inferioribus non rarò sua co[illegible]
mittunt officia, & prouincias disponunt, q[illegible]
libenter se subijciunt in perniciem gene[illegible]
humani, sicq; eorum ordo & concordia n[illegible]
ex amicitia, qualem nullam inter se habét, s[illegible]
ex nequitia, qua homines communi studio [illegible]
dio prosequuntur, & Dei regnum impugna[illegible]
moliuntur, procedunt. Talis autem ordo i[illegible]
ter Dæmones post vniuersale iudicium ce[illegible]
bit, quia tūc finis ipsius nullus erit, qui est h[illegible]
minum tētatio, & ad malum inductio. Qu[illegible]
confirmant verba illa Glossæ 1. Cor. 15. sup[illegible]
verba Apost. *Cùm euacuauerit omnem principatu[illegible]*
&c. Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angel[illegible]
homines hominibus, & Dæmones Dæmonibus præsun[illegible]
Videntur aliqua obstare huic ordini, quę mo[illegible]
uet Guilhel. Paris. 2. part. principali, p. 2. c. 1[illegible]
& 15. de vniuerso. Vbi pax non est, ibi non e[illegible]
concordia, iuxta illud Sapientis: Inter supe[illegible]
bos semper iurgia sunt. Spiritus autem illi ma[illegible]
ligni sunt superbissimi, cùm etiam diuin[illegible]
maiestati renuerint subesse: cùm autem vnu[illegible]
superbus iugum alterius abijciat, quomod[illegible]
superbissimi spiritus patiuntur sibi aliquer[illegible]
pręsidere? aut inuiti faciunt, aut voluntarij. S[illegible]
inuiti, igitur semper sunt rebelles pro viribu[illegible]

ræsertim cùm ex superbia ęquè appetãt prin-
ipatum ac dominationẽ, sicut superior. Aut
um iam deiecissent millesies à suo principa-
u, si viribus pręualerent: aut necesse est, quod
pse omnibus sic præualeat, quod singulos &
mnes potẽtia superet: quum ex eadem caus-
, omnes simul contra ipsum moueantur ad
ebellionem. A ratione autẽ alienũ est, quod
pse superior potentia & viribus, tot, & tam
nulta milia fortissimorum spirituum supe-
et: quum in rebus eiusdem speciei non inue-
iatur vnum indiuiduum, quod naturali
erfectione & potentia vincat omnia alia si-
nul coniuncta. Sic vnus homo naturali virtu-
e & fortitudine non potest multos superare,
ec vnus equus fortior est alijs multis simul
ggregatis: Si quis dicat: Vnꝰ rex in regno om-
ibus imperat. Respondetur hoc nõ proueni-
e ex natura, aut naturali regis potentia, eo qđ
ex sit, sed ex voluntate & obedientia subdi-
orum, vt constat experientia, quando obe-
ientia dissoluitur, & rebellio sequitur, rex
on magis ex viribus naturalibus, quàm ho-
no priuatus valet, imô non rarò minus est ex-
rcitatus ad pugnandum, quàm gregarius mi-
es sit. Si voluntarij principi subijciuntur,
uomodo ergo iugum suaue potentissimi
reatoris ferre recusauerunt, cuius potentiæ
tiam omnes simul resistere non potuissent?
ec hoc ipsis erat ignotum ex viribus naturæ.

Amplius, si sæuissimi Tyranni sui princi
imperio voluntarij subsunt: quomodo n
semper inter eos ira & odium, cùm super
eorum ascendat semper, vnde continua reb
lio sequitur? Ad horum clariorem resolut
nem considerandum est, ordinem in ang
esse naturalem, & à Deo cum natura inditu
Qui enim magis accedunt ad perfection
primi & summi principij, alijs sunt potent
res & superiores in naturalibus. Sic Docto
tradunt primum gradum inter omnes sp
tus tenuisse Luciferum. Deinde, vt supra i
nuatum, concordia Dæmonum est ex co
muni nequitia, qua homines persequuntu
Est enim proprium impiorum, vt eis se ad
gant & subijciant ad propriam nequitiam e
quendam, quos potentiores esse viribus c
noscunt. Sic licet hæretici non rarò inte
sint discordes, tamen omnes conueniunt
impugnationem Ecclesiæ Catholicæ. Si
autem ordo in Dæmonibus est naturalis,
prælatio etiam, quæ naturæ ordinem comi
tur, est naturalis. Quare argumentum sum
ex humanis, non valet ad propositũ: Quia h
mines natura sunt pares in naturalibus, & se
dum naturalia nullus inter eos ordo est. Qu
autem in Dęmonibus inferiores superiorib
subdantur, non est ad eorũ scilicet superio
bonum, sed magis ad malum. Quia cùm ma
facere maximè ad miseriam pertineat, præ

in m

n malis est esse miserum. Atq; hic etiam notandum ex Magistro Sententiarum, in 2.d.6. quod secundum modum & gradum scientiæ maioris, sunt etiam gradus in præsidētia. Quidam enim vni prouinciæ, alij vni homini, aliqui etiam vni alicui vitio præsunt. Sic Lucifer superbiæ, Mammon auaritiæ, Asmodæus luxuriæ, Sathan iræ & discordiæ, Beelzebub gulæ, Leuiathan inuidiæ, Beelphegor accidiæ præest, & quisq; horum præsidentium maximè ad illud peccatum inducere nititur, cui præsidet, & à quo nominatur. Quando autem dicitur, quod vnus alicui vitio præsit, non est putandum, vt ait Glossa super Iosue 11. quæ est sumpta ex sermone Origenis, in illa verba: Omnes bellando cepit: quod vnus fornicationis spiritus seducat eum, qui in Britannia fornicatur, & eum qui in India seu alijs locis: neq; vnum duntaxat esse spiritum iræ, qui in diuersis locis diuersos exagitat homines: sed potius fornicationis esse spiritum vnum superiorem, atq; innumeros, qui ei in hoc vitio pareant. Similiter iracūdiæ principem vnum esse, innumerosq; sub eo, qui homines diuersos ad huiusmodi peccatum solicitent, & sic de cęteris vitijs: De diuersis Dæmonū studijs doctissimè Casian. in collat. Patrum, coll. 7. Abbatis Sereni c. 32. Tot aūt esse, ait, immūdos spiritus, quot in hominibus studia nō dubiè comprobantur. Nam nonnullos eorum, quos etiam

Quomodo diuersi dæmones diuersis vitijs præsint.

fau-

faunos vulgus appellat, ita seductores & ioc-
latores esse manifestũ est, vt certè quæq; l-
seu vias iugiter obsidentes: nequaquam t-
mentis eorum, quos prætereuntes potuer-
decipere, delectentur, sed derisu tantum m-
do & illusione contenti, fatigare potius-
studeãt, quàm nocere. Quosdam verò solu-
modo in nociuis incubationibus homin-
pernoctare: alios ita esse furori ac truculen-
deditos, vt non sint contenti illorum tantu-
modo corpora, quos suppleuerunt, atroci i-
laceratione vexare, sed etiam irruere super-
minus transeuntes, quales illi in Euangelio-
scribũtur, ob quorum metum per viam illa-
transire iam nullus audebat. Alios reperim-
non solùm studere mendacijs, sed etiam bl-
sphemias hominibus inspirare. Cuius rei e-
nos testes sumus, qui audiuimus Dæmone-
confitentem, per Arrium & Eunomium, -
impietatẽ sacrilegi dogmatis edidisse. Qu-
etiam in 3. Regum lib. vnum ex eisdem ip-
manifestè legimus prędicantem. Egrediar, i-
quit, & ero spiritus mendax in ore omniu-
prophetarum eius. Esse autem alia dæmonu-
genera, id est, mutorum & surdorum, Euan-
gelia testantur. Incentores etiam libidinu-
atq; luxurię quosdam spiritus propheta com-
memorat. Spiritus fornicationis decepit eo-
Nocturnos quoq;, diurnos ac meridianos d-
mones similiter scripturarum auctoritas d-

Matth. 8.

Ose. 4.

ce-

t. De quorum diuersitate longum est; si vo-
mus omnia scripturarum volumina per-
rutantes sigillatim percurrere. Qui per Pro-
hetam Onocentauri, qui pilosi, qui serenæ,
ui lamiæ, qui vlulæ, qui struthiones, qui eri-
j designátur: Qui aspis, qui Basiliscus in Psal-
io, qui Leo, qui Draco, quiúe Scorpius in E-
angelio núcupetur. Qui princeps mũdi hu-
s, qui rectores tenebrarum harum, qui spiri-
alia nequitiæ ab Apostolo nominẽtur. Quę
ocabula non casu, aut fortuitò indita illis de-
emus accipere, sed significatione istarum fe-
rum, quæ apud nos vel minus noxiæ, vel
agis perniciosæ sunt, illorum rabies feroci-
tesq; distingui. His ad eruditionem & dele-
ationem lectoris lubet annotare, quæ ad idé
ropositum faciunt, & ea tradit Guilhelmus
arisiensis Doctor grauissimus in 2. parte de
niuerso. Dico, ait, iuxta verisimilitudinem,
on iuxta certitudinem, quod sicut omnipo-
ns bonitas creatoris permittit hominum
rincipes impios, diuersos ordines in princi-
atibus ac ditionibus collocare, qui & malos
lent exaltare, ac bonos deijcere, imò indi-
nissimos & pessimos in dignitatibus potesta-
busq; statuere: Ita permisit & principi mali-
norum spirituum iuxta suę peruersitatis ma-
gnitatem alios de malignis spiritibus subli-
are, varijsq; operibus malis præficere, alios
o eisdem officijs remouere. Quod Deus per-

mittit

Esai. 34.

mittit propter innumeras vtilitates, quas in- de elicit. Cuius signum est, quod in Collatio- nibus Patrum narratur. Apparuit quippe cui- dam sancto viro princeps malignorum spiri- tuum, in solio sedens regali, & ante eum horri- bilium multitudo spirituum, qui de singulis venientes regionibus, interrogabantur, quid perpetrassent: & quos modicum mali iudica- uit egisse, flagellari præcepit, quorum cùm v- nus retulisset se quêdam sanctum heremitam per quadraginta annos tentasse, & in ipsa no- cte in fornicationis facinus deiecisse, cum in- genti gaudio & festiuitate ab illo receptus est, ita quod eum iuxta se collocârit, & proprij ca- pitis coronam deponens, Dæmonis illius ca- piti imposuerit. Etenim sicut ab initio ambi- tiosissimè affectauit assimilari altissimo, ita nunc vsq; regnum suum tenebrosum ac scele- ratum contendit inanissima impietate, con- formare regno ac militiæ creatoris, deputan- do angelos tenebrarum diuersis iniquitatis obsequijs, secundum quod angeli sancti de- putata habent ministeria pietatis: Sic & Eccle- siam malignantium suam, assimilare conatur Ecclesiæ sanctorum, quatenus sicut Deus & Saluator in Ecclesia sua constituit veros Apo- stolos, veros Prophetas, sanctos martyres, fi- delissimos confessores, virginesq; mundissi- mas: Sic & ipse habere satagit pseudopprophe- tas, falsos Apostolos, martyres vanos, fictos

Colla. 8. c. 16.

con-

nfessores, ac virgines fatuas. Enimuerò qui exordio fuit signaculú similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, factus est simia ridiculosæ ac deformis imitationis: sic & tum regnum ipsius sua vanitate, ambitione iniquitatum congerie versum est velut in niam quandam Ecclesiæ electorum, quæ rè est regnum Dei. Hæc Guilhelmus.

Nec dissimilis est historia, quam narrat D. regor. lib. 3. dialogor. cap. 7. de Andrea Funnæ ciuitatis Episcopo; nec etiam res est dua, ait Gregor. quia penè tanti in ea sunt tees, quanti & eiusdem loci habitatores exiunt. Hic namq; venerabilis vir (intelligit ndream Episcopum) cùm vitam multis pleam virtutibus duceret, seq; sub sacerdotali stodia in continentię arce custodiret: quanam sactimonialem fœminam, quam secum rius habuerat, noluit ab Episcopij sui cura pellere, sed certus de sua, eiusq; continẽtia, cum hanc permisit habitare: ex qua re actum t, vt antiquus hostis apud eius animum adim tentationis exquireret. Nam cœpit speciẽ lius oculis mentis eius imprimere, vt illetus nefanda cogitaret. Quadam verò die Iuæus quidam ex Campaniæ partibus Romam eniens, Appiæ carpebat iter: Qui ad Fundaam glebam perueniens, cùm iam diem vesperascere cerneret, & quo declinare posset inimè reperiret, iuxta Apollinis templum

fuit,

fuit, ibiq; se ad manendum contulit. Qui ip-
sum loci illius sacrilegium pertimescens, q
uis fidem crucis minimè haberet, signo tam
crucis se munire curauit. Nocte autem me
ipso solitudinis pauore turbatus peruigil
cebat: & repentè conspiciens vidit maligno
spirituum turbam quasi in obsequium cui
dam potentis præire: eum verò qui cæte
præerat, in eiusdem gremio loci consedis
qui cœpit singulorum spirituum obseque
tium sibi caussas actusq; discutere, quaten
vnusquisq; quantum nequitiæ gessisset, inu
niret. Cumq; singuli spiritus ad inquisiti
nem eius exponerent quid operati contra b
nos fuissent: vnus in medium prosilijt, qui
Andreæ Episcopi animum per speciem sa
ctimonialis fœminæ, quæ in Episcopio ei
habitabat, quandam tentationem carnis con
mouisset, aperuit. Cùm verò malignus ho
qui præerat spiritus inhianter audiret, & ta
to sibi factum lucrum grande crederet, qua
to sanctioris viri animam ad lapsum perd
tionis inclinaret: ille spiritus qui hæc eade
fatebatur, adiunxit: quia vsq; ad hoc quoqu
die præterito vespertina hora eius mẽtem tr
xerit, vt in terga eiusdẽ sanctimonialis fœm
næ blandiens, alapam daret. Tunc malignu
spiritus, atq; humani generis antiquus inim
cus adhortatus hunc blandè est, vt perficere
quod cœpisset, quatenus ruinæ illius singula

rem

em inter cæteros palmam teneret. Cumque
Iudæus qui aduenerat, hoc cerneret, & magnę
formidinis anxietate palpitaret: ab eodem
spiritu qui cunctis illic obsequentibus pręe-
rat, iussum vt requirerent, quisnam esset ille,
qui iacere in templo eodem præsumpsisset.
Quem maligni spiritus pergentes & subtilius
intuentes crucis mysterio signatum viderunt:
mirâtesq; dixerunt: Væ, væ: vas vacuum & si-
gnatum. Quibus hoc renunciantibus cuncta
illa malignorum spirituum turba disparuit:
Iudæus verò qui hęc viderat, ilicò surrexit, at-
que ad Episcopum cum festinatione perue-
nit. Quem in Ecclesia reperiens, seorsum tulit,
qua tentatione vrgeretur, inquisiuit: Cui Epi-
scopus verecundia ductus, noluit têtationem
reuelare. Cùm autem Iudæus omnia quæ vi-
derat, & audierat in conuentu Dæmonum, re-
ferret, veritatem confessus est, atq; non solùm
sanctimonialem, sed etiam omnes fœminas à
sua habitatione remouit. Deinde etiam ipsum
Iudæum ad fidem CHRISTI & salutem per-
duxit.

De præsidibus spirituum malorum, eo-
rum nominibus, natura, numero subiecto-
rum, formis apparendi, plurima curiosa, &
minus vtilia tradit quidam libellus inscrip-
tus, liber officiorum spirituum, vel de prin-
cipibus & regibus Dæmonum, & à quodam
pseudomonarchia Dæmonum: In illo libello

 multi

multi principes & præsides numerantur, qui
quibus quidam 50. aut 60. aut pluribus legio-
nibus præsident, & dominantur. Legio autem
continet 6666. Curiosum est his rebus mul-
tum adhærere, periculosum & superstitiosum
eisdem fidem tribuere, cùm nemo scire possit
citra diuinam reuelationem, qui non didice-
rit à Dæmone, à quo cognoscere non licet.
Hoc loco considerandum est, quòd cùm Dæ-
mones ordinatam & disciplinatam nequitiam
habeant, vt ex dictis constat, prout Cassianus
collat. 7. cap. 18. loquitur, instituunt talem or-
dinem & disciplinam inter suos subditos ma-
leficos & sagas. Sic Bodinus lib. 2. cap. 4. reo
attestatur teneri quemq; maleficum suorum
malefactorum rationes exponere, aut cædi
nisi fecerit, grauissimè. Hoc mihi, ait, Bodini
Castelli Rusi præfectus, Biturigum nomine
delegatus apud Blosenses, affirmauit. Magam
se iudice crematam fuisse, quam filia accusa-
uerat, quod ipsam in conuentus deduxisset, &
diabolo instituendam obtulisset: hæc inter
alia scelera istud confessa est, se saltasse in hi-
ambitum, & tandem singulas rationes rerum
à postremi cætus tempore gestarum reddidi-
se, & qua in re puluerem occupassent: hic à-
infantem enectum aiebat, alter equum, ille a-
borem. Vna autem nihil ab eo tempore fecis-
comperta est: hæc frequentes ictus accepit b-
culo ad plantam pedum, & ab alijs omnib-
der-

erisa est. Hæc Bodinus. Et sic comperimus
iam multis confeßionibus, quod sagæ, quã-
o alijs nocere nequeunt, sibi ipsis damna in-
runt. Certißimum etiam est, si quis nequis-
nam disciplinam in cursu non seruet, vt no-
en IESVS casu nominet, aut DEVM, aut cru-
m faciat, cæditur, & alijs disparentibus do-
um ire cogitur. Hoc se expertam confessa est
Reisenbeins Anna/ de Rouer, de qua supra:
uæ cùm fortuitò DEVM semel in cursu &
onuentu nominasset, coacta fuit pedibus ire
omum, cùm delata eò fuisset à diabolo in
orma hirci. Qua de causa quod disciplinam
ansgressa fuisset, nominando Deum, verbe-
ta est ab alia N. superioris ordinis: quæ ante
anc etiam flammis consumpta est. Idem con-
git cuidam Mariæ ex pago S. Matthiæ, quæ
nno Domini 1588. 10. Nouem. incinerata est,
detenta in custodia monasterij S. Matthiæ
rope ciuitatem Treuirens. Hæc cùm in pri-
is ad conuentum delata fuisset, à superiori-
us & principalioribus tractatum extitit, &
ropositum de perditione fructuum nascen-
um, & simul vuarum, & quæcunq; persona
onsensum præbebat, bibebat. Cùm autem
rdo bibendi & consensum dandi ad ipsam
euenisset, apud se dixit: Ah IESV, perdemus
umenta & vinum, qua ratione ergò paupe-
s meos pueros sustentabo, statim prolato
omine IESV, euanescente lumine, in densißi-

mis tenebris sola in loco mansit. Manè c
horam quartam, superior, comitantibus d
bus alijs aduenit, & grauiter ipsam percu
eo quod nomen Dei nominasset, & conu
tum dissipasset. Quo facto auolârunt. M
autem pedibus domum redijt. Multa in hu
rei confirmationem confessus est Ioannes
no filius dictæ Annæ de Rouer, iuuenis na
ralibus dotibus ornatus, decem & octo an
natus, qui iam Treuiris, & Mussiponti in L
taringia literis operam impendit, & eos p
gressus fecit, vt iam Poësi & literis humanio
bus studeret: Hic iuuenis nono suæ ætatis a
no à matre propria seductus fuit, denuncia
tanti criminis à propria sorore, & alio fra
adhuc superstite in custodia. Cum detine
tur, & indicia proponerentur, sine tortura
ctuali veritatem confessus est, & sacramen
Ecclesiasticis pręmunitus, sacrisq; exhortat
nibus instructus, maxima pœnitentia duct
scelera sua detestatus est, & pœnam tempo
lem pro peccatis maluit pati, quàm præse
tem cum periculo animæ ducere vitam, &
Anno Domini millesimo quingentesimo, n
nagesimo, altera Visitationis Mariæ, vita
fœliciter, licet in pœna, finiuit. Imò cùm Of
ciatus & omnes misericordia ducerentur, c
quod magnam contritionem in eo aduert
rent, sicq; vellet & offerret ei pœnam gladi
recusauit, & voluit comburi, cum alia sag

qu

...æ simul supplicio afficiebatur: eo quod ta-
... pœna suis sceleribus digna esset, & sic prius
...angulatus, flammis in cineres redactus est.
...onfessionem huius adolescentis latius in
...imis, vt debuit, iudicialiter Notarius exce-
...t, deinde ipsemet iuuenis proprijs manibus
...r puncta descripsit germanicè, additis &
...rmistis verbis latinis & tradidit. Ex propria
...us scriptura sunt, quæ præsentibus inseri-
...us. Occasio casus eius hæc fuit. Cùm enim a-
...ore carnali incenderetur erga filiam quan-
...am illius pagi, oblata oportunitate, com-
...ercium cum ea habuit. Deinde Dæmon in
...rma illius puellæ apparuit, quem personam
...natam existimauit, & ei in auri specie qua-
...ordecim coronatos dedit, quam pecuniam
...ndem conuersam in putredinem reperit, vt
...us formalibus verbis vtar. Quamprimum
...ctum matri significauit, & conquestus est de
...su. Mater verò, quæ iam Dæmoni se subdi-
...erat, maleficij & rei gestæ conscia, eum con-
...lata est dicendo, fili, cósolare, res ad bonum
...atum dirigetur. Sub principium noctis, ma-
...r filium scopis insidentem, camino eduxit,
...nte ianuam hircum repererunt, cui insede-
...unt in nomine diaboli, & delati sunt ad locú
...lanum & latum, dictum Hekenroderheidt/qui
...istat à Rouer fortè miliari, vbi frequentissi-
...i sunt conuentus Maleficorum, præsertim
...elebriores, & quasi prouinciales. Cùm verò

ad dictum locum venissent, mater diabolum iuuenis seductorem aduocauit, eiq; dixit. Hic est filius meus Ioannes Cuno, vti promisi. Tũ matre impia verba prędicente, abrenunciauit DEO & omnibus sanctis. Expedita abrenunciatione, hilares extiterunt, & quasi nuptias cum eo celebrârunt. Tunc tamen Dæmon in alia forma apparuit, quàm primo tempore seductionis. Postea Dæmonem succubam habuit, qui & ei vnguentum dedit ad exercenda veneficia. Cuius vnguenti virtutem probauit in matris porcello, quem vnxit in collo, & mortuus est. Dæmon suus rosam se nominauit, atq; adolescentem capribarbam. Confessus quoq; est, matrem propriam & alias duas sagas, in conuentu & congregatione, coram Dæmone prędidente, & toto cœtu in Hetzenroderheydt/ iactabundam prædicasse, & hoc maleficium exposuisse, quod patrem suum, id est, maritum dictæ Annæ, veneficijs interemissent. Consentit mater in sua confessione sicut in præcedẽti puncto de seductione. Singulis quatuor anni temporibus ad congregationem & cursum venire debent: Aut si quis in persona realiter impeditus comparere nequit, Diabolum suum substituere debet, præbendo ei consensum in omne malum quod in congregatione tractatur & concluditur, ibiq; se gloriatum de quibusdam horribilibus carnalibus vitijs, quæ hîc non est opus enarrare

testa-

ſtatus eſt. Cœtus ſiue totus conuentus in tres radus ſiue ordines diſtinctus eſt. In maiores, mediocres, & minores. Ipſe conſiſtebat inter mediocres. Semper quando conueniunt, habent propoſitum, & tractatum de deſtructione alicuius rei. In curſu quoq; ſunt fiſtulatores, cui exercitio ipſe aliquando vacauerat, & lucratus erat in bona pecunia tres aut quatuor batzios. Si quis autem non eſſet ſoluendo, in pœnam, inhoneſtum actum, qui ſaluo honore nominari non poteſt, ſubire tenetur. Sacramentum Euchariſtiæ ter aut ſæpius vix ſumere potuit, & quando confiteri hoc voluit, Dæmon ſuus digito inhibebat, atq; etiam ipſum percutiebat, ſi quid boni faceret. Tandem in conuentu & curſu habent cenſorem morum, quem latinè legis mandatorem vocãt. Hic legit & iubet, quo pacto quis ſe gerere debeat erga Dæmonem, & quod ſingulis quatuor anni temporibus præcipuè cum cæteris conueniẽdum in loco deſtinato, & conſenſus dandus ad omnia maleficia. Hæc ex adoleſcentis confeſsione. Alia adhuc commodis locis inferentur. Ex his clariſsimum eſt, quo ordine & malitia Dæmon regnum ſuum ſtabiliat, & multos mortales, Deo iuſtè permittente, miſerè in laqueum ducat. Ex hoc ordine deducitur, quomodo Magus quandoq; Dæmonem poſſit cogere. Si enim pactum vel fœdus habeat cum ſuperiore & potentiore, ad imperium

eius inferior morem geret, non autem æqu[...] lis, qui voluntariè concurret quaſi coactus v[...] deatur ſuis incantationibus ad coniuratio[...] nem Magi. De hac re legendus Franciſcus V[...] ctoria in relectione de arte Magica, à num[...] ro 25.

11. Præludium. *Licet apud antiquiores Doctores res dubia fuerit, an angeli & Dæ-mones ſint corporei, necne: tamen nunc te-merarium videtur aſſerere eſſe corporeos.*

PRima pars certa eſt ex Auguſt. lib. 21. cap. 10. de Ciuitate Dei, qui fatetur multos do-ctos in ea fuiſſe opinione, quod ſint corporei, & præterea addit. Si quiſquam nulla haben-corpora Dæmones aſſeuerat, non eſt de hac r[...] aut laborandum operoſa inquiſitione, aut cō-tentioſa diſputatione certandum. Aliquand[...] iuxta Apulei & Platonicorum ſentētiam ſub-tilia corpora habere videtur opinari. Acce-dunt Origen. lib. 2. Periarchon. cap. 6. Lactan[...] Firmianus lib. 2. diuinarum inſtitut. cap. 15. &[...] alij alibi. Secunda pars confirmatur: ſcriptur[...] huic parti maximè fauet. Epheſ. 4. Non eſt no-bis colluctatio aduerſus carnē & ſanguinem[...] id eſt, aduerſus res corporeas. Pſal. 103. angel[...] vocantur ſpiritus. Qui facit angelos ſuos ſpi-ritus: Luc. 24. Spiritus carnem & oſſa non ha-bet, ſicut me videtis habere. Et Marci 5. Legi-tur in vno homine Legio fuiſſe Dæmonum[...]

Quo-

quomodo in vno corpore humano tot corpora latere potuissent? His accedunt Symbolum Nycænum, quod DEVM creatorem visibilium & inuisibilium pronunciat: Conciliũ Lateranense sub Innocentio tertio, cuius verba habentur in cap. Firmiter credimus, de summa Trinitate. Creator omnium visibiliũ, & inuisibilium: Spiritualium & corporalium: qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtramq; de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem: angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam Communis Doctorum sententia etiam consentit. D. Dionys. de diuin. nominib. cap. 4. Damasc. lib. 2. de fide, cap. 3. Grego. Nazianz. lib. 2. suę Theologię in fine. S. Chrysost. hom. 22. super Genes. S. Thom. 1. par. q. 50. art. 1. & 2. S. Bonauent. in 2. d. 8. q. 1. Gabriel. Scot. Richard. Dionys. Carthusian. & communis in 2. d. 8. Alexand. Halen. 2. p. q. 34. memb. 1. & hæc est communissima sententia, cui contradicere non caret temeritate. Aristoteles etiam 1. metaphys. t. 2. & in lib. 2. de Anima, & in 12. metaphys. & alibi tradit, intelligentias re & ratione à materia esse separatas, & in hac re nulla apud Philosophos est controuersia.

2. Præludium. *Dæmones possunt assumere corpora, & in ipsis apparere hominibus.*

Dæmones assumere corpora & in iis apparere possunt.

HOc docent Magister in 2. Sentent. d.8. ibidem S.Bonauent.S.Thomas,Scot.R. card.Capreol.Durand.Gabriel,Dionys.Ca thus.& reliqui omnes.Alexand.Alen.3.par. 30.memb.3.art.1.& alibi. S.Thom.1.part.q. art.2.& ibidem eius commentatores. S.Ant nin.2.part.tit.4.cap.7.& 2.nec est qui in hac dubitauerit vsq; ad nostrum Censorem, q simpliciter negauit tépore Christi Dęmon corpora assumere, & ita hanc Theologoru veritatem reijciebat, & satis acerbis & dur verbis Scholasticorum doctrinam de assum tione corporum damnabat, nihil tamen om ninò præter verba pro sua negatiua sentent adducebat.Pręludium nunc probatur.In pr mis vt ex octauo patet.Naturalia mãserunt i tegra in Dæmonibus,sicut bonis Angelis. Se boni possunt assumere corpora: ergò & mal licet ad diuersos effectus. De bonis clarum es

Gen.18. Abrahæ apparuerunt tres viri, id est, ange in conualle Mambre. Tob.5.*Tobias inuenit iuuenem spl didum cinctum, & ignorans quod angelus Dei esset, sa lutauit eum, & 9. cap. vocauit Tobias angelum, que hominem existimabat. Genes.19. Venerunt duo ange Sodomam, quibus Lot dicebat: Domini, declinate i domũ pueri vestri, & lauate pedes vestros, &c.* Quo etiam Dæmones corpora assumant, consta *Genes.3. apparuit in forma serpentis, secundum Cyril lum lib.3. aduersus Iulian. & Matth.4. Christo corpo raliter apparuit. 2.Cor.11. Angelus Sathanæ transfi gur.*

rat se in angelum lucis. Idem patet ex vitis sanctorum, *vt Athanasius in vita S. Anthonij ait. Nam bestiarum & serpentum formas induentes, omnia, vir sanctus agebat, protinus impleuêre phantasiis num, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scornum, nec non pardorum, atque vrsorum, & hæc singula undum suam frendebant naturam.* S. Martino apprebat in forma viri, purpura & diademate nati, *vt testatur Sulpitius in vita ipsius.* S. Hilaoni in forma pueri, *vt refert Hieronymus in vita usdem.*

Magno Iacobo, visus est Dæmon in fora nudi AEthiopis ignem ex oculis emitten-, vt auctor est Theodoretus in religiosa storia sanctorum Patrum, cap. 21. & ibidem sius viri Iacobi imaginem & formam inuebat: vt vir Dei ibidem refert sequentibus erbis. Sed me rursus clanculum perpetua ficiebat molestia. Nam aquam, quæ mihi bis hebdomada infernè afferebatur, ei qui ferebat, occurrens, & meam formam imiins accipiebat, & illum iubens recedere, uentum effundebat. Idque cùm non som bis, sed etiam ter fecisset, me sitis peressione validè oppugnauit. Cùm ergò valè angerer, rogaui eum, qui solebat ad me fferre, cur iam quindecim diebus ad me auam non tulisset? Is dixit, se iam ter & uater attulisse & me accepisse. Et vbi, inuam ego, à te eam afferente accepi? Ille locum

cum ostendit. Et si millies, inquam eg[o] me illuc accedentem videris, ne vas c[re]deris, donec ad hunc locum veneris. Et pa[u]lo post ibidem eidem sancto apparuit [in] specie duarum mulierum de monte desce[n]dentium. S. Benedicto in mulo medici o[b]uiam factus est, cornu & tripedicam feren[s]. Quem cùm sanctus pater requisisset, dicen[s]: Quò vadis? Ille respondit: Ecce ad fratres v[a]do, potionem eis dare. Itaq; perrexit vener[a]bilis pater ad beati Ioannis oratorium ad or[a]tionem, qua completa, concitus rediit. Mali[g]nus verò spiritus vnum seniorem monachu[m] inuenit aquam haurientem: in quem stati[m] ingressus est, eumq; in terram proiecit, & v[e]hementissimè vexauit. Quem cùm Bened[i]ctus ab oratione rediens tam crudeliter vexa[ri] conspiceret, ei solummodo alapam dedit, [&] malignum spiritum protinus excussit, ita [vt] ad eum redire vlterius non auderet, vt test[is] est S. Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 30. Dæmon [S.] Vincentio ordinis Prędicatorum Valentiæ i[n] specie senis venerabilis cum barba ad genu[a] prolixa & nigerrima se repræsentabat, simu[la]lans se vnum esse ex veteribus Patribus AEg[y]pti, & in alia nocte in figura vasti AEthiopi[s] vt videre est in vita S. Vincentij lib. 1. cap. 8. [&] 9. apud Surium tom. 2. 5. April. S. VVilhelm[o] Duci ac Comiti Pictauorum, ac Eremitę, cùm [i]s nocte multis Dæmonum diuersis vocib[us]

in v[...]

vigilijs & orationibus molestia afficeretur, omnibus illis vnus cæteris clarior, & virtu-robustior apparuit in specie proprij geni-tris, & ad eum cum vociferatione clamoris cere cœpit:

erne senescentem fili VVilhelme parētem
Exi continuò patre rogante tuo.
rmine non humili genitus, me respice fili,
Nec mea despicias vota, precesq́ue pias.
xi VVilhelme: tu namq́ue resumere per me,
Terras & do:es, prædia, regna potes.
m sat seruisti, superest tibi gloria Christi:
Præmia non poteris perdere, saluus eris.
m patrem sequere, iam iamq́ue tui miserere
Ad tua regredere, viscera mota gere.
n generis soboles nostri stat, turbaq́ue fratrū,
Cum quibus in theatro ludere sæpè soles:
ratres cum cuneis notorum respice tristes:
Exi, ne distes, associandus eis.
is iungeris pompa, solioq́ue frueris:
Cinget te generis turba, beatus eris.
rmigerorum turba decorum glorificabit.
Seruorumq́ue chorum copia larga dabit.
rnēdum mæstum te spectat turba nepotū,
His saltem præsta, quæsumus, antidotum.
li mi quid habes animi leuitate cadendo?
agnanimi non est, perimi se velle latendo.

Quæ-

Quærere vilia, spernere gaudia, tene rem…
dent? *(de…*
Ecce placentia sunt tibi trstia, prospera s…
Ferrũ, cauma, famẽ, frigus fers atq; ligan…
Nec florens ætas te mouet, aut pietas.
Postpositis igitur furijs, mihi sanus obedi:
Ne tardes ergo, concitus ipse redi.

Miles CHRISTI protectus fortitudi… DEI verba deceptoria paruipendebat, ac n… hil ad hæc penitus respondit.

Hæc ex vita huius sancti, cap. 19. apu… Surium tomo I. ex Theobaldo Episcop… S. Tryphon Dæmonem, qui filiam Gordi… ni Augusti inuaserat, expulit, & Gordian… alijsq; præsentibus videndum ad ipsius Go… diani petitionem exhibet: Tibi dico, ait … Tryphon, in nomine IESV CHRISTI, a… pare eis, qui adsunt, & eis ostende tua… turpitudinem & imbecillitatem. Simula… que hoc dixisset, ecce tanquam canis aspect… deformis, niger colore, oculos habens ta… quam ignem emittentes, & caput humi de… xum, coram omnibus apparuit. Sic Simeo… Metaphrastes in vita S. Tryphonis martyr… apud Surium tomo primo de probatis Sa… ctorum historijs. 1. Februarij. Pluribus hu… iusmodi exemplis abundant Ecclesiastic… historiæ, & acta Sanctorum Patrum. Ce…

sc

[illegib]r noster cùm videret huiusmodi appari-
[illegib]ones & visiones sibi obstare, incidit in
[illegib]yllam, cupiens vitare Charybdim, a-
[illegib]umque errorem longè intolerabiliorem
[illegib]ripto etiam inseruit, nempè Dæmones in
[illegib]tura sua sine assumptione corporis posse
[illegib]deri ab homine in hoc statu. Qui error
[illegib]m nostræ fidei, quàm rectæ rationi re-
[illegib]gnat: Notum est enim omnibus Symbo-
[illegib]m Nycenum: Credo in vnum DEVM,
[illegib]trem omnipotentem, factorem cœli &
[illegib]rræ, visibilium & inuisibilium: & a-
[illegib]ud in capit. Firmiter. de summa Trini-
[illegib]te & fide Cathol. Creator omnium visi-
[illegib]lium & inuisibilium: spiritualium &
[illegib]rporalium. Præterea potentia nostra vi-
[illegib]ndi cùm sit affixa organo corporeo, non
[illegib]test ferri nisi in corpus: Vnde spiritus
[illegib]on cadit sub visum: Quare apparitiones
[illegib]irituum in corporibus assumptis fiunt ad
[illegib]oc, vt spiritualis creatura homini possit
[illegib]mmunicare in conuersatione prout diui-
[illegib]e placuerit dispensationi. Hinc sanctita-
[illegib]S. Tryphonis tributum fuit, quod ad e-
[illegib]s imperium dæmon in corpore se viden-
[illegib]um aliorum obtutibus exhibuerit, vt su-
[illegib]a insinuatum. Præludio nostro fortissi-
[illegib]è obstare videtur vna auctoritas Epiphanij
[illegib]ontra hæresin *26*.pag.4.ante finem, dum ait:
[illegib]uomodo potest Dæmon, qui spiritus est

immun-

immundus & incorporeus, corpora aſſume-
re? Reſpondetur, prout notiſsimum eſt ibi ex
antecedentibus & conſequentibus, Epiph-
nium loqui de modo aſſumptionis corpo-
per operationem corporalem, eamq́; vitalem
qualis eſt conceptio animalis per ſuſceptionem
corporalis ſeminis. Confutat enim in illo lo-
co fabulam hæreticorum Gnoſticorum, qui
dicebant vnam ex dæmonibus genuiſſe libe-
ros ex Helia. Et ita ſtatim poſt relata verba, i
hunc modum Epiphanius ſubiungit. Si vero
etiam à corporibus aſſumit ac concipit, non
amplius eſt ſpiritus, ſed corpus. Quum autem
corpus eſt, quomodo eſt inuiſibile & ſpiritus?
& multa eſt ſtoliditatis ipſorum abſurdi-
tas, &c.

Etſi angeli boni humanam, eamq́; virilem
induant ſpeciem, quando hominibus appa-
rent: tamen maligni ſpiritus varias pro nego-
tiorum, quę in hominum perniciem moliun-
tur, varietate formas aſſumunt: Nunc virilem
nunc muliebrem, nunc quadrupedum, nunc
reptilium: vt exemplis iam poſitis ſatis clarum
eſt. Id tamen obſeruatum à quibuſdam, quod
non appareat Dæmones vnquam effigiem o-
uium induiſſe, cùm Chriſto domino placue-
rit ſe paſtorem, & familiam ſuam oues nomi-
nare. Sic in Euangelio oues ſtatuit à dextris,
hœdos autem à ſiniſtris. Oues enim ſunt ani-
malia fructifera, manſueta, humilima & pa-
tien-

ntisſima, quæ proprietates conueniunt o-
bus CHRISTI. E contra verò Dæmon ple-
nq; apparet in forma hirci, vt relatione præ-
tim eorum, qui maleficam ſectam ſequun-
r, cognoſcimus. Hircus enim eſt animal
ento & cornibus terribile, truculentum ca-
e, & ſuo tempore ſatis fœtidum, quibus
oprietatibus mores Dæmonum, & malefi-
rum deſignantur. Hanc ſimilitudinem o-
um & diſsimilitudinem hædorum latius o-
ndit Dominicus Sotus in 4. Sentent. d. 47.
a. art. 5. Sed nec in ſpecie columbæ legitur
alus ſpiritus apparuiſſe, quod diuinæ pro-
dentiæ congruit: cùm in tali forma ſpiritus
nctus apparuerit. Columba enim eſt auis
unda, candida & pulchra, quare in tali for-
a Spirirus ſancti operationes deſignantur.
alus autem ſpiritus cùm ſit deformis & fe-
x, nigra delectatur forma. Sic S. Machar. in
ecie nigri Mauri, alteri in corui, alij in nigri
nis figura obuiam factus eſt: multis ſagis in
ecie nigri hirci apparet, præſertim quando
ſert eas ad congregationem. Tradunt quo-
ue Doctores, quod Dęmones nonnunquam
repræſentent in corporibus mortuorum,
d nō bonorum, in quibus ſpiritus ſanctus ſi-
præparauit habitaculum. Quoniam DEVS,
cuius manibus corpora Sanctorum ſunt, id
emonibus non permittit. Dubium hîc eſſe
teſt, vtrum Angelus Sathanæ transfigurans

se in speciem siue formam Christi, absq; p[eccato] possit adorari? *Tractant Alexand. Hal. [3.] par. q. 30. memb. 3. art. 1. S. Bonauentura in 3. sent. [d. 9.] q. 6. Gabriel super canonem missæ, Lect. 50. in lite[ra.] Bartholomæus à Medina in 3. par. S. Thom. q. 25. a. [3.] Iosephus Angles in Florib. Theologicarum quæstion. [in 4.] sent. par. 1. dist. 8. difficul. 14.* Dicendum: Qui [exi]stimat vel aduertit esse Dæmonem sub fo[rma] Christi, & adorat, committit crimen idol[ola]triæ, quia sciens & prudens adorat Dęmon[em,] & ipsi tribuit cultum diuinum, quod est [gra]uissimum scelus idololatriæ. Si autem qui[s] dubius, sitne verus Christus, vel Dæmon [qui] apparet, & adorat, mortaliter peccat, quia [ex]ponit se probabili peccandi periculo: qu[i] qui amat, peribit, in illo, suspendendus e[st] in tali casu actus, vel adoratio facienda [sub] conditione. Si tu es Dæmon, non te adoro [:] à DEO cognitio precibus petenda, pro ve[ri]tate. Sic S. Petrus cùm videret Christum, ig[no]rans eum esse, dicebat: Matth. 14. *Si tu es Chris[tus,] iube me ad te venire super aquas.* Si quis verò ita [es]set ignorans & simplex, vt inuincibiliter [ig]noraret esse Dæmonem, talem excusari ad[o]rando, iudicat Medina, & tantùm materia[li]ter committere idololatriam. Alij verò se[n]tiunt ignorantiam non excusare, quia vt h[oc] peccatum caueremus, præmonuit ipse Ch[ri]stus Matth. 24. *Multi venient in nomine meo dice[n]tes, quia ego sum, & seducent multos. & Paulus:* I[pse]

Sath[anas]

banas transfigurat se in Angelum lucis. Deinde
s habet orationis remedium, & si petat à
o, non deseretur, quia promisit, dicens:
icquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.
are in tali casu, qui adorat, & prius non o-
, non adhibet debitam diligentiam ad eui-
dum ignorantiam requisitam. Deinde
n huiusmodi apparitiones sint multum
iculosæ, non facilè sunt admittendæ, sed
bandi spiritus, an ex Deo sint. Exempla ad
nfirmationem huius rei non desunt: In pri-
s Beatissima Virgo cùm ab angelo salutare-
turbata in sermone, priusquam consen-
n prẹberet, cogitabat qualis esset ista saluta-
. & 1. Reg. 3. Samuel, secundò, tertiò & quar-
vocem Domini vocantis audiuit, tunc tan-
n respondit: *Loquere Domine, quia audit seruus*
. Sic & S. Lucianus presbyter reuelationem
 factam per Gamalielem Pauli discipu-
n, non statim acceptauit nec credidit, sed
bius perstitit, donec præmissa oratione vi-
tertiò sibi manifestaretur. Non ergò in his
ilè credendum: nam locum habet illud:
facilè credit, facilè decipitur, & leuis est corde. Ha-
erunt ergò sancti Patres semper suspectas
iusmodi visiones. S. Martinus, cùm diabo-
sub forma Christi ornamentis aureis præ-
gidi appareret, respondit: Christum nun-
m visum aureis ornamentis, & se nolle eum
orare. Alius quidam Pater, cùm ei Dæmon

in forma Christi offerret, clausis oculis ti
se nolle Christum videre in hac vita,
cœlis. Alius sub simili specie apparenti,
cit: *Vide ad quem mittaris: neq; enim u sum, qui*
stum videre merear. Gerson in tractatu de spiritib
cernendis admonet cum Petro dicendum: Exi à m
mine, quia homo peccator sum. Quãdo autem
per visiones vult aliquid reuelare, tali
signa & documẽta, quibus cognosci pote
ram esse reuelationem: vt patet de reuela
facta Beatissimę Virgini, & visione Pasto
in natiuitate Saluatoris, & alia, Mariæ Ma
lenæ apud monumentum manifestata, &
in exemplo de Samuele allato, Cùm aute
huiusmodi visionibus & apparitio
multi sæpè decipiantur, probandæ sun
cundum sacras literas, doctrinam sancto
& experientiam hominũ discretorum. Q
ex hac parte sæpissimè fœminæ decipiun
diabolo: cùm enim sint curiosæ & m
complexionis, facilè recipiunt impresio
spiritibus, & multum eis delectantur,
sanctitatem hinc metientes, & sic turpiter
in laqueos persecutoris incidunt. Stati
insolita & ignota visio apparet, muniend
est cor signo sanctissimæ crucis, & mens
genda in Deum, cum inuocatione salu
nominis Iesv, quod Dæmonibus terribil
delibus autem fortissimum scutum est c
tra aëreas potestates. *Regulas discernendi huius*

Visiones periculosæ: ideoque probandæ, & quid ijs occurrentibus faciendum.

es, & spiritus qui legere voluerit videat Gersonem
ractatu, & Bartholomæum Medinam loco citat.
ndem in 1. 2. S. Thom. q. 22. artic. vlt. prope finem.
ret hîc quispiam, ex qua materia tam bre-
mpore corpora assumunt, & quomodo
utum euanescunt? Communis opinio
torum docet, quod corpora assumant aë-
. Thom. 1. par. q. 51. art. 2. ad 3. S. Bonauen. in 2. d.
c. 2. q. 2. Nam licet aër in sua raritate ma-
, nec colorē nec figuram habeat, conden-
tamen & figurari & colorari potest, vt pa-
nubibus, & aliquando etiam figuræ & vi-
es pugnantium in aëre conspiciuntur.
a etiam corpora citò disparent, propter
atem, maximè si virtus agentis & disper-
is fortis sit, vt in Dæmonibus. Huiusmodi
en corpora à Dæmonibus assumpta, nec
nt veram formam, aut organizationem,
ysici loquuntur, completam, sed solùm
iem, quę potius artificialis, quàm natura-
t. Ex hoc fundamento verum apparet,
d malefici aliíq; fatentur, esse facilè cog
ere Diabolum è manibus vel pedibus.
non esse difficile, discerpere ex mem-
& corporis constitutione, quando con-
es criminis sint in persona, vel repræsenta-
e, in cursu & tractatibus.

Materia corporum à Dæmonibus assumptorum.

Vnde Diabolus in assumpto corpore cognoscatur.

Atq; vt id quod certissimum est, latius de-
m, sicut iuxta prouerbium, leonem ex
iculis iudicamus: ita Dęmonem quando

in humana specie apparet, ex pedibus & inferiori parte discernere licet à vero homine. Alexander ab Alexand. libr.4. genialium dierum, capit. 19. pulchram refert historiam in hoc propositum. Sed ne cui, inquit, hæc vana, vel ficta sermonibus videantur, auctor est Thomas monachus, homo minimè malus, cuius ego fidem probitatemq; pluribus in rebus expertus didici, qui serio mihi retulit, quod cùm in monasterio sacris ædibus, quæ in lucanis montibus sunt cum pluribus iurgatus foret, & post immodica conuicia & rixas, animo perturbato inde proriperet, cùm per nemora iter solus intenderet: speciem hominis, vultu tetro, nigra barba, promissis tunicis, vultu aspectuq; deformi & sæuo obuiam habuisse: quem cùm appellaret, quid ille solus per deuia errabundus incederet, dixit equum, quo vectabatur, amisisse, atq; in proximos campos illum euasisse credere: Cumq; per sinus inuios equum vnà quæsitum pergerent, ad perfluentem, in cuius alueo gurgites magni & formidabiles redundabant, deuenisse. Et cùm monachus, vt aquam transiceret, calceos sibi eximere appararet, illum magnoperè coëgisse, & tandē peruicisse, vt is per spatulas suas ascenderet, potiusq; à se, qui corpore maior erat, vectaretur. Qui acquiescens, cùm super illius spatulas, vt succollaretur monachus, ascenderet, illeque iam aquam

ing-

[..]redi appararet, dum vada exquirit, illius [..]des non humana, sed tetra & deformi spe[..]conspexit. Quo animaduerso, horribili [..]rore percitus, Deum vt sibi præstò adesset, [..]lamauit. Mox Dæmonem & diram illam [..]ciem, diuino audito verbo, stridore que[..]o, & vi maxima, quanta dici potest, ita à [..]spectu abijsse dicit, vt imminentem quer[..]m ingenti impetu colliserit, ac perfractis [..]nis funditus euerterit. Hæc ex Alexandro. [..]eisenbeins Anna/dixit suum Amasium, qui [..]Fedderhans nominabat, asininos pedes ha[..]isse. Pari modo quædam N. detenta in cu[..]dia Monasterij S. Matthiæ, ex pago eidem [..]oximo confessa est, quod non semper in [..]opria persona vadant ad congregationem, [..] si venire non posint, dent consensum, & [..]nc Amasius eas repræsentet. Ex hac autem [..]ferentia hoc cognoscendum. Cùm alium [..] aliam repræsentat, in superiori parte simi[..]est homini, quem ex consensu eiusdem re[..]æsentat, in inferiori autem parte pedes [..]bet bouinos, equinos, aut alterius bestiæ. [..]ec malefica Anno Domini 1589. 14. Iu[..] incinerata est. Atque vt nemo putet hæc [..]e à veritate aliena, quæ pluribus confessio[..]bus confirmantur, consideret Dæmonem [..]n sine caussa nominari à Propheta Esai. [..]. cap. Onocentaurum, lamiam, & simi[..]modo. Vbi Glossa, Beda, Dionys. Car

thus. & alij ad propositum exponunt. Quod
Onocentaurus sit animal monstruosum, su-
perius habens effigiem hominis, inferius au-
tem similitudinem asini. Et similiter lamia a-
nimal monstruosum, habens in parte supe-
riori speciem mulieris, in parte autem infe-
riori pedes equinos. Atq; etiam ita callidi
mille artifex est, quod formam inferiorem
cautius abscondat, nisi quis bene aduertat, a
eiusdem artis sit peritus. Aliquando satis lo-
go tempore potest conuersari, ita quod verè
homo putetur. Lepidam ad hoc propositu
historiam refert Ludouicus Cælius Rhodo
ginus lectionum antiquarum lib. 16. cap. 5. r.
tione illius Adagij. Serpentem foues, & s
serpens. Quod Prouerbium etiam nostris m
leficis & sagis accommodari posset. Fuit, i
quit, Menippus Lycius, annos natus quinq; p
viginti, ingenio haud inscito, corpore ite
multa exercitatione valido, ita vt forma
athletæ, liberalisq; speciem præ se ferret. Hu
peregrinæ mulierculæ pleriq; amoribus irr
titum putabant. Ea verò, vt tum videbatu
speciosa quidem erat, & permollicula, nec n
diuitijs vbertim fulta. Cæterùm ea omnia o
stentationem modò exhibebant, veri suber
nihil. In eius verò familiaritatem ad hu
modum insinuasse ferebatur. Pergebat quan
doque Menippus Corintho Cenchreas solu
Ecce phantasma quoddam illi occurrit, quo

[illegible] mulieris ſpeciem conformauerat. Atq; ex
[illegible]nu appræhendens Menippum, iampridem
[illegible]quit, ſe illius amore teneri implicitam. Eſſe
[illegible]rò ſe genere Phœniſſam, & in ſuburbano
[illegible]xta Corinthum habitare, idq́; etiam digito
[illegible]onſtrans, vt illuc veniret, hortari cœpit.
[illegible]od ſi, inquit, feceris, intentam muſicis in-
[illegible]nies me, & vinum bibes, quale non ſæpè a-
[illegible], nec te riualis vlla vellicabit ſuſpicio:
[illegible]chra ſiquidem pulchro contenta viuam,
[illegible]noriar. His blanditijs adoleſcens delinitus,
[illegible]mſi Philoſophiæ haud expers, amoribus
[illegible]men obniti, obluctariq́; non valens, veſperi
[illegible] mulierem pergit, ac frequenter deinceps,
[illegible]inde ac ad ſuas delitias: nec dum enim, cu-
[illegible]modi phantaſma eſſet callebat. Id cùm eſſet
[illegible]uitus vir quidam, vt ipſe interpretor, Ma-
[illegible], aut Philoſophus, vt tum creditum eſt, &
[illegible]m e grauitatis ac prudentiæ, primò ſtatua-
[illegible]nſtar Menippum inſpectans, hominem ex-
[illegible]debat, contemplabaturq́;. Vbi verò rima-
[illegible]abundè eſt viſus: O formoſe, inquit, & à
[illegible]moſis expetite mulieribus. Ὄφιν θάλπεις,
[illegible]τὲ ὄφις. Serpentem confoues, & iste. Cùm
[illegible]eis mirabundum animaduerteret Menip-
[illegible]m: hoc proinde inquit, dixi, quoniã mulier
[illegible]tibi, quæ vxor non eſt. Sed rogo te, ecquid
[illegible]b illa amari putas? Per Iouem, inquit Me-
[illegible]pus, & quidem eximiè. An igitur, inquit is,
[illegible]n in matrimonium aſciſces? Equidem, re-

ſpondit. Quid enim iucundius, quàm ama[...]
tem ducere? Quādo inquit ille, futuras opi[...]
ris nuptias? Citò, ait, vel fortaſſe cras. Id cù[...]
vir ille inaudiſſet, obſeruans conuiuij temp[...]
cùm iam vocati præſtò forent, vbi illuc & ip[...]
perrexit. Vbi nam, inquit, mulier eſt, cui[...]
cauſſa conuiuium celebraturi conueniſti[...]
Tunc Menippus, propè adeſt, inquit. Tunc [...]
argentum hoc & aurum, cæteraq; domus h[...]
ius ornamenta, tuáne an mulieris ſunt? Mul[...]
ris, inquit, ac ſemilaceram & pilarem omni[...]
veſtem oſtendens. Tales mei, inquit, cult[...]
ſunt. At ille ad eos, qui aderant, conuerſu[...]
Tantali, inquit, hortos videtis, qui, ſicuti [...]
Homero proditum eſt, ſpeciem quidem pr[...]
ferunt aliquam, cùm tamē nihil ſint. Eiuſm[...]
di verò ornatum hūc omnem conſpiciatis l[...]
cet. Neque enim materia, quæ videtis, vlla e[...]
ſed ſimulachrum modò eſt, ac imago. Qu[...]
vt verum ſciatis, Bella hæc ſponſa vna eſt [...]
Empuſis, quas lamias & Mormalycias pleri[...]
exiſtimant. Hæc dictus auctor. Fuit enim be[...]
la ſponſa Dæmon ſub forma humana, quo[...]
magus alijs oculatior proſpexit, & ſic benè l[...]
mia appellata, iuxta Eſai. cap. 34. citatum.

De locutione Dæmonum cum hominibus maleficis

Dicet iterum aliquis: Quomodo ergo D[...]
mones loquuntur & conuerſantur cum ho[...]
minibus, ſi non ſunt vera corpora? Reſpond[...]
tur, ſi propriè loquamur, non loquūtur, qu[...]
vera locutio eſt operatio corporis actu vitam[...]
habe[...]

bentis, & animati anima rationali. Tale au-
m corpus non est, quod à spiritibus assumi-
r. Formant autem impropriè locutionem,
atenus producunt sonum in aere humanis
ocibus similem, non secus atq; si quis sum-
o artificio in tuba sonum instar vocis hu-
anæ redderet.

Et in hoc sensu sæpè Dæmones loquuntur
iam in rebus sensu & voce carẽtibus, vt exẽ-
is etiam ex Ethnicorum scriptis deductis S.
yrillus li.3 contra Iulian. ostendit: Porphy-
us vitam describens Pythagoræ, narrat, cùm
thagoras multis comitatus flumẽ Causum
ansiret, audientibus cunctis, flumen ei locu-
m esse, & salutantium more dixisse: Salue
thagora. Philostratus qui Apollonij no-
en, latè scripta eius vita & factis illustrare
oluit, lib.6.cap.5. narrat, quod cùm Apollo-
us venisset ad Gymnosophistas, principis
rum Thespesionis iussu, arborem vlmum,
opè quam consederant, humana voce salu-
sse Apollonium: & hanc quidem vocem ar-
culatam, tenuem tamẽ ac muliebri similem.
raditum pręterea est, Dodonęam quercum,
er quam olim reddebantur oracula, huma-
as voces edere solitam. Quin etiam Isigonus
ithiensis in Rhodo insula dicit, Iouis taurũ
umani sermonis expertem non fuisse. Dæ-
õ igitur per equum (intelligit enim equum,
t ex præcedentibus satis constat, quem Ho-

merus prodit indita sibi loquendi faculta[...]
Achilli prædixisse mortem) taurum, flum[...]
& arbores, humanas voces fingere potuit, c[...]
incredibile Iuliano visum est, potuisse eu[...]
per serpentem cum Eua loqui? Sic Cyrill. [...]

Quando in antecedentibus dicitur, n[...]
esse vera corpora, in quibus spiritus appare[...]
id sano modo intelligendum est, ne in erro[...]
eorum incidamus, qui dixerunt, angelos nu[...]
quam assumere corpora, vt refert S. Thom[...]
in 1. par. q. 51. art. 2. sed omnia quæ in scriptu[...]
ris diuinis legũtur de apparitionibus, in visi[...]
ne imaginaria contigisse, vel in prestigijs. S[...]
hoc repugnat intẽtioni Scripturæ. Illud enim[...]
quod imaginaria visione videtur, est in so[...]
imaginatione videntis. Vnde non videtur i[...]
differenter ab omnibus, sicut Angeli appare[...]
tes Abrahæ, visi sunt ab eo, & tota familia, &[...]
Loth, & ciuibus Sodomorum. Similiter A[...]
gelus, qui apparuit Tobiæ, ab omnibus vid[...]
batur. Et malus spiritus primis parentibus a[...]
paruit in vera forma serpentis, & non in ima[...]
ginatione, aut prestigijs, vt Doctores attesta[...]
tur. Et CHRISTO Domino in Euangelio i[...]
forma humana reali, vt euidenter colligitu[...]
ex textu & Doctoribus ibidem. Quando erg[...]
dubium incidit, an sint vera corpora quæ[...]
spiritibus assumuntur, vt in eis appareant, i[...]
sub distinctione intelligendum est. Non sun[...]
vera corpora quãtum ad veritatem corpori[...]

quo[...]

od denotatur, vt humani, vel animalis: sed
it vera & realia quantum ad materiam, ex
a formantur, veram enim & solidam habẽt
rporeitatem. Et licet non sint talia corpora
prædicamento substantiæ, quatenus sic ef-
rmata, & quasi artificialia, sunt tamen verè
ea. Si autẽ vera essent corpora humana, aut
tialia; vera esset caro, vera ossa membris &
ruis distincta & coniuncta, quæ nec ita sta-
a fierent, nec subitò euanescerent, quemad-
odum nostra corpora post mortem perma-
nt. Corpora autem spirituum ad eorum vo
ntatem in præiacentem, vt DD. loquuntur,
oluuntur materiam. Si quis autem obijciat
od legatur in narrationibus patrũ, Dæmo-
m discessisse relicto intolerabili fœtore: id
od etiam refertur nonnunquam factum,
ando exorcizando eijcitur ab homine ob-
o: fœtoris autẽ emisio verum corpus sig-
care videtur. Respondetur ad hoc, Dæmo-
n huiusmodi fœtorem in suo discessu pro-
cere in aere rebus oportunis, & tali effectui
essarijs. Quod si quis iterum obijciat: si ve-
n est corpus à Dæmone assumptum, quo-
do non semper ab omnibus videtur? Ali-
ando in loco torturæ Dæmõ videtur à ma-
co, aut saga, ita vt ei signum det, ne confi-
tur: Aut etiam in itinere concomitatur, &
asistentes non vident. Respondetur, hu-
modi apparitiones dupliciter fieri posũt:
aut

aut solum in imaginatione & visione, vt
Prophetis cõstat, quibus solis visio fiebat. I
niel. 10. Vidi aut ego solus visione, aut in c
pore assumpto. Quod si spiritus in corpore
sumpto appareat, est in eius potestate, vt ab
no, vel pluribus longè vel propè videat
Quia eãdem potestatem, quam animæ bea
rum super corpora propria glorificata hab
bunt, habẽt & angeli mali in corpora ab eis
sumpta. Anima autem beata talem potestat
habet in corpus suum, vt appareat vni vel p
ribus, & non ab alijs videatur, vt patet exẽp
Christi, Acto. 9. quãdo Saulo apparebat in v
quem Saulus videbat. Viri autem, qui com
bantur, stabant stupefacti, audientes quid
vocem, neminem autem videntes. Sic respo
det Ioseph. Angles in florib. Theolog. qq. in
sent. part. 1. q. vnica de Dęmonib. Quomo
angelus vni appareat & non alteri: audiatur
vno, non ab alio licet astante. Respondet A
bert. in lib. de quatuor coæuis, & super sente
tiarũ lib. Quod vnus percipit voces angeli a
parentis, non alius, ideo est, quia locutio i
extat mirabilis. Qemadmodum enim nõ p
fertur per materialia organa secundum nat
ram: ita nec circulariter immutat medium,
ut vox naturalis. Huius etiam caussa est, qu
locutio angeli fit conuersione & ordine ad e
cui loquitur, idcirco non sonat, nisi apud ill
Idem de apparitionibus est dicendũ. Richar

in

2.d.8.magis Philosophicam reddit rationē.
diabolus potest facere, vt res quæ præsens est,
lateat visum, operādo extra corpus nostrum.
Quia vt asserit Damascen.lib.2. visus videt se-
cundum lineas rectas, quæ à visibili proce-
dentes, tendunt in conum, atque constituunt
angulum in loco iudicij virtutis visiuæ. Pro-
pter quod idem visibile non videtur per eas-
dem lineas à duobus hominibus iuxta se posi-
tis, nec à duobus oculis eiusdē hominis. Dia-
bolus autem potest aliquam in medio facere
dispositionem, quæ lateat visum, impedien-
temq; transitum linearum à visibilibus diffu-
sarum. Cumq; talem facit dispositionem op-
positam lineis venientibus ad oculum alium,
videbit idem homo oculo vno, quod videre
non poterit oculo alio. Simili modo poterit
facere, quod id, quod videtur ab homine vno
non videatur ab alio homine astante, & item
quod duorum visibilium iuxta se positorum
homo videat vnum, nō aliud. Si quis obijciat,
quod secūdum Philosophum, sensus proprio-
rum semper est, & quod potentia circa pro-
prium obiectum non erret, & quod sensibile
proprium est per se notum, ergo visus non de-
cipitur circa suum obiectum. Respondetur:
verum est per se, nisi fiat aliqua corruptio
circa organum: aut ponatur impedimentū in
medio, aut ex parte obiecti, vt cōtingit in præ-
stigijs, Dæmonum illusionibus & apparitio-
nibus.

NVNC

NVNC PAVLO LATIV ALIQVA MONENDA, QVA in dubium venire possunt circa apparitiones in hac materia.

I. DVBIVM.

An animæ defunctorum appare etiam, & immisceant se operibus magoru aut Maleficorum.

DIFFICVLTATEM facere videtur, q Phytonissa animam Samuelis reuocau 1.Reg.cap.27. Ante resolutionem præcogn cendum est, quod frequenter Dęmones sim lant se esse animas mortuorum, ad confirma dum errorem gentilium, qui credebãt, qu hominum animæ, qui mortui sunt, Dæmon fiant, vt meminerunt S. Chrysost.hom.29 Matth.S.Augustin.lib.10. de Ciuitat.Dei, c S.Thom.1.par.q.117.art.4.ad 2.Et Iamblich in lib.de mysterijs, commemorat opinion Porphyrij, dicentis omnia vaticinia nobis i fundi à malis Dæmonibus, quorum natura subdola, omniformisq; atq; versatilis, qui I os & sublimes Dæmones, & animas defunct rum simulent, vt hac fallacia nobis occurre tes, præsagia præbeant. Fuerunt & alij illi

err

roris, quòd crederent se artibus magicis &
bolicis posse animas ab inferis, aut aliàs re-
care, vt se pręberent oculis humanis viden-
,loquerentur, aut futura prædicerent. Cu-
rei meminerunt Lactant. lib. 7. diuinarum
itut. cap. 13. Tertullian. in lib. de anima, &
Hinc apud Plutarchum in vita Cimonis,
gus consulitur pro reuocatione animæ de-
ctæ.

Ferunt, inquit, fœminam quandam By-
iam Cleonicen nomine, clarissimo gene-
rtam, à Pausania in libidinem accersitam
entes verò vi pauoreq; consternatos, pudi-
sibi virginem prostituisse. Hanc Pausanię
num nocte obscura ingressam, sumpto ab
qui thalami foribus præerant, lumine, si-
o ad cubile accedentem incautè cespitas-
ersamq́, lucernam cum strepitu sopitum
Pausaniam excitasse. Is hostilibus se insi-
circunuentum arbitratus, stricto gladio
us in virginem ruens, eam cófodit. Cleo-
deinde manes omnem Pausaniæ quie-
adimere atq; turbare, eiusque vmbra fre-
nter sibi per somnium visa iratè dictitare
icum illud. Is iuris te pæna vocat, morta-
horror. His ita gestis cùm indignitate
ris, tum virginis pietate concitati in Pau-
m, socij illum, sollicitante Cimone, By-
j obsident: eumq́; mox vrbe deijciunt. Is
inde defugiés, virgineis manibus admo-

dum vexatus, in Heracleam ad Necroma[n]-
cum ſe oraculum contulit: vbi reuocata C[leo]-
nices anima, ſupplex infeſtæ virginis iram [le]-
nire nitebatur. Quæ in conſpectum aduen[iens]
confeſtim, inquit, his malum liberatum fo[re]
cùm in Spartana vrbe conſtiterit. Ea ſermo[nis]
ambiguitate viſa eſt hominis mortem præ[di]-
xiſſe. Multi profectò hanc rerum ſcripto[res]
hiſtoriam tradidêre. Sic Plutarchus, pro re[ſo]-
lutione huius dubij ſit his præmiſsis.

Prima Conclusio. *Sine dubio ani[mæ] beatorum non ſe immiſcent operibus ma[go]-rum aut Maleficorum.*

QVia cùm ſint in manu Dei, iuxta il[lud] Sapien. cap. 3. Iuſtorum animæ in ma[nu] Dei ſunt, nec tanget illos tormentum mali[tiæ] ad inuocationem & incãtationem magoru[m] aut maleficorum non egrediuntur, nec in [ali]-nimo ſubſunt imperio Dæmonum, quor[um] opera Magi vtuntur in ſuis operibus. Egre[di]-untur tamen animę beatę aliquando liber[e] propria voluntate, & particulari permiſſi[one] diuina, ob cauſſas ſalutem humanam pro[mo]-uentes. Exempla refert S. Grego. li. 4. Dial. Prædictam Concluſionem docet S. Chryſ[oſt.] loco citato.

Secunda Conclusio. *Animæ in p[ur]-gatorio commorantes, etiam non egredi[untur]*

vt se immisceant operibus magorum & maleficorum.

) VIA non est in eorum potestate egredi, cùm diuina volũtate & potestate ibidem pœnam suorum peccatorum detineantur: ùm sint in charitate, suam voluntatem di- beneplacito conformant, nec tam per- is operibus, quæ etiam in vita detestatæ , desiderant interesse. Si tamen quandoq; æ purgatorij permittuntur exire, ex spe- Dei dispensatione, id fit aut ad petendum rum suffragia, aut ad procurandum ali- d humanum bonum.

ertia Conclusio. *Animæ damna- r in inferno existentes, neq́; se immisce- eribus magorum & maleficorum pos- , neq́; hominibus prodesse aut obesse.*

ALES enim animæ perpetuo carceri sunt mancipatæ, neq; vlla arte magica euocari nt, vt patet ex illo Euangelij de diuite one, qui non est permissus redire ad tales, vt fratres proprios salutis admo- , ne in locum illum tormentorum veni- quanto magis potestas denegatur redeũ- scelera & deceptionem hominum? Hæc clusio est S. Chrysost. & S. Thomæ loco . Francisci Victoriæ in relect. de arte ca, num. 17. Iosephi Angles in Florib. in 2.

in q. de eadem materia art. 2. diffic. 6. Ex d
elicitur, quod si quando legantur, aut refe
tur fuisse apparitiones mortuorum, aut
sint: aut si veræ sint, fiant à Dæmonibus,
frequenter simulant se animas mortuor
ad confirmandum errorem gentilium,
hoc credebant, vt DD. citati attestantur.

Ad illud de Samuele respondet S. Th
1. par. q. 83. art. 8. ad 2. & 2. 2. q. 95. art. 4. ad 2.
ta sententiam Augustini lib. 2. ad Simplic
q. 3. quod non est absurdum credere, ali
dispensatione permissum fuisse, vt non do
nante arte magica, vel potentia, sed dispe
tione occulta, quæ Pythonissam & Saulem
tebat, se ostenderet spiritus iusti aspectibu
gis, diuina eum sententia percussurus: vel
spiritus Samuelis à requie sua excitatus est
aliquod phantasma, & illusio imaginaria
boli machinationibus facta: quam script
Samuelem vocat, sicut solent imagines re
suarum nominibus appellari. August. lib
cura pro mortuis agenda c. 15. & in lib. 8. q
Dulcitium vtrunque quoq; sensum lecti
conformem probat, sicut etiam ad Simpli
At in lib. qq. veteris & noui testaméti, q. 27
detur sensum cap. Nec mirum. 26. q. 5. app
hendere. Tertull. in lib. de anima, & Cyrill
adorat. spirituum. Guilhel. Paris. in 1. par
principal. de vniuerso cap. 80. in fine. & T
recr. in d. c. Nec mirum. putant fuisse phan

[s]ecundum posteriorem sensum. Sotus lib. [de i]ustitia & iure q. 3. art. 2. Alphons. Castren. [lib.] de iusta hæreticorum punitione cap. 14. [& a]lij alibi vtrumq; sensum etiam amplectũ[t]ur cum S. Thom. & August. locis cit. Hoc ta[men] annotauerim cum Alphonso, quod si [quis e]um sensum amplecti velit, ita vt intelli[ga]tur anima Samuelis ex Dei permissione re[uoca]ta, cauere debet, ne credat, aut suspicetur [anim]am illam proprio corpori, aut alteri re[uniti]am, vt eam informauerit, sicut antea, ita [vt ve]rus homo fuerit compositus ex sua mate[ria &] forma informante. Talem enim con[iun]ctionem non potest dæmon efficere ex vi[ribus] suis etiam DEO permittente. Fuit ergo [illa f]orma non vnita per informationem, sed [tantu]m assistens, vt motrix illius. Nisi velimus [dicer]e, talem animæ cum corpore vnionem [factam] ab eo, qui quatriduanum Lazarum re[suscit]auit à mortuis.

DVBIVM II.

[Q]uid iudicandum de apparitionibus no[ctur]nis, tumultibus aut spectris molestanti[bus c]ertas ædes, aut loca? An huiusmodi ve[xati]ones referendæ in Dæmones, aut magos [& m]aleficos?

[Q]VANTVM ad talium rerum veritatem, [attine]t, quod aliquando contingant, nemo sanę

mentis dubitare poteſt, niſi velit ſenſus & ſa-
ctiſsimorum virorum auctoritatem conte-
nere, vt ex ſequentibus clarum euadet.

Prima Concluſio. *Certiſsimum*
huiuſmodi illuſiones, & nocturnas in do-
bus vexationes non fieri à bonis ſpiriti-
quos nos angelos vocamus.

Qvoniam hi ſunt deputati in homin-
ſalutem & cuſtodiam, & non ad illu-
nem & deceptionem: & indignum eſt be-
ſpiritibus, tam vilibus & nugatorijs operi-
vacare.

Secunda Concluſio. *Ab anim-*
bus purgatorij & damnatis non fiunt hu-
modi deluſiones & vexationes.

Qvia, vt ex dictis manifeſtum eſt, n
poſſunt exire, niſi ex ſpeciali Dei p
miſsione, & ad aliquem finem bonum.

Tertia Concluſio. *Huiuſmodi i-*
ſiones & nocturni tumultus quandoque p-
ſunt fieri magorum. aut Maleficorum
pera.

Probatvr ex illa regula Theologoru
Quæcunq; poſſunt Dæmones, poſſunt
iam magi & malefici eorum opera. At Dæm-
nes poſſe huiuſmodi tumultus excitare, ne
dubitat, & infrà latius patebit. Ad idem f

qu

...d refertur in collationibus Patrum, col-
...8. cap.18. ex mente duorum Philosopho-
...i, qui magicis artibus inertiam, fortitudi-
...ē & sæuā nequitiam Dæmonum frequen-
...experti erant. Hi despicientes B. Anthoniū
...t Christianum hominem, & imperitum
...literis, volétes eum de cella, cùm amplius
...possent, magicis artibus, & circunuentio-
...Dæmonum perturbare, spiritus ei nequis-
...os immiserunt ad impugnationem. Cum-
...illo nunc quidem imprimente pectori
..., frontiq; signaculum crucis: nunc verò ad
...tionem simpliciter incubante, ne approxi-
...re quidem dirissimi Dæmones eidé pror-
...uderent: atq; ad illos, qui eos direxerant,
...q; vllo reuerterentur effectu: & alios in ne-
...tia vehementiores, rursus immitterent: iti-
...mq; ipsis incassum suas expendentibus vi-
...atq; inaniter redeuntibus: potentiores ni-
...ominus aduersus militem Christi victo-
...iterum destinati, nihil penitus præuale-
...t: eò profecerunt tales tantæq; eorum insi-
...tota arte magica quæsitæ, vt per hæc eui-
...issimè comprobarent, magnam professio-
...Christianorum inesse virtutem. Vnde non
...dubitandum, quandoque ope magorum
...e fieri perturbationes & tumultus noctur
..., quando DEO disponente non amplius
...sunt hominibus nocere.

Quarta Conclusio. *Talia spectra, illusiones, tumultus & perturbationes nocturnæ vt plurimum fiunt à Dæmonibus.*

Conclusio constabit ex dicendis.

Quinta Conclusio. *Hæc spectra, illusiones, & nocturni tumultus in certis quibusdam locis contingunt, & non in alijs: & ita plerunque loca & non personas sequuntur.*

Hanc Conclusionem tradit Didacus Couarru. clarissimus Iurisconsultus lib. 4 variarum resolutionum ca. 6. Probatur Conclusio. D. Grego. lib. 3. Dialogorum cap. 4. refert, quod cùm Datius Mediolanensis Episcopus caussa fidei exactus ad Constantinopolitanam vrbem pergeret, Corinthum deuenit. Qui dum largam domum ad hospitandum quæreret, & vix inueniret, aspexit eminus domum congruentis magnitudinis, eamq; sibi præparari ad habitandum iussit. Et cùm incolæ loci dicerent, eum in ea habitare non posse, quia iam multis annis eam Diabolus inhabitaret, & ideo eam vacuam remansisse: Episcopus Datius respondit. Ideo hospitari in domo eadem debemus, si hanc spiritus malignus inuasit, & ab ea hominum habitationem repulit. Eam sibi parari præcepit, securusq; anti-

quæ

i hoſtis certamina toleraturus intrauit. Ita-
e intempeſtæ noctis ſilentio, viro DEI qui-
ente, hoſtis immenſis vocibus, magniſque
imoribus cœpit imitari rugitus leonum,
atus pecorum, ſibilos ſerpentum, porco-
n ſtridores. Tunc Datius beſtiarum voci-
s excitatus, contra hoſtem magnis cepit vo-
us clamare, dicens: Bene tibi contingit mi-
Tu ille es, qui dixiſti: Ponam ſedem meam
Aquilonem: & ero ſimilis altiſsimo: Ecce
ſuperbiam tuam porcis, & ſoricibus ſimi-
actus es, & qui imitari Deum indignè vo-
ſti: Ecce vt dignus es, beſtias imitaris. Ad
m eius vocem deiectioné ſuam malignus
itus erubuit, & eandem domum ad exhi-
da monſtra, quæ conſueuerat, vlterius nó
rauit. Et poſtmodum domus fidelium ha-
aculum facta eſt, quia dum eam vnus vera-
er fidelis ingreſſus eſt, ab ea protinus men-
ſpiritus atq; infidelis abſceſsit. Haud diſ-
ile exemplum narrat Alexander ab Ale-
dro Iuriſconſultus Neapolitanus lib. 5. ge-
l. dier. cap. 23. Nota & vulgata res eſt, ait,
s quaſdam Romæ, quas ego incolui, eui-
ntiſsimis oſtentis ita infames vt nemo illas
olere auſus fuerit, quin aſsiduis vmbrarum
ſionibus, & tetris imaginibus, noctibus ſe-
ingulis inquietentur, in quibus præter no-
rnos tumultus, quos medio ferè noctis ſi-
o audiebamus, & horrendos fremitus cum

eiulatu, ſtriduloq́; vocis ſono, quibus lachry-
mari, & tremere videbatur, ſpeciem homini
ſqualida facie, vultu minaci, nigro corpore, &
aſpectu formidabili, nomen ſuum exprimen-
tem, & opem implorantem cernebamus. Sed
ne quis hoc fabuloſum, aut commentitium
putet, auctor eſt NICOLAVS TVBA, vir mul-
tæ & expertæ fidei, qui cùm rei explorandæ
gratia, cum nonnullis doctis iuuenibus, pri-
ma facie ad nos aduentaſſent, cupido inceſſi
animo, hæc quæ à me promebantur, vero te-
ſtimonio experiri, & an vera eſſent, intueri.
Et ne quid inexpertum relinquerent, noctem
peruigilem egêre mecum, vt rem notam ex-
ploratamq́; haberent, neq; eos opinio fefellit.
Nam cùm incenſis luminibus peruigiles ſta-
rent, haud procul hæc ſpecies dira, terribili-
q́ue facie & vultu tetro repræſentata eſt, quam
ipſi tumultuari, & diris nos vocibus agitare
videbant. Cumq́ue omnia clamore & tumul-
tu ſtreperent, poſt multa oculorum ludi-
bria tantum formidinis pauoriſq́; intulit, vt
territi & trepidi vix mente incolumi ſatis con-
ſtarent, & cùm totæ ædes gemitu funeſto miſ-
cerentur, ſinguliſq́ue cubiculis peſtis illa im-
portuna obſeruaretur, dum propius accede-
remus, illam retrocedere, & querula voce lu-
men effugere cernebamus. Demum cùm mul-
tũ diuq́; tumultuata fuiſſet, haud multò poſt,
vbi multum noctis proceſſit, viſio illa omnis
dilap-

ilapsa est. Sed præ cæteris, quæ ibi expertus
um, non omittam miraculum ingens, quod
nihi planè vigilanti maiore aliquanto trepi-
atione haud multò post obuenit. Nam cùm
enebris obortis, cubiculi fores obserassem fir
na sera, iacere'q; in lectulo nulla adhuc quie-
e composita, lumine accenso, horribilem il-
am speciem foris iam tumultuari, & cubiculi
ores manibus pulsare sentiebam. Nec multò
ost simulachrum illud opertis addictisque
oribus, per commissuras & rimas in cubi-
ulum se intromisit: quod sub lectulo meo
acens, cùm Marcus alumnus & cliens meus,
tpote qui è conspectu cubabat, tetra & di-
a facie aspiceret, pauore subito consterna-
us, luctu & gemitu omnia opplebat, ipsam-
que intromissam non sine formidine clama-
bat: Id quod mihi, cùm clausum cubiculi o-
tium aspicerem, vix credibile videretur: in-
erim dirum illud simulachrum, quod sub le-
ctulo iacebat meo, manum & brachium por-
endere, lumenq; quod iuxtà erat, extingue-
e vidimus: Quo extincto, libellos & quic-
quid rerum erat, querula voce miserè, ac om-
nia euertere non destitit. Mox cùm ad tumul-
um exciti socij, eò se contulissent, lumen-
que intromissuri obseruarētur vestibulo, in-
terim ipsam, opertū cubiculi ostiū manu ape-
rire, & foras effugere vidimus. Erat enim ip-
sius species, vt planè perspeximus, simulachro
homi-

hominis nigerrimo non absimilis. Illud vtiq; mirum fuerit, dignumq; memoratu, figuram illam, dum nobiscum sic luctaretur, cùm fores cubiculi reserasset, ab his, qui lumen intromisêre, minimè cõspectam: sed cùm primùm cubiculi fores exiuit, elapsam ex oculis, ilicò discessisse, & in auras euanuisse. Plinius lib. 7. Epist. Epistola ad Suram, recenset Athenis domum fuisse spaciosam, pestilentem tamen, & infamem, quod nocte sonus ferri, strepitus vinculorum longius primò, deinde proximè reddebantur, mox apparebat idolon, senex facie, & squalore confectus, prolixa barba, horrenti capillo, qui cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq;. Deinde ob terrorem spectri illius domus ab hominibus relicta fuit. Proscripta tamen extitit publicè, si quis emere aut conducere vellet. Athenodorus Philosophus quidem, cui vitia domus comperta erant, eam conduxit. Cumq; noctis silentio animo ad scribendum intento, imaginem illam vidisset, minimè territus fuit, imò eam vocauit, & secutus est, donec in aream domus dilapsa, comitem deseruit. Philosophus signum loco posuit, & postero die magistratum adijt, defossoq; eius mandato loco, inuenta sunt ossa implicita & inserta catenis, quæ corpus æuo terraq; putrefactum nuda & exesa reliquerat vinculis, quibus ossibus collectis & publicè sepultis, domus postea ritè con-

onditis manibus, ſpectris & terroribus libe-
ata extitit. Sic etiam hiſtorijs proditum eſt,
ameſam Locrenſium Italiæ vrbem à genio
uodam mirificè perturbatam, ita vt ciues,
uo eam peſtem effugerent, ſæpè patriam re-
nquere cogitauerint, donec reſponſo Apol-
nis accepto, placare Dæmonem iuſsi ſunt
nius virginis oblatione, quam in templo ge-
io illi dicato deuouebant. Tandem Euthy-
ni cuiuſdam fortitudine & magnanimitate
enius deuictus vrbem reliquit. Hinc natum
rouerbium vt dicerent: Cauendum ne Te-
neſius genius immineret. Meminêre huius
ei AElianus lib.8. de varia hiſtoria, & Strabo
b.6. & alij, quos refert Couarru. loco citato.
imile adfert D. Auguſt. lib. 22. de Ciuit. Dei,
ap.8. de quo infra. Sed & ipſe noui domum
Confluentiæ, in cuius ſuperiori parte ſpiritus
nodicas motiones exercet, non ſecus ac ſi fru-
nenta menſuraret, ea modio imponeret, & ef-
underet, vt ante decem annos ipſe audiui.
Tanta autem erat motio, vt circa medium pri-
næ in nocte è ſomno excitarer, & neſcirem
uid rei eſſet, imò iam diem aduentaſſe exiſti-
nabam, & homines tumultum menſurando
rumenta excitare. Vigilans verò & illuſioni
ttendens, primam horam audiebam, nec tum
eſſabat ſpiritus, & ſic cepi rem habere ſuſpe-
ctam. Manè familiam domus interrogaui: di-
xerunt ſpectrum conſueuiſſe ſic facere, nihil
etiam

etiam plus mali machinari. Imò frumenta & omnia in suo loco semper manere. Sed & aliā noui, vbi nocte solet dormientes quandoque inquietare, & si quasi insequi velint spectrum, retrocedit, vt de suo etiam refert suprà Alex. & si lumē adferatur, fugit. Occasione spectrorum apud Iurisperitos difficultas mouetur, An liceat conductoribus à conductis ædibus migrare, ex eo quod huiusmodi spectris & tumultibus inquietentur, ita vt non teneantur soluere mercedem ab eo tempore, quo domū inhabitârunt. Et concludunt licitum esse, & pro hac parte semel atque iterum iudicatum fuisse in regio prætorio Granatensi Didacus Couarr. loco citato attestatur.

Sexta Conclusio. *Quare huiusmodi perturbationes fiant in his locis, & non in illis, ratio certa non semper reddi potest.*

COVARR. loco citato. Quia cùm Dæmones nihil operari posſint sine permiſsione particulari Dei, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla, vt dicit S. Augustin. li. 18. de Ciuit. Dei. Aliquando huiusmodi Dæmones mittuntur in pœnam peccatorum, aliquando ad exercitium: Aliquādo ob caussam aliquam occultam, quam nimis anxiè inquirere non debemus.

Septi-

Septima Conclusio. *Aliquando hu-*
smodi spiritus & spectra tantum illusiones
ioculationes exercent sine vllo damno,
ut saltem magno.

CONCLVSIO probatur ex collatione sep-
tima cap. 32. vbi diuersa studia Dæmo-
um explicantur, & dicuntur nonnulli iocu-
tores, qui certa quæq; loca iugiter obsident,
eq; tormentis eorum, quos prætereuntes po-
ierint decipere, delectentur: sed derisu tan-
mmodo & illusione contenti, fatigare eos
otius studeant, quàm eis nocere. Guilhelm.
risiensis in 2. part. 2. partis principalis de v-
uerso, cap. 8. testatur se vidisse ioculatorem,
m quo ludebat quidam ex huiusmodi spi-
tibus. Permittebat enim eum intrare le-
um, non patiebatur eum quiescere, aut
ormire: aut enim tumultu, quem lapidi-
us ad parietes allisis, aut vasorum collisio-
inuicem concitabat, quietem huiusmo-
, aut somnium impediebat: aut rapto co-
pertorio, & in linteis ipsum in lecto vexa-
t: aut extracta vehementer culcitra, de lecto
m detrudebat: & in mediam domum pro-
iebat, læsionem verò nullam aliam ei infe-
bat. Præterea dicit ad se adductam mulie-
m, quam spiritus paruis lapidibus petierat,
siones modicas ei inferendo. His addi po-
t, quod Michael Psellus in lib. de Dæmoni-
bus

bus refert, proprium esse Dæmonum subt[illegible] raneorum lapides in occurrentes iacere, [illegible] ictibus irritis.

Octaua Conclusio. *Quidam sunt spiritus; qui maiorem molestiam Deo permittente hominibus inferunt, grauiter quandoq; lædunt lapides proijciendo, aut percutiendo, aut aliqua frangendo.*

CONSTAT Matth. 8. In regione Gerasenorum occurrerunt Christo Domino du[illegible] habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes, sæui nimis, ita vt nemo posset transire p[illegible] viam. Sic spiritus malignus concutiebat qu[illegible] tuor angulos domus Iob. Et in collation. dict[illegible] multa ad idem probādum adferuntur. Sic A[illegible] dias Babyloniæ Episcopus lib. 3. historiæ A[illegible] postolicæ scribit, in Nicæa ciuitate, septe[illegible] Dæmonia inter sepulchra delituisse, quæ prætereuntes lapidibus impeterent & interfice[illegible] rent, quæ eò aduenieņs D. Andreas, à popul[illegible] rogatus, præcepit in loca arida & infructuo[illegible] abire, néue vlli nocerent.

III. DVBIVM.

Quomodo Dæmones, cùm nec manu[illegible] nec apta instrumenta habeant, ianuas ape[illegible] riant, claustra reserent, lapides proijciant & corpora moueant?

CERTVM est ex sacris litteris, historijs & experientia, talia fieri: sed nunc est videndum de modo. Tractāt hoc Theologi S. Thomas quodlibeto 6. art. 2. Ioan. Capreolus in 2. q. 2. Durand. ead. dist. q. 5. Guilhelm. Parisiensis. prima part. secundæ principalis ca. 125. vniuerso & alij alibi.

Duæ in hac re sunt sententiæ. Prima est Capreoli & aliorum apud Capreolum, ponentium in angelis, aut Dæmonibus præter intellectum & voluntatem, quandam potentiam motiuam distinctã, quę dicitur executiua imperij volũtatis, quæ exequitur motum, quem voluntas imperat. Secunda sententia communior S. Thom. Capreoli & aliorum est, quod angelus moueat per imperium voluntatis. Quia omne agens operatur per aliquam potentiam. Cùm autem in Angelo non sit alia potentia, præter intellectum & voluntatem, oportet vt per vnam istarum operetur. Sed non operatur per intellectum, cùm hæc potentia non sit operatiua, sed cognitiua. Neq; etiam Deus ad extra, vt Theologi loquuntur, exequitiuè sciendo operatur, sed volendo: iuxta illud Psalm. 113. Omnia quæcunq; voluit fecit. Ergo sequitur, quod per voluntatem operatur angelus. Quamuis autem non sit alia potentia præter voluntatem, quæ mouendi vim habeat, non tamen omnia corpora mobilia ita spiritualis substantiæ voluntati plenè subij-

ciuntur, vt moueantur quando & quomo[illegible]
libuerit Hoc enim diuinæ & omnipotéti vo-
luntati competit, quæ nullis terminis conclu-
ditur, cùm infinita sit, & sicuti vbique est, sic
vbiq; operatur pro suo beneplacito. Spiritua-
lis autem creaturæ essentia finita est, & ita e[illegible]
eius potentia motiua limitata est, nec se exte[illegible]
dit ad omnia corpora mobilia, sed tantum [illegible]
distãtia suę virtuti proportionata. Requiritur
enim coniunctio, vel vt aliqui dicunt, simu[illegible]
tas mouentis & mobilis, & quædam quasi a[illegible]
stentia operantis ad operatum, sicut nautæ [illegible]
nauem. S. Thom in q. de potentia Dei, q. 6. a[illegible]
3. sic allegante Capreolo asserit sententiam [illegible]
dei esse, quòd substantiæ separatæ moueãt su[illegible]
imperio localiter non solùm cœlestia, sed et[illegible]
alia corpora, Deo ordinante & permittent[illegible]
Quod si quis obijciat articulum Parisiense[illegible]
qui dicit, quod Angelus moueat corpora p[illegible]
intellectum & voluntatem solum; error. R[illegible]
spondet Durandus, quod non est contra art[illegible]
culum. Quia licet Angelus non habeat ali[illegible]
potentiam motiuam nisi voluntatem, non t[illegible]
men subijcitur voluntati suæ ad actum mo-
uendi, quicquid ei subijcitur, quoad actu[illegible]
volendi: vnde non potest mouere quascunq;
res, nec qualitercunq; vellet, sed determinat[illegible]
modo, secundum gradum & proportione[illegible]
naturæ, & sic in spirituali creatura quamu[illegible]
voluntas non distinguatur realiter à poten-

motiua, ad plura tamen se extendit vo-
do quàm mouendo. Quia actio volunta-
imitatur secundum modum essentiæ de-
ninatum. Est ergo intentio dicti articuli
siensis, quod voluntas angelica non sit ef-
x ad mouẽdum, quicquid potest, velle mo-
:, & qualitercunque vellet mouere, vel
quacunque distantia, sed requiritur pro-
tio debita inter agens & patiens. Quare
è Guilhelm. Parisiensis loc. citat. ait. Nec
ndo per hoc sic omnia plenè subdita, vt
tumlibet magna corpora mouere possint,
uamcunq; partem voluerint, & quãtum-
que voluerint: quando potius verisimile
limitatam esse ac determinatam, vel à na-
, vel ab ipso creatore virtutẽ earum in ista
te. Nõdum enim peruenit ad me, aliquam
uiusmodi substantijs totam terrę molem,
tu, qui terrę motus dicitur, cõcussisse, neq;
m mare: licet particulares huiusmodi
otiones eas fecisse manifestum sit, ex nar-
onibus certissimis quæ de miraculis Chri-
norum, apud eos inueniũtur. Ex libris etiã
oricis & magicis multa huiusmodi colligi
sint, & saxa enim ingentia, & montes eos
rupisse, tempestates cõcitasse, nauesq; sub-
rsisse, narrationum huiusmodi scriptores
pserunt de huiusmodi substãtijs. In corpo-
erò cœlestia nullã habere potestatem vidẽ
neq; aliud apud me huiusmodi auditum

est, quod in ea fuerint operatæ. Hæc ille. N[illegible] tamen mihi probatur, quod dictus Guilh[illegible] mus sentit de angelo bono, qui propheta[illegible] Abacuc arreptum in vertice capitis, in Bab[illegible] lonem portauit, quando existimat quod pr[illegible] ter virtutem motiuam angelicam adfue[illegible] noua virtus superaddita creatoris, cuius iu[illegible] hoc factum narratur. Non enim putat, qu[illegible] capilli capitis tantam vim naturaliter habu[illegible] rint, vt pondus corporis Prophetæ ferre p[illegible] tuerint, neq; etiam ipsi capilli adeo tenaci[illegible] adhærebant capiti ipsius, vt tanto tactu & p[illegible] dere non auulsi essent ab ipso. Hæ ratio[illegible] mouent Guilhelmum ad dicẽdum virtute[illegible] superadditam ibi fuisse. Sed nulla propter [illegible] cta est necessitas ponendi istam virtutem, cũ[illegible] virtus naturalis angelica à creatore indita, su[illegible] ficiens fuerit ad portandum Prophetam, [illegible] huic doctrinæ concordat textus Scriptur[illegible] cùm dicit. Et appræhendit eum angelus D[illegible] mini in vertice eius, & portauit eum capil[illegible] capitis sui, posuitq; eum in Babylonem sup[illegible] lacum in impetu spiritus sui: ergò non in v[illegible] tute de nouo addita. Ad motiua. Iussio D[illegible] nullam vim de nouo impressit, aut angelo, a[illegible] capillis Abacuc, sed tantum diuinam volu[illegible] tatem significauit. Etsi angelus appræhend[illegible] rit capillis, pondus tamẽ corporis non ita d[illegible] pressit, vt vim capillis, aut dolorem capiti i[illegible] ferret. Quia licet ad oculum appræhensio fu[illegible]

Dan. 14.

r[illegible]

tantùm capillorum, virtus tamen motiua extendit ad totũ corpus. His consentit Dionys. Carthus. in c.14. Daniel. Angelus, inquit, assumpto corpore, se ostendens similitudine manus, appræhendit Prophetam in vertice capitis, & solos capillos, vel vnum duntaxat crinem capitis eius tenuit manu, ad insinuandum, quàm facilè eum ferre potuerit. Virtus autem angelica non tetigit pilos duntaxat, sed totum Abacuc corpus, mouens illud facillimè, cùm & angelici spiritus cœlestia moueant corpora rapidissimo motu: quorum comparatione tota terra est tanquam punctum. Itaq; appræhenso Abacuc per capillum, ille capillus non tulit corporis grauitatem, sed virtus angelica fluxit in illud, & tulit (Impetu spiritus sui) id est, celerrima actione suę spiritualis potentiæ.

Ex huius dubij resolutione collige modum, quo Simon Magus efficiebat, vt statuæ mouerentur, fores vectibus & claustris probè communitæ & occlusæ ad ipsius dictum aperirentur, vincula ferrea disrumperentur. Autore Nicephoro lib.2. historiæ Eccles. cap.27. Hosce enim effectus sine dubio non Simon efficiebat, sed Dæmones ad eius voluntatem ex pacto inuisibiliter operabantur per applicationem voluntatis & virtutis propriæ.

Nona Conclusio. *Secundum prædic[…] iudicium sumendnm de spiritibus, nocte, […] modum exercitus & bellantium apparen[…] bus, & exercentibus hastiludia, vt voca[…]*

AD huius conclusionis comprobation[…] facit, quod in sacris literis legitur eti[…] bonos angelos apparuisse in specie exerci[…] & pugnantium. 4. Reg. cap. 6. Cùm mini[…] Elisei vidisset exercitum in circuitu ciu[…] tis, & equos & currus aduersariorum, nun[…] uit Eliseo dicens. Heu heu Domine mi, q[…] faciemus. At ille respondit: Noli timere: p[…] res enim nobiscum sunt, quàm cũ illis. Cu[…] orasset Eliseus, ait: Domine, Aperi oculos […] ius, vt videat. Et aperuit Dominus ocu[…] pueri, & vidit, & ecce mons plenus equoru[…] & curruum igneorum in circuitu Elisei. […] sue 5. Iosue vidit virum stantem contra […] uaginatum tenentem gladium, perrexitq[…] eum, & ait noster es, an aduersariorum? […] respondit Nequaquam, sed sum princeps […] ercitus Domini, & nunc venio. Vir tenen[…] uaginatum gladium, erat Angelus Dom[…] Hoc ergo modo cùm boni angeli ad bon[…] finem quandoque apparuerint, non est […] gandum malos etiam quandoque DEO p[…] mittente sub tali forma posse apparere […] malum finem, quem semper intendunt. A[…] uertendum tamen, quod quando arte ma[…]

instructi faciunt apparere numerum mi-
lum, vt quandoque narratum est, aut sunt
præstigiæ, aut Dæmones sub forma militum
vocati ex pacto, quod Magus habet cum su-
periori Dæmone, cuius imperio alij subsunt.
Nec etiam tales equites aut milites tam dam-
nabili arte in campum ducti vulnerant, aut
vulnerantur. Quia si nocere possent, vt
Guilhelmus Parisiensis in parte vltima de
Vniuerso, cap. 22. ait, nulla turris, nulla muni-
tio posset homines tueri ab huiusmodi hosti-
bus, cùm nec muro, nec valle quantumcunq;
forti arctari & prohiberi possint, saltem ali-
qua hora, qua homines dormierint, aliquos
iugulassent.

DVBIVM TERTIVM principale.

Quid remedij esse potest, quando aliquis locus ita molestatur, aut vexatur à spiritibus, an aliqua potestate valeant pelli?

PRAEMISSO eo, quod certissimum est: dæmonem nihil posse sine permissione Dei, in cuius potestate est eum soluere & ligare, præsens dubium per conclusiones plenius resoluendum erit.

Prima Conclusio. *Quæ remedia va- lent ad expulsionem Dæmonis à corporib. obsessis, ea etiam prosunt ad expellendum loco,* Quia est par ratio.

Secunda Conclusio. *Oratio, ieiu- nium, Eleemosyna, & alia pœnitentiæ oper valent ad expellendas huiusmodi molesti- tiones.*

CONSTAT Matth. 17. & Marc. 9. Hoc ge- nus non eijcitur, nisi per orationem & ie- iunium. & cap. Si per sortiarias. 33. q. 1.

Tertia Conclusio. *Sacrificio Cor- poris Christi, quod Ecclesia Catholica ab initio vsque in præsens tempus, Missam vo- cauit, huiusmodi vexationes quandoque pel- luntur.*

EST S. Augustini lib. 22. de Ciuit. Dei. ca. 8. Vir tribunitius Hesperius, qui apud nos est, inquit, habet in territorio Fussalensi fun- dum Cupedi appellatum, vbi cum afflictione animalium & seruorum suorum, domum suā spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros, me absente pres- byteros, vt aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi sacrificium Christi, orās quantum potuit,

vt cessa-

cessaret illa vexatio, Deoq; protinus misemte, cessauit. Idem conuincit ratio. Non est im conuentio lucis ad tenebras, secundum uli sententiam. At in sacrificio missæ introcitur lux vera: pellit ergò principem tenearum. Cùm enim fortior ille superueniens cerit eum, vniuersa arma eius auferet, in ibus confidebat. Ad idem confirmandum cit consuetudo Ecclesiæ, cuius meminit S. hrysost. hom.3. de incompræhensibili DEI tura contra Anomæos, quod agitati Dæmojs tempore Missæ adducãtur, & hom.4 ibim eiusdem consuetudinis meminit. Quare dem consuetudo adhuc hodie magna cum ide & fructu seruatur apud S. Hubertum in rdenna, qui locus omnibus Dæmonibus rribilis est, cùm plurimi ibidem expellanr. Tempore sacri, Energumeni ad Ecclesiam eferuntur, & ibidem relinquuntur, donec crificium absoluatur.

Luc. 11.

Quarta Conclusio. *Reliquiæ sanctæ sitæ in loco, aliquando etiam pellunt tas vexationes & perturbationes.*

AVGVSTINVS loc. citat. Quare subiungit, dicendo. Acceperat autem ab amico o terram sanctam de Hierosolymis allatam, bi sepultus est CHRISTVS, die tertio resurexit, eamque suspenderat in cubiculo suo,

ne quid mali etiam ipse pateretur. At vbi a
mus eius ab illa infestatione purgata est, qu
de terra illa fieret, cogitabat: quã diutius in
biculo suo reuerentiæ caussa habere nolebi
Fortè accidit, vt ego & collega tunc meus,
piscopus Synicensis Ecclesiæ, Maximinus,
proximo essemus, vt veniremus rogauit,
venimus. Cumque nobis omnia retulis
etiam hoc petiuit, vt infoderetur alicubi,
que ibi orationum locus fieret, vbi etiam p
sent Christiani ad celebranda, quæ Dei su
congregari. Hæc Augustin. & Act. 19. suda
& semicinctia Pauli posita super languid
spiritus nequam pellebant. S. Chrysostom
lib. contra gentiles de vita S. Babylę marty
& Antiocheni Episcopi post multa, ait. Ea
enim sanctorum potestas, vt illorum sup
stitum dæmones, ne vmbras quidem, aut
stes ferre posint, vita autem functorum lo
los quidem reformidant. Ad idem prope
tum adfert alia hom 66. ad populum Ant
chenum. & in serm. in adorationem venera
lium catenarum & gladij S. Apostolor
principis, Petri, & in serm. de virtutibus &
tijs. Hieronym. contra Vigilantium sacrar
reliquiarum hostem. Gregor. Nazianze. or
in laudem S. Cypriani martyris. Huc refe
potest quod historiarum scriptores tradu
quod cùm Iulianus apud Pythium Daph
am responsa peteret de Parthici belli Vic

a, Dæmon reſponſa dare nequibat. Sacerdotes Dæmonis ſilentij cauſſam reddunt: Babylæ martyris ſepulchrum propè aſsiſtere: & ideò reſponſa non reddi. Sic Iulianus iuſsit corpus transferri. Huius hiſtoriæ meminerunt, Euſebius lib. 10. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 35. Tripartita lib. 6. cap. 31. Theodor. lib. cap. 11.

Simeon Metaphraſtes apud Surium tom. in vita S. Theodori Archimandritæ meminit hunc ſanctum ad inſtantiam Theodori ducis regij, cuius ædes maximè ab immundis ſpiritibus vexabantur, ita vt cùm domeſtici pranderent, aut cœnarent, lapides ſuper menſam iacerentur, tantaq; moleſtia Dæmonum ſub murium & ſerpentium forma domus affligebatur, vt præ formidine in eam ingredi nō auderet, in hunc modum ab illa perturbatione & diabolica vexatione liberaſſe. Domum ſeruus Dei ingreſſus, totam noctem pſallendo & Deum obſecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum aſpergens, eam à Dæmonum tentatione liberauit.

Quinta Concluſio. *Exorciſmis ſiue exorcizatione Dæmones etiam effugantur, & expelluntur.*

EXorcizare autem nihil aliud eſt, ſecūdum Auguſt. lib. 1. de vita beata, quam per diuinam

uinam virtutem immundum ſpiritum ad
rando expellere. Probatur Concluſio Luc.
diſcipuli ſeptuaginta duo à prædicatione
uerſi, cum gaudio Saluatori dixerunt: Don
ne, etiam Dæmonia ſubijciuntur nobis, & h
etiam Chriſtus Marc. vlt. promiſit futuru
In nomine meo Dæmonia eijcient. Luc. 11.
ego in digito Dei eijcio Dæmonia: filij veſt
in quo eijciunt? & Actor. 19. Idem determi
tur in cap. Si per ſortiarias. 33. q. 1. Auguſt. l.
10. de Ciuit. cap. 22. ſtatim à principio. V
pietate homines Dei, aëream poteſtatem i
micam contrariamq́; pietati exorcizando e
ciunt, non placando, omnes tentationes a
uerſitateſq́; eius vincunt, non orando ipſa
ſed ſuum Deum aduerſus ipſam. Non enim
liquem vincit, aut ſubiugat, niſi ſocietate pe
cati. In eius ergo nomine vincitur, qui hom
nem aſſumpſit, egitq́ue ſine peccato, vt in ip
ſacerdote & ſacrificio fieret remiſsio peccat
rum, id eſt, per mediatorem Dei & hominu
hominem Chriſtum Ieſum. Atq; hoc eſt qu
in Euangelio dictum, in nomine meo Dæm
nia eijcient. Sic legitur Ioannem Euangeli
Dæmonem è Dianę templo, qui iam ducent
& quadraginta nouem annis ibi habitauera
propulſaſſe, his verbis. Interdico tibi in nom
ne Ieſu Chriſti Nazareni, ne vltrà hîc habite
& confeſtim reliquit locum. Lactantius lib.
de erroris origine, cap. 16. exorciſmi & adiur

nis in nomine Dei vim in expellendis dæ-
nibus fatetur. De exorcismo autem, qui
ptismo præmittitur, scribunt sancti Patres,
gust. lib 2. de nupt. & concupisc. cap. 18. &
& lib. 4 de Symbolo ad catechumenos, c. 1.
rysost. in hom. de Adam & Eua, Dionys. c.
cclesiasticæ hierarchiæ. Raban. lib. 2. de in-
ut. clericor. cap. 27. Isidor. lib. 2. de officijs
clesiast. cap. 20 S. Thomas 3 part. q. 71. art. 2.
. & alij alibi.

Sexta Conclusio. *Verba exorcismo-
m non habent ita infallibilem vim &
icaciam ad cogendum & arcendum Dæ-
nes, vt semper suum effectum conse-
antur.*

ATIO esse potest: Quia verba & signa ex
sua natura non habent talem efficaciam,
virtute diuina. Deus autem lege ordinaria
n alligauit potestatem suam ita sacramenta-
ius, vt infallibiliter operentur, sed operatur
gloriam suam, & vtilitatem credentium.
atth 17. & Marc. 9. Accesserunt discipuli ad
um secretò, & dixerunt: quare nos non po-
mus eijcere illum? Dixit illis Iesus: Propter
redulitatem vestram, &c. & Actor. 19. Qui-
m de Iudæis exorcistis inuocabant super
s, qui habebant malos spiritus, nomen Do-
ni Iesu, dicentes. Adiuro vos per Iesum, quē
Pau-

Paulus prædicauit. Respondens autem spiri-tus nequam, dixit eis: Iesum noui, & Paulum scio. Vos autem qui estis? Et insiliens in eo homo, in quo erat Dæmonium. Super hac conclusione videndus Victoria in relectione de arte magica.

Septima Conclusio. *Quod exorcismi non consequantur suam vim, quandoque prouenit ex mala dispositione & defectu fidei in exorcizante, quandoque ex praua affectione Dæmonium sustinentis.*

HANC conclusionem docent Petrus Cluniacensis lib. 1. de miraculis cap. 6. & cap. 14. & 16. Doctores Mallei maleficarum. 2. part. q. 2. cap. 6. Iosephus Angles in q. de arte magica diffic. 5. dub. 5. & alij alibi. Prima pars constat ex locis Scripturę in sexta conclusione citatis. Secunda probatur. Matth. 19. increpauit Saluator incredulitatem offerentium lunaticum: Et redditur ratio Conclusionis à Petro Cluniacensi. Tabe latente interius, vnguenta exhibita extrinsecus nihil proficere possunt. Tabes hîc dicitur peccatum mortale. Quod quàm diu in latebris conscientiæ latuerit, nullius exterius sacramenti perceptio effectum consequitur.

Octaua

Octaua Conclusio. *Interdum permit- Deus Dæmonem operari.*

D exercitium bonorum, vt in fide con- firmentur, & in virtute patientiæ confor- ur, ne grauius iudicium sustinere cogan- Augustinus Tractat. 7. in Ioann. Hinc nón untas eius, cuius potestas in bonos datur, eius voluntas, à quo hæc potestas confer- charissima esse debet. Occulta sunt etiam ndoq, iudicia in his operibus.

Nona Conclusio. *Ab angelis bonis am quandoq; coguntur Dæmones.*

ICTORIA in Relectione de arte Magicà num. 22. Quia angeli boni virtute diuina ualent, & Angeli ex superioribus etiam estate naturali vincunt multos Dæmones riores. Quare vt S. Thomas tradit in qq. otentia Dei q. 6. ad ordinem potestatum tat, Dæmones cogere. Et hoc pacto angeli lares & custodes non rarò arcent dęmones is clientibus : & præsides prouinciarum quenter impediunt, ne nocumenta infe- certis locis in agris & fructibus, & alijs is.

Decima Conclusio. *Magi virtute bolica possunt aliquando Dæmones coge- & è suis sedibus expellere.*

CONSTAT Conclusio, Dæmones Di[...] permittente possunt, vt apertum est ex[...] la calumnia Iudæorum. Luc.11. In Beelzeb[...] principe Dæmoniorum eijcit Dæmonia. H[...] autem coactio Magorum, non ascribenda [...] virtuti alicui naturali, aut verbis Magi: qu[...] verba huiusmodi, & signa cùm sint de gene[...] rerum inferiorum, non habent vllam potes[...] tem in Dæmonem, cui nulla potestas in ter[...] potest comparari. Magi autem sic cogu[...] quando habent fœdus & pactum cum su[...] riori Dæmone, qui fortitudine & natur[...] virtute vincit inferiorem. Ad imperium fo[...] tioris inferior morem gerit, & locum reli[...] quit. Quod autem superior & fortior spirit[...] inferiorem cogere posit, & expellere per i[...] perium, docent Casianus in collatione [...] cap.14. S. Augustin. lib.83. quæstion. q. 7[...] S.Thom. in 3. part. q.43. art.2. ad 3. Albert[...] Magnus, & Dionys. Carthus. in Luc.11. Ioan[...] Turrecrem. in qq. Euangel. q.1. Domin.3. [...] Quadragesima. Francis. Victoria in relect. [...] arte mag. Iosephus Angles in Florib. in 2. se[...] 1. part. d.11. in q. de eadem materia. Benedict[...] Pererius li.1. de magia, cap.5. & alij alibi. Hu[...] autem verisimæ doctrinæ obstare videt[...] argumentum Saluatoris nostri Matth. 12. [...] Luc.11. Si Satanas Satanam eijcit, aduersus [...] diuisus est: quomodo ergò stabit regnũ eiu[...] Respondetur, Christum loqui de perfec[...]

eiecti

ctione Dæmonis ab homine, hoc est, tam
corpore, quàm ex anima: vel de expulsio-
ata ex odio Dæmonis, & studio euerten-
mperium quod habet in homines. Atq; se-
dum modum huius Conclusionis vide-
magus Dæmonem expulisse, de quo Lu-
nus in Dialogo Philopseude narrat, Corin-
domum quandam habuisse Eubatidem,
ua nemo auderet habitare ex ea caussa, q
itatores spectris quibusdã territi à Dæmo-
uodã ita molestarẽtur, vt eam præ nimio
ore & periculo ingredi non fuerint ausi,
ec Arignotus quidam Platonicus Magicis
egyptijs quibusdã carminibus Dæmonẽ
m in locum quendam detruserit, à quo
mùm exierat. Arignotum varijs imagini-
territare conatus, quandoq; vt canis, nunc
o, vel taurus ipsum inuadens, quo quidẽ
die sequenti defosso, corpus hominis
rtui repertum est, eoque alibi sepulto, do-
s illa libera deinde ab huiusmodi elusio-
us permansit. Hic dubium resolui po-

*Dæmones à corporibus obsessis, vel à ve-
atione poßint propelli virtute melodiæ,
erbæ alicuius, aut lapidum?*

RACTANT Nicolaus Lyranus in cap. 16.
primi Regum. Paulus Burgen. ibidem in
itionibus, Ioan. à Turrecr. d. 1. can. Voluis-

ſent.§.Denique vt perſpicuè.Guilhelm.Pa
in 2.part.par.2.principal.de vniuerſo, cap.
Ioſeph.Angles in q.de arte magica,diff.8. &
lij alibi.Pro reſolutione ſit.

Vndecima Concluſio. *Dæmon n
poteſt à corporibus obſeſſis expelli, aut à v
xatione excludi melodia, herba aliqua, a
lapidis,alteriuſúe rei ſenſibilis virtute.*

Ratio eſt,Dæmon eſt ſubſtantia ſepara
à materia & corpore, eiuſque poteſtas a
tior & fortior eſt omni corpore. Minor a
tem poteſtas non habet vim agendi in ſup
riorem.Quare nulla res ſenſibilis & corpor
lis virtute ſibi à natura indita, poteſt coge
Dæmones.Hanc Concluſionem tenent Lyr
nus,Turrecrem.Ioſephus Angles loc.cit. Pe
bartus in aureo Roſario Theologiæ, in verl
Dæmones 4.§.83.Albert.ſuper Luc.9. Quo
verò Richardus de media villa in q.3 q.8.ex
ſtimat tam paruam poſſe contingere Dæmo
nis afflictionem,tantamq; eſſe lapidis aut he
bę virtutem,vt non ſolùm mitigare,ſed pro
ſus etiam tollere poſsit Dęmonis aflictionem
Id verũ puto,ſi intelligatur de vexatione exte
rius impugnantis,& non obſidentis. Si enim
mania,aut melancholia,vt contingere poteſt
impugnãtis,aut vexantis malitiã promoueat
ſi naturalibus medijs talis indiſpoſitio tol

latur,

...r, non est absurdum, quod etiam omninò ...it cessare vexatio.

Duodecima Conclusio. *Melodia, ...a, lapis, aut aliquæ res sensibiles possunt ...monis vexationes indirectè mitigare, ...euiores reddere, ita vt vexati eas mi... ...sentiant.*

HAEC Conclusio est communis DD. ci-tatorum. Hoc autem non est difficile. ...non tanquam peritissimus medicus cor-...um complexiones perspicit, & eis perspe-...conuenientes vexationes obijcit. Reperit ...iem mania, aut abundanti melancholia ...rare, eum inuadit: cùm homines talis cō-...ionis apti sint ad vexationem. Si ergo na-...lia remedia adhibeantur, quæ comple-...em superantem ritè disponant, & ad æ-...itatem reducant, mitigabitur vexatio, nō ...em ex parte Dęmonis vexantis, cum non ...odus naturalis agendi in eum, sed ex par-...positionis subiecti. Si cogitationes dissi-...ur, & abstrahantur aliqua dulci melodia, ...entitur in tanto gradu afflictio, ac quan-...ensatio sibi præsens est, sic etiam, si pur-...nibus & medicinis sanguis purgetur, aut ...rum confortetur, non est dubium, quin ...liqua alleuiatio. Dæmon enim cùm ...nformet corpus, quod obsidet, nō est to-...n toto, quemadmodum anima rationalis,

ſed in determinata corporis parte: nunc in cœ lo, quod mirabiliter torquet, nunc in ven quas motione ſpirituum & humorum exte dit, nunc in cerebro, quod aut debilitat ſpi tibus viam intercludendo ſubtilitate ſuæ p tentiæ, aut planè perturbat phãtaſiam imm tando. Si ergò corpori afflicto remedia ex m dicorum arte præſcripta adhibeantur, aff ctio minuitur. Ex dictis intelligitur, quod Euangelio de Dęmoniacis Lunaticis refertu Secundum variam lunæ diſpoſitionem m gis vel minus vexantur. Quoniam motus l nę agit in humidum cerebrum. Quidam eni tempore creſcentis lunæ magis vexantur: A decreſcente luna; Dæmon enim obſeruat portunam tentandi occaſionem. Ait S. Hier nym. in Matth. 4. Dęmones obſeruantes lun ria tempora cupiebant creaturam infamar vt in creatorem blaſphemiæ redundarent. A eandem expoſitionem accedit Orig. in Matt 17. tract. 3. Scripturę loca quæ prędictis vide tur contraria, ſic ſoluẽda ſunt. 1. Reg. 6. Qua docunq; ſpiritus Domini malus Saul arripi bat, Dauid tollebat citharam, & percutieb manu ſua, & refocillabatur Saul, & leuius h bebat. Recedebat enim ab eo ſpiritus malu Non enim expulſio Dæmonis fiebat virtu melodiæ, ſed poteſtate diuina immediatè, au mediantibus angelis ſanctis, ob meritum D uidis, qui laudes diuinas pro ſalute Saul in c

Matt. 4. & 17.

thar

a canebat. Sic etiam Tob.6.de iecore piſ-
poſito ſuper carbones legitur. Non enim
ius iecoris expulit Dæmonem, ſed meritũ
ionis Tobiæ, quod per fumum ſignifica-
ur,& Angeli Raphaelis virtus. Ex vltima
clusione à contrario infertur, Dæmonem
ſe etiam aliquando in homine virtute la-
um,aut herbarum, DEO permittente, ten-
ones accendere & efficere. Quia cùm diſ-
itionem tentati cognoſcat poteſt per con-
um lapidum aut herbarum, in quibus ma-
virtus eſt, quam perſpicaciſſimè nouit,
tationi fomenta præſtare, ſicut enim de
aragdo & Topazio dicitur, quod libidinis
orem mitigent. Ita fortaſſe à contrario erit
us lapis, qui æſtum libidinis augeat. Sic tra-
nt Alphonſ. Caſtren. lib 14. contra hæreſes,
verbo Tentatio. & Ioſeph. Angles in q. vni-
de Dæmonibus.1. part. in 2. ſentent. artic.6.
b.2.

DVBIVM IIII.

Quid ſentiendum de apparitionibus, & rabilibus operationibus aliquando con- gentibus circa corpora mortuorum?

VNT autem huiuſmodi apparitiones, exẽ-
pli gratia: Conſeruatio corporum ab inci-
ratione poſt mortem, augmentum vnguiũ,
barbæ, & capillorum in mortuis, Emanatio
ſangui-

ſanguinis de corpore occiſi ad occiſoris præ-
ſentiam. Exhumatio corporum, &c.
Huiuſmodi enim mirabilia referenda ſunt in Deum, aut ſpiritum, aut hominem, aut ipſam naturam rebus inditam.

Prima Concluſio. *Factiones mirabilium huiuſmodi arte magica, aut malitia malorum hominum aliquando poſſunt procurari.* Auguſt. lib. 21. de Ciuit. cap. 6.

Secunda Concluſio. *Mira quædam circa mortuorum corpora ad naturales cauſſas referri poſſunt, vt ad virtutem loci, vnguenti: aut alterius rei corporalis adhibitæ, vt corpus cōſeruetur à putrefactione.*

SICVT è contrario omnibus conſtat, qui Romæ ſunt & fuerunt, quod corpora ſepulta in cœmiterio Campi Sancti, breuiſsimo tempore, id eſt, vt dicunt, in 24. horis conſumantur, quamuis non in profunda terra ſepeliantur, vt in alijs cœmiterijs contingit, ſed tantum leuiter ſolo tegantur, vt etiam articuli pedum parum eminere aliquando conſpiciantur, quod ipſemet vidi.

Tertia Concluſio. *Vnguium & pilorum in mortuo corpore accretio poteſt etiam reduci in naturalem cauſſam, ſcilicet morientis complexionem, in cuius materiam*

ad mortem aliqua forma imperfecta ve- ratiua inducitur.

IIC Iosephus Angles in d.q. vnica de arte magica in 2. senten. part. 1. art. 2. diffic. 8. qui dubium præsens mouet.

Quarta Conclusio. *Conseruatio corporis aliquando in diuinam potentiam re- ferenda, & pro miraculo habenda.*

QVIA DEVS in testimonium singularis sanctitatis & innocentiæ corpora aliqua quæ excellentissima templa Spiritus Sancti ex- terunt, & mundissima à carnis & peccati cor- ruptione remanserunt, incorrupta conseruat, iuxta illud Psalmi. Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

Quinta Conclusio. *Corpora malorum aliquando Dæmonum astutia procu- rante incorrupta manent, vt hoc merito vitæ eorum tribuatur, atque ita mala, quæ fecerunt, pro bonis approbentur, vt vulgus facilè credens ad eorum inuocationem in- citatur.* Ioseph. loc. cit.

Sexta Conclusio. *Circa corpora & sepulchra mortuorum à Necromanticis plu- rima fieri non est negandum.*

QVIA omnium iudicio eorum facultas circa hæc versatur.

Septima Conclusio. *Exhumation plurimorum corporum, præsertim infantu fiunt à maleficis & sagis.*

CONSTAT Conclusio. Hoc enim Iudic Italiæ, Galliæ & Germaniæ omni temp re obseruârunt, & confesiones sunt liquid & oculari inspectione verum esse compertu est, vt alibi latius tractabitur. Exhumant eni corpora, & eis ad nefanda scelera abutuntu Sic Iacobus Cuiacius Iurisconsultus ait, Ru bricam de sepulchro violat. Statim in C.sub iungi post titul. de maleficis & math. eo quo malefici sæpè sepulchra violent, & abutantu corporibus mortuorum.

Octaua Conclusio. *Emanatio san guinis occisi ad præsentiam occisoris videtu soli diuino miraculo in horrorem & detesta tionem tanti criminis tribuenda.*

GENES. 4. de sanguine Abelis dicit Domi nus ad Cain: Vox sanguinis fratris tui cla mat ad me. Iurisperiti ita verum hoc statuun quod cadauer occisi emittat sanguinem co ram occisore, vt ponant indicium sufficien ad torturam. Boerius in decisione 166. Paris de puteo in tract. Syndicatus, in verbo Tortu ra, cap. An stetur dicto torti. Allegat ad hoc il lud Apocal. Post hæc vidi animas interfecto rum, clamantes ad Deum, & dicentes: Vsque quō

[...]ó Domine non das iudicium, & vindicas [...]guinem nostrum de interfectoribus no[...]s. Menochius li. 2. de arbitrar Iudic. qq. cas. [...]. & Boërius plures auctoritates & experiē[...] adducunt. Marsilius in practica criminal. [...]iligenter. num. 181. videtur caussam referre [...]diuinationes & incantationes, cùm ait. Ex [...]s diuinationibus & incantamentis sæpè a[...]nus hominis inclinatur & inducitur ad cre[...]ndum aliquid esse, vel non esse: & sic ait. Me[...]ni me alias tempore iuuentutis meæ vidis[...]em mirabilem & stupendam, dum eram [...]ernator ciuitatis Albinganæ in partibus [...]uensium vltra Sauonam per 30. miliaria. [...]m fuerat mortuus quidam homo noctur[...] tempore, & nesciebatur à quo: Attamen [...]lti erant suspecti de morte sua, & quidam [...]mo senex dixit mihi: Domine gubernator, [...]ultis scire veritatē huius homicidij, facia[...] corā vobis portare cadauer illius mortui, [...]stea faciatis vocare illos, q suspecti sunt de [...] homicidio, & veniat vnus post alium, vbi [...] cadauer illud, tunc cùm superuenit verus [...]micida, vulnera ipsius fluent sanguinem [...]nouo: Quo audito feci coram me portare [...]ud cadauer, & feci vocare illos suspectos de [...]o in vnum, & cùm superuenit verus homi[...]da, vulnera illius cadaueris inceperūt efflue[...] & emittere sanguinem, de quo summè fui [...]miratus: Attamen nihil dixi, non præstans

fidem tali rei, quæ nullibi probatur: Attame
ex post per plures dies reperta sunt indic
sufficientia ad torturam contra illum veru
reum, quem capi feci: qui habita copia ind
ciorum, absq; tortura confessus fuit se occ
disse illum hominem, &c. Dicit autem Bo
rius de Hippolito Marsilio, quod hoc indici
in exemplo relato nullibi dicit probari, e
fortè quod Doctores non vidit. Multi auten
Doct. sunt pro hoc indicio, quos refert Boe
rius. Causa autem non videtur nisi referri po
se in diuinam dispositionem, iuxta Conclu
sionem positam, quam approbat Iosephu
loc. citat.

An malefictus illata damna restituere teneatur.

13. Præludium. *Cùm in hoc peccato con
currant homicidia, cædes animalium, &
damna in temporalibus, aliæq; iniustiti
species, nascitur obligatio restitutionis, qu
Reus facere tenetur, si potest, & eius rei con
fessarius eum admonere debet.*

HOC Præludium resoluitur ex eis, qu
Doctor Nauarrus in Manuali Confessa-
riorum cap. 15. num. 25. interrogatus à quo-
dam Patre Illustrissimi ordinis Societatis Ie-
sv, respondet: An homicida, latro, aut alius
reus, quem Iudex puniuit, teneatur ad sol-
uendum damnum, quod parti intulit: & re-
ctè respondet, quod teneatur. Quia lex natu-
ralis & diuina obligat ad restituendum dam-
num

n parti, antequam à iudice puniantur. Et punitio, quæ in vindictam publicam irratur, est compensatio iniuriæ reipublicæ æ, cap. Vt famæ, de sentent. excommun. ta vulneratus. ff. ad legem Aquil. quæ liberat à debito, quo parti tenetur. Quia duobus res diuersas debet, non libera- soluendo vni, quod ei debet, à debito al- us. Ex quo sequitur, qđ hæredes eius, qui ollatus est, aut incineratus per sententiam, ona defuncti ad eos peruenerunt, obli- tur ad resarciendum damnum parti illa- , sicut ad alia debita. Imò & Fiscus, si bo- confiscata fuerint, tenetur prius satisfacere amno dato. L. Non possunt. Et L. In sum- de Iure Fisci. Confirmo latius dictam do- nam, c. in literis, secũdum cõmunem DD. entiam, & textum clarum, de Raptoribus cendiarijs, statuitur, vt incendiario mor- cõpellantur eius hęredes satisfacere dam- datis per incendium, aut alio modo, con- ustitiam. Ad idem propositum est cap. fin. epult. His accedit communis opinio Ca- istarum tenẽtium, hæredes ex delicto de- cti teneri ad damni illati compẽsationem. nmunem attestantur Panormitan. in d. In literis, & cap. fin. de sepult. Aretin. in . ff. de acquiren. hæredit. Anthon Bur- is in cap. 1. de Emptione & vendit. Dida- lib. 3. variar. Resolut. cap. 3. Iulius Clarus

lib. 5.

lib.5.ſent.§.fin.q.51.num.16. Sylueſt.in verb
Hæreditas 3.& alij alibi. Sicut enim hæres t
netur in conſcientia ſatisfacere debitis defu
cti, ſic etiam damnis ab eo datis, iuxta Glo
ſam receptam in Regula. Peccatum, de Regu
Iuris in 6.& res ita manifeſta eſt ex d. Regul
Peccatum, vt nulla indigeat probatione,
rectè Couarr.ait. Et iure manifeſtiſſimum e
eodem atteſtante, quod damni illati proxim
à defuncto reſtitutio, inter verè debita con
putanda ſit. Nemo autem quacunq; occaſio
ſi ſit ſoluendo, liberatur à debito reſtituti
nis. Et hoc aduertendum, quod aliud eſt reſt
tutionis obligatio, ſiue debitum: aliud eſt p
na. Pœnæ enim regulariter tantum tene
ſuos auctores, nec grauant hæredes, niſi in a
quibus delictis. At debitum tranſit, ſicut on
cum honore. Simile eſt aduertere in ſacram
to pœnitentiæ: Non per hoc, quod quis adin
plet ſatisfactionem ſiue pœnam à Confeſſar
impoſitam, abſoluitur à reſtitutione debit
rum, & compenſatione damnorum datorun
Communior tamen eſt opinio DD. quos cit
Couarr.loc.d.num.8. quod hæres in his etia
non confecto inuentario, non teneatur a
plus, quàm ad ipſum peruenit, vt poſsit co
tingere in criminibus, in quibus locum hab
confiſcatio. Tunc enim Fiſcus, vt traditu
eſt, obligatur, aut Dominus ſuccedens in a
quiſitione bonorum. Quia bona reſtitutio
obn

oxia, non fiunt eius, qui succedit, sed an-
spectant ad creditores & damnum passos.
que hæredes possunt compelli à Iudice Ec-
iastico, ad huiusmodi damnorum restitu-
nem, & coram eodem conueniri, vt pro-
t canones in d. cap. in literis, & c. fin. de se.
t. Panorm. ibid. & in c. A nobis 2. cum Ho-
n. Anthon. de Butrio, & Ioan. ab Anania, &
mmunis in d. c. In literis. Anthon. Burgens.
de empt. & vendit. nu. 14. & alij alibi. Qua
aussa consului superiori tempore mona-
ium quoddam posse conuenire coram Iu-
e Ecclesiastico, hęredes cuiusdam malefici,
satis notabilem substantiam reliquerat, eò
d sanguine sibi iunctam monialem, vene-
js ita infecerat, & debilitârat, quod inutilis
t monasterio, & damna in idem satis gra-
redundarent, eò quod semper ferè necessa-
m esset alere personam pro necessitate mo-
lis veneficio infectæ: atq; dictus maleficus
fessus fuit, se damnum consanguineæ in-
isse ex quodam odio. Tales enim hæredes
conscientia tenentur ad recompēsationem
nni illati, vt dignè satisfaciant pro salute a-
næ defuncti, ex d. c. In literis. & communi
tentia ibidem. His adiungo, contra quo-
dam praxim, qui magis quandoque suæ
rsæ, quàm saluti animæ defuncti fauent,
usta lucra & damna restituenda, antequam
ata expediãtur, vt tradunt Syluest. in verb.
Hære-

Hæreditas 3.q.11. Vdalricus, Hostiensis, Glossa, Raimundus, ab eo citati, & alij alibi. Etsi hæredes prius satisfacere velint legatarijs, protrahendo damnum & iniuriam passos, non absoluuntur, in foro conscientiæ, vt idem Syluest. rectè dicit. Si autem esset ignorantia, excusarentur. Similis est ratio, si legatarij prius venirent, & hęreditas sufficeret ad satisfactionem omnium, & non esset dolus, quod vellet sine caussa protrahere cum iniuria aliorum. Præterea dico in maleficorum crimine, hæredes non solum de iure canonico, & in conscientia teneri, sed etiam quandoque de iure ciuili, ad restitutionem damnorum Reipub. illatorum, quando videlicet ex damno illato resultat commodũ eis, vt est textus clarissimus, & DD. consentiunt. C. Ex delicto defunctor. l. 1. Vbi sic definitur. Post litis contestationem, actiones ex delicto defuncti transeunt ad hæredes, & tenentur in solidum. Alioquin in quantum ad eos peruenit, conueniri iuris absolutissimi est, ne alieno scelere ditentur. Hac ratione dico etiam de iure Ciuili quosdã Dardanarios, qui aliquando sectæ maleficorũ adhærent, vt hoc infœlicissimo tempore experimur, obligatos esse ad restitutionem magnæ partis suæ substantiæ relictæ, quam hæredes eis succedentes acquirunt, & sic obligantur etiam ad restitutionem non solùm iure canonico, sed etiam ciuili, iuxta L. d. Sunt autem

tales

tales hi, qui congregationi maleficorum adſunt in curſu & conuentu, & proponunt tractatum & cõſilium de perditione frumentorum, & naſcentium terræ: vt, proh dolor, non rarò fieri plurimis confeſſionibus diſcimus, alioſque inducunt ad conſentiendum, quamuis DEO diſponente, rixas miſcendo aliquando re non confecta diſcedant. Dardanariorum autem intẽtio in tali conſilio eſt, quando agitur de deſtructione frumentorum, vt quoniam ex eorum improba negociatione, horrea ſibi frumento abundant, & cellaria vino plena ſunt, fiat penuria in Repub. quæ cùm annorum ſterilitate, & naſcentium deſtructione inducta eſt: Ipſi ſua horrea & cellaria aperiunt, vendunt maximo, quo poſſunt, & quali volunt pretio, & paucis annis, præter iuſtum rerum curſum ſuas fortunas augent, & citius quàm humana & moralis prudentia dictet, magnas diuitias acquirunt. Voco autem Dardanarios hoc loco cum Vlpiano & DD. in l. Annonam. ff. de extraordin. criminib. qui annonam merceſq; coemptas & collectas tantiſper ſupprimunt, dum carius eas vendendi occaſio ſe offerat, tunc vendunt pretio quàm maximo poſſunt. Ab his nõ longè abſunt ex eadem l. Locupletiores, qui ſuos fructus ęquis pretijs vendere nolunt, minus vberes prouentus expectant, ab vtriſque annona oneratur, & eorum exercitium auaritia

ritia efficit, ex d. lege. Dardanarij autem dicti
sunt à Dardano Mago contaminatissimo &
pessimo, à quo etiam magicæ artes vocantur
Dardaniæ à Columella. At si nulla valet me
dicina repellere pestem, Dardaniæ veniant
artes: Huius magi, & eius scriptorum memini
Plinius lib. 30 histor. natural. cap. 1. Dardana
rios autem eos videntur vocare leges, qui ita
supprimunt annonam coëmptam, quia arte
magica Dæmoni coniuncti per pacta, ab eo
dem, qui ob subtilitatem suæ naturæ melius
quàm vllus Astronimus, potest cognoscere
constitutionem caussarum naturalium, & re
rum copiam vel inopiam, quasi cognitionem
sterilitatis hauriant, vt sic in tempore congre
gent & coëmant, vt deinde carius vendant &
pauperum inopia ditentur. Damnant horum
mercimoniam & negociationem leges in d. l
Annonam. & ff. de pœnis. in l. In Dardanarios
& alias ll. ad hũc finem allegat Bonifacius Vi
tallinus in tract. maleficorum, in Rubrica. A
l. Iuliam de Annona. Sunt autem Dardanari
puniendi pœna arbitraria, pro rei qualitate
exercitij frequentia, & damni quantitate, v
tradit Menochius de arbitrar. Iudic. qq. cas
384. Quod autem Dæmon tanquam perspica
cissimus Astronomus, possit prævidere rerum
fertilitatem: aut terræ sterilitatem, & suos cl
entulos admonere, confirmat illud lepidum
de Talete Milesio Philosopho, relatum à Dio
ger

gene Laertio in eius vita, & ab Aristotele lib. 1. Polyt. ca. 7. Cùm enim dicto philosoho obijceretur philosophiæ studium, quasi inutile & infructuosum, prospexisse illum ferunt per Astrologiam, oliuarũ sterilitatem futuram. Cumq́ue coegisset parum pecuniæ, hyeme adhuc vigente, oleum in Mileto & Chio emit pro paruo admodum pretio, vtpote nemine plus offerente, & arras dedit. Anno sequenti, multis subitò quærentibus oleum, ipse vendidit, quanti voluit, cùm alij non haberent, ac magnam vim pecuniarum lucratus est, quam amicis ostendit, significans perfacilè esse Philosophis ditari, si vellent, sed hoc non esse illis curæ. Sunt enim aliqui Dardanarij ita auaritia excæcati, vt sordidi lucri odorem more scarabæorum in rebus vilissimis & sordidissimis sectentur, & quærant. Nunc, vt ad propositum reuertar, quando Dardanarij sectam maleficorum sequuntur, & sunt principales in conuentibus, quando tractatur de fructuum perditione, vt ipsi lucrum consequantur, & Respublica damnum patiatur, si eorum confessione, & experientia constat effectum subsecutum: secundum legem naturalem, diuinam, & canonicam tenẽtur ad restitutionem damnorum, quæ obligatio etiam transit ad hæredes, si aliquid ad eos peruenit. Quod etiam locum habet in hoc casu de iure ciuili ex d. l. 1. C. ex delicto defunctorum; ob rationem legis.

Ne alieno ſcelere ditentur. Et magis corroboratur: turpia lucra ab hæredibus ſunt extorquenda. ff. de calum. l. In hæredem. ff. de dolo. l. In hæredem & ff. Quod metus cauſſa. l. videmus. At quis dubitat huiuſmodi bona eſſe turpia lucra, quæ cum alieno damno, & proprio ſcelere acquiruntur? Cùm autem huiuſmodi damna redundent in ſingula membra Reipublicæ proportionaliter, & ſit difficilis modus reſtitutionis, reſtitutio eſſet facienda, ſi prudentia dictaret in ſingulari fieri nō poſſe ſingulis damnum paſſis, ad aliquod opus publicum, aut pium, ita vt reſultaret commodum etiam ad membra ſingularia Reipublicę. Malè ergò faceret Dominus, aut Iudex, ſi in ſuum proprium vſum reſeruaret, quod ex cōmuni damno prouenit, & ſingulis membris eſſet diſtribuendum, pro compenſatione & proportione damnorum. His omnibus addo id, quod Nauarrus loc. cit. tradit: Quod ſi pars læſa vellet, vt delinquens per pœnā corporale non ſolum Reipub. ſed etiam ſibi ſatisfaceret, ceſſaret obligatio reſtitutionis. arg. l. 1. ff. Qui ſatis dare coguntur. & l. Si rem. §. Omnis. ff. de pignor. act.

De foro competenti maleficorũ & ſagarum

14. Prælud. *Crimina maleficij, ſortilegiorum, Magiæ & ſimilia ſunt cōmunis fori*

VT tradunt Panorm. in c. 1. de ſortilegijs & ... lij Doct. Alphonſ. Caſtren. lib. 1. de iuſt ...

hære

hæret punitione.ca.16.prope finem.Iul.Clar. li.5.§.hæresis.vers.Successiuè quæro.Qua parte enim maleficia spectant ad hæresim, vel sapiunt hæresim, cognitio ad Ecclesiasticum iudicem spectare potest, vt patet ex lib.6.de hæret.c.In fidei fauorem,& cap. Accusatus. §. sanè. & ex praxi Ecclesiæ, & Bulla Innocentij VIII.præfixa Malleo maleficorum. Quatenus verò admiscentur homicidia, cædes animalium, tractatus contra bonum Reipublicæ, damnaq́; contra iustitiam & communem pacem,immittere se possunt ad inquirendum & puniendum iudices sæculares. Et ita nunc consuetudo ferè vbiq; obtinuit.In aliquibus tamen locis inquiruntur ab Ecclesiasticis, & post cognitionem traduntur brachio seculari sicut in crimine hęreseos fieri consueuit.Quãdo autem sortilegia,diuinationes,maleficiaq́; sapiant hæresim manifestam, vel spectent ad hæresim,legendi sunt Panormitanus loco citato,numero 4. Petrus Ancharan.in eod. Tit. cap.Ex tuarum.nu.6. Paulus Grillan.lib.2.de Sortilegijs latissimè q.10.num.5.10.& 18.Francisc.Squillacens.in tractatu de fide Catholica, à cap.8.qui habetur in 3.vol.Oceani iuris, fol. 111.Oldradus de ponte, consil.210.num.2.incipiente, Regularis habet traditio. Philippus Francus in l.6.cap.Accusatas. §.sanè.de hæret. Geminian.& alij ibidem. Ex horum Doctorum opinione & sententia certum est, quod

manifestam sapiant hęresin, abrenũciare Deo, sacrificia offerre diabolo, eundem adorare, obedientiam eidem præstare, expressa pacta cum eo inire, &c. Peius enim est, vt docet Grillan. loc. citat. nu. 18. adorare diabolum, quàm esse hæreticum. Sic etiam committitur hæresis in abusu sacramenti Eucharistiæ, iuxta Gloss. in d. §. sanè. Quare euidentissimum est, communiter ea, quæ nostri malefici operantur, manifestam sapere hęresim, & compræhendi sub d. c. Accusatus. §. sanè. Dicet aliquis, cùm hoc crimen ad hæresin referatur, vt constat ex dictis, & etiam pro pęna eius, vt patet ex l. 3. C. de malefic. & mathem. Confiscatio bonorum sit statuta: quomodo bona non confiscantur? Respondet Iulius Clarus & tradit loco citato, hanc pœnam de consuetudine non seruari, & sic in iudicio praxim esse. Possumus nos dicere sic in hoc crimine, sicut in alijs multis, abrogatam esse iustissimè Constitutionibus Imperialibus Caroli V. cõfiscationem bonorum, vt est videre in artic. penult. Sed sicut in omnes constitutiones etiam iustissimè, ad obuiãdum fraudibus & iniustitiæ, inuectas, humana auaritia dolos inducit: sic etiam in executione caussarum criminalium. Quidam enim iudices cùm ex confiscatione bonorum nihil habere possint, sub alijs coloribus vel expensarum vel vacantiarum aut laborum in rei veritate, quod abominandum est, & contra iustitiam

æquitatem, ita confiſcant Reorum bo- pupilli & viduæ non rarò ad ſummam itatem redigantur. Quare cum honore, emporalibus, omnique conſolatione itur, noua præbetur diabolo ad tentan- occaſio. Quibus autem tales Iudices cō- entur, qui pro executionibus ſic ſub cæco titulo pauperes emungunt, quamq́; iuſtè fa- ciant, videat, qui voluerit, in Conſtitutioni- bus Criminalibus Caroli Quinti, in articu- lo 205.

Vlt. Præludium. *De cauſsis diſpoſiti- uis ad crimen maleficorum.*

Generalis cauſſa diſpoſitiua in Dæmonibus, odiū Dei & hominum.

PRIVSQVAM hæ cauſſæ in ſpecie attingan- tur, præſupponendum, Dæmones eſſe in- fenſiſſimos humani generis hoſtes, & quic- quid moliantur quocunq; colore vel arte, di- rigere in perniciem hominū. Huius autem odij principales duæ ſunt cauſſæ. Vna, odium Dei, cuius acerrimi ſūt inimici, vtpote à ſum- ma fœlicitate, peccatis exigentibus, detruſi in perpetuam miſeriam. Cùm verò diuinę Maie- ſtati nihil nocumenti inferre poſſint, hominē ad ſimilitudinem Dei creatum crudeli odio inſectantur; non ſecus, vt Baſilius ait, ac pan- therę, quę cùm immani odio in homines à na- tura incenſæ ſint, in hominum ſimulachra fu- ribundè irruunt, nec aliter eorum effigiem,

quàm homines ipſos, dilacerant. De hoc dicit Ioan. in Apocal. Væ terræ & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam. Altera cauſſa eſt, quia cognoſcunt homines aſſumendos ad cęleſtem beatitudinem, quam ipſi perdiderunt, inuidēt hominibus tantum bonum: quare omni modo eos impedire conantur, ne illud conſequantur.

Tandem cùm eius ſint naturæ dæmones vt nunquam dormiant aut dormitēt, ſemper discurrunt quęrentes quem deuorent, caute perluſtrando complexiones, naturas, affectus, curas, conſuetudineſque vniuſcuiuſque vt ſingulorum complexionibus, affectionibus & moribus, oportunas & affines tentationes accommodent, more peritiſſimi & expertiſſimi medici, qui antequam remedia adhibeat, pulſum infirmi tangit, membra contrectat, lateribus manus admouet, linguam inſpicit, oculorum colorem attendit, omniaq; alia aut ſanitatis, aut morbi indicia perſcrutatur, vt cognita infirmi complexione, aut morbi natura, conuenientes medicinas præbeat. Sic Diabolus lætis luxuriæ; cupidis auaritiæ; triſtibus iracundiæ vel inuidiæ, ambitioſis inanis gloriæ; curioſis pernicioſæ ſcientiæ faces admouere conſueuit. Sic atteſtatur Gregor. ſuper Iob. 38. cap. in illa verba: Diuiditur æſtus ſuper terram. Prius enim, ait, complexionem vniuſcuiuſque antiquus aduerſariu

perſpicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namque lætis, alius timidis, moribus alius elatis exiſtit. Quò ergò occultus aduerſarius facilè capiat, vicinas conſperſionibus deceptiones parat. Quia enim lætitiæ voluptas iuxtà eſt, lætis moribus luxuriam proponit. Et quia triſtitia in iram facilè labitur, triſtibus poculum diſcordiæ porrigit: Quia timidi ſupplicia formidant, pauentibus terrorem intentat. Et quia elatos extolli laudibus conſpicit, eos ad quęque voluerit, blandis fauoribus trahit. Singulis ergo hominibus, vitijs conuenientibus inſidiatur: Et S. Auguſt. lib. 21. de Ciuitat. Dei, cap. 6. his breuibus verbis. Maximè autem poſſident (loquitur de Dæmonibus) corda mortalium, qua potiſſimum poſſeſſione gloriantur, cùm ſe transfigurant in angelos lucis. Illuſtrat hoc diaboli ſtudium apparitio illa, de qua in vitis patrum, vnde eam narrat Marcus Marulus lib. 5. de ratione bene beateque viuendi, cap. 7. Apparuit B. Machario in ſpecie medici malignus, multas habēs vitreas ampullas circum ſe pendentes: & interrogatus quò pergeret, quidque ſibi vaſcula illa vellent: Ad proximum monaſterium iter ſe habere reſpondit, vt fratribus ſingulis offerret potiones pro eorum appetitu, quas ſi haurirent, ſibi obnoxios redderet. Non multò pòſt, Macharius inde reuertentem conſpiciens, quid egiſſet, quæſiuit.

Cui ille respondit, vnum tantum, nomine Theodosium, ampullæ veneno delinitum. Macharius statim monasterium adiens, veritatem rei inuenit, & effecit vt frater totum, quod venenum imbiberat, medico tam infausto propinante, medicina salutari sumpta à sancto viro euomeret, seq; emendaret. Nunc de caussis particularibus, quarum:

Prima sit, *vt à summa incipiamus Ignorantia in ministris Ecclesiæ, qui salutem hominum promouere debent.*

Caussa dis-positionac-cleri inscitia. Ose. 4.

ATQVE hanc indicat Oseas, dicens: Quia non est scientia Dei in terra, ideò maledictio, & mẽdacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt: Vbi certè Propheta loquitur de ignorantia Sacerdotum, nam statim subiũgit: Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Quod & Christus in Euangelio innuit, Matth. 6. Si lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? Atq; vt hæc caussa intelligatur, sciendum, vt possimus stare, secundum Apostolicam doctrinam. Ephes. 6. & rei veritatem, aduersus insidias diaboli, spiritualia nobis necessaria sunt arma. Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum,

ﬅarum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœle-ſtibus.

Cùm igitur hoſtes,cum quibus nobis aſſidua pugna eſt,ſint ſpirituales, corporalibus armis lædi non poſſunt: ſpiritualia ergò arma comparãda. Quod idem Apoſtolus cùm proſequitur,ſignificat.Propterea,inquit,accipite armaturam Dei,vt poſſitis reſiſtere in die malo,& in omnibus perfecti ſtare: ſtate ergò ſuccincti lumbos veſtros in veritate,& induti loricam iuſtitiæ,& calceati pedes in præparationem Euangelij pacis : in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſsitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere, & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei:hæc Paulus.Ex his patet,gladio verbi Dei & S.Scripturæ in hac militia ſpiritualẽ hoſtem eſſe feriendum. Verbum enim DEI detegit fallaciam & mendacia, quibus mortales fallere, in ſuos laqueos perducere,in falſam ſpem, perniciosam incredulitatem ſiue ſuperſtitionem, triſtitiam aut deſolationem, aliaſq; eius generis affectiones pertrahere ſolet. Cùm itaq; hæc armatura ex ſacris literis, doctoribus atq; myſterijs noſtræ fidei petenda ſit , ignota eſt indoctis & ignaris Eccleſiæ miniſtris Quomodo enim præſtantiam myſteriorum fidei, virtutum præclaros effectus, ſacramentorum efficaciam, ac ſacramẽtorum ſalutarem vſum,quæ omnia ſunt arma contra

aëreas potestates, rudi & simplici populo explicabit, proponetq; rudis in sciẽtia sacrarum literarum? Atq; sic contingit, cùm ignoti nulla sit cupido, nec appetitus noster nisi in bonũ ab intellectu cognitum feratur, quod simplex populus nullum ex spiritualibus rebus percipiat fructum, nec earum vsu salutifero delectetur: & sic margaritæ sparguntur ante porcos.

Ad hæc sicuti exercitatissimi ducis in militia est, explorata habere hostium consilia, eorum nouisse fortitudinem, copias, & strata-gemata, vt suis possit præuidere de securitate, & inimicis pro oportunitate occurrere, aut insidias declinare: sic spiritualis Imperatoris munus est spiritualium inimicorum callere insidias, potentiam, crudelitatem & in pugnando peritiam, vt suos oportunis armis, & ad pugnam aptis instruat, ne cum vitæ periculo se tradere, aut desperatione de victoria concepta, turpi fuga sibi consulere cogantur. At hæc scientia longè abest ab indoctis sacerdotibus, qui ne quidem à limine salutârunt sacra eloquia, & Sanctorum Patrum monumenta, ex quibus cognitio diaboli fraudes discernendi hauritur. Quis etiam ita à sensu alienus est, qui non animaduertat, ex tenebris ignorantiæ in sacerdotibus, sequi etiam opera tenebrarum in conuersatione & moribus? Ex quo fonte fluit, vt rudes ex populo, quan-

do ten-

do tentationibus inimicorum pulsantur aut vincuntur, pudore & timore suffundantur, nec audeant secreta suorum interiorum aperire: vel certè si aperiant, ignorantia efficit, vt congrua remedia & salutis consilia habere nequeant. Atq; hanc ministrorum Ecclesiasticorum ignorantiam astutissimus artifex studiosè procurasse videtur, vt eò melius contra simplices triumphet, dum inermes sunt, & ad certamen inepti. Hoc Dæmonum stratagema diuina historia significat: Philistæi in lib Regũ. callidissimè curârunt, ne esset faber ferrarius in Israel, qui arma fabricaret: quare effectum est, vt cùm Philistæi instructa acie ad pugnandum contra filios Israel procederent, solus Saul & Ionathas eius filius armati inuenti sint. Simili arte instructi spirituales Philistæi nostris temporibus curârunt, vt non sint fabri, id est, legum interpretes & Doctores in populo Dei, qui arma cudant quibus fideles muniti, hostes profligent. Fabri rectè intelliguntur Doctores, vt pulchrè secundum mysticum sensum tradit Pagninus in Isagoge ad mysticos S. Scripturæ sensus, lib. 3. cap. 1. Ex his caussis sequitur, vt in scientia & moribus in pluribus locis, sicut populus est, sic & sacerdos, vt Propheta prosequitur.

1. Reg. 13.

Secunda caussa. *Somnus in magistratu diuturnus.*

2. Caus. magistra. negligens.

DVM

DVM Magistratus dormit in vtramq; aurem, & oculis clausis pertransit maleficia, tanquam somnia nihili reputans, sed negligẽs, inimicus homo superseminat zizania, & regnum suum dilatat. Officium enim Pręsidentium tam ex lege diuina, quàm humana est, inquirere scelera & maleficia, vt Respublica purgetur à malefactoribus, ex L. Congruit ff. de offic. præsid. & gladium magistratus portat in vindictam malorum, laudem verò bonorum. Quem finem si non attendit, sine caussa gladium portat, & seuerissimum diuinę maiestatis in se concitat furorem, cùm numerus impiorum crescat, bonorum verò societas diminuatur, scandalum patiatur, atq; peruertatur, præsertim cùm maleficorum secta cum diabolo in hominum subuersionem conspiret, & sicut annulus annulum, ita malefica sociam trahit, vt ex ipsarum relatione & factis discimus. Hinc videmus aliquando integram familiam infectam, & quod horrẽdum dictu, matres quandoq; Dæmoni consecrare infantes necdum natos. Ex puniendi tardidate, & dissimulatione quomodo Deus maximè in hoc crimine offendatur, ex sacris literis clarissimè, si oculos aperiamus, perspicimus. Sic enim, cùm fornicatus esset populus cum filiabus Moab, & adorasset Deos earum, & Principes punire dissimulassent, furore concitatus Dñs dicebat ad Moysen: Tolle cunctos principes

[margin: Rom. 13.]

[margin: Num. 25.]

cipes

cipes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Iſraël, & occidat vnuſquiſq; proximos ſuos. Quibus auditis Phinees zelo diuino correptus, vltione ſumpta Dominum placauit, & ceſſauit plaga à filijs Iſraël, cùm perijſſent viginti quatuor milia hominum: quanto quæſo, furore Dominus concitatur? quantis plagis afficiemur? (quamuis etiam maximas, vtpote ſterilitatis, depopulationis agrorum, famis, peſtilentiæ, & plurimorum periculorum pœnas oculis noſtris cernamus) quod Magiſtratus diſſimulet multis in locis fornicari multos cum diabolo, eiq; ſacrificia offerre: Deum verum cõtemni, & nefandis ſceleribus irritari, aliaque plurima flagitia, quæ nemo cogitatione comprælhendere, niſi à Dæmone inſtructus ſit, poteſt, committi.

Ad hæc, ſi Dominus præcipit Iudici, vt falſum Prophetam & ſomniatorem ſeducentem populum poſt Deos alienos, ſine mora interficiat, & filios Belial cum aſſeclis ſuis gladio & ignibus perſequatur, & ſolicitè inquirat, ad euertendum furorem ſuum: Quomodo ira nõ commouetur Deus, quod multi iudices ſomniatores noſtros, Magos & maleficos, filios nõ ſolùm Belial, ſed etiam ſocios Beelzebub, Beemoth, Aſtaroth, aliorumq́; mõſtrorum, multos non ſolum ex vrbibus, ſed omnibus locis ſeducentes ad dæmones, & eorum miſeram

Deut. 13.

ſerui-

ſeruitutem, ſomnolentia oppreſſi deſinant inquirere? Atque cùm verba Deuteronomij maximam vim & Emphaſim ad præſentem materiam quaſi diuino nutu accommodata habeant, placet ea ſubiungere. Si audieris, inquit, in vna vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad inhabitandum, dicentes aliquos. Egreſſi ſunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis ſuæ, atque dixerunt: Eamus & ſeruiamus Dijs alienis, quos ignoratis, quære ſolicitè, & diligenter rei veritate perſpecta, ſi inueneris certum eſſe, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, ſtatim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq́; quæ in illa ſunt, vſq; ad pecora, &c. Congregabis in medio platearum, & cum ipſa ciuitate ſuccendes, &c. Et non adhærebit de illo anathemate quicquam in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, multiplicetq́ue te, ſicut iurauit patribus tuis. Hæc ſummi legiſlatoris verba iudices attentè conſiderent. Audiunt, & experientia cognoſcunt, filios Belial & aliorum Dæmoniorum frequentiſſimè egredi de medio populi, & auertere multos habitatores, atq; inducere ad ſacrificandum Dęmonibus, & in conuentibus alia abominanda perpetrare, & inueniunt certum eſſe, quod dicitur, & tamen non ſolicitè ſed negligēter inquirunt: nec ſtatim, ſed tardè

ad executionem iustitiæ procedunt, & ex contextu notandum, ad auertendum furorẽ Domini necessariũ esse, ita tales extinguere & delere, vt ne reliquię quidem maneant: tunc Dominus miserebitur, & multiplicabit bona.

Tertia caussa est, *Infidelitas.*

QVAE innuitur in c. Epis. 26. q. 5. Quando enim mentem, inquit, per infidelitatem sibi subiugauerit, per multa deuia deducit. Fides enim est scutum, quo mediante homo Christianus potest omnia tela nequissimi ignea repellere: hanc infidelitas, & falsa credulitas labefactant, & dæmonibus portum tentandi aperiunt. Ad infidelitatem reducere possumus superstitionẽ, quæ infidelitatis quædam protestatio est, per cultum exteriorem: sicuti religio, qua Deo debitum cultum impendimus, fidei veræ signum est. Quare rectissimè S. Bonauentura docet, quòd sicut in fide intellectus captiuatur: sic in superstitione errore inflatur & eleuatur. Nec mirum videatur, quod superstitio præludium & quædam dispositio ad maleficia sit, cùm nulla sit superstitionis species, quæ non procedat ex quadam pestifera & dolosa societate cum Dæmone. Qui autem tàm infœlicem societatem contrahit, quomodo non decipietur? Callidissimus est Dæmon, non procedit ab extremo ad extremum, sed à minimis incipit,

& pau-

& paulatim ad maxima perducit. Sic per superstitionem in primis mentem eò impellit, vt sibi fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur. Atq; cum materia superstitionum affinis sit maleficio, aliquid latius de superstitionibus adijciendum.

De superstitione, quid sit. quot eius species.

Superstitio est peccatum contra primum præceptum Decalogi quo præcipitur religio quæ homines ordinat ad colendum & honorandum Deum debito modo, tanquam primum supremumq; principium creationis & gubernationis: Superstitio autem inducit homines ad reddendum Deo cultum perniciosum, vel superfluum, vel ipsi creaturæ, tacitè vel expressè. Quatuor sunt superstitionis species, quas ponit S. Augustin. lib. 2. de doctrina Christiana cap. 20. & explicat S. Thomas 2.2. q. 92. art. 2. Idololatria, Diuinatio, Indebitus Dei cultus, & vana obseruantia.

Idololatria.

Idololatria est, quando alteri quàm DEO, diuinus cultus exhibetur, & est grauissimum peccatum, vt patet passim ex libris veteris testamenti. Hanc malefici & sagæ exercent, quando dæmonem adorant, vel ei sacrificium offerunt, aut homagium præstant. Ex dicta definitione elicitur non esse idololatriam, sanctis cum Christo regnantibus honorem debitum impendere, quia ipsis inferior cultus, & non diuinus exhibetur.

Diuinatio.

Diuinatio, est rerum occultarum, vel futura-

urarum, quæ via humana ſciri non poſſunt, per virtutem Dæmonis, eiuſq́; auxilium, cognitio, vel prænunciatio. Ad hanc ſpeciem pertinent præſtigium, Somniorum obſeruatio, Necromantia, Gæomantia, Hydromãtia, Aëromantia, Aſtronomia illicita, Augurium, Omen, Chiromantia, Spatulantia, Sortilegium. *&c.* de quibus videndi ſunt Iſydorus li. 8. Etymolog. cap. 9. & S. Thomas 2. 2. q. 95. artic. 3.

Indebitus Dei cultus eſt, quando homo colit Deum modo indebito, & eſt duplex. Falſus, vt ſi quis nunc Deo offerret ſacrificia veteris legis, vel in diuinis vteretur cæremonijs infidelium: & ſuperfluus, qui perficitur cæremonijs, quæ neque ad Dei gloriam, neq; ad hoc, vt mens Deo ſubijciatur, aut carnalis concupiſcentia refrenetur, ſecundum Dei & Eccleſiæ inſtitutionem approbatam, ordinantur.

Indebitus Dei cultus.

Vana obſeruantia eſt, in qua ſemper tacitè inuocatur Dæmon, quando videlicet cauſæ vel media aſſumuntur ad effectus producendos, qui nec virtute diuina, nec naturali, aut Eccleſiaſtica inſtitutione habent ordinem ad tales effectus. Ad hanc ſpectant ars notoria, obſeruantia ſanitatum, Incantatio, obſeruantia futurorum effectuum, &c.

Vana obſeruantia.

Cùm ſuperſtitiones ſint laqueus & inſidiæ antiqui hoſtis, quibus genus humanum deci-

pere nititur, vt refertur 26. q. vltima, cap. Admoneat: placet exemplo S. Augustini lib. 2 de doct. Christ. cap. 20. qui sui temporis multas enumerat, nostri etiam aliquas oculis subijcere, vt boni cognoscant & euitent: mali verò videant, quibus vinculis ligentur, & fraudibus decipiantur. Hi sequentes omnes sunt superstitiosi, nec solùm exercentes, sed etiam fidem habentes. Nam similes illis fiunt, qui faciunt, & omnes qui confidunt in eis.

Exempla superstitiorũ.

1. Qui dæmones adorant, sacrificium eis offerunt, honorem impendunt, expressè, vel tacitè inuocant: consilium, auxilium, aut fauorem ab eis quærunt.

2. Qui futura prædicere volunt, vel magos accedunt, aut Ariolos, aut incantatores, vt occulta cognoscant, vel secreta reuelent, vel cõsilium præstent.

3. Qui aliquam virtutem somnijs tribuunt, vt quia somnium habuerunt tale vel tale, fœlicitatis aut infortunij quippiam euenturum credunt.

4. Qui per inspectionem membrorum, aut partium animalium, futura prædicunt, aut de rebus futuris, ex euentu præcedentium, prænunciant.

5. Qui accedunt ad vagabundos illos, quos Galli AEgyptios, Itali Cingaros, Germani gentiles appellant, vt ex figuris manuum, f-

ci-

ciei constitutione, vel corporis statura fortunam faustam, vel infaustam annuncient.

6. Qui obseruant dies aliquos certos Conuersionis Pauli, Vincētij, Vrbani, Martyrum, vel aliorum, in quibus si pluat, vel cœlum serenum sit, serenitatem, fertilitatem, sterilitatem, vini copiam, vel inopiam, vel per spaciū aliquot dierum continuam pluuiam prædicunt. Qua de caussa superstitiosi sunt versus illi, de festo Conuersionis S. Pauli.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,
Si nix, aut pluuia, designat tempora cara:
Si fuerint venti, designat prælia genti:
Si fuerint nebulæ, pereunt animalia quæq;.

7. Qui colligunt herbas in die S. Ioannis Baptistæ, ad singulares quosdam effectus, credentes tales esse maioris virtutis: vel inserunt arbores ipso Annunciationis Mariæ, existimantes hoc melius: Aut in festo S. Stephani, ex eadem caussa diminuunt sanguinem equorum: & de similibus simile est iudicium.

8. Qui oblationes faciunt sanctis ex bonis Eleemosyna petitis, credentes eas maioris esse virtutis ad consequendum effectum: aut crucem S. Bernardi emptam ex Eleemosynis, sanctiorem putant: aut offerunt in honorem sanctorū cæram, vel aliam rem coniunctam crinibus animalis ægrotantis.

Pium autem est, & ab vniuersali Ecclesia receptum, in templis post impetratam sanita-

tem oculorum, aut pedum,aut manuum,au
animalium, aliarumq́uererum ſimulacra ſu
ſpendere ex auro, argento, cera vel alia mate
ria confecta,ad laudem & gloriam Dei & ſan
ctorum, vt ſint adeptæ ſanitatis manifeſta in
dicia. Gratiſsimè namq; accipit Dominus co
rum qualiacunque ſunt dona,nec exigua,ne
vilia dedignatur : quippe qui ea pro ferent
facultate metitur. Hæc itaque omnium ſp
ctaculo exporrecta, teſtantur morborum d
pulſionem, cuius ipſa certiſsima ſigna ſunt
ſanitatem conſecutis allata. Hæc,ſepultoru
ibi martyrum quæ ſit virtus, oſtendunt, v
optimè tradit Theodoretus Cyrenſis Epi
copus,lib.8.de curatione Græcarum affectio
num.

9\. Qui obſeruant quoſdam dies fauſtos,au
infauſtos ad ingrediendum iter: aut conſt
tuunt differentiam,an quis manè ſurgens de
tro vel ſiniſtro pede in primis terram tanga
aut quem poſtponat aut anteponat, egredien
do limen ædium. Ad hunc ordinem refer
poſſumus eos,qui obſeruant modum capien
di Sagas, vt eas vel in lecto capiant, vel eleuen
in altum,ne terram calcent,quicquid quidam
doceant: cùm, vbi eadem ratio militat, idem
ibi ius ſtatuendum ſit.

10\. Qui vel quæ ſubmergunt imagines in a
qua pro pluuia habenda,vel faciunt quaſdam
ligaturas & diabolicas cæremonias,ne lac in

tegr

ægro anno vaccis subtrahatur opera malefica-rum: aut certis diebus summo diluculo sco-pis olera tangunt, ne erucæ, ciniphes, vel alia imperfecta animalia oleribus & herbis nocu-menta inferant.

Qui, cùm herbas colligunt medicinales, & eas vulneribus adhibent, fiduciam ponunt in modo ligaturæ, vel numero partium, vt numerus par vel impar sit: vel in herbis colli-gendis obseruant, vt ante solis ortum id fiat, vel certo die; vt die veneris, aut solis, vel tacē-do colligant, *&c.* Quod autem medicus her-bas colligat potius in Maio vel Aprili, quàm in Augusto, aut hyeme, id non superstitionis sed medicinæ est: quia tam ratio naturalis, quā medicina dictat, quibusdam anni tempori-bus, virtutem in herbis esse potentiorem ad naturales effectus. 11.

Qui certam fiduciam constituunt in qui-busdam nominibus scriptis, vel verbis etiam sacris, aut characteribus, vt non vulnerentur, mutilētur, aut occidantur: aut qui (quod hor-rendum dictu est) in die Parasceues sancto ad-eūt crucem aliquā in biuio, vel triuio, & bom-bardam post terga in crucem emittunt, vt de-inde quemcunque velint scopum attingant: aut in nocte S. Ioannis certas quasdam herbas diabolicis cæremonijs colligunt, quibus ad detestabiles effectus vtantur. 12.

Qui metiuntur cingulum ægrotantis, vt 13.

 cognos-

cognoſcatur, quis ſanctus ſit honorandus, ad conſequendam ſanitatem, certis adhibitis ritibus: aut bipenni ſtramen diuidunt, ad curandum tumores manuum & digitorum, aut ad ſanandos certos morbos animalium, impellunt gregem in ignem ex ſingularibus lignis inſtructum, vel per circulum ducunt, & tunc animal, quod primùm fortè fortuna ſortitur locum in tranſeundo, offerunt in honorem ſanctorum. His accedunt, qui pro quibuſdam capitis doloribus & ſimilibus morbis curandis, ad porcorum lintrem, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, collum applicant.

14. Quicunque credunt maiorem virtutem ineſſe aquæ benedictæ Dominicis ſequentibus quatuor tempora, quàm alijs, ad ſpeciales quoſdam effectus: aut nolunt die Veneris vngues præſcindere, aut Sabbato filare, & interim ab alijs ſeruilibus operibus non abſtinent.

15. Qui fidem adhibent probationi ferri candentis, vel aquæ frigidæ in maleficis cognoſcendis, de quibus prope finem infra latius: Nec non etiam qui admittunt & fidem tribuunt, quod quidam tortores ſiue carnifices quoſdam potus ad eliciendum confeſſionem maleficorum adhibent.

16. Quicunq;, cùm audiunt picam vociferantem circa ædes alicuius, mortem prædicunt

breu

breui imminere: aut quia canem audiunt vlulantem, pestem præsagiunt: aut quia obuiam venit lepus, mali aliquid instare ominantur. Similes & alias multas vanas superstitiones & magicas artes solent exercere, qui artem venatoriam sequuntur.

Huiusmodi & similes artes nugatoriæ, vel noxiæ superstitiones ex quadam pestifera societate hominum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiandæ & fugiendæ Christiano, vt decernitur 26. q. 2. cap. Illud ex August. Atq; hoc addiderim, superstitiones tanto esse periculosiores, quanto plures res sacræ adhibentur. Quia hoc Diabolus maximè intendit, vt vel sub specie pietatis decipiat: aut res sacras ad humanam salutem ordinatas, in peruersum vsum redigat.

Dicit aliquis: Eueniunt tamen aliquando effectus in dictis operibus. Quandoque enim futura prædicunt, aut ægris sanitatem restituunt, *&c.* Respondetur in cap. Nec mirum 26. q. 5. ex August. hoc fieri permissione DEI, vt ipsi, qui hoc audiunt, vel vident, probentur, & appareant, qua fide & deuotione sint erga Deum, an etiam facilè moueantur & sequantur Deos alienos, sicut in Deuteronomio Moyses ex verbo DEI populum instruxit, cùm inquit: Si surrexerit in medio tui Propheta, &c. De varijs superstitionibus

obſeruationibus dierum, collectionibus her-
barum, diuinationibus, augurationibus auiũ
& incantationibus: ex Auguſt.26.q.7.ca.Non
obſeruetis, dicitur: Qui aut talibus credunt,
aut ad eorum domum euntes, aut ſuis domi-
bus introducunt, aut interrogant, ſciant ſe fi-
dem Chriſtianam & Baptiſmum prȩuaricaſſe;
& vt paganum & apoſtatam, id eſt, retrò abe-
untem, & Dei inimicum iram Dei grauiter in
æternum incurriſſe; niſi Eccleſiaſtica pœni-
tentia emendatus, Deo reconcilietur.

Quoniam his addi poſſent, iuxta D. Au-
guſt. doctrinam lib.2. de doctrina Chriſtiana
c.20. & quotidianam experientiam, milia im-
maniſsimarum ſuperſtitionum, nec facilè co-
gnoſcantur à multis, placuit ex Doctorum
ſententia regulas ſubiungere, quibus dignoſ-
catur, an aliquid ſit ſuperſtitioſum, vel non:
quarum ſit

Regula dignoſcendi ſuperſtitioſa à non ſuperſtitioſis.

Prima. Quoties aliquis effectus rei tribui-
tur, qui non conuenit ei ſecundum ſuam na-
turam inditam, ſi per Eccleſiæ definitionem,
ſacram Scripturam, aut laudabilem conſuetu-
dinem non conſtat fieri à Deo; vt accidit in ſa-
cramentis & ſacramentalibus: Habendum e-
rit tanquam ſuperſtitioſum.

Secunda. Si effectus naturalis tribuitur ali-
cui rei, quem conſtat habere ex natura rei, non
eſt ſuperſtitio. At ſi attribuitur aliquibus re-
bus, vt ſignis, vocibus, vel characteribus, aut

ſi ſi-

ſi fides poſtulatur ad productionem effectus, ſuperſtitio iudicanda eſt.

Tertia. Si res naturales vel artificiales, vt imagines, ſigna, vel characteres adhibeantur ad productionem ſupernaturalium effectuũ, vel motum liberi arbitrij flectendum, vel diuinandum, aut ad efficiendum ſpirituales effectus tam in nobis quàm alijs, niſi fiat modo in prima regula ſignificato, ſecundum ſacram Scripturam, Eccleſię definitionem, aut approbatam conſuetudinem: ſuperſtitioſum erit tenendum

Quarta. Quando quis vtitur verbis ſacris, aut etiam orationibus, alijſque pijs operibus, in rebus vanis, neque ad diuinum honorem & cultum pertinentibus; eſt ſuperſtitio, quia callidus ſerpẽs, miſcet vanis & malis bona & pia, vt ſimplicibus cautius ſub ſpecie pietatis imponat.

Quinta & vltima Regula. Quando quis exercet aliquod opus, ad aliquam abſtinẽtiam, vel corporis exercitium pertinens, videndum eſt vt refręnet carnalis concupiſcentiæ motum, modo virtuti congruo, ſecundum Eccleſię ritum & moralem doctrinam.

De materia ſuperſtitionum legendi ſunt. S. Auguſtinus lib. 2. de doctrina Chriſtiana à cap. 20. S. Thomas 2. 2. à q. 92. per aliquot qq. Ioannes à Turrecremata ſuper decreto, 26. cauſſa cum textu. Syluester Prieras in ſumma,

 verb.

verb. Superſtitio, Incantatio & maleficium. Martinus Arles in Tractat. de Superſtitionibus, qui habetur in Oceano Iuris, vol. 10. Martinus Nauarrus in Manuali Confeſſariorum, cap. 11. à num. 22.

4. cauſſa diſpoſitiua, Curioſitas.

Quarta cauſſa diſpoſitiua ad maleficia eſt *Curioſitas, quæ his portentis illuditur per Dæmonum fallacias, quando id imprudenter appetit ſcire, quod ei nulla ratione competit inueſtigare. ex d. cap.* Nec mirum.

HAEC poteſtas immundis ſpiritibus ideò datur, vt peruerſos ſibi aptent, hoc eſt, prauos homines ſeducant, illos ſcilicet, qui ſpernunt veritatem, & credunt mendacio, nec ſanam doctrinam ferunt, ſed ad ſua deſideria coaceruant ſibi magiſtros prurientes auribus, & ad fabulas conuertuntur, onerati peccatis ducuntur varijs deſiderijs, ſemper diſcentes, nunquam ad ſcientię veritatem peruenientes, iuxtà Pauli ſententiam. Hinc in d. cap. Nec mirum, miniſteriò Dæmonis in primis à Chaldæis traditur inuenta magia, eo quod ipſi cæteris eſſent magis curioſi. Et Auguſtin. lib. 10. de Ciuitate, cap. 9 incantationes & carmina nefariæ curioſitati tribuit. Ac clarius lib. 2. de doctrina Christiana, cap.

22 &

22 & 23. quod ita incipit. Hinc enim fit, vt occulto quodam iudicio diuino, cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi pro meritis voluptatum suarum, illudentibus eos atque decipientibus angelis: quibus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiæ lege subiecta est. Quibus illusionibus & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis & perniciosis diuinationum generibus multa præterita & futura dicantur, neq; aliter accidant, quàm dicuntur, multaq; obseruantibus secundum obseruationes eueniant, quibus implicati, curiosiores fiant, & sese magis, magisque inserant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris, &c.

Consentit his pulchrè Guilhelmus Parisiensis in lib. de Legibus, folio 35. columna 2. Scito, inquit, quia omne genus peccati idololatriam prouexit: Sicut euidenter apparet de curiositate, quæ est libido sciendi non necessaria. Tanta namque libido sciendi futura, & alia cordium occulta, quorundam hominum inflammauit animos, vt huius scientiam, execrabili animarum suarum commercio, à Dæmonibus mercarentur. Propter quod & ipsi naturæ humanæ inimicissimi Dæmones, sacrilega opera excogitauerunt, eisque se placari, & induci posse hominibus suggesserunt: Im-

petrariq; posse ab ipsis scientiam futurorum & aliorum occultorum. Inde processerūt nefandisima illa opera, quæ etiam vulgò nominatisima sunt: videlicet inspectio speculi, inspectio spatulæ, inspectio vnguis, videlicet vt furta, & alia occulta inuenirentur, in quibus omnibus Diabolicorum sacrificiorum impietas partim latet: & partim omnibus manifesta est, si perfectè scripta inueniantur. Ex hac eadē peste curiositatis processit liber maledictus, & execrabilis, qui dicitur liber sacratus. Similiter & alius, qui dicitur (speculum) ab omnibus, in quibus præterita, præsentia & futura videri ipsi auctores eorum Dæmones promiserunt. Sunt & aliæ huius pestis innumeræ, per quas curiositatis initium stragem animarum inæstimabilem fecit: hæc Guilhelmus. Atq; occasione curiositatis arbitror non rarò doctos & magnos ingenio capi à Dæmone. Tentat enim eos curiositate, vt velint cognoscere, videre, & experiri noua, inusitata, & rara. Quare Apostolus admonet Rom. 12. non plus sapere, quàm oportet. Curiositati adiungi potest latens in multis cordibus intolerabilis superbia, quę Domino Deo in summo gradu displicet, & Dæmonibus maiorem in modum placet.

Quinta caussa est: *Insatiabilis amor congregandi diuitias.*

. Caussa est [au]aritia.

QVAM satis superq; S. Paulus indicat, cum ait: Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. *Hæc Apostolus*. Auaro enim nihil scelestius, qui etiam propriam animam venalem exponit, vt pecunias congreget: Quod Dæmoni optimè constat, atq; sic insatiabili appetitui tentationem congruam obijcit, vt in laqueum eum pertrahat. Inueniuntur quidam ita auaritia excæcati, & miseri, quod mãmonę Deo nummorum sacrificent, vt diuites efficiantur, quorum meminêre Ioannes de Friburgo in summa Confessariorum li. 1. tit. 11. q 25. & Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs, q. 11. nu. 25. Auaris & alijs, qui rerum inopia laborant, vt supra significatum est, Dæmon quandoque diuitias promittit, sed non præstat. Confessa est etiam inter alia puncta Meisenbeins Anna / cuius suprà mentionem fecimus, quod si in principio sui casus non nimis bonis temporalibus acquirendis dedita fuisset, & Mammonæ inseruiuisset, faciliter se cum gratia Dei ad cor redituram fuisse. Remedium contra hoc malum subiungit Apostolus, cum ait. Tu autem homo DEI, hæc fuge: Sectare verò iustitiam, pietatem, fidem,

1. Tim. 6.

dem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

5. Caussa, Luxuria.

Sexta Caussa est, *Luxuria, seu carnis voluptas.*

HAEC multum efficax est ad hominem capiendum & detinendum. Sic Balaam, cap. 24 & 25. in lib. Numerorum: filios Israël mediante fornicatione cum filiabus Moab, induxit ad idololatriam. Hoc enim vitium sapientes & insipientes, ignobiles & potentes deijcit. Quis enim Salomone sapientior, & Samsone fortior? & tamen vtrunq; vicit luxuria: bene ad hoc propositum facit illud Eccles. 19. Vinum & mulieres apostatare faciunt etiam sapiẽtes, & luxuria Salomoni caussa fuit colendi Deos alienos, vt constat ex lib. 3. Reg. ca. 11. Tobiæ. 6. Audi me, & ostendam tibi, qui sunt, quibus Dæmonium præualere potest. Hi namq; qui cõiugium ita suscipiunt, vt Deum à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem Dæmonium super eos. Qomodo hoc peccatum non solũ caussa incidendi, sed etiam perseuerandi in malo sit, optimè ex sacris literis tradit Gulielmus Peraldus, Episcopus Lugdunens. in summa virtutum & vitiorum, tomo 2. tract. 3. ca. 3. Atq; id Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 39. satis etiam attestatur, dum ait. Maximè per carnis

carnis luxuriam humanum genus ſubditur diabolo, quàm per cætera vitia. Dæmones ſcientes pulchritudinem eſſe animæ, caſtitatem, & per hanc hominem angelicis meritis, è quibus illi lapſi ſunt, coæquari, liuore percuſsi inuidiæ, iniijciunt per ſenſus corporis, opus deſideriumq; libidinis, quatenus à cœleſtibus deorſum deiectam animam pertrahant, ſecumque quos vicerint, gloriantes ad tartara ducant. Nouit optimè Dæmon, vehemētiſſimum eſſe carnis ardorem, & animum, quem occupauerit, non facile liberari. Etenim vt S. Ambroſ. ait in cap. 4. Lucæ. quaſi clauis quibuſdam ſuffigitur anima corporis voluptatibus, & cùm ſemel adhæſerit cupiditatibus demerſa terrenis, difficile in altum poteſt, vnde deſcendit ſine Dei fauore reuolare. Actuum enim ſuorum vincta laqueis, & deliciarum ſecularium illecebris obnoxia iam tenetur. hæc Ambroſius.

Septima eſt, *Execratio, vel maledicendi ſiue imprecandi rabies.*

7. Cauſſa, maledicendi rabies.

QVOD quidem peccatum multis vſitatiſſimum eſt, vt minima occaſione & aduerſitate oblata, ſe ſuoſq; Dæmonibus & diris omnibus deuoueant; & tunc aliquando iuſto Dei iudicio malum euenit, quod imprecantur. Quare Prouerb. 8. dicitur: ſicut auis ad

alta

alta transuolans, & passer quolibet vadens; sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet: & in Psa. 108. Dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Hinc compertum est experientia, diabolum sumpsisse quandoque hanc occasionem perducendi ad maleficium.

8. *Caussa. Nimia tristitia & ira*

Octaua, *quæ frequentißimè in muliebri sexu locum habet, est desolatio, siue nimia tristitia, aut pusillanimitas in aduersis.*

DVM enim fœminæ in aduersitates calamitates, aut perturbationes incidūt, animum abijciunt, maximè quando non est qui consoletur, aut consilio iuuet. Hanc oportunitatem Dæmon perscrutatur, atq; sub fictæ personæ forma, auxilium, cōsilium, & patrocinium promittit, cum maxima deceptione. Huic adiungere possumus immoderatam irá qua multi se vindicare de alijs per fas & nefas cupiunt: quod quando propter fragilitatem non possunt, malignus se offert, & inspirat vindictæ modos. Sed nunc cùm contingat inter alias vnam esse caussam præcipuam perseuerantiæ in tam graui atq; intolerabili Dæmonis iugo, de hac paulò latius aliquid dicendum pro remedio contra hoc durum vinculum.

Nona caussa perseuerantiæ in tanto

scelere, est *Error, quem Diabolus opinioni hominum, quos capit, imprimit, vt sibi persuadeant, fieri haud posse, vt ad sanum cor conuertantur.*

LEGIMVS in lib. Iudicum, quod Philistæi Samsonem fortissimum captum quamprimum oculis priuârunt, priuatum ad pistrinum ablegârunt, & molere fecerunt, omnibusq́ue ludibrijs & illusionibus affecerunt. Hos Philistæos maligni spiritus sequuntur; quamprimùm hominẽ Christianum arte sua quacunq; occasione aut specie deceperunt, oculos intelligentiæ effodiunt, atq; persuadent impossibilem esse reditum ad Deum, cuius fidem abnegauit; sicq́; hominem oculis captum alligant ad pistrinum, id est, suam grauem & intolerabilem seruitutem, atq; si molere, id est suis imperijs in omnibus satisfacere nolit, verberibus, minis & terroribus cogunt, atq; ludibrijs afficiunt. Atque vt melius ligatum Dæmon teneat, imperat sub maxima pœna, vt infœlix homo omnia sua peruersa consilia, & sceleratisſimas suggestiones in secreto teneat, nec vlli mortalium extra suam societatem reuelet.

Iudicum 16.

Astutisſimus inimicus imitatur in hoc negocio mores callidissimi alicuius amatoris, qui honestam aliquam bonorum parentum filiam, aut honesti viri vxorem intendit sedu-

cere. Is omni cura industriaq; laborat, vt su
verba, facta & consilia non deueniant in noti
tiam, nihilq; magis timet, quàm ne puella p
rentibus ea patefaciat, cognoscens hoc pact
parentum prouidentia suos conatus frustra
dos & irritandos esse. Eodem modo diabol
in hoc tam occulto, & ab hominum sensib
alieno scelere omni ratione procurat, vt h
mo, quem cepit, fraudulenta sua consilia n
mini detegat. Ad quem effectum conseque
dum minas intentat, timorem incutit, & p
dorem obijcit: his nodis anima miseri hon
nis intricata, se expedire non potest; cùm
reat bono consilio, & tam Dei, quàm homi
prudentum auxilio destituatur. Ex hoc ca
te contingit, paucissimos esse maleficos, aut
gas, qui in confessione sacramentali hoc c
men confiteantur, hinc etiam sequitur exig
esse numerum eorum, qui vel quæ sua spon
conuertantur ad Deum, relicta diabolica
cietate, antequam ad manus publicæ iusti
deueniant. Ex eadem quoque caussa orit
quod nonnullæ fœminæ potius optent & e
gāt mortem, quàm vitam, timentes ne iter
reducantur ad laboriosum illud molendi
Contra hunc Diabolicum errorem, & sim
cium falsam opinionem veritas statuenda
quæ tenebras falsitatis & erroris depellat.
ritas autem est, quod homo quicunq; etia
Diabolo deceptus, cum gratia Dei potest

Remedia cō-tra despera-tionis erro-rem.

pœnitentiam redire ad gratiam, Diaboli iugum rumpere, & tam fœdam societatem relinquere, etiam quocunq; tempore. Hanc veritatem probant clamores Domini ad peccatores. Ezech. 18. proijcite à vobis omnes præuaricationes vestras, in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum: & quare moriemini? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini & viuite. Eccles. 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacunq; die conuersus fuerit: Hierem. 8. Nunquid qui cadit, non adijciet vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? Quare ergò auersus est populus iste in Hierusalem auersione contentiosa? appræhenderũt mendacium, & noluerunt reuerti. Et cap. 3. in eodem Propheta: Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Esai. 55. Derelinquat impius viã suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius, &c. quoniam multus est ad ignoscendum. Eandem veritatem probant Scripturæ, quæ attestantur Dominum soluere & rumpere vincula peccatorum, vt Dauid in Psal. Disrupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Et iterum in alio loco. Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos. Ad idem propositum faciũt, quæ misericordiam & gratiam Dei erga peccatores ostendunt: hęc

Concionator facilè congregabit contra præ-
dictum errorem. Quicunq; ergò à Diabolo
decipitur, aut deceptus est, & sub tam dura ser-
uitute agit, quantamcunq; fidem infideli ad-
dixerit, obedientiamq́; præstiterit, redeat ad
cor, frangat perfidiam, pœniteat, inuocet DE-
VM: cœlestis curiæ reginam, desolatorum ad-
uocatam B. Virginem, Angelum custodem, &
sanctos: resistat aduersario in fide, & vincet.
Tantò autem facilius tam abominabilis statu
relinquitur, quantò citius deseritur. Optimū
consilium est, vt homo quamprimùm se de-
lusum cognoscit, ingemiscat, peccatum confi-
teatur bono & prudenti Confessario, & fide
nostræ armis fortiter se muniat contra aduer-
sarium, eiusq́; insultus forti & cōstanti anim
repellat. Pleriq; enim, qui his laqueis vincti
tenentur, multis molestijs afficiūtur, si iugum
abijcere diabolicum, & fœdera infidelis ami-
citiæ rumpere contendant. At si constanter se
Dæmonum insultibus opponant, induendo
armaturam Dei, & scutum fidei arripiendo
victoriam obtinebunt, neq; tam graues patiē-
tur tribulationes. Vt hoc rectius intelligatur
& firmius animis inhęreat, similitudine disca-
mus, quod Dæmon aduersarius noster natu-
ram & mores habet muliebres, quātum ad im-
becillitatem virium, & animi peruicaciam.
Sicut enim fœmina mala cum viro rixas mis-
cens, si eum conspiciat erecto animo, & con-

stan-

:anti vultu resistere,& verbis verbera obijce-
e, ilicò animum abijcit,& terga vertit, nec de-
nceps facilè aliquid simile tentat. Si autem
naritum timidum, meticulosum, fugacemq́;
lepræhẽderit, in extremam surgit audaciam,
& virum ferociter inuadit. Simili modo ho-
tis noster facere consueuit, si quem reperit ti-
nidum & inconstantem in tentationibus, &
ınimum abijcientem in tantis insultibus, non
est bestia super terram ferocior & audacior.
Vnde in nostro proposito timidis & tristibus
minatur, & non rarò intentat verbera, ni mo-
rem gerant suo imperio. Sed si incidat in mili-
tem fortem & imperterritum, hilari vultu re-
pugnãtem, diffidens de victoria fugit, & eũ
in pace relinquit. Hinc optimè ait S. Gregor.
Diabolus cùm ei fortiter resistitur, debilis est
vt formica: cũ verò suggestio recipitur, fortis
est, vt leo. Nemo ergò in hoc deceptionis gene
re crudelitatẽ sæuientis, quam minis & verbe-
ribus confirmat, pertimescat, sed confidendô
in Dei misericordia & auxilio, viriliter in fidè
repugnet; sic tandem triumphabit, & Dæmon
confusus discedet. Inflammat ad hoc nostros
animos, exemplum magni illius spiritualis
ducis S. Anthonij, quem nouitium in eremo
sæuissimis excepit verberibus, ita vt semiani-
mis relictus, ad proximum vicum curandi
caussa deferri debuerit. At Anthonius ali-
quantulum conualescens, ad primum locum

 denuò

denuò se contulit ad seruiendum DEO, paratus ad noua verbera pro beneplacito Dei, nec vlla iniuria diaboli à proposito deterrebatur. Hac animi constantia virum sanctum munitum nequissimi spiritus cùm accedere nó auderent, varias formas induentes, ferarum more alij rugiebant, alij vlulabant, alij dentibus frendebant, alij flammas ore, naribus, auribusque emittebant, vt terrorem incuterent, cui verbera inferre nequibant, ad impediendum ipsum in via salutis. Sed vbi fortissimum athletam nec verbera curare, nec horrenda spectra pertimescere cognouerunt, se victos & confusos confessi discesserunt. De his Athanasius in vita Anthonij. Hoc tamen adhuc referre non pigebit ex vita eiusdem sancti, quod relatu dignum est: ferũt de eo, dum verbera terroresq; perferret, lucem ei diuinitus apparuisse, qua expauefacti Dæmones diffugêre: Anthonium verò eo splendore recreatum erexisse se, & quasi præsentem Dominum aspiceret, dixisse. Vbi eras bone Iesu, vbi eras: respõsumq; accepisse: Aderam Anthoni, sed euentum pugnæ tuæ præstolabar, quam quoniam imperterritus immotusq; viriliter sustinuisti manet te victoriæ tuæ indeficiens in cœlo triumphus, præmiumq; sempiternum: Omnis ergo Diaboli vis atq; decertatio, constantis & pij animi continuatione destruitur. Similia in vita Hilarionis refert S. Hieronym. Plurim

San-

Sanctorum exempla, qui fortitudine & constantia Diabolo restiterunt, qui videre voluerit, legat Marcum Marulum de religiosè viuendi institutione, lib.5.cap.7. Postremò, vt huic Præludio finem faciamus, si quis hac arte Diabolica captus est, cõfiteatur sacerdoti prudenti, & reuelet in confessione malum, quo detinetur: pœniteat, & in futurum armis se muniat spiritualibus. Scriptum est enim. Prouerb.28. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: Qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Et vt S. Hieronymus ait, in cap. 10. Ecclesiast. in illa verba: Si momorderit serpens in silentio. Si quem Diabolus occultè momorderit, & nullo conscio eum peccati veneno infecerit: Si tacuerit qui percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus suum fratri & magistro voluerit confiteri, magister qui linguam habet ad curandum, facilè ei prodesse non poterit: si enim erubescat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat. Molestissimè fert inimicus, quod homo sua consilia manifestet, & impedit quantum potest, obijcit timorem & pudorem. Sed tu sequere consilium Ecclesiast. cap.4. Pro anima tua non confundaris verum dicere. Sancti Patres tanquam firmam obseruârunt regulam, euidéter diabolicam esse cogitationem, quam iunior seniori confunditur aperire. Vnde

Caſſianus ait. Non poterit Diabolus circumuenire vel deijcere iuuenem monachum, niſi eum, quem viderit aut per ſuperbiam, aut per verecundiam ſuas cogitationes ſeniorem celare.

16. Præludium. *Diabolus, qui ab initio ſimilis eſſe voluit altiſſimo, adhuc in ſuis operibus ad hominum deceptionem diuina opera imitari contendit, & ſimilitudinem quandam Dei affectat.*

Hinc ſummoperè deſiderat adorari, quod diuinæ maieſtati competit Matth. 4. Hęc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me, & 26. q. 5. c. Nec mirum. Atq; hoc tritum eſt apud omnes Theologos & canoniſtas, vt Grilland. atteſtatur de Sortilegijs. q. 7. nu. 9. Ex eadem cauſſa Dæmones ſacrificia expetunt. Auguſt. lib. 20. contra Fauſtum, cap. 21. Cui & Philoſophi conſentiunt. Apuleius in lib. de Deo Socratis, (quem rectius teſte Auguſtino 8. de Ciuit. cap. 14. de Dæmone Socratis intitulaſſet) dicit, ex Dæmonibus alios diurnis ſacrificijs gaudere, alios nocturnis: eſſe qui lætioribus: eſſe qui triſtioribus hoſtijs, ritibus & cæremonijs delectentur. Porphyrius lib. 2. de abſtinentia animalium, ſubindicat ciuitatibus interdum opus eſſe Dæmonibus ſacra facere, ne frugibus, ne diuitijs, ne vrbi ipſi noceant.

Nam

Nam rata eſt, inquit, apud omnes fides, eos læſuros genus humanum, ſi iraſcantur, propterea quod negligantur, neq; cultum legitimum nanciſcantur. Sic Auguſt. d. lib. cap. 13. tribuit Labeoni, quod numina mala cruẽtis victimis placari exiſtimauerit: & ibidem cap. 16. Ex Apulei Platonici ſententia mores Dæmonum depingit, qui dixit eos eiſdẽ, quibus homines, animi perturbationibus agitari, irritari iniurijs, obſequijs doniſq; placari, gaudere honoribus, diuerſis ſacrorum ritibus oblectari, & in eis ſi quid neglectum fuerit commoueri. Hoc fundamento præſuppoſito, facilè multa intelliguntur, quæ Dæmones expetunt à maleficis: vt, quod diſciplina in conuentu rectè ſeruetur, quam ſi quis violauerit, malè ab ipſo, vel ſuis miniſtris tractatur, & iraſcitur. Sic Helenam quandam ex pago S. Matthiæ, quæ mortis ſententiam, & eius executionem accepit, Anno Domini 1589. 15. Iulij, Dæmon, qui ſe Beelzebub nominabat, in faciem ita malè percuſſit, quòd aliquot diebus ægrotauerit: eò quòd cùm prima vice ad conuentum curſumque veniſſet, & multitudinem perſonarum vidiſſet, dixerit: Domine Deus, quomodo huc veni. Sic Annam quandam ex pago S. Medardi, prope monaſterium S. Matthiæ, quæ mortis ſupplicium ſubijt 11. Auguſti Ann. Dñi 1590. per gradus deiecit, ita quod quatuor in corpore vulnera acceperit, eò quod ei morem

gerere nolebat. Sic etiam sæpè si in aliquo offendant per alias maleficas eas cædit, vt suprà exemplis declaratum est.

17. Præludium. *Sicut vnicuiq; homini ab ortu natiuitatis suæ, ad tutelam & custodiam, deputatus est bonus Angelus, secundum sacras literas, & sanctorum Patrum doctrinam: Ita etiam ad exercitium ac tentationem malus spiritus destinatus cuilibet, vt Doctores sentiunt.*

ANGELORVM custodiam calumniatur Caluinus in institutionib. sect.7. cap.14. & in cap.18 Matth. & alibi, quem sequuntur eiusdem farinæ homines: sed Catholica Ecclesia Angelorum tutelam firmiter amplectitur. Nunc probatur prima præludij pars. Psal.90. Angelis suis mandauit de te. & Psal.33. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Genes.48. Iacob dicit: Angelus, qui pascit me, & liberauit me à iuuentute mea. Eccles.5. Ne dicas coram angelo, non est prouidentia, ne fortè iratus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum. Vbi S. Hieron. Non enim in ventum dicta transeunt, sed à præsenti angelo, qui vnicuique adhæret comes, statim perferuntur ad Dominum. Matth.18. Videte ne condemnatis

vnum

vnum ex his pusillis, dico enim vobis, quia angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei. Actor. 12. Puella Rhode, cùm nunciaret Petrum stare ante ianuam, astantes dixerunt: Angelus eius est. Consentiunt Doctores & Theologi S. Hieronym. in d. cap. Matth. Magna, inquit, est dignitas animarum, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum. August. in Soliloq. cap. 27 Chrys. hom. 60. in Matth. & hom. 3. in Epist. ad Thessalonicens. Basil. lib. 3. contra Eunomium, his verbis: Quod singulis hominibus adsit Angelus, vt Pædagogus quidam & Pastor ad vitam dirigendam, nemo contradixerit, qui verborum Domini recordatur. Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris, &c. Inde Psalmista dicit. Castrametatur Angelus Domini in circuitu timentium eum. Et, Angelus, qui me eruit de iuuentute mea, & quæcunq; talia: Hæc Basil. Origen. hom. 5. in Numer. & hom. 35. in Lucam. Gregor. Nyss. in lib. de vita Moysis. Bernard. serm. 11. super Psalm. Qui habitat: in verba vers. Angelis suis mandauit de te. Hilarius, Theophyl. OEcumenius, & alij communiter in cap. Matth. 18. Cassianus in collat. 8. cap. 17. S. Thom 1. part. q. 113. S. Bonauentura cum Magistro Sententiar. & omnibus DD. in 2. d. 11. Custodiæ angelicę plures sunt effectus, qui à Doctoribus ex sacris literis colliguntur. Tres autem generales

assignari

assignari possunt: defensio contra aduersarij violentiam, ne opprimat: Eruditio & directio contra eius astutiam in decipiendo & seducendo: Exhortatio & inductio ad bonum, ne blanditijs moueat voluntatem ad consentiendum. Sunt autem multi particulares, de quibus auctoritates Scripturæ legendæ Concionatoribus apud S. Bonauenturam, Albertum & Gabriel. in d. dist. 11. & latissimè apud Franciscum Feuardentium in appendice ad libros Alphon. Castrens. de hæresibus lib. 1. in verb. Angeli. hæres. 3. Si quis dicat. Cùm Angeli boni etiam virtute naturali præditi sint, & dono gratiæ adiuuentur, quomodo non vincunt Dæmones, & prohibent ne homines tentatione superent. Respondetur, hoc non prouenire ex defectu angelicæ custodiæ, sed ex nostra voluntate libera, quæ non acquiescit consilijs & suggestionibus angelicis. Angelorum custodia & directio non cogit hominem ad bonum, voluntati vim inferendo, sed excitando & persuadendo mouet pro natura voluntatis liberæ. Contingit etiam aliquando ex ordine diuinæ iustitiæ & prouidentiæ, quæ modum & ordinem Angelorum custodiæ præscribit propter demerita custoditi.

Quantum ad secundam partem præludij: quod etiam quisq; homo habeat Dæmonem exercentem designatum, tradunt S. Gregor.

loca

loc. cit. apud Magistrum in 2. d. 11. Chrysost. siue auctor operis imperfecti, hom. 40. in Matth. Lactantius lib. 2. de origine erroris ca. 15. Cassian. loc. citat. Magist. & DD. in d. d. probat Cassian. Si, inquit, consideremus illum, qui B. Iob expetijt, apertissimè instruemur illum fuisse, qui semper insidiatus ei, nunquam eum ad peccatum potuerit incitare: & idcirco potestatem à Domino poposcisse: velut qui non virtute illius, sed Domini defensione, qui illum semper protexerit, vinceretur. De Iuda quoq; dicitur, & diabolus stet à dextris eius. Ad hanc doctrinam Platonici accedunt. Apuleius multa scripsit de Dæmone Socratis. AEgyptiorum doctrina traditum est, ab Dæmonum præside Deo, pro ratione propositæ vitæ, Dæmonem assignari, non ab astro, aut Planeta: quod sensisse Porphyrius putatur vt auctor est Iamblicus. Philosophorum varias sententias de Dæmonibus cuiq; assignatis refert Cœlius Rhodiginus, lectionum antiquarum lib. 1. cap. 31. Hinc illud pulchrum apud Plutarchum, in lib. de Romanorum fortuna exemplum. Cum Marcus Anthonius & Augustus, singulari amicitia & beneuolentia iuncti, habito otio, sępè lusibus inter se diuersis transmittere soliti essent, & M. Anthonius semper victus abiret: Quidam apud eum diuinandi peritia clarus, audacter ita admonere cepit. O Anthoni, quidnam tibi cum adolescente

Psalm. 108.

cente isto? Refuge ipsum, & vita. Tu quidem illustrior es, natu item grandior, sed plurium quoq; imperator, bella multa exantlasti, peritia rerum præstantior es. At nescio, quo pacto huius ipsius Dæmonem Dæmon reformidet tuus. Quin tua quidem fortuna ampla est ex se, sed fortunæ adolescentis subblanditur. Quod ni abieris procul, ad illum defecturum apparet. *Dubium esse potest: An mutato loco, mutetur & Dæmon?* Quidam enim absurdum arbitrantur, eodem referente Cœlio, lib. d. cap. 32. quod Dęmon vnus ita in mancipium venerit, vt ne latum quidem vnguem à nobis discedat, quantumuis longinqua terrarum spacia abierimus: Qui etiam in ea sunt opinione, ex eadem radice, quod homo in vno loco sit fortunatior, quàm in alio. Quia cùm in qualibet Dæmonum decuria, plura sint dignitatis & virtutum discernicula, variatis locis varij sunt rerum euentus. Sic fœlicior & fortunatior erit in loco, qui potentiorem Dęmonem adeptus fuerit, infœlicior, qui inferiorem & debiliorem, vt exemplo à Plutarcho relato ostenditur. His annotatis vt propositum prosequamur: bonus Angelus, & spiritus malus circa hominis actus in custodia & exercitio sibi aduersantur. Cótrariorum enim principiorum & formarum contrarij sunt effectus & operationes. Angelus custos & tutelaris rectè agentibus adest, salutaria consilia suggerit, ad bonum

incit-

incitat, ne in peccatum cadat, aut ſi ceciderit, ſtatim reſurgat, ſolicitat. Dæmon ſuſurrando ſemper ad peccatum inſtigat, mala conſilia proponit, ad malũ inſtruit, teporem & ſoporem immittit, mentẽ excæcat, vt homo in peccatis ſordeſcat, laborat, omnia media fallacia adhibet, donec manibus pedibuſque ligatum miſerum hominem teneat, & pro ſua peruerſa voluntate regat. Bonus Angelus dux & auctor homini exiſtit, vt Dei noua creatura in Baptiſmo fiat, Deo in perpetuũ, vt iuſtum eſt, ſuam ſeruitutem & cultum impendat, & addicat: Diabolo & pompæ eius abrenunciet. Dæmõ proprius in hoc deteſtabili maleficij opere inſtigator eſt, vt homo in primis profeſsioni in Baptiſmo factæ abrenũciet, Deo, B. Virgini, & omnibus ſanctis valedicat, ſibi ſuam operam addicat, obedientiam præſtet. Et ſicut Iudith clariſsima herois, angelum itineris ſui & caſtitatis directorem inter prophanorum barbaras atq; impuras manus propugnatorẽ habuit: ſic dæmoni cura eſt, vt hominem ad impuriſsimã libidinẽ inducat. Deinde quemadmodũ Angelus Abacuc Prophetam in Babylonẽ tulit, vt prãdium Danieli in lacu leonum traderet, & iterum in Iudęam expedito negocio cõfeſtim reportauit, & in locum ſuum reſtituit: Ita dæmon ſuum maleficum ad conuentũ defert, & peracta tragędia magica, reportat ad locum in quo ſuſcepit. Imò etiã ſicut Angelus B.

Iudith. 13.

Petrum,

Act.12. Petrum, percusso latere eius excitauit è som-
no: Ita Dæmon malefici etiam suum clientem
è somno excitat, vt multorum confessioni-
bus didicimus, vt congregationem & cursum
adeat, quando præscripto tempore conue-
niendum. Vbi & hoc occurrit notandum. Sic-
ut Abacuc, qui nec Babylonem viderat & la-
Daniel.14. cum nesciebat, vt Scriptura attestatur, à bono
angelo ad locum longè situm & ignotum de-
ferebatur. Ita malefici à suis Martinetis, aut
Martinellis vt aliqui vocant, nostri autem vt
plurimum Amasios appellant, aliquando de-
ducuntur ad loca ignota, & multum remota,
cùm tamen putent, quod sint profecturi ad
conuentum vicinum. Martinetus enim non
eorum voluntati obsequitur, sed suæ nequi-
tiæ, aut sui præsidis imperio studet satisfacere.
In conuentibus enim non rarò vnus superior
Dæmon toti multitudini præsidet, cuius præ-
scripto omnia diriguntur: Sicut etiam in Po-
lytica Republica, multi sunt ministri, consi-
liarij, rectores & executores, quibus vnus su-
premus præsidet, & cuncta moderatur & di-
rigit: Atq; hoc etiam satis conuenit eis, quæ sa-
cræ literę de bonorum angelorum custodia &
præsidentia tradunt. Daniel meminit Angeli
Græcorum, Persarum, & Michaëlis patroni
filiorum Israël: Moyses angeli castrorum, Io-
annes in Apocalypsi, Angeli Ephesi, & Smyr-
næ. &c. Sicut ergò vni prouinciæ, exercitui

au

aut Ecclesiæ præest vnus Angelus bonus, licet singuli suos habeant tutelares: Sic etiam vnus Dęmon præsidet alicui congregationi maleficorum & Martinetorum. Hinc qui de naturis, differentijs, officijs & pręsidentia Dæmonum scribunt, tradunt Dæmonem nomine Bathyn ducem magnum & fortem cursu velocissimo homines transferre de regione in regionem, cui subsunt triginta legiones. Idem opus tribuunt alteri Principi, cui nomen Gaap, vel Tap, cuius imperio etiam multæ legiones in obsequio sunt. Sed Dæmonum nomina & distincta officia, & numerum subiectorum nemo scire potest, nisi ab ipsis didicerit, secundũ doctrinam Augustini, li. 21. de Ciuit. Dei, cap. 6. Neq; enim, inquit, potuit, nisi primùm ipsis docentibus, disci, quid quisq; eorum appetat, quid exhorreat, quo inuitetur numine, vel cogatur.

Hæc de Præludijs. Nunc prior quæstionis pars per Conclusiones resoluitur.

1. Conclusio. *Malefici, Magi, diuinatores, vel quicunque alij, pactum cum Dæmonibus habentes, nulla vera possunt facere miracula.*

Magi, Malefici, nulla vera f. ciũt miracula, sed tantum mirabilia.

PRobatvr Conclusio, quia facere miracula vera, est argumentum diuinitatis, & arguit infinitam potentiam: ergò solum competit Deo, iuxta illud Psalmi. Qui facit mirabilia magna solus. Deinde, facere miracula, excedit ordinem totius naturæ creatæ, ergò non est in potestate Dæmonis. Hanc Conclusionem probant S. Thom. 1. part. q. 110. art. 4. & q. 114. art. 4. Alexan. Halen. 2. part. q. 45. S. Bonauent. & alij Doctores in 2. sent. d. 7. & habetur in 26. q. 5. cap. Nec mirum, ex August.

Dictum in Conclusione, (vera miracula) Quia Dæmones etiam possunt facere mirabilia, quæ homines mirantur, quia eorum facultatem & cognitionem superant. Sic Magi Pharaonis veros serpentes & ranas fecerunt per virtutem Dæmonis, vt attestatur August. lib. 20. de Ciuit. cap. 28. non tamen rationem veri miraculi attigerunt, cùm fecerint per applicationem actiuorum naturalium ad talem effectum. Ad maiorem Conclusionis lucem aduertendum ex doctrina S. Thomæ 1. part. q. 110. artic. 4. ad 2. quod miracula simpliciter loquendo, dicuntur, quando aliqua fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ. Et quia non omnis virtus naturæ creatæ, est nobis nota, ideò cùm fit aliquid præter ordinem naturæ creatæ nobis non notæ per virtutem creatam nobis ignotam, est miraculum quoad nos: Quia eius caussam non cognoscimus.

lic

licet sit sub ordine naturæ creatæ & limitatæ: Sic quando Dæmones aliquid faciunt sua virtute naturali, quæ maxima in ipsis est, & maior, quàm vt à nobis comprehendatur, miraculum nõ est simpliciter, sed quo ad nos. Ignari sępè multa admirantur, cùm caussam non cognoscant, quæ docti caussarum concursum & coniunctionem perspicientes pro communibus habent. Ex hac radice nota est illa distinctio Magiæ, qua diuiditur in eam, quæ fit ministerio substantiæ separatæ, quã omnes Christiani semper damnârunt, & in aliam naturalem, quę quędam pars est Philosophię naturalis abditæ & secretioris, docens res summa admiratione dignas efficere ex applicatione mutua agentium & patientium naturalium. Hanc distinctionem amplectuntur D. Hieron. in ca. 2. Danielis super illis verbis. Pręcipit rex vt conuocarentur Harioli & magi & malefici, *&c.* Iustin. Martyr in lib. qq. à gentibus propositarum q. 24. & 26. Victoria in Relectione de arte Magica, num. 7. & alij alibi. Qua ratione nomen Magiæ absolutè non significat artem illam magicam, quæ Dæmonum auxilio & scientia vtitur: sed artem & facultatem faciendi opera occulta & mirabilia, non solùm extra solitum rerum cursum, sed supra hominum communem opinionem & captum. Insunt enim rebus naturalibus mirabiles virtutes, quas non omnes homines, sed ij tãtum qui

longo tempore, & mira experientia abditas rerum caussas perscrutati sunt, cognoscunt. Huius Philosophiæ secretioris Chaldæi fuerunt studiosissimi, cuius terminis cùm non essent contenti, sed ex curiositate plus cepissent sapere, quam oportet, spirituum inspiratione tracti, inciderunt cum primis in damnatas artes Magicas. Quare cum Francisco Victoria sic rectè Magia poterit definiri, quod sit effectrix & operatrix multorum operum & effectuum quorum ratio comprǽhendi & intelligi mente non potest. Quod sic intelligendum, non quod eorum ratio simpliciter non possit intelligi, sed quod, nisi ab illis, qui summam nauârunt operam in rimandis secretioribus rerum caussis, & si hęc Philosophię pars, more aliarum vulgaris fieret in scholis, & communis multis redderetur, nomen Magiæ amitteret, & Physicæ, naturaliq; scientiæ asscriberetur. Huiusmodi naturalia exempla ponit Augustinus lib. 21. de Ciuit. cap. 4. Salamandra in ignibus viuit. Quidam Sicilię montes semper flammis æstuant, non tamen consumuntur, sed integri perseuerant. Et de magnete refert, quod quando iuxta eum ponitur adamas, non rapit ferrum, & si iam rapuerit, & ei appropinquauerit mox remittit. Sic nautæ mare nauigantes in Indiam, referunt, maritimas cautes magneticas in quibusdam locis esse, quæ medio cursu nauigia, si quid in eis ferri sit, vel clauus vnus

sistant

ſtant, detineant, & attrahant. Quare qui illac
unt præternauigaturi, poſtes nauium ligneis
lauis compingunt. In cap. 5. alia exempla re-
ert. Apud Garamantes fons fertur eſſe tam
rigidus diebus, vt non bibatur, tam feruidus
noctibus, vt non tangatur: Et in Epiro eſt alius
ons, in quo faces, vt in cæteris, extinguuntur,
ed non vt in cæteris accenduntur extinctæ. In
Perſide lapis nomine Solenites gignitur, cuius
nterior candor cum luna creſcit, atq; deficit.
Alia plura rerum naturalium exempla ponit
S. Auguſtinus, quæ Ludouicus Viues ex alijs
naturæ inueſtigatoribus Plinio, Lucretio, He-
rodoto, Mela, Solino, & ſimilibus illuſtrat.
Multa ſimilia exempla naturalis Magiæ ponit
Guilhelmus Pariſienſ. in 2. parte 2. principalis
de Vniuerſo, cap. 21. vtpote, quod lapis Iaſpis
fuget ſerpentes. Quare aquilę ponunt illum in
nidis ſuis, vt per ipſum terreant, & abigant ſer-
pētes. Lapis Gagates nominatus, virginitatem
perditam prodit. Vnde redactus in puluerem
in potu ſumi non poteſt à muliere corrupta.
Hoc experimento in maiori Britannia proba-
re conſueuerunt, qui pueri, quæúe puellæ vir-
gines eſſent. Arboris, quę agnus caſtus dicitur,
famoſiſſima virtus eſt ad conſeruandam caſti-
tatem, vnde & nomen accepiſſe videtur. De
lapide Elyroida naturales ſcripſerunt, ipſum
poſſe contra colorem, cuius operationem ita
impedit, vt geſtantem illum videri non ſinat:

de his latius Guilhelm. Aristoteles in lib. de mirabilibus quoq; attestatur in monte Egero herbam Charisiam reperiri, quam si mulier portauerit, homines ad amorem pelliciet.

Tripliciter malefici dæmonis ope mirabilia faciunt.

Dæmon autem tam mirabiles effectus cum Magis vel maleficis triplici potissimum modo operatur.

1. Vel effectus per naturam, aut artem factos aliunde trahendo, ita vt hominibus videantur in præsentia mirabiliter effecti.

2. Vel de nouo occultè faciendo, per applicationem caussarum naturalium actiua passiuis coniungendo, & accelerando actiones, quantum natura patitur, & suæ potestatis subtilitas valet.

3. Vel secundum apparentiam tantum, deludendo sensus per præstigia & illusiones phantasmatum. Si enim ipse Sathan potest apparere in corpore assumpto: quare non potest formas aliarum rerum effingere, & sensibus hominum obijcere?

2. Conclusio. *Magi vel malefici non possunt transmutare materiam ex vna forma in aliam: vel clarius, Malefici non possunt immediatè virtute Dæmonis, in rebus naturalibus siue corporalibus aliquam imprimere formam naturalem,*

HAE

HAEC Conclusio est contra quosdam Platonicos, qui posuerunt formas corporales deriuari à substantijs spiritualibus, per modum participationis: & quosdam alios in hac materia, de quibus in sequenti Conclusione.

Probatur Conclusio: Dæmones non possunt: ergo nec magi, nec malefici: quia ipsi opera Diaboli adiuti operantur. Antecedentis veritatem astruunt August. lib. 3. de Trinitat. cap. 7. & 8. S. Thom. 1. part. q. 65. artic. 4. & q. 110. artic. 2. & q. 114. artic. 4. ad 2. & lib. 3. contra Gentil. cap. 103. Alexand. Halen. 2. part. q. 43. artic. 1. & 2. S. Bonauentura in 2. sent. dist. 7: part. 2. artic. 2. q. 1. & 2. Francisc. Victoria in Relect. de arte Magica, à num. 35. & Aristot. lib. 7. Metaphysicæ à textu 26. Vbi tradit, formas non imprimi in materiam ab aliqua substantia separata, sed reduci in actum de potentia materiæ, per actionem formæ in materia existentis, quia simile fit à simili sibi: sed quod propriè fit, est compositum, ergo fit à composito, & non à substantia separata. Vnde omnia quæ fiunt in hoc mundo, fiunt à similibus caussis, effectus enim virtute est in caussa. Qua ratione cùm omnia sint eminenter in Deo, & non in alijs creaturis spiritualibus, ipseq; sit infinitæ potentiæ, potest trãsmutare res de forma in formam, creare, annihilare, & producere, absque vllo adminiculo alicuius caussæ particularis, vt etiam fecit in

rerum omnium creatione & productione. Atque tūc suo imperio, quod nulla creatura immutare potest, virtutem & naturam naturalibus agentibus indidit, vt suos effectus producant. Vnde sicut de terra dixit: Germinet herbam virentem, & non hominem: Ita de homine: Crescite & multiplicate, vt in Genesi scriptum est. Sicut ergo terra germinat herbam virentem: ita homo hominem, & ignis ignem producit. Ex hac Conclusione sequitur.

3. Conclusio, *Magi, vel Malefici virtute Dæmonis, nec se, nec alios homines verè & realiter possunt transformare in lupos, cattos, vel aliam quamcunque bestiam.*

Haec Conclusio non solùm est vera secundum veram philosophiam: sed etiam fidei veritatem, ita vt si quis cum pertinacia contrarium credat aut dicat, sit hæreticus & infidelis. Dictum (verè & realiter) quia per illusionem & apparentiam bene fit. Conclusio est contra Ioannem Bodinum, lib. 2. de Magorum Dæmonomania, cap. 6. & alios ab eo citatos. Ipse enim multis exemplis probare intendit, Lycanthropiam, vt vocat, id est, transformationem hominis in lupum: nostra autem Conclus. est in contrarium; & eam tradūt

August.

Auguſt.lib. 18. de Ciuit. Dei,cap.17. & 18.vbi
expreſsè tenet omnia talia fieri phantaſticè
& per præſtigias; & ſic ſoluit fabulas illas ex
Varrone & poëtis de ſocijs Vlyſſis mutatis in
beſtias, & à Circe & Arcadibus in lupos con-
uerſis. Chryſoſt.hom.29.in Matth.tom.4.S.
Thomas 1.par.q.114.art.4.ad 2.S.Bonauent.lo-
co citat. Franciſcus Victoria in Relect. de arte
Magica propè finem. Alfonſus à Caſtro lib.1.
de iuſta hæreticorum punitione cap.14. Bar-
tholomæus Spineus ſacri Palatij Magiſter, in
q. de ſtrigibus,cap.8.Malleus malefic.1 par.q.
10.& alibi.Ioſephus Angles in floribus Theo-
logicarum quæſt.ad Sixtum V.1.part.in 2.ſen-
tent.in q.vnica de arte Magica,diffic.9.Ioan.à
Turrecremata in 26.q.5.cap.Epiſcopi.Vlricus
Molitor in dialogis de Pythonicis mulieribus
ad Sigiſmundum Archiducem Auſtriæ, cap.
10. determinatione 3. quare malè eum Bodi-
nus pro ſe allegat. Lambertus Danæus in Dia-
log.de ſortiarijs, ca.3.Paulus Grillandus Iu-
riſconſultus in lib.de diuerſis criminibus lib.
2.de ſortilegijs, q.7.cuius opera ſunt in volu-
mine 4.Oceani Iuris. Et hæc veritas expreſsè
definitur in d.cap.Epiſcopi: his verbis. Quiſ-
quis credit poſſe fieri aliquam creaturam,aut
in melius,aut in deterius commutari, aut trāſ-
formari in aliam ſpeciem, vel in aliam ſimili-
tudinem,niſi ab ipſo creatore,qui omnia fecit
& per quem omnia facta ſunt: procul dubio

infidelis est, & pagano deterior: & ibidem in cap. Nec mirum, ex Augustino de Ciuitat. Et probatur euidenti ratione. Si homo potest transmutari in cattum, lupum, aut aliam bestiam; aut mutatur, secundum corpus vel animam, aut secundum vtrumq;. Si primum: ergo talis homo moritur, quia mors nihil aliud est, quàm separatio animæ à corpore. Si moritur: ergo non potest operatione Dæmonis coniungi iterum anima cum corpore, hoc enim est opus diuinę potentiæ: Dominus enim mortificat & viuificat. Si secundum dicatur, ita vt fiat transmutatio totius in totum: ergo homo desinit esse, quando incipit esse bestia, quia generatio vnius, est corruptio alterius: ergo de nouo creatur homo, quando bestia redit ad naturam hominis, nec est idem numero homo, qui erat prius: & alia sequuntur falsa contra veritatem & fidem.

Quod ergo de hominum in lupos, aut alias bestias conuersione refertur, nihil veritatis habet, & omninò ridiculum est, quod scribit de se Lucianus in dialogo de asino, nimirum quod cum in Thessalia discendæ Magiæ caussa versaretur, mutatus fuerit in asinum, cùm fieri optasset auis. Non enim hoc dixit, quia ita verè putaret, sed quia talibus argumentis delectabatur. Simile est quod Apuleius in lib. de asino aureo narrat sibi accidisse, quod veneno accepto, humano animo permanente, Asinus

fieret.

feret. Sic Ouid. lib. 1. Metamorph. Lycaonem Arcadiæ regem, à Ioue in lupum ob ſua ſcelera mutatum finxit. vbi ſic loquitur.

Colligit os rabiem, ſolitæq; cupidine cædis.
Vtitur in pecudes, & nunc quoq; ſanguine gaudet.
Fit Lupus, &c.

Sic etiam Vergil. Eglog. 8. Merim veneficijs & herbis ſe potuiſſe in lupum transformare canit. Multa ex hiſtorijs de his adfert Bodinus, ſed à Catholica veritate non eſt ideò recedendum. Plinius ſuo tempore etiam refert has fabulas fuiſſe in opinione quorundam lib. 8. naturalis hiſtor. cap. 22. vbi ait. Homines in lupos verti: rurſumq; reſtitui ſibi, falſum eſſe cõfidenter exiſtimare debemus: aut credere omnia, quæ fabuloſa tot ſeculis comperimus. Vnde tamen iſta vulgò infixa ſit fama in tantũ vt in maledictis verſipelles habeant, indicabitur. Euantes inter auctores Græciæ nõ ſpretus tradit, Arcades ſcribere, ex gente Antęi cuiuſdam ſorte familia electum ad ſtagnum quoddam regionis eius duci: veſtituq; in quercu ſuſpenſo tranare, atq; abire in deſerta, transfigurariq; in lupum, & cum cæteris eiuſdem generis congregari per annos nouem. Quo in tempore, ſi homine abſtinuerit, reuerti ad idem ſtagnũ, & cùm tranauerit, effigiẽ recipere, ad priſtinum ſtatũ, addito nouem annorum ſenio. Mirum

eſt,

est, inquit Plinius, quò processit Græca credulitas. Nullum tam impudens mendacium est, vt teste careat. Itaq; Copas qui Olympionica scripsit, narrat Demarchum Parrhasium in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycæo humana etiam cum hostia faciebant, immolati pueri exta gustasse, & in lupum se conuertisse. Meminit etiam huius narrationis S. August. li. d. c. 17. & ca. 18 suam sententiam rectè profert de hac mutatione, quæ cùm multum faciat ad instructionem pro fidei veritate, placet eius verba paucis asscribere. Sic incipit ca. 18. enumeratis in ca. 17. incredibilibus hominum commutationibus ex Varrone. Sed de ista tanta ludificatione Dæmonum, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortaßis & expectant, quid Christiani agere debeant, quando inter idola gentiũ miracula fieri asseruntur. Et quid dicimus, nisi de medio Babylonis esse fugiendũ? Quod præceptum propheticum ita spiritualiter intelligitur, vt de huius seculi ciuitate, quæ profectò & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei paßibus, quę per dilectioné operatur, in Deum viuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc ima potestatem Dęmonum maiorem videmus, tantò tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Si enim dixerimus ea non esse credenda, non desunt etiam nunc, qui eiusmodi quædam, vel certissima audisse,

vel

vel etiam expertos se esse asseuerent. Nam & nos cùm essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione partium, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus, in caseo dare solere dicebant, quibus vellent, seu possent viatoribus, vnde in iumenta ilicò verterentur, & necessaria quæq; portarent, postq; perfuncta opera iterum ad se redirent, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamq; seruari. Sicut Apuleius in libris, quos Asini aurei titulo inscripsit, sibijpsi accidisse, vt accepto veneno, humano animo permanéte, asinus fieret, aut iudicauit, aut finxit. Hæc vel falsa sunt, vel tam inusitata, vt meritò non credantur. Firmissimè tamé credendum est, omnipotentem Deum omnia posse facere, quæ voluerit, siue iudicando, siue præstando, nec Dæmones aliquid operari secundum naturæ suæ potentiam, quia & ipsa angelica creatura est, licet proprio sit vitio maligna, nisi quod ille permiserit, cui⁹ iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla. Nec sanè Dæmones naturas creant, si aliquid tale faciunt, de qualibus factis ista vertitur quęstio, sed specietenus quę à vero Deo sunt creata, commutant, vt videantur esse, quod non sunt. Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim Dæmonum arte, vel potestate in mébra vel lineamenta bestialia veraciter posse conuerti, &c. Ex his Augustini verbis clarè osten-

ostenditur, non esse veras, sed phantasticas transmutationes. Ad idem fortius confirmandum facit ratio naturalis alia, quam facit Alphons. Castrens. loco citato. Nulla forma substantialis potest alicui materię velut illius forma vniri, nisi à solo illo agente, qui possit illam producere. Agens quod non potest formam substantialem producere, nec potest etiam illam materiæ vnire. Quoniam sic vniendo videretur ipsum compositum ex materia & forma producere. At ineptia est maxima dicere, quod aliquod agens producat aliquod compositum, cuius nec materiam, nec formã producere potest. Deus igitur, qui solus animã hominis producere & creare potest, etiam solus potest illã postquam à corpore suo fuit separata, iterũ eidem corpori vnire. Nam alias ille, qui animã corpori vniret, hominẽ illum fecisse diceretur, quod nefas est dicere Dæmonem facere posse: Quia dicente Deo, faciamus hominẽ ad imaginẽ & similitudinem nostrã: Apertè nos docuit, ipsius hominis productionem tantam esse, vt propagatione seclusa, soli Deo conuenire possit. Deinde (quod etiam August. in dictis verbis insinuare visus est) anima humana tãtę nobilitatis est, vt non nisi corpus humanum & organicum informare possit, vt constat. Nam si quælibet forma substantialis exigit certas dispositiones in materia vt illam informare possit: Anima humana

pro

profectò, quæ est nobilissima forma, maiores & nobiliores etiam requirit dispositiones, vt corpus organicum & lineamétis distinctum, vt illud informet. Quod autem arte Dęmonis tale corpus organicum verum, & potentia vitam habens tanta celeritate formari queat, vt anima ei vniatur, non est credendum. DEI autem potentiæ non repugnat, cui omnis materia subiacet, qui etiam de non esse omnia produxit: At creaturæ vlli tribuere, hoc est Deo proprium ei adimere, & creaturæ potentiam creatoris asscribere, quod ad blasphemiam spectat.

Quod autem Bodinus magnam vim ponat in cap. 4. Danielis de Nabuchodonosore, qui ex hominibus eiectus, & fœnum vt bos commedit, nihil probat, quamuis Iosephus ante Bodinum occasione istorum verborum, quæ dixit (Et figura mea reuersa est ad me) putauerit Nabuchodonosorem regem non solùm in amentiam versum, sed & in bouem mutatum, ita quod exteriorem figuram amiserit, indueritque bouinam. Sed Hieronymus in illud cap. Epiphanius, & communiter Doctores Catholici tenent contrarium, vt rectè Dionys. Carthusianus in d. cap. attestatur, & dicunt Nabuchodonosorem non formam, sed mentem & mores amisisse. Nec textus dicit, quod in bouem mutatus fuerit, sed contrarium apertè significat his verbis. Eadem hora

serme

sermo completus est super Nabuchodonosor,
& ex hominibus eiectus est, & fœnum vt bos
commedit, & rore cœli corpus eius infectum
est: donec capilli eius in similitudinem aqui-
larum crescerent, & vngues eius quasi auium.
Igitur post finem dierum ego Nabuchodono-
sor oculos meos ad cœlum leuaui, & sensus
meus redditus est mihi, & altissimo benedi-
xi. Ex his verbis constat Nabuchodonosorem
non verè mutatum in bouem, sed septem an-
nis in amentiam versum, fœno & herbis more
bouis in locis ab hominum conuersatione re-
motis vixisse. Quod adfertur illud Genes. 19.
& Luc. 17. de vxore Loth, quæ in pœnam pec-
cati versa est in statuam salis, nihil ad proposi-
tum est. Quia id diuina potestate, non creata
virtute factum est, Deus enim, vt suprà signi-
ficatum, cùm sit omnipotés, potest vnam sub-
stantiam in alteram transmutare. Fuit autem
vxor Loth potius conuersa in statuam salis,
quàm aliam substantiam, vt pœna correspon-
deret peccato, & vt in quo peccauerat etiā in
puniretur. Nam, vt refert Nicolaus Lyranus
secundum Hebræos, fœmina ista vespere præ-
cedenti noluit suo marito porrigere sal ad cō-
dimentum ciborum pro angelis, quoniam in-
star conciuium suorum Sodomitarum affe-
ctum ad peregrinos nō habebat, idcircò in sta-
tuam salis est conuersa. Nec etiam iterum sta-
tua salis mutata est in hominem, sed mansit in

ua natura: Et sic Ioseph. li. 1. Antiq. Iudaicarũ
cap. 19. testatur se eam vidisse his verbis. Vxor
Loth cùm respiceret sæpè ciuitatem, & eius
curam haberet, interdicente Domino, ne faceret, in statuam salis conuersa dignoscitur.
Vidi siquidem eam, hactenus enim manet.

Dicet aliquis: Cùm huiusmodi transmutationes verè & realiter non fiant, quomodo igitur apparent? Respondetur secundum Doctores, quod tantùm secundum apparentiam fiunt, & hoc potest cõtingere dupliciter: Vno modo ab interiori, potest enim dæmon mutare phantasiam hominis, & etiam sensus corporeos, vt aliud appareat obiectum, quàm sit. Id quod experientia constat fieri etiam ex caussis naturalibus. Nam videmus quod quandoque laborantes vehementissimis calidissimisq́; febribus, cadant in phrenesin, vel mentis alienationem, & dicant se esse, quod non sunt: & cùm dæmon Deo permittente possit agere in corpora, nihil vetat, quò minus mediãtibus caussis naturalibus, varias phantasias possit inducere. Alio modo ab extrinseco, ex parte sensibilis. Potest enim circumponere cuicunq; rei corporeæ quamcunq; formam corpoream, vt in eius specie videatur: vel res etiam veras supponere. Exemplum extat in vitis patrum. Quædam iuuencula ita extitit maleficiata à quodam Iudæo, ad instantiam cuiusdam iuuenis, cuius turpitudini satisfacere nolebat,

vt omnibus videretur equa: ducta pro remedio ad S. Macharium, cuius sanctitatem rei veritas non potuit latere, qui mulierem esse cernebat, & sic orans detegebat illusionem: & iterum ab omnibus iuuencula cognoscebatur. Dicebat autem vir sanctus id ideò iuuenculæ contigisse, quod non vacaret rebus diuinis, & Ecclesiasticis mysterijs.

Ex Conclusione & dictis iudicium sumi potest, de mirabilibus effectibus, quos operabatur Simon Magus opere Dæmonum, de quibus Nicephorus lib. 2. histor. Ecclesiasticæ, cap. 27. Canem exire, & S. Petrum Apostolum humana voce ad se vocare iubebat. Vt statuæ mouerentur curabat, & in ædibus vasa atque instrumenta domestica se sponte propria hinc inde transferebant, & ipse flammis circundatus non vrebatur. Ferebatur quoque volans in aëre. Ex lapidibus, fuco hominibus obiecto, panes faciebat. Draconis quoque formam induebat, & in varias animantium species mutabatur, duplici facie indutus conspiciebatur, (& paucis interiectis) Nec ipse modò ad quam vellet transformabatur speciem, verum etiam alios, quos voluisset, in variorum animantium formas mutabat, &c. Hæc Nicephorus.

Magi possunt ope dæmonum im

4. Conclus. *Magi & malefici possunt potestate Dæmonum fecère ranas, serpentes,*

pentes, Ciniphes, limaces, & similia animalia imperfecta, quæ secundum philosophiam generantur ex putrefactione.

perfecta facere animalia.

SIc docent August. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9. S. Thomas 1. part. q. 114. artic. 4 ad 2. S. Bonauent. in 2. d. 7. loc. citat. Alexand. Halens. 2. par. q. 43. membro 2. & Magister sent. in 2. dist. 7. propè finem. Et constat quod Magi Pharaonis ranas serpentesque fecerunt. Vbi autem ad Ciniphes ventum est, defecerunt, & dixerunt. Digitus Dei est hîc. Aderat dominatio (inquit August.) prohibentis per spiritum sanctum. Idem patet ratione: Quæ generantur ex putrefactione, qualia sunt huiusmodi imperfecta animalia, facilius generantur, & quasi à casu, vt docet Aristoteles lib. 7. Metaphys. tex. 23. & ex caussis naturalibus: ergò Dæmones per applicationem caussarum naturalium, citius & celerius potentia suæ virtutis possunt disponere ad formæ vltimæ inductionem: & hoc vult August. loc. citat. cap. 7. quando dicit: Sicut nec parentes dicimus creatores hominum, neque agricolas frugum, quamuis eorum extrinsecus adhibitis motibus ad ista creanda DEI virtus interius operatur: Ita non solùm malos, sed nec bonos angelos fas est putare creatores, sed præ subtilitate sui sensus & corporis, semina ista rerum nobis occultiora nouerunt,

uerunt, & ea per congruas contemperationes elementorum latenter sparserunt. Atque ita gignendarum rerum, atq; accelerandorum incrementorum prębuerunt occasiones. Atq; in hac authoritate, vt rectè notāt quidam Doctores, creationem intelligit August. vltimæ formę introductionem. Hoc etiam aduertendum, hanc conclusionem duabus pręcedentibus non repugnare: quia hac intelligitur, non quod malefici vel magi, virtute diabolica imprimant formam in materiam, sed tantùm dispositiuè, mediantibus agentibus naturalibus, concurrant.

Dæmones cum maleficis venereā rē exercent.

5. Conclus. *Malefici vel maleficæ rem veneream habent cum Dæmone.*

PRobatvr ex August. lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 23. & probat ab experientia, qua & hoc infœlici tempore satis superq; probari potest. Creberrima, ait, fama est, multiq; se expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non est, se audiuisse confirmant, Siluanos & Faunos, quos vulgus incubos vocat, improbos extitisse mulieribus, & eorum appetisse, & peregisse cōcubitum: & quosdam Dęmones, quos Dusios Galli nuncupant, assiduè hanc immunditiam & tentare & efficere, vt hoc negare impudentiæ videatur. August. sequuntur communiter Doctores. Isidorus lib. 8.

lib.8.cap.vlt.S.Thom.in 2.ſent.diſt.8.& 1.par. q.51.art.3.ad 6. S.Bonauent. in d.8.2.ſent.art.3. q.1.Dionyſ.Carthuſ.ibidem q.2. Guilhelmus Pariſienſ. in vltima parte de vniuerſo cap. 23. Martinus Arles in tract. de ſuperſtitionib. Scotus in 2.d.8.q.vnica. Gabr.ibid. q.1. concluſ.2. Alphonſ.Caſtrenſ. lib.1. de iuſta hæret.punit. cap.16. Doctores mallei maleficarum 1.par.q. 3. Innocentius VIII. Papa in Bulla præpoſita malleo maleficarum, quæ nunc eſt reducta in 7. Decretalium, in titulum de maleficis & incantatoribus. Cardinal. Caietan. in 2.2. S. Thomæ, q.95.art.3. Barth. Spineus in tract. de Strigibus. cap.6. Barth. Medina in 1.2 S. Thomæ q. 72.art.2. Ioannes Nider in Fornicatio: Vlricus Molitor, in Dialogo habito cum Sigiſmundo Archiduce Auſtrię.cap.5.&6 Paulus Grillan. lib.2.dę Sortileg.q.7.num.13. Ioannes Bodin. lib.2.cap.7. Thomas Eraſtus doctè in Dialogo de Strigibus non longè à fine, ac alij alibi: & hæc eſt indubitata veritas, quam non ſolum experientia certiſſima comprobat, ſed etiam antiquitas confirmat, quicquid quidam medici & Iuriſperiti opinentur. Et ſic ſine ratione ac vllo fundamēto Ioan. Fichardus in conſilio 111. dicit eſſe incredibile, merè præſtigioſum, & ſomnium: mulierum cum dęmone venereum congreſſum, etiamſi inquiſitores hæreticę prauitatis: & alij Papatui adhęrentes ſtabiliant, ac etiam rationi, & naturali intellectui

repugnare. Sed frustra dicitur quod non probatur. Si antiquitatem spectes Catholicorum, sententia auctoritatem & experientiam habet. Nam Augustinus, Guilhelmus Paris. D. Thomas & alij suis temporibus experientia hanc veritatem compertam attestantur. Si auctoritatem, communis est Theologorum sententia, qui non solùm doctissimi in Philosophia, sed etiam in Theologia & omni genere disciplinarum extiterunt, vt eorum monumenta relicta omnibus demonstrant: Si nostrorum temporum testes requirũtur non solum edentulæ vetulæ, nec deliræ mulieres, sed adolescentes, iuuenes, & viri docti in iure & sacris literis homines vtriusq; sexus & status, qui ob ingenij, & donorũm naturalium ac acquisitorum præstantiam publicis functionibus præfuerunt, attestãtur se expertos hanc turpitudinem, ita vt negare impudentiæ videatur, vt August. rectè ait. Atq; aduocati maleficorũ, ne cogantur hoc præsupposito concesso, concedere eos morte mulctandos, etiamsi homines aut iumenta veneno non interfecerint, sõniant somnia esse, quod docti & indocti verissimum fatentur, & volunt vigilantes facere dormitãtios contra eorum propriam voluntatem vigilãtem rationem, & acutam sensuum functionem: Plusquam mille annis per temporum successiones homines experiẽtia compertissimum habuerunt, & nunc aduocati Re-

gni Sathanæ ſomnia eſſe ſomniant, quæ vigilantes in vigilia exercent, & ſani mente & corpore verá confitentur. Et certè vt rectè Thomas Eraſtus docet ſingulæ ſingulos habẽt ſuos Amaſios ornatu, aſpectu, nomine diſtinctos, & ſtatim, aut ſaltem citò à contracta ſocietate, aut pactione congredi ſolent, ſicut vbiq; vniuerſæ, vbicunq; captæ fuerint, magno ſemper conſenſu aſſeuerârunt. Quòd nos nunc nõ ſolum ad fœminas, ſed etiam ad viros, quorũ hoc deplorato ſeculo ſatis magnus numerus hãc ſectam deteſtabilem ſequitur, referimus. Et quoniam fortaſſe multi exiſtimant aliquid impoſſibile contra rerum naturam & capacitatem humani intellectus dici in hac Theologorum doctrina latius & diſtinctius eam placet hoc loco in gratiam ignorantium declarare.

In primis nemo tantæ ſit ignorantiæ quod in Dæmonibus putet eſſe diſcretionem ſexus, quod alius ſit mas, alius fœmina. Differentia ſexus non habet locum in ſubſtantijs à materia ſeparatis. Fuit enim aliquando quorundam error dicentium inter Dæmones eſſe ſexum fœmineum & maſculinum genus ſicut inter homines, & poſſe filios & filias generare. Hinc gentiles Deos & Deas adorabãt, & Poëtę de nuptijs & coniugijs Deorum mentionem fecerunt. Sed rectius Marcus quidem qui lõgo tempore Dæmonum cultui operam

dederat apud Michaëlem Psellum de naturâ Dæmonum docuit has maris & fœminæ differentias non inesse Dæmonibus, sed apparere, nullamq; formam in eis stabilem permanere. Sic vt experientia cognoscimus viris apparent in maleficorum exercitio sub forma fœminæ: Mulieri autem sub specie viri.

Deinde sciendum, quod aliqui ex Patribus videntur sentire, quod gigantes qui diluuium præcesserũt, fuerint nati ex angelorum & mulierum concubitu, cui sententiæ fauent Iustinus martyr in Apologia ad Senatum Romanũ, & in alia Apologia ad Antoninum Pium. Tertullianus in lib. de habitu mulierum. Lactant. lib. 2. de origine erroris, cap. 15. Eusebius lib. 5. de pręparat. Euangel. cap. 4. Philo in l. de gigantibus. Ambros. lib. 1. de Noë & Arca cap. 4. hi Patres & alij videntur sentire, quod angeli cum mulieribus peccauerint, & pro his facit illud Genes. 6. Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, sumpserunt sibi vxores. Respondetur, S. Patres per angelos non intellexisse spirituales substantias, sed viros illustres, Dei cultus studiosos, ex sancta stirpe Seth descendentes, qui quoniam vsq; ad illud tempus in cultu vnius Dei perseuerârunt, à Scriptura vocati sunt filij Dei. Editio verò septuaginta interpretum vetustior angelos Dei appellauit. Iusti enim homines in Scriptura angelorum nomine nuncupantur. Sic de

Ioanne

Ioanne ſcriptum eſt: Ecce ego mitto angelum meum: & ſacerdotes in Malachia angeli domini exercituum dicũtur, & hanc expoſitionem Auguſt. loco citato amplectitur. Ad eandem expoſitionem accedit Guilhelm. Pariſ. loco citato. Dionyſ. Carthuſ. in cap. 6. Geneſ. & in 2. d. 8. q. d. Caſſian. coll. 8. c. 21. & alij nunc communiter dictam expoſitionem appræhendũt. Nunc vt ad reſolutionem propius accedamus, cũ ſpiritus carnem & oſſa nõ habeat, caret etiã anima vegetatiua, & ſic operationes animæ eiuſdem habere nequit, quia cuius non eſt potentia, eius etiam nec eſt actus: Generare autẽ præſupponit animam vegetatiuam & nutritiuam. Semen enim, quod medium eſt ad generationem, ſiue ſperma, vt vocant, eſt pars ſubſtantiæ corporis viuentis, remanens ex cibo optimè digeſto in proxima diſpoſitione ad ſanguinem, ſecundum Phyſicos. Vnde dicuntur multum venerei, quando totum ſemen inſaciabili libidine exhauſerunt, emittere ſanguinem. Hinc ſequitur, quod generare propriè non poteſt competere Dæmonibus, cùm non habeant principium intrinſecum generationis, animam vegetatiuam nec ſenſitiuam. Sicut ergò Dæmones nec eſuriunt nec ſitiunt, ita nec nutriuntur, nec ſemen aut ſperma ſecernũt, nec libidine inflammantur, & conſequenti gradu non generant. Quia vbi non eſt potentia, ibi non eſt actus. Nullo ergò modo

more hominum ſemen ex propria ſubſtantia ſumendo & ſecernendo Dæmones cum mulieribus coire poſſunt. Et ſic intelligendi ſunt Caſſian loco citato, quando ait. Nullo modo credendum eſt ſpirituales naturas coire cum fœminis carnaliter poſſe. Chryſoſt. hom. 22. in Geneſ. Impoſſibile eſſe, vt improbi angeli cum fœminis coitum exerceant. Et Philaſter Epiſcopus Brixienſis in lib. aduerſus hæreſes, ca. 108. Et in hoc articulo meritò conſentiunt Theologi cum omnibus, qui dicunt impoſſibilem eſſe coitum Dæmonum cum mulieribus. Et hac annotata doctrina ruunt omnia argumenta, quæ facit Ioan. Vierus in lib. de Lamijs, cap. 13. & lib. 3. de præſtigijs Dæmon. cap. 21. Confirmant enim ea, quæ iam diximus. Sed quamuis propriè generare non poſſit Dæmon, generationem tamen procurare eius naturæ non repugnat, & in hoc Catholicorum Theologorum ſententia videtur à medicis & quibuſdam Iuriſperitis Theologię ignaris diſcordare. Quando autem Dæmon cum fœmina in forma viri rem veneream habet, aut ſemen viri ſuccumbendo recipit, aut procurando alicuius pollutionem colligit, & fœminæ incumbendo infundit: aut frequenter alium humorem ad illum actum accõmodat, vt videatur ſperma emittere. Et hoc poſtremũ communiter accidit, quando Dæmon cum maleficis & ſagis rem habet. Nam confitentur

ferè

ferè omnes, quod ſemen ſit frigidum. Quia cú non excidatur à corpore viuo ſenſitiuo, calor naturalis nullus concomitatur. Non tamen negandum abſolutè, quod non poſſit ſequi, Dæmone procurante, & Deo permittente, generatio in muliere: cùm à multis viris in Philoſophia & Theologia doctiſſimis cõtrarium dicatur, & quod multis eiſq; ſapiétibus & doctis videtur, non poteſt omninò eſſe falſum, iuxta doctrinam Ariſtotelis in 7. Phyſic. & in fine de ſomno & vigilia. Atq; vt hæc Theologia ſimul & Philoſophia intelligatur, aduerté-dum ex S. Bonauert. in 2. d. 8. artic. 3. q 1. & alijs alibi, quod in actu generationis hæc concurrunt, Seminis conſtitutio ſecundum neruos & virtutes, Calor naturalis tali ſpeciei competens, Seminis ſic perfecti transfuſio, & ſuſceptio. Primum conuenit ei ſoli, cui Deus dedit vim vegetatiuam & propagatiuam: & ſic nullo modo competit Dæmonibus corpus aſſumentibus. Semen autem ſuſcipere & transfundere non repugnat Dæmoni in corpore aſſúpto. Quia poteſt aſſumere corpus palpabile & ſolidum, ita vt videatur quaſi humanum, ac habeat figuram & inſtrumenta apta ad recipiendum & deferendum ſemen ad generandum, atq; etiam illud valet mouere, prout cõuenit tali actui, vt ſemen à muliere in loco deputato ad generationem recipiatur. Recipit autem ſemen, vt antea dictum, ſuccumbendo

viris,

viris, aut procurando pollutionem, & colligendo ſemen, demum transfundit incumbendo mulieri. Et cùm, vt optimè Guilhelmus Pariſienſis dicit, nemo dubitare poſsit huiuſmodi ſpiritus ſuper omnes medicos & Phyſicos noſſe naturam tam virilis quàm muliebris ſeminis, illud nouit ſua ſagacitate, & acceleratione in ſua virtute & temperatura conſeruare, vt ſit aptum ad generandum. Quando autẽ in tali caſu ſequeretur generatio, natus filius non eſſet filius Dæmonis, ſed illius hominis, à quo ſemen ſecretum & collectum eſt, vt DD. atteſtantur.

Non enim neceſſe eſt, quod omne quod procurat generationem, verè Pater nominetur. Atq; hinc etiam cõſtat quod ſic generatus non ſit ſimilis Dęmoni, ſed ei, à quo ſemen exciſum eſt: Quia verè generans generat ſibi ſimile, & ſpeciem propagat. VVierus d. cap. 3. dicit S. Thomam nugari, quando tradit Dæmonem calorem naturalem poſſe conſeruare: ſed ipſe verè cæcutiens eſt, quod ſua medicina & phyſica Dæmonis poteſtatem & ſcientiam velit metiri. Non enim ſolùm S. Thomas ſic docuit: Sed etiam S. Bonauent. Scot. Gabriel. Richard. Guilhelm. Pariſienſ. Medina, & tota ſchola Theologorum in eandem abierũt ſententiam. Philoſophi & phyſici fuerunt, & tamen nihil hîc, quod Philoſophiæ repugnaret, inuenerunt. Theologiæ peritiſsimi extiterũt,

& hoc

[..]c hoc Dæmonum ſubtilitati & potentiæ con-
[..]ruum intellexerunt, nec in tali Theologia
[..]ſt quod repræhendi à Philoſopho aut Theo-
[..]ogo poſsit.

DVBIVM HIC MO-
ueri poteſt.

Cum nihil afficiatur niſi ad id quod [ſ]uæ naturæ conueniens & congruum eſt, [q]uomodo ſpiritus qui carnem & oſſa non ha-[b]et, delectatur peccato carnali, & appetit [c]oire cum fæminis?

HVIVS dubij difficultatem augere poteſt ſi vera libido & carnalis delectatio eſt in [D]æmonibus, poſſent huiuſmodi libidinem [f]acilius explere inter ſeipſos, & maiori cum [v]oluptate, cùm facilè ſit eis virorum & mulie-[r]um ſpecioſiſſimas formas aſſumere & effin-[g]ere, & coniunctio huiuſmodi adinuicem [m]agis eſſet naturalis, quàm cum viris aut mu-[l]ieribus propter naturæ ſimilitudiné, ideoq; maior eſſet voluptas. Hæc difficultas quærit quomodo in Dęmonibus ſit peccatum carna-le. In primis, ſicut in Dęmonibus quantum ad reatum omnia ſunt peccata, ita & peccatum carnis. Quia homines ad omnia peccata perpe-tranda inducunt & inſtigant, vt nemini du-

bium

bium eſt, maximè autem ad peccatum carnis, vt ex ſequentibus patebit. Deinde vt ad dubium reſpondeamus, in Dæmonibus peccatum carnis non poteſt eſſe ſecundum affectum. Nam illa peccata tantùm ſunt in Dęmonibus, ad quæ ſpiritualis creatura afficitur, vt nunc probatum eſt; ſed ſpiritualis creatura non afficitur ad ea, quæ ſunt carnis & corporis, cùm ſimile delectetur ſimili. Delectantur autem admodum libidinum & voluptatum turpium ſordibus, vt tradunt Caſſianus loc. cit. & S. Auguſt. in lib. 4. de Ciuitate Dei, cap. 27. quod contingit, non quod ipſi afficiantur carnali turpitudine, ſed ex inuidia, qua genus humanum proſequuntur, eique inuident fœlicitatem, quam ipſi perdiderunt. Peccata autem pręſtant impedimentum, ne homo finem ſuum vltimum, videlicet beatitudinem cõſequatur: præcipuè tamen fornicatione ſiue actu carnali & idololatria delectantur, ſecundum Gloſſam Leuitici 18. ſuper illa verba. Ne polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt gentes, &c. Quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo. Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt. Qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat. 1. Corinth. 6. Aliam rationem adiungere poſſumus: peccata carnalia, & turpes voluptates cum carne hoſte animæ exerceantur, diutius hærent,

ent, & exercitio magis trahunt. Sicut enim
er opera virtutis & pietatis frequentata ho-
no efficitur pius & ſpiritualis : Ita per car-
is ac turpis voluptatis facta continuata totus
edditur carnalis, & ita non facilè relinquit
oc peccatum, & quò diutius perſeuerat, eò
agis ſe implicat, & vehementis libidinis
inculis fortius ſtringit. Quod inimico, qui
emper quærit, quem deuoret, optimè
onſtat.

Dubitare quiſpiam etiam hîc poßit.

Quod non videantur mulieres, aut viri
ommercium cum Dæmone habentes, ali-
uam voluptatem, aut delectationem in tam
ædo actu percipère, ideoq; eum non expete-
e. Cùm Dęmon vtpote corpore & carnis ſub-
antia carens non ſeminãdo poſſit concurre-
e ad coitum. Ante omnia certiſſimum eſt Dę-
onem poſſe inflammare carnem ad libidinẽ
t homo quaſi amore ardeat. Halitus enim
ius ardere facit prunas, vt Iob ait. Hinc &
piritus fornicationis quidam dicitur, Oſeæ
. Spiritus fornicationis decepit eos. Sic le-
imus apud S. Gregorium lib. 2. Dialog. cap. 2.
n vita S. Benedicti, quod viro ſancto ſoli exi-
enti apparuit tentator. Nam nigra paruaque
uis, quæ vulgò merula nominatur, circa eius
aciem volitare cœpit, eiuſq; vultui importu-
è inſiſtere, ita vt manu capi poſſit, ſi ſanctus

vir capere voluiſſet, ſed ſigno crucis facto, receſſit auis. Tanta autem carnis tentatio, aui eadem recedente ſecuta eſt, quantam vir ſanctus nunquam fuerat expertus. Quandam namq; aliquando fœminam viderat, quam malignus ſpiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoq́; igne ſerui Dei animum in ſpecie illius accendit, vt dum in eius pectore amoris flamma vim caperet, etiam penè deſerere eremum voluptate victus, deliberaret.

Tunc ſubitò ſuperna gratia reſpectus, ad ſemetipſum reuerſus eſt: Atq; vrticarum & vepriu m iuxtà denſa ſuccreſcere fruteta conſpiciens, exutus indumento nudum ſe in ſpinarũ aculeos, & vrticas proiecit, ibiq́; diu volutatus, donec corporis vulnera animæ vulnus curarent. Cumq́; pænaliter bene foris arderet, extinxit quod intus illicitè ardebat. Si autem Dæmon tanta facilitate potuit ignem libidinis incendere in viro ſancto, qui vitam in omni auſteritate, continentia, & munditia in ſolitudine agebat: Quid faciet in ſuo pecore, cui ſemper inſidet & aſſiſtit, quodq́; tam fœdiſsimo actu ſæpius libidinis æſtus inflammat? Simile refert Vincentius in ſpeculo hiſtoriali, ex vita Baſilij Magni, cuius tempore diues quidam vnicam habebat filiam, quam conſecrare Deo ſtatuerat: Quam ſeruus diuitis in coniugem deſiderans, & habere non valens, adijt maleficum, qui Dæmonem inuocauit, & fornicatio-

icationis ſpiritum mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeò libidine, vt in terram voutata clamaret, ſe propter ſeruum torqueri, & pro liberatione ſui ſeruo in coniugium trali à patre peteret. Magna ſanè eſt Dæmonis ubtilitas, & in carnem occulta operatio, quae mouere poteſt carnem ad titillationem, vt pruriat, ac concitare ſpiritus & ſperma ad libilinis fomenta. Tamen hoc naturalis ratio ditat, quod vir maiorem delectationem expeiatur coeundo cum ſuccubo, quàm mulier um incubo. Quoniam maior eſt abundantia eminis & naturalis vigoris in eo: & cùm ſenen cum concupiſcentia & delectatione reoluatur, vbi plus eſt de ſemine, ibi maior reolutio, & ex conſequenti intenſior libidinis rdor. Non tamen negandum eſt fœminam etam ex eadem cauſſa ſentire in tam fœdo actu lelectationem: quia licet ſemen mulieris imerfectum ſit, propter imperfectionem virtuis fœmineæ, naturalemq; ſexus debilitatem, naximè cùm etiam ſanguis menſtruus semiis quantitatem diminuat, tamẽ cum quadam oncupiſcentia etiam reſoluitur, vt rectè tralit S. Thomas in 3. parte q.31. artic.5. ad vltinum. Quod rectius intelligitur, & magis hyſicum eſt, ſi quorundam medicorum ſenentiam teneamus contra Ariſtotelem lib.1. de enerat. animalium, cap.19. in fine, & li.2. c. 4. & 5. & Auerroëm 2. Colliget: cap. de iuuamen-

tis testiculorum: Qui tradunt fœminam seminando non actiuè cõcurrere ad generationem, sed menstruum in fęmina proportionabiliter respondere semini in viro. Quare refert Aristoteles mẽstrua esse in fœminis, quod sit in maribus genitura, nec fieri posse, vt duæ simul secretiones seminales agantur. Ideò semen fœminæ non conferre ad generationem, nam si semen esset, menstrua non essent. Id tamen hîc notandum ex Auerroë, quod etiam Magnus ille Theologus, Guilhelmus Parisiensis exemplis & experientijs confirmat, loco citato, facilimè ex receptione qualicunq; seminis fœminam concipere, & attrahere semen virile: quod magis confirmat communem Theologorum sententiam, quod mulier Dæmone procurante possit generare. Addit in rei confirmationem Auerrois, se nouisse fœminam in vicinia cohabitantem probis moribus, & fidei integræ, quæ iureiurando confirmârit, concepisse infantem, semine ex balneo attracto, quod profudisset lasciuiens. Contrarium tamen, quòd semen mulieris excernatur & actiuè concurrat ad generandi effectum, tenent Galen. li. 2. de semine siue spermate. & lib. 14. de vsu partium corporis humani. Auicenna doctrina quinta Fen primæ primi, & lib. 9. de animalibus cap. 3. Albertus lib. 15. de animalibus, propè finem. In quam sententiam, tanquam magis Physicam descendũt

etiam

etiam Theologi. Guilhelmus Parisiensis loco citato. Scotus in 3. sentent. d. 4. latissimè Cardinal. Caietanus in 2.2. S. Thomæ, q. 154. artic. 2. & ostendit etiam esse sententiam S. Thomæ: Franciscus Ferrariensis super cap. 11. lib. 4. S. Thomæ contra gentes, & alij alibi. Horum doctorum sententia, quam verissimam puto, est quod semen muleris dependenter concurrat cum caussalitate viri, ita vt vtrumque sit necessarium ad generationem. Et profectò vt rectè Caietanus docet, multum obstat opinioni Aristotelis, quod natura posuit veneream magnam delectationem in resolutione seu emissione seminis in muliere. Cùm enim natura agat propter finem, ita quod ex finali caussa optima sumatur ratio in naturalibus, consequens est, quod natura apposuerit delectationem in tali semine propter bonum speciei conseruandę, sicut in seminatione viri. Et cũ manifestè appareat, quod est delectatio nõ sicut in cõfricationibus & alleuiationibus naturæ, sed venerea, adeo vt sensibiliter quiet concupiscentiam veneream in mulieribus: non est consentaneum rationi, quod huiusmodi seminatio sit excremẽtũ vteri, sed quod sit à natura ordinata ad conseruationẽ speciei. Delectatio enim venerea ex propria ratione ad actus generationi deseruientes spectat, & illos cõsequitur. His accedit pro confirmatione opinionis Galeni, quod vt ipse & alij tradunt,

& veritas est, quod mulieres patiantur pollutionem, & committunt peccatum mollitiei, cuius ipse contrarium existimaui, & respondi aliquando cùm Theologiam in monasterio Prumiensi docerem, motus auctoritate & Philosophia Aristot. sed lecto Galeno & eius fundamento, & historijs Sanctorum, & de illusionibus mulierum, adhæsi Galeni sententiæ. Mouet etiam ad confirmationem huius doctrinæ: secundum leges & iurisperitos, in foro ciuili mortis pœna imponitur mulieribus inuicem in libidinis & veneris actum prorumpentibus, & se corrumpentibus: aut, vt quidã loquuntur, se mutuò subagitantibus, vt text. est in L. fœdissimam, C. ad L. Iuliam de adult. secundum vnum sensum. Gloss. Salyc. & Godefr. ibidem, & Cynus dicit quasdam mulieres fœdissima nequitia tentari, quæ libidinem suam exercent in alias mulieres, easq; insectantur vt viri. De hac mulierum libidine Nicolaus Boërius in decis. 326. num. 13. Damhauderus in rerum criminal. praxi cap. 96. num. 10. Iulius Clarus lib. 5. senten. Recept. Iuris, §. Fornicatio. num. 28. Rationes Aristotelis contra Galeni & Theologorum sententiam soluit Caietan. loco citato. Ex his ergo elicitur, non esse difficile Dæmoni, in muliere commouere libidinem & voluptatem, etiamsi ipse è sua propria substantia nullum semen secernat. Vnum hic notandum singulare ex Guilhelmo Pa-

mo Pa-

no Parisiens. occasione illius dicti S. Pauli 1. Corint. 11. Mulier debet velare caput suum, & propter angelos: hoc quidem intellexerunt de angelis malis, quorum libidinem opinantur vehementer prouocari ac inflammari pulchritudine muliebrium capillorum: & sic incubi magis infesti sunt mulieribus pulchros crines habentibus. Quod contingit Deo iustè permittente, propter vanitatem, pompam, complacentiamq; inanem talium mulierum: Aut enim in cultu & tinctura crinium cura nimia intēdunt: aut sua pulchritudine alios in suam libidinem inflāmare consueuerunt: aut in eis insolenter gloriantur. Et forsitan, ait, ad terrorem diuinę bonitatis, prouidentia hanc tentationem à malignis spiritibus eas pati sinit, vt ab huiusmodi cultu desistant, timentes viros ad suam libidinem inflammare, dum ipsos Dæmones ad eam instigare & prouocare videntur.

Postremò, in maleficorum & sagarum cum Dæmone coitu, etsi possibile sit ad procurationem Demonis in casu sequi generationem, iuxta Theologorum sententiam, tamen communiter non fit: cùm Dæmon non tam intendat generationem, quàm spurcitiam eorum: nec verum infundit semen, sed alium humorem, aut saltem semen suo calore naturali destitutum, vt confessione ferè omnium, qui in Germania, Gallia & Italia, & alibi in tali cri-

mine deprӕhensi sunt, didicimus. De quibus multa exempla Bodinus lib. 2. cap. 7. & aliqua Grilland. & DD. Mallei maleficorum. Et apud nos omnis ӕtatis vtriusque sexus & status homines confitentur, se expertos hanc fœditatem cum suis circunstantijs. Et qui negat omnis ӕtatis & sexus in hoc fœdus recipi: etiã bis duo, quatuor facere, inficiari audebit, vt verbis Thomӕ Erasti vtar. Et vt ex nostris aliqua subscribam: Ioannes Cuno prima vice, quando fidei & Deo abrenũciauit, matre verba prędicente, & celebratis nuptijs, vt vocat, rem venereã habuit cum sua Amasia, quã Capribarbam nominauit. Mater huius iuuenis, Meisenbeins Anna/ prima vice, adiacente proprio marito, & eo dormiente, cum suo Fedderhans actum carnalem consummauit, & experta est non semen naturale, sed frigidum, & post tres dies idem Amasius nocte redijt, & iterum fœdum actum repetijt, tunc vir adiacens excitatus interrogauit, quid rei & tumultus esset in cubiculo? Cui ipsa respondit, spectrum fuisse, & virum ad se venisse. Tunc maritus: Si scirem te ex numero talium personarum esse, nunquam mihi amplius condormires. Deinde in loco conuentus dicto Hetzenroderheidt/ nigram materiam, aptam ad vnctionem, mulieri dedit, quam in nomine Diaboli mariti dormientis auribus imponeret, vt profundius dormiret. Nemo miretur hoc

oc factum in præsentia mariti: simile enim
egimus in vita S. Bernardi lib. 2. cap. 6. Erat,
t narrat, in regione illa misera mulier, quæ
quodam petulante Diabolo vexabatur. Ha-
ebat autem virum tam execrabilis commer-
ij prorsus ignarum. Abutebatur igitur ea
tiam in eodé lecto, cubante marito, inuisibi-
iter impurissimus ille adulter, & incredibili
exabat libidine. Sex annis latuit malum, nec
letexit mulier tantũ crimẽ. Septimo verò an-
no cõfusa est in seipsa, & expauit, tum propter
colluuionem tam continuę turpitudinis, tum
propter timorem DEI, cuius iudicio singulis
momentis timebat intercipi & dãnari. Confu-
git ad cõfessiones, peragrat ad loca sancta, san-
ctorum implorat suffragia, Eleemosynas lar-
gitur: quotidie, vt prius, & importunius à dæ-
mone infestatur. Deniq; in publicũ scelus effu
sum est. Quo audito & cognito maritus eius
contuberniũ execratur. Interea vir Dei S. Ber-
nard. cum comitatu suo aduenit, cuius aduẽ-
tum infœlix mulier vt intellexit, accessit ad e-
ius pedes tremebunda se proiecit, aperiens cũ
lachrymis horribilẽ passionem, & ludificatio-
nem inueteratã, & quod nihil ei omnia profe-
cissent, quæcunq; fecisset. Addidit, sibi ab op-
pressore aduentũ eius prędictum, & minaciter
interdictũ, ne ante eius pręsentiã veniret, quia
nihil ei prodesset, & ipse recedẽte Abbate, qui
fuerat amator, crudelissimus fieret persecutor

Vir Dei hæc audiens, blandis mulierem verbis consolatur, & de cœlo promittens auxiliũ, præcepit vt die altera (iam enim nox instabat) confidens in Domino reuerteretur. Reuersa manè, cùm viro DEI blasphemias & minas, quas eadem nocte ab incubo suo audierat, retulisset: Ne cures, inquit vir Dei, minas eius, sed vade, tolle baculum hunc nostrum, & pone in lectulo tuo, & si quid potest, agat. Egit mulier quod iussum fuerat, & recubans in lectulo suo, signo crucis munita, iuxta se baculum ponit. Adest ille continuò, sed nec ad cõsuetum opus, nec ad ipsum cubile præsumit accedere: minatur tamen acerrimè, quod discedente viro Dei, ipse in eius supplicia reuerteretur. Instabat dies Dominica, & voluit vir Dei per edictum publicum Episcopi populum in Ecclesiam conueniri. Cùm maximus populus conuenisset, inter Missarum solemnia, comitantibus Carnotensi & Nannetensi Episcopis ambonem conscendit, & vt omnes, qui in Ecclesia erant, accensas candelas in manibus tenerent, locuturus edidit. Quod & ipse cum Episcopis & clericis faciens, inauditos Diaboli ausus publicè aperit, & fornicatorem spiritum, qui in tam horrenda inquinamenta etiam contra naturam suam exarserat, cum omnium fidelium, qui aderant, subscriptione anathematizat, & auctoritate Christi tam ad illam, quàm ad omnes mulieres deinceps interdi-

erdicit acceſſum. Extinctis itaq; ſacramentalibus illis luminibus, extincta eſt tota virtus diaboli, & mulieri poſt confeſſionem communicanti, nunquam poſtea inimicus apparuit.

Cæſarius etiam ſui temporis exempla producit, lib.3. ſeu diſtinct. cap.8. Bonnæ, ait, in parœcia S. Remigij ante paucos annos ſacerdos quidam fuit, Arnoldus nomine, filiam habens ſpecioſam, quam nimis diligens, quia pulchra erat, propter iuuenes, & maximè Canonicos Bonnenſes, ei cuſtodiam tantam adhibuit, vt quoties de domo exiret, in ſolario domus illam clauderet. Die quadam apparés ei Diabolus in ſpecie viri cœpit animum eius in amorem ſuum intus ſuggeſtione latenti, foris locutione blandienti, inclinare. Quid plura? Perſuaſa miſera & corrupta, ſæpius poſtea Dæmoni ad ſuam perniciem conſenſit. Vna dierum ſacerdos ſolarium aſcendens, filiam gementem flentemque inuenit: à qua cauſſam doloris vix extorquere potuit. Confeſſa eſt patri, quod deluſa eſſet à Dæmone, & oppreſſa, ideoq; ſe meritò dolere: Quæ etiam ita dementata eſt, & alienata à ſenſu, tum ex dolore, tum ex diabolica operatione, vt vermiculos, quos de ſinu colligebat, in os mitteret & maſticaret. Triſtis effectus pater, miſit illam trans flumen Rhenum, ſperans eam ex mutatione aëris aliquid poſſe meliorari, & ob fluminis

interpositionem ab incubo dæmone liberari. Transmissa puella, apparuit dęmon sacerdoti, apertis ei vocibus dicens: Male sacerdos, quare abstulisti mihi vxorem meam? Malo tuo hoc fecisti: Et mox trusit eum in pectore tam validè, vt sanguinem vomens, tertia die moreretur. Huius rei est testis Abbas noster, testis etiam Gerardus monachus noster, aliquando Bonnensis Scholasticus, quibus res benè innotuit. Sic ille. Aliud ibidem etiam adducit cap. 10. Prumiæ Scholasticus quidam fuit, Ioannes nomine, vir quidem literatus, sed leuis & lubricus. Isti, sicut de eo dicebatur, & sicut ab Abbate eiusdem monasterij audiui, fœmina quædam promiserat, quod tali nocte ad eũ veniret. Nocte condicta, illa quidẽ non venit, sed in eius specie, consimiliq; voce diabolus clerici lectũ ascendit: quem putans fœminã bene sibi notam, cognouit eum. Manè surgens, cùm dęmonem, quem fœminã esse putauit, egredi compelleret: Respondit ille: Cum quo putas te hac nocte iacuisse? Cumq; ille diceret, Cum tali fœmina. Respondit dæmon, nequaquam, sed cum diabolo. Postremò satis etiã memorabile est, quod longè ante hos in hominũ notitiam duxit Sozomen. apud Tripartitam lib. 8. c. 1. de Apelle hęremita, & fabro ferrario, qui cùm nocte quadam pristinum opus exerceret, apparuit ei dęmon sub vmbra, vt loquitur Sozomen. siue forma speciosæ mulieris, inuitans

eum

um ad libidinis actum, necnon ad labefactã-
lam vitę & corporis, quam diu coluerat, puri-
atem. Statim ille ferrũ quod elaborabat, è for-
nace extrahens, in faciem eam percussit. Tunc
dæmon stridens & ingemiscens, procul aufu-
git. Sed & in vita S. Catharinæ filiæ B. Brigittę,
apud Surium tom. 2. 22. Martij. in actis vitæ, c.
16. legitur filiam quandam magnæ dominæ,
viro orbatam, grauissimè infestatam à dæmo-
ne nocturno, à quo S. Catharinæ saluberrimis
& pijs consilijs fuit liberata.

Ex his & alijs scriptorum antiquorum
monumentis constat nunc similia opera Dæ-
monem facere, qualia temporibus Augu-
stini, Bernardi, Guilhelmi Parisiensis, &
aliorum, qui nos multo tempore præcesse-
runt, nec aliquid noui confiteri nostros ma-
leficos, quod ab hoste maligno olim non fue-
rit factum: formam & pellem benè mutat,
sed non mores, malitiam ac fallaciam. Et sic
semper in hoc negotio, sicut in alijs, verum
manet illud Ecclesiastes cap. 1. Quid est quod
fuit? ipsum quod futurum est. Quid est
quod factum est? ipsum quod faciendum
est. Nihil sub sole nouum, nec valet quisquam
dicere: Ecce hoc recens est, iam enim præces-
sit in seculis, quæ fuerunt ante nos. Libet ad-
huc ad propositum vnum ex nostris addere
in dictorum confirmationem. Anno Domi-
ni 1589. 15. Iulij extremo supplicio est affecta,

malefica

malefica quædam nomine Maria, ex pago S. Medardi, prope Monasterium S. Matthiæ, extra ciuitatem Treuirensem, qui pagus subest iurisdictioni monasterij. Hæc quam primùm crimen & maleficia sua confessa fuit, cùm iam Prætor, Scabini adiuncti & notarius, qui eius examini preerant, discessissent relicta ea in custodia, valdè malè fuit verberibus excepta ab amasio, & qui antea fuerat amator, vt minatus etiam fuit mulieri in vita S. Bernardi, crudelissimus factus est persecutor, quia veritatem rei gestæ Iudici & scabinis aperuerat, & iterum ad Deum redire statuerat. Inimicus nec dum verberibus contentus, sed etiam linguam è faucibus vi eruere, & ipsam mulierem iugulare contendit, nisi nuncius superuenisset, quem ob Dei amorem mulier rogauit, vt ei sacramentalem & benedictam candelam communicaret. Scabini & notarius regressi ad ipsam, linguam ore prominētem, & quasi extractam viderunt, & omninò tremebundos gestus in muliere animaduerterunt. Hæc mulier inter reliqua confessionis puncta confessa est, quod cùm semel laboraret menstruo, Amasius nomine Beelzebub ad ipsam venerit, volens venerem exercere, & eam menstruo laborantem cognoscens noluerit commercium habere, sed Phoë dixerit discedendo. Exempla quæ hactenus ex actis inserui, & postmodum inserturus sum, auctentica sunt, & scripta, subscrip-

paq; manibus notariorum eorum, qui ea corã criminalibus iudicibus siue præfectis locorum, & aliquibus semper scabinis in examine adiunctis in notam receperunt.

6. Conclusio. *Malefici ope diabolica adiuti possunt impedire vim generatiuam inter coniuges, vel alias personas.*

Malefici vim generatiuã coniugum impedire possunt ope dæmonum.

PATET ex iure canonico in titulo de frigid. & malefic. & 33.q.1.cap. Si per sortiarias. Et ratio est manifesta. Potestas Dæmonis est maior potestate hominis, sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam, vt per castrationem, ruptionem, herbas, vel medicinas. Sic tenent communiter Theologi in 4. sentent. distinct. 34. Canonistæ in tit. de frigid. & malefic. & in d. 33. q. 1. c. Si per Sortiarias. Potest autem tale impedimentum poni, vel impediendo corpora, ne mutuò appropinquent, vel adhibendo occultè virtutes rerum, quas Dæmon optimè nouit ad hoc validas; vel turbando imaginationem & phantasiam, ita vt reddat alterum cõiugum exosum: vel prohibendo missionem spirituum ad mẽbra, in quibus est virtus motiua & seminatiua; & alijs modis, qui sunt Dæmonibus cogniti, nobis autem occulti. Legendus super hac materia Paludanus in 4. sentent. dist. 34. q. 2. art. 3. Malleus malef. 1. part. q. 8.

Quare autem Diabolo potius poteſtas tribuatur circa vim & actum potentiæ generatiuæ, quam in alijs actibus, hanc poſt S. Thomam in 4. diſt. 34. quidam rationem reddunt, quia corruptio peccati prima per quam homo factus eſt ſeruus diaboli, in nos per actum generatiuæ deuenit, ideo maleficij poteſtas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis, quàm in alijs : Sicut in ſerpentibus magis oſtenditur virtus Maleficiorum, quàm in alijs animalibus, quia per ſerpentem diabolus in primis mulierem tentauit. S. Bonauentura in d. d. 34. artic. 2. q. 2. in ſol. argument. clarius, licet ferè in eundem ſenſum tendat, reſpondet, quod ſicut Diabolo permiſſa eſt à Deo poteſtas ſuper ſerpentes magis, quàm ſuper alia animalia, in prioris facti memoriam, vnde plus per incantationes ſerpentes quàm aues capiuntur: ſic quia actus ille ſcilicet potentiæ generatiuæ vitioſus eſt, & quodammodo fœtens, & vt plurimum coniunguntur homines ad illum actum libidinosè, ideò diabolus plus habet ibi poſſe, & plus ei permittitur, & hoc probatur exemplo Scripturæ, & auctoritate, quoniam dicitur in Thobia, quod dæmonium nomine Aſmodæus virum in lecto interfecit, non in conuiuio. Sic Bonauentura. Quid autem loco remedij in hoc caſu adhibendum, in d. cap. Si per Sortiarias declaratur. Si per Sortiarias, ait canon, & maleficas concubitus

bitus non ſequitur, hortandi ſunt quibus illa eueniunt, vt ſpiritu contrito & humiliato Deo & ſacerdoti de omnibus peccatis Confeſſionem faciant, & lachrymis, atque eleemoſynis, orationibus & ieiunijs domino ſatisfaciant, & per exorciſmos, ac cætera Eccleſiaſticæ diſciplinæ munimina miniſtri Eccleſiæ tales ſanare procurent. hæc ibi. Hinc nullo modo licitum eſt accedere maleficum, aut magum pro diſſolutione talis maleficij, vt in hac ſpecie S. Thomas in d. d. 34. q. 1. art. 3. S. Bonauent. vbi ſuprà. Maior in ead. d. q. 2. S. Antonin. in 3. part. tit. 1. cap. 12 §. 3. Turrecremat. in d. cap. Si per Sortiarias. Malleus maleficor. in 2. part. & ſecundo princip. & alij alibi communiter tradunt: Quod etiam verum eſt, ſi maleficus paratus eſſet ad ſoluendum, prout communis & vera ſententia tenet contra Angelum in verb. Superſtitio. §. 13. poſt Aureol. in d. d. 34. q. 2. Allegat etiam Angelus pro ſe Scot. in ead. d. qui tamen aliter ſentit, nempe licitum eſſe tollere maleficium ſine maleficio, per remotionem ſignorum, ſi quæ poſuiſſet maleficus in aliquo loco, quæ eſſent pacta & ſymbola infidelis amicitiæ inter magum & Dæmonem. Quod non ſolùm Scotus, ſed etiam Gabriel in 2. diſt. 8. q. 2. artic. 4. dub. 2. Sylueſt. in ſumma verb. Maleficium, q. 8. Caietan. & Aurea Armilla ibidem. Nauarr. in Manuali confeſſar. cap. 11. num. 29. & alij alibi ſa-

bi ſa-

bi fatentur. Ex dictis sequitur cum maximo animæ periculo maleficium curasse aduocando magum, eum, cuius meminit Paulus Grilland. de Sortilegijs, lib. 2. q. 6. à num. 15. & casum in hunc modum refert. In agro Sabinensi in quo hęc maleficarum secta plurimum inualuit, & de præsenti quoq; magna ipsarum copia reperitur. Quidam vir egregius, literatus, & illæsæ conditionis & famæ, qui in vno ex oppidis illis ortum habuit, licet modò sit senex, quadam die à quinquennio citra mihi retulit, quod ipse dum erat in flore senectutis suæ tempore, quo sponsam duxit ad matrimonium consummandum, opera & ingenio cuiusdam maleficę mulieris, quã mihi nomine proprio declarauit, maleficiatus fuit, & adeò fortiter appræhensus dicto maleficio fuit quod cum vxore ea nocte, & postea per multos dies nullum penitus debitum reddere potuit, ex quo habebat maximam verecundiam, nunquam cessabat admirari, considerãs, quod prius erat perquam validus in simili actu carnalis copulę, ex quo maximam solitus erat habere delectationem: tunc verò contrà, adeò quod sua misera vxor, eiusque parentes reclamare cœperunt, primò priuatim putantes, postmodum durante impedimento deuenire ad matrimonij separationem, adeò quod iste sponsus pro dolore ac verecundia, quasi demens & desperatus euaserat: & multos medi-

cos

os conuocauit, vt liberaretur ab ipsa infirmi-
ate & impedimento, & nihil proderant sibi:
emum quidam senex ipsum consuluit, vt
nitteret in quibusdam montibus altis pro
uodam magno & solemni magistro, qui vo-
abatur magister magnæ experientiæ: qui in
eritate erat solemnis magus & maleficus: Qui
uamprimum vidit ipsum sponsum, cogno-
it illius infirmitatem, & breui tempore illum
berare spopondit vna nocte tantùm, & iussit
uod dormiret illa nocte cum vxore, & prius
xhibuit quoddam poculum, dum volebat
e dormitum, & præmonuit ipsum, eiusque
xorem, ne illa nocte munirent se signo cru-
is, neque timerent aliquo pacto, si aliquid ea
octe viderent, vel audirent: quia non pote-
ant sibi nocere. Qui maleficiatus, cupiens
nultum ab ipso maleficio liberari, omnia ad
nguem seruauit. Quinta autem noctis hora,
el circa, cœpit audire maximos tonitus, plu-
ias tempestuosas, & fulgura quàm maxima,
einde terræmotus adeò terribiles, quod tota
omus quassabatur à ventis terræmotûs: dein-
e audiuit voce humana quosdam magnos v-
ilatus & clamores, & auertens oculos, vidit
n camera plus quam mille, vt apparebat, ad
nuicem certantes, & vnguibus, pugnis, & cal-
ibus crudeliter pugnantes, & lacerantes alte-
us facies & vestimenta tota, inter quos vidit
nulierem quandam, quæ erat alterius oppidi

vicini,&dicebatur quod erat malefica,de qua ipse sponsus multum suspicabatur, ne ab ea pollutus fuisset, quæ vltra omnes maioribus gemitibus & vlulatibus cruciabatur,& crines faciemque suam totam vnguibus lacerauerat, propter quæ ipse maleficiatus dixit, quod aliquantulum pertimuit à principio dubitans, ne quid mali sibi accideret: deinde recordatus de monitionibus magistri assumpsit vires: vxorem verò semper tenuit sub pannis absconditam, ne ista videret: postquam verò ita certauerant per mediam horam, vel circa, ingressus fuit magister in camera prædicta,& erat tunc circa mediam noctem. Ad cuius ingressum omnes illi pugnantes vna cum muliere ipsa statim disparuerunt,& penitus abierunt. Ipse autem magister accessit ad ipsum maleficiatum, & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulum dicendo quod non dubitaret amplius, quia iam liberatus erat:& illinc discessit. Post cuius discessum maleficiatus sentit paulatim calorem quendam in renibus & lumbis,& ita liberatus vxori debitum reddidit, & postmodum optimam prolem vtriusq; sexus cum vxore recepit:& ego quosdam ex suis filijs noui,& allocutus fui cum eius vxore tunc vetula, quæ omnia prædicta ingenuè fassa est, dicens, quod nunquam diebus suis grauiori fuit pulsata timore, quàm nocte illa. Sic Grilland.. Hic cer-

certè curationis modus planè fuit diabolicus, vt apertè colligitur ex omnibus adiunctis. Quomodo autem impotentia coëundi maleficio procurata matrimonium impediat, vel non, tractant D. Thomas, Bonauentura, Paludanus, & alij Doctores, cum Magistro, in 4. d. 34. & canonum periti in tit. de frigidis & malefic. & Summistæ in verb. Matrimonium, de impedimentis.

Malefici tã hominibus quàm pecoribus morbos & necem inferre possunt.

7. Conclusio. *Malefici auxilio dæmonum possunt morbos inferre, homines suis incantationibus interficere, & pecora occidere.*

CONSTAT in primis ex historia Iob. 2. ca. quem percussit vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem. Et in Euangelio Luc. 13. & Marc. 9. dæmon reddidit hominem surdum & mutum. Et S. Augustinus in lib. de diuinat. cap. 6. testatur sæpè accipere potestatem morbos immittendi, & aërem viciando morbidum reddendi. Idem patet ex L. Multi. C. de malefic. & Mathemat. Multi, (ait lex) magicis artibus vsi elementa turbare, vitas insontium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quisque suos conficiat malis artibus inimicos: hos quoniam naturæ peregrini sunt, feralis pestis absumat. Efficiũt autem talia malefici siue venefici,

venefici, caussis naturalibus, veneno, intoxicationibus, herbis, alijsq; medijs, quæ multis modis norunt præparare, & cautissimè applicare.

Narrant quidam, quod Auerroës Auicennam intoxicauerit, ponendo toxicum super folia libri, quem Auicenna solitus fuerat legere: quantò magis diabolica ars nouit omnia occultissimè adhibere? De huiusmodi herbis, quibus homines solent necare, mentio fit. In L. 3. §. adiectio. & seq. ff. ad legem Corneliam de sicarijs & veneficis. Eiusmodi sunt cicuta, Salmandria, Aconitum, Pintuocarpus, siue Pytiocampas, Bobustrum, Mandragora & Cantharides. Aliquãdo inficiunt etiam aërem circumstantem, quem homo respirãdo attrahit. Aliquando insidiantur dormientibus. Familiare autem est maleficis vetulis, vt infantes & tenellos pueros fascinent. Hoc autem efficitur quandoq;, vt Doctores tradunt, ex forti imaginatione hoc modo: fortis imaginatio immutat corporis coniuncti spiritus, & hinc immutatio spirituum maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus perueniũt. Oculi autem inficiunt aerem continuum, vsq; ad determinatum spacium: quomodo specula noua & pura ex aspectu mulieris menstruatæ, vt tradit Aristoteles in lib. de somno & vigilia, maculis inficiuntur. Sic etiam anima vetulæ vehemètissimè ad maleficium concitata, aspectu ve-

ctu venenoſo, & noxio corpus tenerum infantis inficit. Contingit etiam ad talem effectum, malignum ſpiritum ex pacto concurrere, & occultè lædere infantem.

8. Concluſio, *Magi & malefici poſſunt multos morbos curare, quibus nulla medicorum ſcientia mederi valet, non tamen omnes.*

PROBATVR prima pars: quia vtuntur arte Dæmonum, qui prȩſtant naturæ ſubtilitate, & lōga rerum experientia: & multo rectius omnibus medicis norunt rerum naturalium virtutes & cauſſas. Sic Plinius lib. 24. cap. 17. variarum meminit herbarum, quibus Magi vel ad morbos depellēdos, aut etiam inferendos, vtūtur: quæ quia hominibus ſunt ignotæ, & velociſſimæ operationis, plurimum admirationis adferunt neſcientibus. Ad idem facit ratio S. Thom. in qq. diſputatis de potentia, q. 6. art. 3. Sicut ars, quæ imitatur naturam, poteſt quȩdam, quȩ natura nequit efficere: ita dȩmones multa facere poſſunt, quæ & præter humanum ingenium, omnem artem, & ſolitum naturæ curſum ſunt.

Patet etiam ſecunda pars, quod non poſſint curare omnes morbos: Quia quicquid poſſunt in hac arte, hoc efficiunt per applicationem cauſſarum naturalium: ſed hæ non

possunt curare omnem morbum, maximè senectutis.

Dices: Si Dæmones tantæ sunt subtilitatis in naturalibus, possent ne protrahere vitam hominis ad octingentos, vel nongentos annos, sicut olim homines viuebant? Respondetur, quod non: quia per intemperantiam & ignorantiam hominum natura est valdè corrupta, & morbis infecta: & res naturales, præsertim cùm etiam terra deficiat à prima sua integritate, non sunt tanti vigoris & virtutis, sicuti in principio creationis. Statim post rerum creationem, ex diuina dispositione, omnia erant maioris perfectionis: complexio hominum fortior & constantior, ac cœli influentia salubrior. Vide ad hanc materiam Franciscum Victor. in Relectione de arte Magica, in solut. ad 4. non longè à fine, & Iosephum Angles in q. de ead. materia, octaua difficultate.

Non licet magorum vti remedio vel cõsilio in maleficijs tollendis.

9. Conclusio. *Quamuis Magi & malefici poßint multos morbos curare, & maleficia illata sæpè dissoluere, licet non omnia: non est tamen licitum Magos vel maleficos accedere pro dissolutione: & qui contra facit, grauißimè peccat.*

PROBATVR Leuit. 19. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. & cap.

& cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad Magos,&c. interficiam eam, & Deut.18.& 26.q. 7. cap. Non obseruetis: & in C. de malefic.& mathemat. L.Nullus, & L.Nemo. Et hoc in tantum verum est, quod etiamsi maleficus paratus esset, nõ esset licitum vti ipsius opera, contra Angelum in verb. Superstitio.§.13.allegantem pro se Aureolum in 4.d.34.qui putat esse licitum petere dissolutionem à parato: Sed communis sententia est in contrarium: S.Thom.in 4.dist.34. q.1.artic.3.S.Bonauent. ibidem q. 2. Syluester in verb. maleficium.q. 8. Caietan. & Aurea Armilla ibidem. Turrecremata 33.q.1.super cap.Si per sortiarias. Martinus Nauarr.in Manuali cap.11. num.29. Ratio etiam probat. Maleficus communiter non potest tollere, nisi per inuocationem & auxilium Dæmonis. At Dæmonis auxilium inuocare, ex se malum est, & nulla circunstantia potest muniri, vt sit bonum. a Ergo quisquis petit à malefico, vt faciat id, quod sine peccato non potest, peccat: quia sic petens, consentit peccato alterius. Non solùm autem qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte. *Rom.1.*

Si tamen maleficium adhibitum tale esset, quod sine inuocatione Dæmonis remoueri posset per remotionem signorum aut vnguẽtorum, tunc non esset illicitum procurare ipsius dissolutionem. Licitum autem est male-

ficia soluere per opera pia & Ecclesiastica, vt-pote exorcismos, sacramentalia, sacramentorum frequentationem, orationes, ieiunia, aliaq; pietatis exercitia, de quibus in cap. Si per sortiarias.

10. Conclusio. *Magi & malefici potestate Dæmonum instructi, possunt tempestates mouere, pluuias, tonitrua, grandinem pruinam, aliaq́ meteora producere.*

Iob. 1. et 2. PROBATVR ex historia Iob. Sathanę procuratione, ignis de cęlo cecidit, & tactas oues, puerosq; consumpsit, & iterum : vehemens ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens, oppressit liberos. & in Psal. 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. Et tradidit grandini iumēta eorum, & possessiones eorum igni. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram & tribulationem, immissiones per Angelos malos, &c. Super quæ verba legendus est Augustin. Idem patet in C. de malefic. & mathemat. L. Multi. Verb. Elementa turbare, & ibidem L. eorum: cuius verba sunt. Eorum est scientia punienda, & seuerissimis meritò legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut cōtra salutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexisse deteguntur. Nullis verò crimina-

minationibus implicanda sunt quæsita humanis corporibus remedia, aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus nõ cuiusq; salus aut æstimatio lęderetur, sed quorum proficit actus, ne diuina munera, & labores hominum sternerentur. Hæc in d. L.

Probatur ratione. Omnia meteorologica, vt constat ex libris Aristotelis Meteorologicis generantur in regione aeris ex concursu elementorum & caussarum naturalium. Sed dæmonibus hæc inferiora subiacent quo ad motum localem, Deo permittente: ergò.

II. Conclusio. *Quæ ex proxima elicitur: Magi & malefici possunt efficere sterilitatem, & rerum necessariarum ad conseruationem humanæ vitæ inopiam.*

PROBATVR. Omnia quæ in terra crescunt, & necessaria sunt ad sustentationem hominum, dependent ex motu & influentia corporum cœlestium, & elementorum temperamento. Si igitur elementa turbentur, tempestates ventiq; sine ordine & modo excitentur, necnon grandines & pruina immittantur, quę agris, vineis, arboribus & frugibus noceant: sequuntur sterilitas & rerum inopia.

12. Conclusio. *Magi & malefici sæpè transferuntur corporibus verè & realiter de loco ad locum, & ad conuentus suos.*

HAEC Conclusio est contra Ioann. Franciscum Ponzinibium in lib. de Lamijs, & Excellentia vtriusque Iuris, qui habetur in volum. 10. Oceani iuris, contra Andream Alciatum li. 8. parergon Iuris. cap. 22. Martinum Arles in tractat. de superstitionibus. Vlricum Molitorem in Dialogis de Pythonicis mulieribus, & alios quosdam. Communis autem & vera sententia tenet Conclusionem. Sic tradunt Turrecre. in cap. Episcopi. 26. q. 5. Guilhelm. Parisiens. vltima parte de Vniuerso: cap. 21. Malleus in 1. & 2. par. Bartholomæus Spineus in q. de strigibus. cap. 5. & in Apologia prima contra Ponzinibium. Francisc. Victoria in Relect. de arte magica, à num. 32. Alfons. Castrens. lib. 1. de iusta hæretic. punitio. à cap. 14. Syluest. in verb. Hæresis. 3. à num. 6. Card. Caietan. 2 2. q. 95. super artic. 3. S. Thom. Ioseph. Angles in florib. loc. cit. diffic. 5. Mart. Nauar. in Manuali cap. 11. num. 38. Paul. Grill. Iurisconsultus latissimè in lib 2. de Sortilegijs q. 7. Ioan. Bodinus lib. 2. cap. 4. & hæc est communis sententia, cui contradicere, repugnat Theologiæ, Philosophiæ, & rerum experientiæ certissimæ.

Probatur Conclusio. Dæmones sunt integri in potentia naturali, sicut boni Angeli, vt probatum est in Præludio 8. Sed boni Angeli possunt transferre corpora breuissimo tempore de loco ad locum: ergo & mali. Assumptum probatur ex 14. cap. Danielis. Angelus appræhendit Prophetam Abacuc in vertice capitis, & ex Iudæa breuissimo tempore in Babylonem tulit, & restituit iterum confestim in locum suum, vt Scriptura loquitur: & Angelus malus, Matthæi 4. assumpsit Saluatorem, & statuit supra pinnaculum templi, & in Euangelio Dæmones à Christo expulsi, ex permissione diuina intrauerunt porcos, & eos præcipitarunt in mare. Et antiquissimi probatissimiq; historiarum scriptores prodiderunt, Simonem Magum vehiculo & opera Dæmonum in aëre volasse, & ad orationem D. Petri fugatis Dæmonijs, in terram, etiam populo spectante delapsum, & cruribus iacuisse perfractis. Sic Clemens lib. 6. Constitut. Apostol. cap. 9. Egesipp. lib. 3. de excidio Hierosolymitano, cap. 2. Arnobius lib. 2. aduersus gentes. Cyrillus Hierosolymitanus, catechef. 6. Maximus Taurinensis in serm. 5. de natali Apostol. & alij alibi. Et Epiphan. lib. 1. contra hæresim 30. de adolescente magica arte corrupto refert, quod in aquis calidis ad Gardara volauerit, & latus suum

ad fe-

ad fœminæ pulchritudine formæ excellentis, latus affricuit. Illa autem signauit se in nomine Christi, vt quę Christiana esset: cui neq; necessarium erat delinquere, & inter viros & fœminas lauari. Basilius magus, vt testis est S. Gregor. lib. 1. dialog. cap. 4. repulsus à monasterio à fratribus, iussione sancti viri Equitij, dixit frequenter, se cellam Equitij magicis artibus in aera suspẽdisse: nec tamen eius quempiam lædere potuisse. Nec etiam desiderantur testimonia satis nota & terribilia, quibus declaratur, diabolum sua potestate hominem è medio sustulisse, & in aerem rapuisse. Cæsarius d. 5. cap. 27. narrat in ciuitate Lubecen. puellam quandam fuisse, cui iuuenis quidã procabatur, secundum quod ei promiserat, fęmina consentiente, cùm Theodoricus Susatiensis se eius concubitu vti sperasset, socius ei illudens, accessit illam. Quo cognito, iratus dixit: Diabolus qui me huc adduxit, poterit me etiã hinc reducere. Mox inuitatus adfuit, hominẽ rapuit, & in aera leuauit, & vltra ciuitatem transferẽs, iuxta ripam cuiusdam lacus incommodè satis deposuit. Ad quem sic ait: Si non quocũq; modo te signasses, modò occidissem te: tenuiter enim & imperfectè in ipso raptu signum sibi crucis impresserat. Dimissus à dæmone tam grauiter cecidit, vt in terra sine sensu iacens, sanguinem vomeret. Et cap. 34. aliud inserit satis etiam memorabile. In Susatia ciui-

tate

tate Diœcesis Coloniensis, miles quidã Thyemo nomine habitabat, qui sic totus deditus erat ludo tesserarum, vt non die, nec nocte quiesceret, semper sacculum cũ nummis secũ portabat, vt non deesset ad ludendum pecunia, ac ita in ludis expeditus & fortunatus erat, vt vix aliquis ab illo sine dãno recederet. Nocte quadam Deo iustè in pęnam, ad aliorum exẽplum permittente, diabolus domum eius in specie cuiusdam ludere volentis intrans, saccellumque nummis refertum, sub ascella portans, ad tabulam sedit, denarios liberaliter apposuit, tesseras iactauit, & multa acquisiuit. Cui cùm prosperè succederet, & militi iam pecunia, quam apponeret defuisset, iratus ait: Nunquid non diabolus es tu? Et ille: Nunc satis est, appropinquat enim tempus matutinale, oportet nos ire. Tollensq; illum, per tectum traxit, cuius viscera tegulis retrahentibus, miserabiliter excussit, & quid de eius corpore factum sit, vel in quem locum illud proiecerit, vsque hodie ignoratur. Et in cap. 56. eiusdem distinctionis. In villa quadam, ait, ante paucos annos, diœcesis Coloniensis, quæ Ambula vocatur, campanarius fuit, & fortè adhuc viuit, votum habens cuiusdam peregrinationis. Hic cũ die quàdam condixisset cum fęmina quadam villæ suæ, quod manè pariter ituri essent, illa eum rogauit, vt maturius surgeret, & matutinas pulsaret, propter solis feruorem: & promisit.

ſit. Eadem nocte diabolus ad lectum eius veniens, tetigit eum, & ait: Pulſa matutinas, ſicq; diſceſſit. Qui mox ſurgens, & lumen in Eccleſia ardere conſpiciens, cùm ante primum gallicantum eſſe depræhendiſſet, putans quia à prædicta fœmina fuiſſet excitatus, de Eccleſia exiuit volens ei dicere, vt iret dormitum, eò quòd nec tempus eſſet. Quam cùm quæreret, nec inueniret, bouem nigrum contra ſe ſtare vidit, qui lingua emiſſa hominem tetigit, eumq́ue ſuper dorſum ſuum per illam miſit, & per aërem cum illo volitans, ſuper pinnam turris Caſtri quod Yſenburg dicitur depoſuit. Cui cùm diceret: Timeſne aliquid modo? Reſpondit ille: Dei permiſſione huc ductus ſum, nihil contra me poteris, niſi quantum ille permiſerit. Ad quod diabolus: Fac mihi homagium, & ego te deponam, daboq; tibi diuitias multas: quod ſi non feceris, vel fame in hoc loco morieris, vel præcipitio interibis. Cui campanarius ſpem habens in Chriſto, reſpondit: Adiuro te per nomen Ieſu Chriſti ne me lędas, & vt me ſine periculo corporis mei deponas. Mox diabolus illum tollens, in campo iuxta villam Geriſheim/ ſatis incómodè depoſuit. Ante lucem diei in dedicatione Eccleſiæ eiuſdē villę, diluculò homines ad matutinarū ſolemnia cum faculis properantes, cùm hominem in agro, in magno defectu reperiſſēt, atq; refocillaſſent, auditis his,

quæ

quę ei cõtigerant, ſatis mirati ſunt. Quarto verò die regreſſus in domũ ſuam, ſitum tã locorũ, quàm ædificiorum, quæ nũquam aliâs ante viderat, tã plenè omnibus expoſuit, vt de raptu eius nihil dubitarent. His & addere poſſumus aliud recentius relatum à Ioanne Georgio Godelmanno Iuriſconſulto, in tractat. de magis, veneficis & lamijs, lib. 1. cap. 1. num. 8. In Saxonia virgo opulenta formoſo iuueni, ſed tenuioris fortunæ, matrimoniũ promiſit. Hic quid futurum præuidens, illam prædiuitẽ, & ſexus ratione mutabilem, fidem vix ſeruaturã eſſe, puellæ reſpondit. Illa contra diris ſe execrari his verbis cępit, ſi alteri quàm tibi nupſero, tunc diabolus in nuptijs illis me abripiat. Poſt interuallum aliquod illa mutat animum, nubit alteri, priore ſponſo ſpreto, qui eã ſemel atq; iterum promiſſi, direq́; imprecationis admonuit. Sed illa poſthabitis his omnibus, nuptias cũ altero ſpõſo, relicto priore, celebrat. Ipſo die nuptiali cognatis, amicis & cõuiuis hilaribus, ſponſa vigilante conſcientia, redditur triſtior ſolito. Tandẽ diaboli duo ſub ſpecie duorũ equitum, in ędes nuptiales veniunt, excipiuntur, adducuntur menſæ, hiſq́; remotis, choreę, vniq́; ex his ſpõſa honoris cauſſa tanq̃ peregrino adiungitur, cum qua bis ſaltauit, & tandẽ eam è conſpectu parentũ & amicorum, ſummo cum gemitu & lamentatione, per oſtium, in altum ſuſtulit. Altero die parentes &

ami-

amici mœſti, ſponſam quærunt, vt delapſam fortè ſepelirent, ſed ecce eidem ſocij occurrũt, veſtes, aurumq; referentes, additis his verbis: non in has res, ſed in ſponſam à Deo nobis fuit poteſtas conceſſa.

Memorabile eſt & illud, quod recenter contigit anno elapſo 1595. in oppidulo Vilmarienſi, Treuerenſis diœceſis. Quædam Margareta, vxor Ioannis Eyſenkopff, ciuis illius loci, peperit infantem, nomine Conrardum. Hunc etiam ante & poſt diem purificationis ſæpiſſimè à feſto Aſcenſionis vſque ad Diuiſionis Apoſtolorum ſpiritus è cunis abſtractum in alium locum tranſtulit. Aliquando in lectum matris collocauit, quandoq; in gradibus cellæ vinariæ abſcondit, nonnunquam in partibus ſuperioribus domus, aut ſecretioribus. Ne tamen puer quid mali pateretur, ſpiritus acceptis pannis etiam clam è cuſtodia parentum ſemper tenero corpuſculo ſuppoſuit. Quadam vice cùm mater lectum in hypocauſto pro puero à ſpiritu accommodatum deſtruxiſſet, manus & facies, vbi nuditatem veſtes non cooperiebant, intumuerunt, & cutem exuerũt. Quandoq; etiam ſpiritus puerulum in cunis mouit. Fuit & illud vſitatum, quod infans ſemper ferè fleret, quando à matre in cunis collocabatur: quieſceret autem poſitus à ſpiritu in alio loco. Viſis & cognitis tot moleſtijs & vexationibus ſpiritus Reuerendus

Domi-

Dominus VVilhelmus Lyndener, Decanus Ruralis, & vicepaſtor Vilmarienſis, ſcripto me conſuluit, quid fieri poſſit ad liberãdum puerum à moleſtia ſpiritus. Inter reliqua remedia admonui vtendum fore rebus ſacramentalibus & benedictis, quas ſancta mater Eccleſia exorcizat & benedicit ad effugandas & diminuendas Dæmonum poteſtates. Parentes huiuſmodi res adhibuerunt, nec non etiam ad locum ſacrum peregrinationem inſtituerunt, Deumq́; precati ſunt. His adhibitis & perfectis aliquo tempore tentatio deſijt. Poſtea autem res benedictæ abſciſſæ repertæ ſunt, & iterum ſpiritus puerum transferre cœpit. Hæc latius ad diligentem inquiſitionem præfati Domini VVilhelmi, Scriba ciuitatis Vilmarienſis in notam recepit, atq; perſcripſit.

Alia adhuc plura adduci poſſent, ad demonſtrationem realis tranſlationis, ſed hæc ſufficiant, deinceps etiam maleficorum & ſagarum certiſſima experimenta in vlteriorem confirmationem adiungentur. Cæterum tranſlatio corporis de loco ad locum virtute diabolica effecta, etſi breuiſſimo tempore fiat, non tamen fit in inſtanti: cùm id repugnet motori finitæ virtutis. Celeriter autem talis motus peragitur propter maximam virtutem & fortitudinem dæmonis: quandoquidem quanto maior eſt potentia mouentis, tanto celerior ac velocior eſt motus, vt rerum ex-

perientia & Philoſophia atteſtantur. Nunc veritas Concluſionis latius confirmanda eſt varijs experimentis, de quorum veritate minimè dubitandum eſt.

Multi vtriuſque ſexus viri, mulieres, pueri & puellæ confitentur id verum eſſe. Imò quandoque deferuntur à Dæmonibus ad curſum: & quia vel nomen Iesvs ex improuiſo nominant, vel ſigno crucis ſe muniunt, vel aliud ſignum Chriſtiani præſtant, alijs diſparentibus, pedeſtris ordinis fiunt in redeundo, qui ferebantur à Diabolo in adeundo conuentum: quandoque cadunt ex arboribus in terram, & membra collidunt: quandoque, quia leges Diaboli tranſgrediuntur, miſerè vel à Diabolo tractantur, vel à ſocijs percutiuntur. Quoniam in priori æditione ſpem dedi me experientijs data meliori occaſione vberius Concluſionem probaturum, id nunc præſtare decreui: in primis aliena, deinde noſtra inſeram. Paulus Grillandus Iuriſconſultus Italus, in lib.2. de Sortilegijs q. refert cum alijs experimentis, quod nec dum, inquit, decem elapſi ſunt anni, quod mulier quædam iuuencula, infra 16. annum ætatis ſuæ exiſtens, adhuc virgo, Sabinenſis Diocæſis, ex altero tamen oppido oriunda, à quadam alia malefica ſeducta, & ad ludum ducta fuerit, vt profiteretur illam ſectam, & præmonita ne ſigno cru-

cis ſe

cis se muniret in loco congregationis, accesserunt, iuuencula videns maximam virorum & mulierum multitudinem, & principem ipsum Sathanam in solio maiestatis superbè sedentem, & ornamentis auratis, & purpuratis vestibus decoratum, vehementer obstupuit, & cùm esset simplex, incauta, immemor præmissæ admonitionis, stupefacta & admirata rerum magnificentiam & statum, signo crucis se muniuit, dicendo: Iesu benedetto, che cosa e questa? id est, Iesu benedicte, quæ res est ista? Nec dum verba protulerat, statim cuncta euanuêre, & omnibus luminaribus penitus extinctis, sola misera in maximis tenebris remansit, & maximo terrore affecta, penè mortua est. Recordata nominis Iesu & B. Virginis Mariæ, deuotissimis precibus se illis commendauit, & vouit castitatem, si incolumis euaderet. Quidam senex rusticus vnà cum filia & asello transibat locum, vbi puella erat, & plurimùm de sorte sua lamentabatur. Qui senex audito gemitu accessit, dicens, filia mea quid facis hic sola tempore nocturno? quam videns nudam magis obstupuit. Virgo pudore confusa lachrymans & suspiria trahens, viro se commendauit, vt illam duceret secum ad domum suam, quæ non multum distabat. In itinere totam facti seriē narrauit. Quibus auditis senex obstupuit, & cùm intellexisset de patria & parentibus

virginis, decreuit parentes certiores reddere, & puellam restituere. Retinuit eam domi suæ duobus aut tribus diebus, & vxor viri eam beneuolè tractauit. Post triduum senex iuuenculam asello suo impositam, reduxit ad patriam, & parentibus restituit: Qui existimabãt puellam raptam, vel à milite, vel alio nequam nocturno tempore. Senex benignissimè, vt decebat, à parentibus puellæ susceptus & tractatus, & tandem dimissus cum muneribus. Puella quæ dono Dei, & intercessione B. Virginis periculum euaserat, votũ adimplere decreuit, & ingressa est monasterium S. Francisci, assumptoq; habitu, professionem fecit, consentientibus parentibus, & castissimè vixit. Maleficam verò, quæ filiam ad illum locum conuentus duxerat, denunciârunt curiæ, & re comperta, publicè fuit igne combusta. Aliud quod etiam in Italia contigit, narrat Bartholomęus Spineus in q. de Strigibus cap. 18. Quidam, inquit, Andreas Magnanus Bergomẽsis, habitator Ferrariæ, hac hyeme mihi narrauit, quod à quodam suo affine Venetijs commorante cognouit, hoc quod contigit superioribus annis, quandam puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuisse nocte Venetijs in thalamo sui affinis: quam manè repertam nudam, recognitamq;, quia consobrina erat, cùm interrogassent, quomodo illuc venisset, aut ibi esset, & quare? Plorãs illa, post-

quam

quam vestita ab illis fuit, hæc narrauit. Hac nocte cùm in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, surgentem de lecto, & exutam camisia, se quodam vnguento, quod ex vasculo assumpsit, de lateribus extracto, perungentem corpus. Et statim assumpto baculo quodam ibi præparato, in modum equitātis ascendens, extra fenestram deportata est, & à me nequaquam ex tunc ibi visa. Cumq; ipsa quoq; de lecto surgēs, meum vt mater fecerat, perunxissem corpus, extra fenestram educta, statim in hunc locum deportata sum, vbi matrem puero huic insidiantem vidi. Ex quo ego territa, cùm matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidissem, & comminantem, nomen Domini IESV & B. Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hîc nuda solaq; remansi His auditis à puella, omnia hæc affinis scripsit Inquisitori Bergomensi, à quo mater capta, & tormentis exposita, cuncta confessa est, & addidit se à dæmone plus quàm quinquagesies deportatam, vt puerum illum prædicti affinis occideret, sed tamen nūquam præualuisse, eo quod semper puerum signo crucis, & sanctis orationibus parentum munitum inuenerit. Haud dissimilia refert Bodinus lib. 2. cap. 4. in Gallia contigisse, & inter alia de Lochiana Saga. Vir enim quidam tenuis, cùm vxorem interdum abesse noctu perciperet, bonamq; noctis par-

tem emanere: præterea dicentem se, aut ad deonerandum aluum egredi, aut ad lauandum cum vicina sua, aliquoties falsi euicisset, suspicionem concepit de perfida eius libidine, & necem interminatus est, nisi locum quo proficiscebatur, indicaret. Illa sibi à periculo metuens, rem vt erat confessa est, atq; vt explores, & videas hæc ita se habere, si volueris, eodem deuenies. Tunc tradidit ei vnguentum, quo se vterq; inunxerunt, & pronunciatis aliquot vocibus, Diabolus eos Lochijs in Arenarias Burdegalenses magno spacio distãtes exportauit. Videns itaq; vir se in ignota Magorum & Dæmonum humana specie, aspectus tamen horrifici, frequentia versari, dicere cepit: Deus mi vbi nam sumus? hoc dicto, repentè cætus disparuit. Ille verò cernens nuditatem sui corporis, oberrauit per agros, donec manè rusticos inuenit, qui ipsum in viã deduxerunt. Reuersus Lochias ad Quæstorem rerum capitaliũ recta via contendit, qui audita probè historia fœminam præhendi iussit: Illa verò minutatim omnia confessa est, & vltrò agnouit peccatũ. Aliud refert, quod cuidam nobili viro ad Melodunum accidit, qui Molitoris verbis & propria curiositate ductus, cætum maleficorum adijt, sed quoniam perhorrescebat metu, quamuis non inuocaret Deũ, Diabolus maxima voce inclamauit, quisnã hîc metuit? Sic volẽti nobili viro discedere, cætus abscessit. Nobilis

illis reuersus maleficũ indicare statuerat, sed
le admonitus, fuga sibi consuluit. Et de Lug-
unensi potenti muliere narrat, quod nocte
urgens lucẽ accendit, & arrepta pyxide se in-
inxit, & post voces aliquot elata est: hos ritus
bseruans mechus, qui cũ ea cubauerat, lucer-
ná capit, peruestigat vndiq;, & ea non inuenta,
cùm pyxidem vnguenti reperisset, curioso a-
nimo exploraturus virtutem vnguenti, fecit
prout mulier se habuerat, statim elatus cõpe-
rit se cum Magorum cętu esse in agro Lotha-
ringiæ, & consternatus est: Sed cùm primũ Dei
opem implorauit, euanuit totus cętus. Ipse ve-
rò Lugdunũ reuersus pedibus, maleficam ac-
cusauit, quæ confessa rem totam, igne perijt.
Multa quæ in Germania contigerunt, habet
Malleus maleficarũ, sed ex nostris quæ recẽtis-
sima & notissima sunt, placet aliqua adiũgere.
Anno Dñi 1589. 22. Septemb. quidam Villicus
nomine Michaël, de pago Longen, sub iurisdi-
ctione Reuerendiss. Dñi nostri Archiepiscopi
Treuirensis, in præfectura Pfaltzel extremum
supplicium pertulit, qui inter reliquos articu-
los confessus est, quod circa diem natalẽ Chri-
sti tunc præteritam, ad locum Congregationis
cis Mosellam, ad crucem prope pagum Longk-
wich/ deportatus fuerit, & cùm ad dictum lo-
cum tardius venisset, congregatio absoluta ex-
titit, tunc tacitè dixit: Domine Deus, iam factũ
est, tunc in eodem morali temporis puncto

ceciditin terram planam: & circa horam vndecimam noctis versus Mosellam se contulit, accepta scapha traiecit, domum rediens, ad lectum se recepit. Hoc anno 1591. 4. die mensis Maij, in quo adhuc versamur, etiam in præfectura Palatiolensi igne vitam finiuit quidam Martinus de Corlingen, qui inter alia confessus est, quod bis à cursu & conuentu, qui fuerat prope pagum dictum Pellingen, rediens, ceciderit inter frutices, eò quòd dixisset. O Deus, quomodo huc appulimus? Idem confessus est quid satis memorabile, quod videlicet illo anno superiori, quando maxima fuit annonæ in his partibus penuria, &, si bene recolo, contigit talis caritas Anno Domini 1584. in vere Treuiris emerit duas mensuras siliginis, quas nostrates viercellas nominant, & quia edictum Ciuitatis publicatum extitit, ne frumenta dimitterentur extra ciuitatem, propter ciuium necessitatem, commodè exportare non potuit, Dæmon ipsum prope portam ciuitatis dictam antiquam, in loco iuxta muros, vbi aliquando fuit capella Sanctissimę Trinitati sacra, cum sacco frumenti in aërem sustulit, & trans murum & fossata deposuit, deinde cum frumento domum abijt.

Hîc dubium esse possit, quis saccum frumenti tulerit? Responsio digna data est in simili Domino Henrico Huiltzbach, Iuris Doctori, prætori huius Ciuitatis Treuirensis, qui

cùm

cum ante paucos annos coram alijs maleficum doctum examinaret super articulis, de quo præcesserant testimonia, quod in congregatione in sella sedisset, exactius rem cognoscere desiderans, interrogauit, quis sedem attulisset? Examinatus molestè tam studiosam interrogationem ferens, respondit, quod principium peteret, addens: qui me deportauit, nunquid potuit & sedem deferre? Sic in proposito, qui hominem transtulit, saccum cum frumento simul portauit. Sicut idem Angelus qui Abacuc Prophetam ex Iudæa in Babylonem portauit, simul etiam pulmentum pro prandio Danielis transtulit. Anno Domini 1586. 13. Augusti, quædam malefica nomine Gertrudis, de oppidulo Erangh, cum alijs incinerata est, quæ cùm quadam vice ad cœtum, qui tunc congregandus in Hetzenroderheydt/ portaretur à Diabolo sub forma hirci, Deum nominauit nescio qua occasione, & sic hircus eam in frutices & spinas deiecit, ita quod valdè malè se læserit. Altera die domum rediens, vicinis dixit, quod supplicatum iuisset ad B. Virginem in Clusam Euerhardi. Adhuc vnum ex processu Meisenbeins Annæ annotandum. Hæc cùm Coloniæ ageret, quadam vice vecta hirco cum Amasio redijt ad solitum cętum in Hetzenroderheidt/ est enim hic locus nominatissimus apud maleficos & sagas, generales conuentus vt plurimum nostrates ibidem

celebrant, finito cætu siue concilio, incidit in contentionem ratione quorũdam bonorum cum propria filia, eamq; verberauit in pręsentia filij, vt non solùm mater, sed etiam filius & filia deposuerunt. Plurima similia facta adferre possem, sed hæc sufficiant: abundant enim his nostrorum iudicum acta & processus, & res tam clara est, vt nemo negere possit, nisi solem de mundo tollere audeat: Hic respondẽdum vni argumento Francisci Ponzinibij, quod quidam maleficorum aduocati Achilleum putãt, cùm ne quidem Thersitis sit Confessio debet continere verum & possibile, per Glossam, Baldum, & alios in l. 1. C. de Confess. & Gloss. in cap. fin. de Confess. in 6. ff. ad legem Aquil. l. Inde Neratius. §. fin. Sed ista quæ confitentur de delatione reali, respuunt ius & natura: ergo non sequitur: istæ mulieres sic confitentur, ergo sic est. Nam confessio longè distat ab actu: & quicquid est contra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile. Ad hoc argumentum facilis est responsio. Si quid probaret, argueret contra Scripturam, quod ea quæ de delatione Abacuc, Christi Saluatoris, & Philippi, quem Spiritus Domini rapuit, & inuentus est in Azoto, Scriptura narrat, essent falsa, & contra naturam, & phantastica. Quia si impossibilis & falsa est confessio, quod Dæmon hominem possit per aërem deferre, & deficit in suis principijs.

Daniel 14. Matth. 4. Actor. 8.

cipijs.

cipijs: impossibiles sunt etiam dictæ translationes. Quia sicut data possibilitate in vno, per consequens datur in omnibus alijs, quæ sunt eiusdem ponderis & magnitudinis, vt S. Thomas argumentatur, in cap. 4. Matth. Ita posita impossibilitate in vno, sequitur impossibilitas in omnibus alijs eiusdem ponderis ac rationis. Præterea si trãslatio realis deficit in suis principijs, & repugnat naturæ: aut id contingit ex parte mobilis, aut mouẽtis, aut vtriusq; simul. Non ex parte mobilis, homo enim est corpus, quod moueri potest tam motu naturali, quàm violento, vt omnibus sensu præditis manifestissimũ est. Non ex parte mouentis: quia mouens est fortissimus, & non est creatura super terram, quæ ei comparari possit. Non ex parte vtriusque, vtpote quia non possit esse contactus debitus inter agens & patiens, qui requiritur ad actionem & passionem, cùm homo sit corpore affectus, Dæmon verò spiritualis creatura: hoc, inquam, non impedit. Nam anima mouet suum corpus, & Dæmon etiam corpus assumptum. Si quis dicat: Deus non permittit, frustra hoc dicitur. Quæ enim fieri & facta cognoscimus, nec principijs naturæ, aut Theologiæ repugnant, ea Deum permittere dubitare non debemus. Scimus enim quod nihil facere possumus sine permissione diuina, nec aliter inuestigamus, an Deus permittat, nisi quia similia facta & fieri experimur.

mur. Argumentum nunc mutatis mutandis retorquetur. Confeſſio debet eſſe vera & poſſibilis. Sed confeſſio maleficorum & ſagarum eſt vera & poſſibilis, ergo fidem meretur.

Maior probatur ex legibus & iuribus à Ponzinibio allegatis: aſſumptum conſtat ex dictis. Quicquid Theologiæ conuenit, nec naturæ principijs repugnat, & de facto contigit: verum eſt & poſſibile, ſequitur ergo optimè. Viri & mulieres confitentur delationem realem: ergo ſic eſt, ſi argumentum rectè intelligatur. Non enim confeſſio facit verum & poſſibile, quod ex rei natura eiuſque principijs fieri nequit, vt argumentum in oppoſitum præſupponit. Sed confeſſio prodit verum, quod in facto contigit, res enim non accipit veritatem à confeſſione, ſed à propria entitate & exiſtentia. Quis enim tam ignarus, qui non nouerit confeſſionem diſtare ab actu. Si quis confiteatur & affirmet chimeram eſſe, non ideò, quia ignarus id confitetur, chimera eſt. Confeſſio ergò vera eſt, quando eſt conformitas ſiue adæquatio rei & principiorum in ordine ad intellectum: quod eſt in confeſſione maleficorum de reali delatione. Imò etiam Textus in Cod. Theodoſiano L.fin. de malefic.& mathemat. videtur mentionem facere congregationum magicarum ſiue malefica-

ficarum. Sic enim ait. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrare conetur, detectum enim & conuictum competenti animaduersione mactari perenni auctoritate censemus. Quid enim aliud nostri malefici faciunt? habent magicos apparatus, nocturnis horis conueniunt, Dæmoni obsequium præstant, Deum inhonorant, & conspirant contra Christum & exercitum eius. Dicet quispiam: aliquando experientia compertum, quod quando mulieres dicebantur in cursu fuisse, domi remanserint, nec loco se dimouerint. Huic dubitationi satisfaciet sequens conclusio. Certum est enim, quod aliquando non sunt realiter in crusu & congregatione, sed tantum repræsentatiuè: tamen tūc consensum Diabolo prębuerunt in repræsentationem: vt proprijs eorum confessionibus didicimus.

Ex dicta Conclusione elicitur, secundum communem sententiam, hanc translationem fieri virtute Diaboli, nec vllam virtutem habere vnguenta, herbas, baculos, aliáque corporalia, quę adhibentur, sed signa tantum esse.

Dicet hîc fortasſè aliquis: compertum experientia quandoque est, alios experimenti gratia animaduertisse vxores se vnxisse, qui etiam idem præstiterunt, & secuti sunt: ergò aliqua

aliqua virtus ex rei natura ineſt vnguentis. Reſpondeo: hoc non probat aliquam virtutem vnguẽtis ineſſe, ſed tales ex aliqua infidelitate, & quaſi fiducia implicitè in dæmonem habita id tentaſſe, & ita opera Diaboli talem tranſlationem effectam. Si quis autem forti fide inſtructus, in confuſionem diabolicæ machinationis, ad docendum & confortandum alios, nihil virtutis ineſſe huiuſmodi naturalibus, ad tales effectus vtatur, procul dubio nulla tranſlatio ſequeretur. Proximę concluſioni obſtare videtur cap. Epiſcop. 26. q. 5. ſed huic reſpondebitur infrà in fine tractatus, in ſolutione argumentorum.

13. Concluſio. *Non ſemper corporaliter feruntur ad conuentus, ſed quandoque fiunt illuſiones in imaginatione & phantaſia.*

IN hac Concluſione non eſt Controuerſia. Quando tamen fit illuſio, maleficorum accedit conſenſus, quia vt declaratum in præludijs 3. 4. & 5. ad maleficia requiruntur coniunctim Dæmonis poteſtas, & peruerſa malefici voluntas. Per conſenſum autem intelligo, tam implicitum, quàm explicitum voluntatis actum. Et, ſi per impoſſibile, ita Deo permittente, ſenſum tam exteriorem quàm interiorem ſomno ſupprimeret Dæmon, vt intel-

lectus

lectus non aduerteret, & voluntatis consensus, qui præsupponit intellectus dijudicantis actum, non accederet, vt accidit in phreneticis & somniantibus: homo non peccaret: quia peccatum ex sua natura voluntarium esse debet, vel in se, vel in sua caussa: & sic Diabolus in huiusmodi actibus non assequeretur suum intentum.

(∴)

SECVN-

SECVNDVM MEMBRVM QVAESTIONIS PROPOSITAE.

AN FIDES MALEFICOrum confeßioni contra socios & participes criminis sit habenda, & quanta, in ordine ad torturam?

NON desunt authores, qui nullam virtutem tribuunt denunciationibus, idq; magna cum iniuria diuini numinis, pernicie animarum, & euidenti reipublicæ detrimēto: quorum auctorum princeps esse videtur Ioannes Franciscus Ponzinibius in tractatu de Lamijs, & excellentia vtriusq; Iuris. Quare hanc quæstionem ab aliquibus breuiter narratā, à nemine autem ex proposito pertractatam, diuina assistente gratia, elucidabimus & resoluemus per conclusiones hoc ordine. In primis, paucis pręmissis, veritas conclusionibus claris proponetur: Deinde argumenta soluentur, & per processum dubijs occurrentibus respondebitur.

Ordo sequētis tractatus.

Pro introductione quæstionis aduertendum est, Iuris vtriusque certissimum ac firmissi-

nissimũm esse decretum, vt de se confessi, super aliorum conscientijs non interrogentur: vt patet in iure canonico ca.1. de confessis, & ca. Veniens 1. de test. & 15.q.3.ca. Nemini: & in Ciuili, C. de accus. l. fin. his verbis in medio l. Nemo tamen sibi blandiatur obiectu cuiuslibet criminis de se in quęst. confessus, veniã sperans, propter flagitia adiuncti, vel per cõmunionem criminis consortiũ personę superioris optans, ut inimnci supplicio in ipsa supremorum suorum sorte sociandus: aut eripi se posse confidens, aut studio, priuilegio nominati: Cum veteris iuris authoritas, de se confessos, nec interrogari quidem de aliorum conscientia sinat. Nemo igitur de proprio crimine confitenté super cõscientia aliena scrutetur. Hęc lex.

Ex quibus omnibus regula sumitur: Nulli de se confesso super aliorum crimine creditur. Et ratio reddi potest, quia talis persona est infamis, vilis & suspecta ex confessione proprij criminis. Quod argumentum in nostra materia imperiti maleficorum aduocati multum solent vrgere, quamuis infirmum admodum & fragile sit ad propositum, vt in sequentibus manifestabitur. Cùm autem, vt Grammatici loquuntur, nulla regula tam firma sit, quę non patiatur exceptionem, crimen læsæ maiestatis excipitur, & cum ob paritatem siue identitaté rationis lex ad similem casum extendatur, cũ crimine lęsę maiestatis alia adhuc excipiuntur,

secundum canonum & legum dispositionem, vt videre est in Glossa communiter recepta in c. 1 de Confessis. & L. fin. C. de accusationibus & L. Quoniam liberi, C. de testib. & Doctorib. in eisdem locis. Sunt autem hæc excepta, in quibus socius de socio interrogandus est; Latrocinij crimen. ff. de custod. & exhibit. reorum L. D. Adrianus. & C. de ferijs. L. penultima. fallæ monetæ. L. fin. C. de falsis monet. Proditionis, L. penult. & fin. C. ad legem Iuliam Maiestat. Coniurationis, cap. fin. de testib. cog. Maleficij siue strygum. C. de malefic. & math. L. fin. crimen læsæ maiestatis diuinæ, id est, hæresis. cap. in fidei fauorem. lib. 6. de hæreticis. Alij alios casus exceptos colligunt, de quibus videndi Doctores in practicis criminalibus. Prædicti autem expressi sunt in iuribus allegatis. Theologi autem sub prædicta exceptione generaliter videntur comprehendere omnia crimina, quæ tendunt in perniciem & damnum siue spirituale siue temporale reipublicæ, quando crimina non sunt correcta, sed in futurum pendent.

Casus excepti, à regula confessorum de se.

Dubium hic esse potest, An in furto socius de socio possit interrogari, & an annumerandum sit furtum casibus exceptis. Bartolus in L. Repeti. ff. de quæstionibus; sic videtur sentire: Ab eius tamen sententia communiter Doctores recedunt, licet in praxi in Italia & alibi, vbi furta frequentantur, multi iudices eam sequantur:

mantur: hanc tamen cõsuetudinem iuri com-
muni non conuenire certum est. Nam furtum
non excipitur à lege, & vbi lex non excipit,
& ratio dissuadet, excipere non debemus.
Gloss. in L. fin. de accusat. Salycet. ibidem.
Stephan. Bertrand. vol. 3. cons. 268. Hyppol.
Marsil. in consilijs criminalibus, consil. 22.
num. 13. Iacobus Menochius lib. 2. de arbitrarijs
iudicum quæstion. casu 474. à num. 20. Quare
de fure non habet locum doctrina Bartoli, nisi
velimus loqui in furto occulto, propter diffi-
cultatem probationis, vt sentire videtur Ale-
xand. in cons. 69. li. 2. citatus à Menochio loco
citato. Vel de furto ita circunstantijs aggraua-
to, quod meritò præsumi posit sine socijs non
esse perpetratum: tunc enim locum haberet
regula Salyceti in L. fin. Cod. de accusat. qua
dicit generaliter confessum proprium crimen
posse interrogari de socijs, quando præsump-
tio legitima dictat eum habere socios: aliàs
standum est iuri communi: quia regulæ stan-
dum, donec de fallentia ostendatur, & excep-
tio probetur, secudum Gloss. receptam in
L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. De-
cium in lib. 1. eod. tit. Bart. in L. 1. Si quis vo-
catus non ierit.

Præterea obseruandum, maximam esse dif-
ferentiam inter crimina excepta, & non excep-
ta: quia Iudex si interrogat reum de se confes-
sum, in casibus non exceptis, contra dictam Re-

Criminum exceptorũ, & non exceptorum differentia

gulam, peccat mortaliter, & reus non tenetu
respondere veritatē dicendo, sed potest æqui
uocè loquendo subterfugere, modò tame
mendacio non vtatur: vel si quid confiteatu
contra alios, eis non præiudicat. In exceptis ve
rò criminibus, Iudex, sub peccato mortali, ob
ligatur de se confessum, de socijs interrogare
& reus si quos scit, in conscientia tenetur de
nunciare, si non sint correcta crimina, sed pro
babiliter præsumit in futurum pendere: v
optimè tradunt Dom. Sot. in lib. de tegend
& deteg. secretum, memb. 3. q. 6. & li. 6. d
iustit. & iure. q. 6. art. 2. circa medium. Cardin
Caiet. tom. 1. tract. 31. 17. Responsionum, re
spons. 5. ad patrem Cherubinum de Florenti
& in 2. 2. S. Thom. q. 70. art. 1. Alfons. Castr. li.
de iusta hæret. punit. ca. 25. Iosep. Angl. in flor
bus Theolog. q. 2. part. in 4. sent. in q. de cor
rectione fraterna. Mart. Nauar. in manual
Confessariorum. ca. 18. à num. 58. & ante ho
omnes S. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. his verbi
ait, quod quis ea, quæ per confessionem noui
in secreto, nullo modo potest prodere. Circa e
vero, ait, quæ aliter homini sub secreto com
mittuntur, distinguendum est. Quandoq
enim sunt talia, quæ statim cum ad notitian
hominis venerint, homo ea manifestare tene-
tur: puta si pertinent ad corruptionem multi
tudinis spiritualem, vel corporalem, vel in
graue damnum alicuius personæ, vel si quic
aliud

[illegible]ud est huiusmodi, quod quis propalare tene-[illegible]r, vel testificando, vel denunciando, & contra [illegible]hc debitũ obligari non potest per secreti com-[illegible]issum. (Intellige aliter extra confessionem [illegible]ramentalem accepta) ex quibus manifestum [illegible], hanc esse S. Doctoris sententiam.

Dubium. Quæ est ratio, cur Iudex teneatur [illegible]eum de se confessum interrogare de socijs in [illegible]ceptis, & nõ alijs, & reus tenetur etiam non in-[illegible]rogatus, denunciare? DD. communiter po-[illegible]nt prædictã differentiam: non tamen funda-[illegible]entalẽ assignant rationem, quam pro sua sin-[illegible]lari eruditione attingit Mart. Nauar. in Ru-[illegible]ica Relectionis ca. Nouit. de Iudicijs num. [illegible]. & in cap. Sacerdos, de pœniten. distin. 6. nu. [illegible]. In casibus non exceptis si Iudex interroget [illegible]um, peccat contra octauum Decalogi præ-[illegible]ptum, quo prohibetur ne quis det iniustam [illegible]ussam infamię proximi. Ita hæc lex naturalis [illegible] de non infamando, qua lege etiam Reus, [illegible]ntra iuris ordinem interrogatus, tenetur ce-[illegible]re occultum peccatorem. At in criminibus [illegible]ceptis, quando agitur de impediendo damna [illegible]iritualia, vel temporalia reipublicæ, quæ in [illegible]turum pendent, alia lex naturalis accedit, [illegible]ua etiam priuati tenentur aliorum mortem [illegible]pericula, si possunt, præcauere & vitare, iuxta [illegible]ud Prouerb. 24. Eripe illos, qui ducuntur ad [illegible]ortem: quę fortior est illa de non infamando [illegible]ccultum. Concurrentibus autem duabus na-

turæ legibus, contraria in casu aliquo dictantibus, standum est fortiori: quia fortius vinculum fortiori modo ligat. Fortior autem est lex de seruanda alicuius spirituali, vel temporali vita, quam de conseruanda fama: Quia præstantiora sunt bona corporis & vitæ, bonis famæ & fortunæ. Prohibetur ergo Iudex octauo Decalogi præcepto, in non exceptis Reum interrogare, & obligatur in exceptis lege naturali fortiori inquirere de consortibus, & reus eodem præcepto denunciare.

Difficultas hic moueri potest. An Pater filium suũ aut filiam teneatur denunciare, quem aut quam cognoscit sequi maleficarũ sectam: aut contrá filius, aut filia matrem, aut patrem?

PRo parte negatiua videtur facere, quod pœna scientis, & non reuelantis crimen læsæ maiestatis non habet locum in patre ratione filij. Si pater sciat filium moliri crimen læsæ maiestatis, si non reuelet, non punitur, de iure ciuili & in foro exteriori: ne videatur filium offerre ad supplicium. L. Miles, §. Desertorem. ff. de re militari. Salycet. in L. propter insidias C. Qui accusare non possunt. Ioannes de Anania in cap. fin. de his, qui filios occidunt. Decius in cap. 1. de offic. delegati

numer.

mmer. 7. Alexander. in L. Vtrum. ff. ad L. ompeiam de parricid. Bertachin. in Reperorio iuris, verbo, Reuelans: & alij alibi. nte omnia præsupponendum, quòd in hæsi filius poteſt patris hæreſin denunciare, ſi eriſimiliter cognoſcat patrem non corrigi dmonitione priuata, vt eſt text. in cap.. Liteis, de præſumpt. & ſequitur ibidem communis opinio. Quod de hæreſi dicitur, idem ſtaimus de hoc maleficorum crimine: Quia ad ereſin refertur, & non minus, quam hæreſis nò magis cæteris paribus communi ſaluti beſt. Reſpondetur nunc: Pater aut mater ſi iat filium, aut filiam hæreſi laborare, aut crimine maleficorum, ſi non ſciat emendatos, ut admonitione priuata corrigendos, ſi alij on ſint, qui denuncient, tenetur denunciare. Nauar. in Manuali confeſſariorum cap. 25. numero 50. & in commentario cap. Inter verba. .q.3. concl 6. Alexan. Halen. 3. part. 4. præcepo.q. 33. Alfonſus Caſtrenſ. lib. 2. de iuſta hæreticorum punitione cap. 26. & alij, quos citat t ſequitur Ioſephus Maſcardus de probatioibus, volum. 2. concluſ. 857. num. 18. Quia tſi Pater filium, aut mater filiam, vel contrà, eneatur amare quantum ad vitam, plus tanen ſecundum ordinem charitatis tenetur onſulere ſaluti animæ vt ad ſanam reducatur iam, quia anima pretioſior eſt corpore. Adhæc onum commune reipub. eſt præferendum

priuato. Certum etiam eſt, quando Pater filiũ, aut filiam denunciat in tali crimine: vel filia patrem, matrem, aut ſororẽ, quod ei facilè credendum, & maxima pręſumptio eſt de veritate ex d. cap. Literas, & cõmuni ſententia ibidem. Et talium teſtimonium tanto firmius, quanto à ſuſpicione odij longiùs abſunt. Non eſt tamen valde humanum, ſi iudices inquiſitione aut tortura, nimis durè exquirant à parentibus contra filios, aut filias, vel contrà: magna eſt enim vis ſanguinis, & naturalis reuerentia horrorem quaſi incutit. Quę cauſſa facit, quod Doctores iuris citati excuſent in foro ciuili patrem ſcientem & non reuelantem crimen læſæ maieſtatis in filio.

Aliud hic occurrit dubium ſoluendum, An reus, qui confeſſus eſt crimen, de quo contra eum adſunt indicia, poſsit interrogari de alijs delictis, de quibus contra eum non ſunt indicia: exempli gratia, aliquis ſufficientibus indicijs repertus eſt fur, & hoc confeſſus, an poſsit interrogari de adulterio aut latrocinio, de quibus nulla ſunt legitima indicia. De iure ſecundum omnes non poteſt interrogari, vt docet optimè Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis, q. 64. verſ. Succeſsiuè quæro. & Hyppol. Marſi. in L. Repeti. ff. de quæſtionibus Mart. Nauar. in Rubrica cap. Nouit, de Iudicijs à n. 62. Sed cùm cõtrarium in multis locis ſeruetur, vt dicunt Angelus in tract. de malefic.

lefic. in verb. Fama publica, Gandinus in tract. de malefic. in tit. de quæstionib. num. 19. Frãcis. Brunus in tract. de indicijs & tortura, & alij multi, quos refert Clarus loc. cit. An hæc consuetudo sit bona, meritò dubitatur. Hanc consuetudinem & praxim tanquam malam aliqui reprehendunt: inter quos Nauar. loc. cit. & Caietanus 2. 2. q. 69. art. 1. quoniam cum apertè sit contra ius standum est regulæ iuris, quando non probatur exceptio: & est contra ius diuinum, quod aliquis iniustè det alteri causam se infamandi: ad quod nulla lege tenetur.

Quando autem vnum crimen est præparatorium ad aliud, vel consequens, aut annexum: tunc Iudex potest interrogare, vt Nauarrus loco citato numero 64. tradit. Peccant igitur grauiter Iudices, qui contra ius sic interrogant: cum sit contra legẽ naturalem & diuinam: de quib. ibidem latiùs in num. 56. & potiùs contrarium facere est corruptela, quam consuetudo. Ex his patet, contra diuinum præceptum & iustitiam facere illos iudices, qui reum crimen confessum, de quo indicia procedebant, cogunt tormentis & minis fateri alia, de quibus nulla adsunt indicia, & quasi totius vitæ suæ generalem subire confessionem: hoc non iudicis, qui iustè iudicarẽ debet, sed Tyranni officium est. His præmissis pro resolutione sit.

I. Conclusio. *Maleficis de se confeßis credendum est contra participes criminis.*

PROBATVR Conclusio rationibus. Prima ratio: Maleficùs de socijs interrogatus tenetur respondere Iudici interroganti, & iudex obligatus est ad interrogandum reum de consortibus: ergo ei credendum est. Quia si nulla ei adhibenda est fides, non est ratio, quare ipse obligetur denunciare. Antecedens probatur authoritate Theologorum citatorum, & ex iure naturali, quo quisq; etiam priuatus tenetur, si potest, maximè sine suo periculo, amouere aliorum mortem, & maxima pericula, quæ tendunt contra salutem reipubl. & multorum, vt fortissimè probant non solum lex illa Prouerb. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem: sed etiam cap. Non inferenda. 23. q. 3. & cap. Quantæ. de sentent. excommunicationis, & cap. 1. dist. 83.

Atq; hanc doctrinam aliquando existimaui tantum esse Theologorum & D. Nauarri, ob summam eruditionem in vtroque iure, & singularem pietatem, Vrbi & orbi notissimi: nunc verò ampliùs extendo & assero, esse communem Iurisperitorum sententiam, atque in primis in summo rigore eam tenet Bartolus in L. Vtrum, & L. Si sciente, ff. ad legem

legem Pompeiam de Parricid. & in L. 1. §. occisorum. ff. ad Sillanian. in quibus locis tradit, si quis sciat committenda in principem, vel tractatus contra ciuitatem suam aut. Rempublicam, vel in patrem, aut dominum, & non indicat, quod sit puniendus pœna legis, id est, mortis: hæc opinio Bartoli communior est, & in multis locis practicatur, vt multorum authoritate ostendit Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practicæ Criminalis: q. 87. Alij dicunt scientem & non reuelantem, puniendum pœna graui, sed non mortis, vt Felinus in cap. 1. de offic. & potestate Iudicis deleg. Decius ibidem & Andreas Barbatius. Sed quicquid sit, omnes probant scientem teneri ad reuelandum in conscientia. Id quod in specie tradunt Panormit. in cap. 1. de restitutione spoliatorum. Felin. & Decius loc. cit. Anthonius de Butrio in cap. Quantæ. de sentent. excom. & Salycetus, qui quoad pœnam tenet contra Bart. in. L. Quisquis, C. ad legem Iuliam Maiest. docet, quod in conscientia & apud Deum sciens tenetur ad reuelandum, & id ex lege charitatis, & Lancilottus in tract. de offic. prætoris in caussis criminalibus, in §. de conscijs. fol. 573. in impressione Coloniensi: Ad temperandum Bartoli sententiam, quantum ad pœnam, quidam interpretantur eum intelligendum de socijs criminum: sed alij absolutè intelligendum putant de omni sciente

& non

& non reuelante. Quare Baldus & alij clamant contra Bartolum, quod anima ipsius & omnium qui eum sequuntur, crucientur in inferno; eo quod sint homicidæ.

Ex his infero, Iudicem non solùm teneri ratione officij, virtute cuius obligatur, vt prouincia purgetur à malefactoribus & hostibus communis salutis, iuxta L. Congruit. ff. de offic. præsid. sed etiam legis naturalis vinculo, quo etiam priuati tenentur, ad credendũ denunciationi rationali, ex circunstantijs, & ad inquirendum circa denunciatos. Quod si omittat, duplici ratione peccat: quia duplicem legem, transgreditur, iustitiæ & charitatis: & ratione iustitiæ, qua obligatur reipub. ex officio prouidere de malis imminentibus si negligit, & respubl. cuius interest delicta puniri, cap. vt famæ. de sententia excom. & L. Ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. patitur detrimentum, grauissimè peccat, & criminis fit particeps, ex cap. 1. de offic. & potest. iudicis deleg. & Innocentio, Baldo, Decio, Barbatio, Panorm. & omnibus D D. cum, T. ibid. & tenetur ad restitutionem omnium damnorum, quæ inde redundant vel in rempub. vel in priuatos, vt definitur ex d. c. 1. de offic. deleg. & communi sententia Theologorum. S. Tho. 2. 2. q 62. & 7. Domi. Soti lib. 4. de iustit. & iure. q. 7. art. 3. Ioan. Medinæ in Cod. de rebus restituendis. q. 9. Mart. Nauar. in manuali cap. 17. num. 21. Syl-

nest-

uest.in verb.Restitutio.3.nu.6. Angeli in verb. Iudex. §.8. Caietani in Summa, verbo restitutio, cap. 1. versic. Non obstans. Aureæ Armillæ ibidem. Iosephi Angles in floribus in 2.par.4 sentent in q. Quis restituere teneatur, Non difficultate. Conclus.1. & aliorum. Deinde deduco cum Dom. Soto, in li.de tegendo.& deteg.secretum,loc.cit.& Nauarr.Confessarius tenetur huiusmodi reos admonere, vt socios denuncient in casibus exceptis, quod si facere renuant,eos absoluere nequaquam debet, & si absoluerit, æquè peccat absoluendo,atq; rei non denunciando. Pro iudicibus annotan[illegible] ex doctoribus, quod quando facienda est in terrogatio secundum iuris dispositionem de complicibus, vt non fiat in specie vel indiuiduo contra aliquam singularem personam. Quia hoc potius esset officium suggerentis quam interrogantis,& factu pessimum: sed in genere, quos habeant complices, vt eos nominent, iuxta doctrinam Salyceti in L. fin. Cod.de accusat. communiter receptam à practicis. Quare grauissimè peccant iudices, qui cogunt reos quocunq; modo per fas & nefas detegere socios,& summa repræhensione digni sunt, vt bene tradunt Iulius Clarus. lib. 5. loc. cit. q. 21. vers. Retenta igitur, in fine.& Nauar.in Manuali.cap.18.num.59.

Sed circa prædicta potest dubitari,an Iudex etiam quando interrogat de socijs in casibus

exceptis

exceptis poſsit in aliquo caſu in ſpecie vt iuriſperiti loquuntur, ſeu in indiuiduo interrogare de ſocio aliquo, exempli gratia, fuit ne tecum Tytius cum conſilium iniretur de proditione, aut alio maleficio perpetrando?

Quod talis interrogatio in ſpecie non ſit coueniens, & iuri conſona, videtur communis Iuriſperitorum doctrina in. L. fin. C. de accuſat. Gloſs. Cyn. Salyc. Alberi. in qua communi ſententia fundata etiam eſt Conſtitutio Carolina in art. 31. dum volunt circa nominationem ſocij, à iudice interrogationem faciendam & proponendam in genere, & non in ſpecie ſeu indiuiduo, exempli cauſa, fuit ne aliquis ſocius tibi in perpetratione talis maleficij? & non in hunc modũ; fuit ne Tytius tibi ſocius? Quoniam Alberic. in d. L. fin. & nunc aliqui aduocati videntur vniuerſaliter intelligere prædictam communem doctrinam, ideoque confeſsionem reijciendam vt inualidam ad talem interrogationem in ſpecie factam exiſtimantes, volui in hac tertia editione clarius hoc dubium proponere, & reſoluere. Reſpondetur ergo ſimpliciter doctrinam illam communem, & conſequenter Conſtitutionem Carolinam in communi fundatam intelligendam, quando nulla alia præſumptio legitima eſt, aut indicia ſuppetunt contra ſingularem perſonam. At quando aliqua præſumptio,

tio, aut indicium ſeu indicia militant contra perſonam in ſpecie ſiue ſingulari; tunc licitum eſt interrogando deſcendere ad ſpeciem: vt fuit ne tecum Berta in conuentu maleficorum, quando à principe tenebrarum accepiſti vnguentum ad maleficiandum Sempronium. Pro hac vera reſponſione clariſsimè ſunt Salycetus in d. L. fin. Franciſc. Brunus in tract. de inditijs & tortura, quæſt. 3. primæ principalis. num 23. Anton. Blancus in tract. de inditijs, num. 381. quem allegat & ſequitur Menochius de arbitrarijs iudicum qq. lib. 2. caſu 474. num. 53. Iulius Clarus in q. d. num 4. verſus finem. Ioſephus Maſcardus vol. 3. de probationibus. conclu. 1311. & alij alibi; nec puto doctum in hac re nunc laborare. Hinc quando contra aliquam particularem perſonam duæ aut tres denunciationes maleficorum debitis circumſtantijs veſtitæ præceſsiſsent, quæ arguerent, aut præſumptionem præberent, eum, de quo iudex interrogare intendit, criminis participem & ſocium, nihil criminis foret deſcendere interrogatione ad ſpeciem ſiue indiuiduum: Quod euidenter demonſtratur. In tali caſu iudex debet inquirere contra talem perſonam, imo eandem ſic diffamatam compræhendere, carceribus mancipare, & torturæ ſubijcere poteſt, ſi veritatem neget, vt ex profeſſo infra in concluſionibus 4. 5. & ſeq.

ſeq. probamus. Ergo à fortiori licitum eſt in ſpecie interrogare: An videlicet Sempronius fuerit in ſocietate, quando tale maleficiũ contra talem hominem commiſſum.

Poſtremò ex ſuperiori doctrina infero: quod ſi reus de ſe confeſſus, aliquem in ſua ſocietate nouerit pœnituiſſe & conuerſum, nec ampliùs eſſe periculum moraliter præſumpſerit redeundi ad vomitum, non tenetur talem iudici interroganti denunciare: imò ſi denunciet, peccat.

Secunda ratio ſumpta ex differentia criminum exceptorum & non exceptorum. Omnium tam Theologorum, quam Canoniſtarum & legiſtarum iudicio receptum eſt, quod de ſe confeſſus, ſuper aliorum conſcientia nõ debet interrogari, & ſi interrogetur, non creditur ei, cũ iuribus allegatis: & hac regula non obſtante caſus ſupradicti excipiuntur, in quibus debent interrogari, & eis credendum. Ergò eorum confeſsio fidem facit: aliàs nulla eſt diſtinctio inter caſus exceptos & non exceptos, contra iura & leges allegatas, & communem Doctorum ſententiam.

Tertia. Regulæ ſtandum & inhærendum eſt, donec de exceptione & fallentia oſtendatur, & probatur ex Gloſſ. recepta in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. & in 6. in Rubrica eiuſd. tit. Petro de Ancharano ibidem

Barto.

Bartol.l.1.num.2.ff. si quis in ius vocatus non ierit. Panorm. in cap. ad nostram, nu.9. & in cap. Consuluit. 1. num.4. de apellat. Iacobo Menochio lib.1.q.91.num.16. de arbitr. Iudic. quæst. Zasio in tract. de substitutionibus cap. 5.nu.3. Couarr. lib.2. variar. resolut. cap.12. num.4. Nauar. in Rubr. cap. Nouit, de iudicijs, num 61. Sed crimen maleficorum ostenditur & probatur exceptum à Regula illa communi posita in cap.1. de confess. & L.fin. Cod. de accus. in quo reus interrogandus de socio, & ei credendum est. Ergò. Probatur assumptum ex L.fin.C. de malefic. & mathem. cuius verba sunt: Quicunq; maleficorum labe pollutum audierit, depræhenderit, occupauerit: ilicò ad publicum pertrahat, & iudicum oculis, communis hostem salutis ostendat. Quod si quisquam ex agitatoribus, id est, aurigis, seu quolibet alio genere hominum, contra hoc edictum venire attentauerit, aut clandestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit, vltimum supplicium nō euadat: geminę suspicionis obnoxius quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legum, & debitæ subtraxerit quæstioni, aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vindictæ nomine, consilio atrociori confecerit: hæc sunt verba legis, in qua notanda verba, quod suspicionis redditur obnoxius: quia publicum reum, ne so-

cios criminis publicaret, etiam puniendos, ſe-
ueritati legum ſubtraxerit. Atq; hanc legem,
ne quis in intelligentia dubitet, in hunc mo-
dum allegatam interpretantur communiter
Doctores, Alberi. in d. leg. Bartol. in l. Repe-
ti. ff. de quæſt. Bald. lib. 1. conſil. 95. incipien-
te, Regula iuris eſt. Specul. in titul. de ac-
cuſat. verſi. item repellitur. Angel. ab Are-
tio in tractat. de malefi. verſu. Sempronium
mandatorem, fol. 19. colum. 2. verbo. Quæro
an particeps. Panormitan. Ioan. Immolen. &
Anthon. à Butrio in cap. 1. de Confeſſ. Albert.
de Gandino in tractat. de malefi. in Rubri.
de quæſtionibus. Franciſcus Brunus in tract.
de indicijs & tortura. q. 3. 1. part. à nu. 9. Sali-
cet. in L. fin. C. de accuſat. Gloſ. ibid. & in C. de
teſtib. L. Quoniam liberi. & in c. 1. de Confeſſ.
Marſil. in L. 1. §. D. Antoninus. ff. de quæſt. & i-
bid. in L. Repeti. col. penul. Nauar. in Manuali
c. 18. nu. 58. Menoch. li. 1. de arbi. Iud. caſu 474.
nu. 33. & alij alibi: Recedere autem à textu iu-
ris, ratione, & communi ſententia, ſummæ
temeritatis eſt.

Quarta. Malefici ſunt latrones, & plus quàm
latrones: maius enim eſt occidere veneno,
quàm gladio, ex L. 1. C. de malefi. & mathem.
Sed latroni contra latronem adhibetur fides.
C de ferijs. L. penult. & ff. de cuſtod. & extrib.
reor. L. Diuus Adrian. & communi Do-
ctorum ſententia & praxi. Ergo.

Quin-

Quinta. Malefici faciunt coniurationem cum Dæmonibus, in perniciem hominum, & destructionem omnium, quæ communem salutem tam corporalem, quàm spiritualem humanam promouent, vt experientia constat, & processibus exploratum est: quare d. lex eos meritò hostes communis salutis appellat. Sed in coniuratione datur fides socio contra socium, ex cap. fin. de testib. cogend. & ibid. consensu omnium, & Bald. in cap. Quoniam liberi C. de testib.

Sexta. Malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. Ipsam propemodum diuinam pulsant maiestatem. L. Etsi excepta, C. eod. Si enim crimen læsæ maiestatis committit, qui in Imperatorem, Regem aut Principem conuicia conijcit, eis insidiatur ex odio, in ministros, vel in Reginam delinquit: Quanto magis obnoxij erunt tanti criminis, qui diuinam Maiestatem blasphemãt, sanctissimam Dei genitricem Reginam cœli maximis iniurijs afficiunt, atq; Regis æterni ministros in cœlo regnantes, & in terra militantes omni modo odio persequuntur? Sed in crimine læsæ maiestatis humanæ creditur socio contra socium, vt constat ex ...1. de Confess. & communi omnium sententia. Ergo & in hoc: quia sicut vbi est par ratio, ibi idem ius: sic etiã vbi est maior ratio, maius. Ratio autem quare excipiatur à regula crimen læsæ maiestatis humanæ, est immanitas, &

 reipub.

reipub. vtilitas, quæ profectò à fortiori mili-
tat in hoc crimine. Et confirmatur: quia hoc
crimen multa habet priuilegia cõmunia cum
scelere læsæ maiestatis, quilibet enim admitti-
tur ad accusandum, quilibet potest capere,
modò Iudici deinde præsentet: quilibet etiam
ob hoc crimen, cuiuscunq; sit dignitatis, tor-
turæ subijcitur, & inuentus reus punitur: ex
d.L. Etsi excepta. Quomodo hoc crimen spe-
ctet ad læsæ maiestatis peccatum, vide Iodo-
cum Damhauderium in practica Criminali,
cap. 61.

Septima. Malefici sunt sacrilegi, rebus e-
nim sacramentalibus & sacramentis sacra-
mentorum abutuntur in maximis sceleribus.
Sed in crimine sacrilegij inquisitus potest in-
terrogari de socijs, & ei creditur, si alij non sint
testes. 2. q. 1. & cap. Qui autem. 17. q. 4. Campe-
gius in tractat. de testib. reg. 86. fallent. 9. Lan-
celot. in tractat. de offic. prætoris in criminal.
in cap. de Sacrilegijs. num. 2. & alibi. Menoch.
in loco proximè citato, num. 30. & alij, quos
ipse citat.

Octaua. Malefici sunt proditores patriæ
faciunt enim tractatus, vt experientia constat
quomodo vineas destruant, fructus perdant
& annonę caritatem introducant. At prodito-
ribus creditur contra socios. C. ad Legem Iu-
liam Maiest. L. penult. & fin.

Nona. Malefici aut sunt hæretici, aut eo-
run

[..]m facta sapiunt hæresin: ex cap. Accusatus. [.].6.§.Sanè. Hoc qui negat, rerum experien[..]m impugnat. Quid enim aliud arguit, Deo [.]renunciare, pacta cum Dæmonibus inire, [.]iabolos adorare, Dei genitricem blasphe[..]ijs lacerare, mysterijs nostræ salutis abuti, [.]crpus Christi conculcare, aliaq; nefandissi[.]a scelera in Deum, sanctosq; cōmittere? Quę [.]nnia aut hæreses sunt, aut manifestam hære[.]i sapiunt. Sed in hæresi socius admittitur cō[.]a socium, ex c. In fidei fauorem, in 6. & com[.]uni omnium sententia.

Decima. Eis, qui veritatem loquuntur, cre[.]ndum est: alias fides humana periret. Sed [.]mmuniter accidit, vt socij in hoc crimine [.]mplices denunciantes, veritatem dicant: &, [.]n casu vnus inueniatur, qui in denūciando [.]latur, centum vel plures veritatem dicunt, [.] constat experientia, & processibus contra [.]aleficos. A communiter autem accidētibus [.]et argumentari in materia morali. Gloss. [.]ld. in l. Neq; natales. C. de probat. Boer. in [.]cis. 288. num. 1. Gloss. & DD. in l. Non hoc. [.]Vnde cog. Vnde Baldus locum à commu[.]ter accidentibus tradit facere indicium in[.]ubitatum, in additionibus ad speculatorem [.]. de sent. & his quæ ipsam sequuntur, in vers. [.]cipiente, ad mortem. Quod latius ostendit [.]ilarsil. in pract. criminali. §. Secunda. num. 36. [.]l quod confirmo ex doctrina S. Thom. 2. 2.

quæst.70.artic.2. qui dicit, quod in actibus humanis, super quibus constituuntur iudicia & exiguntur testimonia, non potest adhiberi certitudo demonstratiua, eò quòd sint contingentia & variabilia. Sufficit ergò probabilis certitudo, quæ vt in pluribus veritatem attingat, & sic in paucioribus à veritate deficiat: hæc S. Thomas. Si enim testimonium hominum esset reijciendum, quia testes quandoque falluntur, vel falsum testimonium dicunt, omne iudicium cessaret. Nam & in iudicio Susannæ falsa erant testimonia: & quando Saluator morti adiudicabatur, & Actor.6. in condemnatione Stephani: & apud homines, innocentes quandoq; condemnãtur: non tamen propterea testimonia humana, quæ vt plurimum veritatem attingunt, relinquuntur. Et ideò in hoc crimine etsi error contingat quãdoq; in denunciationibus, non propterea fides omnis eis adimenda. In iudicijs & testimonijs falsitatem & errorem quandoq; contingere, probat nobilis illa difficultas apud Theologos & Iurisconsultos: An Iudex contra veritatem sibi notam, secundum allegata & probata possit sententiam pronunciare, & innocentem sibi cognitum condemnare? Cuius affirmantem partem tenent S. Tho. 2.2.q.76.arti.2.& q.64.art.3.ad 3. Alexand. Halen.3.part.q.40.membr.6. Caietan.in loc.S. Thom. Syluest.in verb. Iudex 2.q.5. Domini-

cus

as Sotus l.5. de iust. & iure q.4. art.2. & ex Iu-
risconsultis Bartol. in L. Illicitas, de offi. præ-
sid. Ioan. Andreas in Speculo, tit. de disput. &
alleg. §. Satis. Glos. in cap. pastoralis. §. quia de
offi. Delegat. & Felin. ibid. Couarr. li.1. variar.
resol. c.1. & alij alibi. Non ergo ex humanis ve-
ritas tollenda est, quia propter hominum fra-
gilitatem & inconstantiam quandoq; homi-
nes à veritate deficiunt.

Vndecima ratio. Testes, qui non debent ex-
aminari, examinati faciunt aliqualem fidem,
quia faciunt quale quale indicium, vt DD. lo-
quuntur. Bald. in L. Martinus. ff. de quęst. & in
L. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fi-
de Catho. Salic. in L. Si seruos, C. de testi. Glos.
in L.3. ff. de testi. Quod latius probat Marsil. in
tract. §. Diligenter. à num.141. Ergo magis cre-
dendum illi testi, qui debuit examinari, quia
maiorem fidem facit. Si enim id quod videtur
minus adesse, adest: multò magis quod magis
videtur adesse, adest. Sed maleficus de se con-
fessus, examinari debet de cõplicibus, ex LL.
& communi sententia: Ergo.

Duodecima ratio sumpta est ex praxi Ec-
clesiæ, quæ tradit eis esse habendam fidem.
Nam omni tempore Iudices ex huiusmodi
denunciationibus inquisiuerunt contra de-
nunciatos, vt patet ex Malleo Malefi. & Bulla
Innocentij VIII. Malleo præfixa: Nicolao In-
querio & Barth. Spineo, S. Palatij Magistro

in lib. de Strygibus, & Paulo Grillando Iurisconsulto, caussarum Criminalium in vrbe Iudice, in li. 2. de Sortilegijs. Omnes enim dicti & alij, processus instituerunt secũdum formam Iuris, in inquisitione hęreticorum seruãdam. Sed in hac forma continetur, vt credatur consortibus, ex lib. 6. de hæret. cap. In fidei fauorem.

2. Conclusio. *Certum etiam est, quod maleficis de se confeßis non habetur tanta fides, quanta hominibus integræ famæ, opinionis & vitæ.*

OMNES in hac re conueniunt: quia ex confessione proprij criminis, aliquo modo eorum in opinione hominum læsa est fides: Alias etiam ad trium vel quatuor denunciationes posset aliquis damnari: quod non est in praxi, vt in Conclusione vltima plenius declarabitur.

3. Conclusio, *Confeßio malefici contra socium, facit indicium ad torturam.*

NOTANDVM: hæc Conclusio duplicem potest habere sensum: vnus est, quod cõfessio vnius contra socium sit sufficiens ad torturam, absq; alijs indicijs & adminiculis, & sic tenẽt Cynus in L. fin. C. de accusa. Anthon. de Butrio in cap. 1. de confess. Paulus de Leazaris

ris in ca.grauis. De depoſito, vt citat eos Alexand.lib.3.conſil.89.incipiente: Viſo themate anteſcriptæ. In eundem videntur deſcendere ſenſum Ioan. Immol. & Panorm.in cap. d.de confeſſ. Angel.in d.L.fin. & Dinus in tractatu de quæſt. Secundus ſenſus eſt, quod confeſſio vnius contra ſocium, vnum faciat indicium, non per ſe ſufficiens ſine alia præſumptione vel indicijs; & hunc in Concluſione intendimus.

Probatur nunc Concluſio, pręſuppoſitis ſuprà probatis. In criminibus exceptis ſocium interrogandum de ſocijs, & Maleficium eſſe è numero exceptorum. In criminibus exceptis dictum ſocij facere indicium ad torturam, à fortiori probat authoritas Doctorum pro primo ſenſu citatorum. Nam qui ſentit id, quod maius eſt, multò magis id quod minus eſt, ſub eodem gradu ſentire dicitur. Deinde in ſenſu noſtro tenent communiter Doctores, in criminibus exceptis confeſſionem ſocij contra ſocium facere indicium ad torturam: Innocẽtius in cap. Quoniam. de teſtib. Gloſſ. in L.fin. C.de accuſ. & in L. Quoniam liberi. C.de teſt. quam ibidem Doctores ſequuntur. Alexand. in d.conſil. & in lib.2.conſil.211.incipiente. Viſa facti renunciatione. Philippus Decius in conſil.189.num.7. & 10.incipiente, Lætatus ſum plurimùm, &c. Idem in cap. Quoniam de teſt. Philip. Corneus vol.1. conſil.58. Hyppol.

Marsil. in consil. Criminal. consil. 22. & 109. num. 11. & in L. 1. §. D. Antoninus. ff. de q. & latè in praxi criminali. §. Diligenter, à num. 59. Ludouic. Roman. in consil. 154. Bald. 1. vol. consil. 95. Conrard. Lancilott. in tractat. de offic. prætor. in criminal. in tit. de negatione criminis & tormentis, num. 23. Albert. Gandinus in tractatu maleficorum, in Rubr. de quæstionibus & tormentis: & hæc est communis sententia, vt tradit Iul. Clarus lib. 5. sententiarum. §. fin. q. 21. vers. Sed quid in criminibus exceptis. Idem confirmo ex definitione & differentia indicij leuis & grauis, secundum practicos. Leue est, cui contingit frequenter abesse veritatem. Graue, cui contingit frequenter adesse veritatem. Sed maleficorum denuntiationibus non solùm frequenter, sed aut ferè semper, aut semper contingit adesse veritatem, vt Iudicum experientia & processibus constat, ergo denunciatio malefici contra socium facit indicium graue: quia cui competit definitio, competit & definitum.

4. Conclusio. *Confeßio vnius socij in maleficio contra alium, est sufficiens ad inquirendum in criminibus exceptis.*

Probatvr. Confessio huiusmodi aliquem habet effectum, vt constat ex dictis. Ergò ad inquirendum: cùm per se nō sufficiat ad tor-

ad torturam, imò in non exceptis tradunt Doctores nominationem socij efficere, vt Iudex possit inquirere: quantò magis in exceptis? Deinde nostram Conclusionem tenent communiter Doctores, vt docent Clarus loc. citat. vers. Retenta ergo communi Conclusione. Et ante hunc Ludouic. Romanus in L. Et si certus. ff. ad Syllan. Augustin. ad Angelum Aretin. in tract. malefi. in verb. Fama publica, n. 31. Roland. in cons. 73. lib. 1. & alij alibi.

Ex hac Conclusione sequitur, quod Iudex habita confessione vnius malefici contra participem criminis, debet cautè inquirere circa nominati statum & conuersationem, & indagare an alia reperiantur indicia.

5. Conclus. *Confessio socij contra complices & participes in crimine, in maleficorum scelere, si aliam habet præsumptionem adiunctam, vel indicium, aut indicia, facit indicium ad torturam sufficiens.*

PROBATVR Conclusio ex Gloss. & Saliceto in L. fin. C. de accus. vbi Salicet. dicit in exceptis talem confessionem siue nominationē secundum Doctores facere indicium ad torturam, quam ipse moderatur ex Glos. citata, si talis nominatio sit cóiuncta cũ alia præsumptione: & hanc doctrinam Saliceti Doctores in praxi sequuntur, vt testatur Iulius Clarus in

q. d. &

q.d.& in specie Alexand. lib.3. consil. 59. incipiente: Viso themate. Albertus Gandinus loc. citat. Francis. Brunus de indicijs & tortura loco d. vers. Qualis autem sit modus. Guido à Suzaria, de indicijs & tortura. num.49. & ibid. in addit. Ludouicus Bologninus. Hyppolit. Marsil. in cons. 28. nu.17. & in cons. 130. nu.42. vbi latè probat ex Alexand. & alijs. Atque hîc pro lectore notandum, quando citantur consilia Marsilij, intelligendum de criminalibus, & non ciuilibus in hac materia.

Circa hanc Conclusionem & alias de confessione socij criminis, secundum Doctores notãdum est, ad hoc vt dictum socij faciat indicium ad torturam, requiri, vt in tormentis confiteatur. Sic tenent communiter Doctores: quia cùm sit infamis & vilis factus ex confessione proprij criminis, purgandus est talis defectus tortura. Bald. 1. vol. cons. 95. Alexan. 5. vol. cons. 152. incipiente. Viso processu, nu.17. Raphael Fulgos. cons. 173. incipiente. In caussa inquisitionis. Marsi. cons. 22. n.22. & 109. nu.13 & in pract. criminal. §. Diligenter. nu.61. Gandinus de quæst. & torment. §. Nunc restat formare. Alberi. in L. fin. C. de accusat. Addo his ea, quæ secundum Baldum, Salicetum, Oldratum, & alios, Iason in L. Cunctos populos. de summa Trinit. & fid. Cath. num.70. in prima lectura, & in 2. nu.51. docet infames in criminalibus cum tortura admitti, ad hoc vt indi-

indicium faciant ad torturam, in subsidium: quæ communis Doctorum est sententia, vt infrà constabit. & licet Couarruuias lib. 2. variarum Resolutionum, cap. 13. nu. 8. videatur tenere, quod tantum in ciuilibus id obtineat, vt periurium & infamia tormentis purgentur: tamen ipse intelligendus est, quantum ad absolutam probationem: & ita communi non aduersatur, imò maximè fauet. Quia vt Bartol. in L. fin. in fine. ff. de in lit. iurand. vult, quotiescunq; probatio probat in ciuilibus: in criminalibus facit indicium ad torturam, qđ comprobat Marsi. in pract. d. §. Diligenter. nu. 133. Quod autem socij criminis cum tormentis admittantur, valdè iuridicum est, & in quibusdam locis seruatur. Dicit tamen Chassanæus in consuetudinib. Burgundiæ, in Rubr. 1. se hoc sępè allegasse in curia Francię: Curiam tamen non attendere in delictis atrocioribus, quæ fiunt de nocte, & clandestinis: sed admittere, propter difficultatem probationis, probationem sociorum criminis sine tortura, in casibus, quibus socij criminis admittuntur. Seruāda autem in hac re consuetudo loci, vbi ius dicitur, vt tradit Clarus q. cit. Constitutiones Imperiales Criminales Caroli V. quamuis declarent socium contra socium facere indicium ad torturam, inter alias conditiones, nulla tamen fit mentio, quod debeat fieri nominatio in tortura, vt est videre in articulo 31.

Con-

Concedendum tamen maximè in vilibus personis, Confessionem reddi probabilioré, quãdo examé fit in tormentis. 2. q. 1. can. In primis. & 5. q. 5. can. Illi qui. & L. ob carnem. & L. 2. ff. de testib. & in Auth. de test. §. Si verò etiã. Aduertendum tamen pro praxi, non esse necessarium, vt confitens actu tractus sit ad tormenta, modò metu tormẽtorum confiteatur. Quia confiteri in tormentis, & metu tormentorum, æquiparantur in iure, vt tradunt Bartol. in L. 1. §. D. Seuerus. ff. de quęst. Bald. in tractat. de quæst. & torm. Guido à Suzaria de indicijs & tortura. num. 72. & ibid. in addition. Bolognin. & communiter practici. Metu autem tormentorum fit confessio, non solùm quando actualiter tortura adhibetur, sed etiam quando est in locum tormentorum ductus ad torquẽdum, vel præcedunt minæ tormentorum, secundum Angelum ab Aretio in tract. malefi. verb. Fama publica. Bartol. in d. L. 1. Gandin. in tract. de malef. in Rub. de quęstio. & torment. Marsil. in Pract. Criminali. §. Expedita. num. 10.

Sed hîc exurgit dubium.

An ad hoc vt dictum socij faciat indicium requiratur, vt deponat cum iuramento?

Marsilius in Pract. §. Diligenter. à num. 63. tenet quod sic: & propterea dicit se Bononiæ semel

ſemel liberaſſe à furca quendam furem, nomine Ludouicum de Pariſijs. Eundem ſequitur Iulius Clarus in d.q. 21. verſ. Quæro nunquid ad hoc: & dicit, quod ſic ſemper viderit obſeruari. Sufficit autem vt fiat iuramentum, vel ante torturam, vel pręſente ipſo, contra quem deponit, prout ſeruatur in confrontatione teſte Boërio de inciſ. 319. Marc. Anton. Blancus in tract. de indicijs, nu. 384. tenet contrarium, vt citant eum Clarus & Menochius lib. 2. de arbitrar. Iudi. quæſt. nu. 60. Tradit Menoch. ex aliorum authoritate praxim eſſe ſeruandam: & hoc videtur tenendum. Requirunt enim iura & leges iuramentum in teſte, qui plenè probare debet, quod nō eſt in propoſito: quare tantus rigor iuris non attenditur. Pro cuius rei confirmatione facit, quod idem Marſil. in eod. §. infra. n. 143. latè probat, teſtem examinatum ſine iuramento facere præſumptionem. Hoc tamen ſemper faciendum à prudenti & timorato Iudice, qui Deum & iuſtitiam ante oculos habere debet, vt quando Reus complices, in caſibus, quibus tenetur, nominat, eum admoneat, vt propriæ memor ſalutis, nemini iniuriam faciat, ſed bene conſideret, quid loquatur, imò & interrogare poterit reum, an in animam & conſcientiam ſuam velit recipere, ſic ſe rem habere: hoc enim induit quaſi rationem iuramenti.

His

Hîc libet pro nostra materia mouere dubium.

An dictum mandatarij solum sine alijs adminiculis vel indicijs, faciat indicium ad torturam contra mandantem?

EXEMPLI gratia, in præsenti crimine inter maleficos & maleficas sunt homines inferioris sortis, vilis conditionis, mediocris status, & superioris: Nunc maleficus vilis conditionis & pauper fatetur se grandinem mouisse, ad perdendum frumentum. Ipse est pauper, mendicat panem, mallet frumenti copiam, quàm inopiam: præsumit meritò Iudex talem motu proprio non fecisse, sed alio mandante, vel alijs superioris ordinis. Interrogat de mandantibus vel mandante: Mandatarius verò reuelat & denunciat mandantem. An talis denunciatio faciat indicium solùm, ita vt mandans possit capi & torqueri? Ante resolutionem notandum est, quod mandatarius potest interrogari de mandante, quãdo præsumptio est verisimilis, eum fecisse ex alterius mandato. Deinde aduertendum, etsi mandans non dicatur propriè facere, interpretatiuè tamen, vt Doctores loquuntur, concurrit. Vnde tenetur de delicto mandatarij, & punitur eadem pœna regulariter, qua mandatarius. Bartol. in L. Non solùm. ff. de iniurijs.

rijs.§.Si mandato: & eſt communis opinio, vt teſtantur Albert. Gandinus in tractatu de maleſic. in Rubrica de pœnis. Iulius Clarus lib. 5. §.fin. q.89. Lancilottus in tractat. de offic. prætor. in cap. de mandante homicidium. Didac. Couarr. in Clement. Furioſus de homicidio. Hoc tamen ſciendum eſt, quod quando mandans eſt potens & ſeuerus erga eos, mitius puniendus eſt mandatarius: quia cùm actio tum minus ſit voluntaria, minus in eadem ſpecie peccat. Metus enim etſi non tollat, minuit tamen voluntarium.

Reſpondetur nunc conformiter ſuperioribus Concluſionibus, quod mandatarij dictum ſolum ſine alia præſumptione, vel indicijs non eſt ſufficiens ad hoc, vt mandans poſſit ſubijci tormentis, vt patet ex proxima Concluſione. Deinde ob aliã rationem, quam ponunt Clarus d. lib. quæſt. 21. & Marſil. in §. Diligenter. num. 39. Quia aliàs eſſet in poteſtate cuiuſlibet hominis ſceleſti, & vilis perſonæ, vt vir probus ſubijceretur tormentis: quod eſſet impium & abſurdum, & ita dicit Clarus, quod viderit ſemper ſeruari: hoc tamen modo, vt in criminibus exceptis leuiores ſuſpiciones ſufficiant, quàm in non exceptis. Quæ praxis bene notanda eſt ad propoſitum, quod propter atrocitatem criminis, & occulti exercitij naturam, leuiores ſufficiãt ſuſpiciones: ſicuti etiam in hæreſi omnium iudicio leuiora argumen-

ta & signa, quàm in alijs, acceptantur ad præsumendum ex L. 2. C. de hæret. Felin. in cap. literas. de præsumpt. Lancilott. in d. tract. in cap. de hæret. num 8.

Dicet quispiam, cùm hîc agatur de indicijs, quot indicia requirantur ad torturam? Respondetur, secundum Doctores, in praxi ita seruari, quod per vnũ indicium, si sit proximum, procedatur ad torturam: vt si sit vnus bonus testis de visu, vel Confessio extra iudicium, vel res reperta apud reum præsumptum. Atq; etiam duo leuia vnum sufficiens ad torturam efficiunt, vt Doctores practici, Lancilott. in d. tract. in cap. de negatione criminis, nu. 29. Marsil. in pract. & alij colligunt ex Bart. L. fin. ff. de quæst. Quod autem de cõsuetudine seruetur, vt propter vnum indiciũ Reus tormentis subijciatur, attestantur Ioan. Andreas in addit. ad Speculato. in tit. de præsumpt. §. Species. Alexan. lib. 1. cons. 77. Albert. in L. Si quis alicui. C. ad L. Iul. Maiest. & hæc est communis opinio. vt tradunt Clarus li. 5. §. fin. q. 84. & Marsi. in pract. Criminal. §. Diligenter, à n. 177. Animaduertendum est, quod in materia indiciorum & torturæ non potest in omnibus dari certa regula, propter varios casus emergentes. Ideò Iudicis arbitrio multa relinquuntur, an vnum sufficiat indicium, vel plura, vel quale. Iudicis tamen arbitriũ in hoc sicut in alijs omnibus, debet esse iuri & æquitati

tati consonum: aliâs non valet, nec debet sequi propriam conscientiam, sed publicam & regulas legum, vt latè Marsil. in pract. loco cit. à num. 27. prosequitur: quia in arbitrijs Iudex debet facere suum arbitrium cum consilio peritorum. Quando enim dicitur aliquid relinqui Iudicis arbitrio, non est is sensus, vt fortasse indocti iudices, & iuris imperiti intelligũt; quod quisque Iudex pro suo sensu & cerebro possit decernere, ita vt pro ratione sit voluntas propria, sed quod Iudex consideratis circunstantijs rerum & personarum, necnon etiam legum decretis, & doctorum sententijs, arbitretur quod iuri & æquitati consonum erit, quando lex expressè de iustitia non statuit. Vnde arbitraria, quæ dantur iudicibus, intelliguntur concedi, secundum mentem legis, & arbitrium intellectus rationis, vt rectè docet Andreas Barbatius in ca. 1. de constitut. num. 167. Si autem lex quid certi statuat in casu, legi standum est. Hinc infertur, illa indicia maximè quæ leges ponunt, & DD. ex legibus colligunt, obseruanda esse. Deinde breuiter deduco (inferius latius Deo duce probaturus) in materia maleficorum peccare quosdam Iudices Iurium ignaros, qui requirunt tantam copiam indiciorum, vt ex natura & statu istius exercitij, quod occultissimum est, vix vnquam sit, aut esse velit, qui aut accusare, aut denunciare audeat: maximè cùm

regulariter omne indicium, secundum communem sententiam, quam etiam Constitutio Criminalis Caroli Quinti in articulo 23. complectitur per duos testes probandum sit: Cùm tamen iura, Doctores, & praxes doctissimarũ Curiarum, in enormibus, clandestinis, & occultis, ne crimina impunita maneant, Diuina maiestas grauissimè lędatur, atq; ad iram prouocetur, & Respub. patiatur: leuiores & minores quàm in alijs admittant suspiciones, & minora argumenta seu indicia requirant, vt in probatione sextæ Conclusionis euidenter probabo.

Aliud hîc dubium incidenter soluendum, quod sæpe in praxi occurrit: Casus talis est. Maleficus indicijs sufficientibus, & seruatis seruandis in tortura coram Iudice, notario & assistentibus proprium crimen confessus, deinde de consortibus interrogatus, cùm iure & potuerit & debuerit interrogari, denunciauit duos, vel duas, vel plures: quam confessionem ratam habet, & confirmat, dum est ad banchum Iuris, vt vocant, & sententiam expectat. Sentẽtia lata proceditur ad executionem, & dum est in manibus Carnificis, locum præparatum ad incinerandum intraturus, vel instantia partis denunciatæ, vel importunitate admonentium mortis, & vrgentium per animæ salutem, vt cogitet, verè, an falsò denunciauerit: reus perturbatus hisce vel similibus

ver-

verbis, dum in extremis militat, vertit se ad populum, dicens ad Iudicem, vt paululum expectet, & ait, in præsentia omnium. Rogo vos omnes, vt mihi ignoscatis, atq; pro anima mea Dominum rogetis, & quia illos vel illas denunciaui tanquam participes criminis: excuso eos, & dico me nihil mali de ipsis scire. Vel, delatis pręsentibus & instantibus respondet: habeo vos pro bonis & probis. Quibus peractis non est amplius locus verbis, sed proceditur ad executionem. Difficultas nunc est, an confessio in extremis facta elidat primam confessionem, in tortura & iudicio factam, ita vt prior non sit amplius indicium ad torturam contra denunciatos, iuxta modum in Conclusione expositum.

Videtur quod elidat, tum quia confessio nulla, & non perseuerans, eiusdem censetur virtutis, apud Doctores: tum quia quilibet in articulo mortis memor salutis præsumitur. can. Sancimus. 1. q. 7. & Gloss. in cap. literas. de præsumpt. Quæstio hæc parum apud Doctores trita est. Eam in casu furti mouet Marsilius in pract. Criminali. §. Restat. in principio, & soluit in partem negantem: & sic etiam in præsenti resoluimus: Non esse standum tali confessioni, quæ in extremis fit: & probatur ex L. Si quis in graui. §. Si quis moriens. ff. ad Syllan. vbi per illum textum Bartolus & alij dicunt, quod si aliquis Iudex, constitutus in mortis

articulo, dicit se falsam tulisse sentētiam, non statur ipsius dicto, nec ei creditur ad annullandum sententiam: & multis alijs iuribus & allegationibus prosequitur dictus auctor. Prętérea eadem solemnitas requiritur in destruendo, quæ exigitur in construendo: nec non etiam eadem solemnitas postulatur in reuocatione actus, quæ in celebratione. Sed talis reuocatio in articulo mortis fit extraiudicialiter, sine debita solemnitate: denunciatio verò facta est seruatis seruandis in iudicio: & actus fortior est, qui fit in iudicio, quàm qui fit extrà, iuxta Gloss. receptam in Authen. Generaliter. C. de Episc. & Cleric. Ergo posterior confessio nō derogat priori. Atq; in maiorem cōfirmationem optima est ratio. Rei cùm ducuntur ad supplicium, & sunt in puncto mortis, adeò concutiuntur timore, & perturbātur angustia necis, vt quasi alieni à mente videantur, & plenum iudicium non habeant, & oppressi mortis timore sunt veluti similes mortuis. Adhæc: talis persona, maximè si moriatur pœnitens sana mente & ratione, nō confirmasset primam confessionem factam in tortura, quando sententia danda erat ad banchum iuris: tunc enim conscientiam suam aperuisset, & reuelasset excusando, quod in tormentis timore pœnæ, ad liberandum se à tortura, vel alia affectione mota, denunciasset tales, tanquam participes criminis, contra

veri-

veritatem. Si autem in iudicio persistit in prima confessione, veritatem dixisse, & consensum præbuisse, in primam præsumitur. Quia qui tacet, quando loqui tenetur, & interrogatur, pro consentiente habetur. Ex his similibusque argumentis videtur concludendum, quod in foro exteriori talis excusatio in extremis non elidat primam confessionem: quamuis maximum quiddam apud Deum & homines sit, quod ille reus statim moriturus exculpet, & excuset, quem inculpauit. Quod in contrarium obijcitur, verum est, quod confessio non perseuerans, æquiparetur confessioni nulli: hoc tamen intelligitur vsque ad sententiam condemnatoriam. Si reus non perseueret in confessione facta in tortura, non potest condemnari vi prioris confessionis. At alia ratio est post sententiam. Quod verò adducitur: moriens præsumitur memor salutis, verum est, si constanti & sana mente, & deliberato iudicio respondeat, & non perturbetur timore mortis, vel instantia importuna partium, aut solicitantium. His addo, quod Baldus ait, in tractat. de pace Constantiæ. §. extra quæro. num. 66. qui tractatus habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 77. quem sequitur Iason. in L. 1. ff. Per quam factum erit. num. 16. Non omnis qui moritur, vel est in extremo vitæ constitutus, est Sanctus Ioannes Baptista, licet receperit corpus

 Christi.

Christi. Vndelicet sit aliqualis præsumptio, non tamen tanta, vt multùm probet. Ex his duo elicio: Primum, pro Confessarijs, qui talium reorum audiunt confessiones in casibus, quibus socios criminis tenentur denunciare, vt admoneant eos seriò in confessione, ad denunciandum eos, quos in conscientia, ex certa scientia, sepositis omnibus humanis affectionibus, nouerint consortes, Iudici coram notario & testibus, & si quos fortè in tormentis ex ódio, inuidia, vel timore pœnæ, vel alia caussa cótra veritatem denunciassent: reuocent cum éadem solemnitate, ante sententiam. Quia si postea Confessarius reum comitetur ad supplicium, & tunc sæpius inculcando admoneat vt memor salutis, si quem iniustè denunciasset, eum reuocet, stimulis conscientiæ ex vna parte, cùm mors instet, & ratio reddenda sit: & ex altera anxietate mortis exagitatus facile cótingere posset, vt totã primam Confessionem in dubium reuocaret. Secundum, vt Iudex nunquam permittat, sententia lata partes accedere ad instandum & molestandum reum, sed si iudicet cófrontandos, vt loquuntur, id fieri curet ante sentẽtiam pro commoditate. Aliàs si post, quid per importunitatem reuocetur, generatur aliquo modo præiudicium tum iudicio, quod sanctum esse debet, & sine mendacio, tum etiam ipsi reo, qui falsum dixit, aut in falsum consensum dedit, dum loqui debebat,

& ta-

& tacuit, si postea non stet confessioni: Nec etiam secundum leges talis subsecuta reuocatio, vt suprà dictum, magni ponderis est, præsertim quando prima confessio fulcitur adminiculis, quæ ipsam probabilem reddunt. Vide ad hanc materiam Constitutionem Criminalem Caroli V. in art. 31. vers. Zum fünfften. Huic resolutioni multum fauet, casus in simili expressus in L. Si quis in graui. §. Si quis moriens. Ad Syllania. vbi non creditur vulnerato morienti, qui in extremis vitæ, exempli gratia, dicit se à Titio vulneratum, nisi potuerit aliter probare. Ex qua lege Angelus ibidem, & Marsilius cons. 5. num. 14. & cons. 109. tradunt dictum morietis facere indicium ad torturam. In contrarium est communis opinio, facere aliqualem præsumptionem, sed non tantam, quæ sufficiat ad torturam. Stephan. Bertrand. lib. 2. cons. 137. & alij multi, quos citat & sequitur Iul. Clarus lib. 5. quæst. 21. Vnde Constitutiones Criminales Caroli V. in art. 28. determinant, quòd sermo morientis, si quem denunciet, aliquod faciat indicium.

Cùm in crimine maleficiorum denunciantes sæpè sint varij in confessione, dubitatur meritò: Cui confessioni standum?

HAEC quæstio si in generali tractetur, intricatissima est, & eam ad longum ex re-

centioribus tractant, Didacus Couarr. lib. 2. variarum Resolut. cap. 13. Anthonius Gabriel. Romanus li. 7. communium Conclusionum, conclus. 26. 27. 28. 29. & seq. Iul. Clar. lib. 5. Sententiarum iuris. §. fin. & latissimè Menoch. lib. 2. de arbitrarijs Iudic. qq. casu. 108. Sed omissis alijs, quantum ad nostrum propositum, sit

Prima Conclusio. In crimine hæresis & negotio fidei, si quis de seipso testificetur, & de alijs, etiamsi ex interuallo fuerint contraria testimonia prolata, nihilominus statur illi testimonio, quo hęresis reuelatur, etiamsi prius testimonium iuramento sit firmatum, & hæresin non detegat, secundum verò detegat, secundo potius statur: ex textu & Glos. c. Accusatus. §. licet, de hæret. in 6. Felin. in ca. Cum in tua. col. 2. de testib. Menoch. loc. cit. num. 13. Couarr. vbi suprà num. & alij ab eo citati. Ratio redditur à Repertorio inquisitorum in verbo. Testes. Couarru. & Menochio: Ne tam horrendum crimen, in perniciem Christianæ religionis, omninò maneat occultum. Vbi tamen seruanda est consideratio d. §. licet, vt ex manifestis indicijs appareat, talem non ex animæ leuitate, vel odij fomite, seu pecuniæ corruptione, sed zelo fidei & religionis suum testimonium corrigere, ac quod renelat, reuelare. Et hoc est priuilegium concessum in fauorem fidei & religionis. Tantus

enim

enim est fauor fidei, vt quamuis in alijs crimi-
nibus in dubio tutius sit nocentem absoluere,
quàm innocentem condemnare: in hæresi ta-
men & negotio fidei, in dubio quis præsumi-
tur hæreticus, quantum ad condemnationem
pœnitentiæ imponendæ in foro Ecclesiæ, pro
vtilitate animæ. Franciscus Squillacens. de fi-
de Catholica. cap. 34. Glossa, & Immolen.
ab eo citati. Iosephus Mascardus de Proba-
tionibus, volum. 1. Conclus. 495. num. 8. & alij,
quos ipse citat.

Secunda Conclusio. Quod de hæresi & nego-
tio fidei dictum, quantum ad testium varie-
tatem, idem seruandum est in crimine malefi-
corum. Tum, quia eadem ratio multo for-
tius in hoc crimine militat: Cùm hoc crimen
maleficorum omni crimine sit atrocius, ma-
ximeque sit in perniciem Christianæ religio-
nis, plurimaque mala in Rempubl. redun-
dent, si lateat: Tum, quia crimē maleficorum
omnium iudicio refertur ad hæresin: Tum
quia omni tempore, Inquisitores seruârunt
modum probandi & detegendi hoc crimen à
canonibus præscriptum pro hæreticis. Vt est
videre apud Doctores mallei malefic.
Syluestr. Bartholom. Spineum,
Nicolaum Iaquerium,
& alios.

6. Con-

6. Conclusio. *Confeßio duorum vel trium contra aliquem, vel aliquos participes criminis, regulariter facit indicium ad torturam, in crimine maleficorum.*

HANC Conclusionem sic intelligo: si duo vel tres socij rei inuenti in tormentis, de se confessi, simul vel successiuè denuntient alium, vel alios, faciunt indicium, vel indicia sufficientia cōtra talem, vel tales, ad torturam: si in confessione constanter perseuerent, pœnitentes ad iudicium accedant, morientes cum contritione, ita vt ex circunstantijs adiunctis non possit præsumi eos mentiri: &, si alia non sint indicia, Iudex potest & debet ex lege naturali suprà insinuata, & ratione officij, tales denunciatos apprehendere, inquirere, & torturę subijcere. Et in tali cōfessione multum est obseruandum, an reus sæpius confessionem contra alios reiteret, & geminet in tormentis postea, & ad banchum iuris: quia geminatio arguit magnam firmitatem animi & propositi. Marsil. in cons. 113. num. 2. & in L. 1. ff. de quæst. §. Quæstioni. Felin. in ca. si cautio, De fide instrumentorum, num. 39. Decius in consil. 185. num. 10. Talis etiam geminatio & reiteratio præsupponit deliberationem, iuxta Gloss. in cap. Si quis iratus. 2. q. 3. Qua de caussa non est reuocabilis prætextu erroris aut falsitatis. Ludouic.

douic. Roman. in conſ. 346. incipiente, in hac cauſſa. Barth. in L. Cùm ſcimus. C. de Agricolis & cenſitis. lib. 11. Bald. in L. Nec damnoſa. C. de precibus Imperat. offerendis, & alij iam citati. Dictum in Cóclusione (regulariter) quia poſſit eſſe caſus, in quo tam paucæ denuntiationes non ſufficerent: vt ſi vir in poteſtate & authoritate conſtitutus, à ſubditis denunciaretur tanti criminis, poſſit fortaſſè præſumi, ex odio factum, vel alio humano reſpectu, præſertim ſi nullæ aliæ adſunt præſumptiones coadiuuantes. Si tamen tales denunciationes multiplicentur à perſonis infimæ, mediocris, & fortaſſis æqualis (conſideratis conſiderandis) conditionis & ſtatus hominibus: iuſtitia vendicat ſibi locum. Videndum etiam, an tales denunciantes ſint maioris authoritatis habiti: tunc enim eorum denunciationes ſunt maioris etiam virtutis, in æquilibrio rationis, contra pares, ſi debitæ ſeruantur conditiones. Propter hoc enim crimen licet quemlibet, nõ obſtante dignitate, torturę ſubijcere, & inuentum reum punire ex L. Etſi excepta. C. De malef. & mathem. Probatur nunc Concluſio ſic declarata.

Primò, authoritate omnium DD. allegatorum in 3. & 5. Concluſ. Nam cùm dubitant, an vnius confeſſio in exceptis ſufficiat ad torturam, præſupponunt duorum vel trium ſufficere: & communis & in praxi recepta opinio tenet,

tenet, cõfessionem siue nominationem vnius facere indicium ad torturam, si alia præsumptione vel indicio iuuetur. Sed hîc in proposito vnius inculpatio, vel nominatio coniungitur nominationi alterius. Ergo.

Secundò, ex communi sententia, vt supra ostensum est, vnum graue indicium & proximum sufficeret regulariter ad torturam. Sed inculpatio duorum vel trium facit grauissimum contra tertium: cùm vnius faciat graue, ex definitione grauis indicij, & proximum: cùm omnes rerum circunstantias nominans posset significare & aperire viam ad vlteriorem inquisitionem.

Tertiò, in crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, duorum sociorum confessio contra socium vel socios, sufficeret ad torturam, ex cap. In fidei fauorem. in 6. de hæret. & 6. quæst. 1. cap. Si quis cum militibus. & in L. Quisquis. C. ad Legem Iuliam Maiest. & communi doctorum sententia. Ergo & in nostro casu: quia vbi est similis ratio, idem ius est. ff. ad Legem Aquil. L. Illud. & vbi maior ratio, maius ius. Ratio autem in dictis criminibus est enormitas criminis, & reipubl. damnum. Sed magnitudine & immanitate hoc crimen omnia superat, maximaque damna in rempubl. redundant, vt omnium confessionibus constat, & hisce infœlicissimis temporibus Respubl. experitur. Hinc bene Lambertus

Danæus

Danæus cap.5. in dialogis de ſortiarijs & maleficis, ait: Sunt à fide ſceleratiſſimi apoſtatæ, Dei potentiæ perfidi abiuratores, rei læſæ Maieſtatis diuinæ, transfugæ teterrimi, proditores Dei fœdiſſimi, aſſeclæ diaboli turpiſſimi, deniq; diabolici venefici & impoſtores. Hæc ille. Si ergo in crimine læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ, duo ſocij criminis contra participes faciunt indicium ad torturam ſufficiens, imò fortaſſè plus probant in defectu aliorum (nam iura eos in teſtes admittunt indiſtinctè) quis negabit in nefandiſſimo ſcelere duorum vel trium teſtimonium, de ſe confeſſorum, contra alios ſufficere ad torturam? quæ ſolum eſt medium ad inquirendum veritatem. Quid immanius, quàm Deo datam fidem abnegare, cum Diabolo fœdus contra diuinam maieſtatem, eiuſque ſanctos contrahere, Dæmonem adorare, ſanctiſſimam Dei genitricem blaſphemijs impetere, hoſti communis ſalutis obedientiam, homagiumque præſtare? Etenim qui in religionem diuinam peccat, omnibus facit iniuriam, & publicum crimen committit. c. Vergentis. de hæreticis. & C. eod. tit. L. Gazaros. Si ergo. vt L. 2. ibidem definit, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduerſus eos ſanctionibus debent ſuccumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis, & tramite detecti fuerint deuiare: quanto magis qui tot

tamq;

tamque enormibus flagitijs, non dico deuiare à fide, sed totam religionem conculcare maximis argumentis cognoſcuntur, & deteguntur?

Quartò: in crimine latrocinij, & alijs exceptis, omnium practicorum iudicio, duorum vel trium denunciationes contra conſortes criminis ſufficiunt ad torturam, ex legibus ſuprà citatis & allegationibus. Et ſic practicatur in rebuſpubl. bene inſtitutis, doctiſſimorum virorum conſilijs, vt bene docent experientia, & aliorum teſtimonijs Iul. Clarus lib. 5. §. fin. pract. criminalis. q. 21. verſ. Sed pone. Chaſſanęus in Conſuetudinibus Burgundiæ, Rubr. 1. §. 5. num. 123. verſ. Et quantum ad laicum. Raphaël Fulgoſius in conſil. 173. Alexan. conſ. 89. li. 3. incipiente, Viſo themate ante ſcriptæ. In crimine hæreſis duos tantum ſufficere probat pluribus allegationibus. Ioſeph. Maſcard. vol. 2. de probat. Concl. 857.

Quintò. Omnium Doctorum iudicio, in defectum aliarum probationum, & in ſubſidium, admittuntur teſtes non integri, inhabiles, infames, & ſocij criminum, quando ex natura rei & actus alij haberi nō poſſunt, iuxta communem rerum curſum. Sic tenent Panorm. Baldus. Hoſtien. Felinus & alij, in cap. fin. de teſt. cogend. Anthon. à Butrio in cap. Tertio loco, de Probat. Ioann. Andreas in addit. ad Speculat. tit. de teſte. §. 1. verſ. Quid ſi olim.

olim. Bald. Glos. & alij d. in C. de testib. L. Quoniam liberi. Alexand. lib. 2. consil. 320. incip. Et viso themate. & eod. lib. 2. cons. 166. incip. Animaduersis. & lib. 5. cons. 152. incip. Viso processu causæ. Philip. Cornæus 1. part. cons. 58. incip. Post reditum cõsilium dicitur mihi. Paul. Castr. 1. part. cons. 348. incip. Notãdum quod adulterium. Decius in cons. 189. incip. Lętatus sum. à num. 10. Marsil. consil. 41. num. 6. & consil. 61. & 102. num. 7. & in pract. criminal. §. Diligenter. à nu. 81. Mattheus Mathesil. in singularibus. versic. Nota quod subsidium, pag. penult. Landfranc. in tractatu de depositionibus testium. num. 102. Salyce. in L. Ea quidem. C. de accusat. Iason in L. Cunctos populos. De summa Trinit. & communis ibidem. Mart. Nauarr. in Manual. Confessar. cap. 25. num. 49. & 50. Plurimas ad hoc congregat allegationes Anthon. Gabrielius, Romanus Fisci Apostolici Aduocatus lib. 1. communium Conclusionum, in Rub. de test. Conclu. 7. Sed in crimine maleficorum aliter veritas haberi non potest, ex natura ipsius rei & actus, iuxta communem rerum cursum. Eorum enim exercitia, conuenticula, coniurationesq; de nocte fiunt, & in locis secretis, & ab hominum consuetudine remotis. Vnde dicuntur striges, quia quasi aues nocturnæ de nocte strident, vt notat Syluest. in summa, verb. Hæresis 3. & sua maleficia exercent. Quæ autem de nocte fiũt,

& in locis secretis, difficilis sunt probationis, vt pulchrè ostendunt Alexand. in d. cons. 166. & Marsil. in cons. 5. Si autem aliquod in rerum natura crimen est, quod aliter probari non possit, nisi per consortes & socios criminis, hoc profectò est, vt rei natura ostendit, & experientia rerum magistra docet.

Nunquid princeps tenebrarum est authoi principalis, qui odit lucem, & omnia inuisibi liter operatur? & quis probus eorũ tractatibu & conuentibus interest, aut interesse permit titur, vt sit testis omni exceptione maior, qu testimonium ferat? Quis enim vir vxorem ha bés, cum qua noctes diesq; versatur, ipsam in nocentem affirmare audebit? Aut quę mulier virum ab hoc crimine liberum pronunciabit Hîc sibi locum vendicat illud poëticum: *Qu minimè credis gurgite, piscis erit.* Quis igitur Iudex tam à ratione alienus est, qui bonorũ requira testimoniũ, vbi nulli boni interesse possunt nisi probitatem amittere, & pactum cum dæmone & sua societate inire velint? Atq; hoc ar gumentũ confirmat Regula illa Iuridica; in de fectum probationum, si ex negotij & actus na tura non potest haberi legitima probatio, ad mittitur minus legitima; & lex contenta est e probatione, quæ haberi potest. text. & Glos. in c. fin. de testib. cog. Panormit. ibid. Alexand. 1 volu. consil. 64 incip Aeterni numinis inuo cato spiritu. Marsil. cons. 5. & in Pract. Crimin

§. Di-

§.Diligenter.nu.126.Bartol.& Immolen.in L. in illa ſtipulatione.in fine. de verbor.obligat. Chaſſanæus ſuper Conſuetudin.Burgundiæ, Rubr.1.§.5.nu.173. Amplius roboratur ex Panormit. in cap. De cætero.de teſtib. vbi teſtatur, quod licet regulariter non admittantur laici contra clericos,in cauſſa Criminali: tamẽ quando delictum eſt commiſſum in villa,vbi ſolùm vnus eſt clericus, in defectum probationum,admittendi ſunt laici. Ad idem facit doctrina Saliceti in L. Ea quidem.C.de accuſat. q.5. recepta ab Angelo ab Aretio,in Tract. de malefic. Verb.Metitor. & Marſilio d. conſ. 5.& alijs. Quando in caſu ſumus, in quo teſtes integri haberi non poſſunt, tunc admittendi non integri:& ponit exemplum . Si quis luſit in proſtibulo, & fuit deceptus propter taxillos falſos, &c. poterit læſionem & falſitatem probare per lenones & infames.

Sextò, in enormibus & occultis, facilior & promptior debet eſſe Iudex in procedendo ad torturam, ſicut in incantatione, venenatione & ſimilibus,ex Bald. in L.Nemo deinceps. C. de Epiſcopali audient. Barbat. & alijs in addit.ad Bart. L.fin.ff.de quæſt. Quod latè confirmat Franciſ. Brunus in Tractat.de indicijs & tortura,2 part.q.8.num.2.& hæc eſt communis regula, vt tradit Clarus lib.5.q.64. verſi. & ideò. Ratio redditur: quia ea, quæ in occulto ſunt difficilius probari poſſunt.

Ex qua caussa resultat illud iuridicum pronunciatum: In clandestinis & occultis sufficere probationes per coniecturas, ob rei difficultatem, quæ aliâs non sufficerent. Occulta autem sunt, quæ fiunt de nocte, & in loco occulto. Baldus in L. Cùm fratrem. C. de his quibus vt indignis. in principio. Angel. in L. 1. §. Occisorum. ff. ad Syllanian. Hinc Bald. clandestinum dicit: quia rarò inuenitur sine tortura, vt est venenatio, ex d. L. Cùm fratrem. Quomodo autem quæ de nocte fiunt, difficilis sint probationis, probat latè Alexand. lib. 2. consl. 211. incipien. Visa facti narratione, & eod. li. consl. 167. incip. Animaduersis his, quæ tam per testes. Atque crimen maleficorum ex his caussis alijsq;, quod est occultissimum, leuioribus argumentis tortura inquiri posse quis dubitat? tamen à regula criminum aliorum exceptorum non recedimus, vt satis superq; constat ex supradictis. Quare autem maleficia potius fiant de nocte, & in locis ab hominum conuersatione desertis, duplex redditur ratio à Paulo Grillando, in lib. 2. de Sortilegijs cap. 4. Prima, quia Dęmon post casum ex paradiso effectus fuit obscurus, & tenebrosus: quare etiam dicitur princeps tenebrarum: proinde sua opera facit in loco obscuro, & tempore tenebroso, iuxta commune dictum: Qui malè agit, odit lucem: Secunda: Si de die fierent, possent videri ab aliquo, & facilius discooperiren-

xirentur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam, & sic caperentur & punirentur.

Septimò. Regulare & iuridicum est, quod propter enormitatem & immanitatem criminis, iura & statuta transgredi licet; Id quod probatur cap. 1. de confess. Glos. & DD. Excipiuntur, propter immanitatem, quæ vocatur excepta ab illa regula: De se confessus super aliorum conscientia non debet inquiri, L. Nemo deinceps. C. de Episcopali audient. In festis Paschalibus relaxantur carcerati, exceptis qui atrocia commiserunt. L. per omnes. C. de defensorib. ciuit. denegatur defensio, propter magnitudinem criminis. L. prouinciarum. C. de ferijs. In venerabili Paschæ die, propter immanitatem, admittitur tortura ad honorem Dei: quod & Bald. in d. l. Nemo deinceps, tradit. Fecit ad idem Gloss. in §. per contrarium. Instit. de hæred. quæ ab intestat. deferuntur. vbi propter immanitatem fama defuncti damnatur. Sic Ioann. Andreas, propter atrocissimum crimen. in cap. Cùm non ab homine, de indicijs. Testatur Clericum sine degradatione posse puniri, non attenta dispositione d. ca. Sic Marsil. in singular. 601. propter immanitatem criminis recipiuntur testes, lite non contestata, & parte non citata: iuxta notata ab Archidiacono, Dominico Geminiano, Hostien. in cap. 1. de homicid. in 6. & Felin. in cap. Quoniam, num. 7. Vt lite non contestata. Probant

hanc regulam latiſſimè Baldus in Authent. ſed nouo iure. C. de ſeruis fugitiuis. & Doctores in addition. ibidem. Marſil. in L. vnius. §. Cogniturum. ff. de quæſt. & in d. ſingularis & omnium latiſsimè Andreas Barbatius in c. I. de Conſtit. à num. 155. ſecutus doctrinam Innocentij ibidem. Propter hanc regulam in atrociſſimis non ſeruatur ita proceſſus, recipiuntur teſtes ante litem conteſtatam, & parte non citata, & proceditur ad torturam, etiamſi non ſint ita ſufficientia indicia, vt rectè infert Iulius Clarus lib. 5. q. 1. §. primo: verſ. ſunt etiã. Enormia enim, vt in d. ſingul. 601. Marſil. tradit, talis ſunt naturæ & importantiæ, quod alterét diſpoſitionem ſtatutorum & iuris communis. Atq; ſi hęc omnia in vllo crimine locũ habeant, in hoc noſtro propoſito in ſummo gradu obtinebunt. Si quidem vt plurimum in crimine maleficorum, in vno ſubiecto cóueniunt crimen læſæ maieſtatis diuinæ, quandoq; etiam humanæ, vt experientia compertum eſt: latrocinia horréda, & grauiſſimis circunſtantijs affecta; coniuratio cum diabolo in ſubuerſionem regni ſummi Regis: Idololatria peſſima, pactum cum diabolo & inferno; blaſphemia in Deum, Beatiſſimam Virginem, & omnes ſanctos; peccatum contra naturã cum ſpiritualibus creaturis: ſacrilegia nefãdiſſima in abuſu ſacramenti ſacramentorum, & rerum ſacrarum; Infantium & innocentium cędes; ſepulchro-

ulchrorum violatio, vt innocentes effodiát, quorum carnibus horrendè abutuntur; perditio agrorum, vinearũ, syluarum, omniumque rerum ad salutem hominum spectãtium: ita vt meritò à lege appellẽtur hostes communis salutis; & alia plurima scelera perpetrant, quæ nec mens humana concipere valet. Quis igitur tam insipiens est, qui legibus concludere velit, quod omnes leges immanitate & atrocitate superat? Estne vllus canon, aut lex, aut statutum, quod dæmonem cum sua societate includat? Hîc Iudices atq; potestatem habentes, per Deum, cõmunemq; salutem obsecro, vt leges, iura, rationes, & authoritatem doctissimorum virorum intueantur, oculos aperiát, & cernant, quomodo Deus immanissimis criminibus irritetur, quomodo propter periculum communis salutis, in enormibus, ne quidem à processu & inquisitione, & executione in diebus Deo singulari ratione cõsecratis cessandum sit; quomodo Deus executione iustitię reconciletur. Facilimè, ait d. lex, prouinciarum. C. de ferijs. in hoc summi numinis speratur venia, per quod multorũ salus, & incolumitas procuratur: Quomodo ad honorẽ Dei, iuxta d. L. Nemo deinceps: crimina punienda sint; quomodo sinãt crimina impunita coalescere, cõtra l. per omnes. C. de defen. Ciui. quomodo in tam enormibus & periculosis, contra

communem ſalutem, relictis legibus diuinis, naturalibus & poſitiuis, dum periculum eſt in mora, iuſtitiæ executionem differant, cum multorum ſcandalo, dantes iuſtam occaſionem multis temerarijs iudicijs, & ſic communicantes grauiſſimis peccatis alienis? quomodo deglutiant camelos, exoculantes culices, dum minora & manifeſta Lynceis oculis perluſtrant, & talpis ſunt cæciores in occultis & atrociſſimis? quomodo feſtucam videant, & trabem non animaduertunt, dum furta ſimplicia, homicidia ſine propoſito perpetrata, aliaq; minora cane peius & angue perſequuntur: crimen verò læſæ maieſtatis diuinæ, apoſtaſiam, tractatus ſecretos contra patriæ ſalutem, & alia immaniſſima facinora, tanquam phantaſias & ſomnia negligunt. Habeant Iudices in hoc negocio doctrinam Magni Baſilij ante oculos: Qui veram germanamq; iuſtitiã non habet in animo repoſitam, ac velut ex præuia quadam meditatione reconditam, ſed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis obſequitur, aut etiam inimicos vlciſcitur, aut alienam reformidat potentiam; rectè ius dicere, iudiciaq; exercere non poteſt.

Octauò & vltimò probo Concluſionem. Si non demus locum denunciationibus conſortum in crimine maleficorum, non eſt via extirpandi hoc crimen, nec inquirendi, aut procedendi contra multos, nec locus punien-

di prin-

ali principes huius sceleris; quod concedere est absurdissimum. Et hoc probo reducendo in memoriam ea, quæ posita & probata sunt ex fidei fundamentis, in decimo præludio. Inter Dæmones est prælatio & ordo. Sunt enim supremi, medij, & infimi. Qualis ergo ordo inter dominos, talis inter ministros. Nam norunt optimè tantò stabilius esse regnum, quãto maiori firmatur ordine. Videmus autem in regno temporali, superiores, potentiores, & honoratiores principibus assidere; consilia ac responsa dare, ac demum quod executioni mandandum, concludere, conclusa per medios & infimos in effectum deducere. Non enim est supremorum Consiliariorum, manus admouere operi. Sicut enim superiores Dæmones suas prouincias committunt inferioribus: Sic etiam in pessima illa politia, principes & superiores malefici, cum Principe Dæmoniorum concludunt tractatus, atq; inferioribus executionem mandant.

Atque hanc doctrinam non solùm ratio comprobat, sed etiam maleficorum & maleficarum confessiones confirmant. Quæro nunc ab homine, qui nullum dat locum denunciationibus, contra ius, doctissimorum virorum authoritatem, & praxim tam Ecclesię, quàm rerumpubl. bene institutarum, atq; rectam rationem; quis modus erit procedendi contra illos, qui sunt in superiori ordine? manebunt

ne impunita eorum ſcelera? eorum tractatus contra rempub. communemq́; ſalutem occulti latebunt, vt indies plures pertrahantur in Diaboli ſocietatem? Recurris ad externa indicia: perquire quando principes huius ſceleris viſi fuerint aut ſcopas erigere ad cauſandum pluuiam, aut ollam ſupponere veſtibulo alicuius ſtabuli, aut lites & minas intentaſſe plebeis, aut alia opera externa exercuiſſe, quæ indiciorum vices ſubeant ad probandum. Hæc enim ſunt facta vulgarium & vilium perſonarum, quæ rus incolunt, & ruri verſantur inter plebeos. Ibi quandoq; hæc & ſimilia perſpiciuntur indicia. Tollatur igitur via inquiſitionis & proceſſus per denunciationes, & alantur principes maleficorũ, & magiſtri ſcholæ Diaboli: & videbitur, cum maximo Reipubl. dãno, quis ſit futurus rei exitus. Habeant ante oculos, qui gladium portant, iuſtitiam, quę tribuit vnicuiq; quod ſuum eſt, bene agenti prę-mium & honorem; malè operanti pœnam & vindictam: ne ſi reſpectu humàno omittant punire Dei iniurias, ac reipubl. vindicare ſcelera, ſeueriſſimam indignationem eius, qui etiam iuſtitias iudicat, iucurrant.

Dubia duo hoc loco paucis mouenda & reſoluenda ſunt.

Primum. *An teſtes huiuſmodi ſingula-*

res

*...s probent aliquid, ita vt quis poßit torque-
...ad denunciationes eorum, e.gra.*

VNVS dicit, quod viderit N. venientem in deaurato curru, alius in nigro equo, alius ...n hirco, ad congregationem nocturnam, sed ...iuerso tempore. Videtur quod non: Tãtum ...nim probant mille testes singulares, quãtum ...nus. Bald. in L. Iurisiurandi. colum. 2. C. de ...estib. Alexand. in cons. 20. & 81. vol. 4. Marsil. ...ons. 27. & 28. & alij alibi. & regulariter testes ...ingulares non probant. cap. Tam literis, de te-...tib. c. Cùm dilecti. de election. & c. licet caus-...am. de probat. & L. ob carmen. ff. de test. §. fin. His & similibus auctoritatibus quidam per-suadere conatus est dictam singularitaté im-pedire. Sed quia hîc loquimur in ordine ad torturam, parum ad rem facit disputare de te-stium singularitate: tum quia communissima est sententia, quod vnus testis omni exceptio-ne maior, faciat indicium sufficiens ad tortu-ram: tum quia socij criminis, etiamsi sint sin-gulares, faciunt indicium ad torturam in cri-minibus exceptis, vt tradit ex praxi doctissi-marum Curiarum Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. vers. Sed pone. Deinde vt communior est opinio DD. attestante hoc & confirmante An-ton. Gabriel. lib. 1. com. concl. conc. 2. nu. 19. in Rub. de testi. testes singulares probant de deli-cto in genere, vt quẽ esse hæreticum, vsurariũ,

male,

maleficum, &c. vel quando agitur de probatione actus non momentanei, sed successiui. Quare esse potest, quod maleficus vna vice veniat ad cursum in figura deaurati currus, alia vice in capro, & sic de similibus. Quia Dæmō sicuti dicitur mille artifex: ita etiam versipellis, quod formam subinde mutet.

Dubium secundum.

An, quando malefici à socijs denunciantur, quod ludis Diabolicis & choreis interfuerint, sociorum denunciationes faciant indicium ad torturam, etiamsi non fiat mentio, quod hominem, aut equum necauerint, aut damna intulerint?

QVIDAM distinguunt, & dicunt: si tantum denuncientur, quod congregationi interfuerint, & ludis, non faciant indicium ad torturam plures denunciationes: si autem homines aut equos necauerint, aut damna intulerint, tunc faciant indicium. Sed hæc distinctio tantum narratur, nec vlla ratione aut fundamento stabili fulcitur, imò videtur implicare ignorantiam negocij eius, quod arte Diaboli ibidem geritur. Et probatur contrarium. Malefici aut sunt rei læsæ maiestatis diuinæ, quando in cursu & congregatione sunt: aut non sunt. Si rei sunt læsæ maiestatis diuinæ,

ut certè dicendum est: Nam in hoc grauissimè diuinam maiestatem lædunt, quod Deo & regno suo abrenunciant, pacta cum aduersario contra Christum & eius exercitum contrahunt. Quis enim nescit, omnem societatem cum Dæmone esse homini interdictam: cùm à principe vniuersi, tali hosti perpetuum sit indictum bellum? S. Thom. 2.2. q. 95. artic. 2. ad vlt. Caietan. ibid. Domini. Sotus lib. 8. de iust. & iure, q. 3. artic. 2. Hostes autem regis & regni dicuntur, quibus à Rege indictum est bellum, per notata in L. Si quis ingenuam. §. fin. & L. Hostes. ff. de captiu. Barto. ibid. circa fin. Martinus Laudensis in tractat. de bello. §. 5. & latius Boërius cum alijs in decis. 178. num. 1. Sed societas subditi cũ hoste regis, aut principis, siue consummata, siue inita solũ sit, facit aliquem reum læsæ maiestatis, vt rectè Caietanus 2. 2. q. 95. artic. 4. docet, & text. L. Quisquis. C. ad L. Iul. Maiest. cum DD. conuincit, quod etiam conatus in crimine læsę maiestatis puniendus: quem conatum Caietan. appellat societatem initam, nec dum consummatam. Reo autem læsæ maiestatis tã diuinæ quàm humanæ multò magis creditur, quàm latroni contra latronem: Quia dicta crimina, vt omnibus in confesso est, multò magis sunt priuilegiata; quàm alia excepta, ex cap. in fidei fauorem, de hæret. in 6. & d. L. Quisquis, & alijs ibid. Magis autem priuilegiata præcedunt. §. Sanè. cap. Accusa-

tus.

tus. de hæreti. in 6. Ergo multò magis denunciantes merentur fidem, si quem in cursu & congregatione fuisse denuncient, quàm si dicerent, ipsum hominem occidisse, aut equum veneficio infecisse. Nisi quis dicere velit, quod equum interficere aut vaccam occidere, sit crimen grauius, & magis exceptum, quàm Deum abnegare, & cum summo aduersario fœdus inire. Quis autem ignorat, neminem talem conuentum & congregationẽ frequentare, qui non prius Deum abnegauerit, pacta cum Dæmone contraxerit, societatem cum eo inierit, & ad omne malum animum habuerit paratum? Quid autem ita professioni nostræ fidei repugnat, sicut DEVM expressis verbis abnegare, & professioni in baptismo factæ abrenunciare, Diabolo fidem & ministerium addicere? Ergo qui in cursu & ludis diabolicis iam apparent, sunt perfidi in fide & religione: ergo socij eorum eos denunciantes plus merentur fidei, quàm si dicerent eos equos, aut vaccas, aut etiam hominem occidisse. Nam si priuilegium fidei est in d. cap. In fauorem, quod socij criminis, & alij testes inhabiles possunt testes esse contra participes in crimine: Quomodo plus fauoris habet latrocinium hominis, aut veneficiũ equi? Nunquid priuilegium, cùm sit quid fauorabile, debet aliquid operari vltra ius cõmune? cap. In his de priuilegijs. Gloss. Bernard. Panor-

mit

nit.Anton. cum alijs ibidem. & lib. 6.eodem tit.cap. Si papa. & l.1. ff.ad municipales, & de incolis cum Gloſſ. Quid ergo operatur priuilegiũ fidei conceſſum. Si ſocij contra latrones, vaccam aut equum interficientes merentur fidem, & non contra eum, qui iam fidem abiurauit, religioni noſtræ bellum indixit, communioni ſanctorum valedixit? Quæ communiter omnia præſtiterunt omnes, qui in congregatione diabolica apparent, vt conſtat confeſſionibus innumerabiliũ hominũ vtriuſq; ſexus & ſtatus. Imò vt hoc addam, de quo aliâs dubitaui, tantum operatur fidei fauor, d.c. In fidei fauorem, quod plures quàm duo teſtes inhabiles, & minus idonei, in negotio fidei & hæreſi faciunt plenam probationem ad condemnationem, & pœnam ordinariam criminis hæreſeos, quando ex circunſtantijs, & coniecturis, & perſonarum qualitate veriſimiliter præſumuntur verum deponere. Quam ſententiam dilucidè verba c. In fidei fauorem, videntur probare: Quia vt manifeſti iuris eſt, priuilegium ſic interpretandum, vt aliquid operetur, & hanc doctrinam ſecuram & in praxi ſeruandam ex alijs approbat Ioſeph. Maſcard. de probat. volum. 2. Concl. 857. num. 39. Si quis autem neget maleficos reos eſſe criminis læſæ maieſtatis diuinæ, quando ſunt in ludis diabolicis, & congregatione, hic poterit etiam negare prima principia. Cogitet talis, qua ratio-

ratione eò deueniant, quæ pacta & acta præcedant, quid ibidem faciant, cui obsequium & famulatum præstent, quis finis tragediæ. Quæ soleant ibidem tractari contra Deum, rem publ. & commune bonum. A communiter accidentibus argumenta ducuntur non solùm à Logicis & Theologis, sed etiam à iurisperitis. Vnde secundum eos locus à communiter accidentibus facit indicium indubitatum. Bald. in additionib. ad Specul. in tit. de sentent. & his quæ ipsam sequuntur, & Marsil. in pract. Criminal. §. Secunda. num. 36. Et talia confitentur ibi fieri facta, & communiter tractari, non solùm vetulæ & melancholicæ mulieres, iam ratione & viribus destitutæ, sed etiam iuuenculæ, non solùm fœminæ, sed etiam viri, iuuenes, adolescentes, & ætate graues, docti, & rerum experientia conspicui, etiam postquam iam se Deo suo iterum reconciliarunt, dispositi ad mortem, & pœnam pro suis sceleribus subeundam cum magna detestatione scelerum, & vt communiter confitentur, ita reperiuntur esse vera, si fortassè vnus sit, qui fallatur, sicut in omnibus rebus moralibus & actionibus humanis accidit quandoq; error, mille reperiuntur dicere veritatem, vt experientia testis est, quæ est rerum magistra. cap. Quam sit. cum Gloss. de electio. in 6. & cap. Statutum, de rescript. eod. lib. & multa experimenta cognitio veritatis insequitur. Bald. in

cap.

cap. Contingit, de dolo & contum. & Marsil. in pract. Crimin. §. Principium, num. 4. & imperator in Authent. de appellat. Ex rerum experientia inuenimus. Et certum est in hoc negotio, si multi experientia cognoscerent, & ab eis audirent, qui experti sunt cum suis circunstantijs rerum, personarum, temporum & locorum, non somnia dicerent: si hominibus expertis in sua arte non est credendum, à quibus rerum veritas inquirenda: Peto, quare inexperto credendum, quod terminis suæ artis non continetur? Quia neq; scientiam, neq; experientiam habet, nec meretur fidem in his: vnicuiq; enim artifici in sua arte credendum est. Sic profectò in hac misera secta credẽdum est expertis. Hi sciunt quid ibi agatur, quæ negotium præcedant, sequantur, & comitentur. Miserum enim est, & à ratione alienum, si ego dormiens velim dicere, me dormiente neminem vigilare, nec velim credere dicentibus alijs, se vigilasse in alio loco, cum circumstantijs locorum, personarum, & rerum actarum: Sic profectò etiã cęci sunt, qui dicunt esse somnia, & in somno tantum accidere, quæ homines vigilantes vnanimi consensu & magna cõstantia seruatis circunstantijs omnibus, non tã in commodum suum, quàm etiam contra se confitẽtur fieri, & facta esse. Prædicta ergo distinctio nihil habet fundamenti, sed meritò reijcienda est, cùm rationi & iuri aduersetur.

Ex proxima Conclusione & alijs infero quædam in hac materia:

Primum. Cæteris paribus, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, contra quorundam falsam opinionem, maiorum virium esse denunciationes talibus circunstantijs fulcitas, quales posuimus, omnibus alijs indicijs: tum quia alia vt plurimum sunt simplicia, leuia, & remota à substantia actus: At denunciationes naturam negotij & circunstantias in omnem euentum aperire possunt. Id quod ex definitione indicij confirmatur. Dicitur enim ab indicando, & est medium intellectuale veritatis eliciendæ, ex aliqua singulari circunstantia insurgens, ex L. Indicia, C. de rei vindicatione, & L. fin. C. de probat. quæ descriptio multò fortius conuenit denunciationibus, vt patet intuenti. Quare rectè denunciationem sociorum in genere, Constitutio Caroli V. in arti. 31. refert in numerum indiciorum, eamq; ob caussam etiam inter interrogationes ad maleficij reos adiungit, vt interrogentur de magistro, à quo didicerint. in art. 51. Tum etiam, quia omne indicium, iuxta doctrinam Barto. in L. fin. ff. de q. ab omnibus receptam, regulariter per duos testes probari debet. Sed denunciationes fiunt coram iudice, notario, alijsq; adiunctis. Denuncians enim ipse circunstantias explicat & caussas scientiæ, è quibus testis dictũ magnas vires

sumit,

sumit, reddit. Præterea semper vt plurimum denúciationes aperiunt viam indicijs, & vlteriori inquisitioni. Tandem, quia in hoc crimine, sicut actiones communiter in grauioribus sequuntur operationem Dæmonum, & non maleficorum; ita indicia nullam habent naturalem coniunctionem cum effectu, quare facilè possunt elidi.

Secundum illatum: Non esse iuri canonico, ciuiliq;, praxi, rationi; doctissimorumq; virorum authoritati consonum; id quod memini me à quodam Iurisperito audiuisse (serió an ioco dictum, nescio) se nihili facere etiam mille denunciationes.

Tertium: siue hoc crimen consideremus vt Ecclesiasticum, siue vt seculare; iustissimè & rectissimè Iudices procedere per denunciationes ad inquisitionem & torturam. Ad Ecclesiasticum Iudicem enim pertinet, quatenus aut hæresis est, aut hæresin sapit, vt tertiodecimo præludio demonstratum est: & sic per participes criminis potest procedi, vt patet ex Bulla Innocentij Octaui prefixa malleo maleficorum, & ex cap. In fidei fauorem: & cap. Accusatus. §. Sanè. de hæreti. in 6. Ad secularem verò; quatenus malefici latrocinia exercent, in perniciem hominum conspirant, vineas & agros destruunt, tractatus contra Rempubl. instituunt, animalia in vtilitatem hominum creata enecant, veneficia intentant,

ac ſimilia flagitia contra bonum commune moliuntur. Latrones verò, coniuratores, graſſatores, proditores reipubl. hoſteſq́; communis ſalutis, contra ſocios criminis, vt conſtat ex canonibus, legibus, allegationibuſq́; ſuprà allatis, teſtimonium ſufficiens ad torturam ferre poſſunt.

Quartum: conſultiſſimè & æquiſſimè hactenus illos feciſſe Iudices, qui proceſſerunt per denunciationes ad inquiſitionem & torturam contra maleficos: quia id fecerunt, ad quod obligabantur ex lege diuina & naturali, nec non etiam officio, ſecundum praxim tam Eccleſiæ, quàm reipubl. ciuilis benè ordinatæ.

Quintum: Infero, ſatisfaciendo eorum clamoribus, qui clamant, torturam debere præcedere indicia, & à tortura non eſſe incipiendum, ex ll. 1. penult. & fin. De quæſtio. & communi ſententia, quibus legibus hæc doctrina aduerſatur. Reſpondeo ex dictis ſequi confirmationem harum legum. Concluſiones enim prędictę indicia non tollunt, ſed ponunt. Nam probant denunciationes Reorum contra ſocios, in caſibus à iure expreſsis, eſſe indicia ad torturam, & ſubire vices indiciorum. Quis enim Iuriſperitus negabit, ſi quis probet aliquod maleficium, quantum ad ſubſtantiam, per vnum teſtem omni exceptione maiorem, malefactorem poſſe ſubijci tormē-

[...]s,sine omni alio indicio? quam communem [...]ntentiam sequitur Constitutio Criminalis [...]aroli V. in art. 30. Tunc enim ille testis sup-[...]let locum indiciorum. Atq; sic in præsenti [...]udex non incipit à tortura sed denuncia-[...]iones sternunt viam inquirendi veritatem, [...]er medium torturæ, & eandem præce-[...]dunt.

Sextum: Ex dictis Conclusionibus infe-[...]endo, ad argumentum Aduocatorum crimi-[...]nis maleficorum, quo arguunt huiusmodi de se confessos esse criminosos & infames, ex confessione proprij criminis: ergò eis in hoc casu non esse credendum; respondeo, negandam esse consequentiam. Quia, vt euidenter probatum est, possunt esse testes, quando veritas aliter haberi non potest; & in promptu ratio est, probationis difficultas, ne via probandi tollatur, & enormissima crimina impunita in occulto lateant. Si ergo testes esse possunt, secundum omnium Doctorum sententiam: quomodo eis non erit credendum? testibus enim fides debetur. Adhæc, vt infames, serui, domestici, socij criminis, non admittantur in testimonium; nunquid inductum est iure positiuo? Sic enim attestantur Philipp. Corneus. in 4. volum. consil. 241. in litera F. & eod lib. consil. 259. in eadem litera. Philippus Francus in cap. In fidei fauorem. in 6. De hæreti. Petrus de Ancharano in c. Pastoralis: de re iudicata.

&Andreas Barbatius in tractat. de testib. nu. 42.& ratio suadet. Idem ergo ius, quod has exceptiones induxit contra testes tempore commoditatis, quando alij haberi possunt, ex natura rei & actus, admisit, vt exigente necessitate, ne veritas in multorum damnum occultetur, possint testimonium ferre sublata testium solemnitate, quæ iuris positiui est, & relicta earundem conditione in iure naturali & diuino. Sic enim locum habet quod cõmuni prouerbio dicitur: Necessitas legem non habet. Præterea infamia quandoque etiam purgatur tortura, vt suprà significatum est. Tandem cõstat ex ll. & canonibus & praxi, infames admitti, vt in crimine hæreseos, latrocinij, læsæ maiestatis, &c. Militat hoc ergo argumentnm etiam in dictis & similibus. Dicendum ergo est, de iure positiuo regulariter non admitti infames, quando necessitas non vrget, & haberi possunt testes idonei & habiles.

Dices: cùm alij admittantur testes inhabiles, quare inimici repelluntur in hoc crimine, sicut in alijs? Certissimum est, quod testimonium inimici non recipitur etiam in criminibus exceptis, vt tradunt Bartol. in L. In quæst. ff. ad Legem Iuliam Maiestat. Marsil. consil. 20. num. 27. Angel. in L. Qui accusare. ff. de accusat. Bald. in L. in his. §. 1. in fine. ff. Soluto matrimon. Romanus in L. Si vero. §. Si viro. ff. eod. Panorm. in cap. Inquisi-

quiſitionis. de accuſat. Crauett. conſil. 9. numer.6. Menoch. de arbitrar.Iudi.quæſt. lib.1. q. 28. Ioſephus Maſcard.de Probatio. volum.2. Concluſ. 899. num. 2. & aliij alibi, per text. ſingularem in cap. Per tuas. de Simonia. & in cap. Cum P. de accuſat. Vnde generale eſt, quod nec etiam in criminibus atrociſſimis inimicus admittatur. Imò nec etiam inimici teſtimonium facit indicium ad torturam, iuxta Baldum in conſil.36. incipiente, præſuppoſito ſtatuto. lib.4.Marſil. conſil.15.numer.6. Iacobus Menochius in lib.1. de arbitrar. Iud. quæſtionib. quæ. 28.num.5.

Reſpondeo nunc dubio. Quædam exceptiones teſtium ſiue inhabilitates ſunt iuris naturalis, vt quod puer non habens vſum rationis, furioſus & inimicus non admittantur. In inimico naturaliter ira & odium impediunt animum, ne poſſit cernere verum: Quædam ſunt à lege inductæ, ex quadam congruentia, vt quod infamis, ſeruus, familiaris, &c. non poſſint teſtimonium ferre. Nunc, propter criminum enormitatem, & probandi difficultatem, Lex & conditor legis diſpenſant, in defectum aliarum probationum, vt exceptiones à lege ſtatutæ non impediant. At in ijs, quæ ſunt legis naturalis, non diſpenſatur; cùm non ſit poteſtas. Quare benè docent Ancharanus, Francus & Barbat.in loc.cit. Pontificem non

 poſſe

posse dispensare, vt inimicus testimonium ferat.

Verùm quoniam aliqui minus docti recipiunt exceptionem cuiuscunque inimicitiæ, caussasq; etiam minimè validas ab Aduocatis in nostro crimine adductas admittunt, hoc in loco libet aliquid pro latiori intelligentia addere de inimicitia, eiusq; caussis, quæ testimonium infirmum & nullum reddunt. Atq; ante omnia præsupponimus, quod cùm crimen maleficij grauissimis sceleribus annumeretur, maximè autem hæresi in multis æquiparetur, quæ est ratio inimicitiæ in hæresi & alijs atrocissimis, ea etiam est conditio in hoc atrocissimo peccato. Nunc in primis obseruandum, quod quando loquimur de inimicitia repellente à testimonio in criminibus, intelligendum de inimicitia capitali. per cap. Per tuas, de Simonia, & licet Heli, ibidem. c. Repellantur, & cap. Meminimus, de accusat. 3. q. 5. cap. 2. Archidia. in cap. Accusatus. §. licet. de hæret, lib. 6 Eymeric. in 3. part: directorij Inquisit. q. 67. Francis. Pegna ibid. comment. 116. Mascar. de Probatio. vol. 2. Concl. 898. Malleus malef. in 3. par. q. 5. Ioan. Bodin. lib. 4. de magorum Dæmonomania, cap. 2. & alij communiter alibi. Quæ autem inimicitia capitalis sit, ad hunc effectum iudicis arbitrio relinquendum tradunt Felin. in cap. Cùm oporteat, nu. 5. de accusat. Marian. Socin. in d. ca. Repellantur. Me-

noch,

noch.lib.2.de arbitr.Iud.qq. caſ.110.num.3.allegando etiam Grammat. in conſ. 57.num.9. & aliqui alij recentiores. Quoniam autem Iudicis arbitrium formandum eſt in re expreſſè non cauta in iure, ſecundum Iuriſperitorum ſcientiam, planius proponendum, quid DD. circa hanc materiam ſentiant. In primis autem cenſetur inimicitia capitalis, quando mors inter teſtem, & inter eum contra quem deponere intendit eſt illata, aut intentata, ſeu ea quæ via ſunt ad mortem, vt vulnera grauia & lethalia, vt docent Eymeri. in 3. part. directorij in tit. de defenſionib. reorum, & Franciſ. Pegna Commentator ibid & latius infrà in q.67. comment.116. vbi eruditè hanc materiam diſcutit. Et plenius id expreſſum eſt legibus ſeptipartitis Hiſpaniæ.l.22.par.3 tit.16. quam legem ſic latinè Pegna reddit: Prohibemus ne quiſquam, qui magnam gerit cum altero inimicitiam, contra illum in aliqua cauſſa poſſit eſſe teſtis; vt ſi inimicitia ſit contracta ob conſanguineos occiſos: aut quia teſtis conatus eſt occidere eum, contra quem vult teſtificari: vel accuſauit eum de delicto, quod ſi fuiſſet probatum, ſequeretur vel mors, vel membri abſciſſio, vel exilium, vel amiſſio maioris partis bonorum: nam ob ſingulas ex cauſſis prædictis non poteſt vnus contra alterum eſſe teſtis, durante inimicitia. Hæc legis ſententia eſt. His addere poſſumus DD. ſententiam,

qui docent ex ſolis minis de occidendo oriri capitalem inimicitiam. Alexand.in conſ.14. incip.Ponderatis narratis.lib.3.Angel.in conſ. 261.incip.Ponderandum. Accurt. in L. Licet. verb.Capitales. ff. de recept.arbitr. Marſil.in L.1.§.Præterea.ff. de quæſtionib.Panormit. in d. cap.Repellantur.num.4.de accuſat. Cardin.& Ioannes ab Anania in cap. Cùm oporteat.eodem titul. Ioſephus Maſcard. vol.2. de Probatio. Concluſ. 898. nume. 14. & alij alibi. Quod maximè locum habet,quando minas intentans, potens eſt ad exequendum minas, & conſueuit eaſdem exequi, vt Ioannes ab Arania, & Marſilius declarant. Quod etiam inimicitia capitalis oriatur, ex eo quod quis alterum accuſauit de cauſſa capitali,exempli cauſſa, de crimine homicidij, læſæ maieſtatis,proditionis, nefandi peccati, &c. text.in L. Qui cum maior. ff. de bonis libert. Gloſſa in L. Licet. verb. Capitales. ff. de recept. arbitr. & Gloſſa in §. Item propter inimicitias. verb. Si capitales. Inſtitut. de excuſat.tutor. Panormitanus in d. cap. Repellantur, & in cap. Accedens, de teſtib. Card. Zabarella in d.cap. Cùm oporteat, numer. 12. Bartolus L. 1. ff. de his qui-bus vt indign. & in L.3.in princip. ff. de teſtibus. Marſil in d. §. Præterea, & Doctores in L. Liberi. C. de inoffi. teſtament. Maſcard.

card. in d. Conclusione, num. 16. & alij alibi passim probant. Atque hoc locum habet in quocunque crimine, ex quo infamia nascitur, & quo probato, imponeretur pœna mortis, abscissionis membri, publicationis omnium, aut maioris partis bonorum, aut exilij, vt ex dictis iuribus & Doctoribus in specie colligunt Mascard. & Franciscus Pegna loc. cit. Præterea inimicitia capitalis præsumitur quando nascitur ex eo, quod quis mouit alicui Controuersiam & litem de omnibus bonis, aut eorum maiori parte. Panormitanus in d. cap. Repellantur, num. 4. Ananias in d. cap. Cùm oporteat. numer. 6. Felin. in cap. Quoties. colum. 2. de testibus. Bartol. in l. 3. §. fin. ff. de adimend. legat. Bald. in L. Parentes. C. de testib. Alexand. in consil. 99. incip. In caussa accusationis, lib. 1. Faber in d. §. Item propter inimicitias. Crauetta in consil. 31. numer. 3. & in consil. 75. numer. 1. Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudicum quæstionib. casu 110. Pegna & Mascard. vbi supra. Ratio duplex assignari potest. Vna est, quia temporalia & diuitiæ cùm sint necessariæ ad vitæ conseruationem, sunt quasi secundus sanguis, & loco sanguinis. Glossa cum textu in Lege Aduocati. Cod. de Aduocat. diuersor. Iudic. Bald. in L. in tuis. C. de oper. libert.

Marsil.

Marsil.in d.§. Præterea, num 42.Iason in l.Nec quicquam.§. Vbi decretum, nu.2.deoffi.proconsul. Petrasancta singul. 73. Altera ratio, quoniam caussa pecuniaria ardua, vtpote quando controuersia est de vniuersa substantia,aut maiori eius parte; æquiparatur caussæ criminali.Bald.in l.parentes.C.de testib.Marsil. in d.§.Præterea. Andreas Barbat. in cons.3. incip.Clementissimi Dei Patris.num.24. & in cons.16.incip. Præclarè scripsit, num.10.lib.2. vtrobique allegans Petrum Ancharan.in cons. 26.Menoch.in d.casu 110.num.5. Mascard.in d. Conclus. 898. nu.10.& alij alibi.Si ergo inimicitia orta ex caussa criminali & capitali reddit testem inhabilem, etiam eũdem effectum obtinebit caussa ciuilis & pecuniaria,quæ criminali æquiparatur. His additur quod etiam ea inimicitia capitalis censeatur, quæ ex graui iniuriarum prolatione originem trahit. Bald. in c.Veniens,de iureiurando. Iason. in l. Procuratoribus.C.de procurat. Marsil. in cons.3. incipien. Sæpè ac sæpius decreui. nu.12. Fran. Pegna in d.Comment.116.causa 8.Mascar.vbi supra num.24.Quæ autem iniuriæ sint verbales,docent DD.in L.3.ff.de lib.& posth. & Instit.de iniurijs.§.2. & nos latius alijs in Commentario super titulo iuris Canonici de iniurijs & damno dato,cap.1.q.8.quem Commentarium,Deo fauente, Anno sequenti 1597. typis committemus.Ad has inimicitiæ capitalis ori-

origines aliæ caussæ, quas alijs, exactius explicat Pegna, & post eum Mascar. reduci possunt. Hæc de inimicitia vera sunt, durante ea: Si autem antiquitus inimicitia fuerit, quę reconciliatione sublata, & obliuioni tradita, aut amicitiæ signis obliterata, ita vt nulla veteris odij vestigia supersint, nō potest opponi exceptio ratione inimicitiæ. Ex antiquitate enim temporis præsumitur obliuio. Si autem is qui dudum fuit inimicus, recenter sit reconciliatus, adhuc in criminibus non potest esse testis. cap. Accusatores, 1.3.q.5. Accusatores, inquit Anacletus Pontifex, & testes esse non possunt, qui ante hesternum diem, aut nudius tertius inimici fuerunt: ne irati nocere cupiant, ne læsi se vlcisci velint. Gloss. in c. Per tuas. de Simonia. Innocent. & Panormitanus in cap. Cùm oporteat. de accusat. Bald. in margarita, in verb. Testis. vers. Testis inimicus. Iason in L. apertissimi. C. de Iudi. Marsil. in L. 1. §. Præterea, num. 4. & 5. ff. de quęst. & post alios plures Dida. Couarr. practi. qq. cap. 18. num. 3. Mascard. vol. 2. de probationib. Conclus. 857. à num. 47. Fran. Pegna in d. Comment.

Dicet iterum hîc aliquis; An minoris testimonium in nostra materia facere possit indicium ad torturam? cùm experientia constet, quod malefici aliqui pueros & puellas ad conuentus suos ducant: de cuius rei certitudine refero me ad Iudicum processus, & communē

An mi[nores] [pa]rennes [con]tra ma[lefi]cos te[stes] poßint

huius

huius ciuitatis Treuirensis scientiam, cui se opponere summæ dementiæ & pertinaciæ est. Non desunt docti viri, qui existimant testimonium minoris facere indicium ad torturam. Francisc. Brun. de indicijs & tortura. 1. par. q. 2. nu. 18. Alberi. in tractat. de testib. 1. parte. §. videndum. nu. 10. Lancilot. loc. cit. num. 70. & confirmatur ad propositum: in crimine læsæ maiestatis in testem admittitur minor 14. annis cum tormentis, ex mente Bartoli, Marsilij & aliorum, in L. de minore. ff. de quæstio. Non tamen eo modo torquetur minor, quo maior. Minor terroribus mouetur, vel ferula, aut habena cæditur: & hoc ad illum effectum (vt tradit Bartolus) vt faciat indicium.

In contrarium sunt Marsilius in d. L. de minore, & alij, & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 24. quod minores possint examinari, vt prosint ad inquirendum & veritatem indagandum, præsertim in criminibus atrocioribus, & quando aliter veritas haberi non potest. Proinde iustissimè faciunt nostri iudices, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, quod minores examinēt, ad accipiendum instructionem pro latiori inquisitione, & eorū dicta, secundum doctorum sententiam, faciūt aliqualem præsumptionem, qu~ si alijs indicijs iuuetur, auget indiciū ad torturam. Quare existimo diuina prouidentia contingere quādoq;

doq;, vt cùm malefici innocentes pueros ſe-
ducere volunt, puerorum ſimplicitate capi-
antur, vt eorum conſilia diſſipentur & reue-
lentur.

Septimum illatum. Cùm maſculinum non concipiat fœminum in exorbitantibus à lege communi, & quando differens eſt ratio, vt probant aliorum authoritate Alexand. 2. part. conſil. 166. incipiente. Animaduerſis. & Ioannes de Cirier in lib. 2. de primogenitura, art. 5. num. 5. cuius libri habentur in 8. volum. Oceani iuris, & noſtræ Concluſiones in maſculino genere ponantur; in fœminino propter diuerſitatem rationis extendo, neminem eſſe torquendum, niſi ad minimum à tribus vel quatuor ſit denunciatus; niſi alia indicia concurrant. Quia teſtimonium virorum regulariter præfertur teſtimonio fœminarum. panormitan. in cap. Forus. de verbor. ſignificatione. Marſil. in conſ. 51. nu. 42. & in conſ. 65. n. 45. & mulieri non eſt tanta fides adhibenda, quanta maſculis, ob fragilitatem ſexus. Lanfrancus in tract. de depoſit. teſtium, nu. 110. §. Et primò quæritur. Decius in L. fœmininę. ff. de regul. iuris. Conrard. Lancilot. loc. d. num. 75. qua de cauſſa numerus debet ſupplere defectum.

At obijcis: Cùm ſecundum iura & Doctores, infames & ſocij criminum admittantur in teſtes, in defectum aliorum, quando aliter

veritas

veritas haberi non poteſt; quomodo per huiuſmodi teſtimonia non proceditur ad condemnationem, ſed tantum ad torturam? Sic ergò.

Septima & vltima Concluſio. *Quamuis communiter Doctores ſecundum iura tradant, infames & ſocios criminis admitti in teſtes, iuxta prædictam concluſionem: tamen ſecurius eſt dicere, quod non admittantur ad condemnandum, ſed tantum ad torturam inferendam.*

HANC Concluſionem ponit Salicet. in L. Cunctos populos. C. de ſumma Trinit. & fide Catho. Idem ibidem tenent Bald. & Iaſon in 1. lectura, à num. 70. & in 2. lectur. num 50. & 51. Lanfranc. in tractat. de depoſitionibus teſtium, à nu. 102. Atq; hi omnes Doctores Bartolum, qui in d. L. obſcurè loquitur, nu. 4. in hunc ſenſum interpretãtur. Chaſſaneus ſuper Conſuetud. Burgund. Rubr. 1. §. 5. num. 123. verſic. Et quantum ad laicum. Hippol. Marſil. in pract. Crim. §. Diligenter. num 3. Anthon. Gabriel. Roman. lib. 1. communium Concluſionum, Concluſ. 7. num. 7. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. verſ. Sed pone, quod non vnus tantum. Atq; ſic in praxi ſeruari in ſenatu Neapolitano, Curia Pariſienſi & alibi tradit ex

Docto-

Doctoribus, vt non procedatur ad condemnandum, sed tantum ad torturam, propter testimonium duorum vel trium sociorum criminis, idq́; esse verum, etiam si testes sint singulares. Et ratio esse potest, quare huiusmodi testimonia non sufficiant ad condemnationem; quia cùm sit contra eos exceptio aliqua, non sunt tantæ fidei, vt quis possit ex eorum dictis condemnari: Ad condemnandum enim requiruntur probationes luce clariores: ad inquirendum verò veritatem per torturam minores sufficiunt probationes. Vidétur tamen aliqui doctores plus tribuere huiusmodi testibus. A communi tamen sententia & praxi Doctorum, in tam periculosa re, non est recedendum. Tutius est ergo cum Salyceto dicere talium testimonium tantum sufficere ad torturam.

Maius autem dubium esse potest, An, si multiplicentur huiusmodi denunciationes, & testimonia, possit quis condemnari? Ioan. Bodinus in lib. 4. Dæmonomaniæ, cap. 2. & 4. affirmantem partem docet. Ad eandem vidétur tendere sententiam, qui tradunt ex multis indicijs resultare indicia indubitata, & ex indubitatis indicijs posse aliquem condemnari: quam quæstionem celebrem in vtramq; partem disputat Marsilius in L. Repeti. ff. de quæstion. col. 6. & pro vtraq; parte adfert graues Doctores. De qua materia legendi Bald. & Sa-

lycet. in L. fin. C. de probat. Felin. in cap. Tertio loco. de probat. num. 8. Quicquid autem sit in genere de hac quæstione: video tamen communiter in hanc ire Doctores sententiam, quod in occultis & ex natura secretis atq; atrocibus, probatio per coniecturas & multa indicia obtineat ad condemnandum. Sic Bartolus, Bald. & Angel. in L. Si quis ex argentarijs. §. penult. ff. de edendo, Franciscus Brunus de indicijs & tortura. q. 4. 1. partis, nu. 7. Marsil. in d. L. Repeti. & in cons. 44. nu. 8. & 9. Alexand. in cons. 53. incip. In casu vertente inter. nu. 4. Chassaneus super Consuetud. Burgun. Rub. 1. §. 2. nu. 18. in addition. & ita dicit obseruari in Curia, in atrocioribus, vbi probatio est sua natura difficilis. Idem tradit Iul. Clarus in praxi esse in Mediolanensi & Neapolitano senatibus, lib. 5. §. fin. q. 20. vers. Scias tamen. Hinc probatio per coniecturas in casibus clam destinis, dicitur manifesta. Marsi. in cons. 44. num. 10. Angel. in L. Si quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de edendo. Quando autem aliquis damnatur ex præsumptionibus, indicijs & coniecturis, non deberet sibi imponi vera pęna delicti, sed alia mitior, secundum doctrinam Innocentij in ca. Verisimile. de præsumption. receptam à Baldo in ca. 1. de offi. delegati, num. 13. & in L. fin. C. de probat. Marsil. in d. L. Repeti. Lancilot. in tractat. de offi. prætor. in criminalib. in §. de negatione criminis & torment. nu. 55. Panorm.

orm.in cap. Auditis. de præscript. nu.32. Ad quod propositum faciunt multa, quæ dicit Menoch.lib.2.de arbitrar.Iud.casu 279.

Antequam ad solutionem argumentorum descendam, aliqua dubia occurrentia resoluam.

Primum dubium: *Quid sentiendum de purgatione vel probatione aquæ frigidæ?*

PRo declaratione in primis cognoscendum est, apud quosdam Iudices esse moris, vt si quam maleficam præsumptam habeant, quæ veritatem etiam in tormentis fateri nolit, adhibeant probationem aquæ frigidæ in hunc, vt intelligo, modum. Malefica præsumpta adducitur ad flumen, vel lacum: ligatur manibus pedibusq;, ligata proijcitur in aquam frigidam: si enatat, habetur vehemẽtius suspecta maleficij, & iterum virtute huius indicij repetuntur tormenta: Si verò submergitur, vt innocens absoluitur. Dubium nunc postulat, an hæc probatio licita sit, & conueniens indicium culpæ vel innocentiæ.

Purgatio aquæ frigidæ in westphalia frequens.

Hanc probationem aquæ frigidæ ferunt in frequenti esse vsu apud VVestphalos: in nostris partibus hoc tempore quidam Iudices, vt fama est, hac probandi forma vtuntur. Eam longè defendit quidam Gulielmus Adolphus Scribonius Marpurgensis, lib.2.de

Sagarum natura & poteſtate, qui liber prodijt in nundinis Francofordien. Menſe Septembr. Anno Dom. 1588. Hic author contra Ioannem Evvichium & Hermann. Neuvvalt, Medicos, defendit & ab antiquitate confirmat purgationem aquæ frigidæ; quia eius meminit Cutacius Iuriſconſultus, aſſerens ea Chriſtianos olim homines vſos fuiſſe; & adhuc in conſuetudine apud multos eſt. Cauſſas verò naturales cùm reddere nequeat, vtpote qui manifeſtis aduerſariorum conuincitur argumentis, alias confingit; in diabolo quandam leuitatem, qua detinentur huiuſmodi corpora, ne ſubmergantur: in aqua verò quandam antipathiam, & vt hoc figmentum intelligatur ponenda breuibus, quę ipſe multis profert. A qua ſagas in ſe ferre non poteſt; quia Deus a quam prædeſtinauit ſalutari regenerationi lauacro, vt in ea homines abluantur à peccato & regnum Dei ingrediantur; quare odio ma leficas auerſatur, & reijcit, vt ſi maximè pro vi ribus tentent, non tamen ſubmergi poſſin cùm ſpreto diuino lauacro, toti Trinitati al renunciauerint. Fatetur tamen & bene dictu author, hanc ſuam inuentionem non eſſe ed cta prætoria. Ioannes Bodinus lib. 4. cap. 4. d Magorum Dæmonomania, damnat hoc iud cium aquæ frigidæ, tanquam opus quoq; ma gicum.

Nunc pro reſolutione dico. Primò: Iude

vi

[ve]l alius poteſtate & authoritate fungens, qui [cog]it aliquem vel aliquam ſubire probatio[ne]m aquæ frigidæ, mortaliter peccat. Probatur [2. q]uæſt. 5. cap. Mennam. ex Regiſtro S. Gre[go]rij, in Epiſtola ad Brunichildam Reginam [Fr]anciæ, vbi reprobatur probatio vulgaris a[q]uæ frigidæ, quia Diabolo fabricante intro[d]ucta ſit.

Deinde ſimilium ſimilis eſt ratio: & ſi in le[g]e proprius caſus non exprimeretur, ad ſimi[l]em expreſſum, vbi eſt identitas rationis, con[f]ugiendum eſt. Sed probationis aquæ frigidæ [e]adem eſt ratio, quæ candentis ferri vel aquæ [f]eruentis. Tales autem probationes peruerſæ [ſ]unt & ſuperſtitioſę, iuxta c. fin. de purgatione [v]ulgar. & 2. q. 5. c. Mennam. & ca. Conſuluiſti. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. S. Anthon. 4. part. [t]it. 15. c. 34. §. 2. Ioan. à Turrecrema. in d. c. Conſuluiſti. Panorm. & Pet. de Anchar. in cap. fin. de purgat. vulgari. qui author & ibidem meminit probationis aquæ frigidæ. Martin. Nauarr. in Manual. Confeſſar. cap. 11. n. 39. Vt rei fundamentum perſpiciatur, in quibuſdam regionibus & prouincijs antiquitus fuit vſus vulgaris probationis, vt in Francia, ſicut patet ex cap. Mennam, tempore S. Gregor. & in Liuonia, ex c. fin. de purgat. vulg. ætate Honorij tertij. Quare non eſt mirum, ſi Cuiacius Iuriſconſultus aquæ frigidæ meminerit: non tamen, vt rectè DD. impugnantes dicunt, eius

vſum licitum aſſeruit. Sunt autem Honorij tertij verba in d.cap.fin. Dilecti filij nouiter in Liuonia baptizati, grauem ad nos quærimoniá deſtinârunt, quod fratres Templariorum, & alij, qui temporalem in eis poteſtatem exercent, ſi quando de aliquo alio crimine infamantur, eos ferri candentis iudicium ſubire compellunt, quibus ſi qua exinde ſequitur adustio, ciuilem pœná infligunt. Cùm igitur huiuſmodi iudiciũ ſit penitus interdictum, vtpote in quo Deus tentari videtur, Mandamus quatenus dictos fratres, & alios vt ab huiuſmodi conuerſorum grauamine omninò deſiſtant, per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione remota repellas: hęc ibi. Purgatio aũt ferri candentis, & aquæ calidæ vel frigidæ, dicitur vulgaris: quia nulla canonum aut legum authoritate fundata eſt, ſed à vulgo inuenta, & diabolo fabricante iutroducta, ex d. c. Mennam. & c. Conſuluiſti. & eſt ſuperſtitioſa: quia intédit probare innocẽtiam vel culpam hominis per experimentum non ſecundum naturam, neq; ſecundum Catholicam Scripturam, ſed per modum ſuperſtitioſum. Adhæc qui tali vulgari probatione vtuntur, tentant Deum, dum quærunt ab eo miraculum ſine cauſſa. Ferrum candens cùm naturalis ſit actionis, ita lędit innocentem, ſicut peccantem, & in aqua frigida ita mali ſubmerguntur, ſicut boni. Ad miracula autem, quæ ſuo arbitrio Deus reſeruauit

vt Ancharan. ait, non ferro candenti, vel aqua frigida, sed iustis orationibus commouetur Deus. Hinc in huiusmodi probatione duplex committitur peccatum: tentationis nimirum Dei, & superstitionis: quia pactũ implicitum intercedit cum Dæmone. Ad quod facit autoritas D. Thomæ loco citato, dum ait: Dicendum, quod indicium ferri cadentis vel aquæ feruentis ordinatur quidem ad alicuius peccati occulti inquisitionem, per aliquid quod ab homine fit, & in hoc cõuenit cum sortibus: In quantum tamen expectatur aliquis miraculosus effectus à Deo, excedit communem sortiũ rationem. Vnde huiusmodi iudicium illicitum redditur; tum quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio reseruãtur: tum quia huiusmodi iudicium non est diuina authoritato sancitum. Vnde 2. q 5. c. Consuluisti, in decreto Stephani Papę dicitur. Ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri nõ censent canones: & quod Sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum. Hæc S. Thom. ex canon. De antiquitate purgationis ferri candentis legendus est Didac. Couar. lib. 4. variar. resolut. cap. 23.

Secundò: Non solùm peccant mortaliter cogẽtes subire probationem aquæ frigidæ, sed etiam omnes, qui credunt inesse effectum ad

probandum innocentiam vel culpam, nisi eos ignorantia probabilis excuset: quia est opus superstitiosum, à Diabolo introductum, ex pacto cum eo implicitè habito procedens: ergo mortaliter peccat, qui fidẽ adhibet tali rei. Nam similes sunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Ex qua caussa, qui admonentur talis erroris, & non deponunt, nec acquiescunt veritati, tam diu sunt in peccato mortali, quam diu non desistunt à tali superstitione. Quia post admonitionem & instructionem non est amplius locus probabili ignorantiæ. Quare rectè Bodinus & alij contra Scribonium, damnant probationem aquę frigidæ, tanquam opus diabolicum.

Tertiò: Siquis, vel quæ ponatur ad probationem aquæ frigidæ, & virtute talis indicij presumpti confessio extorqueatur in tormentis, confessio est nullius roboris & momenti, & consequenter reus, vel rea non potest ex ea condemnari. Probatur. Confessio, quam nullum indicium legitimum præcedit, etiamsi in tormentis facta sit, & reus in ea perseueret, est nulla ipso iure, nec potest confessus ex eo condemnari. ex text. Gloss. Barto. & alijs in L. penult. ff. de quæst. Alexand. in L. Qui in aliena. §. Celsus, num. 12. De acquirend. hæred. Iason. ibid. num. 38. Angel. ab Aretio in tract. de malefi. in verb. Fama publica. vers. Quintò quæro. Marsil. in d. L. penult. & in pract. §. Secunda q.

Secunda q.nu.2. Eman. Soarez in thesauro receptar. senten. verb. Confessio. Francis. Bruno de indicijs & tor. 2. part. q. 5. Francis. Viuio lib. 2. communium opinionum, opin. 70. Iul. Claro lib. 5. §. fin. q. 55. & hæc est communior opinio. Sed hæc talis cõfessio elicitur virtute nullius legitimi indicij, cùm talis probatio iuri & rationi repugnet, vt constat ex dictis. Si ergò indicium nullum est, & confessionem inde sequentem esse nullam necessum est: Si confessio nulla est: ergo & sententia nulla, quæ inde virtutem sumit. Ex prędictis constat, abusum illum probandi apud antiquos fuisse reprobatum, tanquam superstitiosum: nunc verò nostris temporibus denuò maligno procurãte reuocatum. Sicut enim hoc nostro infœlici seculo, antiquæ hæreses olim damnatæ prodeunt; sic etiam veteres superstitiones consopitæ renouantur. Caussam verò, quare non submergantur sagæ, si ita sit, vt refertur, non referimus in leuitatem, cùm nulla dęmoni insit (grauitas enim & leuitas sunt qualitates corporum, ex elementis compositorum) sed in potentiam dęmonum. Qui enim potest celerrimè per aera corpora ad remotissima loca deferre sua virtute, valet etiam sustentare, ne submergantur. Nam si vir mediocris potentiæ puerum potest tenere, ne profundum petat; quanto magis dæmon hominem deferre valebit? Hoc autem facit non vt nocentiam sagæ

declaret,cui omnem suam in protegendo operam addixit,ad saluandum innocentiam in conspectu hominum(Mallet enim talem,si in culpa sit,innocentem,quàm culpabilem ostēdere, atq; sic potius permittet in profundum descendere, quod naturale est corpori graui, quàm natare contra naturam:) sed vt in tali opere,dum fortassè vnam animam perdit, quæ ad Deum per pœnitentiam reuertitur, plures per infidelitatem & superstitionem sibi subijciat.Etenim & cooperantes & fidem adhibentes,in laqueum Diaboli cadunt. Sortitur autem hoc opus,sicut aliæ superstitiones,de quibus in vltimo præludio actum est, effectum ex pacto implicito cum Dæmone. Dum enim homines scire volūt occulta per modum nec à natura, nec iure permissum, aut ordinatum; diabolus accurrit, & manus adiutrices porrigit.Atq; eam ob caussam canones & Doctores vulgarem probationem, tanquam rem superstitiosam, & diabolo suggerente inuentam reprobant, dum tales effectus neq; secundum scripturam,neq; secundum canones,vel Ecclesię consuetudinem,aut rei naturam cum caussis coniungantur:quam Regulam, vt suprà significatum est, Augustin.lib.2.cap.20.de doctrina Christiana, indicat, pro dignoscendis superstitionibus. Qua regula etiam reijcitur ficta illa antipathia. Nam aquæ talem tribuere effectum, indiget alia confirmatione,
aut

aut ratione, aut autoritate probandũ est. Quis enim aquam in baptismo diceret talem tantamq; vim habere, nisi expresso Christi testimonio probatum existeret? Neq; aquæ soli virtus salubriter abluendi tribuitur, sed accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, vt dicit S. Augustinus tractatu 80. in Ioannem. Præterea, vt ex d. cap. Mennam, & alijs colligitur, hac probatione antiqui abusi sunt etiam in probandis alijs sceleribus: quomodo ergo nunc solùm obtinet in Sagarum crimine? Scribit quoque malleus maleficarum in vltima parte, familiare esse Magis, vt pro probanda innocentia appellent ad purgationem ferri candentis: sed non eis esse morem gerendum. Hæc de improbatione aquæ frigidæ.

Secundum Dubium: *Quod conclusio maleficum denuntiantem facere indicium contra socium ad torturam, videtur repugnare Constitutioni practicæ Caroli Quinti:* in art. 21. vbi expresse prohibetur, ne aliquis ex denunciatione Incantatorum aut diuinatorũ capiatur & torqueatur, imò vt tales, si quid præsumpserint, debitis pœnis subijciantur, statuitur. Casus talis est: aliquis perdidit rẽ pretiosã, vel alicui maleficio inficitur equus: accedit incãtatorem vel diuinatorẽ, qui adhibita phiala vel cribro facit coniurationes & inuocationes dęmonum. Tandẽ dicit, consultatione habita

cum

cum Diabolo, vel alio modo vsus, talem fu-
rem rei esse, vel alienum equum maleficio de-
struxisse. Vel venit diuinator, aut incantator
in aliquam villam, vt factum hoc anno intel-
lexi prope Confluentiam in Kerlich; dicit, tot
sunt in hoc loco sagæ, & illa & illa est, nomi-
nando aliquos; & breui aliquid videbitis, & sic
de similibus. Dubitatur an talibus denuncia-
tionibus deueniendum sit ad capturam & tor-
turam. Respondetur simpliciter quod non; vt
determinat dicta Constitutio Caroli, quæ est
iuri & authoritati consona, in L. item apud La
beonem. §. Si quis Astrol. ff. de iniur. & famos.
libellis. Angelus ibid. Francis. Brun. in tract. de
indicijs & tortura 1. part. q. 3. nu. 35. Marsil. in
pract. & alij alibi. Quia, vt Angelus docet, Di-
uinationes cùm sint illicitæ, nec probant, nec
faciunt indicium ad torturam. Aliam rationẽ
ex vltimo præludio adferre possumus: quia
incantatores & diuinatores, si secreta peccata
denunciant, vel de futuris diuinant, non pos-
sunt ea scire, nisi à Diabolo, à quo cognoscere
non est licitum. Quia talia obiecta cognitio-
nem humanam excedunt, nisi reuelata medi-
ante aliquo, qui sensu cognouit, existant. At
in nostro proposito lõgè alia ratio est: malefi-
ci denunciant facta sociorum & consortum
in crimine, quæ viderunt in loco, tempore,
modoq; determinatis, quibus præsentes fue-
runt, vbi verè & realiter biberunt, manduca-

uerunt,

uerunt, variosq; tractatus habuerunt, circunstantias de accessu & recessu aperiunt, quæ humanam cognitionem non excedunt, sed sensibus apprȩhenderunt. Feruntur enim ad talem conuentum opera diaboli: sed cùm in conuentu sunt, functione sensuum corporeorum vtuntur, vident, audiunt, tangunt, saltant, bibunt, & comedunt: quæ omnia sensibilia sunt. Aliquando quædam ex euentu inopinato fœlici relinquuntur in loco, & defessæ domum ambulando redeunt: de quorum veritate refero me ad experientias multas, quæ partim in malleo maleficorum, Grillando, Bartholomæo Spineo, & alijs: partim in nostrorum Iudicum processibus de translatione reali habentur. Quare qui talia in somno contingere dicunt, sensus negant.

Quomodo somnia sunt, quando dicunt, ex istis locis vinum allatum, ex talibus vasis sumptum, & hoc modo consumptum? Adhęc si ea sensum effugiunt, quæ ibi tractãtur, quomodo nunc nostro tempore, postquam animaduertunt in aliquibus locis denunciationibus locũ esse, honoratiores & maiores, vultu & forma teguntur in cursibus & conuentibus, ne à vulgaribus cognoscantur? Hæc ita se habere, multorum relatione indies cognoscimus. Portabatur Christus à Diabolo, & statuebatur in pinnaculo templi: At ibi existens videbat: audiebatq; populum, aliaq; sensibilia

ad

ad humanam naturam ſpectantia opera exer-
cebat. Sic & Abacuc ex Iudæa in Babylonem
ferebatur ab Angelo: ſed in Babylone exiſtens
loquebatur, audiebat, videbat, aliaſq; ſéſuum
functiones exercebat. Non repugnat, quod à
Diabolo ad locum ferantur, & in loco exiſtẽ-
tes humana opera faciant. Ratio ergo funda-
mentalis, vt paucis concludam, quare malefi-
corum denunciationes admittantur, diuina-
torum & incantatorum reijciantur, eſt, quia
malefici teſtantur de rebus naturali & huma-
no modo acceptis: Hi verò de obiectis, quæ
excedunt humanam cognitioné, niſi alia con-
ditio accedat. Vnde neceſſè eſt vt aut fallãtur;
aut à diabolo, qui etiam fallere ſolet, & à quo
non licet quicquam cognoſcere, intelligant.
Quare meritò dicta Carolina Conſtitutio Ita-
tuit, ſicut etiam decernunt. d. l. Idem apud La-
beonem. & in C. de malefi. & mathem. L. Ne-
mo. vt in tales diuinatores & incantatotes ſe-
uera fiat animaduerſio. Si tamé diuinatores &
incantatores veritatem aliter quàm per incan-
tationem & diuinationem ſcirent, non prohi-
berentur denunciare, ſeruatis ſeruandis.

In iudici-
es liceat
r menda
t verita-
m à Reis
cere.

Tertium Dubium: *An liceat Iudici vel alteri poteſtatem exercenti, dolo, mendacio, vel falſa promiſſione impunitatis, à Reo præſumpto in hoc crimine, vel alijs, confeſſionem elicere.*

Vt melius dubium intelligatur, talis formatur casus. Iudex habet in carcere sagam, quę non vult etiam confiteri: vt inducatur ad confessionem, ipsemet eam accedit, vel alium subornat & dicit; habeo adhuc tres vel duas tuæ societatis in carceribus (easq́; nominat) quæ te denunciant: cùm tamē nullam habeat: sic fortasse vlciscendi animo par pari referet, ait Bodinus. Vel promittit impunitatem & euasionem, quam nec cogitat, nec potest seruare. Quæritur nunc, an tales modi liciti sint?

Quantum ad primam partem, Ioannes Bodinus lib. 4. de Magorum Dæmonomania, cap. 1. prope finem, tradit licitum esse iudicibus, mendacijs eruere veritatem à magis & maleficis; Idq́; diuino & humano iure, probat exemplis veteris testamenti. obstetrices, Exo. 1. propter mendacium remuneratæ sunt. Abraham Genes. 12. & 20. dixit de vxore sua, quòd soror esset. & Genes. 27. Iacob dixit se esse Esau: & alia extant plurima in libris veteris testamenti. Confirmat latius: Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt ad reipubl. administrationem sic mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo, inquit, in iure faciendum, vt occultorum scelerum peruestigetur veritas. His rationibus mouetur ad dicendum, iure diuino & humano licitum esse iudicibus, eruere mendacijs veritatem, quicquid Augustin in

lib.

lib. de mendacio, & Aquinas sentiant ab octo
mendacij generibus, quæ exponunt copiosè,
abstinendum esse.

Sic Bodinus loquitur, & quia hæc doctrina
falsissima & perniciosissima est, in prima parte
dubij, contrarium, ne quis eius lectione capia-
tur, ostendendum, & eius argumentis respon-
dẽdum est. Huic falsæ doctrinæ oppono veri-
tatem. Mendacium omne prohibetur iure di-
uino & humano. Probatur, quod iure diuino.
Non dices falsum testimonium contra proxi-
mum tuum. Psal. 14. Domine quis habitabit in
tabernaculo, &c. Qui loquitur veritatem in
corde suo, & qui nõ egit dolum in lingua sua.
Ergo à contrario sensu non habitabit in ta-
bernaculo DEI, qui loquitur mendacium,
& egit dolum in lingua sua. Sapient. 1. cap.
Os quod mentitur, occidit animam. Eccle-
siastici. 7. Noli velle mentiri omne menda-
cium. Prouerb. 6. Proferentem menda-
cia odit Deus. Psalm. 5. Perdes omnes qui lo-
quuntur mendacium. Rectè ergò Augustin.
in lib. de mendacio, cap. 14. & S. Thom. 2. 2. q.
110. art. 3. sentiunt, quos necessariò communis
sententia sequitur, cùm ex verbo Dei euidens
sit, non esse licitum mentiri in vllo casu, neq;
etiam pro conseruatione alicuius vitę. 2. 2. q. 2.
can. Ne quis. Quia iuxta apostolicam doctri-
nam, non sunt facienda mala, vt eueniant
bona; nec etiam pro aliqua vtilitate & neces-
sitate,

Bodinus notatur.

Rom. 3.

ſitate, ex eod. can. & ibidem in can. Primum, & multis alijs canonibus in eadem cauſſa quæſt. Quare oculos non habuit Bodinus, qui dixit licitum eſſe mentiri iure diuino & humano. Quod multò magis habet veritatem in Iudice & iudicio, cùm Iudex vir bonus, & iudicium ſanctum eſſe debeat. Qua de cauſſa communis ſententia tradit, omne peccatum eſſe mortale in iudicio, quando eſt de aliqua re graui, ſpectante ad iudicium, vt tradunt S. Thom. 2. 2. q. 69. art. 1. Caietan. ibid. Martin. Nauarr. de pœnit. diſt. 5. cap. Fratres. num. 12. & 14. & in Manuali Confeſſariorum, cap. 18. num. 3. Domin. Sotus in relect. de tegend. & deteg. ſecretum, memb. 2. q. 7. Didac. Couarr. lib. 1. variar. reſolut. cap. 1. num. 2. At quis non intelligit confeſſionem, ex qua quis vel damnatur, aut abſoluitur, rem eſſe grauiſſimam, ſpectantem ad ſubſtantiam iudicij? Et confirmatur: quia, vt Doctores tradunt, non licet iuſtè litiganti in iudicio, mendacio, aut falſitate vti aduerſus aduerſarij dolum & cauillationes. S. Tho. 2. 2. q. 71. art. 3. ad 3. de aduocato, quod non liceat ei falſitate vti. Sylueſt. in verb. Aduocatus, nu. 6. Aurea Armilla ibid. nu. 19. Nauarr. in Manuali c. 25. nu. 29. Ioan. Immolen. in c. 1. de mutuis petitis. num. 13. Bald. in Rubr. C. de fide inſtrum. Iaſon. in L. Cùm proponas inter vos. C. de pactis poſt. nu. 4. Couar. lib. 4. variar. reſolut. c. 2. n. 1. Quare falſiſſima eſt Bodini ſententia, quod

licitè possunt Iudices mendacijs & falsis modis eruere veritatem.

Solutio argumentorum Bodini.

Ad argumenta Bodini, & quidem ad illud de obstetricibus: respondetur primò, secundum Alexandrum Halens. in 3. parte. q. 37. membr. 6. Quod in facto earum duo considerentur: pietas compassionis, & mendacium. Compassio opus bonum fuit moraliter, & si præcessit ex charitate, fuit etiam meritorium, pro quo remuneratæ sunt temporaliter: non tamen propter hoc priuatæ præmio æterno, saltem si adfuit charitas. Mendacium verò fuit officiosum, quia profuit, & vtile fuit ad salutem paruulorum, & nulli nociuum: & ideò veniale: & idcircò non impediuit meritum pietatis, licet illi mendacio præmium nō debebatur. Secundò, cum S. Thoma loc. citato ad 2. Obstetrices non sunt remuneratæ pro mendacio, sed pro timore Dei, & beneuolentia, ex qua processit mendacium. Vnde signanter dicitur Exod. 1. Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificauit illis domos. Mendacium verò posteà sequens non fuit meritoriū. De hoc argumento latius in 22. quæst. 2. can. Si quælibet. Cum Ioan. Turrecre. ibid. Raab similiter propter pietatem in nuncios commēdatur, non propter mendacium officiosum quo saluauit viros ad se declinantes, Iosue 2.

Ad alia exempla dico cum S. Thoma sol ad 3. quod in Sacra Scriptura, vt Augustinus dicit,

dicit, in lib. de mendacio. cap. 5. inducuntur aliquorum gesta quasi exempla perfectæ virtutis, de quibus non est æstimandum eos fuisse mentitos. Si quæ tamen in eorum dictis appareant, quæ mendacia videntur, intelligendum est ea figuraliter & propheticè dicta esse. Vnde Augustin. dicit, in lib. contra mendacium. Credendum est, illos homines, qui propheticis temporibus digni authoritate fuisse commemorantur, omnia quæ scripta sunt de illis, propheticè gessisse atq; dixisse. Abraham tamen, vt Augustin. ait, in quæst. super Genesin dicens, Saram esse suam sororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici. Soror enim dicitur: quia filia patris erat. Vnde & ipse Abraham dicit, Genes.20. Verè soror mea est, filia patris mei, & non matris meæ filia: quia scilicet ex parte patris attinebat. Iacob verò mysticè dixit se esse Esau, primogenitum Isaac; quia videlicet primogenita illius de iure ei debebantur. Vsus autem est hoc modo loquendi per spiritum prophetiæ, ad designandum mysteruim; quia videlicet minor populus, scilicet gentilium, substituendus erat in locum primogeniti. Iudith verò laudatur, non quia mentita est Holoferni, sed propter affectum, quem habuit ad salutem populi, pro qua periculis se exposuit. Pro similium argumentorum & horum solutione legendi Alexand. Halens.

loc.dict. S.Bonauentu.in lib.3. ſentent.d.38. quæſt.2.Gabriel.ibid. q.vnica,arti.1. Turre-crema.cum text.22.quæſt.2. can. Vtilem.cap. Si quis per vetus teſtamentum,cap.Is autem, cap. Abraham. cap. Quæritur cur Patriarcha, & alijs.

Quod verò Plato & Xenophon magiſtratibus permiſerunt, vt in adminiſtratione rei. publ.mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibētur,nihil probat,ſed ſeipſum interimit: quia erga ægrotos & puerulos aut non vtimur mendacijs,aut ſi quid dicitur,ioco contingit,aut fingimus.At in iudicijs quando agitur de eruenda veritate, ex qua abſolutio ſequitur,vel dàmnatio pendet, res grauiſſima eſt,& magni præiudicij.

Quantum nunc ad ſecundam dubij partem ſpectat, An confeſſio à Iudice extorta promiſſione impunitatis,ſit valida ad hoc, vt quis ex ea poſſit condemnari?

Negatiuam ſententiam tenent Ioan. Immolen.conſ.109.Hyppol.Marſil. ff.de quæſt. L.1.§.quæſtioni,& conſ.14.nu.25.& in conſ.32. nu.22. Decius in L.1. C.de ſentent.quæ pro eo quod intereſt.nu.7.& in L.Ea eſt natura cauillationis.ff.de reg.iuris,in fin.Et alij,quos citat Couarr.lib.1.variar.Reſolut.c.2.nu.16.Probatur hæc opinio. Iuramentum per dolum extortum non nocet iuranti. cap. Cùm contingat de iureiurando. & c. Quamuis.de pact.in 6.ergo

.ergo eadem ratione non debet nocere confeſſio dolo extorta. Idem renunciatio illius, qui fraudulenter fuit inductus ad renunciandum, non valet. cap. Sanè. de renunciat. & confeſſio facta perſuaſione aduerſarij poteſt reuocari, vt probat Marſil. in d. conſ. 32. In contrarium, talem confeſſionem eſſe validam, & reum ex ea condemnari poſſe, tradunt Felin. in cap. Afferte. de pręſumpt. Archidiaconus in c. vtilem 22. q. 2. Cinus in L. præſenti. C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt. & alij. Ratio eorum eſt : quia cùm iſta promiſſio pernicioſa reipubl. ſit, ſeruanda non eſt. Hanc quæſtionem fuſius tractant Couarr. lo. citat. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 55. verſ. Circa ſecundum. Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudi. caſu 367. qui repetit omnia, & in ordinem digerit, quæ Couarr. tradit.

Conueniunt inprimis Doctores, & admonent, vt Iudices abſtineant ab huiuſmodi promiſſionibus, & ratio eſſe poteſt; quia promiſſio obligat de iure naturali: quare hoſti etiam ſeruanda fides eſt. 23. quæſt. 2. cap. Noli. & Gloſſ. in L. Conuentionum. ff. de pactis. ſi ſit deliberata, voluntaria, de re poſſibili, aut notabili: & qui promiſſionem non ſeruat, frangit fidem. Si autem promittit Iudex impunitatem animo non ſe obligandi, grauiter peccat ſignificando verbis animum, quem non habet: quod ſpectat ad mendacium pernitio-

ſum, ſi ſit de re notabili, tendente contra ſalutem corporalem vel ſpiritualem proximi, de qua re legendus Nauar. in Manuali cap. 18. num. 6.

Secundò, ſi reus ſpe promiſſionis fruſtratus in confeſſione perſeueret, damnari poterit ſecundum communem ſententiam.

Tertiò, ſi ſpe fruſtratus reuocet confeſſionem, & excipiat, non debet nec poteſt ex ea cōdemnari. Couar. loc. cit. & Menoch. & ſic intelligendam primam ſententiam tradit.

Quartò, quando reus ſic confeſſus eſt crimen, & confeſſionem nec reuocauit, nec confirmauit, non pœna ordinaria, ſed arbitraria puniendus eſſet, & mitiori. Couarr. & Clarus loc. cit. & Menoch. &, vt Clarus ait, ſi talis promiſſio fiat ab eo qui poteſt gratiam facere, ſeruanda eſſet: niſi circunſtantiæ aggrauent: & id in aliquibus curijs practicari tradit.

Prima opinio validioribus nititur argumentis, quæ alij non ſoluunt, nec ſuam muniunt, quamuis in praxi apud multos ſit. Quod verò in oppoſitum adfertur, hanc Iudicis promiſſionem non eſſe ſeruandam, cùm tendat in perniciem reipub. cuius intereſt delicta puniri: verum eſt, vbi de delicto ordine iuris & recto modo conſtat, vt tradit Couarr. in loc. d. prope finem.

Quar-

Quartum Dubium. *An condemnati ad ignem, iuxta dispositionem legis, viui sint comburendi?*

Videtur quod sic: quia sententia videtur in illum effectum tendere, & quando ignis pęna à lege imponitur, in pœnam imponitur. Cadauer autem cùm careat sensibus, non est capax doloris & pœnæ. Ad hæc Iudices, qui exequuntur sententias, sunt ministri iustitiæ; ergo subduntur legibus, & debẽt infligere pęnam à lege pręscriptam: maximè qui agnoscũt superiorem. His non obstantibus, vsus obtinuit, vt priusquam igni tradantur, interficiantur compressis faucibus, siue strangulentur, ad euitandum periculum, ne lenta mors, ob magnos cruciatus, in blasphemias, aut desperationem reum trahat. Idcirco apud Christianos receptus est mos prius strangulandi, quã comburendi, nisi in aliquo casu, ob singulares circumstantias, criminis atrocitas aliud postulet. Si autem reus maneat pertinax in malo, & non conuertatur ad cor, nec pœniteat, viuus comburitur in crimine hæreseos, vt praxis Italiæ & Hispaniæ docet. Quod etiã in crimine maleficorum fieri debet: nam in impœnitenti nõ est timenda desperatio; & ratio, vt viui non comburantur, est ne cadant in desperationẽ, vel aliud peccatum in maximo cruciatu. De

hoc dubio legendi ſunt Couarruuias lib. 2. variarum Reſolut. cap. 10. à num. 9. & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. Criminalis. quæſt. 99. verſi. vnum tamen in hoc propoſito notabis.

Quintum Dubium: *An maleficis pænitentibus, nec non alijs damnatis ad mortem, petentibus Euchariſtiæ ſacramentum dandum?*

RESPONDEO, quod ſic, ſi vera ſigna pœnitentiæ appareant, & ex diſpoſitione deuotioneq; petāt: de furibus ſuſpendendis eſt textus, 13. q. 2. cap. Quæſitum. de hæreticis. cap. Super eo. de hæret. in 6. de damnatis in genere, Gloſſ. recepta in Clementina 1. de pœnit. & remiſſionibus. Franciſcus Cardinalis Zabarella ibid. quæſt. 9. & 12. Turrecrem. in dict. cap. Quæſitum. Stephanus Aufrerius in tractatu de poteſtate Eccceleſiæ ſuper laicis, num. 58. Ioſep. Angles in florib. Theologicarum qq. 1. part. in 4. ſent. in q. de Suſcipientibus Euchariſtiam. Iuli. Clarus lo. cit. ſed quæro nunquid. Ange. in verb. Euchariſtia 3. §. 27. Sylueſt. ibid. num. 7. & ex profeſſo Marti. Nauar. in Enchridio de oratione & horis canoncis, cap. 22. numer. 11. & Manuali confeſſariorum cap. 25. numero. 23. & hæc eſt communis ſententia: quam in vrbe exiſtens audiui in ſcholis confirmatam à Pio Quinto pijſsimo Pontifice, in motu quodam

quodam proprio. Et nunc hũc morem pium ſequuntur multi pij Magiſtratus, quamuis non vbiq; gentium obſeruetur, & in Conſtitut. Criminal. Caroli V. artic. 79. ſtatuitur vt Reo tempeſtiuè mors denuncietur, vt confiteri poſſit, & ſi petat Euchariſtiam non ei denegetur. Hoc tamen obſeruãdum eſt, vt propter ſanctiſſimi ſacramenti reuerentiam ipſo die executionis non communicent, ſed communio anticipetur. Si autem executio non pateretur moram ex rationalibus cauſſis, & damnatus ad mortem pro animæ conſolatione cum fructu peteret ſacramentum, contra nullam eſſet legem ipſo die executionis communicare, modò communio executioni ſententiæ, quatuor horis præmittatur, vt corrupta tanto temporis ſpacio ſacramenti ſpecie, nulla ſacramento irreuerentia fiat. Atq; hæc conſuetudo eſt in Vrbe Roma, digna maximorum Pontificum pietate & prudentia, quam orbis imitari deberet, vt rectè Nauarr. loco citato hortatur. Hac ratione motus ante decem annos non ſolùm dedi ſacramentum, ſed etiam quibuſdam præfectis & iudicibus conſilium ſuper hoc petentibus conſului dandum, & adhuc conſulo. Sicut enim abuſus, qui tendunt in animarum perditionem indies, ſine mora extirpandi ſunt: ſic pij vſus, qui hominũ ſalutem & ſpiritualem conſolationem promouent, introducendi. Confeſſariorum au-

tem est iudicium, an expediat Eucharistiam huiusmodi damnatis ministrare, vel non: pendet enim ex dispositione recipientium. Quidam enim ita sunt dispositi, vt multum ipsis prosit ad salutem animæ, si hoc salutari cibo confirmentur, ad subeundum mortis supplicium, & frangendum diaboli machinas in extremis.

Ex his deduco, quàm impium fuerit dictum, & pastore, qui sitientissimus esse debet salutis animarum, indignum, sacerdotis cuiusdam, qui damnatæ ad mortem pœnitenti personæ petenti viaticum respondit: Non est æquum sanctum dare canibus. Minimè canes sunt, sed oues, qui ad cor redeunt, & cum pœnitentia Dominum suum pro reconciliatione in cordis hospitium recipere desiderant. Hîc excludenda etiam occurrit praxis execranda quorundam ministrorum iustitiæ, vel potius in hoc casu iniustitiæ, qui damnatos ad mortem occidũt in corpore & anima, quando salutis remedijs ad conseruationem animæ essent muniendi: vt aduersus mortis timorem eos confirment, vino obruunt & rationem tollunt, ita vt miseri homines Dei & animarum obliti, moriantur in corpore & anima, sine fine nunquam ad vitam reducendi, cùm post mortem tam miseram nec spes veniæ, nec locus pœnitentiæ sit. Dictum etiam abusum damnat Carolus V. in d. artic. 79.

Caue-

Caueant ergo diligentiſſimè Iudices, vt hoc prohibeatur, ne ipſi fiant rei tanti facinoris, atq; etiam damnatis petentibus ſuperfluus denegetur potus. Quomodo enim excuſaretur ab homicidio, qui furioſo aut amenti poſtulanti gladium ad interficiendum ſe, morem gereret? Ex dictis quoq; haberi poteſt ſolutio dubij, de quo ſemel interrogatus reſpondi affirmatiuè, prout etiam nunc reſpondeo; An pro perſonis maleficis, vel alijs mortis ſupplicio affectis pro ſceleribus, poſſit quis orare, ſacrificium offerre, vel alia ſatisfactionis opera exercere? Reſpondetur, quod ſic; ſi pœnitentes diſceſſerint, poſſunt hęc bona pro eis fieri. ex d. c. Quæſitum, Gloſſ. ibidem. Angel. loc. cit. Aurea Armilla in verb. Communio, num. 27. In cuius rei confirmationem faciunt multa, quæ adfert Petrus Rauennas in quodam tractatu incipiente, Valete cum perpetuo ſilentio ad Clariſſimum Theologię Profeſſorem Iacobum de alta platea, &c. Cuius ſcopus eſt probare, corpora ſuſpenſorum & latronum non eſſe in locis publicis relinquenda, ſed ſepulturę tradenda. Habetur hic Tractatus in fine Alphabeti aurei vtriuſque iuris eiuſdem authoris : his tamen non obſtantibus dico, quod non deceat, vt pro talibus ſolemnes fiant exequiæ, prout pro alijs Chriſtianis, qui cum honore vitam finiuerunt, fieri conſueuit. Piè autem faciunt

ami-

amici & ſanguine iuncti, qui priuatim pro eis orant, ſacrificia offerunt, vel curant offerre, & ſatisfactoria opera exercent.

Sextum Dubium. *An ſonitus campanarum, maleficorum, ſagarum, dæmonũq́; conatus impediat, ne grandine, tempeſtatibus, ac alijs modis frugibus, ſeminibus, & vineis nocumentum inferant, vt vtriuſq́; ſexus homines huius ſectæ fatentur, & vnde talis virtus ſit?*

DE antiquitate, nec non laudabili ac neceſſario campanarum in Eccleſia vſu, legendi ſunt Anthonius Monchiacenus, Dæmochares in lib de obſeruanda Miſſarum celebratione cap. 13. Guilhelmus Durandus in Rationali diuinorum officiorum, libro 1. cap. 4. Petrus Meſſia in Sylua variæ lectionis parte 2. cap. 9. Ioannes Andreas & Hoſtienſ. in cap. 1. de offic. cuſtodis. Authorem campanarum Vergilius Polydorus lib. 3. de inuentor. rerum, cap. vltimo, vult latere, licet inuentum non ſit nouum, cùm vſus earum fuerit tempore Moyſis, teſte Ioſepho lib. 3. Antiquitatum. Apud Chriſtianos quidam tradunt primum inſtitutorem fuiſſe Paulinum Nolanum Epiſcopum, virum ſanctitate & eruditione clarum; in cuius rei confirmationem maximè ipſa nominis notatio facit.

Dici-

Dicitur enim campana à Campaniæ regione, vt atteſtantur Ioan. Andr. & Durandus, & minora vaſa nolæ à ciuitate Nolana quæ eſt in Campania. Vtimur campanis ad laudandum Deum, congregandum Clerum in Eccleſia, vocandum populum ad diuina, concitãdum deuotionem in populo, ad fugandas tempeſtates, & exterrendos hoſtes. Dum campanæ ſonantur, pelluntur inſidiæ inimici, fragor grandinum, impetus tempeſtatum, percuſſio fulminum, & infeſta tonitrua temperantur. Saluberrimum campanarum apud Chriſtianos vſum, tubæ argenteæ in veteri teſtamento ſignificabant, in quarum locum in noſtra Eccleſia campanæ ſucceſſerunt. Vtebantur enim tubis argenteis tempore Moyſis, Num. 10. ad collectionem populi, & in ſacrificijs, dum hoſtias offerrent, vt memoria eorum eſſet coram Domino Deo, & cùm ad bellum exirent, clangebant vlulantibus tubis, & ſic memor eorum Dominus eruebat de manibus inimicorum. Hinc etiam feſta peculiaria clangorem tubarum habebant, quibus, præ cæteris clangoribus tubarum inſiſtebant, ad præparandum populum, ad laudandum Deum, & reuocandum in memoriam beneficia & munera diuina: tantumq; Domino Deo clangor tubarum placebat, vt mediante earum ſonitu, antè arcam fœderis muros Iericho, quibus cingebatur, aduerſantium exercitus cadere fecerit.

Ioſeph. lib. 3. Antiq. cap. 15.

Num. 29. Leuit. 2[3]. Sophon. 1.

Mi-

Mirum ergo nemini videatur, quod mirabiles etiam ſint effectus campanarum, quæ ſine dubio Spiritus Sancti inſpiratione inductæ ſunt. Efficit autem benedictio, vt quod arte & metalli natura fieri non poteſt, per verbum & orationem ſanctificatum mirabiliter operetur, ex diuina diſpoſitione. Neque velim vt quis hîc moueat, quod Caluinus, Brentius, alijque eius farinæ calumniantur, nos campanas baptizare: hoc enim apud doctos inauditum eſt, licet rudes ex plebe ſic communiter loquantur. Benedicuntur enim campanæ, iuxta ritum in Pontificali præſcriptum; verùm de Baptiſmo ne verbo quidem fit mentio, vt rectiſſimè Cardinal. Hoſius lib. 5. in confutatione prolegomenon Brentij aſſerit. Quantam virtutem benedictiones in huiuſmodi creaturis obtineant, qui voluerit, videat Thomam VValdenſem in lib. de ſacramentalibus, à cap. 166. His accedit quod dum campanæ pulſantur, fidelium mentes in DEVM mouentur, eius auxilium contra inimicorum inſultus implorant. Guilhelm. Pariſienſis in lib. de legibus, fol. 44. colum. 1. aſſerit rectè, quod campanæ ſortiantur virtutem arcendi fulgura, tēpeſtates & ſimilia ex ſua conſecratione. Quæ tamen non fiunt niſi virtute creatoris, à quo petitur, vt arceat fulgura, tonitrua, & cætera. Sicut enim regale lignum & ſigillum deferentes ſecuros efficit eos, ne iactu-

Campanas non baptizari, ſed benedici.

iacturam & nocumentum patiantur à subditis regis, & hoc non sua virtute, sed potestate regia & voluntate: Sic Campana non ex virtute aliqua, quæ ei insit, sed omnipotentis potestate & voluntate protegit & defendit loca, in quibus eius sonus auditur, ab aduersitatibus & incommodis aëreis. Qua de caussa maleficorum conatus infringitur, & Dæmonis cooperatio impeditur ad pulsum campanæ, quando sonus auditur ab eis, vt eorum confessionibus didicimus, & ideo campanas pulsantes vocant communiter in sua schola, canes latrantes. Sylua variæ lectionis, & nonnulli alij caussam etiam naturalem reddunt, quare sonitu campanarum tempestates sedentur, & temperentur. Motus enim pulsationis aërem rariorem facit, & densitatem materiæ dispergit: vnde sequitur dissolutio & moderatio meteorologicorum, quæ in regione aëris ex concretione materiæ elementaris generantur. Dæmones autem naturalium rerum mutationibus suas operationes admiscent, atque effectus naturalium caussarum subtilitate operationis, & peruersitate voluntatis, DEO permittente, in interitum rerum ad humanam salutem productarum, dirigunt. Ex his, vt ad propositum reuertar, patet veram esse confessionem maleficorum & sagarum, qua asserunt campanarum sonitum, eorum conatus frequenter impedire, ne valeant pessima con-
silia

ſilia in conciliabulis propoſita, In effectum de-
ducere: Atq; hoc argumentum plurimùm
confirmat fideles in fide, dum cognoſcunt
diabolum cum ſua cohorte, inſtituta pro fidei
noſtræ promotione abhorrere: corroborat eti-
am Catholicorum animos, vt quod iuxta ma-
iorem ſuorum antiquiſsimam traditionem
hucuſque magno fructu fecerunt, cum maio-
ri feruore facere continuent.

Hîc ad maiorem prædictorum illuſtratio-
nem duo ſenſibilia exempla addere vtile viſum
eſt. Vnum narat Paulus Grillandus lib. 2. de
Sortilegijs q.7. num. 30. quod contigit Anno
Domini 1524. menſe Decemb. dum ipſe eſſet
in quodam caſtro monaſterij S. Pauli, Romæ,
in regione Sabinenſi, ad inſtantiam Abbatis,
dicti monaſterij, vbi examinauit maleficas in-
carceratas, ex quibus vna fuit, quæ cum defer-
retur à Dæmone ſuo, reuertendo à ludis in iti-
nere, antequam peruenirent domum, dum
eſſet vicina oppido patriæ ſuæ, audiuit pulſare
campanam manè pro Aue Maria, ſic Dæmon
debuit eam deponere & diſcedere, quam depo-
ſuit ſtatim iuxta ripam quandam, vbi erant
ſpineta quædam, diluculo iuuenis quidam
oppidi illius iturus pro negotijs in alium lo-
cum vicinum, viſus eſt ab ea & cognitus, quem
ipſa ſaga proprio nomine vocauit. Quam audi-
ens iuuenis prima facie timuit aliquantulum,
ſed videns poſtea mulierem ipſam, quæ ſemi-
nuda

nuda erat, & crinibus ſparſis de capite pendentibus, magis obſtupuit, nec audebat ipſam accedere. Nihilominus cùm ipſa benignè rogaret, vt accederet, acceſſit, cumque eam cognoſceret, interrogauit, cur ibi ſola moraretur in ea forma. Cui illa dixit, quod tota illa nocte aſellum ſuum, quem perdiderat, perquiſiuerat, & non potuit inuenire. Cui iuuenis ſubridens, minuſq; credens dixit. Hoc enim aliud ſibi quærit, quàm aſelli inquiſitio. Qui quærit aſellum, vadit cum ſocio, & non ſeminuda & ſcapillata. Aliud eſt quod quærebas, dixit ipſe: dicas mihi veritatem, ſi vis quod te adiuuem. Vnde venis? vbi fuiſti? quid facis hîc ſola? quis te adduxit? dicas mihi omnia, ſi vis habere ſuffragium, & ero tibi ſecurus & fidus. Tunc mulier ſatis pinguis & pulchra, cui nomen Lucretia, licet ſatis timeret ſæuitiam viri & ſuorum conſanguineorum, tamen confiſa de iuuenis fide, ipſum prius rogauit ſummis precibus, ne cuiquam reuelaret factum, ſed taceret, quod vellet ei pinguia munera dare. Sic iuuenis promiſit, quod fidem ſeruare vellet. Tunc ipſa faſſa eſt, quod ea nocte fuiſſet in ludis Beneuentanis, & dum eſſet in itinere, deferreturq; per aërem à magiſterulo ſuo, audita pulſatione Campanæ pro Aue Maria, ipſam depoſuerit in eodem loco, vbi ſola & ſeminuda inueniebatur. Tunc iuuenis acceſſit ipſam, & iuuit vt ſe veſtiret & accommodaret

omnia, & illam domum reduxit, nemine aduertente factum. Pro laboribus iuueni donauit par caligarum, biretum, camisiam, & partes casei, rogando iterum atque iterum, ne factum reuelaret, quod & promisit. Tacuit per aliquot menses: deinde nescitur quo spiritu, aut indignatione, aut lapsu iuuentutis ductus rem ipsam secreto modo nunc cum vno, deinde cum altero propalauit, adeo quod paulatim res deuenit ad notitiam curiæ. Vnde mulier ipsa capta, & cum alijs incarcerata fuit, & iuuenis ille vt testis omnia hæc medio iuramento deposuit, ita & ipsa post multa, quum facinus suum diutius tergiuersare non potuit, confessa est, & cum alijs vitam flammis finiuit. Alterum exemplum recentissimum est. Quidam Ioannes ex pago Salmenroer, sub Iurisdictione Reuerendissimi Domini nostri Archiepiscopi Treuirensis, Palatioli extremam mortis accepit sententiam, Anno Domini 1586. Iouis post Cinerum. Hic confessus etiam est præter alia, quod cùm semel die Iouis in nocte in Hetzenroderheydt/ cursui & congregationi interfuisset, & cursu perfecto concluderentur varia mala ab ipsis perpetranda, ita vt negotium præter expectationē protraheretur, dies appropinquauit, & opera tenebrarum pellebantur, & cùm dictus Ioannes esset in reditu, campana pro Aue Maria pulsa est, & sic in suo prato cecidit statim in terram.

ram. In quo loco iam erat sua propria ancilla & famula, & herbas fœnumque colligebat ad pascendum vaccas. Quod cùm famula vidisset, mirum in modum perterrita, dixit. Auuncule, vnde huc venis? Cui respondendo iniunxit silentium. Caussam sui casus reiecit in pulsationem campanæ, qua audita hircus ipsum in terram deiecerat. Hoc factum non solùm ex processu negotij per notarium subscripto, sed etiam ex relatione nobilis ac validi Domini Ioannis Zanth, vicedomini huius Ciuitatis, in veritate contigisse cognoui, qui vtpote Officiatus Reuerendiss. nostri Archiepisc. in præfectura Palatioli, plenam inquisitionem accepit super veritate.

Deueniendum nunc ad solutionem argumentorum.

SOLVTIO ARGVMENTORVM.

PRIMVM Argumentum, *ex cap. Episcopi, 26. quæstion.5. in quo hæc verba habentur. Illud etiam non est omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres retrò post Sathanam conuersæ, Dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana nocturnis horis, Dea paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, &*

 mul-

multarum terrarum spacia intempestæ noctis silentio pertransire, eiusq́ iussionibus obedire, velut Dominæ, & certis noctibus ad eius seruitium euocari: Sed vtinam hæ solæ in perfidia sua perijssent. Nam & innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur. hæc ibidem.

Respondetur in primis, in hoc capite non damnari sectam maleficorum, sed aliam longè diuersam, vt patet intuenti textum, vt latè ostendunt Bartholom. Spineus in quæstio. de Strigibus cap. 25. Alfons. à Castro lib. 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 16. Nicolaus Iaquerius hæreticæ prauitatis Inquisitor, in flagello hæreticorum fascinariorum cap. 7. Syluester in verbo, Hæresis. 3. Paulus Grillandus Iurisconsultus, Romæ caussarum Criminalium Auditor, in Tractat. de Sortilegijs, quæst. 7. Pro hac sententia citat Syluester Augustinum Bottam de Sauiliano, & Ioannem Grassum Doctores Iuris, in quibusdam consilijs & responsis. Differunt autem mulieres, d. cap. Episc à maleficis & sagis. 1. Quantum ad credulitatem, quia dictæ in c. Episc. credebant, quod equitarent cum Diana Dea paganorum & Herodiade. Sagę autem nostræ & malefici rectè credũt, quod cum Dęmone magisterulo suo proficiscantur. 2. Illæ in ca. Episc. putabant aliquid numinis & diuinitatis esse, præter Deum: Nostri

ſtri malefici & ſagę non laborant hac ignorantia: Quare ratio legis non competit eis. Ergo nec etiam lex eos compræhendit, quia lex ſuã interpretationem ſortitur à ratione, quando expreſſa in lege reperitur, & ratio magis attendenda, quàm dictum Legis. L. Adigere. §. Quamuis. ff. de iure patronat. L. Cùm Pater. §. Dulciſſimis. ff. de legat. 2. L. Milites prohibentur. & L. Milites agrum. ff. de re militari. Bartol. in L. omnes populi. in 7. q. principali. ff. de iuſtit. & iure. & in L. 1. C. Quæ ſit longa conſuetudo. Quare cui non conuenit ratio legis, non conuenit ipſa lex, vt probat d. q. 7. Grilland. 3. Differunt: Noſtri malefici & Sagæ expreſsè abrenunciant Deo, & profeſſioni in Baptiſmate factæ, & promittunt qđ Diabolo velint adhærere. Sed illis in cap. Epiſcopi hoc non attribuitur. 4. Noſtri conficiunt ſortilegia, & vnguenta venefica, nec nõ etiam conſpirant cum Sathana in perniciem humani generis, de his nihil in c. Epiſc. 5. Noſtri Dæmoni reuerentiam faciunt, idololatriã exercent, homines & præſertim infantes ſæpè necant, ſed illæ non in cap. Epiſcopi. 6. Noſtri abutuntur Euchariſtiæ ſacramento, & filium hominis conculcant, de qua re etiam nihil in cap. Epiſcopi. 7. Noſtri cooperante Dæmone grandines, nebulas & ſimilia efficiunt, ad deſtructionem fructuum naſcentium: quod non ſcribitur de illis in cap. Epiſ-

copi. Aliæ differentiæ penitius consideranti
non deerunt.

Deinde in illo capite aliqua continentur,
quæ non sunt vera, sed à fide aliena, & ideò in
illo cap. damnantur tanquam contra fidem,
nempè quod equitarent cum Diana, vel cum
Herodiade Philippi vxore: quia Diana Dea
paganorum nulla est, neq; in hoc mundo, ne-
que alibi. Herodias autem est in inferno, ne-
que mulier, sed sola anima. Falsum quoque
est, quod equitarent super veros equos, aut be-
stias; quia bestiæ in tam breui tempore reali-
ter & corporaliter, tanta terrarum spacia, in
tanto silentio, transcurrere non possunt. Hinc
quod in bestias nulla creatura verè transfor-
mari valeat, prosequitur textus. Hanc solu-
tionem maximè persuadet ratio textus, quia
eiusmodi mulieres, inquit, aliquid diuinita-
tis & numinis extra vnum Deum arbitrantur.
Sic Turrecremata commentator in d.c. Fran-
ciscus Victoria in Relectione de arte magica,
num. 31. Alfonsus à Castro loc. cit. Bernard. Ba-
sinus in Tract. de artibus magicis, nona pro-
positione. Ioseph. Angles in floribus, in 2. sen-
tent. 1. part. in quæst. de arte magica, diffic. 5.
Lambertus Danæus in Dialogo de sortiarijs,
& alij Doctores pro prima responsione cita-
ti. Non ergo intendebat d. caput delationem
corporalem reijcere & improbare, sed ea, quæ
fidei erant contraria. Postremò Gratianus, vt
notum

notum eſt verſato in decretis, ea collegit ex Concilijs tam generalibus, quàm prouincialibus, tum etiam alijs Doctoribus. Vnde tantum veritatis habent, quantum in proprijs locis. Concilium autem illud Anquiranum, vel vt alij vocant, Anciranum, fuit prouinciale, vt rectè tradit Reuerendiſſimus & Illuſtriſſimus Dominus Bartholomeus Caranza, Archiepiſcopus Toletanus in ſumma Cōciliorum, fol. 26. pagina 2. in Antuerpien. editione. Quare non eſſet tantæ authoritatis, vt ei adhærendum ſit, ſi in aliquo contra ſacras literas, Doctorum Theologorum communem ſententiam, & veritatem definiret: quod tamē non dicimus, cùm non definiat aliquid, quod contrariæ parti faueat, vt patet ex dictis. Mirandum ergo eſt, quomodo Iuriſperitorum conſcientia ita conſtringatur authoritate huius Capituli, cùm Theologi & alij, penes quos eſt Cenſura, ea quæ fidei ſunt diſcernere, nullam in hac re inueniant difficultatem? Nonne omnes Doctores, quorum eſt de ſenſu Scripturarum iudicare, delationem corporalem comprobant & credunt? Sic Pontifices, Cardinales, Doctores, Theologi, Itali, Hiſpani, & Germani ſentiũt: Sic Iuriſperiti rectè ſentientes, vt patet ex eorum ſcriptis, quorum nomina hìc, & in 12. Concluſione primi membri quæſtionis poſuimus. Tantæ autem teſtium nubi proprium iudicium, quod fragili &

apparenti ratione ducitur, præferre, summæ temeritatis est. Accedit ad testimonium experientia certissima, quam communis vox populi confirmat; atq; hîc certè dicere possumus vox populi, vox Dei: cùm omnis veritas à Deo sit.

Postremò illud adductum in cap. Episc. in Concilio Ancyrano Græco, aut Latino, neque impresso, neq; manuscripto est inuétum: licet qui tomos Conciliorum ediderunt, asserant haberi in quodam vetusto codice 16. librorum partialium. Fragmentum verò habetur ferè apud D. Augustinum in lib. de spiritu & anima, c. 28. vt annotatum est ad cap. Episc. 26. quæst. 5. in Decreto correcto, & Romæ edito.

Secundum argumentum. Angelus Sathanæ transfigurat se in Angelum lucis. 2. Cor. 11. & in d. cap. Episcopi. ergo potest diabolus in congregatione repræsentare personam innocentem: & sic innocens patietur, si detur fides maleficis in denunciationibus, ex deceptione dæmonis, & errore maleficorum: & confirmatur hoc argumentum ex historia S. Germani Episcopi, quæ habetur in aurea legenda, & in summario historiali S. Antonini 2. part. tit. 11. cap. 17. §. 5. Vbi legitur, quod S. Germanus in quodam loco, cùm post cœnam iterum pararetur mensa, admiratus interrogauit, cui deretur mensa? Cui cùm diceretur, quod bo-

Historia de S. Germano.

nis

nis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt: illa nocte S. Germanus statuit vigilare, & ecce vidit multitudinem Dæmonum ad mensam in forma hominum venientem, qui eis præcepit, ne abirent: & cunctos de familia domus excitauit: quæsiuit si illas personas cognoscerent? qui responderunt omnes vicinos & vicinas suas esse. Tunc S. Germanus ad domos singulorum de vicinia illa misit, dęmonibus mãdans interim ne discederent. Euntes autem missi à sancto viro ad domos vicinorum, repererant eos in lectis suis dormientes. Adiurati ergo Dæmones à sancto viro dixerunt, omnibus audientibus, se Dęmones esse, qui sic hominibus illuderent.

An dæmon innocentes in nocturnis conuentibus repræsentare possit.

Pro resolutione huius argumenti reuocanda in memoriam sunt ea, quæ diximus in præludijs tertio & quarto: Diabolum non posse operari, nisi ex permissione diuina, & tantum saltem, & non plus, quantum conceditur à Deo: Quare caussa huiusmodi transfigurationis & præsentationis diaboli, non solùm petenda est ex peruersa voluntate & potestate diaboli, sed etiam ex concessione diuina singulari in ordine ad talem effectum. Multa enim potest diabolus ex suæ naturæ potentia & subtilitate, quãtum ad actum primum, quæ non potest quantum ad secundum: Manus enim eius ligatæ sunt, vt non possit operari, quando & quantum vult. atq; cùm similia rei

multum lucis adferant, in simili id ostendam. Quantum ad actum primum, posset diabolus omnes nos occidere & subuertere; & quãtum ad voluntatem, vellet: cùm semper circumeat & quærat quem deuoret, omniumque interitum appetat. Quoad operationẽ & effectum, deficit: quia Deus non concedit. Quare non valet hoc argumentum, in quo aliqui Theologiæ & Philosophiæ ignari multum gloriantur: diabolus potest se trãsfigurare in angelum lucis, ad repræsentandũ innocentem. Negatur enim simpliciter, vt sonat: quia non potest quantum ad actum secundum, cùm caussa totalis non sit diaboli potestas & peruersa voluntas, sed etiam antequam diaboli potestas exeat in actum, requiratur singularis diuina concessio. Sumitur ergo in argumento caussa partialis, & non totalis: & sic non valet. Hoc autem modo ad propositum argumentum formari deberet. Diabolus potest se transfigurare in angelum lucis, ad repræsentandum innocentem: & Deus concedit ei potestatem faciendi. Ergo, &c. Et tunc negatur antecedens, tanquam falsum in proposito, vt latius patebit. Est enim hoc contra diuinam prouidentiam ordinariam, quæ ex diuinis literis innotescit, & effectibus declaratur. Sicut enim diuina misericordia efficiente non potest diabolus (vt rectè Bartholom. Spineus in quæst. de Strygibus, cap. 14. & in Apolo-

gia

gĩa tertia cap. 3. ait) deludere nisi eos, quorum mẽtem primò sibi per infidelitatem subiugauerit: Ita credendum est nullius illum personæ figuram, vt de tanto crimine accusetur, posse prætendere, nisi eius, quam sibi iam per similia crimina deuinctam esse sciuerit, & multoties realiter cum alijs ad ea perpetranda conuenerit. Quod etiam testantur in confessionibus malefici, & sagę, vt Iudices referũt. Atq; vt hanc prouidentiam Dei erga nos latius ostendamus, reducenda est in memoriam cõmunis Theologorum vera doctrina, quæ ex diuinis literis clarè elicitur, non esse permissam diabolo tantam potestatem super iustos, sicut impios & malos. Gaudent enim iusti, vtpote amici & filij Dei, multis priuilegijs, quibus pessimi & malefici, maximè ob criminis immanitatem, tanquam inimici & hostes tam diuinæ maiestatis, quàm communis salutis, iuste dispositione priuantur. Hoc enim diuinæ legis stabiliunt promissiones. Vt in Psal. Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum: & iterum: Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum, quoniã non derelinques quærẽtes te Dñe: & iterũ: Clamauerunt ad me iusti, & ego exaudiam eos. Item: Qui sperat in Dño, nõ confundetur. & 2. Pet. 2. Nouit Dñs pios de tentatione eripere. & Paulus: Fidelis Deus, (scilicet in promissis) qui non patitur vos tentari supra id, quod pote-

Quare diabolus solum impios in conuentibus maleficorũ repræsẽtet

Psalm. 90

potestis: sed dabit cum tẽtatione prouentum. Exempla ad hunc effectum etiam non desunt. Susannam iniustè infamatam, à senibus accusatam, & morti adiudicatam Dominus liberauit, & innocentem ostendit. Athanasius vir sanctissimus, in Arrianorum concilio apud Tyrum coacto, ex inuidia stupri accusabatur: & iusto Dei iudicio consilium suggestum est, quo liberatus fuit. Introductus enim in iudicium est Athanasius, & vnà cũ eo Timotheus presbyter. qui simulans se esse Athanasium: Egóne, inquit, mulier, apud te sum diuersatus? ego te violaui? Cui illa petulanter: Tu mihi vim intulisti; iureiurando affirmans Iudicum fidem obtestabatur, vt tantum flagitium vindicarent. Qua cognita fraude, reiecta est mulieris impudentia. Iterum alia vice idem sanctus maleficij accusatus fuit, quod ad vsum magicæ artis manum mortuam Arsenio amputatam adhibuisset. At Arsenius noctu aufugiens, cùm se in conspectu totius Concilij stetuisset, Athanasij inimicorum impudentissimum scelus aperuit. Et in S. Hieron. legenda refertur, quod Diabolus se transformauit in in formam S. Syluani Episcopi in Nazareth, amici S. Hieronymi: qui Dæmon in lecto fœminam nobilem primò quidem verbis prouocare cœpit ad luxuriam, deinde etiam factis sollicitauit ad malum, quæ cùm clamaret, Dæmon sub specie S. Episcopi sub lecto fœminæ se

Susanna senum calumnijs eripitur, & Athanasius Arrianorum.

Syluanus Episcopus, etiam diaboli calumnias tãdem euadit.

næ se

næ ſe abſcondit; vbi requiſitus & inuentus per luxurioſa verba mentitus eſt ſe eſſe Epiſcopum Syluanum. Poſtridie ergò vir ſanctus diſparente diabolo, grauiſſimè diffamatus eſt, quæ infamia tandem apud ſepulchrũ S. Hieronymi, fatente Diabolo in obſeſſo corpore, purgata eſt. Maximum ad noſtrum propoſitum teſtimonium præbet S. Cyprianus, quod & noſtri malefici & ſagę in ſuis confeſſionibus vt intelligo, confirmant. Hic ſanctus cùm adhuc Magus eſſet, Iuſtinæ Chriſtianæ Virginis amore incenſus, incantationibus & veneficijs Antiochiæ illam ad ſuæ libidinis aſſenſum allicere conabatur, & Dæmonem conſultabat, quanam id re conſequi poſſet. Cui Dæmon: nullam ſibi artem proceſſuram aduerſus eos, qui verè Chriſtum colerent. Quo reſponſo commotus Cyprianus, relictis magicis artibus ſe totum ad Chriſti Domini fidem conuertit. Si hoc argumentum tam validum eſt apud Magicæ artis patronos, quod diabolus ſitientiſſimus damnationis & humanæ perditionis poteſt ſe transfigurare in angelum lucis, ad infamandum innocentes: quomodo non habent lynceos, ſed clauſos oculos, vt videant argumentum non ſolum militare in crimine maleficij, ſed in alijs omnibus? Quod ſi concesserint: furibus, latronibus, coniuratoribus, adulteris, & ſimilibus ſingulare præſtiterint patrocinium, & iuſtitiæ ſalutiq; reipubl.

Cyprianus martyr è mago fit Chriſtianus.

Veris Chriſti cultoribus artes magicæ nihil obſunt.

maxi-

maximum detrimentum. Si enim diabolus, secundum eos, potest repræsentare innocentes in cursu & conuentu maleficorum: quomodo non potest repræsentare innocentem in forma homicidæ, adulteri, vel fornicatoris, vt etiam ex exemplo S. Siluani constat, quũ omnium innocentum maximè interitum exoptet? Accusatur ergo quis homicidij, latrocinij, adulterij, vel alterius criminis: sint duo vel tres testes: excipiat negando factum, & respondendo, diabolum se transformasse in suam formam, & facinus perpetrasse, cùm etiam se possit transfigurare in Angelum lucis, multò magis in formam hominis: maximè cùm nihil magis desideret, quàm interitum animarum: Negare autem, quod Diabolus in forma humana occidere, furari, scortari & similia perpetrare valeat, si à Deo permitteretur, veritatẽ est impugnare. Huius argumenti nodum soluere non poterunt, qui ita vrgente conscientia, vel non raro excæcantibus affectionibus laborant. Ad diuinam oportet recurant prouidentiam, quam etiam in nostra materia allegamus. Sed vt hoc magis magisq; veritatem habere ostendamus, in simili pergendum est. Diabolus, ex omnium Theologorum & etiam Iurisperitorum rectè sentientium iudicio, potest corpora deferre de loco ad locum: ergo potest eos eripere è manibus iustitiæ, & custodia publicæ potestatis: quod

Quare diabolus maleficos & magos à potestate magistratus nõ eripiat.

quidem non rarò ad decipiendum promittit, sed tamen non præstat. Quæritur nunc, quare hoc nō facit? impediúntne carceres, clausuræ, aut alia corporalia impedimenta & vincula? At hoc dicere cogitareq; stultum & ridiculum est; cùm tanta eius potestas sit, vt nulla super terram ei possit comparari. Potest subuertere ciuitatem: quanto magis soluere & rumpere clausuram? Confugiendum ad diuinam prouidentiam, ne iustitia è medio tollatur, & impiorum audacia crescat. Sed negabit obstinatus. Probandum erit ex factis: quia experientia cōspicimus, quod pro suo beneplacito magiæ Rei, non possunt aufugere, nec rapi à Dæmone extra muros clausuræ vel carceris. Regulare autem est, quod diuina voluntas non solùm nobis innotescat per Sacras literas, promissiones, comminationes, permissiones & prohibitiones; sed etiam effectus. Diabolus est potens ad liberandum eos, & optaret, ad conseruandum in perpetuam damnationem: sed non potest illud efficere siue re ipsa præstare: quia potentissimus Deus manus eius ligat, vt non operetur. Sic in præsenti cognoscitur diuina prouidētia erga innocentes, ex sacris literis, & factis, quamuis etiam ipsi malefici veritatem attestentur. Quod enim nunquam factum est, neq; fit secūdum communē rerum cursum: nequaquam fieri posse, si ex facti contingentia, incommoda sequantur, iudican-

candum est. Sed nunquam aut rarissimè au-
ditum est, ex constantibus & perseuerantibus
confessionibus, quod innocentes repræsenta-
ti sint in talibus conuentibus, imò semper ex-
perientia compertum ibi repræsentatos eos,
qui fuerunt rei tanti criminis. Si tamen de ex-
traordinaria Dei potentia loqui velimus, ne-
gandum non est, Deum posse permittere, vt
innocens accusetur in hoc crimine, sicut in a-
lijs ad bonum aliquem finem: Quia diligenti-
bus DEVM omnia cooperantur in bonum.
Tandem tamen innocentia manifestabitur, vt
suprà sacris literis & exemplis declaratum est.
Cùm etiam diabolo fallaci perspectum sit ex
sacris literis, Deum non permittere, vt electi
tribulentur aut tententur, nisi ad meritũ, pro-
bationem & bonum; non appetit talem reprę-
sentationem iustorum. Hæc etiam doctrina
maximum robur sumit ex conscientijs inno-
centum. Quis enim innocens angitur aut ti-
morem concipit, ne à Dæmone inter malefi-
cos & sagas repræsentetur? Aliàs si hoc posset
Diabolus, semper omnes meritò in timore &
tremore versaremur, ne in fabulam & tragœ-
diam, in qua salus animæ & corporis periculo
exponeretur, traheremur. At securæ conscien-
tiæ nullo modo sibi metuunt, sed stant in ma-
gna constantia, etiamsi quandoq; ab iniustis
angustientur.

Deus extra ordinẽ potest permittere, vt innocens à dæmone repræsẽtetur in nocturnis maleficorum conuentibus.

Atq; hanc sententiam & veram doctrinam,

quod

quod Diabolus non possit in conuentu repræsentare innocentem, præterquam quod nostri malefici testimonium perhibeant, tenēt DD. Mallei malef. 2. par. q. 1. c. 11. pag. 331. in impressione Francofordiensi de anno Dñi 1582. Nicolaus Iaquerius Gallus Inquisitor, in flagello hæreticorum fascinariorum, statim in proœmio, & in cap. 26. Barthol. Spineus S. Palatij Apostolici Magister, in q. de strigibus, cap. 14. & in Apologia 3. cap. 5. Petrus Loyerius consiliarius Senatus Andegauens. lib. 2. de spectris, ca. 5. & vocat Theologorum sententiam. Neq; in hac Grilland. Bodin. & alij dubitarūt, qui tradunt complicibus in hoc crimine credēdum.

Obiectio ex historia S. Germani refutatur.

Ad illa autem, quæ adferuntur in confirmationem ex historia S. Germani, respondetur primò; concedēdo historiam illam S. Germani ad literam, si rectè inspiciatur, nihil facit contra hanc doctrinam, imò eam confirmat. Dæmones illi repræsentabant personas adhuc in lectis dormientes ex pacto, quod cum Dæmonibus habebant. Non propterea illæ personæ erant innocentes. Sicut etiam in materia præsenti doctores sentiunt, maleficos non personaliter semper interesse, sed aliquando repræsentatiuè: talis tamen repræsentatio fit accedente eorum consensu expresso, vel tacito. Hæc solutio clara & breuis, ex historia corroboratur. Homines enim in hospitio sciebant eos solitos venire, & dicebant esse vicinos &

vicinas, qui mensæ accumbere solebant. Non est autem absurdum, quod pro illo tempore & actu patiebantur illusionem. Certum enim est, si secundum hominum morale iudicium loqui velimus, quod hospes non volebat mensam statutis temporibus gratis præparare. Hospites aduentantibus porrigunt cibos & potũ pro pecunijs. Præsumendum ergo est, quod vicini solebant soluere, & veras pecunias offerre. Diabolus non veros, sed apparentes nummos suis dat, qui cito euanescunt, & humano vsui non inseruiunt.

Deinde respondet Barthol. Spineus in q. de Strigibus, cap. 28. quod illa historia sit suspecta, quantum ad hoc punctum, eò quod durum videatur, & à communi hominum sensu alienum, hospitem illum voluisse tot cibaria crebrò gratis præparare, & si vicini erant & cognati, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere autem, vicinos dedisse pretium, si deludebantur, & se saturatos non inueniebant, ridiculum est. Et si dicatur, quod dæmones ipsi pretium exoluebant vice illarum personarum, mirum est si talia se facere somniabant personæ illæ, & non cito delusionem aduertebant, si pecuniæ non realiter deficiebant? Si vero talia non somniabant se facere, mirum non minus est, si cum hospite & familia de his sæpius illi vicini sermonem non habuerint, & sic tam ab hospita quàm eius familia audientes

illa

illa de se referri, quæ scirent sibi contigisse, facilè tam se quam hospitem illũ & alios omnes ab huiusmodi delusionibus non liberauerint.

Postremò, concesso quod vera sit historia; fuerint etiam omnes viri illi ac mulieres, qui repræsentabantur, immunes à veneficij crimine: nihilominus inde non solùm non refellitur doctrina communis, sed etiam validè roboratur: ostenditur enim ex illa narratione, eam esse Dei in suos prouidentiam, & curam paternam, vt si quando permiserit innocentẽ repræsentari per dæmonem, ne in periculum veniat, clarissimè se innocentiam manifestaturum. Quocirca quibus à Deo gladius datus est ad vindictam malorum, in bonum autem innocentium, nisi grauissimam Dei in se velint prouocare iram, & fieri rei tot cædium & calamitatum, perfidiæ ac sacrilegiorum, quæ ex mora executionis iustitiæ sequuntur: procedant contra eos, qui in conuentibus à maleficis visi sunt, donec aliquis Germanus suscitetur, qui innocentiam clarè manifestet denunciatorum & humanitus delatorum.

Tertium argumentum esse potest, quod obscurè insinuat Ponzinibius, licet non deducat. Testes de nocte non vident: ergo non possunt ferre testimonium illi noctiuagi contra socios: quia testes debent cognoscere partes, vt tradit Bartol. in L. Minorem. C. de transactio. Antecedens probatur ex l. Si non speciali.

C.de testament.& in L.fin.cum exceptione.ff. Quod metus caussa. Cùm ergò malefici nocte sua conuenticula habeant & maleficia exerceant, decipiuntur: & sic eis non est habenda fides. Hoc non obstante argumẽto respondetur, testes de re nocte patrata testimonium ferre posse, & fidem mereri, si dicant lunam, aut aliquod lumen illuxisse, aut delinquentem admodum fuisse propinquum, subiungant. Communis sententia est, quod cum prædictis circunstantijs, & caussis scientiæ, possunt testimonium ferre, licet aliàs non. Iason in d.L.Si non in speciali.num.13.& in L.Non minorem. C.de transact.nu.4.& 5.Bartol.ibid.Bald.in d. L.Si non in speciali. Doctores Communium opinionum siue receptarum sentẽtiarum lib. 18.in verb.Testis.vers.Testis deponens se nocte.Emanuel Soarez in Thesauro recept.sent. in verb.Testis. Iul. Clarus in lib.5.§.fin.pract. Criminalis.q.21.vers.Sed quid si testis non viderit.

Nemo autem putet diabolo & suis difficile fore efficere lumen ad videndum, quod etiam non facilè extinguatur à vento, naturalibus medijs. Multa enim dæmon nouit, quæ hominibus haud fieri posse videntur. In cuius rei confirmationem facit August.lib.21.de Ciuit.Dei cap.6.loquens de quadam lucerna inextinguibili, in quodam phano seu templo Idolorum, quæ nec tempestate, nec pluuia, aut vento

vento extinguebatur; & dicit, id factum naturalibus aut magica arte, aut repræsentatione dæmonis. Quare etiam non est mirandum, quod luna non lucente, dæmones & malefici possint habere lumen ad videndum. Confirmant hoc etiam confessiones maleficorum: fatentur enim, quod choreis peractis, conuiuijsq; expletis, luminaria extinguantur, quando inhonestas & fœdas carnis voluptates explent, vt patet ex processibus, de quibus Malleus, Bodinus, Grillandus & alij.

Hæc breuiter pro tractatu quæstionis scripsisse sufficiat, quę omnia subijcio Censuræ Sanctæ Matris Ecclesiæ.

(·.·)

COMMENTARIVS IN TITVLVM CODICIS LIB. IX. DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS, THEOLOGIÆ & iuris ſcientiæ, ſecundum materiæ ſubiectæ naturam, accommodatus, nunc de nouo reuiſus, & in pluribus locis auctus.

AVCTORE,

PETRO BINSFELDIO SVFfraganeo Treuirenſi, Doctore Theologo.

Deut. 18. cap.

Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia atq; auguria, nec ſit maleficus, nec incantator, neq; qui Pythones conſulat, nec diuinos.

AVGVSTAE TREVIRORVM,
Excudebat Henricus Bock. Anno 1596.

CVM in tractatu de maleficorum & sagarum confessionibus sæpius mentionem legum ciuilium in tit. C. de malef. & mathem. fecerim, quibus etiam mea probaui, nec desint qui has leges in multis effectibus, quos maleficis tribuunt, ita commententur, vt eis omnem veritatem adimant, quasi Imperatores ex falsa vulgi opinione, & non rei veritate locuti fuerint, cum tamē scriptum sit: Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam: hunc commentarium subiungere decreui, vt veritas, quæ impugnari, non tamen vinci potest, magis elucescat, leges ab iniuria vindicentur, & Imperatorum dicta salua persistant. In quo, diuino aspirante fauore, legum sententiam Patrum Theologorumq; doctrinæ cōformem ostendam, præsertim cùm impugnantes has leges addant in caussis definiendis eis, quæ spectant ad animum, cuiusmodi est de Maleficorum negotio, dicta patrum & canonum, legibus esse præferenda. Et quia in hac materia multa occurrunt, quæ muros Hierusalem ædificant, & ciuitatem Babylonis destruunt: scio quod hisce meis laboribus quoq; non deerit Sanaballath subsannator. Non tamen ideò incepta relinquenda sunt, sed constanti animo perficienda, ad laudem & gloriam eius, quo confortante omnia possumus.

Prouer. 8.

2. Esdr. 4.

Seruabitur autem hic ordo in toto Commentario. In primis in Rubricam aliqua notabilia, quæ toti materiæ aliquod intelligentiæ lumen adferent, præmittentur. Deinde singularum legum verba ponentur, quibus positis, si quid circa literam declarandum sit, breuius explicabitur. Tandem secundum materiæ occurrentis naturam, quæstiones mouebuntur cum sua resolutione.

RVBRICA, DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS, ET CAETERIS SIMILIBUS.

PRIMVM *notabile in Rubricam.* Continuatio: Cùm in superioribus actum sit de homicidio, quod non solùm gladio, sed etiam veneno arte diabolica præparato, incantationibus, & maleficijs committitur, rectè hæc Rubrica subiungitur.

Secundum notabile. Recto ordine hîc tractandum esset de existentia maleficiorum: An in rei veritate sint maleficia, & opera diabolica. Sed hæc veritas probata est sacris literis, canonibus, legibus, & ratione in superiori tractatu, præludio primo.

Tertium notabile. De inuentore Magicarum & Diabolicarum artium varij variè iudicant. Conueniunt autem communiter Doctores, à Persis has perniciosas artes esse inuentas. 26. q. 4. can. Igitur genus. S. August. in lib. de natura Dæmonum, & lib. 7. de Ciuit. Dei, c. 35. Isidorus lib. 8. Etymol. c. 9. Rabanus de Magorum prestigijs. Plinius li. 30. naturalis historiæ. ca. 1. Persæ enim cæteris fuerunt curiosiores, & in naturali Philosophia perspicaciores, cuius terminis cùm non essent contenti, & vellent

plus ſapere, quam oportebat, in Diaboli laqueos inciderunt. Apud Perſas autem primũ Magicarum artium inuentorem ferunt Zoroaſtrem Bactrianorum Regem. Hunc, vt Auguſtin. tradit lib.21.de Ciuit. Dei cap.14. dicunt ſtatim à natiuitate riſiſſe, cùm potiùs more omnium mortalium plorare debuiſſet. Nec ei aliquid boni monſtroſus ille riſus portendit: cùm magicarum artium fuerit inuentor, quæ quidem illi nec ad præſentis vitæ vanam fœlicitatem contra ſuos inimicos prodeſſe potuerunt. A Nino quippe rege Aſſyriorum, cum eſſet ipſe Rex Bactrianorum, bello ſuperatus eſt & demum ictu fulguris tactus impiam vitam finiuit. Quod malum præuidere non potuit, quamuis talis ac tantus eſſet magus & Aſtrologus, vt viuens aſtrum Zoroaſtres diceretur. Hic ſcripſit de arte Magica multa millia verſuum. Si veritati magis, quam curioſitati ſtudere volumus, abſq; dubio dicere debemus, primum Magiſtrum Magicarum artium fuiſſe mille artificem Dæmonem: Quia nullus mortalium tam malas artes inuenire potuit, qui ab ipſo inſtructus non ſit: cùm opera Magorum & maleficarum humanum captum ſuperent. Et id ſatis clarè habetur 26. q.2.can. Qui ſine ſaluatore. Vbi dicitur. Hæc vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto orbe terrarum pluris ſeculis inualuit. Id quod clariùs

Lactant.

Lactant.lib.2.de orig.erro.cap.17.tradit,dum de dæmonibus loquitur: Eorum inuenta,inquit,sunt Astrologia,& Aruspicina, & Auguratio, & ipsa quæ dicuntur oracula, & Necromãtia,& ars magica,& quicquid præterea malorum exercẽt homines,vel palàm, vel occultè,& post pauca:Hi sunt qui imagines(intellige astronomicas, de quibus infrà) & simulachra fingere docuerunt:qui vt & hominũ mẽtes à cultu veri Dei auerterẽt,& fictos mortuorũ regum vultus,&ornatos,exquisita pulchritudine statui consecrariq; fecerunt:&illorum sibi nomina quasi personas aliquas induerant. Sed eos magi & ij,quos verè maleficos vulgus appellat,cũ artes suas execrabiles exercent,veris suis nominib' cient illis cœlestibus, quæ in literis sanctis legũtur. Zoroastres autẽ primus inuẽtor dici potest,non quod ipse eas inuenerit,sed quod eas à Diabolo traditas prius hauserit, scriptis tradiderit, &alios homines docuerit. Nam à nostris maleficis & magis discimus,quod non omnes instituuntur&erudiuntur immediatè ab hominibus eiusdẽartis peritis,quãuis nõ rarò à similibus consortibus seducãtur,sed plurimi ab ipso Dæmone, in forma humana apparẽte, in tã execrabili negocio instruũtur.

Quartum notabile. Quandoquidem Rubrica inscribitur de maleficis & mathematicis,& cæteris similibus, leges præsentes in suo gradu & latitudine comprehendunt omnes

nes artes magicas humano generi perniciosas, easque damnant. Quia similium est similis ratio.

Quintum notabile. Omnes artes perniciosæ Magorum & maleficorum, à Dæmone contra salutẽ hominum inductæ, sunt affines & caudas habent colligatas, quamuis facies habeant diuersas: vt de hæresibus etiam dicitur in cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. Quare earum sectatores diuersis nominibus à Doctoribus quandoq; appellantur, quandoq; etiam confunduntur. Sic vocantur Lamiæ, Striges, Magi, Venefici, Incantatores, Malefici, Sortiariæ mulieres, Viri Sortilegi, fœminæ Sagæ. Lamias nominant Apuleius lib. 1. de asino aureo, Philostratus in vita Apollonij Pythagorici, Franciscus Ponzinibius in suo Tractatu. Thomas Erastus, & alij. Striges Syluester in verbo Hæresis 3. & lib. de Strigimagis. Bartholomęus Spineus in tract. de Strigibus. Paulus Grillandus & alij. Sortiarias. can. Si per Sortiarias. 33. quæst. 1. & Lambertus Danæus in dialogo de Sortiarijs. Maleficas & maleficos Sacræ literæ, & leges in præsenti titul. & communiter Doctores, & vulgus. Lamiæ vocantur per transsumptionem à Lamia bestia monstruosa, quæ pedes habet equinos, & cætera membra humana, & ita crudelis est, vt filios suos dilaniet. Sic nostrę Lamiæ etiam infantium sanguinem expetunt, quo abutũtur in suis sceleribus. Stri-

ges

ges appellantur ab aue ſtrige, quæ nocte ſtridet, & etiam aggreditur tenellos infantes, & ex eorum corporibus ſanguinem abſorbet. Eodem pacto noſtræ ſtriges nocturno tempore ſtrident, volant, & opera tenebrarum exercēt, nec non infantum cædem ſitiunt. Sagæ dictæ, eò quod ſatis agant, & in officio ſuo peſſimo diligentes nimis ſint: vel à ſagiendo, quia multa ſcire volunt. Magi, quia ea, quæ mirabilia ſunt, & humanam naturam excedunt, virtute dæmonis exercent. Venefici quia ſępè veneno nocent. Incantatores, quia verbis & carminibus maleficia perficiunt. Malefici à malefaciendo. Sortiarij & ſortilegi à ſortilegio, quod vniuerſaliter acceptum omnes diabolicas artes complectitur, vt atteſtantur Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. Iodocus Damhauderus in praxi Criminali cap. 61. & Plinius lib. 28. cap. 4.

Sextum notabile. Quamuis maleficus dicatur omnis malefaciens, ſicut maleficium dicitur omne malefactum in genere. 26. q. 5. can. Non liceat. L. Congruit. ff. de officio præſid. ff. ad Legem Aquil. L. Ita vulneratus. C. de pœnis. L. Si operis: hoc tamen nomen ſagis & noſtris maleficis tribuitur per antonomaſiam ſiue excellentiam, ob inſigne nocendi ſtudium, & facinorum magnitudinem. 26. q. 5. can. Nec mirum. & L. Nemo. C. de malef. & mathemat. Iſidor. lib. 8. Etymolog. cap. 9. Atq; ſic ſemper

Magos,

Magos, & magicis siue diabolicis artibus vtentes vulgus maleficos appellauit. Lactant. loco citato. Cassian. in Collat. 8. cap. 19. August. in d. c. Nec mirum. Isidor. loco citat. D. Thomas lib. 3. contra Gent. ca. 106. Nomina enim rectè intelliguntur ex vulgi & hominum vsu & consuetudine. L. Labeo. ff. de suppellectili legata: & Horat. de arte poëtica.

Septimum notabile. Etsi leges in præsenti tit. Codicis loquantur in masculino genere, compræhenduntur tamen etiam fœminæ. Quia masculinum in materia indifferenti in masculum & fœminam prolatum, semper concipit & compræhendit fœmininum. ff. de verbor. significatio. L. 1. ff. de legat. 2. L. Si ita scriptum. Glossa. Ioannes Immolensis, & alij ibidem. Bartol. in L. Quicunque. de seruis fugiti. Marsil. consil. 85. num. 20. Ludouicus Romanus in consil. 98. num. 3. Petrus Anchar. in cap. In generali. de elect. in 6. Archidiac. in can. Si quis suadente. 16. q. 4. & alij alibi. Quod non solum veritatem obtinet in lege Ciuili, sed etiam diuina, vt rectè annotat Panormit. in ca. Maiores, de Baptismo & eius effectu, num. 3. ex illo Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum cœlorum: Ad quod propositum allegari possent multæ Scripturæ tam veteris quàm noui testamenti. Psalm. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo:

aut quis requiescet in monte sancto tuo. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Qui loquitur veritatem in corde suo, &c. Deuter. 18 Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, aut incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos: omnia hæc abominatur Dominus. Matt. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem patris mei, qui in cælis est: & 25. cap. Venite benedicti patris mei, possidete paratũ vobis regnum: & iterum. Discedite à me maledicti in ignem æternum.

Octauum notabile. Doctores pleriq; quando hanc materiam tractant, loquuntur in fœminino genere, vt constat ex malleo maleficarum, Frãcisco Ponzinibio, Bartholomæo Spineo, Syluestro Priẽrate, Thoma Erasto, Vlrico Molitore, & alijs, non quia fœmininum masculinum concipiat, contra d. L. Si ita scriptum, & communem sententiam, sed quia maleficia & sortilegia frequentius in mulieribus inueniuntur. Quare autem plures fœminæ sint superstitiosæ & maleficæ quàm viri, aliquæ redduntur rationes à Doctoribus, quas ponunt Doctores Mallei maleficarum 1. parte. q. 6 Ioannes à Turrecremata. 36. q. 5. can. Episcopi. Alphonsus Castrensis lib. 1. de iusta

hære-

hæreticorum punitione. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. quæst. 7. num. 31. Martinus Arles in Tractat. de Superstitionibus, & alij alibi.

Prima ratio: Mulieres sunt pronæ ad credendum, cùm non habeant magnam experientiam. Vnde à diabolo facilè decipiuntur, iuxta illud: Qui facilè credit, facilè decipitur.

Secunda. Mulieres sunt curiosæ, & appetunt scire, quæ eis non conueniunt. Curiositas autem magna est dispositio ad superstitiones & maleficia, vt alibi dictum: & cùm hic sexus sit simplex, Dæmon sub specie recti sæpè fœminas decipit.

Tertia. A natura, fœminæ sunt mollioris complexionis: quæ caussa efficit, vt facilius impressiones à spiritibus capiant. Et sicut quãdo à bonis spiritibus instruuntur reguntúrq́; valdè bonæ & deuotæ redduntur: Ita quando Dæmonum suggestionibus consensum præbent, pessimæ fiunt, ita vt non sit malitia super nequitiam malæ mulieris.

Quarta. Maior est fragilitas ad casum in sexu muliebri ex natura sexus. Quare Dæmon statim in principio, primæ mulieri insidiabatur, & eam ad peccatum pertraxit.

Quinta. Hic sexus si iram, aut odium aduersus aliquem concipiat, vehementissimè irasci-

tur,

tur,& se vindicare determinat: Cùm autem sit imbecillis, & vana sit sine viribus ira: Dæmon data oportunitate offert vindicandi modos, & auxilium pollicetur.

Sexta. Fœminæ sunt pusillanimes, & quando in tristitiam aut desolationem cadunt, nõ facilè se expediunt, sed diu in pusillanimitate tristitiaque remanent. Accurrit Dæmon, occasionem perscrutatur, tentat, & sæpè vincit.

Septima. Lubricam habent linguam, & sic si quas malas norunt artes, consortibus citò reuelant, quibus sine difficultate persuadent, vt idem sapiant secum, non considerantes, quis rei exitus sit futurus.

Nonum notabile. In Rubrica nomine mathematicorum intelligũtur diuinatores. Prohibetur autem maximè diuinatio, quia principatum obtinet, & nunquam in bonam partem propriè dicta accipitur. 1. q. 1. can. Nunquam diuinatio. Hieronym. in cap. 3. Micheæ. S. Thom. 2. 2. q. 95. arti. 1. Dominic. in cap. Accusatus. §. Sanè, de hæret. in 6. Ioannes Andreas in cap. In tabulis. de Sortileg. Troilus Maluetius Iurisperitus in tract. de sortibus, 1. parte, & alij alibi.

Variæ autem multæq; sunt diuinationis species, secundum diuersitatem mediorum & obiectorum, circa quæ diuinatores versantur. De his speciebus agitur in 26. q. 4. can. Igitur genus: & ibidem q. 5. cap. Nec mirum. Et

nota, hoc caput. Nec mirum, attribuitur à Gratiano D. Augustino, in lib. de Ciuit. Non tamen est Augustini, vt rectè obseruauit Alphonsus Castr. lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 15. Habetur autem hoc caput integrum apud Rabanum, in libello de magorum præstigijs, quem ipse ex varijs locis D. Augustini & Isidori confecit, vt annotatur d. cap. Nec mirum in decretis à Gregorio XIII. fœlicissimæ memoriæ Pontifice, repurgatis. De ijsdem speciebus diuinationis tractant S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 3. Isidor. lib. 8. Etymolog. cap. 9. Et ex Iurisperitis Troilus Maluetius in tract. dicto. Damhauder. in praxi crimina. cap. 61. à n. 87. Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. q. 2. Latissimè Petrus Gregorius Tholosanus, in 3. parte Syntagmatis iuris vniuersi, lib. 34. cap. 3.

Omnis diuinatio vtitur ad præcognoscendum futuros euentus, Dæmonum consilio, aut auxilio. Duobus autem modis Dęmones inuocantur: Expressè, & Tacitè, siue prętet intentionem hominis. Quando expressè inuocantur, solent multipliciter futura prædicere. Quandoque superstitiosis quibusdam apparitionibus se aspectui, & auditui hominum ingerunt ad prænunciandum futura, & hæc species vocatur præstigium, quia oculi hominum perstringuntur, Quandoque per somnia futura prænunciant, & vocatur diuinatio somniorum. Quãdoq; per mortuorum

ali-

aliquorum cadauerum apparitionem, vel locutionem, aut responsionem: & hęc est Necromantia, & huius artis professores vocantur Necromantici, quoniam incantamentis vidētur mortuos resuscitare, vt dent responsa, & hi solent cadauer sanguine cóspergere, eo quod Dęmones sanguine delectari dicantur. Quandoq; verò futura prænunciant per homines viuos, sicut in arreptitijs, & vocatur diuinatio per Pythones: Qui sic dicti à Pythone Apolline auctore diuinationis. Quandoq́; diuinant per aliquas figuras, aut signa, quæ in rebus inanimatis apparent. Quæ si appareant in aliquo corpore terrestri, vtpote ligno, ferro, aut lapide polito; dicitur Geomantia: Si in aqua, Hydromantia Si in aëre, Aëromantia: Si autem in igne, Pyromantia: Si autem in visceribus animalium immolatorum in aris Dæmonum, Haruspicium dicitur. Diuinatio, quæ fit absq; expręssa Dæmonum inuocatione, in duo genera diuiditur. Quorum primum est, quando ad præcognoscendum futurum aliquid consideramus in dispositionibus aliquarum rerum, & si fiat in consideratione astrorum & syderũ, pertinet ad astrologos, qui & Genethliaci vocantur, propter obseruationes natalium dierum. Hi obseruant diem natalem, & horam ortus in hanc lucem, mox per duodecim cœli signa, syderumq́ue cursus discurrunt, & ad iustum signi calculum referunt, & hinc

prædicunt hominis nati faustam, aut infaustá
fortunam, futurosque euentus. Si verò atten-
dantur motus & voces auium, seu quorum-
cumque animalium, vel etiam hominum ster-
nutationes, aut membrorum saltus, pertinet
ad augurium, quod dicitur à garritu auium:
sicut auspicium ab inspectione auium, quorũ
primum spectat ad aures: secundum ad oculos.
Si autem consideratio fiat ad verba hominum
præter intentionem dicta, quæ aliquis retor-
quet ad futurorum euentuum præcognitio-
nem, appellatur omen. Si obseruentur aliquæ
dispositiones figurarum in corporibus, aliæ
species sunt, vt si ex inspectione linearum in
manibus, Chiromantia est, quasi diuinatio
manus. Si autem quædam signa in spatula ali-
cuius animalis considerentur, spectat ad spatu-
lamantiam; Si ex facie inspecta iudicium su-
matur futurorum, physiognomia nomina-
tur. Ad secundum diuinationis genus, quod
est sine expressa Dæmonum inuocatione per-
tinet diuinatio, quæ fit ex consideratione
eorum, quæ eueniunt ex quibusdam, quæ ab
hominibus seriò fiunt ad aliquod occultum
inquirendum, siue per protractionem puncto-
rum, quod pertinet ad artem Geomantiæ
siue per considerationem figurarum, quæ pro-
ueniunt ex plumbo liquefacto in aquam pro-
iecto, siue ex quibusdam scedulis scriptis, ve
non scriptis in occulto repositis, dum conside-
ratu

ratur quam aliquis accipiat: vel etiam ex festucis inæqualibus propositis, quis maiorem vel minorem accipiat, vel taxillorum proiectione, quis plura puncta proijciat: vel etiam dum consideratur quid aperienti librum occurrat, hæc omnia sortium nomen habent. Quomodo & quando sortes sint licitę, infrà, quando leges explicabũtur, in proprijs locis declarabitur.

Decimum notabile. Cum diuinatores futurorum & secretorum cognitionem à Dæmonibus hauriant, videndum est ex Theologorum & Doctorum sententia aliquid de Dæmonum scientia. De hac materia habetur 26. q. 4. can. sciendum, ex Augustin. de natura seu diuinatione *Dæmonum*, cap. 3. 5. & 6. Tractant Theologi communiter cum Magistro in secundo sentent. d. 7. S. Thom. 1. part. quæst. 64. Isidorus de summo bono, lib. 1. cap. 10.

Triplici acumine scientiæ vigent Demones: subtilitate naturæ, Experientia temporum: & reuelatione supernorum spirituum. Quantum ad subtilitatem naturæ, etsi per malitiam sint indurati, scientia tamen naturali non sunt priuati. Vnde perspicacissimè cœlorum motus, stellarum syderumq; influentias, Planetarum coniunctiones, elementorum mistiones & temperamenta, herbarum vires, animalium proprietates, lapidum virtutes, metallorum operationes ac omnium mixtorum qualitates cognoscunt, nec est quippiam

rerum naturalium, quod eorum cognitionem effugiat, exceptis occultis cordium nostrorum cogitationibus, quæ solùm Deo cognitæ sunt, vt infrà latius dicetur. Sic ergo vt Paulus Grillandus in lib. de Sortilegijs q.6. nu.11. ex Syluestro in lib.1. cap.13. & lib. 2. cap. 7. de Strigimagis attestatur, Dæmon optimus est Philosophus, Theologus, Arithmeticus, Mathematicus, Dialecticus, Logicus, Grammaticus, Musicus & Medicus excellentissimus.

Experientia etiam insignis in Dæmonibus comparatur diuturnioris vitæ beneficio, qua experientia nos priuamur, ob momentaneam vitam, quæ modico tempore durat, & vt bulla statim perit. Sic hominum inclinationes, & modos superandi eos discit & obseruat Dæmon. Quomodo cognitio Dæmonum indies augeatur & crescat, doctè tradit Guilhelmus Parisiensis in 2. part. de vniuerso cap. 114. Amplius, ait, ipse vsus siue consuetudo malignandi, ex necessitate auget astutiam ipsarum (intellige substantiarum spiritualium:) Hoc enim manifestum est in animabus humanis. Homines enim malignationibus assueti, ipsa huiusmodi assuetudine astutiores efficiuntur ad malignandum. Quomodo igitur, vel qua de caussa prohibitę erunt primæ peccatrices substantiæ, vt non possint in sua versutia crescere: præsertim cùm incessanter videamus ac audiamus easdem nouis & hactenus

inauditis insidijs homines seducere atq; subuertere, & in noua flagitia atq; stupenda inducere? An fortè creatoris bonitas malignitatem eorum compressit, atq; frenauit vsque modò, vt eos non permitteret tanta ac talia mala suggerere hominibus? Quod vtique verisimile dici posset pro parte. Vix enim inueniuntur vitia, vel peccata in hominibus, quorum similia non præcesserint in eisdem, propter quod dixi, pro parte. Non enim improbabiliter, neque impiè creditur, eam esse circa homines diuinæ pietatis sollicitudinem, vt malignos spiritus non permittat totis malignitatis suæ conatibus sæuire in homines, cùm & ipsos sibi inuicem inimicantes homines à mutuis nocumentis reprimat & compescat. Amplius, cùm non omnes isti primi peccatores sint pares etiam nunc astutia, vel malitia, quomodo prohibentur minores à maioribus de astutijs addiscere ea, quæ ignorant? Præsertim cùm maiores per minores, tanquam sibi subditos & ministros, innumeras suę malignitatis fraudes exerceant? Amplius, quis ignorat omnem affectionem, siue bona sit, siue mala, ad ea quæ ad ipsam pertinent exacuere, & quodammodo, vt ita dicatur, docere? Cuius exemplũ vnũ est in auaritia, quæ alias simplicissimas mentes ad exquirenda lucra, & ad vias eius excogitandas incredibiliter exacuit & dirigit. Sic & turpis amor se habet erga turpem amatoré, docés

ipſum excogitare vias,quibus obtineat, quod amor ſuggerit, hoc eſt, vel amaſiam ipſam, vel delitias amatorias. Amplius ſic verum eſt, iuxta ſermonem Ariſtotelis,quod virtus omni ſciẽtia certior & melior.Sic quod malitia omni aſtutia certior ac nequior ſit, dubium eſſe non debet. Quare ſicut virtus ſcientiam illuminat circa ea, quæ ad doctrinam pertinent: Sic & malitia ipſam malignandi aſtutiam circa ea, quæ malignitatis ſunt,illuminat.Quod autem creſcat diabolica malitia inceſſanter, habet ſermo ſcripturæ. Superbia eorum,qui oderunt te aſcendit ſemper: & paucis interiectis. Quis dubitat eos inceſſanter inſiſtere ſeductionibus & ſubuerſionibus hominum? Deinde ludificationibus, & magicis operibus, quæ per eos fiunt, iugiter inſeruire? Quemadmodum igitur ex frequenter malè agere creſcit malitia in hominibus,ſic neceſſe eſt, & fieri apud illos, prȩſertim cum tantȩ renouationes,& malorum operum, & malarum diſpoſitionum ſeu paſſionum in eis euidenter appareant. Si igitur ſemper creſcat eorum malitia:neceſſe eſt etiã, vt creſcat aſtutia ex eadem conſuetudine ſtudiorum malignitatis. Ampliùs, cùm apud eos ſint principatus, & poteſtates, noua mala ſemper imperant, & nouas malitias eis ſuggerunt. Quomodo ergò inceſsanter noua mala non addiſcunt, cùm & nouis ſuggeſtionibus principum ſuorum,& noua faciendi experien-

ti

tia reuelentur? Hæc ex Guilhelmo, ex quibus clarè animaduertitur, quomodo aſtutia diabolica indies augeatur, & experientia creſcat. His accedit Auguſtinus lib. 2. de Geneſi ad literam cap. 17. qui tradit eos experientia temporum, propter tam magnam longitudinem vitæ, callidiores fieri. Aduertendum tamen ex Sancto Thoma 1. parte quæſt. 64. artic. 1. ad 5. quod cognoſcunt per experientiam longi temporis, non quaſi à ſenſu accipientes, ſed dum in rebus ſingularibus completur ſimilitudo eius ſpeciei intelligibilis quam ſibi naturaliter habent inditam, aliqua cognoſcunt præſentia, quæ non præcognouerunt futura. Poſtremò reuelatione bonorum angelorum, cum quibus non conueniunt quidem per conformitatem voluntatis, ſed per ſimilitudinem intellectualis naturæ: aliqua addiſcunt Dæmones, quæ boni ſpiritus ab omnipotenti Deo acceperunt, ad cuius imperium & beneplacitũ Dæmonibus reuelant. S. Auguſtinus. Thom. Iſidor. Magiſt. & D D. locis citatis. Obijcit contra hoc S. Bonauent. in 2. d. 7. par. 2. in expoſitione literæ. Dæmones ſunt inimici Dei & angelorum. Si ergò ab inimicis abſcondenda ſunt ſecreta conſilia, videtur quod Deus eis nunquam faciat reuelare. Item, ipſi Dæmones ſunt in tenebris damnationis. Cùm ergo non ſint idonei ad gratiam, & reuelatio ſit cognitio gratiæ & non naturæ: videtur quod nullo

modo fiat ipsis reuelatio. Respondet S. Bonauent. pro vero habendum esse, quod dæmones aliqua præsciant reuelatione supernorum spirituum, cuius reuelationis attendendus est finis & modus. Finis: quia mirabilis sapientia per inimicantes sibi implet voluntatem suam. Vnde sicut reuelatio somnij de exaltatione Ioseph facta insidiantibus, secundum mirabilem Dei dispositionem, fecit ad eius impletionem, licet secundum intentionem illorum esset ad impedimentum: sic DEVS ita ostendit per angelos suos Dæmonibus, vt dum illi obuiant, aliquid valdè decens & competens ordinatissimè impleat, & eliciat: & ex hoc patet primum argumentum: quia non est simile. Humanum enim consilium potest irritari, non tamen diuinum. Attendendus etiam modus. Duplici enim modo fit reuelatio. Aliquando mentis illustratione, sicut fiebat sanctis Prophetis, & hæc est gratiæ. Aliquando verò sola prędictione, sicut homo reuelat quandoq; suam voluntatem, & hæc non est gratiæ aliquo modo perficientis, vel eleuantis naturam, sed potest esse opus misericordiæ, si illud ordinetur ad bonum eius, cui prędicitur: Vel iustitię, si ordinetur ad punitionem alicuius mali, vtpote si ad fallẽdum fallaces: Vel vtriusq;, si simul ad vtrumque, & ita est quasi semper. Quia huiusmodi futura prædicuntur Dæmonibus, & permittuntur mira-

Duplici modo fit reuelatio.

mirabilia ab eis fieri, vt boni talia parui pendant, in quibus se vident è damnatis & miseris superari. Et mali proficiant in peius errantes & in errorem mittentes, occulto Dei iudicio, tamen iusto. Vnde valdè stultum est desiderare facere mirabilia, vel præscire futura, & quasi magna hæc reputare, cùm inimicos Dei, in his videamus abundare.

Nunc videndum est, *an Dæmones præscientiam habeant futurorum & secretorum, ita vt ex eorum reuelatione homo possit prognosticare & occulta cognoscere?* Dubium esse potest de futuris contingentibus, cordium cogitationibus, & rebus occultis latẽtibus, vt sunt furta occultissima, deperdita, & thesauri in visceribus terræ absconditi. Vt rectius & distinctius proposita difficultas resoluatur, aliquæ Conclusiones sunt ponendę. De hac materia legendi sunt Doctores in 2. sent. d. 7. S. Thom. lib. 3. contra Gentes, cap. 147. S. Augustin. in lib. de diuinatione seu natura Dæmonum, tom. 3. Alexand. Halens. 2. part. q. 26. membr. 4. Decretistæ in can. Sciendum, cum textu 26. q. 4.

Prima Conclusio. *Futura, si in seipsis considerentur, à nullo, præterquam à solo Deo, cognosci possunt.*

Conclvsio est de fide. Probatur: Prædicere res futuras, signum diuinitatis est, vt ex

vt ex locis sacræ Scripturæ probatur. Isaiæ 41. Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus: quia Dij estis vos. & 45. suam prophetiam diuinam esse probat. Hæc dicit Dominus sanctus Israël, plastes eius: ventura interrogate me. Sap. 8. Signa & monstra scit, antequam fiant, & euentus temporum & seculorum.

Secunda Conclusio. *Futura in seipsis Dæmones nequaquam cognoscere possunt, nisi ab Angelis bonis eis reuelentur, vt dictum est.*

CONSTAT ex prima Conclusione. Futura enim sic prædicere, spectat ad Deum: Ergò non competit Dæmonibus. Et sic Dæmones quando prædicunt huiusmodi futura cótingentia, fallunt & mentiuntur. Sic 3. Reg. 22. cap. Prophetæ Baal mentiti sunt Achab Regi Israël. Aliquando etiam prædicunt Dæmones futura, quæ ipsi facturi sunt. Aliquando intelligunt etiam ab alijs hominibus, quæ facere intendunt, & suis magis vel maleficis, qui nec rei cognitionem habent, prædicunt. Sic cuidam Annæ ex S. Medardo súb iurisdictione Monasterij S. Matthiæ, extra muros Treuirenses, quæ mortis sententiam & executionem recepit Anno Domini 1590. 11. Augusti, comprehensionem suam, & incinerationem futuram

præ

prædixit proprius magiſterulus. Cui mulier reſpondit: Miſerabilis Dæmon, huius rei tu cauſſam dediſti. Iterum Dæmon: Tibi facio, ſicut tui ſimilibus.

Tertia Concluſio. *Futura, quæ habent cauſſam neceſſariò determinatam & infallibilem, ad eorum eſſe producendum, Dæmones naturali cognitione cognoſcere poſſunt.*

HAEC Concluſio conſtat ex d. cap. Sciendum: & communi ſententia Doctorum: & Ratio eſt: Huiuſmodi futura habent eſſe in ſuis cauſſis neceſſariò determinatis, quod quidem eſſe cùm ſit determinatum, infallibile & neceſſarium, certò poteſt cognoſci. Quia Philoſophiæ eſt pronunciatum: Sicut res ſe habet ad eſſe, ita ad cognóſci. Sic multò certius quocunque Aſtrologo eclipſes, & planetarum coniunctiones prædicere Dæmones poſſunt. Quia rectius cauſſas talium effectuum cognoſcunt.

Quarta Concluſio. *Futura, quæ habent cauſſam, vt plurimum determinatam, ſed fallibilem, cognoſcuntur certa quadam coniecturali cognitione, ſed non infallibili, à Dæmonibus.*

RATIO:

RATIO: Quia cùm hæc futura solùm habeant esse in sua caussa determinata non necessariò, & infallibiliter, sed vt plurimum simili modo cognoscuntur iuxta dictum pronunciatum. Sic Dæmon possit prædicere mago vel malefico anni fertilitatem, quando est bona cœli cõstitutio, aut aëris optima constitutio, non tamen infallibiliter, quia fructus multis modis possent impediri ex alijs caussis.

Quinta Conclusio. *Futura merè contingentia, & indeterminata Dæmones non possunt naturaliter cognoscere.*

QVIA hæc futura cùm sint ad vtrumlibet, indeterminatam & fallibilem habent caussam, atque ab hominis libero pendent arbitrio, quod in vtramque partem potest flecti. Liberum enim arbitrium, quantum ad actus sui determinationem, non cadit in cognitionem certam Dæmonis. Et confirmatur ratione. Quia si posset cognoscere, vtiq; vellet scire, An vinceret hominem, vel esset vincendus ab homine, quem tentat: Quia cùm superbus sit, nunquam tentaret eum, à quo se vincẽdum præsciret. Ideoq; semper tantum eum tentaret, quem se victurum præcognoscere. Sed clarum est ex sacris literis, gestis Sanctorum, & experientia, quod tentat etiam alios, à quibus vincitur, vt patet in Iob, Saluatore nostro,

nostro, S. Anthonio, Hilarione, & multis alijs. Ergo non præcognoscit futura ad vtrumlibet.

Sexta Conclusio. *Dæmones sæpè de actibus humanis coniecturaliter vera prænunciant.*

RATIO: Quoniam Dæmones passiones appetitus sensitiui, ac inclinationes corporales cognoscunt, & cùm plures sint, qui appetitum & carnalia desideria sequũtur, quàm qui illis resistunt, sæpè de actibus humanis vera conijciunt. Qualis enim quisq; est, talem sibi finem præscribit. Ex externis etiam signis & operibus qualis interior homo sit, non est difficile iudicare, iuxta illud Euangelij. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Septima Conclusio. *Cogitationes hominis pendentes à voluntatis nostræ libertate, si solo intellectus & voluntatis termino contineantur, Dæmones non cognoscunt.*

PROBATVR. Quia hoc diuinæ maiestatis proprium est. Ieremiæ 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes. 1. Paralip. cap. 28. Omnia enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium

cogita-

cogitationes intelligit.3.Reg.8. Tu nosti solus
cor omnium filiorum hominum. Psalm. 43.
Nonne Deus requiret ista? ipse enim nouit ab-
scondita cordis.Iob.42. Scio quia omnia po-
tes, & nulla te latet cogitatio. Matth.9. Cùm vi-
disset Iesus cogitationes eorum. Act.1. Tu Do-
mine, qui corda nosti omniũ. Roman.8. Qui
autem scrutatur corda, scit quid desideret spi-
ritus. Hebr.4. Discretor est cogitationum &
intentionum cordis, & non est vlla creatura
inuisibilis in conspectu eius, &c. Eandem ve-
ritatem docent sancti Patres. Hieron. super di-
cta verba Matth. 9. Ambros. super cap.2.1.Cor.
& lib.1. de officijs. cap.14. S. August. de diuina-
tione Dæmonum cap.5. & lib. 2. Retract. cap.
30. Chrysost. hom.23. super Ioan. super illa
verba Ipse enim sciebat, quid esset in homine.
S. Thomas 1. part. q. 57. art.4. S. Bonauent.
in 2. d. 7. part. 2. art. 1. q. 3. & alij alibi. Hinc
deducitur: quod nullus etiam Magus, aut
diuinator potest cognoscere secretas hominis
cogitationes.

Octaua Conclusio. *Cogitationes ho-
minis & affectiones cordis indirectè & con-
iecturali cognitione Dæmones quando[...]
possunt cognoscere.*

PATET: Homo ex effectibus exteriorib[...]
sic interiores actus potest cognoscere, iu[...]
ta i[...]

ta illud Ecclesiast. 13. Cor hominis immutat faciem eius: & aliud Matth. A fructibus eorum cognoscetis eos, &c. Ergò multò magis Dæmones, qui maiori naturæ subtilitate sunt præditi.

Nona Conclusio. *Dæmones cognoscunt secreta, furta, deperdita, & thesauros quæ hominum cognitionem fugiunt.*

QVIA cùm sint incorporei, acrimonia sensus, & celeritate motus vigent nec impediuntur interpositione corporum, sed omnia naturalia obiecta perspecta habere possunt. Nullo tamen modo licet homini à Dæmonibus huiusmodi inquirere, vt infrà latius probabitur.

Vndecimum notabile. Artes huiusmodi magicæ & diabolicæ diuidi possunt in diuinatrices & operatrices. Diuinatrices, quarum exercitium maximè versatur in diuinando, secreta reuelando, & responsa accipiendo: Ad quas referre possumus auguria, sortilegia speciatim sumpta, Chiromantia, Spatulamantia, &c. Operatrices, quę virtute & cooperatione diabolica mirabilia & scelera operantur, vt est Magia propriè dicta, quæ arte diaboli mirabilia ad vanam ostentationem operatur. Ad eandem classem referre possumus incantationem, veneficia amatoria, & maleficorum crimẽ: quod

cùm omnium pessimum sit, vtpote contrà salutem humani generis, semper versatur in operatione: Quamuis quidem etiam huius sectæ reperiantur, qui vacent tam diuinatrici, quam operatrici magiæ.

Duodecimum & vltimum notabile. Cum ad maleficorum & sagarum crimen Dei permissio, Dæmonis potestas, & hominis voluntas liberè consentiens concurrant, manifestissimum est maximam huius argumenti cognitionem ad Theologum pertinere. Quis enim quid Deus permittat, quid Dæmon possit, & quæ societas inter hominem & angelum esse queat, cognoscit, nisi Theologus ex sacris literis? De Dei permissione nihil physicus tractat: De diaboli potestate nihil leges ciuiles scribunt: leges humanæ non Dæmonibus, sed hominibus viuendi modum statuunt. At quia maleficorum crimine nocumenta Reipublicæ inferuntur, humana pax læditur, & publica tranquillitas perturbatur, vt ab omni hominum memoria experientia rerum magistra compertum est: iustissimè pœnas leges ciuiles in maleficos & mathematicos decreuerunt. Caussarum autem concurrentium, ad tam immane maleficorum crimen, in effectus fluxus, Theologi iudicium requirit, quamuis etiam philosopho suas partes non denegemus in discernendis effectibus veris à falsis & præstigiosis. Atque hæc caussa est, quare

Iuris-

Iuriſperiti tam parum, vt omnibus notum eſt in commentatione argumenti harum legum præſtiterint. Bartolus, Baldus, Salycetus, Angelus & alij copioſiſſimi in alijs legum titulis extiterunt: de harum ll. materia, aut nihil, aut valdè parum cum Gloſſæ explicatione ſcripſerunt. Quare nemo miretur me hoc argumẽti genus, quod multum in praxi & controuerſia hiſce infœliciſſimis temporibus verſatur, ad tractandum ſuſcepiſſe, qui profeſſione ſum Theologus, atque etiam iam longa lectione Theologiæ tantum ſcientiæ iuris adiunxi, quantum huius materiæ neceſſitas poſtulat. Exactiorem iuris cognitionem, in harum legum interpretatione relinquo eis, qui omnem ætatem in Iuriſprudentia conſumpſerunt.

C. DE MALEFICIS ET MATHEMAticis & cæteris ſimilibus.

LEX I.

Plus eſt hominem veneno extinguere, quàm occidere gladio.

DVPLEX huius Legis ſenſus eſſe poteſt. Prior ſecundum Gloſſ. & Bald. Atrocius eſt venenare, quàm occidere gladio, quia

venena dans tenetur L. Cornelia de Sicarijs & venefic. ff.

Secundus sensus Salyc. & aliorum. Grauius est veneno extinguere, quia dolo & clandestinè committitur, & occultè vita hominis subtrahitur, & vt plurimum non est locus remedio. Similis ratio sumi potest ex Baldo L. Cum fratrem. C. de quib. vt indign. cum textu ibidem. Venenatio est crimen occultum, & sapit proditionem. & idem Bald. in L. Nemo. C. de summa Trinit. col. 2 in verbo. Simile est in veneficio. Ille qui venenat aliquem, dicitur proditoriè eum occidere. Salycet. in d. L. Cùm fratrem. Alexand. in cons. 145. nu. 6. lib. 7. Carrerius in pract. Criminali. § Homicidium. nu. 98. & post alios Couarr. in relect. Clement. Si furiosus, de homicid. in initio, num. 11.

[Qu]omodo [nom]en vene[ni a]ccipiatur.

Nomen (venenum) medicum est, & sumitur in vtramque partem, bonam & malam. L. Qui venenum. ff. de rerum & verbor. signification. Qui venenum dicit, adijcere debet, vtrum bonum esset, an malum. Nam medicamenta venena sunt, quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Dicitur enim secundum Gloss. ibidem in verb. (mutat) venenum à vi vehementi immutandi naturam eius, cui adhibetur. Ad idem facit L. Eiusdem legis. ff. ad Legem Corneliam de sicar. & venef.

Pro

Pro maiori præſentis legis intelligentia annotandum cum Paulo Grilland. lib. 2. de Sortilegijs, q. 12. num 14. quod ff. ad L. Corneliam de Sicarijs fit mentio & tractatur de venenis naturalibus, quæ hominis ingenio & medicorum peritia fiunt, abſque aliqua ſuperſtitione ſeu Dæmonis inuocatione. Venenum autem in præſenti L. accipitur pro eo, quod fit per Sortilegos, magos, maleficos & Necromanticos, ſimileſq́; ope & ſuffragio Dæmonis. Sicut nomen (venenum) pro naturali veneno accipitur, & etiam pro eo, quod arte diabolica vel præparatur, aut adminiſtratur: ita nomine veneficij & venefici communiter Doctores non ſolùm prophani, ſed etiam Eccleſiaſtici vtuntur pro maleficio & malefico. Exod. 22. vbi noſtra verſio Hieronymi habet; Maleficos non patieris viuere, Septuaginta Interpretes habent, veneficos. S. Auguſtinus lib. 21. cap. 6. Magos noſtra Scriptura, inquit, Veneficos & incantatores vocat. Iſichius lib. 6. in Leuit. cap. 19. Peſſimum, ait, eſt etiam veneficis adhærere: quia Dæmonum inimicorum nobis & peſtilentium nomina dicunt, & ibidem, in cap. 20. Non qualecunq; peccatum eſſe declinare ad magos, ſiue vt ſeptuaginta, ventriloquos & veneficos, prædiximus. His accedit Philo in lib. de ſpecialibus legibus, cuius verba quoniam maximè faciunt ad d. L. 1. intelligentiam, ad longum inſerenda duxi. Cęterum, inquit, qui

gladio, hasta, fuste, saxo, alioùe telo interimunt. fieri potest vt inconsulto repentinoque impetu perciti scelus admittant, fururi non rationi obsecuti, ita vt dimidiatum videatur facinus, cui non accessit longa deliberatio. Alij verò sceleratissimi, polluti mente ac manibus, magi & venefici, per otium & in secessu dant operam malis damnatisque artibus, captantes occasionem variarum calamitatum inferendarum proximis. Ideò lex vult veneficos & veneficas, ne vnum quidem diem viuere, sed mori, quam primùm depræhensi fuerint, nec vllo pacto differri supplicium. Nam qui palam & cominus aggrediuntur, vtcunque caueri possunt: occultæ autem insidiæ veneficiaq; non animaduertuntur facilè. Præstat igitur vt noxa, quam illaturi erant alijs, auertatur in eorum capita, & alioquin etiam qui gladio, vel alio quouis telo grassatur, non enecat multos eodem tempore: venenis autem læ tiferis innumeri perimuntur, inter esculenta clàm admixtis confusisq; per insidias: & accidit aliquando in numeroso conuiuio, sodalibus ad eiusdem salis eiusdemq; mensæ societatem collectis, inter libationes violari sodalitatis fœdera, repente mutatis rerum vicibus, & in conuiuij locum succedentibus funestis exequijs. Quapropter etiam mitissimos clemẽtissimosq; iudices sæuire in id genus conuenit, nec saluti eorum vnquam parcere. Quid enim

enim eſt iniquiùs quam alimenta ad tuendam vitam facta vertere in perniciem, & naturæ beneficia corrumpere? vt qui ex cibo potuq; petunt refectionem neceſſariam, in inſidias præcipitati, pro ſalute mortem inueniant? Eadem pœna manet eos, qui non lætifera venena conficiunt, ſed longos morbos, & tabem lentam inferentia. Nam ſæpè ſatiùs eſt emori, quam ægrotare, præſertim diuturno morbo, nó habituro fœlicem exitum. Reſpuunt enim medicinam morbi contracti è veneficijs. Moleſtiores autem ſunt in hoc genere animarum noxæ, quam corporum: quoniam inde naſcuntur deliria, & intolerabiles inſaniæ, quibus mens, qua nihil pretioſius homini datum eſt diuinitus, oblæditur: vel potiùs in totum demigrat ſine vlla ſpe reditus, brutam deterioremq; animi partem relinquens corpori communem cum beſtijs. Quandoquidem ſublata ratione homo in feram mutatur, vtcunque liniamenta humanæ ſpeciei retineat. Veram quidem illam Magiam, hoc eſt, perſpectiuam ſcientiam, per quam naturæ opera cernuntur clariùs, vt honeſtam expetendamque non plebeì ſolùm ſectantur, ſed etiam reges regum maximi, præſertim Perſici, tam curioſi harum artium, vt regnare non liceat, niſi cum magis verſato. Ex hac adulterata deprauataque deſcendunt, quas maximè proprio vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumque

ſtudia,&mulierum mancipiorumq́; nequiſſimorum expiationes, luſtrationeſq́; profitentium mutationeſq; amoris in odium:aut è diuerſo in amorem odij,per quaſdam potiones & incantamenta idonea. Atq; his dolis inuncant ſimpliciſſimum quemq;, donec in calamitates ingentes pertrahant, vt nonnunquam magnæ familiæ cognationeſq́; paulatim inſidendo ſine ruinę ſtrepitu intercidant. His omnibus opinor conſideratis, noſter legiſlator non ſinit procraſtinari veneficorum ſupplicia,ſed abſque mora vult exigi, quod dilatio noxijs oportunitatem peccandi præbeat, vltrò ad mortem properantibus, cæteros verò ſuſpicione metuq́; repleat, exiſtimantes quicquid illorum vitę accedit,ſuæ ſecuritati decedere.Idcircò ſicut viperas,ſcorpios,aliaſq́; venenoſas beſtiolas, prius quàm mordeant, aut ſauciét,aut omninò ſe commoueant,ſine mora ad primum aſpectum occidimus , præcauédo genuinam eorum malitiam prius,quàm noceant: Eodem modo etiam homines plectendi ſunt, qui cùm ſint animalia rationalia, nihilo ſecius à natiua manſuetudine in ferinos mores degenerant, & pro delectamento habent lædendi quotquot poſſunt licentiam. Hactenus in præſenti de veneficis dictum ſit. Hæc Philo,in quibus materiam d.L.1. rectiſſimè explicat,quomodo grauius,plus atrociuſ ſiue ſit veneno quàm gladio occidere, & quod

ſecun-

ſecundum legem etiam diuinam per veneſicos malefici intelligantur. Conſonant his etiam quæ prophani docent. Iuſtinian. Inſtitut. Iuris ciuilis, de public. iudic. in §. Item lex Cornelia. verſ. Eadem lege & venefici capite damnãtur, qui artibus odioſis, tam venenis quàm suſurris occidunt: ſuſurris, id eſt, incantationibus, ſecundum Gloſſam. Sic Plato & Platonici, veneficij nomine, pro incantatione & faſcinatione vtuntur. Plato lib. 11. de legib. Porphyrius lib. 2 de ſacrificijs, & Iamblycus in lib. de myſterijs, & confirmo hoc ex LL. L. Qui venenum, ff. de verb. ſignific. & L. Quod ſæpè. §. veneni, ff. de contrahen. empt. nomine veneni continetur omne, quod adhibitum, eius naturam, cui adhibitum eſt, mutat. Ergo nomine veneni maleficium ſeu incantatio etiam intelligitur, quia maleficio & incantatione corpus eius, cui incantatio ſiue maleficium applicatur, mutatur in peius, & inficitur veneno & morbo, niſi quis diuinas literas, canones & leges negare velit. Atq; hoc latini ſermonis obſeruantiſſimus etiam Calepinus obſeruauit, in verbo, Malefacio tibi. Maleficæ mulieres incantatrices dicuntur, & veneficæ: & in verbo, Veneficus & venefica, qui vel quæ venena conficit, & qui incantationibus & cæteris malis artibus vtitur. Hinc triueneficus, id eſt, excellens veneficus. Plautus. Muſſas adhuc triuenefica? Nomen ergo (venenum) commu-

ne est veneno naturali, & illi, quod incantatione & arte malefica siue magica conficitur. Quod etiam verum est apud Græcos. Φάρμακον enim vtrique conuenit, vt doctè admodum multorum auctoritate ostendit Ioannes Bodinus in confutatione opinionis Ioannis VVieri.

Dubium *hîc esse potest, quod mouet Salycetus, & breuius resoluit, An, quando aliquis emit aut præbuit venenum ad occidendum, & non secutus est effectus, teneatur pœna ordinaria?*

NON est dubitandum, quando effectus sequitur, tunc enim omnium consensu receptum est, quod pœna ordinaria afficiendus sit. Sed in casu proposito alia ratio est. Quidam distinguunt: Conatus præbendi venenum, aut ad remotum actum tantum venit, vt, emit aliquis venenum ad occidendum hominem, sed non propinauit, quia impeditus, vel pœnitentia ductus mentem mutauit: & in hoc casu, communissima est sententia, quod non puniatur pœna ordinaria, sed arbitraria, sic Salycet. & Angel. in præsenti L. Bald. in cons. 443. incip. Cecehus confecit. lib. 3. Didac. Couarr. in Clem. Si furiosus, de homicid. par. 2. non longè ab initio, num. 11. Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iud. quæstionib. casu 360.

360.num.46.& alij à Couarr.& Menoch. citati. Aut conatus venit ad actum proximum, vtpote emit aliquis & propinauit venenum: sed venenatus medicorum ope adiutus effugit mortem: tunc is maleficus pœna ordinaria punitur. Sic Salycet. Angel. Couarr. Menochius, & alij locis dictis. Alij indistinctè tenent, ementem & etiam propinantem venenum, non fore puniendum pœna ordinaria, si effectus non sequitur. Bertachinus in Repertorio Iuris, in verbo, Venenatio. Carerius in practica, fol.190.num.19. vt citatur à Didaco, Iulius Clarus lib.5. sentent. in §. Homicidium, num.14. Bertach. attestatur se hanc sententiam sæpè Romæ practicasse: & hæc magis communis opinio videtur, & in praxi receptior: vt Clarus docet. Hæc circa primam L. sufficiant.

LEX II.

Artem Geometriæ disci, atque exerceri publicè interest: Ars autem mathematica damnabilis est, & interdicta omninò.

NOMINE Geometriæ intelligitur scientia, quæ docet mensurare terram. De qua conscripsit libros Euclides, quos vertit Boëtius. In his varias mensuras, lineas, superficies, angu-

angulos & figuras Geometricas ponit. De hac eadem latè ſcripſit Orontius Fineus Delphinas in duobus libris. Plato in 7. lib. de Republ. magnis laudibus extollit Geometriam: & inter cætera atteſtatur, Geometriam ad veritatem animum attollere, & ad philoſophandum præparare cogitationem, conducere etiam ad rem militarem, ad caſtra ponenda, regionem occupandam & ad machinamenta, quibus circa acies, vel in obſidione, vel in itinere vtendum eſt. Tantum Plato Geometriæ tribuit, quod voluerit ſcribi in foribus ſuæ ſcholæ, vt referunt: ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω, id eſt, nullus ignarus Geometriæ ingrediatur. Iudicabat enim maximè intereſſe ad diſciplinas comparandas, ſi quis Geometriæ vacaſſet.

Dubium circa literam huius L. mouere aliquis poſſit.

Mathematica dupliciter accipitur.

Quomodo mathematica, quæ eſt vna ex ſcientijs ſecundum philoſophum lib. 6. metaphyſ. textu 2. & communem philoſophorum ſententiam, omnino damnatur, & Geometria, quæ eius eſt pars, tanquam vtilis Reipub. admittitur? Mathematica enim complectitur Arithmeticam, Muſicam, Geometriam & Aſtronomiam. Reſpondetur, Mathematica dupliciter accipitur. Vno modo pro ſcientia, quę conſiderat quantitatem, ratione, ſed non re à materia ſeparatam vt Ariſtoteles loco cit. dicit: hæc cum conſiſtat infra terminos humanæ rationis,

tionis, eſt vna ex humanis ſcientijs, vtilis & neceſsaria Reipubl. & dictas ſub ſe continet ſcientias, eiq́; Geometria ſubijcitur. Hinc Pythagoras, & multi eius ſcholæ diſcipuli firmiter ſtatuebant, abſq; mathematico quadriuio haud facilè philoſophiæ apicem contingi, nec poſse verum percipi. Et in initio quidem Geometria & Arithmetica, ab eodem Pythagora, referente ex alijs Ludouico Cœlio Rhodigino, lectionum antiquarum lib.4. cap.30. in mathematicarum album ſunt aduocatæ, quod ad omnem ſcientiam, omnemq́; diſciplinam capeſcendam has cum primis accommodas perſpexiſſet. Alio modo accipitur mathematica pro ſcientia diuinatiua, & iudiciaria, & hæc iuxta hanc L. omnino damnatur, quando non ſtat in certis & definitis terminis. Atq; huius mathematicæ profeſsores, damnantur, & vulgò dicti fuerunt mathematici, vt cõſtat ex Auguſtino lib.4. Confeſſ. cap.3. Cuius verba referuntur à Gratiano 26.q.2. c. Illos planetarios, quos mathematicos vocant, planè conſulere non deſiſtebam. & ibidem q.4. cap. Igitur. ex eodem Auguſtino de natura Dæmonum. Hi ſunt, qui vulgò Mathematici vocantur; cuius ſuperſtitionis genus conſtellationes latini vocant, id eſt, notationes ſyderum, quomodo ſe habeant, cum quiſque naſcitur. Primum autem ijdem ſtellarum interpretes Magi nuncupabantur. Poſtea hoc nomine ſolùm mathe-

matici dicti ſunt: hęc ibi. Ad idem facit illa lex CC. Honorij & Theodoſij in L. Mathematicos. C. de Epiſcop. audien. Mathematicos, niſi parati ſint, codicibus erroris proprij, ſub oculis Epiſcoporum incendio concrematis, Catholicæ religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem primum redituri, non ſolum vrbe Roma, ſed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Nunc pro latiori intelligentia dictæ L. aliqua ſunt quærenda.

QVAESTIO. I.

An corpora cæleſtia agant in hæc inferiora?

Hac quæſtione reſoluta facilè patebit, ad quæ Mathematica & Aſtrologia ſe extendant.

Prima Concluſio. *Corpora cæleſtia agunt, & imprimunt in hæc inferiora.*

S. Auguſtin. lib. 3. de Trinitat. cap. 4. Corpora craſſiora & inferiora per ſubtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, & D. Dionyſius in 4. cap. de diuinis nominibus: Lumen ſolis ad generationem ſenſibilium corporum confert, & ad vitam ipſa mouet, & nutrit, & auget, & perficit. S. Thomas

1. part.

1. part. q. 115. arti. 3. S. Bonauent. in 2. d. 14. part. vlt. & alij Theologi ibidem, & Aristoteles lib. 2. de generat. tradit, Solem, per accessum & recessum esse caussam generationum, corruptionum, aliarumq; variationum, quæ in his inferioribus fiunt.

Secunda Conclusio. *Corpora cœlestia non habent actionem vllam in creaturas purè spirituales, id est, in Angelos & Dæmones.*

QVIA corpora cœlestia sunt inferiora spiritualibus creaturis. Inferiora autem non agunt in superiora, vt docent S. August. lib. 12. super Genes. cap. 16. S. Thom. 1. par. q. d. artic. 5.

Tertia Conclusio. *Nullum cœlorum cogit hominis arbitrium,*

S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 5. & loc. cit. art. 4. & 6. S. Bonauent. in 2. d. 24. part. vlt. q. 3. Damasc. lib. 2. de fide Orthod. cap. 6. & alij in 2. d. 14. Turrecr. in 26. q. 2. can. Illos. Probatur ratione: Si cœlum cogeret liberum arbitrium: superius subderetur inferiori. Homo enim est superior cœlo & stellis, homo autem non est propter astra, sed astra propter hominē facta sunt. Præterea, si cogeretur voluntas ab astris, nec esset consilium, nec quid dignum pœna, aut præmio.

Quarta

Quarta Conclusio. *Mores hominum, & euentus futurorum, vel actus humanarum voluntatum simpliciter & sufficienter attribuere constellationibus syderum, est superstitiosum, & contra fidem Catholicam.*

HIEREMIAE 10. cap. à signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes: quia leges populorum vanæ sunt. Deinde hoc spectat ad errorem Priscilliani, qui dixit homines fatalibus stellis alligatos. Eius errorem damnauit Concilium Braccarens. primum cap. 9. Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani & Priscillianus dixerunt, anathema sit: & cap. 10. Si qui duodecim signa, quæ mathematici obseruare solent, per singula animæ, vel corporis membra dissipata credunt, sicut Priscillianus dixit: anathema sit.

Quinta Conclusio. *Dispositiuè & indirectè corpora cœlestia possunt agere in hominis voluntatem, & tunc eam contingenter inclinant, sed non necessitant.*

S. Thom. 1.2. art. d. S. Bonauent. & alij. Ratio est. Quia varia corporum dispositio plurimum facit ad humanorum morum variationem. Cœlorum autem virtus potest directè

in cor-

in corpus humanum imprimere, tunc tamen voluntas non cogitur, sed tantum inclinatur. Vnde dicitur: Sapiens dominabitur astris.

QVAESTIO. II.

An Astrologia, quæ est pars Mathematicæ, omninò sit prohibita?

DE hac materia tractant S. Thom. 2. 2. q. 95. Alexand. Halen. 2. par. q. 184. Turrecr. in l. c. Illos. Alberic. in Repertorio Iuris, in dictione, Sortilegus. Troilus Maluetius in tractatu de sortibus, part. 1. Panorm. Ioan. Andr. Petr. Ancharan. & Ioan. de Anania cum alijs in cap. Ex tuarum, de Sortileg.

Astrologiæ duæ sunt partes.

Astrologiæ sunt duæ quasi partes. Vna, quæ tradit notitiam corporum cœlestium, & influentiam eorundem in hæc inferiora. Alia, quæ iudicat ex astrorũ & corporum cœlestiũ inspectione ac obseruatione de rebus, quæ occurrunt vel geruntur circa hominem: & hæc dicitur Astrologia iudiciaria, quæ quando in ferẽdo iudicio metas humani intellectus trãsgreditur, reprobatur: atq; vt hoc melius & rectius intelligatur, in primis notandum ex Doctoribus. Varij possunt esse effectus, de quibus Astrologus suum iudicium interponit. Aliqui sunt, qui necessariam naturalemque cum suis caussis coniunctionem habent, vt sunt Eclypses, oppositiones syderum, cõiunctiones

planetarum, &c. Alij reperiuntur, qui non semper, nec necessariò à suis caussis dependent, sed vt plurimum: vt; siccitas, pluuia, sterilitas terræ, pestis, &c. Alij sunt effectus, qui contingenter, & fortuitò ex mera liberaq; hominis voluntate dependent. Alij sunt effectus quidem occulti & ab humana cognitione remoti, vt sunt ea, quæ occulta sunt: vt, furta secreta, thesauri in visceribus terræ, perditorum inuentio, &c. Et quoniam de singulis hisce effectibus potest esse dubium: per Conclusiones ponetur resolutio.

Prima Conclus. *Astrologus si iudicium ferat de prioribus effectibus, qui naturalem necessariamq́; dependentiam à sua caussa habent, non peccat contra vllam legem.*

PROBATVR. Tales effectus possũt cum certitudine scientiæ cognosci ex suis caussis, à quibus semper, naturaliter, & infallibiliter dependent: ergo nihil superstitionis est admixtum tali iudicio, sed spectat ad humanam scientiam. In hac Conclusione omnium est idem sensus.

Secunda Conclusio. *De effectibus secundi generis, qui ex astris & cælorum motione non infallibiliter, sed sæpè eueniunt,*

infal-

infallibiliter iudicare, & eos futuros prognosticare non potest Astrologus.

PROBATVR. Sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci: sed tales effectus non dependent ex suis caussis necessariò & infallibiliter, ergo infallibiliter astrologus non potest de eis prognosticare. Deinde, tales effectus oriũtur non solùm ex syderum constellatione, sed etiam elementorum, mixtorũ, & corporum varia dispositione, quæ habẽt qualitates non raró contrarias, quas Astrologi, aut nó cognoscunt, aut non considerant: & quando ex aliqua parte in his contingit ignorantia, corruit cognitio, vt optimè Gabriel in 2. d 14. q. vnica prope finẽ docet. His accedit, quod ministerio bonorum Angelorum Deus hunc mundum regit & disponit, prout expedit homini, in cuius vsum hæc inferioria diriguntur. Homo autem aliquando peccat & Deum prouocat ad pœnam. Aliquãdo etiam ad cor per pœnitẽtiam redit, Dei misericordiã implorat, bona opera, quib⁹ Deum conciliat, exercet. Quare pro meritis & peccatis ministerio angelorum varias dispositiones nõ raró Deus immittit, iuxta illud Psal. 106. posuit flumina in desertum, & terram fructiferam in salsuginẽ, à malitia inhabitantium in ea. Ex dictis infertur, qđ si Astrologus tam perfectã haberet Astrologię cognitionem, quã Dæmones habent, sæpè posset prædicere &

verè prognosticare de huiusmodi effectibus, ex caussarum concursu.

Tertia Conclusio. *De prædictis effectibus coniecturaliter Astrologus potest prognosticare.* Conclusio constat ex dictis.

Quarta Conclusio. *De effectibus fortuitis, moribus, & actibus humanis ex libera voluntate dependentibus, Astrologus cum nulla certitudine potest aliquid prædicere.*

PROBATVR in primis ex sacris literis. Sic, futura prædicere spectat ad Deum. Esaiæ 41. Annunciate, quæ ventura sunt nobis, & sciemus, quod Dij estis. & cap. 47. Stent & saluent te augures cœli, Astrologi, qui contemplabãtur sydera cœli, & supputabãt menses, vt ex his annunciarent ventura tibi. Sap. 8. Signa & mõstra scit, antequam fiant. Iob. 38. Nunquid nosti ordinem cœli, & ponentes rationem eius in terra? Deinde constat hæc Conclusio ex canonib. 26. q. 2. can. Illos planetarios, & can. Sed & illud: obseruare auguria, requirere stellarum cursus, & euentus ex ijs futurorum rimari, seruare somnia; superstitioni tribuitur. & q. 4. can. Igitur genus. Astrologi dicti, eò quòd in astris

[a]ſtris augurantur, Genethliaci appellati ſunt, [p]ropter natalitiorum cõſiderationes dierum. [G]eneſes enim hominum per duodecim cœli [ſ]igna deſcribunt, ſyderumq; curſu, naſcẽtium [m]ores, actus & euentus prædicere conantur: [i]d eſt, quis quali ſigno fuerit natus, aut quem [e]ffectum habeat vitæ, qui naſcitur. Hi ſunt qui vulgò Mathematici vocantur, & ca.2. de Sortilegijs: & de hac Aſtrologia etiam d.L. intelligitur, cùm ait: Ars autem Mathematica damnabilis eſt, & interdicta omninò. Damnant etiam ſancti Patres hanc Aſtrologiam, & atteſtãtur eam eſſe ſuperſtitioſam, inutilem, vanam, & impoſſibilem. Ambroſ. li.4. Exameron c.4. Baſil. in ſerm. in principium Prouerb. Gregorius in hom. de Epiphania Dom. Auguſt. latiſſimè lib. 5. de Ciuitat. Dei à principio, per aliquot capita. & lib.2. ſuper Geneſ. cap. 16. & 17. lib.2. de doctr. Chriſtiana, à cap.21 per aliquot capita, & ſup. Pſal.61. Euſeb. de pręparat. euangelica lib.6. c. 6.7.8. & 9. Guilhelm. Pariſ. in tract. de legib. ad longum. S. Thomas 2.2. q.95. art.5. S. Anton. 2. part. tit.12. cap. 1. §.6. & hanc ſententiã omnes Theologi meritò ſequuntur. Conſentiunt Iuriſperiti in locis in principio q. citatis. Ratio etiam eſt manifeſta. Tales effectus non pendent à lege aſtrorum, vt ex ſuprà dictis patet: ergo per inſpectionem aſtrorum non poteſt certa de his haberi cognitio. Fuit enim error Gentilium, aſtra efficientiam exer-

cere in actus humanos: quare diebus Septimanæ nomina planetarum assignarunt, Diem Dominicam soli, feriam secundam lunæ, tertiam Marti, quartam Mercurio, quintam Ioui, sextam Veneri, Sabathum Saturno: Sic à Sole dicebant se habere spiritum vitalem: à Luna corpus: à Marte sanguinem: à Mercurio ingenium & linguam: à Ioue temperantiam humorum elementarium: à Venere voluptatis delectationem: à Saturno humorem. Ex dictis patet impium esse dicere, quod sydera aut planetę efficaciter inclinent, & instigent quosdam ad furta, aliquos ad homicidia, alios ad luxuriam & Venerem, & sic de similibus. Quia natura corporum cœlestium est bona, & à Deo Opt. Max. omnium bonorum auctore creata, ad bonum finem. Ergò eorum inclinatio naturalis est in bonum, & non ad malum. Alioquin cum dans formam, det etiam quę naturaliter formam consequntur, Deo esset tribuenda naturalis astrorum inclinatio ad malum. His addi potest, quod corpora cœlestia operantur sua opera secũdum Dei præceptum, quod nunquam transgrediuntur. Si ergò instigant ad malum: id fieret ex præcepto Dei, quod est accusare diuinam bonitatem, quæ omnia fecit valdè bona, vt diuinæ literæ docent. His omnibus id cõsonat, quod index librorum damnatorum à Cõcilio Tridentino in Regula sexta vult, vt Episcopi diligenter prouideant, ne Astrologiæ iu-

dicia-

diciariæ libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſq́; caſibus, aut ijs actionibus, quę ab humana voluntate pendent, certò aliquid euenturum affirmare audent.

Quinta Concluſio. *Damnabile eſt contra diuinas literas, contra canones & leges, per Aſtrologiam inueſtigare res occultas, furta ſecreta, theſauros, virginitatem, &c.*

DEVTERON. 18. Non inueniatur in te, qui Pythones ac diuinos conſulat. Leuit. 19. Nō declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini. Ex cap. 20. Anima quę declinauerit ad magos, &c. Et in iure canonico textus eſt in cap. 1. de Sortilegijs. & ibidem cap. Ex tuarum. Imponitur pœnitentia Presbytero, eò quòd acceſſit cum quodam infami ad priuatum locum, non ea intentione, vt vocaret Dæmonium, ſed vt inſpectione Aſtrolabij furtum cuiuſdam Eccleſiæ recuperaret. Et hoc fecit bono Zelo, & ex ſimplicitate: tamen grauiſſimum fuit id crimen iudicatum, & non modicam inde maculam peccati contraxit, vt canon ait. De lege ciuili etiam non eſt dubium ex d. L. & infrà. L. Nemo Aruſpex. & in L. Item apud Labeonem quæritur. §. Si

quis astrologus,&c. Cõsultus aliquem furem dixerit,ff.de iniur.& famos.libell. &L.1.C.de Thesauris lib.10. Consentiunt Theologi,Canonistæ,& Iurisperiti in d.locis. Caussa huius Conclusionis esse potest. Quia occulta reseruantur diuinæ cognitioni,& per naturales sciendi modos non possunt cognosci, ideo necesse est quod cognoscantur consilio aut auxilio Dæmonum, à quibus, cùm sint fallaces, & inimici DEI generisq; humani, non licet aliquid sine maximo scelere inuestigare.

CIRCA PRAEDICTA POtest moueri dubium.

Si ex syderum & planetarum inspectione nihil possunt prædicere Astronomi de rebus & euentibus futuris: Quomodo ergo sæpè vera prognosticant?

RESPONDEO secundum ea, quæ ex Patribus adducit Bartholomæus Medina in 1. 2.S. Thomæ q.9 arti.6. veritas talium prædictionum non referẽda est in constellationum obseruationem, sed ad alias quatuor potiores caussas:nimirum ad sortes,ad pacta,ad prudẽtiam consultorum,& stultitiam consulẽtium. Vim sortis hoc facere, attestatur S.August.lib. 4.Confess.cap.3. Si enim, ait,de paganis poëtæ cuiuspiam longè aliud canentis atque inten-

den-

dentis, cùm ſorte quis conſuluit, mirabiliter conſonus negocio ſæpè verſus exiret, mirandum non eſt, ſi ex anima humana ſuperiore aliquo inſtinctu neſciente quid in ſe fieret, non arte, ſed ſorte ſonaret aliquid, quod interrogantis rebus factiſq; concineret. Hæc Auguſt. Secundò, multa ab Aſtrologis dicta eueniunt non ex Aſtrologia diuinante, quę nulla eſt, ſed ſocietate & fœderibus inter eos & Dæmones conſtitutis, & ſic Aſtrologi vera reſpondent ex occulto inſtinctu ſpirituum, vt S. Auguſt. docet lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 7. in fine. & lib. 2. de Geneſi ad literam cap. 17. Fatendum (ait) eſt, quando à mathematicis vera dicuntur, inſtinctu quodam occultiſſimo dici, quem neſcientes humanæ mentes patiuntur: quod tamen ad decipiendos homines fit, ſpirituum immũdorum & ſeductorum operatione, qui quædam vera de temporalibus rebus noſſe permittuntur. Tandem concludit. Quapropter bono Chriſtiano, ſiue mathematici, ſiue quilibet impiè diuinantium & maximè dicentes vera, cauendi ſunt, ne conſortio Dæmoniorũ animam deceptam pacto quodam ſocietatis irretiant.

Tertiò: implentur frequenter, quæ Aſtrologi prænunciant, non ex conſtellatione, ſed ſola animi prudentia, qua non ſolùm præterita recolunt, pręſentiaq; perſpiciunt, ſed etiam futura proſpiciunt, & quæ ventura ſunt longè

antè præuident. Fiunt aliquando quidem homines exercitatione & longa rerum experientia ita ſagaces, quod ex hominum & negotiorum circunſtantijs bene conſideratis, certitudine quadam morali de rebus futuris vera enuncient. Sic Hannibalem prudentiſſimum ducem, perſpecta temeritate ac imperitia Terentij Varronis Romani Conſulis, produnt veterum ſcripta prędixiſſe Afris victoriam, & Romanis cladem: quam prognoſticationem rerum euentus confirmauit.

Quarta & poſtrema cauſſa eſt, conſulentium ſtulta credulitas. Solet enim talis credulitas immittere credulis conſulentium animis, aut ſpem fœlicitatis à diuinatore promiſſæ, aut metum calamitatis ab eo denunciatæ. Hi autem duo effectus crebrò efficiunt, vt humana negotia prænunciatos effectus ſortiantur. Nam quemadmodum ſpes & fiducia ardua quæque opera audenter aggrediuntur, & fœliciter magnificeq́ue abſoluunt: Ita pauor & metus pauidè incipiunt, & incepta facili negotio imperfecta relinquunt. His addo cum S. Thoma 2. 2. q. 95. artic. 5. ad 2. quod Aſtrologi ex conſideratione aſtrorum frequenter etiam vera prænunciant: quia plures homines paſſiones corporales ſequuntur. Et ideò actus eorum diſponuntur, vt in pluribus, ſecundum inclinationem cœleſtium corporum. Pauci autem ſunt, id eſt, ſoli

soli sapientes, qui ratione huiusmodi inclinationes moderentur. Et ea de caussa, Astrologi in multis vera prȩnunciant coniectura quadã, & præcipuè in communibus euentibus, qui dependent ex multitudine. Vnum tamen hîc annotare licet de calendariorum nostrorum scriptoribus, quorum cognitio est ex Astrologia, quod quidam tam multas faciũt prognosticationes de rebus futuris, vt moraliter loquendo, necesse sit aliquod verum incidere. Nam qui multa dicit, non semper mentitur. Multorum autem ex vulgo tanta est credulitas, vt Astrologo siue mathematico sæpè falsa prȩnuncianti, si in vno veritatem conijciat, fidem adhibeant certam. Melius autem mihi placent calendaria Italiæ, ex quibus aliqua vidi, quæ solum tempus, & lunæ solisq; mutationes cum Eclypsibus indicabant.

QVAESTIO. III.

An Cometæ sint signa bellorum, infirmitatum, calamitatum, aut mortis principum, &c.

Antequam quæstio resoluatur, quædam sunt præmittenda ex Philosophia.

COMETA generatur ex vapore sicco, calido, terrestri, crasso, cuius partes adinuicem bene cohærent. Caussa eius efficiens est duplex.

Duplex est caussa efficiens.

duplex. Remota, & Proxima. Remota Cometæ caussa efficiens est sol, qui radijs suis calefaciẽs terram, eleuat ex ea prædictum vaporem. Proxima autem caussa efficiens est, suprema regio aëris, quoad altissimam eius partẽ sphæræ ignis contiguam. Nam vapor paulatim ascendens, cùm peruenerit ad supremam illam partem æstuantem & calidissimam, propter vicinitatem ignis, dilatatur.

Apparet autem potissimum in triplici figura, Comæ, Barbæ, & Caudæ. Hinc dicitur stella comata, quia in circuitu & secundum omnes partes emittit radios velut crines argẽteos, & est quasi coma capitis, quæ ex omni parte pendet à capite. Eandem ob caussam à quibusdam stella crinita appellatur. Dicitur stella barbata, quando non secundum omnes partes in circuitu, nec secundum plures, sed tantum secundum vnam partem emittit radios ad instar barbæ, quæ tantum ab anteriori parte fluit, scilicet à facie. Nominatur stella caudata, quando nec in circuitu, nec secũdum omnes partes, sed tantum ex vna emittit radios oblongos, ad modum caudæ, & in hac figura frequenter apparet. Prouenit autem hæc diuersitas figurarum in cometis, ex diuersitate densitatis & raritatis, & diffusionis ipsius vaporis sicci, calidi, terrestris. Nam quando inflammatur in suprema parte supremæ regionis aëris, aliquãdo attenuatur secundum omnes

nes extremitates in circuitu, in medio autem remanet densus: & tunc emittit radios in circuitu, fitq; comata stella. Aliquando est adeò crassus & densus, quod solùm in aliquas partes extremas, in quibus est minor densitas, attenuatur & diffunditur, & tunc secundum aliquas partes emittit radios, in quibus est minor densitas, & apparet vt stella habens barbam. Aliquando est adeo densus, quod vix secundum vnam partem minus densam potest ex calore ignis subtiliari & diffundi: & tunc ex tali parte tantum emittit radios, per modum caudæ.

Quantum ad colorem cometæ, aut est albus vt argentum, aut rubeus, vt ferrum ignitum, non tamen benè inflammatum: vel niger vt carbo extinctus. Ratio huius varietatis est, quia vapor ille diuersis modis potest variari. Aliquando est ita temperatæ densitatis, quod ex calore sphæræ ignis potest subtiliari secundum omnes extremitates suas, & inflammari, & tunc ex flammę & sua subtilitate apparet, vt stella alba. Aliquando est adeò densus, quod non potest bene inflammari, licet igniatur: & tunc apparet vt stella rubea, & tanquam lignũ densum, ignitum, rotundum, à quo non exit flamma clara, sed rubea. Aliquando est adeò condensatus ex sua viscositate, quod nec ignitur, nec inflammatur, sed extinguit ignem sibi propinquum ex crassitia suæ materiæ; sicut

quan-

quando in ignem proijcitur pomum viride, quod ex ſua frigiditate & humiditate indigeſta extinguit carbones ſibi propinquos, & tunc talis vapor in ſuprema aëris regione non apparet, vt ſtella, ſed vt carbo niger magnus. Quandoque autem vapor aſcendens eſt adeo rarus & ſubtilis, quod dum appropinquat ſpheræ ignis, citiſsimè conſumitur ex calore ignis, ſicut ſticipula, & leuis palea, quando in ignem proijciuntur magnum: & tum ex tali vapore non generatur aliquid apparens. Quando autem per aliquot dies pro diſpoſitione materiæ cometa apparuit, reſoluitur & conuertitur in ignem, vel aërem. De his Ariſtotel. lib. 1. Meteorologicorum. Albertus lib. 1. Meteor. tract. 3. cap. 5. Chryſoſt. Iauellus in Epitome in lib. Meteorolog. lib. 2. tract. 2. cap. 2. & alij alibi.

Cometa aut procedit ex cauſa naturali aut ſupernaturali.

Tandem vt ad propoſitum reuertamur, & intelligatur quomodo liceat ex cometæ apparitione prognoſticari, aduertendum eſt quod cometa aut poteſt habere ortum ex cauſis naturalibus modo dicto, aut ex miraculoſa Dei diſpoſitione.

Quæ ſint ſignificationes cometæ?

Quando ex naturalibus principijs cometa oritur, in primis poteſt ſignificare famem futuram. Quia gignitur ex multo vapore ſicco, calido, terreſtri, eleuato ex intenſa & diurna calefactione Solis: & ſic terra multo tempore remanet exiccata, ob defectum pluuiarum, & aduritur, ita vt ſemina & alia vegetabilia non

poſsint

poſsint fructificare: & ſic ſequitur rerum neceſſariarum penuria, quam fames comitatur. Cometa etiam denotat peſtem inſtare: Nam vapor ſiccus craſsus, calidus, terreſtris, qui eſt materia cometæ, inficit aërem vt venenum: aërem autem infectum homines attrahunt per reſpirationem, qui attractus inficit corpus, ſequiturque peſtis ex corruptione aeris. Præterea ſignat etiam prælia. Quia tempore cometæ eſt exceſsiua caliditas in aere diffuſa, quæ inflammat ſpiritus in humano corpore exiſtentes, ac reddit cholericos. Ex cholera autem excitantur homines ad iram, ex ira ad vindictam, ex vindicta ad prælia. Et quoniam ad prælia plerumque ſequuntur mutationes dominiorum, ſectarum & legum: ſolet dici, quod Cometa hæc omnia ſignificat. Poſtremò, Cometa etiam ſignificat mortem Regum & Magnatum tam naturalem quã violentam: naturalem quidem, quia tempore cometæ, vt dictum eſt, in aere exceſſiua caliditas diffunditur: deinde aer in exceſſu calefactus alterat corpora, præcipuè delicatè viuentium, vt ſunt principes & Magnates; diſponitque ad ægritudines peracutas, quæ vt plurimum mortem inferunt. Violentam etiam denotat, quia tempore cometæ bella, ſecundum dicta, oriuntur, in quibus principes & magnanimi pro ſuo honore ſe exponunt; ac ſic frequenter pugnando ſuccumbunt.

Cùm autem Cometa ex speciali Dei dispo-
sitione apparet, semper significat aliquam ca-
lamitatem imminentem, aut mortem Regum
vel principum. Et in hac significatione Theo-
logi loquuntnr de Cometa. Cùm enim sic na-
turalem nõ habeat productionem, nec sit stel-
la in firmamẽto posita; eius quoq; significatio
non est naturalis. De his cometis & signis lo-
quitur Damasce. lib. 2. de fide Orthod. cap. 7.
Adgignuntur autem, ait, & frequenter cometę
& signa quædam interituum Regum, qui qui-
dem non sunt ex eis astris, quę ab rerum initio
facta sunt, sed diuina iussione oportuno tem-
pore constituuntur, & rursus dissoluuntur.
Quandoquidem princeps est persona com-
munis, ex cuius morte frequenter solet oriri
perturbatio totius regni, de cuius custodia
angeli soliciti sunt, iussu diuino angeli faciũt
tales apparitiones in aëre, quandoq; ad signi-
ficandum mortem principum, qui præsunt
populo: & tunc vtile est recurrere ad Deum
per pœnitentiam, orationem, & alia opera pia.
S. Bonauent. in 2. d. 14. q. vlt. Ex varijs Scripto-
ribus placet aliqua adferre exẽpla. 2. Machab.
cap. 5. Cùm Antiochus secundam professio-
nem in AEgyptum pararet, contigit per vni-
uersam Ierosolymorum ciuitatẽ videri qua-
draginta diebus per aëra equites discurrentes,
auratas stolas habentes, & hastas quasi cohor-
tes armatas, & cursus equorum per ordinem

digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladijs districtis, &c. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti. 4. Reg. cap. 7. In castris Syriæ Dominus fecit apparere sonitum tumultumq́; curruum & equorum, & exercitus maximi, quibus auditis aduersarij obsidionem soluerunt, fugeruntq́;. Iosephus li. 7. de bello Iudaico, de stellis & cometa præcedentibus deuastationẽ Hierosolymorum, per Titum & Vespasianum, loquitur in hęc verba: Infœlicem plebem teterrimi quidam homines & deceptores, falsa vaticinãtes suadebant, vt euidentibus signis & indicijs iracundiæ, & indignationis diuinæ non crederent, quibus apertè futurum & vrbis & gentis præsagiebatur excidium, sed velut afflati & amentes, & qui neq; oculos, neq; animas in se haberent, spernebant omnia, quæ cœlitùs minabantur. Etenim stella præfulgens, gladio per omnia similis, imminere desuper vrbi; & cometes præterea exitialibus flammis ardere visa est per totum annum. Sed & ante excidij & belli tempus, cùm populi ad festum conuenirent, octauo die mensis Xantici (qui est Aprilis) tempore noctis hora nona tãtus luminis fulgor aram templumq́; circum dedit, vt putarent omnes diem clarissimum factum, & permansit spacio horæ mediæ. Quod imperitis quidem & ignaris prosperum videbatur, sed legisperitos &

probos quosq; non latuit exitiale portentum. Et post pauca. Sed & transacto die festo post aliquot dies, prima & vicesima die mensis Arthemesu (qui apud nos vocatur Maius) prodigiosus apparuit visus, & fidem penè excedens, quod verè falsum putaretur, nisi oculorum fidem confirmasset malorum consecuta pernicies. Etenim prope solis occasum visi sunt currus & quadrigæ in omni regione per aërem, & armatorum cohortes misceri nubibus, & vrbes circumdari agminibus improuisis. S. Gregor. hom. 1. super Euangel. in illud Luc. 21. Erunt signa in sole: narrat, quod ante effusum sanguinem Christianorum tempore Gotthorum, vel Longobardorum, in Italia visæ sint acies igneæ in aëre, priusquam Italia gentili gladio ferienda traderetur, & has acies ipsemet S. Gregorius vidit, vt attestatur. In vita S. Thomę Aquinatis legitur, cometa per triduum ante ipsius mortem super monasterio fossæ nouæ, vbi infirmabatur, stetisse, & eo mortuo non amplius apparuit. S. Antonin. 2. part. tit. 12. c. 10. §. 1. tradit An. Dom. 1400. apparuisse Cometam per longum tempus, habentem comas nigras, & signasse mortem magni ducis Mediolan. qui tunc mortuus est. Et in principio regiminis Eugenij IIII. eodem Antonin. referente, apparuit cometa cum crinibus quasi argenteis, & deinde secuta sunt multa mala bellorum & mutationes.

Dicunt

Dicunt autem Cometam ſemper radios ſuos ad illam partem dirigere, ad quam minatur calamitatem, aut malum imminens. Quare ſecundum dicta tunc tempus eſt redeundi ad ſanam mentem, & recurrendum eſt ad Deum, vt amoueat mala imminentia.

QVAESTIO IV.

Quid de Phyſiognomia membrorum corporis humani ſentiendum, an liceat ex hac diuinare de moribus, & vita?

DIFFICVLTATEM facit, quod quidam Iuriſperiti Phyſiognomiam referunt ad indicia: & dicunt, quod ſicut bona prodeſt, ita mala nocet reo, quia mala facit quem præſumi procliuem ad ſcelera. Bald. in L. 2. C. Quorum appellationes non recipiuntur. nu. 5. Hippolit. de Marſilio in practica Criminali §. Expedit. num. 53. & Paris de puteo ab eo citatus, in tractat. Syndic. charta 108. Ioſephus Maſcard. de Probationib. volum. 2. concluſ. 831. num. 27. Et Gregorius Nazianzenus Athenis Iulianum conſpiciens, antequam imperio potiretur, ex ipſius Phyſiognomia de moribus iudiciũ tulit exclamando: Deus bone quãtum malum Romanum fouet imperium? quod poſtquã ad imperium peruenit, cognitũ eſt, vt videre licet ex ipſo D. Greg. in oratione

inuectiua secunda in Iulianum, & Nicephoro lib.10.cap.37. Socrates etiam verum Zopyri iudicium de seipso ex ipsa physiognomia sumptum, illum scilicet stupidum, libidinosum, & bardum esse futurum dixit, nisi naturę motus incompositos Philosophiæ studio rectius moderatus fuisset, auctore Cicerone in lib. de fato. Et Democritus Milesius Diagoram Milesium seruum emit, eo quod ex physiognomia intelligebat eum optimo ingenio præditum: vt testatur Suidas. Huc facit illud Ciceronis, in oratione pro Roscio Comædo: Oro atque obsecro vos, qui nostis, vitam inter se vtriusque conferte: Qui non nostis, faciem vtriusque considerate: nonne ipsum caput & supercilia penitus abrasa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis vnguibus vsque ad verticem summum (si quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs, mendacijsque constare totus videtur, qui idcirco capite & superciliis semper est rasis, ne vllum pilum viri boni habere dicatur? In horum etiam confirmationem est, quod Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. num. 14. & Troilus Maluetius de Sortib. 1. part. num. 32. ex mente Aristotelis approbant Chiromantiam, quæ fit in lineamentis manuum, tanquam scientiam naturalem.

De

De materia physiognomiæ legendi Doctores. Pelbartus in Rosario aureo Theologię 2. parte. verbo, Corpus humanum, à §. 18. Conrardus à Vagis, in lib. de signis. cap. 8. & ex naturalibus Aristot. in li. de physiognomia. Galenus in lib. An mores sequantur temperaturã corporis. Barthol. Cocles Bononiens. medicus in compendio physiognomiæ, & Pomponius Gauricus Neopolitan. in tract. de eadem materia, & Plato in Timæo.

Antequam aliquid in speciali de physiognomia, quæ imaginem quandam diuinationis induere videtur, cùm versetur circa iudicium morum humanorum, dicatur, pro introductione & cognitione rei quædam regulæ generales physiognomo sunt obseruandæ, quarum sit

Prima: Humana membra, quæ in proportione naturali sunt, quò ad figuram, colorem, situm, motum & quantitatem, indicant mentis bonam habitudinem naturalem. Et è contra: membra quæ non habent debitam proportionem, signant peruersam mentis qualitatem. Propterea Plato dicebat, quod quæcunque similitudo animalium aliquorum est in hominibus, tales homines etiam talium animalium imitantur mores: puta similitudo porci indicat carnalem concupiscentiam: similitudo canis, iram: Leonis, rapinam, &c.

Secunda regula. Licet per ſigna membrorum naturalium mores hominum cognoſcantur, non tamen imponunt neceſſitatem, ſed tantum inclinationem naturæ oſtendunt probabiliter, & cum coniectura.

Tertia. Propter ſigna exteriora, non ſtatim proferendum eſt iudicium de moribus hominum. Quia fortè ſignum eſt per accidens, & non per naturam: aut fortè natura deuicta eſt per contrariam bonam conſuetudinem, & frenum rationis cohibentis naturam ad malum inclinatam. Sic legitur, quod cùm Philomenes dixiſſet ex Phyſiognomia iudicãdo de Socrate, eum eſſe luxurioſum: & Socrates illud percepiſſet, diſcipulis referentibus, reſpondit: Verum naturaliter iudicauit, ſed ego naturam vici ratione.

Quarta. Vt phyſiognomia ſit licita, non debet iudicare de donis diuinis & gratuitis: Quia Deus auctor naturæ, non eſt ei alligatus, ſed diſtribuit dona ſua prout vult.

Quinta. Phyſiognomiæ iudicium non debet procedere ad ea, quæ extrinſecus adueniunt, vt ſunt honor, diuitię, mors violenta, fortuna bona aut mala, &c. nec etiam ad ea negotia, aut ſtatus conditiones, quarum electio ex mera & libera voluntate dependet. Quoniam huiuſmodi non ſequuntur naturæ complexionem & inclinationem, ſed originem ſumunt ex alijs cauſſis.

Sexta.

Sexta. Quando ſigna contraria in eundem incidunt, vt ſæpè contingit, habenda eſt ratio præcipuorum, & eorum, quæ maximè ad ſubſtantiam pertinent, & minus ad accidens: vt, exempli gratia, fortitudinem magis propriè latera magna ſignificant, quàm fuſcus color.

Septima & vltima regula. Præcipua cura phyſiognomiæ conſiſtit in vultu, & maximè in oculis. Quare Philoſophi communiter affirmarunt oculum eſſe verum cordis indicium.

His generalibus præmiſsis, de phyſiognomia membrorum, aliquid ad recreandum lectorem, ex auctoribus annotandum eſt, & à ſuperiori parte incipiendum & deſcendendum vſque ad infimam.

Pili molles timidum, ſicut duri fortem ſignificant: Hoc ſignum ſumptum eſt ex animalibus. Lepus & oues molliſſimos habent pilos, & ſunt timidiſsima animalia. Leo autem & aper, cùm habeant duros pilos, fortiſſimæ ſunt beſtiæ. Si autem pili ſint molles & rari, hebetem ingenio denotant: Si criſpi, timidum & lucri cupidum: Si ſubnigri, & moderatè tenues, bonos mores indicant.

Caput nimis magnum, ſtolidum declarat: globoſum & breue, ſine memoria & ſapientia: humile & ſuperius quaſi planum, inſolentem: oblongum, & malleo ſimile, prouidum deſignat.

Frons nimis angusta, indocilem indicat; lata, minus discretum: rotunda, iracundum: humilis & demissa, verecundum: Quadrata & moderatę magnitudinis, sapientem & magnanimum.

Supercilia si sint longorum & multorum pilorum, significant ferum & magna meditantem.

Oculi quando variè mouentur, vt modò currant, modò quiescant, signant mala reuolui in animo: Si sint glauci, splendore tamen micantes, significant peruigilem ad nocendum: oculi purè nigri, hominem sine virtute lucri cupidum: Si minores iusto, pusillanimem: Si debito maiores, tardum: Si in mediocritate constituti, bene natum ostendunt.

Aures prominentes & valdè magnæ significant stoliditatem & garrulitatem, valdè paruæ, malignitatem, paruæ astutum: pendulæ demissum; arrectæ solicitum.

Nasus si grossior fuerit, significat concupiscentem: Si in extremitate ingrossetur, insensibilem: Si acuatur, irascibilem. Simus, lubricum. Aquilinus à fronte perpendens, magnanimum indicat. Qua de caussa, vt ferunt, Persæ Regem non eligebant, nisi eum, cui nasus esset regius, id est, aquilinus: eò quod hoc signum sit magnanimi & prudentis viri, qui aptissimus est ad regendum.

Facies

Facies dependens, cogitatorem ſubdolum: Si carnoſior debito, concupiſcibilem tumidumq́;: Si macilenta, ſolicitum: minor debito, puſillanimem illiberalemq́;: Maior æquo, tardum: Superrubeſcens, verecundum: pallida, meticuloſum: moderata in colore, figura & compoſitione, temperatum prodit.

Labia ſoluta aliquantulum ab ore dependentia inertem deſignant: Subtilia in extremitate relaxata, ſi ſuperius inferiori intercalatim iungitur, magnanimum: Labia autem bene colorata, & plus ſubtilia, quàm groſſa, ſignificant hominem bonæ conditionis in omnibus, magis natum ad virtutes, quàm vitia.

Os vltra modum dilatatum, voracem & immitem ſignificat: os autem, cuius parua eſt clauſura & apertio, pacificum, timidum, ſecretum & verecundum, &c.

Mentum paruum & breue, immitem & inuidum indicat: prolixum aliquantulum, minus iracundum: nimis prolixum, doloſum: Quadratum, moderatè bonum.

Pectus multis carnibus congeſtum, indocilem: Si autem longius ſit ventre, prudentem ſignat: Si nimietate pilorum ſimul cum ventre tegatur, inſtabilem: Si autem ſolum pectus habet pilos, animoſum denotat.

Manus & brachia, quando ſunt tam prolixa, vt erecto corpore extremitas medij digiti appropinquat ad genu, licet fortè menſura qua-

quatuor digitorum deficiat, significant humilem, fortem & liberalem. Manus crassæ, si breues digitos vltra modum habent, insidiosum & furem: sed intortæ manus & tenues, significant voracem & loquacem.

Vngues albi & plani & molles subrubei, tenues & bene perlucidi, optimum ingenium indicant. Vngues nimis breues, malignum.

Pedes grossi & valde breues, infirmum: nimis prolixi, dolosum: Pedes bene lati magis articulati & neruosi, fortem ostendunt.

Quantum ad colorem corporis humani, color cutis niger versutum indicat: albus rubeusque, fortem & animosum: color vehemẽter albus cum pallore, defectum virium ex nimia victoria phlegmatis denotat. Color ignitus lucentibus oculis, ad insaniam vel furiam tendit. Color autem medius inter nigrum & album, qui declinat in brunum, si clarus est, ostendit virum boni ingenij, & bonorum morum. Hæc breuibus dixisse sufficiat. Qui curiosius vult inquirere, legat Doctores citatos: Ita tamen dictis signis fidem habeat, vt suprà positas regulas non transgrediatur.

QVAE-

QVAESTIO V.

An ars Alchimiæ ſit alicuius veri effe-ctus operatrix, quantum ad tranſmutatio-nem rerum in alias naturas, ac an poßit li-citè exerceri ſine ſuſpicione magiæ?

Huius quæſtionis materiam in di-uerſis locis attingunt Theologi, Iuriſ-periti, & Phyſici. Nos autem doctri-nam more noſtro, Concluſionibus compræhendemus.

Prima Concluſio. *An virtute ar-tis Chimicæ verum aurum fieri poßit, Pro-blema eſſe poteſt.*

CONCLVSIO conſtabit ex ſequentibus. Fieri poſſe hac arte verũ aurum, nec repug-nare naturæ, exiſtimant Albert. Magnus li. 3. de mineralibus, tract. 1. cap. 9. adductis pro ea ſententia etiam alijs Arabibus. Antonius Mi-randulanus in lib. 19. ſect. de euerſione ſingula-ris certaminis, & quidam Ianus Lacinius, qui de facultate Chimica in tranſmutandis metal-lis ſcripſit, vt referunt Hieronym. Cardanus, & poſt eum Benedictus Pererius lib. 1. cap. 12. ad-uerſus fallaces & ſuperſtitioſas artes, & ex Iuriſ-peritis, Oldradus in conſ. 74. incip. An Alchi-

miſta

mista peccet, & post eum Panormit. in cap.2. de Sortileg. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de crimine falsi. Alberic. in dictionario, in verb. Alchimia. Fabianus de monte S. Sauini, de empt. & vendit. q.5. princip. num. 8. Ioan. ab Anania in d. cap. 2. de Sortileg. Ancharan. ibidem cap. 1. & alij alibi. Et ex Theologis non repugnare naturæ & Physicæ existimant, Pererius loco cit. Syluest. in verb. Alchimia, n. 2. Caietan. 2.2. q. 77. art. 2. Pro hac sententia hæ sunt potissimum rationes. Ea secundum naturæ ordinem sunt inuicem transmutabilia, quę non habent omninò diuersas operationes, sed easdem in eo tantum differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, sicut fœtus comparatione infantis, ouum respectu pulli, &c. Sed æs, plumbum, argentum, &c. nullas habent operationes ab auro distinctas: sed quas hoc habet, vtpote liquescere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere, easdem habent illa, licet vitiatas & imminutas; non enim ita splendent, non sunt adeò grauia, minus resistunt ignibus, non tota liquescunt, nō tam tenuiter ducuntur. Ergo sunt veluti aurum imperfectum, & beneficio artis perduci possunt ad perfectū & verum aurum. Hinc eā addere possumus, quam Albertus insinuat simul etiam modum efficiendi declarans in hęc verba: Oportet nos dicere Alchimicos peritos, non aliter operari quàm peritos medicos; qui

qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes ſanitati, & poſtea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo ſanitatem inducant, quæ ſanitas eſt effectus & naturæ & artis: ſed illius effectiuè, & principaliter, huius autem organicè & inſtrumentaliter: Sic Alchimiſtæ primò bene purgantes materiam argenti viui & ſulphuris inſitam omnibus metallis confortant: deinde deducunt vires elementares & cœleſtes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendũt inducere: & tunc ipſa natura operatur, & non ars, niſi organicè iuuando & expoliendo, & ſic verum aurum & argentum educere & facere videntur. Quod enim virtutes elementares ad cœleſtes faciunt in vaſis naturalibus, ſi artificialia formantur ad modum vaſorum naturalium: & quod facit natura calore ſolis & ſtellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo ſic contemperetur, vt non excedat virtutem ſe mouentem & informantem, quæ eſt in metallis: Huic enim cœleſtis ineſt virtus, quæ primò commiſcuit eam, & hęc inclinatur ad hoc vel illud, per artis iuuamen. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id eſt, corrumpens vnum à ſua ſpecie remouendo, & cum iuuamine eorum, quæ in materia inſunt alterius ſpeciem inducendo. Quare omnium operationum Alchimicarum melior eſt illa,

quæ

quæ procedit ex eiſdem, ex quibus procedit natura: Sicut ex purgatione ſulphuris per decoctionem & ſublimationem & expurgationem argenti viui, horumq́; bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli ſpecies inducitur. Qui aũt per alba albificant, & per citrina citrinant, manente ſpecie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores ſunt, & verum aurum & argentum non faciunt: & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Sic Albert. Poſtremò omnia metalla procedunt ex eodem principio, vt hæc opinio videtur præſupponere, ſcilicet ex ſulphure & argẽto viuo. Et ex virtute elementorum, ac influentia aſtrorum: ibi producitur pretioſius metallum, vbi hæc influentia maior & perfectior. Hinc per influentiam aſtrorum cum herbis & lapidibus, quibus inſunt multæ magnæq́ue virtutes, via naturali vna ſpecies metalli poteſt conuerti in aliam magis pretioſam, maximè cùm in habentibus ſymbolum, iuxta Ariſtotelis doctrinã facilior ſit trãſitus. Cùm ergò ars naturam imitetur in hoc, quantum poteſt, videtur quod per virtutẽ herbarum, lapidum, aut elemẽtorum aliorum vnum vile metallum in pretioſius poſſit tranſmutari: Quandoquidem ambo ſunt ex eiſdem principijs ſulphure & argẽto viuo. Inſunt enim rebus corporeis per omnia elementa quædam ſeminariæ & occultæ rationes, quibus arte diſ-

poſitis

positis & temperatis ad perfectũ prorumpunt in species debitas suis modis & finibus, vt indicat text. in c. Nec mirum. §. Aruspicinæ. prope finem. 26. q. 5. Hac ratione vt plurimum mouentur Iurisperiti locis cit.

Negantem partem tenent Auicenna in commentarijs super libros Meteororũ vt eum allegat Aegidius Roman. quodlibeto 3. q. 8. Auerr. in paraphrasi super 1. lib. de generatione animalium in cap. 1. Conciliator differentia 209. & ex Theologis D. Thom. in 2. d. 7. q. 3. art. 1. ad 5. & in qq. disput. de poten. q. 6. art. 1. ad 18. Aegidius loco cit. Michaël de Palatio in 2. d. 7 & alij alibi. S. Thomas in d. d. 7. ita declarat suam mentem: Potest, inquit, ars virtute naturalium agẽtium aliquas formas substantiales inducere in materiam. Sunt tamen quædam formæ, quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atq; adhibere, sed bene simile illis aliquid efficere. Sicut Alchimistę faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, eo quod forma substantialis auri non est per calorem ignis, quo Alchimistæ vtuntur, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem: Et similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt: AEgidius aliter ostendit. In vnoquoque genere

entium,

entium, quædam sunt perfecta, alia imperfecta: Perfectorum autem generatio est determinata tam secūdum principium actiuum & secundum materiam, quàm secundum locum in quo sit: Imperfectorum aūt minimè: Exempli caussa. In genere animalium quæ sunt perfectiora ita se habent natura, vt equus non generetur, nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem. At mures possunt generari ex semine, & sine semine, intra matricem & extra. Idem perspicitur in plantis, idemq; similiter contingit in elementis, nam purus ignis elementaris, nec generari nec conseruari potest nisi in suo loco naturali, id est, in cōcauo lunæ. Ergo similiter etiam eueniet in metallis. Quare cùm aurum sit perfectissimum omnium metallorum, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam, quę latet intra sinum & ventrem terræ, extra quem locū aurum nullo modo confici possit. His tamen addiderim, nō omnes Alchimistas conuenire in principio vno eodemque, ex quo aurum producitur, vt ex Alberto loc. cit. cap. 7. & 8. constat, qui varias sententias hac de re colligit: Vnde adhuc incertior eorum sententia redditur. Argumenta quæ fiunt pro posteriori sententia diluuntur ex eis, quæ Pererius adfert. Prioris verò opinionis rationes confutāt pro parte AEgidius & Gregor. de Valentia. in 1.2.

S. Thomæ disput. sexta generali. q. 13 de vanis obseruationib. puncto 2. Ex his elicitur:

Secunda Conclusio. *Adhuc sub iudice lis est, an virtute Alchimiæ verum aurum fieri possit.*

HANC docent Hieron. Cardan. de varietate rerum, lib. 10 cap. 51. S. Thom. 2. 2. q. 77. art. 2. ad primum: dum ait: Ad primum ergo dicendum, quod aurum & argentum non solùm cara sunt propter vtilitatem vasorum, quæ ex eis fabricantur, aut aliorum huiusmodi: sed etiam propter dignitatem & puritatem substantiæ ipsorum. Et ideò si aurum & argentum ab Alchimicis factum, veram speciem non habeat auri & argenti, est frandulenta & iniusta venditio: præsertim cùm aliquæ vtilitates auri & argenti veri secundum naturalem operationem ipsorum sint, quæ non conueniunt auro per Alchimiam sophisticato Sicut quod habet proprietatem lætificandi, & contra quasdam infirmitates medicinaliter iuuat. Frequenter etiam potest poni in operatione, & diutius in sua puritate permanet aurum verum, quàm aurum sophisticatum: Si autem per Alchimiam fieret aurum verum, non esset illicitum ipsum pro vero vendere, quia nihil prohibet artem vti aliquibus naturalibus ad producédum naturales & veros effectus: sicut

Augustin. dicit in lib.3.de Trinitate,cap.8.de his quæ arte Dæmonum fiunt. Hæc S.Thom. Sotus lib.6. de iustitia & iure, q.3.art.2.ad 1. respondet. An verò per Alchimiam exprimi possit verum aurum,sub iudice S.Thomas relinquit. S.Thomæ sententiam etiam appræhendunt Andreas ab Isernia,& Iacob.Aluarot. in cap.1.Quæ sint regalia. de vsibus feudor. & alij tam Iurisperiti,quàm Theologi.Hęc conclusio satis probatur ex diuersitate sententiarum,& incertitudine principiorum,vt visum est in præcedenti Conclusione.

Tertia Conclusio. *Moraliter loquendo impoßibile, aut difficile,rarumq́; est virtute artis Chimicæ verum producere aurum,vt ferè impoßibile,& supra humanum captum videri poßit.*

HANC tradunt Cardan. & Mirandulan. Pererius & Gregor.Valentianus loco cit. Aurea Armilla in verb. Alchimia, & pro hac sententia interpretatur D.Thomam. Bartholom.Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi, vndecima parte,Quadragesima consideratione,& alij alibi.

Nunc conclusio probatur,atq; in primis ab experientia,quæ rerum magistra est,& qua veritatem discimus. Non inueniútur,aut saltem rarissimè inuēti sunt, qui hac arte verum aurū effe-

effecerint. Ars autem probata & vera, vt plurimum suum effectum producit, vt inductione omnium artium firmissimè constat. Quis enim artem pinsendi panes possibilem respectu sui effectus affirmaret, si vix in centum annis & tunc adhuc cum maxima difficultate effectũ debilem consequeretur? Quis industriã studiumq; efficiendi ferrum potẽs ad producẽdum ferrum iudicaret, si ferè semper suo fine frustraretur, & non, nisi rarissimè ferrum produceret, de cuius tamen rarissima productione adhuc dubitaretur, an ferrum verum & legale esset, atq; vtile ad omnem ferri vsum? Si ergo ars Chimica potest aurum efficere, quare non vt reliquæ artes vtiles & necessariæ generi humano semper, & vt plurimum & facile suum effectum consequitur. Talis enim ars aut est naturalis potentia, aut est habitus. Si est naturalis potentia, ergò omni homini communis est: cuius tamen contrarium apparet. Si est habitus, vt necessariò Alchimici & omnes rectè sentientes confiteri debent. Ergò promptè, faciliter, & vt plurimum operatur, suumq; effectum producit. Id enim est de ratione habitus. Videmus autem arte Chimica cum difficultate, longa expectatione, & magnis sumptibus non tam produci verum argentum & aurum, quàm ex vero argento & auro generari fumum, dum Alchimistæ, ad semper desideratum, & nunquam habendum

effectum, aut ſaltem infirmum & coloratum maximas expenſas faciunt, quæ in fumum reſoluuntur, vt rectè loquitur Cardinalis Caietan. ſuper 2.2. S. Thomæ q. 77. art. 2. & in ſumma, verb. Alchimia, & ſic ſuas facultates, omnemque ſubſtantiam in ventum ſtolidè conuertunt. Ideoq́; vt bene Caietan. in d. art. 2. infert, huiuſmodi ars, aut non humana: aut principum poſt res conſultas cum ſapientibus eſt. His adiungere poſſumus, quod nemo cum laude & fructu talem artem verbo, aut ſcripto tradiderit: quod ſignum eſt, talem artem impoſſibilem, & inanem eſſe: Cùm ſapientis ſit prodere rem laudabilem & neceſſariam reipublicæ, in hominum notitiam. Imò prodit Albertus Brunus in tract. de augmento & diminutione monetarum ſtatim à principio, num 13. & 14. (habetur hic tractatus in 2. vol. Oceani iuris, non longè à fine) de Magiſtro Arnaldo de Villa Noua, qui tempore Ioannis Andreæ in Curia Romana, vt hic in addit. ad Speculator. in tit. de crimine falſi atteſtatur, ſummus fuit medicus, Theologus & magnus Alchimiſta, imò & Dæmonum inuocator, quod Ioan. Andreas non obſeruauit: ſed Franciſcus Pegna in Comment. in Directorium, 2. part. q. 11. nec non ſeminator multorum errorum & hæreſum, de quibus directorium inquiſitorum in d. q. 11. Bernardus de Lutzenburgo in Catalogo hæreticorum lib. 2. & Ga-

brie

briel Prateolus lib. 1. cap. 69. de vitis & sectis hæretic. quod fecerit in scientia Alchimiæ librum vnum, qui mille homines depauperauit: aut quia non verum, aut quia non intelligitur: & subd t Brunus: Cùm haberem quendam socium in legibus multum insudantem in illa arte, (intellige Alchimicam) volui videre vnum mirabile experimentum, vt plura scirem. Nam habuimus nobiscum vnum antiquum Alchimistam pauperrimum tamen: & me prȩsente, meus collega reduci fecit vnciam vnam argenti pretiosissimi ad instar auri in pondere, fusione, & maleatione saluo colore: quia non erat croceus, sed mutatus ad instar quasi plumbei coloris: & ille collega meus habebat modum dandi colorem, & croceum, & illa materia patiebatur & sustinebat aliqua experimenta: sed non extremum experimentū, & admixta cum tantundem auri pretiosi videbatur aurum 20. characterum, & plus & minus, secundum quod illa materia erat melius disposita, & quidam magnus Prælatus, ac multi antiqui Alchimistæ mirati fuerunt de illo experimento, & vnus antiquus Alchimista, putans se diuitem, putabat reducere illam materiam ad veram speciem auri, & non potuit, putauitq; tunc ipsam artem illusoriam, maximè ex quo tot viri in 40. aut 50. annis non viderunt tam notabile experimentum, quod nihilominus erat sophisticum, ita vt aliud ex-

perimentum videre noluerim. Hæc Brunus.

Quarta Conclusio. *Licet arte Alchimiæ moraliter non poßit effici verum aurum, aut alia transmutatio naturalis in aliquod metallum perfectum, nihilominus Alchimia potest habere aliquos veros & vtiles effectus.*

HANC tradunt Cardan. & Pererius loc. cit. nec puto esse aliquem qui neget. Sunt autem hi effectus. Primus. Potest Alchimia vnum metallum fieri simile alteri, quantum ad accidentia, & superficiem exteriorem, vt ferrum æri, stannum argento, æs auro, &c. lapilli viles, pretiosis gemmis, atq; in hoc exercitio multum versantur Alchimistæ: cùm id multum iuuet ad decipiendum simplices, & ad exhauriendũ loculos incautorum. Secundus. Virtute etiam artis commodè & facilè educi potest, si quid potentia cõtineatur in aliqua alterius metalli materia, & in hoc casu nõ est tam productio metalli noui, quàm separatio eius, quod permistum erat cum alijs in terra & fodinis. Nemo enim est qui neget, quandoq; in fodinis metallorum aut plumbo esse permistum aliquid argenti, aut æri parum auri: & sic de similibus. Atque hoc ipsum quicquid latet potest arte secerni, vt indie

expe

experientia cognoſcunt, qui viciniores ſunt fodinis metallorum. Sicut enim non omnis fert omnia tellus: ita etiam non vbique in viſceribus terræ materia metallorum reperitur. Tertius effectus. Quod vi ignis poteſt multa purificare, nec non diſtillationes facere quæ ſuas etiam vtilitates habent. Ex his ſequitur.

Quinta Concluſio. *Ars Alchimica ex ſua natura & obiecto non eſt illicita.*

HANC docent Cardin. Caietan. in ſua ſummula. verb. Alchimia. Roſell. Sylueſt. & Aurea Armilla, in eod. verb. Petrus à Nauarra lib. 3. de reſtitut. cap. 2. num. 66. & ſeq. Oldrad. Ioan. Andr. & Panormit. loco cit. & alij alibi. Contra tamen hanc Concluſionem ſentit Angel. in verb. Alchimia, eamq; vt illicitam omninò condemnat: ſed Angeli opinio in hoc ſenſu ab alijs repræhenditur, eiuſq; argumẽta Sylueſt. in d. verb. q. 4. diſſoluit. Ratio Concluſionis redditur, quia hæc ars ex ſe non habet repugnantiam cum ratione: cùm vtatur naturalibus cauſſis ad naturales effectus & arti conuenienter producendos, quibus etiam aliquis finis intendi bonus poteſt. Vnde Cardan. lib. 10. de varietate rerum, cap. 51. ait: Quæ ab Alchimiſtis fiunt, ea vel

ad voluptatem pertinent, vel ad vſum: Ad
voluptatem ſunt gemma & metalla nobilio-
ra: Ad vſum, tincturæ, colores, materiæ vaſo-
rum, & alia ſimilia. Hinc Alchimia, vt ait Syl-
ueſt. in d. verb. ſtatim à principio poſt S. Tho-
mam ſuper Boëtium de Trinitate computa-
tur inter ſcientias ſubalternatas Philoſophiæ
naturali, habentes opus corporale, quę dicun-
tur artes mechanicæ, cuiuſmodi eſt etiam me-
dicina, & videtur reduci ad artem fabrilem,
quantum ad materiam. His addo, quod ars,
quæ ſine peccato exerceri poteſt, non eſt illici-
ta arg cap. Negotium. de pœnit. d. 5. quod de-
ſumptum eſt ex B. Gregor. hom. 24. in Euang.
Nauarr. in d. c. Negotium. & in Manuali Con-
feſſ. cap. 14. num. 34. Quod etiam confirmatur
per doctrinam S. Thom. & Caietani 2. 2. q. 169.
art. 2 ad 4 Sylueſt. in verb. Ars, q. 4. quando S.
Thomas inquit: Ad quartum dicẽdum, quod
ſi quæ ars eſt ad faciendum aliqua opera, qui-
bus homines vti non poſſunt abſque peccato,
per conſequens artifices talia faciendo pecca-
rent, vtpote præbentes directè alijs occaſionẽ
peccandi, puta ſi quis fabricaret idola, vel ali-
qua ad cultum idololatriæ pertinentia. Si qua
verò ars ſit, cuius operibus homines poſſunt
bene & malè vti (ſicut gladij, ſagittę, & alia hu-
iuſmodi) vſus talium artium non eſt pecca-
tum. Sic S. Thomas. Sed arte Alchimiæ poteſt
quis rectè & bene vti, producendo modo arti

huma-

humanæ proportionato effectus veros & naturales ad finem aliquem bonum, vtpote ad moderatam delectationem, aut aliquem vsum necessitati communi expedientem, vt ex superioribus apertum est. Ergo ars Alchimica ex sua natura non est illicita. Dictum in Conclusione (ex sua natura & obiecto.) Quia ratione circumstantiarum variè vsus artis chimicæ potest reddi illicitus, vt ex sequentibus plenius constabit.

Sexta Conclusio. *Artis Alchimicæ studium si dirigatur ad faciendum verum argentum & aurum ex alio metallo inferioris gradus, est vanum & stultum.*

EADEM ratio est in alijs perfectioribus speciebus, quas quandoq; pauperes & fallaces Alchimistæ promittunt, sed nunquam præstant. Hanc Conclusionem tradunt Caietan. 2 2. q. 77. artic. 2. Syluest. in verb. Alchimia q. 4. Petrus à Nauarra, & Pererius loc. cit. Gregor de Valent. in comment. 2. 2. disput. 6 q. 13. punct. 2. eruditè & latè, & alij alibi. Nunc pro Conclusione sit Prima ratio. Vanum & stultum est studium, quod impenditur rebus, quę humanum ingenium & facultatem superant, & quarum nunquam & rarissimè effectus acquiritur. Sed huiusmodi est studium Alchimiæ in casu huius Conclusionis, vt latius probatum

batum extitit in tertia Concluſione. Secunda. Imprudens & ſtolida opera meritò iudicaretur eius negotiatoris, qui vacaret negotiationi, in cuius exercitio ex mille vix vnus aut alter eſſent, qui non maximam ſuarum fortunarum iacturam facerent, & nullum lucrum acquirerent. Tertia. Non eſt viri prudentis laborem & induſtriam impendere, vt Siſyphi ſaxum voluat, aut montes transferat: Cùm id impoſſibile omnes ſapientes exiſtiment, & meritò iudicēt id non eſſe opus humanarum virium. At etiam moraliter impoſſibile eſt, verum aurum, aut argentum ex inferiori metallo efficere, vt ſupra oſtenſum eſt. Ergo ſtultum eſt, velle arte Chimiæ aurum producere. Quare verè de Chimicis dici poteſt illud Pſal. 4. Filij hominum, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Quærunt enim Alchimiſtæ aurum quod nunquam in rerum natura fuit, nec eorum opera fieri poteſt, promittunt quod reddere nequeunt, & conuenientiſſimè huic hominum generi accommodatur illa D. Pauli 2. ad Timoth. 3. inſerta 26. q. 5. cap. Nec mirum. §. Aruſpicinæ. ſemper addiſcentes, nunquam ad veritatis ſcientiam peruenientes.

Septima Concluſio. *Alchimiæ opera eſt inutilis & pernicioſa reipublicæ, ſi ordinetur ad faciendum verum aurum & argen-*

argentum, aut gemmas pretioſas,

HAnc docent Angel. & Sylueſt. in verbo Alchimia. Pererius & Gregor. de Valentia loc. allegat. Franciſcus Pegna in Commentar. ſuper direct. Inquiſitor. 3. par. comment. 26. colum. fin. Chaſſanæus in Catalogo gloriæ mundi, vndecima parte, 40. conſideratione, & alij alibi. Ratio huius Concluſionis eſt. Quoniam ars Alchimiæ conſiderata in ordine ad effectus intentos in Concluſione, aperit & ſternit viam multis deceptionibus, & fraudibus: vnde ſæpiſſimè & frequentiſſimè imponitur non ſolùm ſimplicibus, ſed etiam magnatibus, qui aureis ſplendidiſque verbis, quibus montes aureos promittunt Alchimiſtæ, cùm nec ferreos præſtare queant, deliniti, magnos inutileſque ſumptus cum iactura propriarum fortunarum, & magno ſubditorum onere, impédunt. His accedit, quod etſi hæc ars non poſſit facere verum argentum & aurum, aut pretioſas gemmas, tamen expoliendo, tingẽdo, varijſq; modis & colorib⁹ vtẽdo, poteſt inducere ſimilitudinem veri argẽti & auri, ita vt hominibus falſum pro vero Chimici vendant, aut cõmutent: hinc etiam naſcitur euidens & certa occaſio adulterãdi monetam, & expilandi rempubl. Vnde Albert. lib. 3. de mineralib. c. 9. aptè ad propoſitum loquitur in hæc verba: Qui per alba albificant, & per citrina citrinant, manente ſpecie prioris

metal-

metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verũ aurum atq; argẽtum non faciunt: & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Propter quod ego experiri feci aurum Alchimicum quod ad me delatum est, & postquam sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur, & quasi ad fecem reuertitur. Sic Albert. Hinc DD. testantur aurum arte Alchimiæ cõfectum, non diu durare, sed redire ad suam priorem materiam: Et dicit Michaël de Palatio loco cit. quod à magno & perito Alchimista intellexerit hoc aurum non durare vltra decem annos. Nec etiam, vt communiter DD. produnt, aurum alchimicum habet vsum in medicina, nec confortat: Quæ omnia eius falsitatem arguunt: Quamuis sæpè cauti & fallaces Alchimistæ ita suas fraudes occultare didicerint, vt quasi omnes probationes illud delinitum aurum sustineat, quamuis cum tempore tandem fraus detegatur. Atq; ex hoc genere Alchimistarum fuit quidam Marcus Bragadinus, magnus habitus in hac arte, qui multos & magnos etiam decepit hoc exercitio, & tandem pro suis laboribus, cùm etiam Germanis simplicioribus suæ gentis hominibus imponere vellet, Anno 1591. capitis supplicium Monachij in Bauaria pertulit. Atque hic Marcus ante mortem scripto propria manu exarato, toti mundo testatus est vanitatem puluerum,

quibus

quibus aurum fieri voluit, vt testis est Gregorius de Valentia loc.cit.qui scriptum vidit, atq; cum eodem Marco pro salute animæ egit. His omnibus fortissimum præbet argumentum Pontifex Ioannes XXII.in extrauag. incipienti: Spondent. quæ habetur inter extrauagantes communes, in tit.de crimine falsi: Vbi in sequentem modum decernitur.

Spondent quas non exhibent diuitias pauperes Alchimistæ, pariterq; qui se sapiêtes existimant, in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubiè huius artis Alchimiæ alterutrum se professores ludificant, cùm suæ ignorantiæ conscij, eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirantur: quibus cùm veritas quæsita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, ijdem verbis dissimulant falsitatem: vt tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurum vel argentum, sophistica transmutatione confingant: eoq; interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt fidis (seu fictis) metallis cudant publicæ monetę characteres fidis oculis, & non alias alchimicum fornacis ignem vulgum ignorãtem eludant. Hanc autem perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, vt quicunq; huiusmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandauerint, vel ad hoc scienter, dum id fieret, facientibus ministrauerint,

aut

aut ſcienter vel auro, vel argento vſi fuerint, vendendo vel dando in ſolutum: Verùm tanti ponderis aurum, vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quãti alchimicum exiſtat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitimè conſtiterit deliquiſſe: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimicum, aut ipſo, vt præmittitur) ſcienter vtentibus, perpetuæ infamiæ nota reſperſis.

Ex his infertur id quod DD. maiori conſenſu tradunt non licere vendere regulariter argentum & aurum alchimicum pro vero argento & auro, nec margaritas & gemmas ſophiſticatas arte Chimiæ pro veris & naturalibus gemmis & margaritis. S. Thomas 2.2. q.77. arti. 2. ad primum. Caietan. ibidem, & in ſummula verb. Alchimia. S. Antonin. 2. part. tit. 1. cap. 17. §. 4. Sylueſt. in verb. Alchimia. q. fin. Nauarr. in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 89. Petrus à Nauarra lib. 3. de reſtitut. cap. 2. num. 65. & ſeq. Andr. ab Iſernia. Bald. & Aluarot. in cap. 1. Quę ſint regalia, de vſib. feud. & alij alibi. Ratio eſt, quoniam fraudulenta & iniuſta efficitur venditio, tum quia emẽs ſi ſciret, non emeret, cùm non ſit ei æquè commodũ aurum ſophiſticatũ atq; verum, tum quia non habet eoſdem effectus, vt ad confortãdum, & imponendum medicinis. Poſtremò quia per omnia non eſt tanti valoris & pręſtãtiæ, ſed eſt defectus in ſubſtãtia,

& mutatio tantum in accidentibus, aut ſaltem magna permixtio aliorum metallorum. Quæ omnia non ſolùm reddunt emptionem inuoluntariam, ſed etiam iniuſtã & ex parte pretij & valoris. Nemo enim dubitat verũ aurum & argentum maioris eſſe pretij quã ſophiſticatum, & aliquam vilem gemmã non æquiualere pretioſæ margaritæ, pro qua ab Alchimiſta perito ſophiſticata poſſit vendi & diſtrahi. Si autẽ aurum ſophiſticatum, aut lapillus bene expolitus, pro auro ſophiſticato, aut gemma colorata, ita vt non pro ſubſtantia vera, quæ tantũ apparet, venderetur ſcienti ad vſum aliquẽ, vt ad ornatum & ſplẽdorem, non cõmitteretur aliqua iniuſtitia. Vel vt Bald. in d. c. 1. in verb. Item monetæ loquitur: Si impenditur tantum pro tanto, & tale pro tali, ſine aliqua falſificatione formæ aut materiæ non punitur Alchimiſta:

Octaua Concluſ. *Ars Alchimiæ eſt periculoſa, & pernicioſa, etiam ipſi Chimiſtæ ſtudioſo artis, aut eam exercenti reſpectu bonorum animæ & corporis.*

HANC Concluſionem colligo ex DD. qui de hac re ſcripſerunt, & eã latius probo. In primis ex S. literis. Eccle. Altiora te ne quęſieris, & fortiora te ne ſcrutatꝰ fueris, & poſt pauca. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curioſus. *Eccleſ. 3.*

Plu-

Plurima enim supra sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantauit suspicio illorum, &c. Et qui amat periculum, in illo peribit. Sed ea quæ intentantur arte Alchimiæ, sunt altiora, quàm vt hominis ars ea attingere queat, & sunt superuacua, & curiosa, vt ex dictis satis constat. Ergo sunt periculosa. His accedit quod prout visum supra, talis ars multis subiaceat regulariter deceptionibus & fraudibus. At decipere, & fraudes dolosque committere, non solùm est periculosum & perniciosum animæ, quam decipiens, aut defraudans occidit, sed etiam corpori. Vnde etiam Alchimistæ detectis suis fraudibus & dolis puniuntur in corpore, suspenduntur, aut capite truncantur, vt est exemplum in dicto Marco Bragadino: aut si longius procedant, adulterando monetas etiam quandoque igne consumuntur. Familiare tamen multum est Alchimistis, vt postquam multis splendidis promissionibus, & longa aurei vel argentei thesauri expectatione pecuniam emunxerint, loculosq; suorum patronorum insipientum, & diuitum propemodum exhauserint, aut cũ notabili damno facultates extenuauerint, seu in fumum verterint: animaduerterintq; iam amplius locum suam artem non habituram, sed fraudes sine vlteriori mora detegendas, fugam arripiant, non salutato hospite. Postremò etiam nemo ambigere potest, hanc artem offic-

efficere substantiæ externæ ipsius artificis siue Alchimistæ, quoniam sępè ditissimi exercitio huius artis ad summam miseriam & maximã inopiam deueniunt, vt DD. communiter attestantur. Angel. & Syluest. in verb. Alchimia, Baptista Mantuanus lib. 3. cap. 2. de patientia. Perer. & Gregor. de Valentia locis cit. Mirandulan. vbi supra. & alij alibi. Vnde Albert. Brunus loco cit. testis est, quod liber scriptus de Alchimia à magistro Arnaldo de Villa Noua, mille depauperauerit, & Alberic. in L. 1. ff. de pignorat. actio. ait. Multos vidi ad extremam paupertatem deductos, & nullum ditari. Vbi etiam subiungit se audiuisse à medicis, quod hæc ars noceat corporis valetudini. Huic congruum est, quod Ioannes XXII. in d. extrauag. vocat eos pauperes Alchimistas, & dicit, quod facultates exhauriant.

Nona Conclusio. *Alchimistæ vt plurimum etiam sunt inuocatores Dæmonum, ita vt Alchimia sæpè sit coniuncta cum magia.*

HANC docent Eymericus in Directorio inquisitorum. 3. part. in tit. de signis exterioribus per quæ Necromantici hæretici dignoscuntur, & Franciscus Pegna in Comment. ibidem. num. 115. & in 2. part. comment. 36. Nec sunt alieni ab hac sententia Iurisperiti, quan-

do docent Alchimiam eſſe licitam, ſi fiat ſine arte magica, aut alia prohibita & legibus odioſa, vt volunt Oldrad. Ioan. Andreas, Petrus Ancharanus. Ioannes ab Anania, & alij plerique in locis allegatis in prima Concluſione. Roboratur hæc Concluſio ex L. vnica, lib. 10. de Theſ[?]ris, vbi permittitur vnicuique theſaurum in proprijs locis quærere, ſine ſceleratis ac puniendis ſacrificijs, aut alia qualibet arte legibus odioſa.

Ratio autem ab Eymerico auctore directorij, optima hæc redditur; quandoquidem Alchimiſtæ, quando non poſſunt pertingere ad finem intentum, Dæmonis auxilium quærunt, inuocant & implorant, & implorando obſeruant, & tacitè vel expreſſè ſacrificant. Sic Arnaldus de Villa noua, qui fuit Alchimiſta, magnus etiam fuit hæreticus, & Dæmonum inuocator. Annotat tamen Franciſcus Pegna circa hanc Eymerici rationem, plurimum referre intelligere, à quibus Alchimia exerceatur: Nam ſi à Principibus tractetur, & opulentis, ac pecunioſis diuitibus, hac fortaſsè ſuſpicione, quam ei tribuit Eymericus, vacabit. Quod ſi à pauperibus, vel mediocriter diuitibus vſurpetur, quoniam iſti maiori ex parte ad inopiam rediguntur, ad duo incommoda ſolent ſe conuertere: aut ad Dæmones inuocandos, aut ad falſam & adulte-

rinam

rinam monetam cudendam. Imò rectè etiam ab Angelo in verbo Alchimia obſeruatum eſt aliquando diabolica fallacia apponi, & occultè adduci verum aurum, vt Alchimiſtæ feruentius huic arti inuigilent. Ex his omnibus clariſſimum redditur, nemini conſulendum eſſe, vt tali arti vacet, ſed potius omnibus perſuadendum, vt eam, vti rem periculoſam, pernicioſam, & cunctis bonis odioſam deteſtentur. Hinc rectè ſe habet illud dictum à Franciſco Pegna relatum loco citato,

Ars ſuſpecta probis, ars ipſa inuiſaqúe multis,
Inuiſos etiam cultores efficit artis,
Mendaces, addo, multi manifeſtè videntur,
Qui ſeipſos, alioſqúe ſimul fruſtrantur inertes,
Dum rerum vertere ſpecies tentant,

LEX III.

Nullus aruſpex, nullus ſacerdos, nullus qui huic ritui aſſolet miniſtrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram cauſſam, ſed ab huiuſmodi hominum amicitia (quamuis vetus) repellatur: concremando illo aruſpice, qui ad domum alienam acceſſerit: & illo in inſulam deportando, poſt ademptionem bonorum, qui eum euocauerit ſuaſionibus vel præmijs: Accuſatorem autem huius criminis non delatorem eſſe, ſed dignum magis præmio arbitramur.

QVANTVM ad intelligentiam literę huius L. Aruſpex dicitur ab auræ inſpectione, eò quod momenta temporum & horarum inſpiciat, quo puncto aliquid ſit inchoandum. Secundum Gloſſam Aruſpex poteſt etiam dici ab aue & inſpicio: quia exauium garritu diuinat. Alij aruſpex, quaſi horarum inſpector. Parùm videtur referre, an dicatur auruſpex, vel aruſpex, vel cum aſpiratione haruſpex, vt aliqui putant: & ſic componi dicunt ab hara, & ſpicio. Hara verò auis eſt, cui vaticinantes haruſpices intendebant. Poteſt etiam dici ab ara, hoc eſt, à victimis in ara aſpiciendis, quoniam auſpices exta pecudum inſpiciunt, vt ex eis futura prædicant: ſed quo-

quomodocunque legatur, mens legis ſaluatur, cùm eius intentio ſit diuinationem prohibere, quæ diuerſis medijs contingit. Ad huius L. explicationem facit can. Igitur genus. 26. quæſt. 4. ex Auguſtino de natura Dæmonum vbi dicitur, quod Haruſpices nuncupati, quaſi horarum inſpectores: Dies enim & horas in agendis negotijs, operibuſque cuſtodiunt: & quid per ſingula tempora obſeruare debeat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inſpiciunt, & ex eis futura prædicunt. Augures ſunt, qui volatus auium, & voces intendunt, aliaque ſigna rerum, vel obſeruationes improuiſas hominibus occurrentes ferunt. Iidem ſunt & auſpices: Nam auſpicia ſunt, quæ iter facientes obſeruant. Dicta autem ſunt auſpicia, quaſi auium ſpicia: & auguria, quaſi auium garria, id eſt, auium voces & linguæ. Item augurium, quaſi auigerium, quod aues gerunt. Duo autem ſunt genera auſpiciorum: Vnum ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos, ſcilicet volatus: ad aures, vox auium. Hæc in d.can. Haruſpicinæ artem primus Hetruſcis tradidiſſe dicitur quidam Tages. Hic ex horis Haruſpicinam dictauit, & poſtea non apparuit. Nam dicitur fabuloſè, arante quodam ruſtico ſubitò ex glebis exiliuiſſe, & haruſpicinam dictaſſe, qua die & mortuus eſt. Quos libros Romani ex Hetruſca lingua in propriam

Duo ſunt genera auſpiciorum.

mutauerunt, vt habetur 26. q.5.can. Nec mirum.§. Haruſpicinæ.

Nomine ſacerdotis intelligitur ſecundum Gloſſam, doctor Necromantiæ, aut diuinator, iuxta Salycetum, Angelum & alios. Qui huic ritui ſolent adminiſtrare, ſunt malefici & venefici, & ſimiles diabolicis artibus & ritibus operam dantes. Cum talibus nulla eſt conuerſatio habenda. Amicitia reproborum eſt repellenda, vt ait Salyc. Pœna ignis hac L. ſtatuitur in diuinatores. Si quis eos conſulat aut recipiat, deportatur in inſulam, & bona eius publicantur. Ad prohibitionem huius L. facit ſciptura, Deuter. 18. Non inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam ducens per ignem : aut qui ariolos ſciſcitetur & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, aut incantator, neque qui Pythones conſulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo. Leuit. 19. Non augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. Et cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meã contra eam, & interficiam eam de medio populi. Et in fine cap. ibidem. Vir ſiue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis ſpiritus fuerit,

fuerit, morte moriantur: lapidibus obruent eos. Eſt etiam grauis prohibitio in iure canonico. 26. q. 5. can. Si quis Epiſcopus, aut preſbyter, vel diaconus, vel quilibet de ordinibus clericorum aruſpices, aut incantatores, aut ariolos, aut certè augures vel ſortilegos, vel qui profitentur artem magicam aut aliquos, eorum ſimilia exercentes, conſuluiſſe fuerit depræhenſus, ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus, monaſterij curam accipiat, ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus ſcelus admiſſum ſacrilegij ſoluat. Qui canon eſt ex Concilio Toletano quarto, c. 28 & in ead. q. can. Augurijs, ex Concilio Carthaginenſi 4. c. 89. & can. nec mirum. & in eadem cauſſa multi ſunt canones ad idem propoſitum. Notandum etiam in d. L. quod conſulens & recipiens augures & diuinatores, mitiùs punitur pœna deportationis & ademptionis bonorum: Ipſe autem diuinator aut augur concrematur. Pœna deportationis olim in multis caſibus imponebatur, ſed nunc non eſt in vſu. Quidam dicunt, quod eius loco ſucceſſerit decapitatio. Alij putant bannum perpetuum dictam pœnam ſupplere, quos refert more ſuo Iulius Clarus lib. 5. ſentent. §. fin. practicæ crim. q. 67. numero 8. Receptior nunc ſententia eſt, loco deportationis iudex imponat pœnam arbitrariam, iuxta qualitatem facti & perſonæ, nec non aliarum circunſtantiarum.

Sic Clarus loco cit. & Menochius de arbitrar. Iud. qq. lib. 2. casu 330. qui plures in hanc sententiam citat. Dicit tamen Clarus, quod non consuleret iudici, vt loco deportationis imponeret pœnam mortis, vbi pro eo delicto non esset imposita à statuto, | vel à consuetudine, & ita obseruatur. Vnum hic tam ex lege diuina, quam canonica & ciuili annotandum, quod quamuis grauissimum sit peccatum diuinatores consulere, eorum operam requirere, & responsa expetere: tamen hisce temporibus sine scrupulo multi eos acedunt, cum Magistratus scientia & tolerantia, nec est qui cogitet vel minima pœna eos afficere. Imo nec ipsi diuinatores aut sortilegi puniuntur. Quare quia principijs non adhibetur remedium, non est mirum si homines paulatim in maioria scelera cadant.

QVAESTIO I.

An diuinatio per augurium aut auspicium omnino sit illicita?

VIDETVR quod sic, ex scripturis citatis, presenti L. & can. in quibus locis damnantur augures, aruspices, & diuinatores.

De hac materia agunt S. Thom. 2. 2. q. 95. S. Antoninus 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 8. Syluest. in summa, in verb. Superstitio. Alij summistæ in co-

eodem verbo, vel in verbo Sortilegium, & diuinatio. Ioannes à Turrecremata in 26. q. 2. can. Sed & illud. Archidiac. in eod. c. q. 4. cap. Igitur.

Circa hanc vanitatem multum gentiles fuerunt curiosi. Vnde singulariter certas aues obseruabant. Phryges, quid cornix loquatur, inquiunt, diligenter ausculta, situmq́; eius sedentis aut volãtis nullatenus contemnas Refert enim plurimùm à dextris sit, an à sinistris, qua positione respiciat cubitum gradientis: loquax sit an clamosa, an silens omninò: præcedat, sequatur, transeuntis aduentum, an fugiat, quoúe discedat, non negligenter ferunt attendendum. Hinc illud Vergilij:

Quid, nisi me quacunq; nouas incidere lites,
Ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix?
Nec tuus hic Meris, nec viuer et ipse Menalcas.

Referunt quidam, quod ea die, qua Alexander natus est, duæ aquilæ super culmine partis domus eius tota die sederint, auspiciũ duplicis imperij, Europæ Asiæq́; præferentes. Semper autem auguratores arbitrati sunt infausta esse bubonis, strigis, & noctuæ auguria. Ad quem finem tendit illud narratum in historia Scholastica, quod Herodes Agrippa, cùm esset Romæ in carcere quodam, quidam Augur dixit ei: Nol timere: quia citò liberaberis & sublimaberis, & in illa prosperitate morieris: quod præsens bubo in arbore residens

demonſtrat. Quàm citò autem huius generis animal ſuper te videris, vltra quintum diem viuere non valebis. A gentilibus ad noſtra tempora puto hanc ſuperſtitionem deriuatam. Multi ſi ægrotent, moleſtiſſimè ferunt noctuæ clamores. Sed his omiſſis ſuperſtitionibus, veritas rei determinanda eſt.

Prima Concluſio. *Licitum eſt aliquando ex garritu, motu, aut auium diſpoſitione futura prædicere, quæ pendent ex inſtinctu naturali auium.*

CVM enim bruta animalia habeant animam tantum ſenſitiuam, cuius omnes potentię ſunt actus corporalium organorum, ſubiacet eorum anima diſpoſitioni continentium corporum, maximè cœleſtium, & ideo nihil prohibet aliquas eorum operationes eſſe futurorum ſigna, in quantum conformantur diſpoſitionibus corporum cœleſtium, & aëris continentis, ex quibus proueniunt aliqui futuri euentus. In hoc tamen duo conſideranda ſunt: Primum quidem, vt operationes huiuſmodi non extendantur, niſi ad præcognoſcenda futura, quę efficiuntur per motus cœleſtium corporum, de quibus ſuprà. Secundum vt non extendantur, niſi ad ea, quæ aliqualiter poſſunt ad huiuſmodi animalia pertinere. Conſequuntur enim per cœleſtia corpora cogni-

cognitionem quandam naturalem, & instinctum ad ea, quæ vitæ sunt necessaria, sicut sunt immutationes, quæ fiunt per pluuias & ventos, & alia huiusmodi. Sic S. Thomas loco citato, quem sequuntur S. Antonin. Turrecrem. Syluest. & alij. Ad huius conclusionis confirmationem facit illud Hieremiæ 8. Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Sic quædam aues quando frequenter garriunt, indicant futuram pluuiam. Sic grues & hirundines præsentiunt futurum frigus hyemis, ac fugiunt ex partibus nostris, & aduentante calore æstatis, redeunt. Sic etiam experientia compertum est, quod quando perdices, aliæ aues, aut lepores, vel quædam alia animalia circa medium hyemis pinguiora sunt, longius erit frigus: quia natura hoc dictante, & quasi præsagiente, se impinguant. Hęc enim & similia cùm sint naturalia & sensibilia, vtpote ad conseruationem indiuidui necessaria; à dispositione cœlestium corporum imprimuntur naturæ sensitiuæ animalium.

Secunda Conclusio. *Ex auium gestibus prædicere aliqua futura, quando mouentur ad aliquid agendum motu angelico, non est illicitum.*

VT patet in columba super Christum descendente: & in coruo, qui pauit Heliam: & in

& in cete, qui euomuit, & eiecit Ionam. Sic S. Thomas & Doctores citati.

Tertia Conclusio. *Ex motibus aut garritu auium futura, quæ non subsunt eorum naturæ, aut cælorum motui: prædicere non licet.*

HANC Conclusionem probant sacræ literæ, canones & leges locis citatis. Quia sic futura prædicere, non potest prouenire, nisi ex pacto cum Dæmonibus, qui vtuntur motibus & vocibus auium ad deceptionem illorum, qui talibus intendunt.

Quarta Conclusio. *Quæ dicta sunt de motibus & vocibus animalium, quantum ad futurorum præsagia, eadem locum habent in cæteris animalibus ratione carentibus.*

QVIA similium similis est ratio. Dictis obstare videtur, quod legitur de Ioseph Genes. 44. cuius dispensator dixit: Scyphum, quem furati estis, ipse est, in quo bibit Dominus meus, & in quo augurari solet. Et ipse dixit postea fratribus suis. An ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia? S. Augustinus in quæstionibus super Genesin cap.

cap.145. dicit Ioſeph dixiſſe, non eſſe ſimilem ſibi in ſcientia augurandi ioco, & non seriò, referens fortè hoc ad illud, quod vulgus de eo opinabatur. Et ſic etiam diſpenſator eius locutus eſt. Hanc reſponſionem S. Thomas in q.d. art.7. ad 1. & Doctores reliqui amplectuntur.

QVAESTIO II.

An diuinatio per ſomnia ſit licita.

TRACTANT S. Thom. q. dicta artic. 6. S. Antonin. loco cit. §. 7. Turrecremata 26. q.7. can. Non obſeruetis. Syluest. in verbo Superſtitio. Somniorum etiam materiam ad longum proſequitur Cœlius Rhodiginus lectionum antiquarum lib. 14. à cap. 40. & latiſſimè Benedictus Pererius lib. 2. de magia.

Ante reſolutionem annotandum eſt, quod aliquid, quod ſignificat alterum, cum eo aliquam coniunctionem habere debet. Vel per intellectum, vt hædera vinum vendibile ſignificat: vel ſecundum rem, prout fumus denotat ignem. Res autem cum re connectitur aut vt cauſſa, aut vt effectus, aut per accidens, vt, exempli gratia, aliquis nocte ſomniat ſe hominem occidiſſe, interdiu ex accidenti ab alio homo occiditur. Deinde conſiderandum

eſt,

est, ex Theologorum doctrina, quod somnia futurorum euentuum quandoq; sunt caussa vtpote cùm alicuius mens solicita ex his, quæ videt in somnijs, inducitur ad aliquid faciendum, vel vitandum. Quandoq; somnia sunt signa aliquorum euentuum, in quantum reducuntur ad aliquam caussam communem somnijs & futuris euentibus; & secundum hoc vt plurimùm præcognitiones futurorum in somnijs fiunt. Quandoq; etiam effectus, qui consideratur à somniante, merè per accidens, & casualiter se habet ad somnium.

Caussa somniorum duplex. Consideranda ergò est caussa somniorum, quæ in primis duplex est: Interior, & exterior. Interior, quæ latet intra ipsum somniantem. Exterior, quæ est extrinseca ipsi somnianti. Interior somniorum est iterum duplex. Vna animalis, in quantum ea occurrunt hominis phantasiæ in somno, circa quæ cogitatio & affectio intenta fuit in vigilando. Alia caussa interior somniorum est corporalis, quando ex interiori corporis dispositione formatur aliquis motus in phantasia, conueniens suæ dispositioni. Sicut homini, in quo abundant frigidi humores, occurrit quod sit vel in aqua, vel niue. Caussa etiam exterior somniorum est duplex, Corporalis & Spiritualis. Corporalis, quando imaginatio dormientis mouetur, immutaturq; vel ab aëre ambienti, vel ab impressione cœlestium corporum,

porum, vt ſic dormienti aliquæ phantaſiæ appareant conformes diſpoſitioni corporum cœleſtium. e.g. ſomnio me eſſe in aqua, quoniam aëris diſpoſitio eſt in propinqua diſpoſitione ad pluuiam, & ſic in corpus meum influit. Sicut enim quando cœleſtia corpora influunt in corporalem materiam, formæ variæ producuntur: vt, plantarum, lapidum, metallorum ſimiliumq́ue rerum. Sic virtute eorundem corporum, in phantaſia, quæ corporeis organis immerſa eſt, poſſunt formari phantaſmata conformia alicui effectui à cœleſtibus corporibus producendo. Spiritualis cauſſa exterior etiam duplex eſſe poteſt. Bona, quando Deus aliqua reuelat miniſterio angelorum, vel alio modo: & Mala, quando mali ſpiritus ſe inſinuāt phantaſiæ dormientis & aliquid ad decipiendū reuelant. Has omnes ſomniorum cauſſas diſtinctius D. Gregor. lib. 8. moral. in c. 7. Iob. c. 18. & li. 4. dial. cap. 48. exprimit & oſtendit. Aliquādo namq;, ait, ſomnia vētris plenitudine, vel inanitate: aliquādo verò illuſione: aliquando autem cogitatione ſimul & illuſione: aliquando autē reuelatione: aliquando autē cogitatione ſimul & reuelatione generātur. Sed duo quę prima diximus, omnes experimēto cognoſcimus, ſubiūcta autem quatuor in S. Scripturę paginis inuenimus. Sōnia etenim niſi plerūq; ab occulto hoſte per illuſionē fierēt, nequaꝗ hoc vir ſapiēs indicaret,

dicens;

dicens:Multos errare fecerunt ſomnia & illu-
ſiones vanæ,&c. Non augurabimini:nec ob-
ſeruabitis ſomnia. Quibus profectò verbis,
cuius ſint deteſtationis oſtenditur: quæ augu-
rijs coniunguntur. Rurſus niſi aliquando ex
cogitatione ſimul & illuſione procederent,
Salomon minimè dixiſſet. Multas curas ſe-
quuntur ſomnia.Eccleſ.cap.5.Et niſi aliquan-
do ſomnia ex myſterio reuelationis oriren-
tur,Ioſeph preferendum ſe fratribus per ſom-
nium non videret,Geneſ.37.nec Mariæ ſpon-
ſum vt ablato puero in AEgyptum fugeret,
per ſomnium veritas admoneret. Matth. 2.
Rurſum niſi aliquando ſomnia cogitatione
ſimul & reuelatione procederét: nequaquam
Daniel Propheta Nabuchodonoſor viſionem
diſſerens,à radice cogitationis inchoaſſet,di-
cens : Tu rex cogitare cepiſti in ſtratu tuo,
quid eſſet futurum poſthec.Daniel.2.&c. Da-
niel itaque dum ſomnium adimplendum re-
uerenter inſinuat, & ex qua ortum ſit cogita-
tione manifeſtat: patenter oſtenditur, quia
hoc plerumq; ex cogitatione ſimul & reuela-
tione generatur. Sed nimirum cùm ſomnia
tot rerum qualitatibus alternent,tanto eis cre-
di difficilius debet,quanto & ex quo impulſu
veniant facilius non elucet. His præmiſſis,
quid ſentiendum de diuinatione per ſomnia,
videndum eſt.

Prima

Prima Conclusio. *Somnia nec debemus omnino contemnere, nec omnino de eis curare.*

EST Aristotelis in lib. de somno & vigilia. Quia nec omnia somnia sunt falsa, nec omnia vera: & in sacris literis quandoque prohibitum, ne somnijs attendamus, Deute. 18. Non inueniatur in te, qui obseruet somnia. Quandoque etiam obseruatio somniorum admittitur. Genes. 40. & 41. Ioseph est interpretatus somnia pincernæ Pharaonis: & eiusdem etiam Pharaonis. & Daniel. 2. & 4. cap. declarauit somnium Regis Babylonis.

Secunda Conclus. *Quando caussa somnij est corporalis intrinseca, potest homo intendere somnijs, & prævidere effectus caussis coniunctos.*

IN hac Conclusione non est dubium. Sic medici dicunt esse intendendum somnijs, ad cognoscēdum interiores dispositiones. Hinc Aristotel. de somno & vigilia. Si somnia sunt ex his, ex quibus componimur: tunc sunt signa sanitatis, vel infirmitatis secundum eorum differentias: vt, si quis somniet de occupationibus igneis, signū est, quod prędominetur in eo cholera. Si de negotijs aëreis, vt de volatu, signum est sanguinis. Si aquæ aut alterius li-

quoris: signum est phlegmatis. Si de rebus terrenis, signum est melancholiæ: & sic iuuantur medici ad ferendum iudicium de dispositione corporis.

Tertia Conclusio. *Si quis vtatur somnijs ad præcognoscenda futura, quæ habent caussam naturalem extrinsecam vt influentiam corporum cœlestium, aut aëris ambientis, si in tantum de futuris prædicat ex somnio, in quantum talium corporum virtus se potest extendere non est illicitum.*

EST S. Thomæ & aliorum Doctorum. in locis citat. Ratio esse potest: Quia effectus proportionatur suæ caussæ, & sicuti se habet ad esse, ita ad cognosci.

Quarta Conclusio. *Si quis ex somno prænunciet futura contingentia, aut ea, quæ spectant ad liberum somniãtis aut alterius voluntatis actum, peccat & malefacit.*

CONSTAT Conclusio. Quoniam huiusmodi nõ habent caussam determinatam, sed dicuntur à casu per accidens, secundum Philosophum de somno & vigilia. Eorum autem quæ sunt per accidens, non est determinata scientia. Quare si quis huiusmodi futura prædicat: aut necesse est vt mentiatur: aut vt cognoscat ex pacto habito cum Diabolo.

Quin-

Quinta Conclus. Si quis ex somnis prædicat futura, quando procedunt ex reuelatione diuina, non peccat, sed licitum est.

CONTAT ex sacris literis. Genes. 15. Cùmq; sol occūberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Dictumq; est ad eum: Scito prænoscens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua: & subijcient eos seruituti, & affligent quadringentis annis. & Genes. 40 & 41. Ioseph interpretatus est somnia. Matth. 1. Angelus Ioseph apparuit in somnijs, & futura pr̨edixit, & Matth. 2. Magi in somnis acceperunt responsum, ne redirent ad Herodem: per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Et ibidem. Defuncto Herode iterum Angelus Domini in somnis Ioseph apparuit in Aegypto, dicens. Surge & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israël, defuncti sunt enim qui quærunt animam pueri.

DVBIVM CIRCA DIctam Conclusionem.

Quare Deus potius in somnis reuelat futura, quàm in vigilia?

RESPONDET S. Bonauent. in 2. d. 25. quæst. vltima. Primò, quia anima in vigilia dispersa est ad exteriora sensibilia, & sic minus

apta comprahendere reuelationes à Deo. Hanc caussam etiam insinuat Hypocrates in initio libri de insomnijs, dum docet animam hominis in vigilia grauibus distineri negotijs, curisque distrahi: per sensus etiam exteriores euocari ad ea quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multiplicią; rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumque cœlestium consideratione auocari. Contrà vero in quiete & somno ab eiusmodi omnibus interpellationibus & impedimentis vacuus est animus, sibi totus præsens est, sibią; attendit, & vires suas collectas habet. Secundò, quia Deo sic placet sæpiùs ad occultationem sui luminis, qui posuit tenebras latibulum suum. Tertiò, quia homo in somnis magis agitur, quam agat, & in reuelatione plùs se habet per modum suscipientis, quam agentis. Vltimò, quia dicente Deo Exod. 33. Non videbit me homo, & viuet. Ideò secundum quod dicit Gregorius non potest homo Deum videre, & eius reuelationes, scilicet de lege communiori loquendo, nisi quando abstractus est à sensibus, vt quasi dicatur non viuere licet secundum sensuum vsum exteriorem. Sed quia homo in somno est medium tenens inter mortuum & viuentem, quodammodo à vita recedit: Ideo sic ordinauit Deus fieri reuelationes supernaturales in somnis, quando homo naturaliter non habet vsum rationis, vt

nis, vt Deo soli attribuatur laus gloriæ.

Sexta conclusio. *Reuelatio futurorum euentuum in somno à Dæmone impressa, non est licita.*

QVIA huiusmodi reuelatio procedit ex pacto tacito vel expresso Dæmonis, qui decipere semper contendit.

Quando dubium, an reuelatio in somnis facta sit à Dæmone, vel bono spiritu, non est præcipitandum iudicium, sed probandus spiritus si ex Deo sit. In qua re multa sunt consideranda de probationibus spirituum, de quibus multa scribunt Ioannes Gerson in tract. de probationibus spirituum. S. Vincentius. in tract. de vita spirituali, & plurima ad hanc materiam doctè colligit Bartol. Medin. in 3. part. S. Thomæ. q. 25. art. 3. Pererius loco cit. q. 3.

QVAESTIO. III.

An diuinatio per sortes sit omnino reprobata?

TRACTANT S. Thom. q. 95. art. 8. S. Antonin. 2. par. t t. 12. cap. 1. § 9. Syluest. in verbo. Superstitio. q. 9. Alij in verbo Sors aut. Sortilegium. Turrecre. in 26. q. 2. in principio: Archidiac. ibidem. can. Sors. Canonistæ cum text. in tit. de Sortilegijs, maximè in cap.

Ecclesia vestra. Troilus Maluetius in tract. de sortibus. Paulus Grilland. in lib. 2. de Sortileg. & alij alibi.

Quid Sors sit.

Ante resolutionem præmittendum est, quod Sors dicitur, quando aliquid fit seriò quidem ab homine, vt considerato eius euentu aliquid occultum innotescat. S. Thom. loc. citat. Syluest. verb. Superstitio. Angel. Aurea Armilla. Caietan. & alij in verb. Sors.

Quotuplex Sors.

Triplex est Sors: Diuisoria, Consultoria, & Diuinatoria. Diuisoria est, cùm quæritur, quid cuilibet sit dandum, siue illud sit res, siue honor, siue pœna, aut actio aliqua. Consultoria, quando inquiritur, quid sit agendum. Diuinatoria, quando aliquid futurum inquiritur.

Ad genus sortium pertinet, si quis aliquid occultum inquirat, siue per protractionem punctorum, siue per considerationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, siue ex quibusdam scedulis scriptis, vel non scriptis in occulto repositis, dum consideratur, quam quis accipiat: vel etiam ex festucis inæqualibus propositis, quis maiorem vel minorem accipiat: vel taxillorũ proiectione, quis plura puncta proijciat, vel etiam dum consideratur, quid aperienti librum occurrat. S. Thom. d. q. art. 3. Frideric. de Senis in cons. 284. & de similibus similis est ratio. Nunc pro resolutione, sit

Pri-

Prima Conclusio. *Sors diuisoria licita est.*

SIc sentiunt communiter Doctores locis citat. Quia quando partes sunt inęquales, nec res diuidenda sine discordia potest diuidi, fortunæ locus datur ad dirimendas lites: Sic secundum leges in tribus iudicijs communi diuidundo, familiæ erciscundæ, & finium regundorum, sortes admittuntur debitis seruatis conditionibus. Sic Iudæi miserunt sortem super tunica inconsutili Christi, quæ non poterat diuidi. Sic Appianus lib. 2. de bello ciuili narrat, post mortem Iulij Cæsaris, cùm essent discrepantes sententiæ in senatu, de remunerandis interfectoribus, statuit sortibus litem dirimendam. Sic etiam partes terræ Israëlitis per sortes distribuebātur. Num. 33. Iosue 15. Ioseph. lib. 5. antiquit. Iudaic. c. 3. Eadem est ratio de aliqua pœna subeunda, si contentio sit inter aliquos, quis soluere debeat, exemplo Ionæ. 1. cap. qui à facie domini fugiens sorte depræhēsus est, & in mare deiectus. Seruandum autem in missione sortium, vt ius sit æquale partium, ne alicui præiudicium generetur, vt non mittantur sine caussa, hoc enim vanum esset, sed quando consideratis circumstantijs rerum & personarum, prudentia dictat, litem, aut aliud negotium sorte dirimendum esse. Dictis casibus, ex Augustini sentētia in Epist. 180.

ad Honoratum, annumerari poteſt, ſi inter miniſtros Eccleſiæ fieret diſceptatio, qui eorum perſecutionis tempore manere deberét, ne fuga eſſet omnium, & Eccleſia omninò relinqueretur, & qui fugere deberent, vt alii qui in futurum reſeruarentur pro Eccleſiæ vtilitate, ſorte lis finienda eſt. Idem poſſit eſſe caſus, ſi tres aut quatuor tempore peſtis curam haberent, & non omnes vellent periculum ſubire, nec etiam Eccleſiæ expediret. Mos autem capiendi ſortes ex vrna, vel ſitula, vel hydria aquæ, antiquiſſimus eſt, vt patet ex illo Plauti in Caſſina, vbi ſenem Virginis amatorem poſtquam id, quod cupiebat, à ſeruo impetrare non potuit, inducit ita loquentem:

Intrò abi, atq́; actutum vxorem huc euoca,
ante ædes citò.
Et ſitulam huc tecum afferto cum aqua, &
ſortes.

Secunda Concluſio. *In electionibus Eccleſiaſticis non eſt licitum vti ſortibus,*

CAP. Eccleſia veſtra, de Sortileg. & can. Non ſtatim. & cap. Non exemplo. 26. q. 2. & hæc eſt communis tam Theologorum quàm Canoniſtarum ſententia. Et ratio redditur, quia huiuſmodi electiones Spiritus

ſancti

ſancti inſpiratione fieri debent. Et ſi forte aliqua fieret electio, aut nulla eſſet, aut certè caſſanda Panormit. & alij in d. c. Eccleſia veſtra. Si quis obijciat, Actor. 1. S. Matthias ſorte ad Apoſtolatum electus eſt: ergò poteſt electio in Eccleſiaſticis ſorte fieri. Reſpondet S. Hieron. ſuper Ionę 1. cuius verba referuntur 26. q. 2. c. Non ſtatim debemus ſub exemplo Ionæ ſortibus credere, vel illud de actibus Apoſtolorum huic teſtimonio copulare: vbi ſorte in Apoſtolatum Matthias eligitur: cùm priuilegia ſingulorum non poſſint legem facere communem.

Tertia Concluſio. *Sors conſultoria, quando expectatur iudicium à Deo, & quaſi ad eum recurritur pro cognitione euentus ſortium, eſt licita,*

PROVERB. 16. Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur. Quando enim humanum non ſupereſt auxilium, tunc ad diuinum recurrendum. 2. 2. q. 2. can. Queritur. Nemo debet tentare Deum ſuum, dum habet, quod rationabili conſilio faciat. & 23. q. 8. c. Si nulla. Ad idem facit illud 2. Paral. c. 10. Cùm ignoramus quid agere debeamus: hoc ſolùm habemus reſiduum, vt oculos ad te Domine leuemus. Idem clarius habetur 26. q. 2. c. Non exemplo Matthiæ, vel quod Ionas Pro-

pheta indifferenter depræhensus sit, indifferenter sortibus est credendum, cùm priuilegia singulorum communem legem facere non possint. Si qui tamen necessitate aliqua compulsi Deum putant sortibus, exemplo Apostolorum esse consulendum: Videant hoc ipsos Apostolos non nisi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fusis egisse. Vt autem in casu huius Conclusionis licitum sit vti sortibus, quatuor sunt consideranda ex S. Thoma loco citato. S. Anthonin. Angelo, Syluest. Panormitan. & alijs. Primùm, vt absq; necessitate non recurratur ad sortes, aliàs esset tentare Deum. Secundum, vt quis etiam in necessitate absq; reuerentia sortibus non vtatur, vt patet ex d.c. Non exemplo. Tertium, vt non pro rebus terrenis, sed pro spiritualibus & ad salutem pertinentibus fiat recursus ad sortes, vt habetur ex Augustino ad inquisitiones Ianuarij epist. 119. tom. 2. 26. q. 2. c. Hi qui de paginis euangelicis sortes legũnt, etsi optandum est, vt id potius faciant, quàm ad Dæmonia consulenda concurrant: tamen etiam ista mihi displicet consuetudo, ad negotia secularia, & ad vitæ huius vanitatem propter aliam vitam, loquentia oracula diuina velle conuertere. Quartum, vt non fiat in electionibus Ecclesiasticis, quę Spiritus sancti inspiratione fieri debent. Vnde dicit Beda cap. 1. in Acta Apostolorum. Matthias antę Penthecosten ordi-

natus

natus ſorte quæritur, quia ſcilicet nondum erat plenitudo Spiritus S. in Eccleſiam effuſa. Septem autem Diaconi poſtea non ſorte, ſed electione diſcipulorum ſunt ordinati.

Quarta Concluſio. *Quando contentio eſſet de electione aliquorum, nec eſſet via humana dirimendi litem, vtpote quia eſſet paritas vtrique in omnibus, ſcilicet votis, doctrina & meritis, & ambo moraliter eſſent æquè digni: tunc litem ſorte dirimere non eſſet illicitum, ſi debitæ conditiones ſeruentur, vt exitus rei à Deo expetatur præuijs orationibus eo modo quo D. Matthias electus eſt iuxta d.c. Non exemplo.*

GLOSSA & Turrecre. in cap. Quod autem 26.q.2. Aurea Armilla in verbo Sors, & alij alibi.

Quinta Concluſio. *Licitum eſt vti ſortibus in electionibus ad temporales & ſeculares dignitates, quæ ad terrenam diſpoſitionem ordinantur.*

HANC Concluſionem communiter DD. citati tenent. Tamen in tali electione obſeruãdum, vt prius electis quibuſdam idoneis, deinde ſors mittatur: Aliàs ſi imprudenter fieret, & cum periculo boni communis, & iuſtitiæ,

iustitiæ, vtpote quia sors caderet in aliquem ineptum, qui damno esset Reipublicæ: culpa non careret. Olim apud Romanos, iudices ex equitum ordine per sortes eligebantur, prætore vrnam mouente, & si qui ex illis reijciebantur, iterum subsortiebantur alij in eorum locum, vt videre est apud Ciceronem in orat. in Pisonem, & Panormit. in cap. fin. de Sortileg. id vsurpari attestatur, quod seculares eligant officiales in multis locis per ballotas, & breuia.

Sexta Conclusio. *Sors diuinatoria, quæ innititur societati Dæmonum explicitè vel implicitè, est damnata & reprobata.*

EZECHIEL. 21. Rex Babylonis stetit in biuio, in capite duarum viarum diuinationem quærens, commiscens sagittas interrogauit idola, exta consuluit: & in 26. q. 5. can. Sortes, dicitur: Sortes, quibus cuncta vos vestris discriminatis prouincijs, quas patres damnauerunt, nihil aliud quàm diuinationes & maleficia decernimus. Quamobrem volumus omninò illas damnari, & vltrà inter Christianos nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus. De hac Conclusione non dubitant nec Theologi, nec Canonistæ. S. Thom. in d. art. ad 3. iudicium ferri

ferri candentis, vel aquę feruentis ad ſortes reducit. Probatio ferri candentis & ſimilium ordinatur ad alicuius peccati occulti inquiſitionem, per aliquid, quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum ſortibus. In quantum tamen expectatur aliquis miraculoſus effectus, à Deo, excedit communem ſortium rationem. Vnde huiuſmodi iudicium eſt illicitum, & quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio reſeruantur, & quia diuina auctoritate non eſt ſancitum. 2. q. 5. cap. Conſuluiſti. Eadem videtur ratio de lege duellorum ſeu monomachiæ, niſi quod plus accedit ad communem rationem ſortium, in quantum non expectatur ibi miraculoſus effectus, niſi pugiles ſint impares virtute vel arte. De duello vide textum cum DD. de purgatione vulgari. cap. Cura ſuſcepti. & 2. q. 5. can. Monomachiam, & Caietanum ad longum in S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. Concil. Triden. ſeſſ. 25. cap. 19. de Reformatione.

LEX IIII.

Eorum eſt ſcientia punienda, & ſeueriſſimis meritò legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra ſalutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexiſſe deteguntur. Nullis verò

crimi-

criminationibus implicanda sunt, quæsita humanis corporibus remedia: aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemÿs metuerentur imbres: aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus non cuiusq; salus, aut æstimatio læderetur: sed quorum proficit actus, ne diuina munera & labores hominum sternerentur.

THEODOSIANVS rectius posteriora verba ponere videtur (sed quorum proficerent actus, ne diuina munera & labores hominum sternerentur) imò in Cod. illud (ne) in antiquioribus impressionibus, saltem non habetur.

Hæc L. cùm satis multos effectus magis & maleficis attribuat, in primis breuibus, quæ literam concernunt, percurrenda sunt. Deinde mouendæ quæstiones occurrentes & resoluendæ.

In Superioribus actum est vt plurimùm de eis, quæ spectant ad magiam diuinatricem: quæ autem in hac L. continentur, concernunt artes magicas operatrices.

Sicut bonæ scientiæ ad ornamentum vtilitatemq; Reipub. sunt promouondæ: ita malę, cùm tendant ad interitum communis salutis, meritò legibus sunt vindicandæ, iuxta præsentem Legem.

Magi-

Magicis artibus accincti malefici, mirabilia & humanam naturam excedentia opera perficiunt. Malefici dicuntur bene accincti diabolicis artibus: quia eis vtuntur tanquam armis quibusdam, ad impugnandum alios. Possunt & dici accincti in alio sensu: quia se promptos expeditosq; exhibent, ad actiones malas, pro Diaboli voluntate.

Magicæ vetitæ vanitates artes dicuntur: quia ex præscripto Dæmonum aut suorum ministrorum, certis ritibus & modis exercentur. Artem igitur magicam aut maleficam intelligimus, cognitionem, experimentum & exercitium diabolicarum operationum. Ars enim est potius habitus operatiuus, quàm speculatiuus, vt docent Aristot. lib. 6. Ethic. & S. Thomas 1. 2. q. 57. art. 3. Quare qui opera diabolica exercent, artem magicam exercere dicuntur. Nec est de ratione artis, vt quidam sentire videntur, vt ex libris addiscatur; quando improbant maleficas nullas scire artes, eò quod libros non habeant, imò vt plurimùm legere nesciant. Sunt enim artes liberales: vt Grammatica, Poëtica, Rhetorica & cæteræ. Sunt etiam mechanicæ: priores ex libris addiscuntur: posteriores communiter ex instructione magistri: & inter has quædam sunt vilissimæ: vt vendere sal, oleum & huiusmodi similia. Bartol. in L. Ne quis. C. de dignit. lib. 12. Berthach. in repertorio, verb.

Ars.

Ars. Ars magica refertur inter artes vetitas & reprobatas, quare dicitur legibus odiosa. C. de thesaur. L. Vnica. lib. 10. Reprobatæ autem sunt, quia earum magister Dæmon est, qui eas docet vel immeditatè per se, vel mediatè per suos ministros. Nec longum tempus ad discendum requiritur, cùm ipse mille artifex sit; breuissimo tempore suos docet facere mirabilia quæ humanum ingenium superant. His addere possumus, maleficas etiam dici artes in alio sensu familiari non solùm grammaticis, sed etiam legibus: ars enim significat astutiam, dolum, & fraudem ac singularem nocendi malitiam. can. Quicunque. 22. q. 5. Quacunque arte verborum quis iuret, Deus non decipitur: & C. de his, qui ad statuas confugiunt. L. 1. Si probati fuerint artibus suis (Glossa ibidem, id est, malitijs) inuidiam inimicis creare voluisse. C. de præscrip. triginta vel quadraginta annor. L. Omnes. Omnes nocẽdi quibuslibet modis artes omnibus amputãtes. C. de suffragio. L. 1. Si artibus moram nectant. Magicæ artis nomine rectè ergo intelligere possumus insigne nocendi studium, aut decipiendi malitiam, aut fraudem & dolum. Quid enim ex his omnibus desideratur in maleficis? Discipuli sequuntur præscriptum magistri, qui abundat malitia, nequitia, fraude & dolo.

Præterea circa illa verba L. (Nullis vero

crimin

criminationibus implicanda ſunt quæſita humanis corporibus remedia: aut in agreſtibus locis innocenter adhibita ſuffragiq, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, &c.) Notãt pleriq; Doctores Bart. Salyc. Godefrid. Azo & alij, incantationes ad finem boni, de lege ciuili eſſe licitas: Non autem de iure canonico, & in foro conſcientiæ. Sed infrà hoc dictum examinabitur. Angelus verò dicit: Nota, hîc poſſe incantari grandines vt non noceãt: & intellige, in virtute diuina, non per inuocationem Dæmonum : quia iſtud eſt prohibitum omni iure.

Obſeruandum quoq;, antiquis temporibus maleficos conſueuiſſe ſua maleficia & incantationes in agreſtibus, ſilueſtribus & occultis locis exercere: vt nunc etiam faciunt. Cauſſas autem huius rei aſſignauimus in ſuperiori tractatu. Quas cæteris latius explicant Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 4. & Iodocus Damhauderus in pract. Criminal. cap. 61. numero 119.

Circa finem L. conſiderandum eſt, quod maleficorum opera, diuina munera & labores hominum proſternantur & perdantur. Fructus terræ ſunt diuina munera : quia etſi homo plantet, Devs tamen incrementum dat, vt creſcant pro conſeruatione hominum. Et ſunt labores mortalium: Quia homo operibus manuum ſuarum terram fodit, ſerit ſe-

mina,& agros vineasq; colit. Vnde in Sacris li-
teris fructus dicuntur etiam opera manuum.
Aggæi 2.cap. Percussi vos vento vrenti, &
grandine omnia opera manuum vestrarum.
Iob.1. Opera manuum eius benedixisti,& pos-
sessio eius creuit in terra. Sternuntur autem
munera diuina, & labores hominum, quando
malefici cooperantibus Dæmonibus aut mes-
sem in herbis perdunt, aut iam flori propin-
quos segetes grandine, pruina, aut intempesti-
uis imbribus lædunt, ne labores hominum
debitum sortiantur effectum: aut grandinis
lapidatione fructus iam colligendos excu-
tiunt, vel etiam vineas vuis maturescentibus
inutiles reddunt. Perduntur enim labores ho-
minum, quando ferè integro anno homines
laborârunt, omnem substantiam impende-
runt,& cùm fructus iam propemodum matu-
ri impediuntur, ne suum effectum consequã-
tur. Hæc circa literę explicationem sufficiant.

QVAESTIO. I.

An malefici poßint animos ad amorem deflectere ac mouere, vt lex Constantini hoc in loco innuit?

IOANNES VVierus lib. 3. de præstigijs Dæmonum, cap. 38. sugillat Imperatorem in hac L. quod arte magica amorem conciliari senserit.

In primis ex fidei principijs præſupponendum eſt, Diabolum non poſſe efficaciter cogere liberam hominis voluntatem ad peccatum, vt S. Thom. 1.2. q. 80. arti. 2. & 3. oſtendit. Mouetur autem homo indirectè à diabolo ad peccandum, qui tanquam potentior creatura, poteſt agere in materiam corporalem, & ſic ſenſum vel interiorem vel exteriorem aliquã do immutat: aut de nouo ſenſibile aliquod formando, aut formatum ſenſui obijciendo, aut ſpiritus & humores intus commouendo: Cùm autem ſumma ſit coniunctio inter potentias ſenſitiuas & rationales, motis ſenſitiuis, indirectè mouentur rationales. Sic Diabolus, quando vult animum ad libidinem flectere, aut ad odium, mouet exteriorem hominem cauſſis intrinſecis, deinde obiectum proponit ſub ratione boni vel pulchri, vt ametur appetaturq́;: aut ſub ratione mali & deformis, vt efficiat hororem & odium, & hoc modo indirectè per modum perſuadentis & proponentis obiectum vt appetendum, aut fugiendum, deflectit animum ad libidinem, aut odium: voluntas autem manet libera, licet aliquo modo trahatur, iuxta illud: Trahit ſua quemque voluptas. His præmiſſis ſtatuitur, Concluſio reſolutoria.

Magi & malefici poſſunt animos pudicos ad libidinem & amorem flectere, & veriſsimè Conſtantinus Imperator in d. l. atteſtatur.

Hæc eſt communis rectè ſentientium Theologorum & Iuriſperitorum doctrina. Probatur inprimis ex alijs ll. leges tradunt eſſe venena & pocula amatoria. L. 3. §. Adiectio. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs: & ff. de pœnis. L. Si quis aliquid. §. Qui abortionis, aut amatorium poculum. Atq; has leges ſequuntur Iuriſperiti in d. ll. & alibi. Alberic. in Rubr. C. de hæretic. num. 6. Azo in hoc tit. de malef. & mathemat. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficis. Godefrid. in præſenti L. Angelus ibid. rectiſſime admonet his verbis. Nota, per incãtationem animum mulierum ad libidinem flecti, & ideò non truferis, cùm audis iſtas factures fieri, quia veræ ſunt. Paulus Grillandus de Sortilegijs q. 3. & q. 12. Oldradus de Ponte, in conſil. 210. incip. Regularis habet traditio. Panormitan. in cap. In tabulis, de Sortilegijs num. 4. Ioannes ab Anania ibidem in Rubrica. Petrus Anchar. ibid. in c. Ex tuarum. Et in lib. 6. de hæret. cap. Accuſatus §. Sanè: Hoſtienſ. in ſumma, de Magiſtris. §. Quam ſcientiam. Franciſcus Squillacenſ. de fide Catholica, cap. 8. & alij alibi. Theologi ſequuntur. S. Hieron. ſuper Nahum 3. c. Attribuit maleficijs & incantationibus, quod faciant amare ea, quæ odiſſe debuerant: & deteſtari, quæ amare debebant. Idem Hieron. lib. 3. commen. in epi. ad Epheſ. cap. 6. Sunt quidam Dæmones amoribus & amatorijs canticis ſeruientes, S. Thom. & Bona

uent.

uent.in 4.ſent.d.34. Petrus Paludan.ibid. Turrecr.in 33.q. 1.c.Si per ſortiarias. Doctores mallei maleficarum.1.part. q.7. Alphonſ.Caſtren. lib.2.de iuſta hęret.punitione,cap.15. Michaël Medina lib. 2. de recta in Deum fide, cap.7.& alij alibi. Ratio ducitur ex ſacris literis, & experientia. Dæmon, omnium rectè ſentiẽtium iudicio, poteſt incendere hominem ad libidinem: Qua ratione dicitur ſpiritus fornicationis, Oſeę 4. vt annotat Caſſian.collat.7.cap.32. Ergò non poteſt alienum eſſe à magis & maleficis: quia hi Dæmonum poteſtate ſua perficiunt maleficia. Ad hanc materiam faciunt exempla, atq; illud in primis de S. Cypriano memorabile eſt. Cùm enim S. Iuſtina Antiochiæ frequẽtaret Eccleſiam, viſa eſt à quodam ſcholaſtico nomine Agladio, qui ob virginis pulchritudinem incidit in eius amorem, eamq́ue in vxorem petijt: quæ cùm omnibus ob eam cauſſam aduentantibus diceret, quod Chriſto cœleſti ſponſo deſponſata eſſet. Iratus cùm aliud medium non occurreret, abijt ad Cyprianum tum adhuc Magum, promittens ipſi duo tolenta auri, vt Iuſtinam maleficijs caperet: Cyprianus magicis artibus Dæmonem accerſit, & ait illi: amo virginem de Galilæa (Chriſtiani enim tunc vocabantur Galilæi) potes ne ei perſuadere & adducere mihi? Qui promiſit ei dicens: Accipe hoc medicamentum, & ſparge circa domum eius, &

ego ſuperueniens paternum ſenſum ei inij-
ciam, & ſtatim obediet mihi. Cumque Cy-
prianus ita feciſſet, ſancta virgo tertia noctis
hora ſurgens ad orationem, ſenſit impetum
Dæmonis. Signauit itaque ſe, & domum ſuam
ſigno ſanctæ Crucis, & Dæmonem in fugam
conuertit. Qui veniens ad Cyprianum confu-
ſus, & cur virginem non adduxiſſet requiſitus,
ait: Vidi quoddam ſignum Thau. Iterum Cy-
prianus arte magica alium Dæmonem fortio-
rem vocauit, & ſimili modo fecit, & ſimiliter
eidem accidit. Tandem vocauit Dæmonem
ſuperiorem, & ait illi: Quænam eſt veſtra in-
firmitas? victa eſt ab vna virgine omnis veſtra
virtus? Reſpondit Diabolus. Nunc adducam
tibi eam ad deſiderium, tu tantum paratus ſis.
Tunc Diabolus in ſpecie virginis ad Iuſtinam
intrauit, & ſedens ſuper lectum eius, eandem
tentando dixit: Hodie miſſa ſum à Chriſto ad
te, viuere tecum in caſtitate: Multùm autem
te video vexatam abſtinentia. Sancta autem
virgo dixit: merces autem multa, labor verò
modicus. Dixit ei Diabolus. Deus in Para-
diſo benedixit Adam & Euam, dicens: Creſ-
cite & multiplicamini. Si ergo in virginitate
manſerimus, in iudicium incidemus, quia
verbum Dei contemnimus. Tum virgo tur-
bata ſurrexit, & per ſpiritum ſenſit: quis eſſet
qui ei loqueretur, ſigno crucis ſe ſignans: quo
facto Dęmon diſparuit, & Cypriano confuſus
appa-

apparuit. Qui dixit ei: & tu victus es, vt cæteri ſubiecti tui? Quomodo enim victi eſtis ab vna virgine Chriſtiana? Dic mihi quę ſit virtus victoriæ eius. Qui reſpondit, dicere tibi non poſſum: quoddã vidi terribile ſignum Thau. Si autem virtutem huius ſigni vis cognoſcere, iura mihi quod nunquam velis à me diſcedere. Qui cùm iuraſſet, ait illi. Vidi ſignum crucifixi, & Thau: & ſicut cera à facie ignis fluxi. Cui dixit Cyprianus. Ergo crucifixus maior eſt? Qui reſpondit: etiam maior omnibus eſt: quia deſertores Dei accipiunt ab eo ſententiam ignis. Cyprianus autem ait: Feſtinabo igitur, vt amicus fiam crucifixi, ne talem pœnam incurram. Diabolus reſpondit. Iuraſti namq; mihi. Cyprianus ait: Contemno te, & omnes fumigantes virtutes tuas, meq́; ipſum tibi denego, & me conſignans dico: Gloriam tibi do Chriſte, & tu Dæmon recede à me. Abijt ergo Diabolus confuſus. Cyprianus vero errorem ſuum agnouit & propalauit, fraudemque & ſeductionem diutinam, libris magicis in ignem coniectis, Vulcano dicauit: & per eam Virginem, ſcilicet Iuſtinam, Chriſto pulcherrimè deſponſatus, ſacraq́; Chriſtianorum complexus eſt, paulatim in presbyterum ordinatus, mox ad Epiſcopatum euectus, doctrina & conuerſatione clarus, conſummatæ virtuti martyrium adiunxit. Huius hiſtoriæ Nicepho. Caliſt. lib. 5. hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 27.

Gregorius Nazianzen. in orat. in laudem Cypriani martyris. Metaphrastes apud Lipomanum tom. 6. de vitis Sanctorum, & apud Surium tom. 5. in mense Septemb. meminêre. Ad eundem scopum illustre est, quod narrat S. Gregor. lib. 1. Dialog. cap. 4. Eo (ait) tempore, quo malefici in hac sunt vrbe Romana depræhensi, Basilius (qui in magicis operibus primus fuit) in monachico habitu Valeriam fugiens petijt. Qui ad virum Reuerendissimum Castorium, Amirtinæ Ciuitatis Episcopum pergens, petijt ab eo, vt eum Equitio Abbati committeret, ac sanandum monasterio illius commendaret. Tunc ad monasterium venit Episcopus, secumq; Basilium monachum adduxit, & Equitium Dei famulum rogauit, vt eundem monachum in congregationem susciperet. Quem statim vir sanctus intuens, ait: Hunc quem mihi commendas, pater, ego non video monachum esse, sed diabolum. Cui ille respondit: occasionem quæris, ne debeas præstare quod peto. Ad quem mox Dei famulus dixit: Ego quidem hoc eum esse denuncio, quod video: ne tamen me nolle obedire existimes, facio quod iubes. Susceptus itaque in monasterio est. Post non multos verò dies idē Dei famulus, pro exhortandis ad desideria superna fidelibus, paulò longius à cella digressus est. Quo discedente contigit, vt in monasterio virginum, in quo eiusdem patris cura vigi-

vigilabat, vna earum, quæ iuxta carnis huius putredinem ſpecioſa videbatur, febricitare inciperet, & vehementer anxiari, magniſq; vocibus cum ſtridore clamare: Modò moritura ſum, niſi Baſilius Monachus veniat, & ipſe mihi per ſuę curationis ſtudium ſalutem reddat. Sed in patris abſentia accedere quiſpiam monachorum in congregationem virginum non audebat: Quanto minùs ille, qui nouus aduenerat, cuiuſq; vita adhuc congregationi ignota erat. Miſſum repentè eſt, & Dei famulo Equitio nunciatum, quod ſanctimonialis illa immenſis febribus æſtuaret, & Baſilij Monachi viſitationem anxiè quæreret: Quo audito vir ſanctus dedignando ſubriſit: atq; ait. Nunquid nam dixi, quod diabolus eſt iſte, non monachus? Ite, & eũ de cella expellite: ſanctus autem vir ancillam Dei monialem abſens ſolo verbo curauit, ita vt neq; amplius febri laboraret, nec Baſilium expeteret. Omnes autẽ monachi iuſſionem patris ſui implentes, eundem Baſilium ex monaſterio repulerunt. Qui repulſus dixit frequenter, ſe cellam Equitij magicis artibus in aëra ſuſpendiſſe, nec tamen eius quempiam lædere potuiſſe. Baſilius autẽ non poſt longum tempus in Romana vrbe, exardaſcente zelo Chriſtiani populi, igne crematus eſt. Hæc ex Gregorio. Haud diſſimile narrat B. Hieronymus in vita S. Hilarionis. Erat enim iuuenis Emporij Gazenſis, qui vir-

ginem deperibat, id eſt, vehementer amabat. Qui cùm frequenter tactu, iocis, nutibus, ſibilis, & cæteris huiuſmodi, quæ ſolent morituræ virginitatis eſſe principia, nihil profeciſſet, perrexit Memphim. Anno elapſo magicis artibus inſtructus, ab AEſculapij vatibus redijt, & ſubter limen domus puellæ tormenta quædam verborum, & portẽtoſas figuras ſculptas in æris Cyprij lamina defodit, & ilicò amore inſanire virgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, ſtridere dentibus, inclamare nomẽ adoleſcentis: magnitudo quippe amoris eam in furorem verterat. Perducta ergo à parentibus in monaſterium ſeni traditur, vlulante ſtatim & confitente Dæmone. Vim ſuſtinui, inuitus ſum abductus: quàm bene Memphis ſomnijs homines deludebam? O cruces, O tormenta, quæ patior. Exire me cogis, & ligatus ſub limine teneor. Non exeo, niſi me adoleſcens, qui tenet, dimiſerit. Tunc ſenex: Grandis ait, fortitudo tua, qui licio & lamina ſtrictus teneris. Dic, quare auſus es ingredi puellam Dei? vt ſeruarem, inquit, eam virginem. Tu ſeruares proditor caſtitatis? Cur non potius in eum, qui te mittebat, es ingreſſus? vt quid, reſpondit, intrarẽ in eum, qui habebat collegam meum amoris Dæmonem? Noluit autem ſanctus, antequam purgaret virginem, vel adoleſcentem, ſigna iubere perquiri, ne aut ſolitis incantationibus receſſiſſe Dæmon videretur,

aut

aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem: aſſerens fallaces eſſe Dæmones, & ad ſimulandum eſſe callidos: & magis reddita ſanitate increpuit virginem, cur feciſſet talia, per quæ Dæmon intrare potuiſſet. Hæc ex Hieronymo. His accedunt Poëtæ & naturales, qui faciunt mentionem de Philtro & Hippomane. Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Philtra nocent animis, vimq́; furoris habent.

Et Propertius lib. 4. in lenam quandam.

Conſuluit ſtriges noſtro de ſanguine, & in me
Hippomanes fœtæ ſemina legit equæ.

Iuuenalis Satyra 6.

Hîc magicos adfert cantus, hîc Theſſala vendit
Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti.

Hippomanes à doctis refertur inter veneficia amatoria, & eſt caruncula quædam, quæ in pulli equini fronte conſurgit, quæ euulſa & in puluerem conuerſa ad amorem concitandũ dicitur efficaciſſima. De hoc Hippomane agunt Ariſtoteles de natura animantium lib. 6. cap. 22. Plinius lib. 8. hiſtor. naturalis cap. 42. & Seruius lib. 3. Georgicorum in illud Vergilij.

Hinc demum, Hippomanes vero quod nomine dicunt Paſtores.

Dicit

Dicit Ariſtoteles, quod Hippomanes petitur & percipitur à veneficis mulierculis. Philtrum autem latinè dicitur amatorium. Vnde Philtrum communiter vſurpatur pro genere veneni, amorem & inſaniam inferentis: & ſic tradunt frequẽtiſſimè hominem ad furorem & inſaniam concitare: & aliquando ſequitur mors. Quare Doctores quando agunt de pœna propinantis poculum amatorium, diſtinguunt, an ſequatur mors, vel non. Vt infra q. 3. Id tamen obſeruandum eſt, quod licet quædam naturalia vim habeant ad accendendum libidinem, & commouendum animos in genere: non tamen eis ineſt naturalis vis, vt in hanc perſonam potius animus feratur, quàm in illam: ſed hoc contingit operatione Dæmonis, qui cum mago aut malefico ex pacto concurrit ad procurandum amorem in illa perſona, in cuius perniciem maleficus ſua ſigna dirigit. Tamen hoc etiam annotandum eſt, vt Michaél Medina loco citato tradit, quod eſt differẽtia inter ea veneficia amatoria, quæ à verbis: & ea, quæ à potionibus, aut rebus deſcendunt: quod priora minus ſunt periculoſa, vtpote quæ tantum diabolica ſuggeſtione imaginationem perturbent: Poſteriora autem pręter hanc inuaſionem, etiam corporali ęſtro libidinis vexent, & ita plerumque inſania comitetur.

QVAESTIO II.

De veneficijs & poculis amatorijs.

An sapiant hæresim, vel spectent ad peccatum hæresis pocula amatoria?

DISPVTANT Doctores vt plurimùm locis citatis in principio superioris q. Pro termini intelligentia, nota (sapere hęresim) nihil aliud esse, quàm vehemẽtem hæresis suspicionem præbere. Vnde quãdocumq; aliquod factum, aut dictum grauem præsumptionem hæresis offert, hæresin sapit. Deinde in maleficoirum distinctione & cognitione voluntas intentioque inspicienda est, quid operans intendat, quis eius sit finis, quam fidem habeat in applicatione rerum, quibus vtitur. Aliquando enim adhibentur naturalia, quæ nullam habent efficientiam in ordine ad effectum producẽdum: aliquando sacramenta & sacramentalia, quibus etiam nullus inest effectus ad tam sceleratum finem. Nunc pro resolutione, quum varietas rerum efficiat decisionis diuersitatem, sit

Prima Conclusio. *Si sortilegia amatoria ita fiant, vt in illis adsit inuocatio Dæmonis per modum adorationis, apertè sapiunt hæresim.*

OLDRADVS in conf.210. Grilland. in q.10. de Sortilegijs, & alij vbi suprà.

Secunda Conclusio. *Etiamsi non fiant per modum adorationis, modò in talium maleficiorum exercitio expetatur, & expectetur à Dæmone aliquid, quod soli Deo facere conuenit, sapiunt hæresim.*

Quia tribuitur creaturæ quod Deo debetur.

Tertia Conclusio. *Si inuocetur simpliciter Dæmon ad tentandum pudicitiam hominis, licet grauissimum sit peccatum superstitionis, non tamen sapit hæresim.*

CONCLVSIO est communis Doctorum. Ratio: quia in casu huius conclusionis tribuitur Diabolo, quod eius proprium est, scilicet tentare, vnde tentator dicitur, Matth. 4.

Quarta Conclusio. *Ab illis, qui amatoria maleficia exercent, inquirendum est cum diligētia, an credant maleficia, aut Dæmonem posse cogere alicuius viri, vel fœminæ voluntatem ad amorem inhonestum.*

QVOD si hoc credant, vehemens est hæresis suspicio, & si instructi de veritate, acquiescere nolint, tanquam hæretici sunt haben-

bendi. Quia credere, hominis voluntatem à Dæmone, aut malefico efficaciter cogi ad amandum aliquem, vel aliquam: hæresis est aperta, cùm repugnet libertati à Deo nostrę voluntati inditæ. Si enim voluntas à Dæmone cogitur ad aliquem amandum, iam non est libera, nec in manu consilij sui, secundum Salomonem in Ecclesiast. 15. cap.

Quinta Conclusio. *Omne maleficium, quod exercetur per commixtionem alicuius sacramenti, aut rei sacramentalis, reddit ipsum operatorem de hæresi suspectum.*

HANC Conclusionem tradunt Panormit. in cap. 1. de Sortilegijs ex Glossa lib. 6. de hæretic. cap. Accusatus. §. Sanè. & Alphonsus Castrens. loco citato, contra Oldradum & Grillandum. Ratio clara est. Sapere hæresin nihil aliud est, quàm fortem præbere hæresis suspicionem. Quis autem ad tam abominabilem vsum res sacras adhiberet, nisi aut effectum habere existimet, aut nullius esse momenti iudicet, & sic contemnat mysteria nostræ salutis: quæ an non sapiant hæresin, quisq; æquus rerum æstimator facilè animaduertet.

QVAE-

QVAESTIO III.

Quæ ſit pœna præbentis poculum amatorium?

VT huius quæſtionis reſolutio fiat, prænotandum: quod quando poculum amatorium præbetur; aut ſequitur mors, aut non ſequitur. Præterea aut tale poculum ſapit hæreſin, aut non. Tandem aut componitur ex naturalibus medijs, ſine vlla arte diaboli: aut magica arte efficitur tale poculum.

Prima concluſ. *Quando poculum amatorium conficitur tali modo, qui ſapit hæreſin punitur pœna hæreſis.*

GRILLAND. in tractat. de Sortilegijs q. 11. Menochius caſu 388. num. 4. Petrus Gregorius Tholoſanus in 3. parte Syntagmatis iuris vniuerſi lib. 34. cap. 12. num. 9. Ratio clara eſt: quia pœna ſequitur naturam delicti, & eidem commenſuratur.

Secunda Concluſio. *Dans poculum amatorium ad malum finem, ſi ex eo mors ſequatur, quomodocumq; ſit compoſitum tale poculum, punitur pœna mortis.*

SIc ſcribit Petrus Crinitus in lib. de Poëtis latinis cap. 19. quod Lucretius aſſumpto poculo

culo amatorio ita furore percitus sit, vt propria manu mortem sibi intulerit. Et Plinius lib. 25. natural. histor. cap. 3. narrat de Lucullo, quod hausto poculo amatorio, vitam finierit. Dicta conclusio constat ff. de pœnis. L. Si quis aliquid ex metallo. § Qui abortionis. vbi expressè decernitur, quod si mulier ex poculo abortionis, vel amatorio, aut vir pereat, vltimo supplicio dans afficiatur. Ibidem Bartol. Grilland. de Sortileg. q. 12. Damhauderius in practica Crimin. cap. 61. num. 88. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. cas. 358.

· Tertia Conclusio. *Si quis arte malefica & magica animum hominis ad amorem illicitum deflectat, pœna vltimi supplicij punitur, etiamsi mors non sequatur. sistemus in d. L. Eorum.*

PROBAT Grilland. q. 11. num. 7. Quia dicta L. æquiparat, quantum ad pœnas, illos maleficos, qui flectunt pudicos animos ad libidinem, & illos qui contra salutem hominũ moliuntur, & statuit eos seuerissimis legibus vindicandos. Eandem Conclusionem docent Menoch. lib. d. casu 388. num. 5. & Petrus Gregor. loco cit. nu. 11. Ratio est etiam in promptu. Quia arte magica & diabolica vti, tam secũdum legẽ diuinam, quàm ciuilem, capitale est vt infrà latius patebit in L. Nemo Aruspicem.

Quarta Conclusio. *Præbens poculum amatorium absq; arte magica, si mors non sequatur, punitur extraordinariè adiudicium iudicis, pro varietate circumstantiarum occurrentium.*

MENOCH. in d. casu 358. & Petrus Gregor. loco citat. & alij alibi. Ratio est: quia tentat pudicitiam, quæ res est turpissima, & pessimi exempli: olim tamen, vt clarum est ex text. & Gloss. in d. L. Si quis aliquid ex metal. lo. §. Qui abortionis. de lege ciuili humiliores in metallum damnabantur, honestiores in insulam, amissa etiam parte bonorum, relegabantur. Et quia hisce temporibus pœnæ relegationis & effodiendi metallum in vsu non sunt, iudicis arbitrio talis puniendus est.

QVAESTIO IIII.

An malefici poßint inducere pluuias tempestates, grandines, & similia meteorologica, quibus fructibus, aut seminibus noceant, vt d. L. significat.

IOANNES VVierus lib. 6. de præstigijs Dæmonum, cap. 27. & alibi, dicit, Christianum Imperatorem in his LL. locutum, non quasi ipse crediderit, vel alios credere voluerit, eiusmodi miracula siue calamitates ab ho-

mini

minibus per malas magicaſq; artes edi ac perfici; ſed ita potius accipienda, quaſi deſumpta & ſcripta ex opinione vulgi, & ſecundum cõmunem loquendi formam. Quanquam, inquit, ſi auctoritatem ſpectemus, quis eſt qui ambigat, in hoc negotio iuri diuino ſummam tribuendam & fidem & reuerentiam? In cauſſis enim definiendis, ijs præſertim, quę ſpectãt ad animum, cuiuſmodi noſtra eſt, dicta Patrum & canonum legibus ſunt præferenda. Panormit. in cap. Super illa, de ſecundis nuptijs, neq; leges ipſæ dedignantur ſacros canones imitari. Authent. vt cleric. apud proprium Epiſcop. in fine. Hæc VVierus, quem ſequitur Ioannes Georgius Godelmannus Iuriſperitus lib. 2. de Lamijs cap. 7. à nu. 15. Antequam huic quæſtioni ſatisfiat, ad rei cognitionem quædam ſunt præmittenda.

Primum. Deo permittente, natura corporalis nata eſt moueri ab angelo, tam bono, quàm malo, motu locali, vt tradunt S. Auguſtin. lib. 3. de Trinitat. cap. 8. & 9. & S. Thom. 1. par. q. 110. artic. 3. & 1. 2. q. 80. artic. 2. ac alij Theologi in 2. d. 7. Quæcunque ergo ſolo motu locali fieri poſſunt, hæc per naturalem virtutem Dæmones (niſi diuinitùs prohibeantur) facere poſſunt. Venti autem & pluuiæ, grandines, & ſimiles meteorologicæ impreſſiones, ac aëris perturbationes, ſolo motu vaporum reſolutorum ex terra & aqua fieri poſſũt.

Vnde ad huiusmodi procreanda naturalis vir-
tus Dæmonis sufficit: & vt hoc clarius, pateat,
Secundo loco præmittendum, caussam efficientem
vniuersalem & remotam horum meteorolo-
gicorum effectuum, ex Aristotele, Alberto
& alijs, in lib. Meteorologicorum, esse calorem
solis & aliarum stellarum, quæ lumine & in-
fluentia sua agunt in aquam & terram, quæ
sunt elementa vaporabilia & ea mouent: mo-
dant ex sua dispositione naturali vapores: e
quibus generantur impressiones humidæ i
aëre, qui aptus est ad recipiendum hos vapore
Eleuantur autem quatuor vapores ex dict
elementis, virtute solis & stellarum. Prim
siccus & calidus est, qui ascendens vsque
summam siue supremam aëris regione
prope spheram ignis, inflammatur, & ex eo g
nerantur impresiones ignitæ. Secundus est c
lidus & humidus, qui quando recipitur in p
ma aeris regione, quasi semper conuertitu
aerem, nisi intensa aeris frigiditas imped
eum: Cum enim in qualitatibus asimulet
aeri, & in habentibus symbolum facilior
transitus: facilimè in aerem conuertitur,
quod ex eo rarisimè generetur impresio
qua meteorologica. Tertius est frigidus
siccus, & hic efficit ventum & terræ motu
Quartus est frigidus & humidus, qui ascend
causat omnes impresiones aqueas: aliquas
condensationem, vt rorem & pluuiam: a

per congelationem, vt pruinam, grandinem & niuem. Vapor autẽ humidus distinguitur, per subtilem & crassum: ex subtili generatur ros & pruina: ex crasso reliquæ aqueæ impressiones oriuntur. Cum autem non rarò pruina & grandine nostri malefici nocumenta inferant, de his ex naturalibus aliqua altiùs sunt repetenda. Quoniam pruina ex frigiditate nocturna intensa & acuta generatur, maximè flante vento Boreali, eius effectus est, quod mortificet vegetabilia, vt patet omnibus ad sensum. Est enim pruina omnino frigida, & tendit ad siccitatem, quæ duo sunt caussa mortis, ex Aristotele in lib. de caussa vitæ & mortis: Sicut è contrario ros viuificat vegetabilia, quoniam temperatè est calidus & humidus. Calidum autem & humidum temperatè mixta, sunt caussa vitæ, vt patet in æstate, quando manè ex nocturno rore omnia virescunt. Hæc virtus pruinæ patet etiam ex illo Psalmi 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. Atque hinc apparet ratio, quare nostri malefici & sagæ tempore Veris, quando omnia terræ nascentia virere & florere incipiunt, & adhuc teneriora sunt, pruinam generent, & sæpius eo tempore in congregationibus suis sceleratis tractatus ineant de generatione pruinæ. Grando fit in nubibus à terra longinquis, eleuatis in altum. Cuius generationis caussa est calor, qui est in vapore ascendente à terra &

aqua: quare plus generatur in partibus & tem-
poribus calidis, quàm frigidis. Quando enim
in aëre est multitudo caliditatis, aperitur nu-
bes ex caliditate, & calor extenditur in aëre: &
ideo totum frigus tanquam contrarium calo-
ri ab aëre repellitur, & recipitur ad vnum lo-
cum in interiora nubis. Sicut videmus in pa-
ne cógelato, si igni apponatur, repentè in me-
dio panis frigus colligitur, & ibi fit durissi-
mus ex congelatione. Sic in nube vndiq; ca-
lefacta exterius, frigus contrahitur ad interio-
ra. Ac stillæ pluuiæ ventis & frigore conge-
lantur, & in lapides grandinis mutantur: &
cùm sint naturæ aqueæ, congelantur in mo-
dum guttarum aquæ, & fiunt lapilli rotundi
& parui. Quando autem multæ guttæ conglo-
bãtur in vnum, & sequentes cum præcedenti-
bus coniunguntur, fiunt longioris formę grã-
dines, & excedunt solitam quantitatem, &
quandoq; non solùm bestias, sed etiam quæ-
cunque terrestria sata & frumenta concutiunt
& conterunt. Effectus grandinis in primis est
mortificatio fructuum, & nascentium terræ,
quæ non solùm prouenit ex percussione, sed
etiam ex frigiditate intensa, quæ est rei viuen-
tis mortificatiua, ex Aristotele in lib. de caussa
mortis & vitæ. Deinde vt plurimùm fructu
illo anno percussos facit amaros: quoniam cu
generetur ex calidissima nube, habet aliquid
de adusto, quod vuas pręsertim à grandine ta

ctas adurit, vt patet ad sensum, quãdo vuæ necdum maturæ grandinis lapidatione tangũtur, & quatiuntur. Est & aliud notandum in grandine, aliquando si granum diuidatur in medio, habet partes nigras, per modum circuli depicti: cuius ratio est, quoniam habet multũ de terrestri impuro, quod vt magis densum tendit ad medium grani, vtpote magis graue. Et quod sit ibi multum de terrestri impuro, signum est, secundum Albertum in 2. lib. Meteor. tract. 1. ca. 20. quod aliquando in frustris grandinis inueniuntur pili, paleæ, & frustula ligni, quæ eleuauit sol cum vapore humido, qui est materia grandinis. Quare aliquando simplices, qui caussas rerum naturales ignorant, quando aliquid huiusmodi grandini inclusum animaduertunt, statim suspicantur esse negotium diabolicum, cùm tamen sit opus naturale. Inuenimus autem in Scriptura, sæpissimè Deum Optimum Maximum puniuisse homines grandinis lapidatione. Exod. 9. cap. Extende manum tuam in cœlum, vt fiat grando in vniuersa terra Aegypti, super homines, & super iumenta, & super omnem herbam agri, in terra Aegypti. Extenditque Moyses virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua & grandinem, ac discurrentia fulgura super terram, pluitq; Dominus grandinem super terram Aegypti. Et grando & ignis missa pariter ferebantur, tantæq; fuit magnitudinis,

quantæ antè nunquam apparuit in vniuersa terra Aegypti, ex quo gens illa condita est. Et percussit grando in omni terra Aegypti cuncta, quæ fuerunt in agris, ab homine vsque ad iumentum, cunctamque herbam agri percussit grando & omne lignum regionis confregit. Iosue 10. Cum fugerent filios Israel hostes, misit Dominus super eos lapides magnos, & mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserunt filij Israël: Aggæi 2. Percussi vos vento vrenti, & aurugine, & grandine omnia opera manuum vestrarum, & non fuit in vobis, qui reuerteretur ad me, dicit dominus. Sap. 5. Esaiæ 30. & alibi similia habentur de pœna grandinis. Quare nunc etiam non est mirum, hominum peccatis id exigentibus, si mediante opera Dæmonum & malorum hominum, permittat grandinis lapidatione nos puniri.

Tertium præmittendum. Regula est Theologorum, quam ponit Martinus Arles in tract. de superstitionibus, & elicitur ex Doctoribus in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. quod malefici, procurante Dæmone, omnibus modis possunt procurare nocumenta & læsiones, in hominibus & eorum rebus, quibus potest Dæmon lædere: Qui malefici, diuina permissione præcedente, concurrunt cum Dæmone, ad vnum eundemque effectum, tanquam caussæ partiales, vt alibi dictum est, & clariùs est quam

vt egeat

vt egeat probatione: per pactum enim tacitum aut expressum coniunguntur homo & Dæmon, ad operationem effectuum, homini quidem per se impossibilium. Homo voluntatis consensu concurrit ad actum suas vires superantem, ac etiam extremum nonnunquam actum exercet, quo Dæmonem in auxilium vocat, vt exequatur suam voluntatem pessimam. Qui Dæmon tunc immediatè concurrit ad efficientiam actus. Quare valde malè argumentantur in hac materia, qui arguunt: homini nec vires suppetunt nec potentia adest, vt guttam aquæ efficere possit: ergo malefici non possunt grandinis lapidatione, aut intempestiuis imbribus nocere. Quia malefici concurrunt cum Dæmone, qui potest huiusmodi Meteorologica in pernitiem hominum, Deo permittente, excitare: & quando sic concurrimus, perinde est ac si nos faceremus, nobisque imputatur ad culpam. Quæ enim per nostros facimus, perinde imputantur, ac si nos faceremus. Quia sic paria sunt, aliquid per se, vel per alium facere. L. Item eorum. §. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nom. L. hoc iure. §. 1. ff. de regul. iuris. & L. Is damnum. ff. eod. tit. Certum autem est Dæmonem posse excitare grandines & tempestates, quamuis VVierus neget, in Epistola ad Ioannem Brenzium, de concione eius habita de Grandine. Quia clarum est ex Iob. 1, quod Sathanas effecit, vt ignis

de cœlo caderet, qui consumeret pecora Iob. Et iterum: vehemens ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos. Atque hunc ignem à Diabolo procuratum textus clarus indicat, & attestantur S. Augustin. in Psalm. 77. vbi ostendit, Dæmonem multo maiorem habere actionem in Elementa, quam homo habeat. S. Thom. in cap. 1. in Iob Dionysius Carthusianus ibidem, & alij Doctores, & in Psal. 77. Tradidit grandini iumenta eorum, & possessiones eorum igni. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem & iram & tribulationem, immissiones per angelos malos. Apocalyp. 7. Posthæc vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terræ tenentes quatuor ventos, ne flarent super teram, neque super mare, neque in vllam arborem. Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens. Nolite nocere terræ & mari, neq; arboribus, quoadusque signemus seruos Dei in frontibus eorum. Glossa ordinaria in illum locum ait: quatuor illos Angelos fuisse Dæmones. Catholica ergo Theologorum & Patrum doctrina est, Deo permittente, Dæmonem posse efficere impressiones meteorologicas, in perniciem hominum. Arguit

VVierus

VVierus in dicta Epist. cõtra hanc Catholicam veritatem. Impium est & idololatriæ conforme, tribuere creaturę, quod conuenit creatori. At Deo secundum sacras literas tribuitur, condere & efficere grandinem & pluuiam: Hieremiæ 9. Nunquid sunt in sculptilibus gentium, qui pluant? Exod. 9. Dominus dedit tonitrua & grandinem. Iob. 38. Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexistis? Iosue 10. Agg. 2. his scripturis & similibus VVierus ostendere studet, & Brentizus, moderatiùs tamen, Dæmonem non posse procurare ignem, pluuiam aut grandinem: & ita multo minus posse maleficos & magos. Sed vt robur huius argumenti clarè pateat rudibus, qui distinctionem rerum non cognoscunt, in simili ostendam solum habere apud indoctos apparentiam, & nihil roboris. Scriptura tribuit Deo, quod sit auctor mortis & vitæ, occidat & viuere faciat, percutiat & sanet. Ergo huiusmodi effectus tribuere hominibus impium est, & idololatriæ conforme. Ergo non est dicendum, quod homo occidat, percutiat, aut medicus vitam conseruet, aut sanet, aut homo sit auctor vitæ, siue parens, & sic de similibus. Antecedens probatur Deuteronomij 32. Videte quod ego sum solus: ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo, & non est, qui de manu mea posit eruere. 1. Reg. 2. ca. Dominus mortificat & viuificat. Sap. 16. Tu es

Domine,

Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis & reducis: & Tobiæ 13. Magnus es Domine in æternum, & in omnia secula regnum tuum: quoniam tu flagellas, & saluas: deducis ad inferos, & reducis, & non est qui effugiat manum tuam: similia alibi in scriptura habentur. Nunc pro dissolutione huius nodi, notandum est, quod secundum veram philosophiam, & etiam Theologiam, Deus est prima principalis & independens causa efficiens, sua propria virtute, omnium rerum: sic tamen, vt res creatæ non careant sua virtute agendi, quam Creator in creatione indidit. Quare Deus est factor & sator rerum omnium, & operatur omnia in omnibus: ita tamen, vt creaturæ in ordine suo etiam operentur. Est Deus auctor vitæ & mortis. Sol tamen & homo generant hominem, vt rectè auctor Aristot. est; cum concurrant ad vitæ introductionem, & cooperentur. Principalis ergo caussa est Deus, particulare agens in ordine suo est causa minùs principalis. Iam ad argumentum respondetur: Deus optimus Maximus est caussa principalis independens, & primaria omnium impressionum Meteorologicarum, qui caussas naturales ad hoc ordinauit, vt hisce effectibus inseruiant. Qui etiam pro sua voluntate, cum non dependeat à caussis naturalibus, sine his particularibus potest producere propria virtute similes effe-

effectus, quod nulli creaturæ competere potest, cùm de eius intrinseca & essentiali ratione sit, habere esse communicatum & participatũ ab alio, scilicet creatore. Quantum autem ad inditam naturam spiritualium substantiarum, tanta eis data est in creatione naturalis operandi potestas, quæ per peccatum non est diminuta, secundum communem Theologorum doctrinam, vt nulla ei super terram valeat comparari: sicq; ex naturali etiam rerum ordine, cum substantia corporalis, vtpote imperfectior, infra spiritualem sit quantum ad motum localem: Elementa subsunt operationi Angelorum tam bonorum, quam malorum, vt S. August. in d. Psal. 77. & in 3. de Trinit. cap. 8. & S. Thom. 1. part. q. 110. art. 3. & in c. 1. Iob. & alij Theologi in 2. d. 7. ac alibi docent. Dæmones autem, in productione talium effectuum Meteorologicorum, nihil aliud faciunt, nisi Deo permittente coniungunt aut continuant, naturali sibi virtute communicata, caussas à Deo ordinatas per motum localem, quòd fieri posse constat ex nunc dictis, de potestate Dæmonis, & ex alijs suprà in 2. præmisso, de generatione Meteorologicorum. Vtuntur ergo Dæmones caussis naturalibus ad pluendum, & generandum grandinem, pruinam, fulgura, aut ventum à DEO ordinatis aliquando quasi extraordinariè & artificialiter ad pluuiam, ventum & similia producendum.

His præ-

His præmiſſis nunc quæſtioni ſatisfaciendum.

Concluſio reſponſiua. *Certiſſimum & nullatenus dubitandum eſt, maleficas & ſagas, cooperante Dæmone, poſſe mouere tempeſtates, intempeſtiuis imbribus, & grandinis lapidatione nocere hominibus, vt Chriſtianiſſimus Imperator in L. hac indicat.*

PROBATVR Concluſio. 1. Elementa ſubiacent operationi Dæmonum, ex communi Theologorum doctrina, quantum ad motum localem, vnde ea poſſunt conturbare. 26. q.5. can. Nec mirum. Magi ſunt, qui vulgò malefici, ob facinorum magnitudinem nuncupantur: hi ſunt, qui permiſſu Dei elementa concutiunt: quæ verba Iſidor. lib. 8. Ethymolog. cap. 9. ponit, & infrà in L. Multi: verbo, Elementa turbare. Ad huius Conſtantini L. mentem accedit Innocentius Octauus, in Bulla præmiſſa Malleo Maleficarum, quam infra poſt finem libri, cum alijs hanc materiam concernentibus ſubijciemus. In hac Bulla multi tribuuntur effectus maleficis. Sanè nuper ad noſtrum non ſine ingenti moleſtia peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemaniæ ſuperioris, nec non in Moguntinen. Colonien. Treuiren.

Saltz-

Saltzburg.& Bremen. prouincijs,ciuitatibus, terris,locis & Diœcesibus,complures vtriusque sexus personæ,propriæ salutis immemores,& à fide Catholica deuiantes,cum Dæmonibus incubis & succubis abuti,ac suis incantationibus,carminibus,& coniurationibus,alijsq; nefandis superstitionibus, & sortilegijs, excessibus, criminibus, & delictis, mulierum partus,animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas,& arborum fructus,nec non homines,mulieres,pecora,pecudes, & alia diuersorum generum animalia, vineas quoque,pomeria, prata,pascua,blada, frumenta,& alia terræ legumina perire, suffocari, & extingui facere &procurare,ipsosque homines, mulieres,iumenta,pecora,pecudes,& animalia diris tam intrinsecis, quàm extrinsecis doloribus, & tormentis,afficere,& excruciare,ac eosdem homines ne gignere,& mulieres ne concipere, virosq; ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant,impedire: Fidem præterea ipsam , quam in sacri susceptione Baptismi susceperunt,ore sacrilego abnegare: Aliaq; quàm plurima nefanda,excessus & crimina,instigãte humani generis inimico,committere & perpetrare non verentur,in animarum suarum periculum,diuinæ Maiestatis offensam,ac perniciosum exemplum ac scandalum plurimorum. Sequuntur Theologi. S. Augustin.lib.8.de Ciuit.Dei. cap 19.Isidorus

loco

loco cit. S. Thom. in 2. d. 7. & 8. Doctores mallei maleficarum 2. part. q. cap. 15. Syluest. in summa. verb. Maleficium. Ioannes Nider in fornicario. Alphonsus Castrensis lib. 2. de iusta hæret. punitione c. 15. Nicolaus Iaquerius in flagello hæreticorum, & alij alibi. Consentiunt Iurisperiti Bartol. Angel. Azo. Salyc. Godefrid. in d. L. Eorum. Bonifacius de Vitalinis in tract. de maleficijs, in cap. de Sortileg. & mathem. Ioan. ab Anania, in cap. 1. de Sortileg. Paulus Griland. lib. 2. q. 6. & alibi. Ioan. Bodin. lib. 2. de magorum Dæmonomania cap. 8. & in confutatione Ioannis VVieri. Petrus Gregorius Tholosanus in Syntagm. iuris vniuersi, cap. 11. num. 12. & c. 13. li. 34. part. 3. Vlricus Molitor Constantiensis, in Dialogo ad Sigismundum Archiducem Austriæ, cap. 1. & alij alibi. His accedit sententia etiam Ethnicorum, qui firmiter crediderunt incantationibus nocumenta frugibus & satis inferri. Vnde illa lex 12. tabularum L. 53. extat. Qui fruges excantasset, pœnas dato: neùe alienam segetem pellexeris excantando ne incantanto, ne agrum defruganto, VVierus in lib. de Lamijs cap. 12. ad hanc L. sic respondet. Hic & explodenda venit, illa duodecim tabularum lex: Qui fruges excantasset, &c. Nullo siquidem modo incantationum verbis & imprecationibus fruges lædi queunt: sed ne à Dæmone quidem Deo concedente, aut veneficijs, multo minus ea

traduc

traduci aliò poſſunt. At huius perſuaſionis coloſtrum ex Poëtarum vberibus ſuxerunt veteres, ad nos quoq; deriuatum. Hæc VVierus. Godelmanus loco cit. num. 17. reſpondet: Si legiſlatores 12. tabularum cognitionem religionis Chriſtianæ habuiſſent, hanc certè legem non tuliſſent, quã ex libris veterum Poëtarum conſcripſerunt. Hæc ille. Sed hanc legẽ 12. tabularum approbant alij magni nominis viri, tam Chriſtiani quàm Ethnici. S. Auguſt. lib. 8. de Ciuit. cap. 19. Lodouic. Viues in comment. eiuſdem cap. Franciſc. Balduinus Iuriſconſult. & alij in d. L. 12. tabularum. Iacob. Menoch. de arbitrarijs Iudicum quæſtionib. lib. 2. caſu 388. Ioan. Bodin. loc. cit. Petrus Gregor. Tholoſanus in d. c. 11. Petrus Matth. in 7. decretal. in tit. de malef. & incantator. cap. vlt. in notabili. Lambert. Danæus in Dialogo de Sortiarijs cap. 3. & alij alibi. Accedunt prædictis, ex Ethnicis, in confirmationem d. legis. Cicero in lib. de Republ. quem ad hunc effectum citat Auguſt. Plinius lib. 28. naturalis hiſtoriæ cap. 2. & lib. 30. cap. 1. Eiuſdem ſententiæ eſt Vergilius Egloga 8.

Atq; ſatas aliò vidi traducere meſſes.

Et Ouid. lib. 3. de amore.

Carmine læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam,
Deficiunt læſi carmine fontis aquæ.
Ilicibus glandes, cantataq; vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Neq; enim quia Poëtæ veritatem dicunt, ideò veritas reijcienda est, nam multa ad hominum vtilitatem cecinerunt. Quare non tamen verò Sancti Patres eorum auctoritate etiam vtuntur, vt est videre apud Augustin. in lib. de Ciuit. qui illud Vergilij positum loc. cit. adducit. Et apud Euseb. de præparat. Euangel. Hieron. in diuersis locis, & alios.

Confirmo legem d. 12. tabularum latius. Sacræ literæ, & Sancti canones prohibent incantationem, & ei aliquam vim tribuunt: ergo aliquam vim habet incantatio: aliâs si titulus sit sine re, frustrà S. literæ & canones sub pœna prohibent. Antecedens confirmatur. Deuter. 18. Nec inueniatur in te maleficus, &c. Aut incantator. Psalm. 57. Venefici incantantis sapienter. Ecclesiast. 12. Quis miserebitur incantatori? Et in can. 26. q. 5. can. Si quis, & can. Nec mirum: & ibidem q. vlt. can. Admoneant. Et sancti Patres August. lib. 2. de doctrina Christiana ca. 20. Chrysost. serm. 7. de fato. S. Thomas 2. 2. q. 96. artic. 2. S. Antonin. 2. part. tit. 12. cap. 1 §. 12. Summistæ in verb. Incantatio. Si ergo incantatio aliquam habet virtutem, vt nemo sapiens negare potest, aut illam exercet in hominem, aut in alia creata ad cõseruationem hominis: Si solùm in hominẽ: maior erit prouidentia Dei in media ad finem, scilicet creaturas irrationabiles, quàm erga hominem, ratione cuius creatæ sunt reliquę creaturæ. Si au-

tem in hominem & creaturas: habetur intentum LL. prædictarum, quod malefici & magi, cooperante Dæmone, possint incantare fruges & sata. Amplius confirmo exemplis veterum. Plin. lib. 28. cap. 3. prope finem, postquam multis incantamentorum & carminum vim confirmasset, attestatur. Pagana lege in plerisq; Italiæ prædijs cautum est, ne mulieres per itinera ambulantes neant siue fusos torqueant: aut omninò detectos ferant: quoniam aduersatur id omnium spei præcipuè frugum. Sic statim subiungit. Carmina quædam extant contra grandines, contraque morborum genera, contra arbusta. Quædam etiam in partus. Gellius lib. 9. cap. 4. narrat in Africa familias esse hominum, voce atque lingua fascinantium, qui si impensius fortè laudauerint pulchras arbores, segetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu atq; cultu opimas, moriuntur hæc omnia repentè, nulli alteri caussæ obnoxia. Petrus Gregorius vbi suprà cap. 13. refert ex Dione Cassio lib. 56. historiæ, quod eo tempore, quo Cn. Sidius Geta contra Salabum ducem expeditionem faciebat, neque aqua esset ad extinguendam sitim, quendam indigenarum confœderatorum incantationibus plurimam aquam cœlo elicuisse. Olaüs Magnus lib. 3. historiæ de gentiũ Septentrionalium varijs conditionibus, cap. 28. refert de Oddone quodam

Danico, pirata maximo, qui magicæ artis ita peritus extitit, vt absq; carina altum mare perrans, hostilia sæpè nauigia concitatis carmine procellis euerteret. Itaq; ne cum piratis in maritimarum virium certamen descenderet, exasperatos maleficio fluctus & vẽtos ad naufragia eisdem infligenda perducere solebat. Qui tãdem dignam suis sceleribus recepit pœnam, à peritiore hoste circunuentus, gurgite submersus est, qui marinos vortices pręstigiosis carminibus olim calcare consueuit. Imò idem auctor ibidem cap. 16. mentionem facit magorum & maleficorum Finnorum, qui negotiatoribus in eorum littoribus contraria ventorum tempestate impeditis, ventum venalem exhibere, mercedeq; oblata tres nodos magicos, non cassioticos, loro constrictos reddere solebant, eo seruato moderamine, vt vbi primum dissoluissent, ventos haberent placidos: vbi alterum, vehementiores: At vbi tertiũ laxauissent, ita sæuas tempestates se passuros, vt nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in naui ad vela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris viribus potirentur. Hiq; infœlicius rem experti sunt, qui vim eiuscemodi nodis per contemptum inesse negarunt. De ventorum venditione, eodem Olao referente, testatur etiam Herodotus lib. 7. de præfectis Xerxis, quod ij triduana tempestate 400. naues amisére, donec

quarto

quarto die magi incisiones faciendo, & venefi-
cijs incantando, ventum Theti & Nereïdibus
sacrificando, tempestatem compescuerunt, si-
ue eadem tempestas aliter cessauit. Ex dictis
constat, legem prædictam nihil à ratione &
Theologorum doctrina alienum includere.

QVAESTIO V.

An licitum sit vti maleficijs ad finem boni: vt, ad curandum infirmitatem, aut ad arcendum pluuiam, & tempestates?

PRO parte affirmante facit textus in hac L. Vnde eruitur, quod incãtationes ad finem boni liceant, & non puniantur, vt communiter Iurisperiti in hac L. sentiunt. Bartolus, Salycetus, Godefridus, Azo, & alij alibi. Angel. tamen in hac L. sentit incantationes etiam ad finem boni illicitas, nisi fiant virtute diuina. Apostilla ad Salycetum in d. L. notat, etiam de iure ciuili prohibitas incantationes ad finem boni: vt pro inueniendo thesauro L. vnica. de Thesaur. C. lib. 10. Petrus Gregor. Tholosan. lib. 34. c. 18. in fine Syntagm. iuris vniuersi dicit, iure ciuili hanc magiam, quæ fit ad finem boni, etiam improbatam à Leone Cæsare, qui hac de re edidit Constitutionem 65.

Prima Conclusio. *In dicta L. Eorum tolerantur, & non puniuntur incantationes, quãdo fiunt ad bonum finem: vt, ad sanandum infirmum, aut ad repellendum tempestates.*

HAEC est communissima Iurisperitorum sententia. Bartolus, Salycet. Godefridus Azo in d. L. Grilland. lib. 2. de Sortileg. quæst. 6. num. 20. Hostiens. in summa de magistris. §. Quam scientiam. Troilus Maluetius in Tract. de sortibus, à num. 13. & alij alibi. Nec mirum. Cùm enim L. ciuilis pacem & bonum tantum externum quærat, non ita attendit ad ea, quæ conscientiam concernunt: quia tamen tolerat, & non punit, non ideo approbat, tanquam rectè facta: exempla in alijs habemus: de lege ciuili licitum est marito vxorem in adulterio depræhensam occidere, nec punitur. L. Gracchus. C. ad Legem Iuliam de adult. & L. Marito. ff. eod. tit. Sic etiam iure ciuili non punitur in emptione & venditione infra medietatem iusti pretij decipiens. L. 2. C. de rescind. vendit.

Secunda Conclusio. *Non est licitum in foro conscientiæ, secundum legem diuinam & canonicam, vti magicis artibus & incantationibus, etiam ad finem bonum.*

IN

IN hac Conclusione Theologi, Canonistæ & Iurisperiti consentiunt. Probatur Conclusio, Leuit.19. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. Et cap.20. Anima quæ declinauerit ad magos & Ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi, &c. & in iure canonico, 26.q.5. can. Nec mirum. Vbi post multas enumeratas superstitiones, sic dicitur: Ad hæc omnia supradicta pertinẽt ligaturæ execrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, seu in præcantationibus, seu in characteribus suspẽdendis, atq; ligandis, in quibus ars Dæmonum ex quadam pestifera societate hominum & malorum Angelorum exorta. Vnde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda atq; damnanda. Et in cap. Admoneant, eadem caussa q. 2. in cap. Ex tuarum, de Sortileg. Et ratio satis clara etiam est. Vti enim magica arte aut maleficorum opera, est res per se mala: cùm inuoluat pactum inuocationemque Dæmonum, qui sunt inimici Dei & humani generis: ergo nullo quocunque fine, etiam optimo, huiusmodi factum potest cohonestari. Quia finis non necessariò attrahit ad naturam sui ordinata in finem, vt rectè etiam annotârunt Anthonius à Butrio, & Ioannes de Anania in d. cap. Ex tuarum. Expressa enim est Apostoli Pauli sen-

Rom.3.

Rom.3. ſententia, non ſunt facienda mala, vt eueniant bona. Expedit ergo magis pati in corpore & temporalibus bonis, quàm in anima: Quia minor eſt corporis & temporalium rerum iactura, quàm animæ, ex d.c. Admoneant. Præſtat igitur, vt bene ait Grilland. mille pati mortes, quàm opera diaboli liberari ab infirmitate. Hanc doctrinam facultas Theologica Pariſienſis, in articulis de ſuperſtitionibus definiuit, in artic.5. Quod licitum eſt vti magicis artibus, vel alijs quibuſcunq; ſuperſtitionibus, à Deo & Eccleſia prohibitis, pro quocunque bono fine: error. Quia ſecundum Apoſtolum, non ſunt facienda mala, vt bona eueniant. Et in art.6. Quod licitum ſit, aut etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere: error. Et art,7. Quod aliquis cum aliquo poſſit diſpenſare in quocunq; caſu, vt talibus licitè vtatur: error. Hinc patet quàm impium ſit illud dogma Paracelſi, in lib. de morbo caduco: Nihil referre, an Deus, vel Diabolus, Angeli vel immundi ſpiritus ægro opem ferant, modò morbus curetur. Sanè dolédum eſt apud multos Chriſtianos hanc etiam ſententiam inualuiſſe: quod ſi aliqua calamitate premantur, modò liberentur, non curant, an medijs licitis vel illicitis. Quare non eſt admirandum, apud noſtrates tam magnam portam Dæmonibus apertam eſſe, vt penè Gentiles ſuperſtitionibus ſuperent.

Tertia

Tertia Conclusio. *Etiamsi maleficus paratus sit semper maleficia exercere, non licet tamen eius vti opera ad tollendum maleficium, si probabiliter cognoscatur & præsumatur, quod alio maleficio vtetur ad soluendum adhibitum.*

HAEC est communis Theologorum sententia, contra Angelum in verb. Supersti. tio. §. 13. allegantem Aureolum in 4. d. 34. q. 2. pro sua parte. Constat Conclusio. Maleficus grauiter peccat, quando arte magica, & diabolica maleficium à se, vel alio illatum tollit, vt ex dictis in secunda Conclusione patet. Ergo non licet eum inducere, etiamsi paratus sit, vt id faciat, quod sine peccato exequi non potest. Quia sic inducens consentit in peccatum alterius, quod sine scelere fieri non potest, iuxta Pauli sententiam: Digni sunt morte non solùm qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, & sic in casu, petens est caussa proxima & efficax peccati. Licet enim talis paratus esset, non tamen fecisset illud particulare maleficium, ad finem petitionis directum, nisi petens induxisset. Pro dictæ sententiæ persuasione facit: licitum est vnicuiq; vti malo alterius ad suum commodum. Sic secundum S. August. licitum est mihi vti, ad commodum meum, iuraméto hominis infidelis, quamuis sciam illum iuraturum per Deos falsos, quos colit.

Rom. 1.

In ep. 154 ad Publicolam, & habetur 22. q. 1. cau. Mouet te

colit. Ad idem pertinet, quod communi Doctorum conſenſu poteſt quis mutuum petere ab eo, quem ſcit non niſi ad vſuram daturum. Reſpondetur, quod non eſt ſimilitudo in exemplis. Quia in his caſibus qui petit, cupit id, quod ſine peccato fieri poteſt, etiam cum meſito. Malitia enim in duobus exemplis poſitis non ſequitur ex natura rei, ſed ex ipſius operantis mala voluntate, quæ eſt extrinſeca operi. Qui enim petit iuramentum ab infideli, non cupit vt per falſos Deos iuret, (alioquin ſic petens peccaret, quia peteret id, quod eſt apertè peccatum) ſed ſolùm petit, vt iuret: Etſi eſſet optio in offerente iuramentum, mallet eum per verum Deum iurare. Eadem ratione, qui cupit mutuum ab vſurario, non petit ad vſuram pecuniam, quia ſic peccaret: cùm id ſine peccato fieri nequeat: ſed petit ſibi dari mutuum, quod laudabile & meritorium eſt. Ad maiorem & clariorem harum obiectionum lucem vide S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 4. Ioannem à Turrecremata in d. cap. Mouet te: & Dominicum à Soto lib. 6. de iuſtit. & iure q. 1. artic. 5. & Alphonſum Caſtrenſ. lib. 1. cap. 15. de iuſta hæret. punitione. Alia autem ratio eſt in caſu propoſitæ Concluſionis: quia qui petit à maleſico, vt arte magica maleficium ſoluat, pro ſuo commodo & vtilitate, is petit quod ex rei natura ſine peccato nequit fieri. Quare optimè declarauit facultas Pariſienſ. in d. artic. 7.

quod

quod ſit error dicere: quod poſſit diſpenſari, vt quis licitè talibus poſſet vti. Quia communis & veriſſima Theologorum ſententia eſt, quod diſpenſatio non cadat in ea, quæ ex natura ſua ſunt mala.

Quarta Concluſio. *Si maleficium adhibitum eius eſſet generis, quod naturali aliqua virtute, aut actione, ſine vlla Dæmonis inuocatione & auxilio poſſet diſſolui, non eſſet illicitum petere diſſolutionem à malefico aut incantatore.*

VT, exempli gratia, ſi malefica poſuiſſet ſub limine alicuius ianuæ aliquod maleficium, quo remanente vaccę morerentur, aut lac eis ſubtraheretur: non eſſet peccatum remouere tale ſignum, aut maleficium. Haud diſſimile eſt, quod refert Gregorius Turonenſis lib. 8. Hiſtoriæ Francor. cap. 33. Aiebant, inquit, Pariſianam vrbem quaſi conſecratam fuiſſe antiquitus, vt non ibi incendium præualeret, non ſerpens, non glis appareret: nuper autem cùm cuniculi pontis emundarentur, vt cœnum, quo repletus fuerat, auferretur, ſerpentem gliremq́ue æreum repererunt, quibus ablatis, & glires extra numerum ibidem, & ſerpentes apparuerunt. Dictam Concluſionem tenent. Scotus in 4. d. 34. quæſt. vnica. Gabriel in 2. d. 8. q. 2. art. 4. dub. 2. Syluester in ſumma,

verb.

verb.maleficium. Aurea Armilla. & Caietan. ibidem. Alphonſ. Caſtrenſ. loc.cit. & alij alibi. Ratio eſt, quia in tali caſu nihil commercij aut fœderis habetur cum Dæmone, ſed tantum fit, quod homo naturaliter facere poteſt, dum ſignum, aut inſtrumentum, quo maleficium deſtruendum eſt, remouetur & deſtruitur. Tum enim Dæmon, reſpectu talis maleficij, amplius non moleſtat: Quia ex pacto cum malefico contracto, tam diu aſſiſtit & cooperatur, quàm diu ſignum poſitum remanet: &, ſicut ceſſante cauſſa, ceſſat effectus: ſic etiam ea durante durat effectus.

Quinta Concluſio. *Quando maleficia illata ſunt alicui, homo debet ad Deum recurrere corde contrito, peccatorum confeſſione, profuſis lachrymis, largioribus eleemoſynis, ieiunijs & orationibus, ac exorciſmos aliaq; Eccleſiaſtica remedia adhibere,*

CAN. Si per Sortiarias 33. q. 1. & cap. fin. de frigid. & malef.

QVAESTIO VI.

An malefici, incantatores & magi ſemper valeant curare maleficia, à ſe, vel alijs illata?

NOTAN-

NOTANDVM, quod morbi, aut infirmitates dupliciter inferuntur à maleficis. Aut aliquando ipsi malefici per se rebus naturalibus & venenosis morbum inferunt. Aut ipsi solùm adhibent signa rebus, aut verbis, quæ nullam habent efficaciam naturalem ad effectum, sed tantum adhibito signo Dæmon operatur inuisibiliter, circa corpus hominis, aut bestiæ, cuius nocumentum maleficus intendit, applicando actiua passiuis.

Deinde aduertendum, ex malleo maleficarum Syluestro, Grillando & alijs, quod quædam maleficæ nocēt, sed non curant: quædam verò è conuerso curant, sed non nocent: quædam verò vtrumq; præstant.

Prima Conclusio. *Maleficiatum hominem quandoq; nemo curare potest, nisi eiusdem artis sit peritus.*

PROBATVR. Malefici frequenter in inferēdis morbis & calamitatibus vtuntur Dęmonis ministerio, qui cùm sit callidissimus & perspicacissimus physicus, nouit talia adhibere, quæ ars medicorum ignorat. Quare in cap. Nec mirum. 26. q. 5. etiam reprobantur remedia & medelæ, quas ars medicorum non commendat. Necesse ergo est, vt eadem arte mala huiusmodi tollantur, qua illata sunt. Quia nihil est tam naturale, quàm eodem genere vnūquod-

quodq; diſſolui, quo colligatum eſſe reperitur. ff. de regul. Iuris. L. Nihil tam naturale. & eiuſdem eſt ſoluere, cuius ligare.

Secunda Concluſio. *Quando ægritudines aut infirmitates introducuntur à maleficis, cauſſis merè naturalibus, veneno, aut venenoſis potionibus, vt plurimùm poſſunt curari remedijs naturalibus, & medicorum arte.*

QVIA quæ mediantibus cauſſis naturalibus proueniunt, mediantibus contrarijs eiuſdem ordinis tolli poſſunt. Dixi, vt plurimum: quum ex accidenti & circunſtantijs adiunctis contingere poſſit, quod ars medicorum non ſufficiat, vtpote ſi venenum fuerit fortiſſimum, ita vt ſtatim totius corporis diſpoſitionem inuaſerit: aut ſi nimis diu expectatum ſit, antequam medicorum cura adhibita: aut ſi ſubiectum veneficijs infectum, ita ſit debilis complexionis, quod medicinas vſq; ad debitam operationem retinere nequeat. Quia vt Poëta cecinit.

Non eſt in medico ſemper, releuetur vt æger:
Interdum docta plus valet arte malum.

Atq; hoc etiam perpendendum, quod noſtri malefici & ſagæ frequentiſſimè vtuntur venenis mirificè à Dæmone præparatis & porrectis, quæ ſine dubio efficacioris ſunt operatio-

tionis, quàm ea, quæ preparantur arte & industria humana, & huiusmodi solet non rarò in congregatione finita chorea distribuere, vt multorum confessione didicimus.

Tertia Conclusio. *Quandoq; maleficus non potest dissoluere maleficium ab alio malefico inductum,*

RATIO: quia maleficus in dissolutione vtitur auxilio Dæmonis, si ergo Dæmon, qui cooperatur in dissolutione, sit inferioris ordinis, & is, cuius artificio malum infectum, potentioris virtutis, non poterit inferior dissoluere, nisi potentior aliquo respectu in maiorem hominum perniciem suo iuri cedat. Atque sic regulariter non potest inferior maleficus remedium adferre calamitatibus à superiori immissis. Cui rei breui, in quodam loco vicino, vt à viro fide digno accepi, quædam malefica testimonium perhibuit. Cùm enim interrogata fuisset, num illi, quem maleficio infecerat, remedium adferre potuisset: Respondit: Ah ego & mei similes hoc non possumus, licet inferamus: fuerat autem talis mulier misera, ex communi consortio, & non honoratiore loco. Idem patet experientia in rebus humanis. Quidam medici sunt præstantiores in scientia & praxi, qui optimè & facili nego-

tio

tio curare possunt, quę indocti Medici ne quidem cognoscere valent.

Quarta Conclusio. *Regulariter, quæ inferior maleficus intulit maleficia, superior potest curare.*

PROBATVR. Superior maleficus operatur virtute superioris Dæmonis, qui inferiorem potest cogere, vt ipsemet dissoluat, vel superior valet dissoluere, cùm in sua potestate sit. Rex enim in suo regno omnia, quæ excellentiæ & potestatis sunt, potest quæ Prætor, vel officiatus sibi subditus. Intelligo autem hîc superiorem maleficum eum, qui pactum, habet cum Dæmone superioris ordinis.

Quinta Conclusio. *Quandoq́; infirmitates & calamitates illatæ tales sunt, vt amplius nullo etiam maleficio dissolui queant.*

PROBATVR. Sicut mala aliquando ita periculosa & inueterata sunt, vt nulla arte medicorum curari queant: Ita etiam ob diuturnitatem maleficia hominis naturam destruere possunt, vt impossibile sit curare. Quia cùm maleficus curet cooperante Dæmone, qui impedimenta sanitatis remouere debet naturalibus: si ob diuturnitatem omninò natura destructa

structa sit, non poterit remedium adferre. Ex quo fundamento in prima parte superioris tractatus intulimus, non posse diabolum omnem morbum, maximè senectutis, curare. Hinc sæpissimè audimus, quando incantatores & malefici interrogantur & consuluntur de morbis illatis (quod nullo modo fieri deberet) eis quandoq; respondetur, quod nimis tardè veniant.

Sexta Conclusio. *Maleficus aliquando curare potest morbos, quos ars medicorum aut ignorat, aut curare non valet.*

Quia Dæmon, qui ex pacto cum malefico concurrit, maioris est scientiæ & potentiæ naturalis, quàm præstantissimus & expertissimus quicunq; Medicus.

Septima Conclusio. *Quando quis in morbis & infirmitatibus curandis vtitur modis & medicamentis, quæ medicorum ars ignorat: aut rebus, quæ secundum physicam, & naturalem philosophiam nullum habent naturalem ordinem ad effectum producendum, ratio curationis est suspecta, & sapit superstitionem & maleficium.*

Quia naturali caussæ inesse debet aliqua vis insita naturalis, in ordine ad pro-

ductionem effectus: & si hæc in curationibus non inueniatur, necesse est effectus expectatur à Dæmone ex pacto. Hinc infero, vt plurimum remedia vetularum aut virorum, aut (quod magis detestandum) quandoq; sacerdotum, esse valde suspecta. Cùm enim sint indocti in medicina, & res naturales ignorent, contendunt non rarò sanare morbos grauissimos & inueteratos, de quibus medici, qui suam ętatem in studijs consumpserunt, desperant, & non rarò media adhibent huiusmodi homines superstitiosi, in quibus nulla est similitudo caussæ & effectus.

QVAESTIO VII.

Quomodo claui, scopuli, panni, setæ, ferramenta & similia dura quandoque in corporibus hominum inueniantur, & qua ratione ingerantur aut eÿciantur: An huiusmodi tribuenda maleficÿs, & diabolicæ arti?

CIRCA hanc quæstionem difficilem diuersi diuersa sentiunt. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. numero 27. duas refert opiniones. Aliàs vidi, dicit, sæpenumero, quod maleficio infecti, vbi liberationis remedium vsurpârunt, frequenter ex ore euomerent, vel per secessum exonerarent acus capil-

capillos, ferramenta, clauos, plumas, ſulphur, lapides, & res demum tales, quas maleficio læſum vorare potuiſſe, erat impoſsibile: non ſolum integras, ſed nec fractas, nec minutè in fruſtra conciſas. Vnde quid mirandũ videtur? Sed dic, vt quidem cenſuerunt, Sathanam ad maiorem hominum deceptionem facere dictas apparere ſpecies extraneas in reſolutione facturæ, vt res miranda magis videatur. Quandoquidẽ inſpiciuntur & cõſiderantur ea eſſe talis naturæ, formæ & qualitatis, vt impoſsibile fuerit talia potuiſſe ingredi in corpus maleficio læſi, per aliquam partem naturaliter: ſed in rei veritate non ſunt ſpecies naturales. Et quod hoc verum ſit, hinc apparet: quia illa eijciuntur per vomitum, vel ſeceſſum, atq; ita inter materias illas liquidas apparent à principio, cum primum è corpore emittuntur: At ſi ſeruaueris illas materias biduum aut triduum, aut dies quinq; quemadmodum ego aliàs ſtudioſè ſeruari feci, videbis omnia ea liquefacta penitus, & ipſarum formas perijſſe totas. Quod ſi naturalia eſſent, profectò in ſua priori forma remanerent, nec corrũperentur, maximè ferrum & lapides, propter eorũ naturalem duritiem, vt maneſeſtũ eſt omnibus. Quidam alij dixerunt, dæmones, vt res miranda videatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad vomitũ, vel ventris opus, velociſsimè & inuiſsibiliter afferre ibi ſpecies

illas, siue materias veras & naturales aliunde ac-
ceptas, & ostendere quasi in hominis corpore
fuerint. Sed nota, licet Dæmon potentia sua
naturali hoc quidem posset, & tam dextro
modo illas inserere in vomitu & stercore ma-
leficio agitati, vt nullus hominum aduerte-
ret: Prior tamen opinio magis placet, appa-
rentes tantum species, & non naturales esse:
eò quod non diu durent, sed resoluantur bre-
ui tempore in liquores. Multa pertinentia ad
hanc materiam adfert Ioannes VVierus lib.
4. de præstigijs Dæmonum, à cap. 2. per ali-
qua capita. Libelli Germanici auctor, qui as-
scribitur Domino Iacobo Baroni in Lichten-
bergh, de præcipuis articulis maleficij, hanc
rationem ingerendi huiusmodi materias po-
nit. Corporis pori Diaboli artificio exten-
duntur, & per eos inseruntur stramina, setæ,
corium & acutæ similesque materiæ: deinde
pori iterum occluduntur, & remanent ma-
teriæ in corpore occlusæ. Ostendit similitu-
dine: Quemadmodum si quis manu in pro-
fundo aquæ lapidem ponat, lapide relicto
manum attrahit, quomodo deuenerit lapi
nescitur. Eadem ratione naturali fulmini
radius poros vaginæ transit, ferrumq; lique-
facit, relicta integra vagina. Simili modo
contingit in hac illusione, quæ magis noxi
stigmata & vulnera infert. Huius opinion
primus inuentor videtur fuisse Paracelsus i

lib

lib. de occulta philosophia, qui vult veneficas & sagas alicui per poros cutis cineres, pilos, plumas, piscium spinas & similes res noxias, sine cutis apertione, in corpus inferre, per easque continuos cruciatus concitari, nec posse eximi huiusmodi materias maleficas per vulnus, aut incisionem. Hic auctor de curatione talium ridicula & plena superstitione docet, quare omittenda sunt. Quidam alij medici iudicant in rei veritate nihil esse huiusmodi effectus, sed tantum præstigias & technas Dæmonis. Cosmas Philiarchus Pistoriensis Canonicus, & Theologus Florentinus, in lib. de officio Sacerdotis in 2. part. lib. 3. cap. 8 in primo præcepto Decalogi, putat aliquando huiusmodi res esse tantum illusiones, vt videantur, quæ verè non sunt, vel quod Dæmon aëris condensatione & coloratione faciat apparere illa: aliquando verò esse realia. Nam diabolus inuisibiliter illa stomacho infert, & inde visibiliter educit, non obstante quod sint ita magna: quia potest ad libitum ea diuidere, & reunire, & vbi opus fuerit, actiua naturalia ad id applicare, & hoc tanta celeritate, vt oculus diuisionem & compositionem discernere non posit, sed iudicet ita magna emitti, & quod oculus decipiatur, & non posit ratione velocitatis motus percipere rem, vt est. Adducit ad hanc materiam dictus Doctor exemplum apud Surium tomo 3. ex vita S. Petri, Archiepiscopi Taran-

tasij. In castro S. Symphoriani Lugdunensis Ecclesiæ, erat vir fidelis, & religiosorum officiosus, sedulusq; susceptor, & ad suum hospitium vim faciendo, pertraxit Abbatē magnæ conuersationis, & opinionis. Illi erat filia, quæ opera mulieris maleficæ, per nequitiam inuidæ socrus, languore tabescebat desperato, nec viri sui præsentiam, nec aspectus vllatenus tolerabat: mater, vt Sathanas Sathanam eijceret, mosum quendā maleficū accersiuit, qui arborum cortices contriuit, & pocula verbis & herbis confecta dedit, & proprijs dentibus illius brachium momordit, quæ ab illo languore conualuit, sed interdū velut ex corde procedere acus sentiens, cruciabatur atrociter, donec per morsurā brachij, quā nulla cicatrix obduxerat, acus educeret vis occulta, plures in hunc modū, quam triginta, per temporū interualla prodierant: Pater lachrymis filiæ infirmitatem Abbati exposuit, & ab eo auxiliū petijt. Ducta ad præsentiā Abbatis, eadē hora sentiens acum, mulier gemebunda deplorat. Iam peruenerat ad foramen: solitus iam præcesserat cruor, iam cœperat apparere, & accedens vnus ex fratribus laicis eidem Abbati deseruiens cruentam extraxit. Orat Abbas, & locum vulneris tangens, in virtute fidei pollicetur, nec ferrum vltra, nec chalybem exinde processurum: Factum est, sed mutata materia est, malitia nec dum prorsus extincta; cœperunt lignei sudes paruuli pro

ferreis

ferreis acubus egredi, & non omnes eiusdem magnitudinis, & crassitudinis, sexdecim intra annum, & paucos menses, ex mulieris lingua prodierunt. Adfuit demum S. Petrus Archiepis. Tarantasij, cui diuinitus seruabatur tanti miraculi plenitudo. Offertur mulier missarum solemnia celebranti, sicut præceperat vespera præcedenti: Eadem hora septimum decimum lignum ex muliebri carne egreditur, quod sub oculis omnium sacrista extraxit: confitentem mulierem absoluit, sacram ei dedit Eucharistiam, & ab omni deinceps cuiuscunq; materiei progressu iubet esse securam: Hæc ibi. Materia huius puncti semper mihi visa est difficilis: tum quia multi dicunt constanti testimonio se huiusmodi educta sæpius vidisse, per incisionem, aut etiam aliam eductionem: communis autē sensum experientia non semper falsa est, tum quia via ingerendi huiusmodi in corpus sine dolore, & tactu, & signo res mirabilis quædam apparet, & cognitum nobis naturæ cursum effugere. Quid tamen mihi sentiendū videatur paucis resoluam.

Præmitto in primis ex Theologia & philosophia, naturaliter non esse posibilē corporū penetrationem. Quare miraculū maximū fuit, quod Chirstus clausis ianuis ad discipulos venit, vt ex Euangel. lectione Ioan. 20. constat, prout docent S. Greg. in hom. 26. in Euang. S. August. tract. 121. in Ioannē. S. Thom. 3. part.

q.28.art.2.& alij alibi. Quare cùm Diaboli potestatem excedat miracula facere, concedendum non est, quod eius operatione fiat penetratio corporum. His præmissis, sit

Prima Conclusio. *Non est à ratione alienum, quod quandoq; huiusmodi res non sint naturales, sed generentur ex mala humorum dispositione, ad modum rerum naturalium, & conseruata resoluantur in materiam liquidam, vt Grillandus cum prima opinione sentit.*

Secunda Conclusio. *Aliquando etiam ex caußis naturalibus in homine nascuntur dura, quæ torsiones, dolores, & acutas infirmitates generant.*

PATET de calculo & alijs rebus. Ad quod propositum probandum, multa ex medicis adferuntur à Ioanne VViero lib. d.cap.16. Quare non est boni Christiani, omnes acutas internas, & longas infirmitates referre ad maleficia.

Tertia Conclusio. *Secunda opinio à Grillando recitata etiam aliquando vera esse posset.*

QVIA Diabolus tantæ est subtilitatis & potentiæ, quod possit illudere sensibu[s] astan[tium]

astantium, & veras res velocissimè afferre, & apponere, motis prius doloribus & torsionibus in corpore, & membro infecto, quasi lateant intus res naturales.

Quarta Conclusio. *Quod huiusmodi dura immittantur per extensionem pororum, & pori iterum immissis huiusmodi rebus duris occludantur, imaginarium est, & à naturali ratione alienum.*

QVIA pori ita sunt à natura constituti, vt præter tenuissimum liquorem & sudorem nulla solida substantia egredi valeat, nec patiantur sine cutis & carnis scissione tantam extensionem, vt tam crassæ, duræ & solidæ materiæ immittantur, vt omnibus ratione vtentibus ad sensum patet. Quantum ad illa, quæ adferuntur pro similibus, dissimilia potius sunt. Aqua enim est liquida, & diuiditur in omnem loci differentiam, & ad immissionem alterius solidi corporis statim cedit, & educto tali corpore iterum coadunatur. At alia ratio est corporis humani solidi: diuisum sine sensu & dolore non coniungitur. De ictu fulminis etiam alia ratio est: Quia, vt Physici tradunt, eius est naturæ, quod durum lædat, nullo apparente signo in molli. Sic quandoq; experientia cognoscimus in hominibus fieri, vt carne integra manente exteriùs, ossibus & ner-

uis interius confractis & contritis, fulminis i-
ctus hominem lædat. Ad hoc facit quod Isido-
rus lib. 13. Ethymolog. Seneca lib. 5. & 6. natu-
ralium quæstionum, & Plinius lib. 2. hist. nat.
& alij tradunt, quod fulmen talis sit naturæ,
quod loculis & bursis in nullo læsis, sed inte-
gris manentibus, suo tactu conflat & consu-
mit pecunias, aut gladium in vagina liquefa-
cit, vagina intacta. Non enim fulmen eodem
modo omnem materiam lædit. Quæ enim ob
duritiam ei resistunt, vt lapis, ferrum, æs, & si-
milia, vehementius & fortius dissipat & conte-
rit: teneris, mollibus & rarioribus parcit. Hinc
contingit, vt dictum est, quod quando homi-
nem lædit, nihil vulneris exterius apparet,
contritis interius ossibus.

Quinta Conclusio. *Existimo non esse negandum, aliquando res huiusmodi duras in partibus corporis, Dæmonis potentia & maleficorum opera includi.*

QVIA multorum hominum diligenti ocu-
lari inspectione compertum est, similes
materias è corporibus excisas & emissas esse. In
eis autem, quæ multis ad sensum patent, om-
nia ad deceptionem referre, quando clara
sunt testimonia etiam Doctorum, infirmi est
intellectus. Quia multa sunt, & fiunt, & non
est dubium ea esse, quæ tamen rectè non pos-
sun

sunt cognosci, vt August. lib. 21. de Ciuit. cap. 5. docet.

Sexta Conclusio. *A ratione alienum esse non puto, Dæmonem subtilitate suæ scientiæ, & virtute potentiæ posse immittere homini profundissimum somnum, & medijs naturalibus efficacissimæ operationis adimere sensum doloris, vt scissione carnem diuidat, & huiusmodi materias duras imponat, & iterum breuissimo tempore curet alijs naturalibus fortissimisque remedijs nobis incognitis.*

SIQVIDEM & medici vel chyrurgi naturalibus & soporiferis herbis nonnunquam immittunt soporem, ad remouẽdum dolorem, quando aliquod membrum abscindere volunt. Dæmonis autem peritia insignis est, & potentia eius maior, quàm ab homine intelligatur. Nemo existimet, quod sine caussa mille artifex dicatur. Nec quis admiratione capiatur, quod nullum signum talis incisionis appareat. Cùm cicatrix relinquatur, aut ob imperitiam medici, aut ob medicinæ debilem & tardam operationem, quæ omnia Dæmon supplere potest. Quare videmus, quod cęteris paribus pręstantior Chyrurgus perfectius curet, & minorem cicatricem relinquat.

Huic

Huic Conclusioni congrua exempla ponit Nicolaus Remigius lib.2.cap.4. Quædam Margareta Ienina adiunctis sibi socijs, cùm proprium filium odisset, inuecta est nocte à Dæmone in illius ædes, quæ erant in Sarbringen, vbi dormientem prius tamen vnguento illinitum ad altius dormiendum, aggressæ simul sunt: sed cùm aliud fato aliquo impeditæ efficere non potuissent, testàm humi repertam lateri filij, cui nomen erat Iaquilinus, facto prius vulnere, quod tamen momento coalesceret, inseruerũt: vnde etiam post multorum mensium vexationem videntibus multis erupit. Sennel Armentaria, quæ Dusæ in oppido Lotharingiæ pridie Calend. Octob. Anno 1586. mortis supplicium pertulit, confessa est, se in summum pedem cuiusdam Philippi Pistoris os è veruecina coxa, inseruisse: cùm prius admota piscis spina vulnus fecisset, quod deinde callo obductum, ingentes diuturnosque dolores eidem peperit, vt ab eodem pistore etiam postea compertum est.

Septima Conclusio. *Puto dissimilem imponẽdi rationem esse eorum, quæ immittuntur in carnosam corporis substantiam, & aliorum, quæ ad intestina & stomachum transeunt.*

Ratio diuersitatis est. Quia orificium, arteriæ, guttur & alia organa ad naturæ conseruationem ordinata, ita sunt cõstituta, quod non dilatentur, aut comprimantur, nisi ad naturales suos effectus: Sẽsum autem fugit, quod tam dura, solida & crassa transeant tam angusta foramina, sine dolore perceptibili. Etsi enim Dæmon sua subtilitate corpus penetret, eiq; illabatur; non tamen potest mediantibus corporalibus rebus ita interius operari, sicut exterius in carne, vbi facilius actiua passiuis coniunguntur. VVierus lib. 4. de præstig. Dęmonum, cap. 9. vnum adfert exemplum ex Ioanne Langio, Illustrissimorum Principum Palatinorum Rheni medico, lib. 1. Epist. 38. Quod contigit Anno Domini à Christi natiuitate 1539. in quodam Eistetensis Episcopatus pago Fugelstal. In hoc pago Vlricus Neusesser agricola, cùm crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, subitò clauum ferreum sub illæsa cute manu appræhendit, quem Chirurgus illuc balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed indies magis incrudescebant. Quapropter cùm nec aliud doloris remedium fore miser, quàm mortem suspicaretur, arrepto cultello, sibi guttur abscidit. Itaq; dum tertio die ad sepulchrum mortuus efferretur, aderant tum Eucharius Rosenbader ex VViesenburg, Noricorum oppido, ac Ioannes

ab Ettensi et balneator, qui astante magna hominum frequentia, demortui agricolæ ventriculum inciderunt, in quo lignum teres & oblógum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar serræ dentatos, ac duo ferramenta aspera repererunt, quorum singula spitami longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hîc admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in ventriculi cauitate contineri potuerint: an qua arte sint ingesta? certà non alia, quàm Dæmonis astu & dolo. Hæc dictus auctor.

QVAESTIO VIII.

Quomodo malefici aut sagæ nocte ædes maleficiandi ingredi possunt, sine strepitu & rumore, ita vt non depræhendantur?

CONFESSIONIBVS maleficorum & sagarum didicimus, quod non raro de nocte ædes intrant, infantes rapiunt, aut homines dormientes veneficijs inficiunt. Quæritur ergo qua ratione ita cautè ædes & cubicula clausa intrare valeant? Tractat aliquid de hac quæstione Grilland. lib. 2. de Sortilegijs q. 8.

Hîc in memoriam reuocandum est, quod in superiori tractatu insinuatum, de custodia & ducatu Angelorum. Sicut enim bonu

Ange

Angelus homini dux eſt in bonis, ita malus in malis. Dæmon enim magiſterulus, qui ſuum clientem incitat ad nocendum homini, nocte dum homines dormiunt præcedit ad locum deſtinatum, feneſtras, vel ianuas clauſas etiam fortiſsimis ſeris aperit, & maleficos vel ſagas intromittit, inſtruitque quomodo dormientem maleficio inficere debeant, imò etiam aliquando dormientibus remedijs ſoporiferis altiorem ſomnum imprimit, ad lectum dormientis ducit, ac lumen producit vt videant, cautè pannos diſcooperit, nec non etiam quandoq; ſuam operam impendit, vt potum veneficij ori, naribus, vel auribus infundant, vel corpus vnctione peſtifera inungant. Re expedita Dæmon feneſtras, aut ianuas iterum recludit, quando malefici egreſsi ſunt, vt antea repererar. Niſi enim opera Diaboli vterentur, incredibile videtur, quod intrantes ædes alienas, in quibus fortaſſe nunquam fuerunt nocturno tempore clauſis oſtijs & feneſtris, ita tacitè ingrederentur, & egrederentur, nec aliquando depræhenderentur. Sic dicit Grillandus ſe audiuiſſe à duabus mulieribus maleficis, quas examinandas habuit.

Retulit idem Ioannes Cuno de Rouer, cuius maleficij longam ſeriem retulimus in primâ parte ſuperioris tractatus. Cum enim Anna mater ſua & duæ aliæ ſagæ conueniſſent, vt de nocte virum quendam Zeloſum perſecutorem

cutorem maleficorum maleficio conficerent.
Magisterulus præcedens fenestras & ianuas a-
peruit. Ipse autem Ioannes Cuno pro comite
à matre & alijs adductus fuit, vt candelam ar-
dentem, quæ non naturalis, sed arte diabolica
confecta erat, (ipso Ioanne Cunone proprijs
scriptis sic distinguente) teneret. Venientibus
autem eis in cameram maleficiandi in ciuita-
tem Treuirensem, cùm maleficiãdus pro mo-
re bonorum Christianorum se signo crucis &
pijs exercitijs, antequam se quieti tradidisset,
muniuisset, nihil efficere potuerunt, sed re in-
fecta reclusis ianuis auolare debuerunt. Vir
autem bonus, cui nocere voluerunt, adhuc vi-
uit Dei gratia, & tam diu viuet, quàm diu Deo
placuerit. Mater dicti Ioannis Cunonis, cùm
& ipsa examinaretur super articulis proposi-
tis eodem modo confessa est, sicut filius in hoc
puncto. Si quis autem miretur, quomodo tam
quietè hęc fieri possint quod homines non ex-
citentur. Respondeo quandoq; etiam homi-
nes euigilare, quando huiusmodi tentant fa-
cere, imò nonnunquã aliqui percipiunt, quã-
do potionem infundere contendunt, & euig-
lant non sumpta sufficienti parte ad tollẽdã
vitam, sed tãtum ad aliquorum membrorum
debilitatem, vt exemplis doceri posset, si ex-
pediret. Qui autem talia magisteruli aut Ma-
tineti, siue mali ducis opera fieri miratur i-
clanculum, vt homines semper non eo ex-
te-

tentur: recogitet quomodo Apoſtolus Petrus dormiens inter duos milites, vinctus duabus catenis, & adhibita cuſtodia ante oſtium carceris, ipſa nocte, cùm eum iam producturus eſſet Herodes, à bono Angelo nemine reſciſcente eductus ſit. Et ecce, ait ſcriptura, Angelus Domini aſtitit, & lumen refulſit in habitaculo: percuſſoque latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad Petrum: Præcingere, & calcia te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dicit illi. Circunda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me. Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat, quia verum eſt, quod fiebat per Angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre. Tranſeuntes autem primam & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltro aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt vicum vnum, & continuò diſceſsit Angelus ab eo. Et Petrus reuerſus ad ſe dixit: Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis. Hic conſiderandum, quam ſecretò Angelus bonus Apoſtolum eduxerit, & aduertendum, ſecũndum naturalem potentiam nõ eſſe etiam difficile facere Martineto, quæ ei aſſcripſimus, in nocturno ducatu ſui clientis.

Actor. 12.

QVAESTIO. IX.

An Magi & Malefici nostri etiam
possint seminibus & arborum floribus, nocu-
menta inferre productione ranarum, mu-
rium, erucarum, locustarum, & similium be-
stiolarum?

Ex confessione earum percipimus
passim eas fateri, quod non raro huius-
modi operentur: proinde paucis huic
quæstioni respondendum.

Prima Conclusio. *Certum est ma-*
leficos & magos mediante Dæmonis opera
posse producere ranas, cyniphes, erucas, & si-
milia animalia imperfecta.

HAEC conclusio probatur ex scriptura
Exod. 7. & 8. fecerunt malefici per in-
cãtationes suas ranas, & serpentes. At Cyniphes
educere non potuerunt, non ob eorum impo-
tentiam, sed quia aderat dominatio prohibẽ-
tis per Spiritum S. vt ait D. Augustin. lib. 3. de
Trinit. cap. 9. Vnde Scriptura inquit: Digitus
Dei est hic. Atq; quantum ad hanc Conclusio-
nem attinet eam communiter DD. Theologi
recipiunt. D. Hieron. Lyran. Dionysius Car-
thusianus, & alij in cap. 8. Exod. August. in loc.
cit.

cit. S. Thom. 1. part. q. 114. artic. 4. Alexander Alensis in 2. part. q. 43. memb. 2. Magist. in 2. d. 7. in fine. Bonauent. & alij ibidem. Guilhelm. Parisien. in lib. de vniuerso, part. 3 & alij communiter alibi. Ad eundem effectum facit Psalm. 77. Et dedit ærugini fructus eorum: & labores eorum locustæ. &c. Et deinde subiungit: immissiones per angelos malos. In quem Psalm. legendi D. Augustin. Cassiodor. & alij.

Secunda Conclusio. *Ad productionem talium bestiolarum & animalium imperfectorum, Dæmon ex pacto cum mago & malefico tantum dispositiuè concurrit per applicationem agentium naturalium.*

HANC docet August. in d. lib. 3. de Trinit. cap. 8. & post eum S. Thom. Alens. Bonauent. & alij. Ait enim August. Non solùm malos, sed nec bonos angelos fas est putari creatores, sed pro subtilitate sui sensus & corporis, semina rerum istarum nobis occultiora nouerunt, & ea per congruas temperationes elementorum latenter spargunt, atq; ita gignendarum rerum, & accelerandorum incrementorum præbent occasiones.

Tertia Conclusio. *Huiusmodi animalia iam ad operationem Dæmonum pro-*

ducta ex operatione suæ naturæ nocumenta inferant segetibus, floribus arborum, aut fructibus adhuc teneris.

HVIVS Conclusionis sensus est, quod quidem productio huiusmodi bestiolarum facta ope diabolica, sit præter communem naturæ cursum, & ita mirabilis quantum ad producentem, & mouentem agentia naturalia ad suum effectum, præsupposita tamen productione, quod quædam depascant olera, alia flores arborum, quædam folia, nõnulla etiam hominibus molestissima sint, id conuenit naturæ talium bestiolarum. Hæc Conclusio satis probatur ex locis Scripturę allegatis. Exod. 8. & Psal. 77. & DD. in eisdem locis. His accedit quod sicuti miracula non sunt multiplicanda sine necessitate: ita nec mirabilia censenda, quæ fieri communi cursu naturę ratio conuenien[s] suadet. Cùm enim huiusmodi animalia lice[t] imperfectiora sint, quippe quæ ex putrefa[ctione] facilimè generantur, & quasi à casu, au[ctore] Aristotele lib. 7. Metaphys. tex. 23. vitam habeant, indigent nutrimẽto aliquo, atq; i[d] id sibi conueniens ex natura indita feruntu[r]. Ideo quando magi & malefici auxilio Dæmo[num] nis volunt hominum generi detrimenta i[n]ferre in seminibus aut fructibus arborum, d[æ]mones concurrunt, DEO tamen permitten[te] ad productionem similium animalium

tar[...]

tanta copia, vt veriſimiliter magna ex parte flores arborum,aut fructus adhuc teneros depaſcant, corrodant, mortificent & contaminent. Ex qua corruptione humano generi,ad cuius conſeruationem fructus terræ & arborum neceſſarij ſunt, damna maxima contingunt.

Quarta Concluſio. *Poſſunt etiam magi & malefici auxilio malorum ſpirituum animalia imperfecta hinc inde in varijs locis conſperſa congregare in vno loco & acceruare.*

HANC,in qua Theologum non puto poſſe dubitare,breuiter docet Nicolaus Remigius Sereniſſimi Ducis Lotharingiæ conſiliarius lib.1. Dæmonolatreiæ cap.21. Prodierunt anno præterito 1595.huius Auctoris Dæmonolatreiæ lib.3. in quibus ex indicijs capitalibus nongentorum pluſquam minus, qui propter ſortilegij crimen intra annos quindecim in Lotharingia, vbi ipſe eſt cognitor publicus, morte mulctati ſunt, omnes effectus, quos maleficis & ſtrigibus tribuimus, multarum confeſſionum exemplis oſtendit atq; illuſtrat. Concluſionem hanc nunc paucis probamus. Atq; in primis ex communi & recepta Theologorum doctrina. Corpora hæc inferiora etiam angelis malis, quãtum ad motum

localem obediunt(intellige ſemper,niſi Deus cui omnia ſubiecta ſunt,impediat.) Atq; hanc propoſitionem poſt S. Auguſtin. lib.3. de Trinitate cap.8.& 9.tradunt S.Thom.1.par.q.110. art.3.& lib.3. contra gentiles,cap.103. S.Bonauent.Palud.Richard.&alij cum Magiſtro in 2. d.7.Sylueſt.in verb.Maleficium.q.2.Franciſcus Victoria in relect. de arte magica,à nu.32. Benedict.Pererius lib.1.de magia,cap.6.& alij alibi.Vnde citiſſimè & celerrimè propter magnam potentiam & virtutem poſſunt corpora de loco ad locum tranſportare.Hinc ſicuti res alias alibi factas Dæmones celerrimè ad magorum aliquando oſtentationem ex locis etiã latè diſtantibus poſſunt aſportare:Sic quoq; valent animalia imperfecta & minutiora in diuerſis locis via naturali enata,coaceruare,& in locum deſtinatum mouendo cõgregare. Qui enim homines mouendo celerrimè ex diuerſis locis in vnum locũ poteſt coadunare: quis impedit, quo minus erucas, limaces, locuſtas & ſimiles beſtiolas in vnum locum cogat? At que hoc modo fieri potuit, quod aliquando memini relatum, quoſdam ex noſtris maleficis confeſſos, quod habuiſſent tempore quodam autumni vas plenum limacibus paruis ad perdendum ſemina frugum. Dæmoni enim minimè difficile eſt paruo tempore colligere, & vno loco includere magnum cumulum, & quaſi infinitum numerum ...

nu...

nutiorum beſtiolarum. Nicolaus Remigius refert exempla ex proceſſibus & indicijs in hunc modum. Alexia Violæa in agro Tentræo Anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo tertio refert ſe, poſtquam bachantium more hac atque illac vnà cum æqualibus multum diſcurriſſet, ſolitam in aëre ſpargere minutum quendam puluerem, ad id ſibi idcirco à Dæmone conceſſum: vnde erucæ, bruchi, locuſtæ, atque id genus peſtes ſatorum adeo denſæ naſcerentur, vt ijs agri ilicò vndequaque contaminarentur. Apra Hoſelotia, Alexia Drigæa, Odilla Boncuriana, & Roſa Gerardina memorant ſe ſimili facto ingentem murium copiam non ſemel in agris excitauiſſe, qui ilicò in terram ſe abderent, corrodendis ortarum frugum germinibus: Et poſt quædam ſubdit: Quemadmodum noſtra ætate viſus eſt Nanceij Comes quidam è Germania vniuerſas cubiculi muſcas circa infixum in parietem pugiunculum congregans, non aliter atque apes in fuga vberis inſtar è ramo pendere ſolent. Et alius è tota vicinitate, ac confinio excitos angues in ignem Magico circulo concluſum inducẽs, ac cùm ex ijs quæ corpore immanior erat, in illum ingredi detrectaret: coacta eſt tamen repetito idẽtidem carmine id facere, ac ſe cum cæteris in obiectum ignem dedere & prouoluere, Hæc ille. Ex his nõ eſt difficile colligere,

qua ratione quidam incantatores aliquando in alicuius ædes, cui malè volunt, maximum glirium, aut murium numerum cogant, vt frumenta consumant, & alias molestias inferant. Non enim in verbis, aut signis est aliqua virtus coactiua, sed Dæmon ex pacto ad prolationem verborum & applicationem signorum operatur ad coadunationem murium, & glirium in tali loco, quem incantator & magus præfigit. Cùm hîc mentionem fecerimus, dęmonem per motum localem varia operari, dubium occurrit hoc loco soluendum, vt cóstet, an superstitio sit credere, vel aliquid veritatis obtineat opinio illa, tam quorundam incantatorum & magorum, quàm etiam multorum venatorum, qui existimant incantationibus impediri posse capturam ferarum. Ad quod dubium respondetur affirmatiuè, fieri posse vt impediatur captura ferarum incantatione & arte magica. Vt hoc melius intelligatur, recolẽdum quod ferę aut canibus capiuntur, quemadmodum vt plurimum lepores multi capiunt: & tunc impedimentum potest fieri à Dęmone ex parte canum insequentium leporem, quos in cursu potest impedire, vel in appræhensione: aut etiam leporem velocius potest impellere, & motu locali transferre, ita vt canes effugiat. Si autem feræ retibus sint capiendę, his modis aut similibus impedimentum opponitur. Aut ante retia potest

in cor

in corpore aſſumpto ponere, vt feram anteuertat, vel ad eundem finem imprimere illuſionem phantaſmati feræ, vt appræhendat hominem, vel canem ſibi aduerſantem. Aut deniq; tranſferendo per motum localem feram, ne retia attingat: vel eadem etiam retia inuiſibiliter eleuando, vt pateat ſecurus tranſitus. Cùm enim Dæmon ſit mille artifex, non deſunt illi modi, quibus hominum commodis aduerſetur, & ſuorum clientum, ſcilicet incantatorum & magorum cauſſam promoueat: Siquidem incantatores omnem fiduciam collocant in ſuis incantationibus & ſignis magicis in ordine ad præſtandum impedimenta capturæ ferarum, ita & ipſe ex pacto tacito, ſi non quandoq; etiam expreſſo, concurrit tanquam fidelis cooperator ad impediendum, vt augeat rerum vanam confidentiam, & ſuam fallacem fidem confirmet.

LEX V.

Nemo Aruſpicem conſulat, aut Mathematicum: Nemo Ariolum: Augurum & vatum praua confeſſio conticeſcat, Chaldæi & Magi, & cæteri, quos maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Sileat omnibus perpetuò diuinandi curioſitas:

 Ete-

Etenim supplicio capitis ferietur, gladio vltore prostratus, quicunque nostris iussis obsequium denegauerit. Lex est Constantini ad populum.

HAEc L. partim spectat ad magiam diuinatricem, partim ad effectricem. Litera ferè patet ex superioribus, vbi de varijs diuinationis speciebus dictum est. D. Hierony. lib. 1. commentariorum in Danielem cap. 2. in illa verba: Præcepit Rex, vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici & Chaldæi: distinctionem ponit inter hæc nomina. Secundum eum harioli sunt, quos alij ἐπαοιδοὺς, id est, incantatores interpretati sunt, & secundum eundem doctorem rem verbis peragunt. Magi, qui de singulis philosophantur. Malefici, qui sanguine vtuntur & victimis, & sæpe contingunt corpora mortuorum. Porro in Chaldæis genetliaci significantur, quos vulgus mahem taticos vocat. Sed latius quædam nomina ex dictis in hac lege accipiuntur. Etsi enim sacris literis Chaldæi intelligantur, qui per considerationem astrorum & astronomiam diuinabant, eò quod astronomia in Chaldæa viguerit, vt apparet ex illo Esaiæ, Vbi scriptum de Babilone cuitate Chaldeę: Stent & saluét te augures tui, qui contemplabantur, & supputabant menses, vt ex eis annunciarent futura tibi: tamen in hac lege videntur idem esse, quod magi. Magos enim

Esai. 47.

Chal-

Chaldæos Aſsirij, à Chaldæa Aſiæ regione nominabant. Et cùm magi apud Perſas potiſſimũ Deorum cultui vacare ſolerent, in tãtum poſtea aucta eſt eorum vanitas, vt non ſolùm obſeruatione ſyderum futura prędicere, ſed artibus quibuſdam & maleficijs & ſcire ſe omnia, & facere poſſe profiterẽtur: quæ duo compręhendunt tam magiam diuinatricem, quàm operatricem. Per magos in hac L. diabolicis artibus mirabilium rerum effectores intelligo, quos vulgus omni tempore maleficos appellauit, vt patet ex Rub. hac L. & L. Etſi excepta. infra. & in can. Nec mirum. §. Magi ſunt, qui vulgò malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permiſſu Dei elementa concutiunt, turbant mentes, ac ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantum carminis interimũt. Hos effectus etiam hæ ll. magis & maleficis tribuunt. Atque ſic magos malas artes exercentes maleficos à vulgo ſemper appellatos, teſtes ſunt antiquiſſimi Patres, Caſſianus in collat. 8. cap. 19. Auguſtin. de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 6. Lactant. lib. 2. de origine erroris cap. 17. Iſidorus lib. 8. Ethymolog. cap. 9. & S. Thom. lib. 3. contra gentiles cap. 106.

Nota hîc in illis verbis (quos maleficos, ob facinorum magnitudinem, vulgus appellat) maleficium, vt etiam nos experientia diſcimus, vix vnquam, vt in præſenti negotio de eo loquimur, continere vnum ſimplex cri-

crimen, ſed ſemper multa includere: & proinde iudicium ſumendum ex multis comitantibus. Noſtri autem malefici hæc ſcelera committunt: abnegationem DEI, quæ eſt porta ad omnia ſcelera, fidei in Baptiſmo ſuſceptæ, ac communioni Sanctorum abrenunciant: cum Dæmone pactum in deſtructionem cœleſtis regni ineunt, cum Sathana rem Veneream exercent, nocte eodem cooperatore ad congregationem proficiſcuntur, ibidem idololatriam exercent, exhibendo honorem & cultum Dæmonibus; cõſpirant cum eiſdem in perniciem humani generis, quomodo fructibus & ſeminibus, nec non hominibus nocere poſſint, & talia exequuntur Dæmoniaco auxilio accito, homicidia committunt, infantum corpora non rarò exhumant, quæ vel in cineres, aut liquores igne reſoluunt, nonnunquam etiam corda infantum comedunt, Sacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento turpiſſimè ſæpius abutuntur, iumenta & pecora morbis vſque ad mortem inficiunt, perſonas matrimonio iunctas impediunt, ne matrimonij actus debito modo exercere poſſint: odia inter coniuges aliquando generant, parricidia frequenter committunt, blaſphemias frequentant, & alia plura facinora nefanda, quæ nominari nec poſſunt, nec decet, perpetrare non verentur, vt plurimis fideliſſimis confeſſionibus teſtimonijſque

que didicimus. Quare rectè malefici dicuntur, non solùm ob facinorum magnitudinem sed etiam multitudinem. Neque tamen omnes malefici & sagæ omnia hæc coniunctim semper committunt, sed alij alijs sunt peiores. Hæc tamen ferè omnibus sunt communia: Abnegatio Dei, abrenũciatio fidei in Baptismo susceptæ, pactum cum Dæmone, Apostasia, idololatria in congregatione, abusus sceleratissimus Dæmonis in forma incubi aut succubi, conspiratio ad perpetrandum aliquod malum contra Reipubl. ac patriæ salutem, homicidium, aut aliquorum animalium perditio, sacrilegium in abusu Eucharistiæ, & blasphemia.

Postremò circa illa verba. (Etenim supplicio capitis ferietur, gladio vltore prostratus) aduertendum, quod quamuis secundum Iurisperitos generaliter loquẽdo, per pœnam capitalem non intelligatur pœna mortis, sed etiam exilij: Cyn. L. 1. C. de falsis. Marsil. in pract. Crim §. Oportunè. num. 40. Boër. in decis. 254. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 67. & alij: tamen hìc intelligitur pœna mortis, vt intelligitur ex verbis adiunctis, supplicio capitis ferietur, gladio vltore prostratus.

QVAE.

QVAESTIO I.

An malefici sic dicti à vulgo, ob facinorum magnitudinem, morte sint afficiendi?

QVAESTIO hæc hoc tempore solemnis est, cùm ob frequentiam maleficiorum dubium quandoq; in casibus occurrentibus incidat, maximè cùm non omnes malefici sint pares in malitia. Ante resolutionem quædam sunt prænotanda.

Primum notabile. Secundum legem diuinam & humanam, pœna est commensuranda delicto & culpæ. Deuteron.25. Iuxta mensuram delicti, erit plagarum modus. can. Non afferamus.24.q.1.cap. Sicut dignum, de homicid.& cap. Fœlicis, de pœnis in 6. & L. Respiciendum.ff.de pœnis.& L.1.§. Sed & qui.ff. de abigeis.

Secundum. Delictum tanto grauius est, quanto dignior persona, in quam peccatur. S. Thom.1.2.q.73.artic.9. S. Antonin.1.part.tit. 9.§.1.cap.1. & alij alibi. cap.1. de calumniat. cap.Cùm illorum. de senten. excommunicat. Institut.de iniurijs.§. Atrox. Ex quo fundamento, cæteris paribus, grauiora sunt peccata, quæ in Deum committuntur illis, quæ in homines. cap. Vergentis, de hæret. & in Authen. Gazaros.in C.eod.tit. Hinc deducitur, quod abnegatio Dei, idololatria, præuaricatio, Apostasia, hęresis, sortilegium, diuinatio, incan-

tatio

tatio, & similia, sunt grauissima peccata, & referuntur ad crimen læsæ maiestatis diuinæ.

Tertium. Est differentia inter hæresin propriè dictam, & crimen maleficorum: quia hæresis simplex peccatum est, nec tam multa alia inuoluit: at maleficium colluuies peccatorum comitatur, vt ex dictis clarum est. Sic communiter malefici incidũt in pœnam multorum criminum. Participant vt plurimum cum hæreticis in aliquo: longè tamen eos malitia superant in alijs. Ex hac caussa non est eadem caussa cognitionis & pœnæ. Si nihil aliud maleficium haberet, quàm hæresis crimen, nullo modo cognitio eius ad iudicem secularem spectaret: cùm autem diuersa habeat adiuncta, misti est fori, & est locus præuentioni, nisi consuetudo alibi aliud obtineat.

Prima Conclusio. *Malefici sic dicti vulgo, ob facinorum magnitudinem, secundum legem diuinam & humanam, morte sunt mulctandi.*

PROBATVR primò ex lege diuina. Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Glossa ibidem, (Maleficos) qui præstigijs magicæ artis & diabolicis figmentis agunt. Glossa interlinearis. Maleficos, id est, cooperatores & adiutores Diaboli. Raban. ibidem maleficos appellat illos, qui pręstigijs magicæ

artis,

artis, ac diabolicis figmentis caussas agunt, & ab vno Deo, qui est auctor omnium bonorum auertere satagunt, quos vltrà valere ad hominum perniciem, lex non patitur, sed magis extinguere iubet. Nicolaus Lyranus, Maleficos non patieris viuere: in Hębręo dicitur: Sortilegam non patieris viuere: & licet exprimat mulierem tantum, tamen intelligitur de homine sortilego, sicut exprimit translatio nostra: sed Scriptura exprimit id, quod communius est, scilicet quod mulieres sint sortilegæ. Ponitur autem hæc lex inter eas, quę reprimunt concupiscentiam carnis: Quia sortilegia frequenter fiunt in his, quæ spectant ad actum carnis. Dionysius Carthusianus accedit ad has expositiones. Sed Hugo Cardinalis in illum locum aptè ad materiam hanc loquitur: Maleficos vocat non quoslibet intentos criminibus, sed præstigiatores, hariolos, magos, inspectores peluis, vel gladij, inuersores psalterij, carminatores, qui scilicet carminibus diabolicis vtuntur. Omnia enim ista fiūt contradicente Domino, & Sacra Romana Ecclesia, & sacris canonibus. Hos sequuntur Nicolaus Iaquerius cap. 22. in flagello fascinariorum. Ioannes Trittemius in tract. de reprobis. Barthol. Spineus de strigibus cap. 3. Malleus maleficarum, Bernard. Basinus de artibus magicis, 10. Conclus. Martinus Arlés in tractat. de superstitionibus, numero 102. Latè & doct-

Th

Thomas Eraſt.in dialogo de Lamijs. Amplectûtur eandem expoſitionem Iuriſperiti. Troilus Maluetius in tractat. de ſortibus, num.17. Martin. Nauar. in manuali Confeſſar. cap. 11. n. 28. Damhauder. in pract. crim. cap. 61. nu. 137. Iacob. Menoch. de arbitr. Iud. qq. caſ. 388. n. 16. copioſè. Ioan. Bodinus in confutat. opinionis Ioannis VVieri, & alij alibi.

Contra communem Patrum & Doctorum ſententiam obijcit Ioan. VVierus, nec vult ita intelligi textum in Exod. 22. ſed veneficos: quia textus græcus habet φαρμακοὺς, quod ſignat veneficos, qui veneno naturali occidunt, & non arte magica vtuntur. Sed valdè malè VVierus aduertit, cùm non ſolùm apud Græcos, ſed etiam apud latinos, vt ſuprà etiam ſignificatum eſt, nomen veneni & veneficij etiam magicis artibus conueniant. Sic Sancti Patres nomen (veneficos) maleficis attribuunt. S. Hieronymus, qui teſte Auguſtino 18. de Ciuitate Dei cap. 43. & ipſa experientia, trium linguarum peritiſſimus fuit, vbiq; nomen græcum φαρμακὸς, vertit maleficus, vel maléficos, ſecundum inflexionem nominis, vt patet ex locis paulò poſt citandis. Sic etiam ad magos & maleficos transfert Philo Iudæus in lib. de ſpecialibus legibus, cuius verba ad longum adduximus in explicatione primæ L. huius tituli. S. Auguſtin. de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 6. Si magorum opera,

quos nostra scriptura veneficos & incantato-
res vocat, in tantum Dæmones extollere po-
tuerunt,&c. Quærò hîc vbi nostra scriptura
magos vocat veneficos & incantatores, nisi in
d.loco Exodi,& similibus: secundum inter-
pretationem LXX.interpretum? Eodem mo-
do Isychius in Leuit.cap.19.in illa verba.Non
declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid
sciscitemini, vt polluamini per eos. Septua-
ginta autem edunt,ait:Non sequimini ventri-
loquos, & veneficis non adiungamini, &c.
Et paulò pòst, vt eius mens intelligatur, quid
per veneficos intelligat, subdit: pessimum est
etiam, & veneficis adhærere : quia Dæmo-
num inimicorum nobis, & pestilentium no-
mina dicunt. Qui etsi ad breue tempus, v
in errorem mittant, vidētur operari aliquid
quod ad corporalem sanitatem vile & par
uum, quale etiam imperiti medici operan
possunt: veruntamen nec hoc vt boni, ne
que vt bene volentes hominibus, operantur
sed in seruitutem illos redigere,& à DEO se
parare cupientes. Ad eundem sensum inter
pretatur in cap.20.Leuitic. lib.6. His addo
si quod obscurum esset exponendum in s
cris literis, quod tamen minimè in hoc loc
est, id foret exponendum secundum simil
loca Scripturæ. Sed in similibus locis accip
tur in sensu à Patribus declarato : Ergo. Pr
batur assumptum, Exod.7. vtitur Scriptu
eode

eodem verbo, quo cap. 22. Sed ibi accipiur pro magis cooperatoribus Dæmonis, vt larè patet ex textu, qui sic habet. Vocauit autem Pharao sapientes & maleficos, & fecerunt tiam ipsi per incantationes Aegyptiacas & arana quædam similiter. In quo loco quis non idet per maleficos, quos textus græcus φαρμακὲς appellat, id est, veneficos, non intelli eos qui naturali veneno, & modo inficiunt, d solùm per incantationes & arte diabolica, l mentem Sanctorum Patrum? Et iterum rca finem capitis. Feceruntq; similiter malefi Aegyptiorum incantationibus suis, & cap. Fecerunt autem malefici per incantationes iniliter, eduxeruntq; ranas, super terram Aepti. Et iterum in eodem cap. Feceruntq; siiliter malefici incantationibus suis, vt edurent cyniphes, & non potuerunt: & dixerũt alefici ad Pharaonem. Digitus Dei est hic. quibus locis omnibus patet, quod nomen ecum sicut etiam latinum, non physicè acitur, sed pro veneficis, qui arte Dæmonis & gica ranas educebant. Idem patet ex alijs lo. 2. Paralip. cap. 23. Ezechias transire fecit fis suos per ignem, &c. obseruabat somnia, abatur auguria, maleficis artibus inserbat, habebat secum magos & incantato- Hierem. 27. Vos ergo nolite audire protas vestros, & diuinos, & somniatores, & ures, & maleficos. Daniel. 2. Præcepit rex

vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, vt indicarent regi somnia. Esaiæ 47. Venient tibi duo hæc subitò in die vna, sterilitas & viduitas. Vniuersa venerunt super te, propter multitudinem maleficorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. In his locis scripturæ alijsque, quæ adferri possent, vt clarum est ex antecedentibus & comitantibus, circunstantijsque adiunctis, per nomen φαρμακὸς, non intelligitur is, qui veneno Physicè vtitur, sed arte diabolica, cùm tamen idem nomen vbique ponatur, mutatis tantum mutandis, secundum declinationem. Quare vim infert literæ qui contra totius Ecclesiæ & Patrum consensum vnanimem, dictum locum, Exod. 22 aliter explicat. Accedit quod hebræi sermonis periti exponunt: Sortilegam, vel præstygiatricem non sines viuere. Eadem Conclusio probatur alijs scripturæ locis. Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, &c. nec sit maleficus nec incantator &c. omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo, & Deuter. 13. Dominus præcipit iudici, vt falsum prophætam & somniatorem seducentem populum post Deos alienos, sine mora interficiat, & filios Belial cum affectis igni & gladio persequatur. Hieremiæ 50. G

di

...us ad Chaldæos, ait dominus, Gladius ad ...inos. 4. Reg. 1. cap. Ochozias, quia consuluit ...elzebub Deum Accaron, super infirmitate ..., mortuus est, iuxta sermonem Domini. 1. ...alip. cap. 10. Saul mortuus est, quia Phytonissam consuluerat, nec sperauerat in Domino ...Reg. c. 28. Saul adhuc memor præcepti Domini, abstulit magos, & hariolos de terra, & in... fecit eos, & ibidem Phytonissa mutato ha...: Tu scis quanta fecerit Saul, & quomodo ...erit magos & ariolos de terra. Quare ergo ...diaris animæ meæ vt occidar?

Secunda pars Conclusionis, quantum ad L. ...manam & ciuilem, constat ex hac L. & ex L. ...mo & L. Nullus. L. Multi. & L. Etsi excepta. ... tit. & DD. iuris ciuilis in has leges. Azo. in ...mma eod. tit. Bonifac. de Vitalinis in tract. ...maleficijs, in tit. de sortilegis & mathemat. ...ormit. in cap. 1. de Sortileg. Hostiens. in ...ma eod. tit. §. Quæ sit pœna. Ioan. ab Ana... ...bid. Paul. Grilland. lib. 2. de sortileg. q. 11. ...n. 11. Damhauder. loco citato, Menoch. de ...tr. Iudic. qq. cas. 288. num. 5. &c. Approbat ...eges, quantum ad pœnas, S. Augustin. lib. ... Ciuit. cap. 19. Vnde argumentatur ali...m vim inesse arti magicæ. Cur enim, in..., tam grauiter ista plectuntur seueritate ...m, si opera sunt numinum colendorum? ...forte istas leges Christiani instituerunt, ...bus artes magicæ puniuntur? secundum

quem alium ſenſum, niſi quod hæc maleficia generi humano pernicioſa eſſe non dubiũ eſt.

Dubium hîc incidere poteſt, *An malefici & ſagæ, de quibus nunc loquimur, ſint morte afficiendi, etiamſi hominem, equum, vaccam non interfecerint, ſed tantum in congregatione, aut curſu fuerint?* pro reſolutione, ſit

Secunda Concluſio. *Malefici & ſagæ, de quibus nunc agimus, etiamſi damna nemini in exterioribus intulerint, ſi in conuentu fuerunt, nocturnas congregationes frequentauerunt, & alia exercuerunt, quæ communiter ibi fieri ſolent, ſecundum legem diuinam & humanam iuſtè morte afficiuntur.*

Prima pars probatur.

PROBATVR Concluſio. Primò, quantum ad legem diuinam. Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Malefici autem, vt ex di[...]ctis conſtat, appellantur, qui præſtigijs magi[...]cæ artis & diabolicis figmentis cauſſas agunt[...] Deo abrenunciant, & ad diaboli caſtra decli[...]nant. Sed qui ad nocturnos conuentus veniũt omnes tales ſunt. Quia nullus ad talem locu[...] venit, qui in primis Deo non abrenunciauer[...] & cum Dæmone pactum inierit, vt omniu[...] qui tam infauſtam artem exercent, confeſſi[...]nibus diſcimus.

Secundò: Idololatræ, secundum legem diuinam, mortem merentur. Exod. 30. & 32. Deuteron. 13. & 27. & alibi. Quæ autem natio vnquam tam grauem idololatriam commisit, ac nostri malefici committunt, qui Deo vero relicto, Dæmoni obedientiam, honorem, ac cultum impendunt. Iudæi ac gentiles, si quam idololatriam exercebant, id faciebant, quia idolis ligneis, aut lapideis diuinitatem aliquam inesse credebant. At nostri malefici & sagæ scienter ac prudenter ei honorem, obedientiam & cultum Deo debitum impendunt, quem Dęmonem cognoscunt. Quid enim aliud in suis nocturnis conuentibus faciunt, quàm Dæmoni famulatum præstant, & honorem impendunt? Qui eos idololatriam committere dubitant, recogitent, an non populus Hæbręorum idololatriam commiserit, quando coram vitulo lusit, choros duxit, edit & bibit? quid aliud malefici in nocturnis cōuenticulis coram Dæmone faciunt? ipsum certis diabolicis ritibus honorant, ludunt, choreas ducunt, edunt & bibunt. Et si Moyses hoc factum populi capitale non duxit, quomodo ergo viginti tria milia hominum occidit, vt Scriptura testatur?

Exod. 32.

Tertiò: secundum legem diuinam, qui consulit diuinos, magos & incantatores, mortem meretur. Leui. 20. Anima, quæ declinaue-

rit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi mei: ergo multo magis ipse magus, aut maleficus mortem meretur, quia ipse vtitur diaboli opera. Sed non apparent in conuentibus nostri malefici nisi iam declinauerint ad Dæmones, & fornicati fuerint cum eis: ergo secundum legem diuinam, hoc titulo, mortem merentur.

Quartò: Secundum legem Dei mortem meretur, qui cum iumento coierit, ex Exod. 22. quæ lex statim subiungitur legi de pœna maleficorum. Sed grauius est cum Dæmone rem veneream exercere.

Quintò: lege diuina blasphemus lapidibus obruitur, & morte plectitur. Leuit. 24. Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput eius, & lapidet eum populus vniuersus. Et ad filios Israel loqueris. Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruet eum omnis multitudo populi. Quanta autem sit blasphemia maleficorum in Deum, Beatissimamq; Virginem, &c. nemo est qui ignoret, nisi tam fœlix sit, quod de hoc infœlicissimo hominum genere nihil vnquam audiuerit.

Pro-

Probatur nunc, quantum ad ſecundam partem, quod ſecundum legem ciuilem & rectam rationem etiam Concluſio locum habeat.

Probatio Concluſionis quantū ad leges ciuiles.

Primò: Malefici noſtri ſunt Apoſtatæ. Apoſtatæ autem puniuntur vltimo ſupplicio, ſicut etiam hæretici. Hoſtienſis & Panormitanus in cap. 1. de Apoſtat. Damhauder. loco cit. num. 43. Quod autem apoſtatæ ſint, patet. Diſcedunt enim à vero Deo, & Diabolum ſequuntur.

Secundò: Qui paganorum ritus & ſacrificia exercent, vltimo ſupplicio afficiuntur. C. de paganis & eorum ſacrificijs. L. 1. & 2. & ibidem L. Nemo venerantis. Quid ergo merentur, qui non ſolùm paganorum, ſed diabolorum ritui & ſacrificijs inſiſtunt?

Tertiò: Vita noſtra eſt militia ſuper terram. Huius autem militiæ duo ſunt duces. Chriſtus Electorum, & Sathan peruerſorum, & inter hos duces eorumq́; milites bellum eſt perpetuum, & odium vehementiſſimum. Duci autem ſupremo, Domino Deo, & Chriſto, nomina noſtra dedimus, fidem addiximus, & obedientiam promiſimus ante Baptiſmi ſuſceptionem, quando quiſq; noſtrum interrogatus: Abrenuncias Sathanæ? & reſponſum. Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus pompis eius? Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus operibus eius? Abrenuncio. Et tum ſubſequi-

tur. Credis in Deum patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ, &c. Et responsum, credo. Huius abrenunciationis, tanquam rei antiquissimæ, meminere sancti Patres, Dionys. Areopagita c.2. Ecclesiast. Hierarchiæ, Basil. in lib. de Spiritu sancto cap. 27. Ambros. in lib. de ijs, qui mysterijs initiantur, c.2. Orig. hom. 12. in numeros. Cyrill. Hierosolym. Catehesi 1. mystagogica. Tertullian. in lib. de corona militis, Raban. lib. 1. de institu. clericorum, & alij alibi. Ex qua renunciatione constat nos abrenunciasse Sathanæ, & eius operibus, & addixisse supremo Regi & duci fidem obedientiamq; cuius militiæ iura, fœdera ac signa suscepimus indicto continuo & perpetuo bello, regno Sathanæ. Nunc ad propositum. Qui in bello ad hostes aut fugit, aut vult transfugere, vltimo supplicio afficitur, secundum leges. L. Desertorem. §. Is qui ad hostes. ff. de re millitari. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Transfugæ. ff. de pœnis. Transfugæ ad hostes, aut secretorum nostrorum renunciatores, aut viui exurantur, aut furca suspendantur. Qua pœna ergo dignus erit, qui à Duce Christo, cui fidem dedit, & obedientiam promisit, fit transfuga ad crudelissimum omnium hostem Dæmonem? His accedit, quod secundum rigorem iuris militaris, miles si arma amisit, vel alienauit, capitis damnari potest. in d. L. Desertorem. §. Miles. Miles ergo Christi, qui abijcit, contem-

nit, &

nit, & conculcat armaturam Christi, & scutum fidei, in quo posset, si vellet, secundum apostolicam doctrinam, extinguere tela nequissimi aduersarij, quam merebitur pœnam?

Quartò: Secundum legem non solum diuinam, sed etiam ciuilem, blasphemus mortem meretur, vt est textus clarus in Authent. vt non luxurientur contra naturam, quam authent. Ioan. ab Anania cap. 2. de maledic. vehementer laudat, & magnifacit: & ita affirmant & concludunt Doct. vt attestantur Damhaud. in pract. crim. c. 61. nu. 26. & Iul. Clar. li. 5. sent. §. Blasphemia nu. 3. Quæ tamen pœna hodiernis temporibus non seruatur, ob defectum religionis & iustitiæ, vt dicit Lucas de penna, in L. omnes. C. de delator. lib. 10. Seruanda autem esset huiusmodi pœna, si esset magna & enormis blasphemia, quæ ex deliberato, & doloso proposito procederet, vt Zasius lib. 1. consil. 19. annotat, & sic Boerius in decis. 301. aliquando practicatum in nobilibus & doctis curijs tradit. Cogitet ergo Christianus qua pœna digni sint malefici, qui non solùm verbis, sed etiam facto maximas blasphemias in Deum, B. Virginem & Sanctos iaciunt vt placeant Dæmoniorum principi, cui magis probatur, qui maiora scelera perpetrat. Committitur enim blasphemia facto, vt docet Ludouic. de monte alto, in tract. de Reprobatione Sententiæ Pilati, num. 6. pro qua do-

ctrina

ctrina faciunt quæ dicunt Franciscus Squilla-
censis de fide Cathol. cap. 15. & 16. & Ioan. Im-
molen. in Clem. 1. de vsur.

Quintò: Peccatum contra naturam, siue
Sodomia, secundum ius ciuile etiam morte
punitur, tam in agente, quàm patiéte. L. Cùm
vir nubit in fœminam. C. ad L. Iuliā de adult.
& in d. Authentica, vt non luxurientur contra
naturam. 15. q. 1. can. Mulier. & 23. q. 5. can. Reos.
§. Qui coierit. Et quamuis textus in d. L. Cùm
vir nubit innuat pœnam gladij: consuetudi-
ne tamen receptum est, vt peccantes contra na-
turam, igne concrementur, vt docent Angel.
in d. L. Damhauder in pract. crimin. cap. 96.
num. 12. Iulius Clarus lib. 5. in §. Sodomia, & a-
lij alibi. Quam consuetudinem sequitur Con-
stitutio Criminalis Imperatoris Caroli V. in
artic. 116. Quis igitur dubitat pœna mortis af-
ficiendum eum, qui hoc enormissimum pec-
catum non dubitat exercere cum spirituali
creatura, quod omnia peccata carnis malitia
& enormitate superat? Et confirmo. Si Iudęus
Christianam carnaliter cognoscat, maximè
accedente aliqua circunstantia augente mali-
tiam, morte plectitur, secundum aliquorum
Doctorum sententiam, quam etiam ample-
ctuntur Constitutiones nouæ Mediolanen-
sium, sub Rubrica de pœnis, cap. Iudæus, re-
ferente Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. quæst.
casu 290. idq; ob disparitatem cultus & infi-
deli-

delitatem. Quãto maiorem meretur pœnam, qui cum Dæmone coit, vbi non ſolùm naturarum diuerſitas, ſed etiam in nullo communicatio? De pœna Iudæi coëuntis cum Chriſtiana, tractant ad longum Paulus Grilland. de pœnis omnifariam coitus. q.12. Boërius in deciſ.316. Menoch. doctè loco cit. Anthonius Gabrielius Roman. lib.7. communium concluſionum, concluſ. 21. Marſil. in conſ.101. incipiente, Illumina queſo. Alexand. in conſ.99. vol.6. incip. Viſa inquiſitione formata contra Abraam. Oldradus de ponte, in conſil.333. incipien. Qualiter puniatur Iudæus cognoſcens. Philip. Corneus lib.1. conſ.114. incip. Licet primo aſpectu. Canoniſtæ in cap. In nonnullis, cum Gloſſ. de Iudæis.

Sextò: Secundum leges humanas, qui crimen læſę maieſtatis humanę committit, extremo ſupplicio afficitur. L. Quiſquis. C. ad Legem Iuliam Maieſt. & hæc communiſſima eſt ſententia. Ergo multò magis, qui reus eſt læſæ maieſtatis diuinæ. Quia grauius eſt diuinam, quàm humanam lędere maieſtatem, cap. Vergentis. de hæret. & in Authentic. Gazaros. C. eodem tit. Sed noſtri malefici ſunt rei læſæ maieſtatis diuinę. L. Etſi excepta. infra eod. tit. id quod ratio euidens demonſtrat: declinant enim à partibus proprij ſui domini & Regis, ad hoſtem regni, & cum eo pactum ineunt, contra proprium & ſummum ſuum principem,

pem,

pem,quod eſt de natura criminis læſæ maieſta-
tis.Sed non ſunt rei læſæ maieſtatis, quatenus
damna in exterioribus inferunt, quia ſic in
longè minora crimina incidunt, ergo quate-
nus pacta ineunt cum Dæmonibus, aduerſus
Deum & regnum eius. Niſi quis ita impudens
ſit, qui iudicet maius eſſe peccatum, homi-
nem occidere, aut duos equos interficere,
quam Deum abnegare, communioni Sancto-
tum abrenunciare, & pacta cum Dæmonibus
inire. Sed omnes qui in congregatione appa-
rent, & cum reliquis conuenticula frequen-
tant, iam ſunt rei læſæ maieſtatis diuinæ: Aliàs
non intereſſent tam fœdæ ſocietati.

Septimò. Secundum ll.haſce ciuiles, diui-
natores, aruſpices, & ſimiles morte mulctan-
tur, vt patet in L. Nullus. L. Nemo. L. Multi.
L. Etſi excepta. ſed hi nulla damna inferunt
in exterioribus. Ergo maiori ſupplicio affici-
endi malefici per excellentiam, qui Deum
ſuum derelinquunt & caſtra diaboli ſequun-
tur: quæ leges, diuinæ legi concordant, vt ex
ſuperiotibus conſtat. Huc facit illud edictum
Athalarici Regis Gothorum, cuius memine-
runt Caſsiodor. lib. 9. Olaus Magnus lib. 3. cap.
19. de Gentium ſeptentrionalium varijs con-
ditionib. & Petrus Gregor. lib. 34. Syntag. iu-
ris vniuerſi c. 14. Maleficos, inquit, vel eos, qui
ab eorum nefarijs actibus aliquid crediderint
expetendum, legum ſeueritas inſequatur: quia
impium

impium est, vos illis esse remissos, quos cœlestis pietas non patitur impunitos. Qualis enim fatuitas est creatorem vitæ relinquere, & sequi potiùs mortis auctorem.

Octauò: Probat dictam conclusionem Lex fin. in C. Theodosiano de malefic. & mathe. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrare conetur. Detectum enim & conuictum competenti animaduersione mactari perenni auctoritate censemus. Quid aliud nostri malefici agunt, quam quod nocturnis temporibus ad opera diabolica proficiscuntur, ad celebrandum magicos apparatus, ad sacrificandum Dæmonibus, ad cultum eorum perficiendum?

Postremò: Efficaciter hanc conclusioné probat constitutio quædam Electoris Saxoniæ, in 2. parte 4. quam allegat Ioan. Georgius Godelmannus lib. 3. de magis & veneficis, cap. 11. num. 19. Constitutionis autem verba è germanico idiomate in linguam latinam ad verbum translata sic habent. Si quis oblitus Christianæ fidei, cum Dæmone fœdus inierit, operatur, aut rem habuerit: talis persona etiamsi veneficio siue maleficio nemini nocumentum intulerit, igne è vita ad mortem tolletur, & punietur. Qui vero absq; dæmonis huiusmodi pacto aut fœdere, alicui veneficio siue maleficio damnum intulerit, siue id paruum siue

Magnum

magnum fuerit, magus aut maleficus, siue vir
aut mulier fuerit, pœnam gladij sustinebit.
Hæc certè Constitutio iuri diuino & ciuili
congrua est, quantum ad primum eius mem-
brum, quod ad propositum dictæ Conclu-
sionis allegamus. Pacta cum Dæmone habere,
& rem, cùm spectent ad atrocissima crimina,
vt suprà ostensum est, maximam merentur
pœnam.

Prædictæ Conclusioni videtur obstare Constitutio Criminalis Caroli V. in artic. 109. Si quis maleficio
siue veneficio hominibus damnum aut no-
cumentum intulerit, morte ignis plectatur. Si
verò nulli damnum intulerit, pœnas patiatur
pro delicti qualitate & quantitate, super qua
re Iudex consilium requiret, prout infrà scrip-
tum est: Ex hac Constitutione sequi videtur,
quod si maleficus Deum abnegauerit, idolo-
latriam & apostasiam commiserit, conuentus
diabolicos frequentauerit, cum Dęmone rem
veneream exercuerit, sacramenta contempse-
rit, eisque abusus ad horrenda scelera fuerit, si
hominem, equum, aut vaccam non maleficio
necauerit, non sit morte afficiendus. Quisquis
ratione vtitur, si quem in scientia gradum as-
secutus est, scire debet, non solùm leges, sed
etiam Constitutiones ita interpretandas, vt
omnis contrarietas vitetur, & absurdus intel-
lectus locum non habeat. L. Nam absurdum.
ff. de bonis libertor. L. in ambigua. ff. de legib.

L. Scire

L.Scire oportet.§.aliud. ff. de excuſ.tut.Alexand. in conſil.83.incip. Viſa facti narratione.2. vol. Ludouic. Roman. in conſil:485.incip.In caſu propoſitæ conſultationis. Bart.in L.omnes populi, in q.6. principali, in verſic. Iuxta præmiſſa quæro. ff. de iuſtit. & iure. Marſil. in conſil.16.num.45 incip.Inclina cor meum. & in conſ.85.num.8.incip.poſt redditum conſilium: & in pract.criminali.§.vltima.num.36. pro quibus facit L.Scire leges.ff.de legib.Et illud Hieronymi in epiſt.ad Galat.ca.1.& poſitum in 1.q.1.can.Marcion & Baſilides,relatum à Petro Ancharano in conſ.283.incip.In auxilium veritatis,in penult.colum. Veritas non conſiſtit in verbis ſcripturarum,ſed in eorum ſententia,non in ſuperficie, ſed in medulla,nō in folijs,ſed in radice rationis. Nunc reſpondetur dictæ conſtitutioni. Secundum legem diuinam & humanam,vt in præſuppoſitis huius quæſtionis annotauimus, pœna eſt commenſuranda peccatis.Quare valdè abſurdum eſt,& à ratione alienum, quod qui homicidiū commiſerit, equum aut vaccam interfecerit, ſit comburendus & morte afficiendus ; Et is qui profeſſionem Chriſtianæ fidei in Baptiſmo ſuſceperit, eamq; abnegauerit, cùm Dæmone pactum inierit,idololatriam commiſerit,cum Dęmone venerem expleuerit,& ſimilia horrenda crimina perpetrauerit, veniat abſoluendus à morte: hoc enim eſſet maioris

facere equos & vaccas, quàm Deum & profeſ-
ſionem noſtræ fidei, grauius conſtituere, e-
quos & vaccas interficere, quàm diuinam ma-
ieſtatem grauiſſimè lædere, vt omnium ſen-
tentia in hoc crimine contingit. Adhæc,
quod vnquam crimen grauius in ſacris lite-
ris idololatria & magia punitum eſt, aut etiam
Sodomia? vt paſſim omnibus clarum eſt ex
veteris teſtamenti libris. Velle ergo homici-
dam aut interfectorem vaccarum & equorum
occidere, & perfidum fidei Chriſtianæ abiu-
ratorem, idololatram, diuinæ maieſtatis re-
um, & peſſimum Sodomitam conſeruare, eſt
iniquam ſtateram adferre, ſine ratione contra
legem Dei & hominum ſtatuere, & abſurdiſ-
ſimum inuehere in leges & conſtitutiones.
Nam & Imperator infrà in Conſtitutione ſua
artic. 116. peccatum contra naturam pœna ig-
nis plectendum decernit: ſed propius ad con-
ſtitutionem. Nomen maleficij aut ſortilegij
generale nomen eſt, conueniens omni ſuper-
ſtitioni, & operationi, quæ diabolicam ſapit
cooperationem, vt conſtat ex Paulo Gril-
lando de Sortilegijs, Damhauder. in practi-
ca Criminali, cap. 6. num. 79. & Doctoribus
canonum in tit. de Sortilegijs. Cùm autem
multæ ſint ſuperſtitionis ſpecies, non omnes
eandem habent malitiam, aut parem gradum
in offenſa. Principales autem ſpecies ſortile-
giorum ſunt tres. Diuinatoria, Amatoria &

Vene-

Venefica, quæ etiam ſpecies non ſunt pares in gradu malitiæ. Loquitur ergo Imperator in ſua Conſtitutione illa non ſecundum totam latitudinem maleficij, ſed ſecundum quod veneno vtuntur ad nocendum hominibus & iumentis: iuxta L. 1. huius tit. Grauius eſt veneno quàm gladio occidere, & eam ſententiam appræhendit, quam in d.L. diximus communiorem, & in praxi receptiorem, iuxta mentem Iulij Clari lib. 5. ſenten. in §. Homicidium, & Didac. Couar. in Clem. Si furioſus, de homicid. quod præbens aut propinans venenum non ſubſecuto effectu, ſcilicet morte, nō puniatur pœna ordinaria, ſed extraordinaria, formato arbitrio ſecundum circunſtantias rerum occurrentium. Et quoniam liquida res eſt, ſubſecuto effectu pœnam decernit: Quando autem effectus non ſubſequitur, pendet ex arbitrio prudentis Iudicis aut diſcreti, qui ſi ſibi non ſit ſufficiens, requiret cōſilium, prout in Conſtitutionib. decernitur. Et ſic non loquitur Imperator de maleficis per excellentiā ſed tantum prout nocent veneno hominibus & iumentis. His addere poſſumus, quod cùm non omnia ſortilegia ſint eiuſdem malitiæ, etiam non ſemper pari pœna puniuntur, ſed arbitrium & conſilium habet locum, vt Plato in 11. de legib. Menoch. de arbit. Iud. qq. caſu 388. & Petr. Greg. in 3. par. Syntag. iur. vniuerſi, lib. 34. cap. tradunt: ſic d. Conſtitutio non facit

mentionem maleficorum per excellentiam, sed tantum quãtum ad effectum nocendi, mediante veneno. Atq; vt penitius hæc materia intelligatur, annoto breuius, quod latius extendit Alphonſ. Caſtrenſ. lib. 2 de iuſta hæreticorum punitione, cap. 12. ex doctrina Galeni, in opuſculo inſcripto, Quod animi mores corporis temperaturam ſequuntur. Tres ſunt cauſſæ, quare facinoroſi è medio tollantur. Prima, ne ſcelerati & peſſimi viuentes, alijs cõtumeliam, & damnum inferant Reipu. & eius membris. Sic Præſes ſiue Iudex ex officio tenetur prouidere ſuæ prouinciæ, vt purgetur à malefactoribus. Aliàs ſi ex ſua negligentia & conniuentia Reſpub. aut eius membra damna patiantur, fit reus culpæ & reſtitutionis damnorum. c. 1. de offic. iud. delegat. & DD. ibid. L. Congruit. ff. de offic. præſid. Hæc cauſſa facit, quod fures, ſicarij, homicidæ, & alij eiuſdem notæ facinoroſi è medio tollantur. Secũda cauſſa; vt alij ſimilis pœnæ timore, deterreantur à ſimilibus criminibus perpetrandis, iuxta illud Poëticum: Oderunt peccare mali formidine pœnę. Prima cauſſa ciuium inter ſe pacificum conuictum, & totius Reipub. conſeruationem per hoc, vt nemo alterum lædat, concernit. Secunda proſpicit bonis ciuium moribus, vt nemo atrocia crimina cõmittat. Intereſt enim Reipubl. vt bonos ciues habeat. Multi enim natura, aut praua conſuetudine

ſunt

ſunt procliues ad ſcelera, qui pœna mortis deterrentur: & alij pœnas flagitioſorum perſpicientes, etiam exemplo fiunt cautiores, iuxta illud Salomonis: Peſtilenti flagellato, ſtultus ſapientior erit: & iterum: ſtulto pereunte ſapiens aſtutior fit. Ex hac radice multæ ſunt leges, imponentes pœnam mortis, propter crimina, quę nulli nocent, niſi ipſi peccanti: vt de diuinis, magis, eos conſulentibus, blaſphemis, idololatris, Sodomitis, Baptiſmum reiterantibus, & ſimilis farinæ ſceleſtis hominibus. Tertia cauſſa, propter quam ſcelerati de medio tolluntur, eſt bonum ipſius hominis mali, ne de die in diem in peius prolabatur, & maiora inferni ſupplicia pati cogatur: omnes tres cauſſæ vt plurimùm militant in maleficis & ſagis. Quare Damháu de. in pract. crim. cap. 61. num. 136. rectè definit, cùm ait. Quanta mala hoc pernicioſiſſimum genus hominum nuſquam non regionum faciat, cuiuis hominum eſt notiſſimum. Amplius enim hi pernitioſiſſimi homines mẽdacijs, ſuperſtitionibus pleniſſimi ſua malignitate obſunt, quàm boni quiuis, aut precibus, aut pietate proſunt. Plus incommodi Reipub. Chriſtianę illi inferunt, quàm hi commodi conferunt, niſi Deus obſtiterit. Ideoq; non ſunt vſpiam tolerandi, ſed vbiuis locorum potius tollendi funditus, omnium creatore ſic præcipiente, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Hæc ille.

Prouer. 10.

Tertia Conclusio. *Iustè malefici pœna ignis interficiuntur.*

PRIMÒ, quatenus Deo abrenunciant, & ad diaboli societatem declinant. Apostatæ enim perfidiæ pœna hæresis puniuntur. Hostiensis & Panormitanus in cap. 1. de Apostat. pœna autem hæresis est meritò ignis. ex Ioan. 15. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum & in ignem mittent, & ardet. Ad hunc finem allegatur à Panormitano, Ioanne Andrea, & Hostiensi in cap. Ad abolendam, de hæreticis. Sunt etiam malefici præuaricatores, qui quasi spinæ euellentur vniuersi, quæ non tolluntur manibus, igneq; succensæ comburentur vsque ad nihilum. 2. Reg. 22. Secundò, quia committunt peccatum contra naturam, cui secundum legem diuinam, & iustam iudiciorum receptam consuetudinem, debetur pœna ignis. Tertiò, lex ciuilis in L. Nullus aruspex, in hoc tit. pœnam ignis etiam ponit, quam nunc passim praxis criminalis obseruat. Imò tempore B. Gregorij hæc pœna pro Magis Romæ fuit in vsu. Nam lib. 1. Dialogor. cap. 4. attestatur, quod eo tempore, quo primum malefici in vrbe Romana depræhensi sunt, Basilius quidam in magicis operibus primus, exardescente zelo Christiani populi, Romæ igne crematus sit. Et quamuis ad men-

tem

em II. malefici viui essent comburẽdi, tamen quando ad cor redeunt & conuertuntur, strãgulati prius in multis locis comburuntur, ne lenta & atrox mors desperationem inducat: & id obseruandum, nisi speciales circunstantiæ aliud suadeant, vt alibi traditum est.

Aliquæ sunt ponendæ obiectiones contra prædictas Conclusiones, & soluendæ, quibus aliqui aduocati maleficorum vtuntur.

Prima obiectio. Malefici non sunt occidendi propter abnegationem fidei, aliàs omnes Christiani forent occidendi: quia fidem abnegant, quoties præcepta Christi non seruant. 2. ad Timoth. 3. Erunt homines seipsos amantes, &c. voluptatum amatores magis quàm DEI, habẽtes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et confirmatur exemplo B. Petri, qui, vt Euangelistæ attestãtur, ter Dominum abiurauit & negauit, & tamen non fuit capitis damnatus. Et quotus quisq; est nostrũ, qui id ipsum non facit, id est, Deum non abneget, & Dęmonio non adhęreat? siquidem omnis qui facit peccatum, seruus est peccati: & qui committit peccatum, ex diabolo est, quoniã ab initio peccat. Hoc argumentum magni facit & exaggerat sæpius VVierus.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioan. 15.

Ioan. 8.

1. Ioan. 3.

Respondetur ad hanc obiectionem, quod maxima est differentia inter Christianos mortaliter peccãtes alijs peccatis, & inter maleficos

Deum abnegantes. Sicut enim non omnis mortaliter peccans eſt hæreticus, vt docet Franciſcus Squillacenſis, de fide Cathol. cap. 22: Ita non omnis peccans abnegat Chriſtum eo modo, quo malefici. Ad cuius rei declarationem notandū eſt ex S. Thoma 2.2. q. 12. art. 1. & alijs Theologis alibi, quod apoſtaſia importat retroceſsionem quandam à Deo, quæ quidem diuerſimodè fit, ſecundum diuerſos modos, quibus homo Deo coniungitur. Homo autem Deo coniungitur tum per fidem, tum per debitam & ſubiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius: tum per aliqua ſpecialia ad ſupererogationem pertinentia, ſicut per religionem, clericatum, aut ſacrum ordinem. Nunc ad argumentum. Impropriè eſt apoſtaſia, quando aliquis retrocedit à Deo per inobedientiam & tranſgreſsionem mandatorum Dei, & non ſubdit ſuam voluntatem diuinis præceptis, vt contingit in omni peccato mortali. At propria & peſsima eſt apoſtaſia, omnino à Deo recedere, per expreſſam abnegationem Chriſtiani nominis, & renunciationem profeſsionis in Baptiſmo ſuſceptæ, quod eſt ſtatum Chriſtianæ religionis derelinquere, & ſeruitutem Dæmonis aſſumere: quod nullus hominum facit præter maleficos: & hæc poteſt dici apoſtaſia perfidiæ. Dicitur ergo largo modo infidelis & fidem negare, qui non ambulat ſecundum legem mandatorum Dei, quatenus non

operatur conformiter ad præscriptum fidei. Simile exemplum habere possumus in odio Dei. Omnis enim mortaliter peccans, aliquo modo Deum odio prosequitur. Nam scriptum est: qui malè agit, odit lucem: non tamen omnis peccator peccat peccato odij Dei specialiter sumpti, contra charitatem Dei, vt apud Theologos in confesso est. Ad quod penitius intelligendum, obseruandum est cum Scoto in 2.d. 37. & Gabriele ibidem d.35.q.vnica, art. 4.dub. 1. quod auersio à fine vltimo, scilicet Deo, duplici modo intelligi potest: Formaliter, & Virtualiter. Formaliter, quando in auertendo habet vltimum finem pro obiecto positiuè vel priuatiuè. Positiuè, vt scilicet voluntas nolit illum finem actu positiuo: & hoc est propriè odio prosequi Deum, & formaliter proprio peccato se auertere à Deo, nec aliud hoc peccatum habet obiectum à Deo. Virtualiter auertitur à Deo, quando auertitur ab aliquo necessario ad consequendum vltimum finem: Sicut infirmus dicitur se auertere à sanitate, quando auertit se à poculo amaro, sine quo non potest haberi sanitas. Auersio formalis constituit distinctam peccati rationem, nec formaliter includitur in quolibet peccato mortali, sed efficit speciale peccatum, scilicet odium Dei. Virtualis autem auersio communis est omni peccato mortali. Quia in omni mortali voluntas inordinatè se habet, respectu

Duobus modis quis se potest à Deo auertere.

alicuius necessarij ad vltimum finem, ratione diuini præcepti. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata Dei. Conformi ratione in nostra materia dicere possumus, non omnis peccans formaliter Deum abnegat, vel explicitè, vt aliqui dicunt, quemadmodum malefici & sagæ, qui expresse Deo, professioni in Baptismo suscepto, & communioni Sanctorum abrenunciant, & declinant ad inimicum, eique suam operam addicunt. Quod nec etiam hæreticus facit, qui quamuis proprio sensu ductus aliquem fidei articulum ex errore neget, quem putat nō esse articulum fidei, nec ex pertinacia vult suum iudicium Ecclesiæ submittere, tamen non abnegat, nec quidem abnegare Deum cogitat modo prædicto. Quod obijcitur negatio S. Petri: nihil facit ad propositum. Quæ enim est similitudo illius negationis, & abrenunciationis maleficorum & sagarum? Petrus metu mortis Christum quidem ore negauit, non tamē corde recessit, nec in partes Iudæorum declinauit, nec consilium aut pactum inijt contra Dominum suum. At malefici à Dæmone tentati in tam crudele facinus perfidiæ consentiunt, vt abiurent suam professionem, Dæmonem sequātur, venerentur, ac cum eo conspirēt contra regnum Dei. S. Petrus statim ad cor redijt, peccatum defleuit, & reuersus est ad Dominum: Sed sagę & malefici etsi à Dæmone se deceptos recognos-

oſcant, perditum tamen ſtatum ſequuntur, et indies in peius relabuntur, nec reſipiſcunt. Attendum enim eſt id, quod omnibus notiſſimum, humanum eſſe cadere, quod & Petro accidit, ſed diabolicum eſſe perſeuerare: quod ferè omnibus maleficis conuenit. Sanè miſericorditer ſubueniẽdum eſſet tam miſerè à calidiſſimo hoſte deceptis, & mitiùs cum eis agendum, ſi excuſſo iugo ſeruitutis, ad Deũ per pœnitentiam, & veram peccatorum cõfeſſionem redirent, & non in tã miſerabili ſtatu perſiſterent cum periculo animæ & corporis. At ex maximo numero pauciſſimi excutiunt duram illam ſeruitutem, ante finem vitæ, ſi non ad manus iuſtitiæ deueniant. Tunc cùm iam quaſi de vita deſperant, ob peccata commiſſa, metu mortis & inſtructione ſana concutiũtur, miſerum ſtatum recognoſcunt, in quo ſi diſcederent impœnitẽtes, (quod communiter fieri ſolet, quãdo morte naturali præueniuntur) ſine dubio igne perpetuo cremarẽtur, quẽ pœnitentes Deoq; recõciliati, tẽporali & quidem breuiſſima ignis pœna redimũt, ſi iuſtitia publica puniãtur. Ex qua cauſſa profectò crudeles nõ ſolùm in Remp. ſed etiam in corpus & animam maleficorum hominũ ſunt illi, qui ipſos non conuerſos per pœnitentiã oportunã, & liberã & firmã, liberare contendunt, aut conſultatione fugæ, aut patrocinio, aut potenti defenſione, vt ſic in ſtatu diabolico moriantur:

Quaſi

Quasi misericordia sit parcere corpori, ob aliquem humanum respectum, contra ordinem charitatis, qui requirit vt magis anima proximi diligatur, quàm etiam corpus proprium. S. August. lib. 1. de doctrina Christiana cap. 27. & S. Thomas 2. 2. q. 26. arti. 5. & deinde in æternum anima & corpus ardeant, quod Dæmon maximè in hoc opere desiderat, vt habeat eos socios in pœna, quos imitatores & participes sceleris fouit in hac vita. Considerandum illud: Momentaneum est quod delectat, sed æternum quod cruciat: quod nos ad nostrum propositum transponere possumus. Momentanea in hac vita pœna pro magnis sceleribus est, quæ cruciat: sed æternum gaudium in cœlesti patria, quod delectat. Perpendendum etiam aliud August. ad Vincẽtium Donatistam, insertum 23. q. 4. can. Nimium. Non omnis, qui parcit, amicus est, nec omnis qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quàm blanda oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quàm cum lenitate decipere. Atque hîc paucis recolendum est & respondendum, quod quidam aduocati horum clientulorum obijciunt contra quosdam Magistratus, magos & maleficos pro officio suo & potestate tradita persequentes, quod audito nomine malefici, aut sagæ, clament: Ad ignem; non secus atq; olim Tyranni contra Christianos & Martyres clamitabant: Ad Leones. Talem

lem clamorem necdum audiui: si tamen iudices aliqui non ex temeritate, aut sanguinolentia, sed Zelo iustitiæ & amore diuinæ maiestatis pronuncient dicta verba de maleficis & sagis, non video quam Tyrannidem ostendant. Nisi velimus damnare Hieronymum in regula Monachorum, part. 3. tract. 9. cap. 7. dicentem. Non est crudelitas pro Deo crimina punire, sed pietas: aut multò magis clamantem & verba repetentem Dominum apud Ieremiam redarguere. Gladius ad Chaldæos, gladius ad diuinos, gladius ad fortes illius, &c. Si gladius ad Chaldæos & diuinos, nunquid ignis ad magos, & maleficos ob excellentiam, quorum crimina grauissima diuinam maiestatem lædunt, & Dei Optimi Maximi indignationem prouocant, vt iustè nobis irascatur. Crescente enim malitia crescit & pœna, quæ commensuratur culpæ. Si ergo Chaldæi & diuini, secundum Dei sententiam, gladio puniuntur, sicut etiam tales capitaliter leges ciuiles in hoc tit. C. statuerunt puniendos: nescio quid iniustitiæ committatur, si malefici & magi sic dicti, ob criminum magnitudinem, pœna ignis afficiantur.

Ierem. 50.

Secunda Obiectio. Malefici & sagæ non sunt etiam puniendi ob pactum initum cum Dæmone, cùm hoc pactum imaginarium sit, & nemo dicat huiusmodi esse, nisi delusæ mulieres, cùm etiam impossibile sit tale pactum.

Hoc

Hoc argumentum látius deduximus & confutauimus in 1. parte superioris tractatus de confess. malef. prælud. 6. à pag. 23. & 35. quare lectorem eò remittimus.

Tertia Obiectio. Non sunt etiam malefici comburendi, ob peccatum venereum contra naturam cum Dæmone commissum. Quia hoc etiam imaginarium, & impossibile est. Hoc argumentum etiam ad longum formauimus, & dissoluimus in d. tract. part. 1. conclus. 5. à pag. 191. Ideo lector illum locum videat.

Quarta Obiectio. Non etiam sunt igne absumendi, propter incantationes frugum, inductionem grandinum & tempestatum: quia huiusmodi etiam efficere non possunt, cùm excedat eorum potentiam. Etsi pro responsione huius argumenti multa dicta sint in L. 4. q. 4. tamen hîc breuius respondendum est. Ad memoriam reducendum est, quod alibi tractatum est in superioribus, Dæmonem, DEO permittente, concurere ad huiusmodi maleficia cum maleficis & sagis, & nisi ipsi concurrerent, Dæmonemque in auxilium ex pacto vocarent, effectus non sequeretur. Quare rectè Glossa interlinearis in Exod. 22. in illa verba: Maleficos non patieris viuere, interpretatur: Cooperatores & adiutores Diaboli. Et licet homo physicè & naturaliter tales effectus proximè attingere nequeat, cùm eius potestatem excedant: concurrit tamen

tan-

tanquam caussa partialis moralis, voluntate & consensu, accedéte etiam aliqua non rarò actione exteriori physica, & conatu præuio. Quæ omnia sufficiunt, vt culpa imputetur, & pœna infligatur. quia quando voluntas & consensus præbent efficacem caussam effectui malo consecuto, facientem & consentientem par pœna constringit, secundum Sacram Scripturam, & vtrumque ius. Rom. 1.86. d. can. facientis.2.q.1.can. Notum. cap.1. de offic. & potest. iudic. delegati. Agentes & consentientes pari pœna Scripturæ testimonio puniuntur. & L. Si quenquam. C. de. Episcop. & cler. & L. Quisquis. C. ad Legem Iul. Maiest. Quod maximè verum est, quando auxilium dans & cooperans, se ad maleficium committendum coadunauerit, vt multis allegationibus comprobat Marsil. in practica §. Constante. num. 46. & in cons. 34. num. 7. & consil. 67. num. 44. & alibi. Maleficus autem semper coadunatur Dæmoni in talibus operationibus, in ordine ad effectum. Confirmo latiùs communi Canonistarum & Legistarum doctrina, quod quando auxilium dans est caussa proxima maleficij, eadem pœna, qua principalis, punitur: & hanc esse communem, attestantur ex alijs Didac. Couarr. in Clement. Si furiosus, de homicid. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. Criminalis, q. 90. & Damhauder. in pract. Criminali cap. 133. Quod maximè obtinet secundum Iulium

Clarum & Marſilium in conſ.25.num 8.quando delictum committitur præuio tractatu, vel deliberatione, & accedente conſenſu eius, qui cooperatur: quæ noſtris magis conueniũt. Nam ſemper quando volunt concurrere ad inferendum aliquod maleficium, & calamitatem, prçuio conſilio, tractatu, & deliberatione in nocturno conuentu, aut ſecretè communicant, & medijs à Diabolo præpoſitis ſe accingunt. Sic iam proximè in quatuor temporibus Pentecoſtes, nocte diuidente dies Iouis & Veneris, hoc Anno Domini 1591. tractatum habuerunt de perditione fructuum & frumentorum, cuius effectum Deus orandus eſt, vt auertat. Ex quorum congregatione, Deo omnia ſuauiter diſponente, & Iudicum corda mouente, quamuis nec duo menſes à tempore tam ſceleratæ congregationis tranſierint, iam aliqui & aliquæ interceptæ ſunt, & flammis abſumptæ, quæ tractatum aperuerunt, imò etiam admonuerunt, vt diuinam precibus interpellarent homines maieſtatem, vt eorum conatus impediret, & poteſtatem dirigeret ad proſecutionem iuſtitiæ. His addo, quod non ſolùm conſenſu & præuio tractatu maleficus concurrit ad maleficia incantationis & perditionis frumentorum, per aëris perturbationem, ſed procedit ad actum proximiorem, quem poteſt exercere, & putat efficacem ad executionem maleficij. Quando effectus ex defi-

definitione tractatus, aut proposito malæ voluntatis expediendus est, signum & symbolum externum ex pacto admouet, quo excitus Dæmon prosilit, & concurrit ad productionem effectus suæ potentiæ congruentis. Sic quando excitanda pluuia, Saga scopas erigit, aut aquam in nomine Dæmonis post tergum in aërem proijcit: vel si velit grandines fieri, fortè ex præscripto Dæmonis, silicem percutit aliquo instrumento ligneo aut ferreo, quemadmodum quidam fecit superiori Anno 1591. circa festum S. Iacobi, non procul hinc, quando grandinis lapidatione in certis quibusdam locis, & non alijs, ad vnum miliare circa, & prope ciuitatem hanc, maximum damnum vineis inuectum est, & auena in agris grandinibus triturata in multis locis. Talibus signis principalis operans prouocatur, quando maleficus, quem potest proximum conatum ad effectum exercere, adhibet. Si ergo qui dat signum furanti ad furti perpetrationem, furti fit reus. ff. ad L. Iul. peculatus. L. Sacrilegij. §. Si quis ex metallis, & qui dolosè ac malignè dando signum, & occasionem ad homicidium concurrit, vt homicida punitur. L. Item si obstetrix, ibi: Quemadmodum. ff. ad L. Aquil. L. cuiusq;. ff. ad L. Iuliam Maiest. L. Nihil interest. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Damhauder. in pract. crim. cap. 72. Quomodo non punitur incantationis signum dans diabolo, ad nocendum homini-

bus, & rebus ad eorum conseruationem necessarijs?

Quinta obiectio. *Nunc quidam crassorum ingeniorum, vt intelligo, sic argumentantur. Deus permittit maleficia fieri & maleficos viuere, ergo non sunt puniendi & è vita tollendi.*

TEMPORE, S. August. quidam hoc argumento contendere volebant diuinationes non esse malas, nec Deo displicere, vt est videre apud S. August. in lib. de diuinatione cap. 1. Respondetur breuiter ad argumentum si quid probaret: concluderet homicidia, adulteria, blasphemias, crimina læsæ maiestatis tam diuinæ, quam humanæ, & omnia scelera non esse punienda. Quia Deus ea fieri permittit, & non semper punit in hac vita, vt videmus. Non ergo sequitur, Deus ea fieri permittit, & non punit: ergo scelerati homines non sunt è vita tollendi. Sed bene hinc inferimus ea esse mala, quia Deus prohibuit fieri, magistratuiq; mandauit, vt scelera puniant, & ipse etiam quædam flagitia seuerissimè puniuit, vt passim patet in veteri testamento, & sic Iudicibus etiam imperauit, vt maleficos non sinant viuere. Magistratus enim non sine caussa gladium portat, est enim Dei minister, vindex in iram ei, qui malum agit, vt Paulus ait. & S. Petrus in epist. inquit. Subiecti estote omni hu-

Exod. 22. Rom. 13, 1. Petr. 2.

mana

manę creaturę, propter Deum, siue Regi, quasi pręcellenti: siue Ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Sic igitur licet Deus scelera per se nunc non puniat, dedit tamen magistratui puniendi non solũ potestatem, sed etiam mandatum, vt puniant. Quę caussa est, vt magistratui imputetur ad culpã, si gladio non vtantur pro officio iniuncto, & sinant sceleratos cum scandalo multorum & reipub. detrimento viuere. Ad hoc propositum faciũt ea, quæ Orig. hom. 20. super lib. Numer. adducit, occasione illorum verborum Num. 25. vbi cùm populus Israël fornicatus esset cũ filiabus Moab, Dominus iratus ad Moysen dixit. Tolle cũctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, vt auferatur furor meus ab Israël. Orig. hîc ait. Populus peccat, & principes ostentantur contra solem. Iidem ad examinandum producuntur, vt arguantur à luce. Vides quæ sit conditio principum populi, non solum pro suis proprijs arguuntur delictis, sed & pro populi peccatis coguntur reddere rationem, ne ipsorum sit culpa, quod populus deliquit, ne fortè non docuerint, ne fortè non monuerint, neq; soliciti fuerint arguere eos, qui initium culpæ dederint, vti ne contagio dispergeretur in plures. Hæc enim omnia fa- e principibus imminẽt & Doctorib. Si enim illis hæc nõ agentibus, nec solicitudinem ge-

 renti-

rentibus circa plebẽ, peccauerit populus, ip
oſtentantur, & ipſi ad iudicium producuntu
Arguit enim eos Moyſes, id eſt, lex Dei, velt
negligentes & deſides, & in ipſos conuerteti
iracundia DEI, & ceſſabit à populo. Ha
Origenes.

Dubium hic reſoluendum eſt, quod aliquando in hac materia occurrit, ob frequentiam ſceleris.

Quid dicendum ſit de pueris, qui incidu in crimen maleficorum?

IN his locis pueri vtriuſq; ſexus, hiſce ann reperti ſunt, hoc deteſtabili crimine infeć
Certum eſt ex communi Doćtorum ſe tentia, quod impubes etſi ſit doli capax, no punitur capitali pœna, aut membri mutil tione, niſi ſit proximus pubertati: de qua m teria tractant Iulius Clarus lib. 5. §. fin. prać Criminal. q. 60. Marſil. in prać. §. Quoniam num. 96. & alij alibi. Impuberes autem cenſe tur ſecundum DD. in c. 1. & 2. de delictis pu rorum: fœminæ vſq; ad 12. annum, maſculi v que ad 14. annum, quantum ad peccatum c nis. Sic etiam minor ętate excuſatur à pœna o dinaria Sodomię. Socinus Iunior lib. 3. conſ
Menoc

Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. caſ. 329. ſemper autem illa regula iuris habenda eſt ante oculos, quòd fere in omnibus pœnalibus iudicijs ætati & imprudentiæ ſuccurrendum eſt, L. fere. ff. de regul. iuris. Si autem infans minimè ſit doli capax, in totum excuſatur à pœna. L. Infans. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs. Clem. 1. de homicid. Si autem quis ſit doli capax, & proximus pubertati, tenetur non ordinaria, ſed mitiori pœna. L. Auxilium. §. In delictis. ff. de minoribus. Quando autem puer ſit doli capax, iudicis arbitrium requiritur. Quia quidam citius, quidam tardiùs fiunt doli capaces, & ita nonnunquam etiam contingit, quod malitia ætatem ſuppleat. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Panorm. Ioan. ab Anania in cap. 1. de delict. puerorum, & alij alibi ex Dialogis S. Gregorij referunt, Diabolum è manibus Patris eripuiſſe puerum quendam quinq; annorum, iurantē & blaſphemantem Deum: quod Deus non permiſiſſet, ſi ille infans non fuiſſet doli capax. Ex circunſtantijs ergo iudicandum eſt, an puer ſit doli capax, & quando malitia ætatem ſuppleat. Huc facit id, quod narrat Aelianus lib. 5. variæ hiſtor. cap. 16. de puero ob ſacrilegium damnato, his verbis. Puer cum auream laminam, quæ ex Dianæ corona deciderat, ſuſtuliſſet, in iudicium adductus eſt. Iudices igitur crepundia, talos & auream laminam propoſuerunt puero: qui cum iterum ad au-

rum inclinaret, plexus est tanquam sacrilegus, nec ætati veniam dederunt, sed flagitium & scelus vindicauerunt. Quantum ad casum præsentem, in materia magiæ & maleficorum, si puer 8. 9. 10. 11. annorum aut plurium deprehendatur, diligenter incumbendum inprimis, vt ad meliorem frugem & viam salutis reducatur: quia in tam parua ætate, astutia Diaboli & malorum hominum, etiam nonnunquam propriorum parentum malitia, pueri in hoc peccatum seducuntur, seducti ob ignorantiam teneræ ætatis nesciunt quid remedij adhiberi possit, imo etiam ex instructione Diabolica tenent in secreto, & nemini mortalium extra consortium more omnium maleficorum reuelant. Contingit tamen quandoq; v puto ex singulari diuina dispositione, quod ex simplicitate vel alia caussa, pueri, qui secretum tenere non possunt, prodant congregationes & tractatus maleficorum nocturnos, v experientia compertum est in nostris partibus. Deinde, etsi pueri ante decimum quartum annum sint doli capaces, & culpam incurrant in multis delictis, præsertim quando sunt proximi pubertati, id est, ingressi decimum quartum annum, & consequenter possint puniri etiam in corpore: non puto tamen esse hoc etiam ex Iudicis arbitrio faciendum acerbiùs in hoc crimine, sed forte virgis castigandũ, iuxta illud Dyni relatũ ab Alberico in L. 1. §. Impubes, i

verb

verbo. Ferula. ff. ad Syllan. Castiga iuuenem ferula, furca senem, peccantem iuuenem corrige, pende senem. Huc facit quod communiter, minores 14. annis non debent torqueri, nisi ferula, aut virgis terreri, non tam ad condemnandum, quam ad inquirendum. Post decimum quartum annum completum iudicis arbitrium potest habere locum, an in tam graui crimine in minorem ætatem sit mortis supplicium statuendum, ex circunstantijs occurrentibus in casu, vt, si talis diu fuerit in tali crimine, an perpetrauerit plurima alia crimina, quæ solent hoc crimen comitari: vt sunt Sodomia, rerum sacrarum abusus, & similia, an magno dolo & astutia præditus, an spes constantis conuersionis & emendationis: his & similibus considerandum, ne si fortè corpori parcatur, & ætati, anima cum corpore intereat. Pro hoc dicto facit L. Excipiuntur, ff. ad Syllan. vbi puer non multum à puberis ætate distans, qui ad pedes Domini cubuerat, cum occideretur, nec posteà cædem eius prodiderat, capitalem patitur sententiam. Vbi Bald. inquit, ex pluribus concurrentibus, augetur delictum, & ex multis delictis resultat plena probatio, etiam ad condemnationẽ capitalem, contra impuberẽ. Et putat ibidem Bartolus eandem esse rationem, vbicũq; dolus impuberis euidentissimè arguitur: Quod eius dictum nimis esse seuerũ existimo cũ Angelo,

in L. Impuberem. ff. de furtis. Et exempla allata ex B. Gregorio & Aeliano oſtendunt, in enormibus non parci ætati, quando malitia ætatem ſupplet. Comprobat idem Conſtitutio criminalis Caroli V. in art. 164. vbi declarat, quid cum furibus minoris ętatis faciendum ſit, & ſtatuit, quod ſi nec tales fuerint 14. annorum, non afficiantur morte: Si autem propemodum 14. annum compleuerint, & furtum graue ſit ex circunſtantijs, ita vt malitia videatur ſupplere ætatem: Iudicum officium erit conſilium inquirere, quomodo tales fures ſint puniendi vel in bonis, vel in corpore, vel mortis ſupplicio. Vbi patet, quod conſideratis circunſtantijs Iudex poteſt moderare pœnam, etiam vſq; ad vltimum ſupplicium incluſiuè. Hinc argumentum formo. Sic hoc locum habet in minoribus criminibus, iuxta iura prędicta, quando magis obtinebit in atrociſsimis & enormibus, in quorum genere ſummum ſibi vendicat locum crimen maleficorum & ſagarum, ob magnitudinem ſcelerum. Et ſi puer nec dum pubes iuxta d. L. Excipiuntur, in capitalem pœnam condemnatur, quod dolo præſumpto cædem ſui Domini non reuelauerat: quid patietur puer caſtra Diaboli ſequens, tractatus & nefanda ſcelera contra Rempub. & propriam Patriam cognoſcens, nec ea reuelans? Quamuis enim Iudex in leuioribus & minoribus criminibus pronior ad abſoluendum liberan-

ran-

randumq́; esse debeat, in grauioribus atrocioribusq́; tamen contrarium sentiendum, maximè quando tendunt in diuinę humanæq́; maiestatis offensam, & communis boni detrimentum, iuxta ea quæ Marsilius in pract. §. Occurrunt, numero vlt. in fine libri, Damhaud. in practica cap. 150. num. 6. & alij alibi annotant: quod multis iuribus probari possit. Quia maior est fauor diuinæ humanæq́; maiestatis & Reipub. quam priuatarum personarum. In hoc crimine quando quis reus inuenitur, non facilè est banniendus, aut relegandus extra fines Prouinciæ, aut Dominij: quia cum crimen etiam dependeat à cooperatione Dæmonis, facilè nocte redeunt ad suos, vt conuentui adsint, quando agitur contra salutem Patriæ, vt iudices nostri non rarò percipiunt ex confessione reorum de alijs, qui extra prouinciam fugerunt, moti conscientia patrati sceleris, & timore pœnæ, & in exemplo allato in prima parte tractatus patet de Anna Rouer, quæ Colonię habitauit, & tamen nocte ad conuentum redijt in Hetzenroderheidt. Aliud etiam ad hoc dicendum mouet, etsi, quando banniuntur aut relegantur, putentur conuersi ad mentem, tamen in tanto timore est quasi coacta conuersio: Et ita quando sunt in banno & exilio, in pusillanimitate & desolatione ambulant, & Dæmon diligens in officio magnis & terribilibus tentationibus eos aggreditur, vt quasi

desperent. Qua ratione superi ori anno quædam saga in proximo loco, fuit bañita ex caussa mouenti: cùm paululum abfuisset, voluntariè se iterum obtulit magistratui, & maluit pati pœnam mortis (quam etiam æquo animo pertulit) quam diutiùs intolerabili vexationi immanissimi inimici subesse extra prouinciá & patriam. Vt tamen hoc addam, non auderem vnquam consulere iudici in conscientia, vt in hoc enormissimo crimine arbitrium extenderet ad vltimum supplicium, ante decimum sextum annum completum, nisi maximæ circunstantiæ accederent, quamuis de rigore legis aliud fieri posset: Ante talem ætatem minor esset custodiendus in tolerabili custodia, & instruendus: quo tempore elapso, si non sit ex circunstantijs adiunctis spes firmę constantisq; conuersionis, adhuc est locus iustitiæ, in quam sententiam, in genere loquẽdo, consului superiori tempore.

QVAESTIO II.

An corpus malefici mortui in carcere sit sepulturæ tradendum, vel comburendum, aut aliqua pœna afficiendum?

Vidi quandoq; dubitatum, & etiam memini in quodam casu erratum in hac re. Qua de caussa breuiter quid sentiendum, hoc in loco resoluere statui.

Ante

Ante resolutionem præmittenda hæc prima distinctio, quod sic moriens in carcere: aut moritur naturali morte ante confessionem criminis: aut post eius confessionem. Secunda distinctio. Aut ipsemet reus infert sibi mortẽ conscientia perpetrati sceleris motus: Aut aliqua debilitate illata ratione torturæ, aut accidentaria incidit in morbum, & moritur in vinculis. Nunc pro resolutione, sit

Prima Conclusio. *Si maleficus aut reus alterius criminis capitalis morte naturali in carcere moriatur ante criminis confeßionem, aut legitimam probationem, neutiquam in corpus sæuiendum, sed sepulturæ ecclesiasticæ tradendum est.*

IN hac Conclusione non puto doctum dubitare posse. Cùm enim crimina morte extinguantur. L. Defuncto. ff. de public. iudic. Gloss. Bartol. Bald. & communiter DD. ibidem. A fortiori hoc verum est in casu nostræ Conclusionis, vbi nec confessione, nec probatione de delicto constat. Præterea talis Christianus est, nec de crimine conuictus, ob quod Ecclesiastica sepultura priuari debeat. Quare more aliorum Christianorum, hoc corpus sepelire conuenit.

Secun-

Secunda Conclusio *Si Iudex aliquem ob indicia & suspicionem maleficij in carcere detentum, morbo aliquo aut infirmitate correptum, & mortuum ante criminis confeßionem, aut probationem, habuerit, & postea in corpus pœnam statuerit, aut illud deferri in locum publicæ executionis, ad sepeliendum in loco ignominioso, aut ad afficiendum aliqua ignominia curauerit: hæredes aut consanguinei possunt contra talem iudicem actionem iniuriarum instituere, & cogere ad reparationem iniuriæ, & restitutionem famæ.*

HAEC Conclusio satis probatur ex L.1.§. Quotiens.ff. de iniurijs.& ex eis, quæ Alber. Angel.& alij ibidem dicunt. Ratio est clara pro Conclusione. Sic enim mortuus nullo modo est condemnatus de crimine, imò nec in hoc casu possit condemnari, cùm nec confessus sit crimen, nec probationibus cōuictus. Ergo Iudex qui corpus tali infamia afficit, iniustè facit, & iniuriam infert cadaueri defuncti, quam vindicare spectat ad hæredes defuncti.arg.d.§.Quotiens. Præterea talis nullo iure fuit prohibitus sepeliri in loco sacro. Ergo sepultura non debet priuari. Hinc superioribus annis iustissimè quidam senatus amplissimus, ad instantiam hæredum & amicorum cōdemnauit

nauit quendam officiatum, qui ob ſuſpicionem & indicia maleficij & magiæ carceribus detentam fœminam, & infirmitate mortuam curauerat apud patibulum ſepeliri, ad exhumandum cadauer, idque non per carnificem, aut homines infames, ſed per probos, & ad ſepeliendum in loco ſacro. Hanc Concluſionem etiam intelligo habere locum, quoties & confeſſio nulla interceſſiſſet, vtpote ſine indicijs præcedentibus, aut reuocata fuiſſet, & reus in ea non perſeueraſſet. Tunc enim perinde eſſet, ac ſi non confeſſus fuiſſet, vt alibi in ſuperioribus explicatum eſt.

Tertia Concluſio. *Confeſſus crimen, aut de eodem conuictus, ſi pœnitens fuit, aut ſigna contritionis dedit, ſi moriatur infirmitate in carcere, regulariter iure corpus non priuatur ſepultura Eccleſiaſtica.*

PROBATVR Concluſio, arg. eorum quæ habentur in cap. Placuit. 23. q. 5. ex Concilio Bracharen. primo, & cap. Ex parte, de ſepult. Nec etiam vllibi in iure cauetur, quod ſic mortuus non ſepeliatur in loco ſacro. Nihilominus apud multos conſuetudine receptum eſt, quod tales non ſepeliantur in loco ſacro, ſed educãtur à carnificibus aut ad locum ſupplicij, aut alium locum prophanum, maximè quan-

quando crimina ſunt grauiſſima & enormia, quæ confeſſa ſunt, & perpetrârunt.

Quarta Concluſio. *Qui ex intentione ſibi mortem violentam inferunt in carceribus, quando ob crimen inquiſiti aut accuſati fuerunt, eccleſiaſtica iure priuantur ſepultura.*

PROBATVR ex text. in d. cap. Placuit. Gloſſ. & DD. ibidem. & vult Gloſſ. tales habere debere caninam ſepulturam. In hac re non eſt dubium. Tales enim moriuntur in ſtatu peccati mortalis, & permanent in perpetua damnatione. Vnde meritò ſunt eorum corpora reijcienda è ſocietate aliorum.

Quinta Concluſio. *De iure non eſt licitum ſæuire in corpus defuncti in carcere, vtpote cadauer ſuſpendendo, aut igne conſumendo.*

HANC tenent Bald. Iaſo & alij in L. 2. C. Qui teſtamen. facere poſſunt. Angel. & Imol. in L. Defuncto. ff. de publ. iudic. & communiter DD. in L. Imperium. ff. de iuriſdict. omnium iudic. Anton. Gomez. variar. reſolut. tom. 3. cap. 1. num. 79. Menoch. de arbitrar. Iud. qq. lib. 2. caſ. 285. & hæc eſt communis ſententia, vt poſt alios plures Iulius Clarus lib. 5. ſen-

sentent.§.fin. pract.crim.q.51.num.15.iudicat. Ratio communiter à DD.assignatur, quia crimen & pœna per mortem extinguitur ex d.L. defuncto. quæ communis Conclusio est, vt post Cagnol.in L.pupillam qui.§.in hæredes. ff. de regul. iuris refert Clarus in d. q.51. num. 12. Vnde quidam ex Doctoribus reprehẽdunt practicam contrariã, & dicunt, assessores posse conueniri actione iniuriarum, qui corpora defunctorum faciunt suspendi, aut cremari: cùm inferant iniuriam defuncto, & per consequens eius hæredibus.

Sexta Conclusio. *Quamuis de iure fieri id non poßit, tamen in multis locis praxis contrarium seruat, quod in enormißimis criminibus, & grauibus maleficijs pro varietate circunstantiarum aliquando cadauera suspendantur, aut afficiantur pœna, qua reus, si morte præuentus non fuisset, punitus extitisset.*

HANC tenent Bald. Decius, & Iaso in d.L. 2. C. Qui testam. fac. poss. Marsil. in L. quæstionis modum. ff. de quæst. Imol. in d.L. Defuncto, Gomez. Menoch. & alijs pluribus enumeratis Iul. Clar. locis cit. Sic Gomez. ait se vidisse practicari in ciuitate Salmãticensi, vbi quidam forensis voluit & tentauit habere accessum ad puerum, & cum eo committere pec-

catum

catum contra naturam, & ex indicijs captus fuit, & in carcere se suspendit, & statim publicè ductus est per ciuitatem, & vias publicas, & tandem concrematus fuit. Alia exempla refert etiam Clarus. Propter facti memoriam, & aliorum terrorem consideratis circunstantijs rerum & personarum conuenit aliquando huiusmodi statuere exempla in eos, qui se ipsos conscientia sceleris commissi interficiunt, vt euitent pœnam ignominiosam in publico loco inferendam; quiq; ita miseri sunt atq; cęci, quod pluris faciant honorem, quem iam sceleris ratione amiserunt, quàm animæ & corporis salutem perpetuam, quam de facto amittunt, dum corpus & animam simul interficiunt.

Cohibentur ergo non rarò aliqui, ne sibi mortem consciscant, dum aliorum exemplo animaduertũt, etiam post mortem propriam decerni pœnam, & maximam etiam ignominiam inferri corpori mortuo, ad dedecus proprium & amicorum. Ad hoc argumentum illustrandum, facit illud, quod de Milesiorum virginibus memoriæ prodiderunt, Plutarch. de claris mulieribus, lib. 10. & Gellius noct. Attic. lib. 15. cap. 10. Cùm enim Milesiorum virgines sine vlla euidenti caussa voluptate obeundæ mortis captæ essent, sicque plurimæ vitam suspendio proderent, nec statim finis huic malo imponeretur, vt remedium adhi-

berer

berent, Milesij statuto decreuerunt, vt virgines, quæ corporibus suspensis interirent, omnes nudæ, cum eodem quo essent suffocatæ atq; præcinctæ laqueo, efferrentur. Deinde huiusmodi decreto publicato, virgines amplius voluntariam non inferebant mortem, solo pudore deterritæ tam ignominiosi funeris. Nec mirum videatur, quod hæc practica non sit iuri conueniens; quandoquidem propter enormitatem criminis, & in terrorem aliorum licet quandoq; iura & leges transgredi, vt multis tradunt Bald. in Authen. Sed nouo iure. C. de seruis fugit. & auctores in addit. ibidem, & latius alijs Andr. Barbatius in cap. 1. de constit. à num. 155. Marsil. in L. Vnius. §. Cogniturum. ff. de quæst. & in singulari 601. vbi ait: Enormia talis esse naturæ & importantiæ, quod alterent dispositionem statutorum & iuris communis. Nec illud prætereũdum est, quod Athenienses, cùm necem sibi quisquam manu propria consciuisset, defuncto cadaueri manum tanquam facinorosam abscindebant, illamque abscissam corpore, inhumatam relinquebant, reliquum verò cadauer humo tegebant, & sepeliebant, vt meminit AEschines in oratione aduersus Ctesiphontem, & post eum Alexander ab Alexand. Genial. dier. lib. 5. cap. vlt. prope finem. Andreas Tiraquell. ibid. in annotat. & in lib. de nobilitate, cap. 31. & Menoch. in d. lib. 2. casu 284. num. 5. Detestanda

est etiam quorundam amicorum & sangui-
iunctorum crudelitas, & audacia, qui curan
sibi vinculo sanguinis obligatos, ob crimin
capitalia morte digna in carceribus detento
veneno ad bibendum, aut comedendum d
to, necari, ne ignominiosè publicam pœna
subeant. De quibus Bald. & Ias. in L. 1. C. q
testam. facere possunt. Marsil. in singulari 15
Menoch. in d. cas. 285. à num. 5.

LEX VI.

*Multi magicis artibus vsi elemen-
turbare, vitam insontium labefactare n
dubitant, & manibus accinctis audēt ve-
tilare, vt quisque suos conficiat malis artib
inimicos. Hos, quoniam natura peregri
sunt, feralis pestis absumat.*

HAEC Lex est etiam Imperatoris Co-
stantini ad populum: Vnde eruitu
opera maleficorum, quæ nostri confite-
tur se commisisse, non esse noua, sed etia
antiquitus magos fuisse & maleficos in ma
no numero, qui similia fecerunt, & cum D
monibus contra hominum salutem consp
rauerunt. Et aduertendum ex hac etiam l
ge, maleficos magicis artibus, & non nat
ralibus nocere: atque (vt hoc etiam ann

ten

cem ; quoniam aliqui maleficos melioris conditionis videntur facere, quàm magos) quod omni tempore, vt suprà clarè docui, vulgus magos maleficos appellauit, & certè fraternizant. Qui enim ait magum interficiendum, haud negare potest maleficum ob excellentiam, maiori pœna afficiendum esse. Conueniunt autem magus propriè dictus, & maleficus: quod vterque operatur ex pacto cum Dæmone inito, tametsi magus occultius & obscurius id faciat, vt rectissimè Thomas Erastus in Dialogis de Lamijs docet. Differunt autem: quia magus mirabilia operatur ad delectationem, iocum & ludum, aut ostentationem: Maleficus sua opera in perniciem & detrimentum aliorum dirigit. Magus putat se Dæmonem cogere, & in hoc se potentiorem illo putat, & quod sic coactus concurrat ad actionem. Maleficus Dæmonem tanquam patronum agnoscit, ei reuerentiam exhibet, & in auxilium tacitè vel expresè inuocat, quando operationem perficere cupit. Magus ex libris, vel aliorum instructione suam artem discit: Maleficus ab ipso Dæmone seducitur, licet etiam aliquando aliqui persuasione aliorum inducantur. Magus non expreſsè Deo & communioni Sanctorum abrenunciat, nisi in summo malitiæ sit gradu ; Maleficus autem communiter hoc facit. Ex quibus clarum

est, magum strictè sumptum in malitia sup[e]rari à malefico. *Elementa turbare*. Quomodo ma[-]gi siue malefici Elementa perturbent, latè d[e-]claratum est in L. præcedenti, q. 4. *Vitam insont[i-]um labefactant*, inducendo infirmitatem, a[ut] mortem. *Manibus accinctis audent ventilare, vt qui[s-]que suos malis artibus conficiat inimicos*. Quidam rectiùs videntur legere quam antiqua Co[d.] lectio habet, videlicet, manibus accitis, id es[t] Dijs infernalibus inuocatis (ad mentem Glo[s-]sæ) qui ex pacto cooperantur, vt quisq; su[os] inimicos secretò & occultè inficere & interfi[-]cere valeat. Huic doctrinæ conuenit Theolo[-]gorum vnanimis sententia, quod in maleficij[s] & quibusdam alijs superstitionibus semper fia[t] inuocatio Dæmonum tacita vel expressa. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 4. & sæpius in ead. q. Car[-]din. Caiet. in d. art. 4. Alphonsus Castrensis lib. 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 13. Syluest. in verb. Maleficium. & in verb. Superstitio. Tur-recr. 26. q. 2. can. illud. Nauar. in manuali Con-fessar. c. 11. num. 28. & alibi. Et articulus Parisi-ensis primus de superstitionib. Quod per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias, quęrere familiaritates & amicitias & auxilia Dæ-monum, non sit idololatria. Error. Astipulan-tur Iurisperiti, Glossa, Angelus, Salycetus, Alber. in præsenti L. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficijs, in cap. de Sortileg. & ma-them. Ioan. de Anania in Rubr. de Sortileg.

Gril-

Grilland. q. 2.& 3. de Sortileg. Damhauder. in practica crim. cap. 61. à num. 132. vbi pulchra ad huius L. explicationem pertinentia adfert. Neque etiam putandum est, inquit, tam prodigiosos effectus maleficarum ab huiusmodi rebus, quibus vtuntur ad maleficiandum, oriri sed ab instituente hæc signa Diabolo, qui cùm sit superbissimus, Deo cupit in omnibus quàm similimus esse. Quemadmodum enim omnipotens Deus quędam in Ecclesia sua Sacramenta instituit, quæ dignè vtentibus (ipso aspirante) salutarem designāt & producunt effectum: Ita & Diabolus, qui nihil impensiùs appetit, quàm in pretio haberi, & Deo æqualis videri, signa quædam tanquam sacramenta instituit, quibus inuocatus ab his, quibus confœderatus est pactis, operator malignus assistit; & quoties Deus permiserit, quod rogatur, malum perficit. Et post pauca: Mulieres autem maleficæ quæ iam voluntate deprauata, & consensu in consortium Dæmonum per pacta transierunt, notas quasdam & signa symbolica ab ipsis recipiunt, quibus exciti Dæmones mox prosiliunt. Quocirca in his perniciosis operationibus Dæmonum, nihil efficacius stulta maleficarum crudelitate, quę pactis augetur & votis. Nam quanto vel Dæmonibus, vel eorum signis firmiorem adhibuerint fidem, tanto velociorem assequuntur, cooperantibus ipsis, effęctum. Hæc ille ex Ioanne Tritemio in tra-

ctat. de reprobis & maleficis mulieribus, ad quæstiones propositas à Maximilia. Cæsare. Si quis dicat. An semper inuocati accurrere cogantur; Respondetur quod non. Aliquando enim vltro non coacti adueniunt, & suum auxilium præstant, vt suos clientulos in sua perfidia contineant, & sic magi putant, quod inuocationibus & coniurationibus eos cogāt, sed decipiuntur. Illa enim verba non sunt tam efficacia, vt Dæmonem cogant, sed tantum ex pacto concurrit. Aliquando ad inuocationem Magi siue malefici non fert auxilium, nec cooperatur: quia Deus non permittit. Aliquando autem Magus verbis & coniurationibus cogit dæmonem in hunc modum, quando habet scilicet pactum cum superiori dæmone, cui inferior morem gerere tenetur: tunc tamen verba & coniurationes respectu superioris non habent vim coactionis, sed tantum rationem signorum & inuocationis. *Hos quoniam naturæ sunt peregrini. feralis pestis absumat.* Merito vocantur malefici naturæ peregrini: quoniam vitæ humanæ insidiantur, & non solum alienæ, sed etiam quasi propriæ, dum proprios nonnunquam infantes, qui sunt portio suo substantiæ, occidunt, Dæmonibus consecrant, aliquando corda eorū comedunt: aliquando autē igne in pulueres, quibus ad nefandos actus abutuntur, redigunt. His accedit, quod destruunt ea, quæ ad conseruationem humanæ vitæ necessaria

ria sunt. Quare meritò ea pœna, quæ hic decernitur, sunt digni, vt scilicet bestijs tradātur ad dilacerandum. Damnatio ad bestias pœna etiā erat in lege diuina. 4. Reg. 2. Pueri illudētes Heliseo & dicentes; ascende calue, ascende calue, à duobus vrsis lacerati sunt, qui ex eis 42. lacerauerunt ex diuina iussione. Deut. 32. Dentes bestiarum immittam. Ezech. 5. Cōgregabo super vos, & cōteram baculum panis, & immittam in vos famem, & bestias pessimas.] Sic Daniel. 6. & 14. Darius rex Medorū & Persarum in adorantes Deos alienos statuit bestiarum & leonum obiectionem. Quæ pœna olim familiaris fuit Gentilibus, contra Christianos martyres, vt constat maximè ex Hieronym. de Scriptoribus Ecclesiasticis vbi vitam S. Ignatij describit, qui ait. De Syria vsque ad Romam pugno ad bestias, in mari, in terra, nocte dieque ligatus cum decem Leopardis, hoc est, militibus, qui me custodiunt: quibus & cùm benefeceris, peiores fiunt. Iniquitas autem eorum mea doctrina est: sed non idcirco iustificatus sum. Vtinam fruar bestijs, quæ mihi sunt præparatæ: quas & oro mihi veloces esse ad interitum, & ad supplicia, & allici ad comedendum me: ne sicut & aliorum martyrum, non audeant corpus attingere. In alijs quoque LL. imponitur damnatio ad bestias, vt in L. pœna, ad L. Pompeiam, de parricid. & L. Ad bestias. ff. de pœnis, & alibi. Sed hæc pœna nunc ampliùs

non est in vsu, vt docet ex Angel. & Marsil. Iulius Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract. Crimin. q. 67. num. 4. & in eius locum successit decapitatio naturalis.

QVAESTIO. I.

An propter multitudinem maleficorum, hoc tempore seueritati legum detrahendum sit, & crimen debeat manere inultum, vt quidam maleficorum aduocati volunt?

VIDETVR, quod sic: quia detrahendum est seueritati, vbi multorum strages iacet. Glossa in cap. Latores. de cleric. excomm. & in L. Aut facta. de pœnis. §. fin. ff. facit ad idem, can. Vt constitueretur. 50. dist. can. Commessationes. 44. dist. Hinc celebre illud dictum Gloss. in d. cap. Latores. Ob populum multum, crimen pertransit inultum.

In contrarium est L. præsens, quæ multos maleficos siue magos fuisse eo tempore attestatur, & tamen statuit eos seuerissimè puniendos laceratione bestiarum. S. Thomas. 2. 2. q. 108. art. 1. ad 5. quem citat & sequitur Alberic. de Rosato in dictionario iuris, in verb. Correctio. vers. Qualiter attendendum, respondet, quòd quando tota multitudo peccat, de ea vindicta sumenda est, vel quantum ad totam

ram multitudinem, ſicut AEgyptij ſubmerſi ſunt in mari rubro, proſequentes filios Iſraël, vt habetur Exod. 14. & ſicut ob ſodomiam Sodoma & Gomorrha vniuerſaliter perierunt: vel quantum ad magnam multitudinis partem, ſicut patet Exod. 32. in pœna eorum, qui vitulum adorauerunt. Quandoq; verò ſi ſperetur multorum correctio, debet ſeueritas vindictæ exerceri in aliquos paucos principaliores, quibus punitis cæteri terreantur. Sicut Dominus Num. 25. mandauit ſuſpendi principes populi, pro peccato multitudinis. Si autem non tota multitudo peccauit, ſed pro parte: tunc ſi poſſunt mali ſecerni à bonis, debet in eos vindicta exerceri, ſi tamen hoc fieri poſſit ſine ſcandalo aliorum. Alioquin parcendũ eſt multitudini, & detrahendum ſeueritati. Quando autem peccatum multitudinis eſt tale, quod magis noceret multitudini vel ſpiritualiter, vel temporaliter, quàm ſcandalum, quod exinde oriretur, vindicandum eſt: hæc ex S. Thoma.

Ad hanc materiam multa adferunt Bartolus in L. Aut facta. §. Nonnunquam. ff. de pœnis. Nicolaus Boërius in tract. de ſeditioſis, in ſeptimo & vltimo præſuppoſito. Ioan. de Anania, & Felin. in cap. Dilectus. 2. de Simonia. Alphonſ. à Caſtro lib. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 14. prope finem.

Reſpondetur nunc ad propoſitum. In hoc

enormissimo crimine nihil detrahendum est seueritati, propter multitudinem eorum, qui immersi sunt. Probatur in primis: propter Sodomiam in Sodoma & Gomorrha nocentes cum innocentibus interfecit, & ciuitates igne succendit Dominus. Et in cap. d. Exod. 32. eò quòd populus vitulum conflatilem adorauerat, & coram eo lusit, & choros duxit, occisa sunt triginta tria millia hominum, nec pepercit Dominus in tam enormibus criminibus multitudini. Similia exempla non desunt alibi in veteri testamento. In tam enormibus, vt ait Ioann. de Anania in d. cap. Dilectus: cessant omnes rationes. Ad idem facit expressus textus in d. L. Aut facta. §. d. Nonnunquam, ait, euenit, vt aliquorum maleficorum supplicia exacerbantur, quoties nimis multis personis grassantibus exemplo opus sit. Hinc, quando sunt delicta grassantia, & ad malum tendentia, iuxta Glossam ibidem, propter multitudinem peccantium pœna exacerbatur. Sic Glossa, Bartolus in eadem L. Ioan. de Anania loco citato, Nicolaus Boërius. Felinus vbi suprà: & Archidiac. in can. Denique d. 4. quando delictum est commissum aut committitur à multis, & est dubium ne committatur propter multas personas aptas ad hoc, & in futurum pendet, non parcitur multitudini. Quod multò magis est verum, quando crimen est maximum, sicut crimen

male

maleficorum,&tendit in corruptionem ſpiritualem &temporalem multitudinis,& multo maius eſt nocumentum inſtans,quàm ſit ſcandalum quod nullum oritur ex vindicta. Quia vt Gloſſ. & Anthon. à Butr. in d. cap. latores, tradunt, quando non timetur ſcandalum, ſed præſumitur quod populus æquanimiter tolerabit rigorem,propter multitudinem non eſt tollendus rigor : quod profectò obtinet in peſſimo crimine maleficorum. Populus enim cum animaduertat grauitatem huius criminis,& damna,quæ in Rempubl. redundant ex eo, & quomodo malum latius indies ſerpat, niſi proſpiciatur,egerrimè fert, ſi magiſtratus executionem iuſtitiæ protrahat, & multum etiam ædificatur ex tanti criminis punitione, velletq; Rempubl. optimè repurgatam à tam exitiali peſte, imò multa ſcandala oriuntur in populo,quando negligentius agitur in extirpatione,vt experientia diſcimus. Tum enim populus murmurat cõtra magiſtratum, multæ ſiniſtræ ſuſpiciones oriuntur, & plurima peccata murmurando, detrahendo, ſiniſtrè iudicando, & mendacia ſpargendo committuntur. Quorum alienorum peccatorum magiſtratus fit particeps, ſi conniueat,& ſomnolentius procedat : laudem autem conſequitur apud Zelatores iuſtitiæ, ſi ſine acceptione perſonarum, habita iuſtitia & gloria DEI ante oculos, ad puniendum procedat,

& ad

&ad purgandum Rempub.à malefactoribus, iuxta L. Congruit. ff.de offic. præsidis, accingatur. In hoc crimine profectò veritatem habet illud Stratoclis, relatum à Damhauder. in pract.crimin.in c.150.num.6. Ignoſcendo nocentibus, innocentium ſalutem cuſtodiri non poſſe. Item illud vulgare Prouerbium: Qui parcit malis, nocet bonis. Ad ea quę in contrarium allata ſunt, reſpondeo: Seueritati detrahendum eſt propter multitudinem, in leuioribus delictis, quæ in futurum non pendent, & quando plus ſcandali ex punitione oritur, quàm boni ſequitur, vtpote cõtingere poſſet, quando de ſceleratis non poſſet haberi vindicta ſine maxima Reipub. perturbatione. Tunc locum habet: Quæ emendare non poſſumus, tolerare neceſſe eſt: Ne ſi quis velit eradicare zizania, euellat & triticum. Alphonſ. à Caſtro loc.citat. reſpondet, parcendum eſſe multitudini, & mitius cum illa agendum, quando talis multitudo peccatum ſuum agnoſcit, & parata eſt de illo corrigi, & bona de illius correctione habetur ſpes: quod in hoc crimine etiá locum habere poteſt: de membris ſingulis multitudinis iudico in ſuo gradu. Alioquin ſi multitudo ipſa peccans peccatum ſuum non agnoſcit, ſed in eo perſeueret, aut tãquam rem bene geſtam velit defendere: tunc ſeuera punitione eſt coërcenda, vt à ſuo errore diſcedat, ne nimia indulgentia obſtinationis anſam

illi

illi præbeat, præsertim si ipsa multitudo in potentia sua confidens, inde ad peccatum audacior fiat.

QVAESTIO II.

An magi & malefici insontium, maximè infantium vitæ insidientur, vt præsens L. significat?

PRO huius Legis maiori elucidatione pro certo habendum est, quod Dæmones feruntur delectari sanguine humano. 26. q. 5. c. Nec mirum. Sic omni tempore suos cultores solicitauerunt ad effundendum sanguinem, & ad immolandum homines. Psal. 105. Immolauerunt filios suos & filias suas Dæmonijs, & effuderunt sanguinem innocentem filiorum suorum & filiarum, quas sacrificauerũt sculptilibus Canaan. Vbi benè annotat Arnobius. Primò enim dixit. Effuderunt sanguinem innocentem. Et ne putarentur extranei, addidit, filiorum suorum, & filiarum suarum, quorum salus in humana conuersatione dulcissima est, vt illis non parcerent, pro quibus pij parentes etiam interfici non recusant. Et vt colligitur ex 4. Reg. cap. 23. & Hierem. 32. & Leuit. 18. & alibi: Idolo Moloch pueros immolabant, qui & supposito igne comburebantur. Sic etiam Iulianus Imperator postquam Chri-

stum

ſtum abnegauit, & vacauit Dæmonum incan-
tationibus, ita crudeliter magiæ operam dedi-
quod poſt mortem eius corpora & capita ho-
minum iugulatorum multa in ciſtis, in pu-
teis, & locis ſecretioribus Imperatoriæ aul-
Antiochiæ fuerint reperta, quos mactauer-
clam futura inquirens, vt tradunt Niceph. lib.
10. Eccleſiaſt. hiſto. cap. 36. Socrates lib. 6. hiſ.
tripartitæ cap. vlt. Similia ſunt & magis ho-
renda, quæ referuntur contigiſſe in Huketan
ſiue noua Hiſpania, vbi in maxima ciuitat
Temixtitan Dijs ſuis annuatim vltra vi-
ginti milia puerorum puellarumq́; corda ſa-
crificare ſolebant, quæ nunc non Dæmoni-
bus, ſed altiſſimo Deo per doctrinam Euan-
gelij & verum cultum Dei offeruntur. Hæc I-
piſcopus illius ciuitatis, in Epiſtola data An-
no Domini 1531. in menſe Iunio, ad Capitu-
lum generale Fratrum minorum regular
obſeruantiæ, celebratum Tholoſæ Anno Do-
mini 1532. de profectu & animarum lucro ſig-
nificauit. Laurentius Surius in commentari
breui rerum in orbe geſtarum pag. 515. in im-
preſſione de Anno 1574. refert ex Archiuis C-
roli Cæſaris inter reliqua, quod horrendu
dictu eſt, mille plerumq; homines vno die i
ciuitate Mexicana fuiſſe immolatos idoli
quæ nunc per gratiam Dei exturbata ſunt,
Dæmonibus ſilentium indictum. Doctor
mallei maleficarum in 2. p. q. 1. c. 13. narrant,
dioce

diocœsi Basileensi & oppido Dan maleficam obstetricem incineratam, quæ confessa est se vltra quadraginta pueros necasse. Nicol. Iaquer. in flagello hæret. fascinariorum cap. 15. attestatur, in Gallijs repertum fuisse suis temporibus Magum Baronem, qui clam iugulasset circiter viginti pueros, vt de eorum sanguine quẽdam librum conscriberet, in obsequiũ Dæmonum, qui depræhensus fuit, & publicè pœnam tantis sceleribus debitam persoluit. Quomodo olim homines dęmonibus sacrificabantur apud varias nationes & gentes, multis ostendit Euseb. lib. 4. de prępar at. Euangel. c. 7. Nostri malefici & sagæ plurimos infantes interfecerunt, vt passim ex processibus apud Iudices cõstat: imò, quod plurimùm à natura alienum est: corda infantium exscindũt, & comedunt, hac persuasione à diabolo inducti, q͛ tunc, si ad manus iustitiæ deueniant, non possint veritatem fateri, vt apertum est ex processu Annę de Rouer, cuius suprà mentionem fecimus, & aliorum. Imò multum insidiantur puerulis nondum baptizatis. Corpora autem infantium comburunt, & in cineres redigunt, quibus abutũtur in suis maleficijs. Imò, quod multò horribilius est, quandoq; parentes consensum & auxilium præbent, vt propria eorum caro sic tractetur, ipsis præsentibus, vt exemplis docere possem, si expediret: qua caussa rectè quendam Iudicem superiori

anno

anno mouit, vt patrem maleficum, aliàs in primis ſtrangulandum, viuum flammis tradendum iuſſerit, eò quòd præſens & fautor fuiſſet cùm ſua proles à maleficis combureretur. Sæpè enim, vt experientia cognoſcimus, malefici & ſagæ ſunt etiam parricidæ. Quod profectò ſi quis penitius introſpicere velit, prędict. L.6. ſignificat, quādo eos appellat peregrinos naturæ: quum ipſa natura auditis tam horrendis factis, horrorem intra ſe concipiat, & quaſi contremiſcat. Nemo tamen miretur, quod homines aliàs bonæ naturæ & conuerſationis in tam deteſtabilia ſcelera cōſentiant, vt (proh dolor) indies præter opinionem conſpicimus. Sicut enim qui Chriſtum imitatur, Deoque adhæret, diuinæ fit conſors naturæ clementiæq;, ac alia fit creatura: Ita qui Dæmonem ſequitur, & in eius caſtra tranſit, propriam quaſi naturam exuit, & participat quādam proprietatem ferocitatis & truculentiæ Diabolicæ. Quod autem Dæmon maximè inſidietur infantibus necdum baptizatis, id accidit ex inuidia maxima. Inuidet enim illis æternam fœlicitatem, quam ipſe amiſit: & infantes, ſi Baptiſmo abluerentur, conſequerentur. Baptizatis autem ſtruit inſidias propter inſigne odium nominis Chriſti, quod pręcipuè relucet in effectu Baptiſmi, quo mediante Chriſtum induunt, & eius nomen participant, vt dicantur Chriſtiani, nec non innocentiam per Adamum

mum

mûm & Euam primos parentes perditam, infantes baptizati de nouo adhuc retinent, quã molestisſimè fert. Quare eorum vitæ (cum animæ ſaluti adhuc nihil damni, ob infantilem ætatem, inferre poſsit) nocere ſtudet. Optimum autem remedium eſt contra Diabolicas artes in hoc ſtudio nocendi, vt parentes pij ſint, bonam curam puerorum habeant, eos conſeruent, ne perſonæ iuſtis ex cauſsis ſuſpectæ eos propiùs accedant, veſpere & manè ſalutem infantium Domino Deo commendent, ac eos ſigno Crucis muniant. Nam ſæpius ſagarum iudicialibus cõfeſsionibus cognitum eſt, quod infantibus ſigno Crucis munitis nihil nocumenti inferre potuerũt. Quod autem Deus concedat poteſtatem Dæmonibus nocendi pueris innocentibus, id ad prouidentiam Dei, quæ omnia in iuſtiſsimum finẽ dirigit, referendum eſt: quamuis ſæpè contingat, vt doctiſsimi viri tradiderunt, infantes, iuſto Dei iudicio, ſed non omnibus noto, puniri ob peccata parentum.

QVAESTIO III.

Quid de imaginibus, quibus magi ſiue malefici vtuntur, ſentiendum?

INprimis aduertendum ex Doctoribus tam Theologis quam Iuriſperitis, duplices repe-

riri imagines in exercitio apud eos, qui diabolica potestate vtuntur. Quædam enim dicuntur Astronomicæ siue Astrologicæ, quibus plurimum vtuntur ij, qui vacant magiæ diuinatrici, ad inuestigationem rerum occultarum, & futurarum. Aliæ sunt, quibus malefici vtuntur ad inferendum malùm aliquod hominibus, aut bestijs. De postremis loquitur Glossa, Salycetus, Angelus & alij in præsenti L. Multi: vbi loquuntur de imaginibus maleficorum & incantatorum. Deinde iterum obseruandum est: nomine imaginum in hac materia intelliguntur non solum imagines sic dictæ secundum communem vsum, sed multo magis figuræ, characteres, signa aut instrumenta, quibus superstitiosum genus hominum vtitur, ad inuocationem tacitam aut expressam Dæmonum, pro ferendo auxilio. De posterioribus imaginibus Glossa & DD. in hac L. loquuntur, vbi Angelus sic ait. Nota benè contra facientes imagines ceræ, qui pungendo eas, vitas hominum labefactant, & ideo non derideas ista. Earundem etiam mentionem faciunt Paulus Grillandus de sortileg. cap. 5. Oldratus de ponte consil. 210. incip. Regularis habet traditio. Damhaud. in cap. 61. num. 116 & alij alibi. Quibus consentiunt Theologi, Ioan. Gerson in 1. part. in tract. de erroribus circa artem magicam, in litera O. Malleus 1. par. q. 5. Alphons. Castrensis lib.

ſis lib.1. de iuſta hæret. punit.cap. 15. Sylueſt.in verbo. Maleficium. Martinus Arles in tract.de ſuperſtitionibus. Vniuerſitas Pariſienſis in articulis determinatis contra ſuperſtitiones, in art.21.his verbis. Quod imagines de ære, plumbo, vel auro, de cera alba, vel rubea, vel alia materia baptizatæ, exorcizatæ, & conſecratæ, ſeu potiùs execratæ, ſecundũ prædictas artes, & ſub certis diebus, habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide, & philoſophia naturali, & Aſtronomia vera. Cuius articuli ſenſus eſt, quod tales res & imagines ex ſua natura non habent naturalem vim ad effectum, ſed effectus ſequitur ex miniſterio Dæmonum, prout definitum eſt, in art.18. Vſum huiuſmodi imaginum apud maleficos ſic deſcribunt probati doctores. Malefici imagines quaſdam, certis temporibus obſeruatis & determinatis carminibus, & ritibus quibuſdam & ſignis, conficiunt, quas in nomine Beelzebub, principe Dæmoniorum baptizant, adhibitis & expreſsis quibuſdam alijs verbis, quæ ob horrorem non ſunt referenda. His ſic peractis prædictas imagines ad ignem applicant, & ibi petunt infirmitates, aut alia mala, quæ in perſona illa, cuius imaginem confecerunt, euenire optant. Quandoque etiam acubus, aut alijs acutis ferris perforant, aut pungunt illius imaginis caput, aut pectus, aut ventrem, aut fœmora, aut aliam corporis

 partem

partem, in qua cupiunt malum aliquod ori-
in persona, cui nocere intendunt. Quibus s
peractis sæpè contingit, quod persona, cui
nocumentum maleficus desiderat, grauit
torqueatur in illa parte corporis, quam mal
ficus pupugit, aut transfixit. Qui effectus no
ex imagine, aut figura, sed ex operatione late
ti diabolica proficiscitur, Maleficus enim h
bet pactum cum Dæmone, qui operatur cir
corpus maleficiandi, quando imaginem mal
ficus pungit: Adhibet autem applicatq; dęmo
naturalia venena & alia, quę sunt apta ex su
natura inferre dolorẽ & infirmitatẽ. Ipse eni
subtilissimè & inuisibiliter applicat. Et male
cus quando animaduertit morbũ, aut malu
productum in corpore maleficiati, persuad
sibi talem vim inesse imaginibus & figur
cùm tamen Dæmon alijs caussis naturalib
applicatis efficiat infirmitatem. De hac mater
memorabile est exemplum, quod referunt I
an. Bodinus lib. 2. de magorum dæmon. cap
Cosmus Philiarchus Theologus Florent. lib
2. part. de officio Secerdotis, cap. 8. in prim
præcepto, & alij alibi, ex Hectore Boëtio lib
historiæ Scoticæ, qui attestatur in tota Scot
notissimum esse. Duffus rex Scotiæ noctu su
perpetua vigilia decumbens, in sudorem sin
modo soluebatur, corpus lenta conficiebat
tabe, effœto simillimum, hærebat cutis rigid
venas, neruos, & quá forma, & situ ossa esse

hum

humana oſtendens, & tamen medici in ea omnia ſigna ſanitatis inueniebant. Obortus eſt rumor incerto auctore, Regem à quibuſdam mulieribus maleficiatum eſſe, quæ apud Forres oppidum Morauiæ manebant. Rex ſtatim ſub ſpecie ineundæ pacis inter eum & coniuratos Morauos mittit, qui rei veritatem inquirant, miſsi Forres adiere & arcem ingreſsi (quæ adhuc erat in regis fide) Denoualdo arcis præfecto, quare venerint, exponunt: quo audito quidam miles, qui erat in artis præſidio, ſignificauit Denoualdo quandam meretricem (cuius mater erat ſortilega) dum blandiuſculè eã tractaret, locutam ei fuiſſe de regis infirmitate, & morte: erat tunc illa meretrix in arce, quæ tormentis expoſita, veritatem aperuit. Denoualdus in ipſa nocte milites ad ſortilegarum ædes mittit, qui vnam veneficarum, ſimulacrum ad Regis Duffi imaginem ex cera confectum, ligneo veru affixum, ante ignem torrentem, alteram carminibus recitatis liquorem quendam fundentem ſenſim ſupra ſtatuam, inuenerunt: & ductæ cum ſimulacris in arcem, interrogatæ dixerunt, dum ſimulacrum igni adhibitum torreretur, Duffum regem in ſudorem ſolui, carminibus autem recitatis perpetua teneri vigilia, & ad liqueſcentem ceram macie confici, conſumpta cera mortem regis continuò ſecuturam: ita ſe Dæmones docuiſse, & ad facinus exequendum

mercede à Morauorum primoribus condu
tas. Simulacrum effractũ fuit, & in eadem noc
rex absq; sudore quieuit, & postridie redeu
tibus viribus, ita sanitati restitutus est, ac
nulla aduersa valetudine antea fuisset dete
tus. Sagæ viuæ crematæ sunt. Gerson loco c
tato narrat, quod Philippus quondam re
Francorum, cum perciperet de quadam cer
imagine, quam dicebant baptizatam, aut ex
cratam taliter nomine suo, quod ea destruć
rex moretur: Rex fide plenus, videbimu
inquit, si potentior erit Dæmon ad perde
dum me quam Deus ad sanandum, & hæc d
cens ceram proiecit in ignẽ. Petrus Gregori
Tholosanus in Syntagm. iuris vniuersi. lib. 3
cap. 11. narrat ex Gagrino lib. 7. histor. in vi
Philippi Huttini, vxorem cuiusdam Engue
rani quæstoris Gallici, qui expilauerat æra
rium Galliæ, cum de mariti carcere conclu
liberatione desperaret, ad magiã & diuinati
nem se cõuertisse, Pauioto quodã malefico
Clauda muliere ad id facinus opem ferent
bus: atq; cerea quædã simulacra, ad regis Car
li Valesiensis Formã, Dęmoniaca arte cõfeci
se, quæ languentium speciem pręseferrent, a
quorum similitudinẽ, nisi mala sors prodi
fuisset, Rex & ipse Carolus conficiendi mac
sensim erant, & definita ad tempus morte co
sumendi. Quo cognito, suspensus fuit Eng
uerranus: Pauiotus & Clauda vxor Engue

rani flāmis consumpti. Pro d.L. ampliori elucidatione, attendendū est, quod malefici opera diaboli nō solùm mediantibus imaginibus vitæ hominū insidiantur, sed etiā possunt aërem morbidū reddere, vt homines eum attrahentes inficiantur, aut pestē seminare. Sic Philostratus li. 4. de vita Appollonij Tyanæi narrat, Ephesi Dæmoniacum quoddam spectrum pestem disseminasse, idque in forma & specie senis mendici peram gestantis, panniceis frustis refertam, laceram & sordidam vestem gerentis, quē Appollonius ad expiandam ciuitatem, cùm detexisset, iussit lapidibus obrui; quod factum est, & sublatis deinde aceruis lapidum, ait in eius loco inuentum esse canem tanquam molossum magnitudine tanta quanta maximi leonum esse solent, quasi rabidi canis spumam emittentem, & ita liberatam à peste ciuitatem. Familiare est etiam, magis, teneros ad huc infantes fascinare.

LEX VII.

Et si excepta tormentis sunt corpora honoribus præditorum, præter illa videlicet crimina, quæ legibus demonstrantur: Et si homines magi in quacunq; sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt:

tamen quoniam qui in comitatu nostro sun ipsam pulsant propemodum maiestatem: Si quis magus, vel magicis certaminibus as suetus, qui maleficus vulgi consuetudine nuncupatur, aut aruspex, aut ariolus, au certè augur, vel etiam mathematicus, au narrandis somnijs occultās artem aliquan diuinandi, aut certè aliquid simili horum exercens; in comitatu meo vel Cæsaris de prehensus fuerit, præsidio dignitatis exu tus, & cruciatus & tormenta non effugian Si vero conuictus fuerit, & ad propriun facinus detegentibus repugnauerit dene gando, sit eculeo deditus: vngulisq́; sulcan tibus latera, perferat pœnas dignas facino re proprio. Hæc L. etiam est Constan tini.

PRIVILEGIO à tormentis excepti, de cri mine maleficij & magiæ accusati, possun sine præiudicio torqueri, & culpabiles inuen ti puniuntur. De lege communi excusantur tormentis personæ in dignitate constitutæ, v sunt Doctores, Equites aurei velleris, Decu riones, & Capitanei militum, Officiarij Prin cipum, Rectores Ciuitatum, & similes digni tate fulgentes. De quibus legendi Franciscu Brunus de indicijs & tortura 2. part. q. 3. Ga din

dinus in tract. de maleficijs in tit. de quæstionib. Marsil. in practica crimin. in §. Expedita, à nu. 27. Damhaud. in pract. crim. cap. 41. Iul. Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract. crim. q. 64. & alij alibi. Excipiuntur tamen aliqua crimina, in quibus dignitas non excusat à tormentis: crimen læsæ maiestatis. L. Nullus. C. ad legem Iul. Maiest. Eadem est ratio proditionis patriæ, Ciuitatum aut principium & similium. L. Desertorem. §. His qui ad hostes. & L. proditores. ff. de re militari. crimen maleficorum & mathematicorum in præsenti L. Secundum communem Doctorum sententiam. falsi L. Si quis decurio C. de falsis. Priuati carceris. L. 1. C. de priuatis carcerib. & Gloss. hic. Considerandum etiam in hac L. quam seuerè animaduertendum Imperator statuat in maleficos aulicos, vt bene Bodinus lib. 4 de magorum Dæmonom. cap. 5. notauit. Vnus enim, (inquit) in comitatu magus omnibus viris fæminisq; principibus corrumpendis sufficit, qui sequũtur aulam. Pesimi enim sunt tales, qui & principes non rarò in suam sententiam pertrahunt, vt horum fauore & patrocinio conseruentur, imo etiam similes sibi aliquando principes efficiunt. Sic Licinius, Valerianus Cæsar, successor Galli in Imperio, primis temporibus pius in Christianos fuit, sed magorum AEgyptiorum princeps eum præstigias & imposturam docens magicam persuasit ei, vt sanctos viros

domo eijceret, longè à se repelleret, ferro etiã tolleret, si malis artibus obstarent. Sic quoq; Iulianus Imperator pietatem Christianam primum ariolorum consuetudine adductus abiecit, tandem apertè Christum abnegauit, ac Dæmonum incantationibus vacauit, vt ex Nicephoro alijsque constat. Quod rectè deducit Petrus Gregorius in Syntagm. Iuris lib. 34. cap. 21. Ab his malis se liberare voluit Constantinus, dum seuerè præcipit animaduertendum in eos, si qui in suo comitatu repe-riantur etiam nulla obstante dignitate.

Ex hac L. eruitur, quod in honore constituti, antequam tormentis subijciantur, debent exui insignijs dignitatis. Tandem si quis de hoc crimine testibus conuictus fuerit, & nihilominus obstinato animo steterit in negando, etiam præsentibus testibus, qui illius facinus detexerunt, traditur viuus bestijs vorandus in eculeo, id est, sacco, ac dentibus vngulisque lacerandus.

QVAESTIO. I.

Quis modus deueniendi ad torturam, & in eadem procedendi in hoc maleficorum crimine?

Quoniam in hac L. mentio fit torturæ, paucis aliquid tractandum.

Prima

Prima Conclusio. *Ad torturam nunquam procedendum sine legitimis & sufficientibus indicijs.*

PRobatvr ex L. Vnius. §. in ea. & L. fin. ff. de quæstionib. Bartol. & Marsil. ibidem, & idem in pract. Criminali. §. Constante. num. 27. & alibi. Iason in L. Si sic legatum. num. 24. ff. de legat. 1. Guido de Suzar. de indicijs & tortura. num. 28. & ibid. in addit. Ludou. Bologn. Paulus Grilland in tract. de quæstion. & tortura. q. 6. Panormitan. in cap. Cùm in contemplatione. de reg. iuris. Iulius Clarus lib. 5. sententiarum. §. fin. q. 64. num. 9. Menoch. de arbitrar. iud. qq. 84. & alij communiter.

Atq; hæc Conclusio etiam obtinet in criminibus exceptis, vt in crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, &c. Gloss. cum text. in L. Si quis alicui. C. Ad Legem Iul. Maiest. Cyn. Bald. & Salycet. ibidem. Marsil. in L. penult. ff. de quæstionib. Brun. de indicijs & tortura q. 5. 2. partis, Menoch. & Clar. loco citat. Ioseph. Mascard. de probat. vol. 3. Conclus. 1385. & hęc est communis sententia, vt post Brunum recentiores sentiunt. Quare & in hoc nostro crimine cōmunis regula fundata in L. 1. ff. de quęstionib. & in L. Maritus. ibid. à tortura non esse inchoandum, habet locum. Quæ autem, & quot, & qualia indicia requirantur, partim in superiori tractatu, secunda parte dictum est:

eſt: partim in L.fin. latius explicabitur.

Secunda Concluſio. *Si reus torqueatur ſine legitimis inditijs præcedentibus, & crimen confiteatur, confeſsio talis non eſt efficax ad condemnationem, nec confitenti præiudicat.*

BARTOL. in L.penult.ff.de quæſtion.DD. in addit.ibid. Angel.& Paulus Caſtrenſ.in L.Qui in aliena.§.Celſus.ff.de acquirend. hæred. Ludouic.Bologn. poſt alios plures in addit.ad Guidon. de Suzar. de indicijs & tortu. num.29.Roland.à Valle conſil.31.Maſcard.loco cit.num.5.Emanuel Soarez in theſauro recept.ſent.verb.Confeſſio.Iul.Clar.lib.5.§.fin. q.55.& alij alibi. Quam ſententiam etiam amplectitur Conſtitutio Criminalis Carolina in cap.20.Dictum in concluſione (ſine legitimis indicijs præcedentibus.) Quia etiamſi poſtea legitima indicia ſuperuenirent, non tamen cõfeſſio ea tortura antecedenti indicia indebitè extorta, valida redderetur, & legitimaretur. Gloſſ.& Bartol. in L. Maritus. ff.de quæſtion. Alberic. ibid. qui dicit, quod ita tenent communiter DD. & aduocati. Ludouic.Roman. in conſil.167.incip.Antonius accuſatus. Bald. in L. fin.C.de accuſat.Decius in cap. At ſi clerici.col.3.de iudic. Iul. Clar. lib.5.q 64.nu.9.& alij paſſim alibi. Ratio, quia quod ab initio

non

nonvaluit,ex poſt facto conualeſcere non poteſt.L.Quod ab initio.ff.de reg.iuris.

Tertia Concluſio. *Regulariter,quando per teſtes,aut confeßionem,aut alias de delicto conſtat,non eſt deueniendum ad torturam,*

ANgel. in L.fin.C.de quæſt. Alberic.in Rubric.ibid. Marſil.in L.1.in princip.ff. eod.& in pract.Crimin.§.Nunc videndum.à num.25.& atteſtatur communem eſſe opinionem. Angel.Aretin.in tract.maleficiorum,in verb.Fama publica.Boërius in deciſ.163.num. 1.& alij ab eo allegati. Iulius Clar.lib.5.§.fin. pract.Crim.q.64.num.5.Damhauder.in praxi rerum criminal.cap.35.& hæc opinio communis eſt, vt poſt Marſil. & alios Didac. Couarr.practic.quæſt.cap.23.num.5.& Antonius Gomez.variar.reſolut.tom.3.cap.13.num.20. docent. Atq; hæc ſententia probatur per text. in L.Diuus Pius.& L.Edictum.ff.de quæſt.in hac L.Edictum.ſic tex.habet: Quæſtiones nec ſemper in omni cauſſa, & perſona deſiderari debere arbitror,ſed cùm capitalia & atrociora maleficia non aliter explorari, & inueſtigari poſſunt,quàm per ſeruorum quæſtiones. Ratio etiam pro Concluſione à DD.aſſignatur. Tortura eſt remedium quoddam ſubſidiarium eruendæ veritatis. Ergo non eſt deueniendum

nien-

niendum ad eam, nisi deficientibus alijs probandi modis. Occasione huius Conclusionis orta est controuersia inter DD. An si reus torqueatur super delicto confesso, vel probato, & neget in tortura, veræ & legitimæ probationes elidantur & eneruentur, ita vt non possit virtute earum condemnari? Pro affirmante parte, & etiam negante sunt celebres DD. Et quia ex professo materiam torturæ non hoc loco tractamus, sed tantum attingimus, lectorem remitto ad Didac. Couarr. Gomezium, & Iulium Clarum locis allegatis, qui pro vtraque parte ad longum sententias, & eorum auctores allegant. Sed hæc relinquendo, quantum ad nostrum propositum, reus confessus, aut testibus plenè conuictus, cẽsura prudentium & doctorum iudicum non torquetur super crimine de quo per probationem, aut confessionem constat, sed super alijs, de quibus indicia habentur: aut super socijs & complicibus. Itaq; quando Iudex in hoc casu torturam super confessione sociorum, aut alijs criminibus instituit, prius debet protestari, quod id faciat sine præiudicio criminis confessi, aut probati, vt communis Doctorum in praxi obseruantia habet, teste Cæpoll. in cons. 32. Qua de causa Alberic. in Rubr. C. de quæst. num. 9. dicit, quod fatuus esset Iudex, qui torqueret aliquem, contra quem esset plenè probatum, nisi id faceret cum protestatione, quod non inten-

da-

dat eum torquere ſuper probatis, debetq́; facere, vt talis proteſtatio appareat in actis.

Quarta Concluſio. *Tortura non eſt adhibẽda in omni cauſſa & delicto, ſed tantum in atrocibus & grauibus criminibus, pro quibus de iure vel conſuetudine, aut ſtatuto pœna mortis, aut corporalis notabiliter affligens infertur.*

DOCTORES in d. L. Edictum. cum textu quando ait: Quæſtiones nec ſemper in omni cauſſa & perſona deſiderari, &c. ſed cùm capitalia & atrociora maleficia, &c. Marſil. in Rub. de quæſtionib. & ibidem Salycet. & alij. Franciſc. Brunus in tract. de indicijs & tortur. 2. part. 3. q. Paul. Grilland. de eadem materia q. 5. princip. Iul. Clar. in d. q. 64. num. 4. & poſt alios Gomez. in d. c. 13. num. 2. Ratio redditur: Quandoquidem tortura eſt grauis afflictio, ideo non debet maior pœna inferri reo nec conuicto, nec condemnato, quàm eſſet inferenda ex ipſa condemnatione, ſi reus crimen eſſet confeſſus, aut de eo conuictus probationibus.

Quinta Concluſio. *Tortura debet adhiberi cum moderamine ſecundum qualitatem perſonæ, delicti, indiciorum & temporis, ita vt moraliter & veriſimiliter reus*

tortus

tortus remaneat saluus & illæsus in vita & membris.

CONCLVSIONEM tradunt Bartol. Alberic. Marsi. & alij in L. quæstionis modum ff. de quæstionib. latè Marsil. in pract. crimin. §. Expedita, à num. 85. Bald. in L. 1. C. de confess. Gandin. in tractat. malefic. in princip. in versi. Quintò nota. Ioan. Andreas in cap. Cùm in contemplatione, de reg. iuris. Anthon. Gomez. vbi supra num. 5. & alij alibi. Conclusio probatur ex d. L. Quæstionis modum. quæ sic habet: Quæstionis modum magis iudices arbitrari oportere, itaq; quæstionem haberi oportet, vt seruus saluus sit vel innocentiæ, vel supplicio. & ibidem in L. de minore. §. tormenta. vers. Sed vt moderatæ rationis temperamenta desiderant. Hinc iustè secundum DD. receptam sententiam, repræhenduntur iudices seueri & crudeles, qui nec rationem, nec modum tormentis adhibent, sed voluntatem propriam sequētes, conscientiam rectam, & ordinatam prudentiam relinquentes, ac vanam gloriam affectantes, hominibus non magis in tormentis parcentes, quàm deliris & furiosis bestijs: ita vt rei sępè vitam aut amittant, aut tam miseram seruent, vt magis mori quàm viuere saniori iudicio exoptādum foret: cùm ita tormentis aut membra dilacerentur, aut certè debilitentur, vt in perpetuum inutiles sin-

ſint homines laboribus, & nunquam quàm diu vita agitur, tormenta deſinant.

Sexta Concluſio. *Iudex in torquendo non debet adhibere modos exquiſitos & non conſuetos, ſed ſolitos, & à conſuetudine approbatos.*

BRVNVS in tract. de indicijs & tort. Damhauder. in rerum Criminalium praxi, cap. 37. à num. 17. Franciſcus Pegna in 3. par. direct. commento 110. Gomez. loco cit. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. q 64. n. 36. & alij paſſim alibi. Eſt autem generaliter vſu frequentior in multis prouincijs modus fune torquendi, qui etiam ſolus videtur ex iure colligi. L. Nullus. C. ad L. Iul. Maieſt. Hinc DD. Iudices nouos & inuſitatos torquendi modos inuenientes, aut inuentis vtentes, carnificibus comparant. Et ſanè in hoc maleficij crimine durum & inhumanum, imò ab omni humanitate alienum eſt, quod quandoq; Iudices non meminerint, ſe agere cum hominibus, quando diros & omni tyrannide & crudelitate plenos torquendi modos adhibent, vt candelas ardentes carni apponentes, aut oleum calidum infundentes, &c. Iudicis enim officium eſt, iudicio, ratione & diſcretione vti in his, quæ circa reū agenda ſunt, & carnifici torquenti modum & regulam præſcribere, ne quid nimis fiat, &

ipſe ſceleris & iniuſtitiæ particeps fiat.

Septima Concluſio. *In hoc crimine maleficij nemo aut ratione dignitatis, aut prætextu priuilegij excipitur à tormentis.*

HAEc Concluſio clara eſt ex L. præſenti, & communi ſentẽtia. Dictum, ratione dignitatis & priuilegij: quia ob corporis infirmitatem, & partus periculũ, nec in hoc crimine nec in alijs exceptis quiſpiam torquendus eſt, vt poſt alios Gomez. in d. cap. 13. num. 3. oſtendit. Mulier autem prægnans, propter periculum partus nec terreri debet, vt rectè obſeruauit Franciſcus Pegna in 3. part. directorij, comment. 39. in lit. D. Quoniam etiam ex terrore & comminatione poſſit ſequi aborſus. Expectandum ergo eſt cum prægnante donec pepererit, & integram valetudinem poſt partum recuperauerit.

Octaua Concluſio. *Quando ex ſententia & decreto Iudicis reus torquendus eſt, & tortura veritas eruenda, id faciendum in præſentia iudicis, & ad minus duorum ſcabinorum, nec non ſcribæ iudicij, aut notarij.*

HAnc Concluſionem ſatis comprobat Conſtitutio Carolina in art. 47. & vſus

omnium

omnium iudiciorum rectè constitutorum. Cùm enim tortura res sit magni momenti, & possit esse maximi præiudicij, Iudex non debet carere hominibus fide dignis, qui testimonium perhibeant veritati in casu necessitatis, de rebus gestis. Quare aliquando valde suspecta est aliquorum tortura: Vbi quidam Iudices sunt valdè imperiti, qui soli, adiuncto aliquo scriba, vt audio, pro sua imperitia, aut voluntate, tantum homines torquent, vt non mirum sit, si sæpè fateantur, quę nunquam cogitauerunt.

Nona Conclusio. *Quando plures torquendi, ab eo incipiendum, à quo verisimile est, veritatem facilius eruendam fore.*

BARTOL. in L. 1. ff. de quæst. Gandin. in tractat. malefic. in Rubr. de quæst. & tormen. Marsil. in pract. crimin. §. Expedita. num. 49. Angel. ab Aretio in tract. malefic. in Glossa in verb. Fama publica præcedente. Damhauder. in rerum crimin. praxi, cap. 37. num. 14. & alij alibi. Vnde hanc Gandinus ponit regulam. Quando de pluribus habenda est tortura, sagax Iudex debet considerare, à quo facilius veritas erui potest, & ab illo debet quæstionem incipere tanquam à timidiore & magis suspecto, & debet incipere à viliori, & non à fortio-

ri vel digniori. Huius Conclusionis doctri[na]
maximè seruanda est in hoc crimine male[fi]-
corum, vbi vt plurimum primi rei confess[io]
præbet occasionem latiorem inquirendi ci[r]-
ca alios, & aperit quasi viam alijs indicijs: cù[m]
ferè semper accidat, quod malefici vnius lo[ci]
societatem, & vnum conuentum inuicem h[a]-
beant. Quando autem non est magis verisim[i]-
le de vno quàm de altero, quod veritas fac[i]-
lius eruetur, tunc incipiendum à magis susp[e]-
cto. arg. L. 1. in principio. ff. de quæstion. Ba[r]-
tol. ibidem, & Marsil. loc. cit. Is autem sempe[r]
iudicatur magis suspectus de maleficio, qu[i]
pluribus, & vrgentioribus laborat indicijs &
suspicionibus. Indicia enim & argumenta red-
dunt aliquem suspectum: & quo ea sunt gra-
uiora & vehementiora, eò magis reddunt sus-
pectum.

Decima Conclusio. *Iudicis arbitri[o] relinquitur, an tortura semel illata possit iterum repeti.*

BALD. in L. 2. C. Quod metus caussa. Barto. in L. Vnius. §. reus. ff. de quæstion. Marsil. in L. quæstionis modum. ff. eod. Salycet. in L. 2. C. de custod. reor. Menoch. lib. 2. de arbitrar. iudic. qq. casu 272. & alij alibi. Sed quia hæc Conclusio satis generalis, & Iudex suum iudicium latius extendere potest, quàm ratio patiatur,

tiatur, ideò distinctius res explicanda est. Sit ergò

Vndecima Conclusio. *Semel leniter tortus potest repeti in tortura, vt sufficienter torqueatur.*

BALD. in L. 2. C. Quorum appell. non recip. Marsil. in L. Repeti, de quęstio. & in pract. crim. §. Quoniam, num. 3. Alberic. in Rubr. C. de quæst. num. 8. & post alios plures Iulius Clar. lib. 5. §. fin. q. 64. num. 46. Franciscus Pegna in 3. par. Directo. commen. 39. Menoch. vbi supra. Ratio à quibusdam redditur, quoniam leuis tortura non dicitur tortura, sicut nec febricula, id est, parua febris dicitur febris. Pro huius Conclusionis meliori intelligentia notandum, quod plures sunt gradus torturæ de quibus Iulius Clar. in d. q. & alijs clarius Paulus Grilland. in tract. de quæst. & tortu. q. 4. & ita à leuioribus tormentis incipiendum est, quibus si reus tortus veritatem fateatur, cessandum est à tortura. Cùm enim torturæ locus sit, quoties veritas aliter haberi non potest, à reo indicijs grauato: sicuti non habet locum quãdo reus sine tormentis veritatem purè & simpliciter confitetur: Ita etiam ab ea cessandum, quando reus fatetur crimẽ, sicuti necessarium est. Habito enim fine, cessat motus. In casu huius conclusionis, vt notant DD. periti Iudices,

quando iubent reum deponi à prima tortu-
ra, ſolent curare, vt notarius ſcribat in actis,
eum deponere animo repetendi torment[a].
Hæc tamen repetitio torturæ verius dicitu[r]
continuatio torturæ, quàm eiuſdem repeti-
tio, licet etiam interpolatis & diuerſis diebu[s]
id fiat.

Duodecima Concluſio. *Quand[o]
reus ſufficienter fuit tortus, ita quod prior[a]
indicia diluerit & purgauerit, & tamen ni-
hilominus nihil confeſſus eſt, ſed in negatiu[a]
perſiſtit, tunc regulariter non poſſunt repet[i]
tormenta, niſi noua indicia ſuperueniant.*

HANC docent DD. communiter in locis allegatis in Concluſ.11. & alij in d. L. Re-
peti, & alij multi, quos ad longum allegant
Boërius in deciſ.163. & Anton. Gomez. tom.3.
vatiar. reſolut. num.26. Dictum in Concluſio-
ne (regulariter non poſſunt repeti.) Quia quã-
do prima indicia ſunt multum vrgentia &
manifeſta; tunc licet de iure tortura non poſ-
ſit repeti, nihilominus de conſuetudine tor-
menta repetuntur, & ita practicatur, vt poſt
Bartol. in L. vnius. §. reus. ff. de quęſtionib. do-
cent Alexand. lib.1. conſil.5. incip. In caſu in-
quiſitionis formatæ. Alberic. Iulius Clar. Me-
noch. Gomez. loc. cit. & alij alibi. Quod à for-
tiori verum eſt in grauiſſimis exceptis crimi-
nibus,

nibus, quæ tendunt contra communem spiritualem, aut corporalem reipublicæ salutem, cuiusmodi sunt veneficium, proditio, crimen læsæ maiestatis tam diuinæ quàm humanæ, &c. In eis enim quando vrgentia, manifestaq; sunt indicia priora, & reus est robustus corpore, solet repeti tortura virtute priorum indiciorum. Monent tamen aliqui DD. rectè circa hanc doctrinam, cauendum esse ne quid nimis seuerum ratione huius doctrinæ intentetur. Sæpè enim contingit ob sæuitiam Iudicum, & tormentorum acerbitatem multos cõfiteri, quę nec committere cogitârunt. Etenim tortura res est fragilis & periculosa, & quæ veritatem fallat, vt ait Vlpian. L. 1. §. Quęstioni fidem. ff. de quæst. Nam pleriq; patiẽtia siue duritia tormentorũ ita tormenta contemnunt, vt exprimi ab eis veritas nullo modo possit. Alij tanta sunt impatientia, vt quoduis mentiri, quàm pati tormenta velint, ita fit, vt etiam vario modo fateantur: vt non tantum se, verùm etiam alios criminentur. Hæc in d. L. Hinc ab oratoribus, Cicerone lib. 2. de inuentione, & Quintiliano lib. 5. orator. institut. assignatur locus communis à quæstionibus contra quæstiones. Vnde infertur, quod non omnis innocens est apud Deum, & in veritate, qui purgatis per torturã indicijs, absoluitur; nec omnis sceleris reus, qui ad confessionem tormentis extortam condemnatur. Apud historiarum

ſcriptores non deſunt exempla multorum qui nulla tormentorum ſæuitia, multitudin & magnitudine cogi & impelli potuerunt, v veritatem confiterentur. In primis memorabile eſt illud de Zenone Philoſopho, dialecticæ primo inuentore, qui cùm Phalaridem tyrannum plus æquo, & crudeliter dominari animaduertiſſet, incenſus cupiditate liberanda patriæ cum nobiliſſimis adoleſcentibus conſpirauit in mortem Tyranni. At arcanum eorum conſilium detectum fuit, & machinatio Zenonis patefacta Phalaridi, à quo eã ob cauſſam captus, & ad quæſtiones raptus, conuocato in forum populo: cumq; acerbiſſimis tormentis laceraretur, vt conſilij & machinationis participes reuelaret, nulla tormentorum vi & terrore adduci potuit, vt conſcios facti proderet, ſed vultu imperterrito, & magna conſtantia in ſua ſententia perſiſtens, etiam Tyranno intimos & fidiſſimos familiares, quanquam inſontes, tanquam coniurationis capita, ſuſpectos reddidit: quibus ſublatis, Agrigentinæ vrbis multitudinem ſæuientem, eorum ignauiam & timiditatem increpando, effecit, & oratione magnifica impulit, vt facto impetu Phalaridem lapidibus proſternerent, vt poſt alios poſteritati tradiderunt Valerius Maximus lib. 3. cap. 3. & Alexand. ab Alexandro genialium dierum lib. 1. cap. 30. Simile referunt hi auctores de Theodoro viro grauiſ-

ſimo. Sed & in muliebri ſexu non deeſt exemplum: Leæna cum per omnes cruciatus & artus à tyrannis torqueretur, nunquam cogi potuit vt conſilia Harmodij, & Ariſtogitonis tyrannicidarum, manifeſtaret. Qua de cauſsa ad perpetuam rei memoriam Athenienſes illi erexerunt ſimulacrum videlicet leęnam æneam, cui ob inſignem & memorabilem taciturnitatem linguam addi vetuerunt. Huius Leænæ meminerunt Tertullianus in Apologetico, cap. vltimo. Lactantius diuinar. inſtitut. lib. 1. ca. 2. Plinius hiſto. natural. lib. 7. cap. 23. Pauſanias lib. 1. & Alexand. ab Alexand. loco cit. Alia plura ad eŭndem effectum colligit Valerius Maximus loco cit. & lib. 8. cap. 4. Ex alia parte quidam ita impatientes, vt metu tormentorum fateantur, quæ non fecerunt. Sic Magri argentarij ſeruus Alexandri Rafani ſeruũ occidiſſe inſimulatus eſt, & eam ob cauſſam tortus à domino ſe id facinus admiſiſſe, cõſtanter confeſſus eſt, & Fannio deditus, ſupplicio affectus eſt. Paulo poſt ille de cuius nece agebatur, domum redijt, referente Valerio in d. cap. 4. Sic etiam Iulius Clarus vbi ſupra num. 46. teſtatur ſe intellexiſſe ſuo tempore de duobus, qui in tortura confeſſi fuerunt ſe occidiſſe quẽdam nobilem eorum inimicum, qui deinde poſt multos annos repertus fuit viuus in quodam caſtro carceratus a magno quodam Domino. Ipſi tamen

propter confessionem vi tormentorum factam, fuerunt vltimo supplicio affecti. Ex his alijsq́; quæ adferri possent, satis clarum redditur id quod in d. §. Quæstioni fidem, à Iurisconsulto dicitur, quod tortura res sit fragilis, & periculosa, & quæ veritatem fallat: idq́ue vt ex sequentibus liquidum est, nascitur ex diuersa & varia hominum constitutione.

Decimatertia Conclusio. *Quando reus in tortura crimen contra se confessus est, potest repeti ad torturam ad detegendum socios criminis, in casibus, quibus de sceleris participibus interrogatio iure institui potest.*

L.fin. C. de accusat. & inscript. DD. ibidem. Marsil. in practica. §. Diligenter. Damhauder. in rerum crimin. praxi, cap. 38. num. 14. & alij communiter in hac materia: hoc enim omnium iudicum praxis recepta attestatur. In quibus autem casibus quis de socijs iure interrogetur, demonstratum est in secundo membro superioris tractatus.

Decimaquarta Conlcusio. *Quando reus in tortura confessus fuerit crimen & deinde ductus ad ratificandum confessionē*

ean-

eandem reuocauerit, poteſt repeti in tortura etiamſi alia indicia non ſuperuenerint.

Bart.in L.vnius.§.reus,in fine. ff. de quæſtionib.Bald.in L.Bonæ fidei C.de reb.cred. col.2.in fine Marſil.in L.Repeti.ff. de quæſt.& in practica.§. Quoniam. à num. 4.Gomez.tomo 3.variarum reſolutionum cap.13. num.26. & hæc eſt communis opinio vt poſt Blanc. de indicijs num. 219. & Boſsium in tit.de tortura, num.34.atteſtatur Iulius Clarus lib. 5. §. fin.q. 21.num.36.Ratio pro hac Concluſione à DD. redditur,quia indicia non videntur ſufficienter purgata ratione negationis ſubſecutæ. Deinde talis variatio & vacillatio rei nouum exhibet indicium ad torturam. arg.in L. De minore.§.Plurimum.ff.de quæſtionib. Vnde vbiq; locorum receptum eſt, vt in hoc caſu fiat repetitio torturæ. Circa doctrinam huius Concluſionis Iulius Clarus, & poſt eum Franciſcus Pegna in 3.part. Director. comment.39. admonent, vitandam iudicum quorundam crudelitatem, & immanem pluſquam carnificum ſæuitiam, qui tam diu reum detinent in tormentis, donec perſeueret. Sed dubium eſſe poteſt. Quoties repeti poſſit tortura ob reuocatam confeſſionem, exempli gratia, vt caſus melius intelligatur, reus fuit præcedentibus indicijs in cauſſa maleficij & veneficij tortus, & confeſſus crimen, deinde tempore ſtatuto

ductus

ductus ad locum ordinatum, siue banch
iuris, ad ratificandum confessionem prior
negat eandem atq; reuocat tanquam metu
mentorum factam: sic iterum reducitur ad
cum tormentorum, tortus denuò confite
& ita iterum congruo tempore ad banch
iuris producitur: secũdò negat. Postea iter
torturæ subijcitur, denuò confitetur: Ver
tertiò ducitur ad banchum iuris, & iterum
cantat, &c. Hic casus solet in facto occurre
& quæritur quoties ob talem confession
negatam possint tormenta repeti. Casus n
est in iure decisus, vt fatetur Gomez. loc.
num. 27. Conueniunt DD. & meritò, quod
infinitum non est procedendum in repetiti
ne talis torturæ, quoniam infinitas est euita
da, maximè in actu tam odioso & pœnali. a
textus in L. qui bona fide. §. fin. ff. de dam
infecto. & in L. fideicõmissa. §. Si quis dece
ff. de legat. 3. & cap. Licet dilectus, de testib
Vnde aliquando deueniendum est ad abso
tionem & relaxationem: cùm virtute talis c
fessionis, in qua non perseuerat, sed eam se
per reuocat ad banchum iuris, non pôssit c
demnari, vt communiter DD. tradunt in pr
xi receptum. Nunc ad dubium respondetu
quod in hoc casu ter ob talem negatione
possit repeti tortura, & post tertiam talem n
gationem non repetitur tortura. Sic sentiu
Paris de Puteo in tract. Syndicatus, in verb

Tort

Tortura. cap. Viſo de repetitione torti, quem refert & ſequitur Marſil. in L. Repeti. ff. de quæſtionibus. colu. 4. Carerius in pract. criminal. numer. 194. Boërius in deciſ. 163. incip. Dico præmittendo primò. num. 20. & dicit, quod ita ſeruatum fuit in Curia contra Heliotum de Chinal de Riberaco appellantem, qui trina vice ob variationem fuit ſine nouis indicijs poſitus in tortura, in qua confitebatur, ſed poſtea in craſtinum negabat, dicendo, formidine tormentorum confeſſum fuiſſe. Anton. Gomez. loc. cit. Iul. Clar. lib. 5 §. fin pract. Crim. q. 21. num. 36. & alij alibi, & hęc eſt communior ſententia. In cuius confirmationem adducitur ſententia Baldi notabilis in cap. Olim, ex literis, de reſcriptis. & in cap. fin. de cõſuetud. n. 29. quod arbitri, quibus eſt data poteſtas prorogandi compromiſſum quoties velint, non poſſunt prorogare vltra tertiam vicem. Quod etiam amplectitur Iaſ. in L. fin. C. de ſacroſanct. ecçleſ. num. 17. & facit etiam illud Angel. in L. fin. C. de quæſt. quod ſi teſtis examinatus & varius, & tortus dicit vnum, deinde repetitus dicit aliud, quod debet tertiò examinari, & ſtabitur illi tertiò dicto.

Verùm quibuſdam alijs placet, quod tantùm bis hæc repetitio fieri debeat. Sic Dambauder. in rerum criminal. praxi, cap. 38. num. 12. qui in eum finem allegat Hyppol. de Marſil. in practi. §. Nunc videndum. num. 26. vbi

tamen

tamen in eo ſaltem libro nihil ad propoſitum dicit. Imò loco cit. & in eadem practica, § Quoniam. à num. 6. tenet cum alijs, vt eum etiam intelligit Gomez. loc. cit. Opinionem tamen hanc etiam amplectuntur Iacobus Simaneas in Cathol. inſtit. tit. 65. num. 82. & eo allegato Franciſcus Pegna in 3. part. direct. comm. 39. Receptior ergò ſententia eſt, quod tertia vice ſit torquendus, & poſtea relaxandus, ſi in negatione iterum perſiſtat modo prius dicto. Lepidum ad hoc propoſitum refert exemplũ Marſil. in d. L. Repeti, quod accidit ipſo agente Officialẽ Ducis Mediolani. Habui, inquit, quendam ribaldum (id eſt, nebulonem) in manibus pro furto, qui in tortura confitebatur: poſtea ad banchum iuris omnia negabat, & ego ſemel dixi ſibi, quare decreuiſti velle totiens repeti in tormẽtis? nonne eſſet tibi melius affirmare illud quod confiteris in tortura, quàm velle totiens affligi in tormentis? Qui ribaldus reſpondit mihi & dixit: Domine, melius eſt mihi milies torqueri in brachijs quàm ſemel in gula (id eſt, gutture) Nam multi inueniuntur medici, qui ſciunt aptare oſſa brachiorum, & illa ad priſtinum locum reducere: ſed nullus inuenitur medicus qui ſciat aptare gulam & eius oſſa: ideo ego malo altiari (id eſt, eleuari) à milite veſtro in tortura, quã pedibus meis aſcẽdere ſcalam furcarum. Item dicebat, quare non poſſum ad banchum iuris,

vbi

vbi eſt periculum & importantia vitæ meæ, ſic vertere mihi linguam ad dicendum, non, ſicut ad dicendum ſic, cùm tantus ſit mihi labor, dicendo non, ſicut dicendo ſic, & tot literæ ſunt in vno verbo, ſicut in alio. Profectò erat ribaldus in excellentia : attamen fuit mihi neceſſe eum liberare : quia nunquam voluit ad banchum iuris ratificare illud, quod dicebat in tortura. Sic Marſilius.

Decimaquinta Concluſio. *Quod tam malefici, quàm rei in alijs criminibus, non confiteantur etiam in tortura veritatem, quandoq́; contingit ex incantationibus & maleficijs.*

HANC Concluſionem communiter DD. amplectũtur. Marſil. in d. L. Repeti. Paul. Grilland. in tract. de quæſtio. & tort. in q. 4. à num. 12. Damhaud. in rerum criminal. praxi, cap. 37. à num. 21. Eymericus in 3. par. director. Inquiſitorum, in cap. De tertio modo terminandi proceſſum in cauſſa fidei per tormenta, & Commentator eius Franciſ. Pegna ibidem, comment. 39. in litera F. Malleus maleſ. in 3. par. q 15. Frater Hieronym. Menchi in compẽdio de arte exorciſtica, & ſtupendis operationibus Dæmonum, lib. 2. cap. 18. & lib. 3. cap. 11. cuius D. libri, qui tractant de omnibus operationibus Dæmonum & maleficorum, ſunt

ſcripti

ſcripti in lingua vulgari Italica, & ſunt impreſſi Bononiæ, Anno Dom. 1590. & nouiſſimè Nicolaus Remigius lib. 3. cap. 8. & 9. Dæmonolatriæ, & in hac re non poteſt eſſe dubium. Valde enim familiaris eſt hæc ars malefaciendi in crimine maleficorum, quod omnino ex parte Dæmonis artificio inſtruitur: Atq; vt ſcelus ſcelere cumuletur, ſolet illis ſuggerere, vt infanticidia innocentum infantum, aut etiam ſæpè non baptizatorum committant, & deinde in cineres igne reſoluant illa tenera corpuſcula, aut corda excindant, & huiuſmodi rebus abutantur ad inducendum taciturnitatem in tormentis. Non deſunt autem multi modi Dæmonibus inducendi huiuſmodi taciturnitatem in tormentis. Ex quibus quantum nobis nunc occurrit, placet aliquos ad huius materiæ clariorem intelligentiam ſubiungere. Primus modus poteſt eſſe per applicationem rerum naturalium, quæ vim habeant efficiendi inſenſibilitatem in doloribus & tormentis, aut ſaltem leniendi & minuendi dolorem. Eſt enim Dęmon, vt ſuprà etiam ſignificatum eſt, peritiſſimus, acutiſſimuſq; rerũ naturalium perſcrutator, vnde exactè cognouit herbarum, lapidum, aliarumq́; rerum, quę naturæ ordinem non tranſcendunt, vires & effectus. Scribit enim Albert. Magnus in lib. de ſecretis naturalium, vt eum allegant Paris de Puteo, in tract. Syndicatus, in c. 2. de tortura, &

Gril.

Grilland. in d. q. 4. nu. 13. quod lapis quidam Mesites dictus, eo quòd oriatur in ciuitate appellata Mesis in partibus orientalibus, in AEgypto, contritus, & aqua, aut vino mixtus, datusq; ad potandum illi, qui torquendus est, inducat insensibilitatem pœnæ & cruciatus. Hunc lapidem rectius cum Dioscoride lib. 5. pharmacorum simplicium, cap. 149. & alijs, Memphitem appellaueris, à Memphi ciuitate. Secundus modus est per leuationem corporis. Dæmon enim cùm inuisibilis & spiritualis sit, etiam inuisibiliter operatur, & sic potest sua virtute corpus malefici, aut strygis in altum eleuare, vt tortura nullum dolorem inferat. Et sicut corpus potest in altum tollere, sic etiam non est eidem Dæmoni difficile pondera eleuare, ita vt nequaquam corpus & eius membra extendant. Tertium modum taciturnitatem inducendi considerare possumus, per assistentiam dæmonis interius in faucibus & ore malefici, & eum impedientis ne possit loqui. Nouimus enim ex Euangelio, dæmonem posse hominem reddere mutum. Hoc congruit illi confessioni Annæ Xalleæ, quæ Blainuillæ in Lotharingia Anno Domini 1587. 5. Calend. Mart. supplicio affecta est, referente Nicolao Remigio in d. cap. 8. Hæc Anna dixit, se imis faucibus Dæmonem suum, cùm torqueretur, occlusum habuisse, quò faciliùs locuturæ vocem inhiberet, si fortè per doloris impatien-

Matth. 9. & Luc. 11.

tiam ad fatendum vrgeretur. Sic qui tortu
aſſiſtebant, aduerterunt tortæ fauces in e
tumorem excedere, vt mentum ipſum ſua e
tione ferè adæquare viderentur. Haud mu
diſſimile, vt Grillandus narrat, accidit eo iu
ce Romæ. Malefica quædam antequam in t
tura eleuaretur, verba quædam ſubmiſſa v
dicebat: deinde eleuata ſilebat penitus ve
mortua, & nigrior apparebat in vultu carb
ne extincto, oculos extra caput valdè treme
dos more illorum qui ſtrangulantur, emitt
& nihil penitus loquebatur neq; boni, neq
mali. Eandem ſilentij neceſſitatem ſibi à D
mone illatam confeſſa eſt Franciſca Fella
morte mulctata Pangæij, Anno Domini 158
5. id. Nouembr. Nicolao Remigio teſte, qu
præterea ita occluſas ad vocem Iudicis aures
habuiſſe dixit, vt quàm primum is interrog
ret, nihilo plus audiret, quàm ſi is nihil omn
nò loqueretur. Erat ergo huius fœminę mal
ſpiritus non ſolùm mutus, ſed etiam ſurdu
id eſt, ſua præſentia mutum & ſurdum pro ſu
voluntate efficiebat. Quemadmodum Mar
9. Spiritus à Chriſto eiectus erat ſurdus & mu
tus quantum ad effectum. Quarto modo in
ducit taciturnitatem malus ſpiritus per aſſi
ſtentiam exteriorem aut ſuggerendo ei, qu
torquetur, ne loquatur, aut eum confortan
do, vt breuem quidem torturam fortiter per
ferat, ſpe vitæ longioris: aut etiam minand

verbe

verbera, si delictum confiteatur. Atq; hic modus vt puto, maximè locum habet in eis, qui duritia mentis, & fortitudine corporis valent, de quibus ab Vlpiano in L. 1. §. Quæstioni fidem. ff. de quæst. dicitur, quod pleriq; patientia siue duritia tormentorum ita tormenta cōtemnunt, vt ab eis veritas exprimi nullo modo possit. Sed existimo quod hic modus minus sit perniciosus, imò & facilius vincatur torturæ applicatione, & eius lenta moderataq; continuatione: si tamen tormenta ita adhibeātur, vt plus corpori molestiæ, quàm doloris & læsionis inferat. Notabile est ad hoc propositum tormenti genus, de quo Marsil. in d. L. 1. col. 12. testatur, se experientiam sumpsisse in duabus fœminis maleficis, dum esset Capitaneus vallis Lugani, quæ tormenta alia non timuerant & vicerant, sed adhibito hoc in spatio quadraginta horarum, omnia plenè delicta confessæ fuerunt. Est autem huiusmodi tormenti genus, quod non lædit corpus, & est maximæ potentiæ ad confessionem eruēdam. Reus ponitur super scamno ad sedendum, & ibi adsunt duo qui eum custodiunt, vt non dormiat, nec de die nec de nocte: & cùm ipse reus inclinat caput in vnam partem, propter somnum, famulus qui est ab illa parte, dat cū manu sibi in capite, & excitat eum, & eleuat caput: Idem facit alter famulus, quando caput inclinat versus suam partem, & quando illi

duo ſunt defeſſi,& volunt dormire, alij d
noui ſubrogantur in locum illorum, & n
permittunt vnquam dictum reum dormir
quieſcere,donec omnia confiteatur,promi
ſibi quiete,& in duab⁹ noctibus& vno die h
modo defatigabitur,& confitebitur. Fate
Marſil.ſæpè ſe vſum hoc tormento contra o
ſtinatos & nõ timentes tormẽta,& ait: Verè n
mo tã ferox inuenitur, qui huic tormẽto p
ſit reſiſtere. Quando aũt ſuſpicio oritur ma
ficã penes ſe habere aliquid maleficij ad ind
cendam taciturnitatem,ſolent curare iudic
vt proprijs veſtibus exuatur,ne aliquod ma
ficium inſutum habeat.Eãdem ob cauſſam p
los vndique iubent abradi,vt DD. mallei m
leficarum,Damhauderius, Ioannes Bodinu
& poſt eos alij iuniores obſeruârunt.

Decimaſexta Concluſio. *Reus ſuf cienter tortus,ſi nihil confeſſus fuerit,ſed i negatiua perſeuerauerit ,liber dimittend & relaxandus eſt.*

HANC tenent Eymericus in 3. part.direc
in cap.de tertio modo terminandi pro
ceſſum in cauſſa fidei per tormenta. Franciſ
Pegna ibid.in comment.39. Paulus Grillan
de quęſtionib.& tort.q.7.num.11.Marſil.in.
L.Repeti.Iacob.de Bellouiſo in tract. crimin
in tit.de quæſtionib. Marſil.& Alberic. in L

Edi-

Edictum, ff. de quæst. Anton. Gomez. in d. ca. 13. num. 28. & alij alibi. Ratio est, quoniam per torturam indicia purgantur, vt communiter Doctores loquuntur, quasi sufficienter tortus ipsam veritatem dixisse videatur, iuxta illud Ciceron. in Topicis ad Trebatium, allegatum in d. L. Edictum: Verberibus torti, & igni fatigati, quæ dicunt, ea videtur veritas ipsa dicere, &c. & dicit Alberic. in d. L. Edictum, & post eum alij, quod communiter totus mundus ita tenet & seruat.

Verùm hoc loco incidit dubium apud DD. An talis qui per dura tormenta se purgauit, & nihil confessus est, absolutè sit dimittendus, & plenè absoluendus: An verò caussa indecisa sit relinquenda, & sic tortus sit relaxandus sub fideiussoribus.

Simpliciter absoluendum arbitrantur Eymericus, Francisc. Pegna, Iacob. de Bellouiso, Bartol. in L. fin. num. 1. de quæst. Angel. in tractat. malefic. in verb. Fama publica, &c. prope finem. Cæpol. in consl. crimi. 32. incip. Quidam rustici Vicentini. Anton. Gomez. loco cit. Hanc sententiam de iure etiam tenendam, videtur sentire Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 62. num. 2. & q. 64. num. 38. & ita etiam de iure plenè absoluendum censet Damhauder. in rerum criminal. praxi, cap. 40. & alij alibi. Alij contendunt in tali casu reum relaxandum & absoluendum sub fideiussoribus, &

caussam indecisam relinquendam. Pro ha[c]
sententia sunt Salycet. in L. Si qui adulterij. C
de adult. & in L. Ea quidem. C. de accusat. co[l.]
penult. & in L. Quisquis. C. ad L. Iul. Maiest. &
ibidem Angelus Perusinus. Paris de Puteo i[n]
tractat. Syndicatus, in parte, Viso de repetitio
ne torturæ. Alberic. in L. Diuus Marcus. ff. d[e]
offic. præsid. Marsil. in L. Repeti. colum. 8. &
in pract. crim. §. Quoniam. num. 49. qui dicit
quod communis practica totius Italiæ est, a
pud peritos ius dicentes, vt in tali casu accipia[t]
Iudex fideiussores à reo de se repræsentando
ad mandatum Curiæ. Boërius in decis. 163. nu[m.]
15. & 16. & dicit etiam Carauita super ritu mag
næ Curiæ, 248. num. 18. vt eum allegat Iuliu[s]
Clarus in d. q. 62. num. 2. communiter obser-
uari, quod hoc casu inquisitus præstet fideius
sores de stando iuri, & se præsentando toties
quoties fuerit requisitus. Iulius Clarus atte-
statur in hoc casu in Ducatu Mediolanensi
reum non absolui definitiuè, sed stantibus re-
bus prout stant, & tunc si deinde superueniāt
noua indicia, de nouo contra eum proceditur
non obstante tali sententia, & alibi etiam talis
obseruantia viget. Damhaud. dicit apud eos
receptum esse in practica, vt si noua indicia in-
tra aliquod tempus pro Iudicis prudētia, quo
in carcere post purgationem indiciorum per
torturam reus conseruatur, non superuene-
rint, reus ex omnibus vinculis liberetur, pri-
stinæq;

ſtinæq́; libertati, qua ante capturã fruebatur, reſtituatur. Quouſq;:hoc eſt, donec denuò in iudicium accerſetur: ſine ampliori & plenaria abſolutione. Vt varietas ſententiarum melius perſpiciatur, & quantum fieri poteſt, concilietur, quid rectius & tutius ſentiendum ex omnibus, quantum conſequor, diſtinctè reſoluã, præmiſſis aliquibus, quorum primum ſit: In Iudicis arbitrio & prudentia conſiſtere, quando indicia per torturam ſufficienter cenſeantur purgata. Ioan. Andr. in cap. Cùm in contemplatione, de regul. iuris. Auguſtin. de Arimino in addit. ad Angel. in tract. malefic. in verb Comparent dicti inquiſiti. Marſil. in L. quæſtionis modum. ff. de quæſtionib. & poſt hos Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudic. qq. caſu 273. Secundum, cùm caſus præſens clarè à iure non ſit deciſus, vt Gomez. rectè fatetur in d. num. 28. à principio, atq; notabilis, & in praxi quotidianus etiam ſit, optimum eſt obſeruare, quæ ſit praxis ſummarum curiarum, quibus ſolent præeſſe viri eruditione & prudentia conſpicui: Hi enim iudicium ferunt ſecundùm æquitatem & rectam rationem, & certè talis practica in loco pro lege habenda, vbi recepta eſt. Tertium: Circa talem tortum conſiderandum, quod fideiuſſio poteſt concernere, ſeu pro obiecto habere: aut pœnam aliquã pecuniariam: aut expenſas iuſtè cauſſatas ratione ipſius rei: aut corporalem aliquam cri-

minis pœnam. Nunc pro resolutione dico in primis iuri conformiorem esse primam opinionem, quod purgatis indicijs, reus simpliciter & definitiuè absoluendus sit. Hanc tenent vt plurimùm DD. primæ sententiæ, & probatur primò per regulam illam, Actore, vel Accusatore non probante, reus debet absolui. L. Actor quod esse. C. de probat. L. Qui accusare. C. de edendo. & hæc regula intelligenda de plena absolutione. Deinde, per text. in L. fin. ff. de calumniatorib. seruus tortus pręcedentibus indicijs, & non confessus plenè absoluitur. Bald. ibid. notat expresse, & alij, & in cap. Quotiens & cap. fin. de purgat. canon. qui stantibus indicijs cùm purgatus fuerit, definitiuè statim absoluendus. Rationem huiusmodi fundamentalem adfert Gomezius. Si talis caussa remaneret indecisa, reus accusatus, vel inquisitus remaneret in maximo damno & periculo, cum esset aperta via inimicis & sibi odiosis, vt possint quotidie super illo delicto inquietare & molestare, quod non est permittendum, imò malitijs hominum obuiandum. L. 1. §. Cum quis latrones, ff. de quæstionib. & in L. 2. ff. solut. matrim. Alia adfert Gomez. & soluit fundamenta alterius partis. Dico secundo, quando indicia per torturam pro iudicis, aut iudicum prudentia & matura censura sufficienter non essent purgata, licet pro tempore veritas

non

non possit haberi, tunc Iudex possit reum relaxare, & absoluere stantibus rebus, prout nũc, cum fideiussione de se repræsentando ad requisitionem & mandatum Iudicis, toties, quoties requisitus fuerit, & in tali casu, meritò Iudicis sententia potest suspendi, & reus cum fideiussione relaxari, si fortè breui alia indicia superuenirent: & sic practica alterius sententię optimè locum habet. Tertiò, quando indicia multum sunt vrgentia, & quasi indubitata, tunc etiam post grauem torturam, & perseuerantiam in negatione potest reus condemnari ad pœnam aliquam extraordinariam, vt post Bossium in tit. de inquisitione, num. 30. Iulius Clar. in d. q. 64. num. 38. & alij docent. Et dicit Clarus apud eos obseruari, vt in tali casu, si indicia sint valdè vrgẽtia senatus reos condemnet ad pœnam extraordinariam, puta triremium ad tempus, & aliquando etiam in perpetuũ, pręsertim quando reus est valdè famosus. Quartò, quando agitur criminaliter, reus pro criminis pœna corporali non dimittitur cum fideiussione. per tex. in l. 3. ff. de cust. & exhib. reor. vbi dicitur: Nisi tam graue scelus ipsum commisisse constet, vt nec fideiussoribus, nec militibus committi debet, &c. DD. communiter ibidem. Gloss. in cap. Cùm homo. 23. q. 5. Bald. in L. Neq;. C. Ne fil. pro patr. & in L. Nullus. C. de exhib. reis. Angel. ab Aretio in tractat. malefi. in verb. Pro quibus Antonius

fideiussit. Salycet. in L. Ad commentariense ff. de custod. reor. Petrus Ancharan. & Ioan. Imolen. in Rubr. de fideiuss. Marsil. in pract. §. Examinanda. num. 12. & in §. Attingam. nu. Anton. Gomez. tom. 3. variar. resolut. cap. 9 num 8. Couarru. lib. 2. variar. resolut. cap. 8. n. 8. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. practi. crimin. q. 46. nu 7. & hæc est communis opinio. Ratio à DD. redditur, quia nemo est dominus membrorum suorum, nec vitæ propriæ: cap. Contingit. de sent. excomm. & L. Liber homo. ff. ad L. Aquil. Hinc nemo potest se obligare, aut fideiubere ad pœnam corporalem, exempli gratia, ad subeundam pœnam mortis, aut mutilationis, &c. pro suo principali; Nec talis obligatio, aut fideiussio valeret, aut aliquam vim haberet, iuxta Gloss. in d. cap. Cùm homo, in verb. supplicium. quæ Glossa ab omnibus recepta est, vt ait Couarru. loco cit. & videre est ex Felino cap. 2. de constit. & Marsil. in Rub. de fideiuss. q. 29. & Iulio Claro in d. q. 46. num. 18. Quintò, si reus absoluitur cum fideiussione, intelligitur, quod teneatur consignare, aut sistere reum ad iudicis requisitionem sub pœna pecuniaria certa, si sub certa conuentum sit: si autem certa non sit promissa tunc pœna pecuniaria iudicis arbitrio decernitur, nisi statutum aut consuetudo pœnam certam habeat. per text. in L. 4. ff. de custod. reor. Bart. & DD. ibidem. Salyc. & alij in L. penult. C. de custod.

reor.

reor. Gloss. Archid. & alij in d. cap. Cùm homo. Abbas & Anchar. in Rub. de fideiuss. Felin. in cap. fin. de accusat. & post alios plures Gomez. loco cit. Vnde sæpè contingere solet, quod reus absoluatur sub fideiussione de soluendo certam summam, e. g. 200. aureos, quā summam fideiussor soluere tenetur, nisi reum & suum principalem consignet. Eadem ratione potest fideiussio tendere ad solutionem expensarum, & interesse, quando iustæ expensæ fiunt in caussa rei.

Decimaseptima Conclusio. *Tortus ad eruendam veritatem, si in negatione persistit, & indicia præcedentia tortura sufficienter purgauit, & absolutus est, non infamatur per torturam.*

BARTOL. in L. Nullam. C. Ex quibus caussis infamia irrogetur. Addit. ibid. Bald. Salycet. Iacob. Butr. & Paul. Castrens. in ead. L. per text. ibid. Francis. Brunus de indicijs & tort. q. 8. secundæ partis, num. 3. Berthachinus in Repertorio, in verb. Tortura, num. 70. Vnde ait Iacob. de Bellouiso in tract. crimina. de quæst. fol. 88. col. 3. vers. Et sic ex prædictis colligo, &c. quod beatus homo, qui se omninò tenere potuit in tormentis, quoniam absoluetur, & melior quàm ante accusationem reputabitur, cùm prosperè & feliciter se purgauerit à

rit à ſibi impoſitis, arg. Authent. Quomodo oporteat Epiſcop.& cleric. §. Si nemo accuſ-uerit. Quod dictum allegat, nec improb- Boërius in deciſione 163.num 14. Hinc ſi qu- alicui obijceret aliquod crimen etiam magi- ſuper quo ſe tortura purgauit, & abſolutus ex- titit, poſſit talis contra obijcientem & expro- brantem agere iniuriarum.

Decimaoctaua Concluſio. *Tortura etiam inferri poteſt die feriato & feſto etiam paſchalibus diebus in maioribus & atrocioribus criminibus, in honorem Dei.*

HANC Concluſionem probant L. Nemo C. de Epiſcop. audientia. & L. Prouincia- rum. C. de ferijs, & eam tradunt Bald. in d. L. Nemo. Franciſ. Brunus de indicijs & tort. q. 5. 2. par. num. 52. Marſil. in pract. crimin. in §. Ex- pedita, nu. 83. Iul. Clarus lib. 5. §. fin. pract. cri- min. q. 64. num. 34. & hoc obſeruatur in mul- tis Italiæ locis, & laudat Clarus fieri in delictis capitalibus in honorem Dei. Reprehendunt autem idem auctor & Brunus in minoribus delictis id obſeruari. Ratio hæc Concluſionis à Bruno redditur. Tortura eſt quædam exa- minatio extraiudicialis, vnde ſi præceſſit iudi- cialis cognitio indiciorum, poteſt fieri poſtea examinatio quolibet tempore: exemplo teſtis qui iudicialiter iurauit, poteſt examinari

quo-

quolibet tempore, etiam feriato, in honorem Dei, vt tenēt Specul. in tit. de fer. §. 2. verſ. Quid ſi tunc teſtis. Barto. in L. Damni. §. Sabini. ff. de damn. infect. & Bald. in L. Si quando. C. de teſtib. & Gloſſ. in Clem. I. Maiora & atrociora crimina, in quibus diebus feriatis in honorē Dei poteſt inferri tortura, ſunt: raptus virginum, adulterium, inceſtus, homicidium, parricidium, veneficium, maleficium, & ſimilia, quorum mentio fit in d. L. Nullam. vbi Bald. dicit ſpecialiter locum habere in delictis, quæ clam committuntur, ſicut eſt, aliquem incantare, vel incantationem facere, adulterium committere, &c.

Et hanc Concluſionem maximè puto habere locum in ſceleratiſſimo crimine maleficorum, in quo communiter plurima enormiſſima peccata concurrunt, quod etiam ferè ſemper clam committitur, ſummeq; Deus eodem offenditur, & periculum ſemper eſt in mora. Hoc certum eſt, & experientia compertiſſimum, periculoſiſſimum eſſe maleficos diu in carcere tenere, expeditionem protrahere, & moram procedendi nimiam ſeruare: Cùm Dæmon tum in carcere varijs tentationibus hoc hominum genus adoriatur, vel vt veritatem taceant, vel vt confeſſam reuocent, vel vt ſibijpſis vitam eripiant, atque in deſperationem perducat, &c. Quādoquidem in hoc maleficij crimine diaboli

boli poteſtas coniungitur hominis operati-
ni,& quoddam fœdus acceſſit, ſemper inſi
vexationibus & moleſtijs,vt hominem,qu
tam immani ſcelere perſtrinxit, in perpet
captiuitate retineat.Ea de cauſſa,cum nec m
ris,nec clauſtris impediatur, quo minus ſu
clientulos accedere,inſtigare,& magis decip
re valeat,etiam in vinculis, tormentis, & m
nibus iudicum præſtò eſt, & ſuam opem qu
tum fieri poteſt, ſalua Diuina permiſſion
ſemper,promittit & præſtat, vt plurimoru
Iudicum proceſſibus notiſſimum eſt. Quan
doquidem ergo periculoſiſſimum & perni
cioſiſſimum eſt: tum reſpectu animarum qu
periclitantur: tum intuitu ſalutis multorum
quibus periculũ imminet, ab hoc ſceleſto ho
minum genere: tum quod maximũ,& omnib
præponendũ ratione diuinæ maieſtatis,quæ
grauiſſimè læditur,& quãdoq; maximè offen-
ditur, quod non maior zelus eſt expediendi
iuſtitiam, iudices meritò ad hoc propoſitum
commendatum habere debent illud Impera-
torum in d.L.Prouinciarum.C.de Ferijs.Pro-
uinciarum præſides,ait Lex, moneantur, vt in
quæſtionibus latronum,& maximè Hyſauro-
rum (latrones enim de Hyſauria perfidiores
erant alijs iuxta Gloſſ. ibidem) nullum qua-
drageſimarum, vel venerabilem Paſcharum
diem exiſtiment excipiendum, ne differatur
proditio conſiliorum, quæ per latronum tor-

menta

menta quærenda eſt: Cùm facilimè in hoc ſummi numinis ſperatur venia, per quod multorum ſalus & incolumitas procuratur. Sic Lex. Per hæc tamen non intendo laudare & promouere quorundam Iudicum præcipitatum potius furorem, quàm moderatum, & prudentiæ ſale conditum zelum, qui in hoc crimine, vt intelligo, nimis pręcipitanter procedunt, & vix vllam dantes dilationem reis, vt maturè conſiderare valeant neceſſaria ad ſtatum ſuæ conditionis & ſalutis, ſed manè reos appræhendunt, carceri ſtatim tradunt, mox ſine mora ad quæſtionem rapiunt, & confeſſos aut eodem die, aut quàm primum ſequenti ad ſententiam audiendam, & executionem quæ ſtatim ſubiungitur, faciendam rapiunt. Hic enim furor, non zelus iudicandus eſt. Res humanæ, vbi agitur de ſalute mentis & corporis, & vertitur periculum animarum, agendæ cum maturitate iudicij, & grauitate coniuncta moderatione. Grauiſſimè enim iudices peccant, quando modum excedunt in tortura, & tenentur ad reſtitutionem omnium damnorum in foro conſcientiæ, ſi quæ ſequantur ex eorum culpa. Et in foro exteriori pro ratione culpæ, damni, & exceſſus, ſunt pœna afficiendi. Quomodo autem ſint tales puniendi, docent Gomez. in d. cap. 13. num. 6. Iulius Clarus in d. q. 64. num. 37. & Menoch. poſt alios lib. 2. de arbitrar. Iud. qq. caſu 340.

QVAE-

QVAESTIO II.

An in dignitate, aut honore constitutus possit puniri pœna mortis, absq; ex auctoratione siue degradatione?

VIDETVR quod non, ex hac L. in verb. præsidio dignitatis exutus & cruciatus & tormenta non effugiat. Ad idem facit Gloss. singularis in L. Omnes, in verb. amissionem C. de Episc. & cleric. Nemo in dignitate mori debet. Angelus hic: quem citat & sequitur Ioan. de Anania in cap. 1. de Sortileg. Et dicit quod non licet Doctorem ad torturam ponere, antequam insignijs Doctoralib. exuatur. Ad idem accedunt Bartolus in L. Quod ait Prætor §. Ignominiæ. ff. de his, qui notantur infamia. Petrus Lenauderius in tract. de Doctoribus 4. part. q. 26. Iul. Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract. crimin. q. 73. num. 2. & q. 74. num. 5. & alij alibi. in d. L. Quod ait. §. Sed & si. L. vocat exauctorare, id est, insignia militaria detrahere. Et quia Lex dicit de milite non simplici, sed fulgente dignitate siue honore militari, argumentum etiam, trahitur ad Doctores. In exauctoratione doctor priuatur cingulo doctorali, & miles exuitur cingulo militiæ. Locum exauctorationis in secularibus constitutis in dignitate subit degradatio in clericis. Sed vt ad propositum redeamus, solemnitas exauctorandi in desue-

desuetudinem abijt, vt benè attestatur illustris Iurisconsultus Andræas Gaill lib. 1. de pace publica cap. 1. num. 30. Quod præsertim in atrocioribus delictis & enormissimis locum habet, in quibus licitum est iura transgredi. Bald. in Authen. Sed nouo iure. C. de seruis fugit. Marsil. in L. Vnius. §. Cogniturum. ff. de quæst. & in singulari 601. Barbatius in c. 1. de constitut. à. num. 155. & alij alibi. Confirmatur hoc Latius: in atrocissimis criminibus clericus etiam quandoq; sine degradatione reali punitur extremo supplicio, vt in clerico assasino est text. in c. 1. de homicidio in 6. Dominicus Geminian. ibidem. Ioan. Andr. in ca. Cùm non ab homine, de iudicijs. Petrus Ancharan. in consil. 158. num. 5. incip. ex narratis in facto. Marsil. in d. §. Cogniturum, & in Practic. crimin. §. Diligenter. numero 160. & alibi. Barbat. in cap. At si clerici. de iudic. Menoch. lib. 2 de arbitr. Iudic. quæstionibus casu 415. num. 28. Andræas Gaill, loco citato. Et hanc sententiam ex alijs esse communem ostendunt, Iul. Clar. in d. §. q. 36. num. 30. & 33. Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 20. num. 11. & practic. quæst. cap. 32. Alios ad idem allegat. Felicianus Episco. Scalens. in Enchridio de censuris, in tractat. de deposit. & degradat. cap. 14.

QVAESTIO III.

An, quando quis probatur malefic vel magis duobus vel tribus testibus idone etiamsi neget delictum, & in negatione pe sistat, possit condemnari?

QVIDAM DD. voluerunt ad condemn tionem requiri vtrunque, & reum co uictum, & illud confessum esse. Sed hac sen tentia tanquam falsa reiecta, dicendum conu ctum testibus idoneis de crimine, etiamsi i negatione persistat, condemnatum fore etia in hoc crimine, vel in alijs. Pro hac doctrin sunt Alexand. in addit. ad Bartol. in L. Vniu §. reus. ff. de quæst. Alberic. in L. Obseruare. C Quorum appell. non recip. Marsil. in sing. 10 Bald. num. 4. & Felin. nu. 1. in cap. Ad nostran de probat. Andr. ab Isernia in cap. vnic. §. pu blici latrones, de pace tenenda, & post alio plures Didacus Couarruu. practic. quæstion cap. 23. num. 5. conclus. 1. non longe à fine, & i hac materia recentiores Ioannes Bodin. de ma gor. dæmonomania lib. 4. cap. 2. Godelman-nus de magis & veneficis. lib. 3. cap. 8. num. 16 Theodericus Graminæus in inductione siu directione iudicis in caussa criminali malefi-corum & sagarum, pag. 149. & alij alibi. & pro-batur hæc sententia ex 2. q. 1. cap. Nos in quen-quam sententiam ferre non possumus, nisi aut

in con-

in conuictum, aut confessum, & L. Qui sententiam. C. de pœnis. & d. L. Obseruare. Constitutio etiam Carolina in art. 22. in hanc tendit sententiam, dum ad condemnationis effectum requirit propriam confeſsionem, vel criminis probationem diſiunctiuè. Hinc in tali caſu iudex exactè debet expendere probationes, & earum vim, quæ ſi plenè & legitimè probent, poterit reus condemnari etiamſi in tormentis, aut extra ea crimen negauerit, de quo conuictus & accuſatus eſt, quod maximè veritatẽ habere videtur in criminibus homicidij, veneficorum, maleficorum ſiue incantatorum & magorum, & aliorum, de quibus fit mentio in d. L. Obſeruare. Ex his concluditur quod etiã Bodin. & Godelman. tradunt, ſi duo vel tres teſtes idonei depoſuerint veneficij ſuſpectum ipſis videntibus ſub limen ſtabuli poſuiſſe ollam ſortilegiorum, quæ inuenta, & pecudes mortuæ ſint, etiamſi talis neget crimen maleficij poterit condemnari, ad pœnam ordinariam virtute legitimæ probationis & de ſimilibus ſimile eſt iudicium. Quod & confirmatur per text. in præſenti L. dum ait. Si vero conuictus & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit denegando, ſit eculeo deditus: vnguliſq; ſulcantibus latera perferat pœnas dignas facinore proprio: Quorum verborum ſenſus manifeſtus eſt ad huius quæſtionis diſſolutionem, licet quidam verbis non bene

perpensis eum inuertant vt innuit Alberic. in hac L. Etsi excepta.

LEX VIII.

Culpa similis est, tam prohibita discere quàm docere.

QVANTVM ad libros magicos attinet, omnes eiusmodi libri sunt comburendi, & à nullo Christiano conseruandi. Actor. 19. Ephesi multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus, & computatis pretijs illorum inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium. Ita fortiter crescebat verbũ Dei, & confirmabatur. Et Index librorum prohibitorum editus auctoritate Concilij Trident. in Regula nona his verbis: Libri omnes, & scripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Nicromantiæ, siue in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ prorsus reijciuntur. Consonant leges ciuiles in hac L. & in L. Mathemat. C. de Episcopali audient: mandatur, Mathematicorum & improbatæ lectionis codices esse concremandos in conspectu Episcopi: & in L. Cæteræ. ff. familiæ Herciscendæ, statuitur magicos libros esse corrumpendos. His adiungitur illa

lex

lex apud Iulium Paulum lib. 5. Receptarum Sentent. tit. 25. ad L. Cornel. de Sicar. & venefic. Libros, ait, magicæ artis apud se neminem habere licet: At penes quoscunque reperti sint, bonis adẽptis, ambustisq; his publicè, in Insulam deportantur: Humiliores capite puniuntur. Non tantum huius artis professio, sed etiã scientia prohibita est. Sic Nicephorus lib 20. histor. narrat, quendam iuuenem Lollianum missum in exilium, & bona eius publicata, eò quod librum magicum descripsisset. Titus Liuius li. 5. Decade 3. docet, quomodo de vtilitate Reipub. sit quod mali libri corrumpantur & comburantur. Dum enim diutiùs bellum Punicum, inquit, secundum traheretur, & passim à ritu sacrificandi more patrio discederetur, & sacrificuli & vates cœpissent hominum mentes, re ad patres, & ad publicam querimoniam delata, incusati sunt primum grauiter à senatu ædiles, triumuiriq; capitales, quod non prohiberent: datumq; negotium M. Aemelio vrbis prætori, qui senatusconsultum renunciauit, & edixit, vt quicunq; libros vaticinios, precationesque haberet, aut artem sacrificandi conscriptam, ad se deferret, quæ ipse combussit.

Et tempore Valentis Imperatoris circa annum Christi 370 magna & acris fuit facta inquisitio codicum artium vetitarum: & ad eũ finem rectius consequendum, cuiusq; fermè

 domus

domus penetralia accuratè perlustrata fuerunt,& innumeri codices,imo multi voluminum acerui congesti, atque in conspectu iudicum concremati, vt post Ammianum libro 29 prodit Baronius tomo 4. annalium sub anno Christi 370 pag.226. in impressione Antuerpien.de Anno 1594. Ea de caussa innocenter etiam D. Chrysostomus in discrimen, à quo tamen diuino præsidio liberatus extitit, deuenerat, vt ipse testis est in hom.39 in acta Apost.vbi sic loquitur: Mota est olim,me adhuc adolescentulo, magna tyrannorum hostilitas: militibus etiam foris extra ciuitatem ad insidias positis, forte fortuito libellos quærebant incantatorios & magicos. Et qui scripserat librum, nondum perfectum in flumen abiecerat,& captus,cum postularetur ab eo, reddere non poterat,sed ducebatur per totam ciuitatem vinctus:& cum ita accusaretur, dedit pœnam. Tunc ego ad martyris ædem proficisci volens, transibam per hortos iuxta flumen cum alio quodam. Ille autem viso libro qui in superficie fluebat: primum quidem putabat linteum esse: proprior autem factus, agnouit esse librum, & descendens recepit.Ego aut cõtendebam, vt de communi inuento, & ridebã. Sed videamus,inquit,quid nam hoc sit.Reuoluit partem paginæ, & inuenit scripta magica. Accidit aut eodem tempore, militem transire: qui hoc animaduertens abijt, & timere nos fecit.

cit. Quis enim credidiſſet, quod è flumine ſumptum ſuſtuliſsemus, cum omnes tūc etiam qui non ſuſpecti eſſent, detinerentur? & abijcere non audebamus, ne videremur: idem erat periculum ſi ſcinderemus. Conceſsit igitur Deus & abiecimus, & poſtea à periculis liberati ſumus. Hinc clarum redditur quam illis temporibus fuerit periculoſum & infame habere libros magiæ: Quod tamen hoc tempore impunè diſsimulatur maximèq; apud corruptā iuuentutem in abuſu eſt.

Ex dicta L. comprobatur non ſolum magorum, ſed etiam hæreticorum libros eſſe comburendos, & non conſeruandos. Leo Papa primus in Epiſtola quadam ad Toribium Aſtorigenſem Epiſcopum, cap. 15. ſic ait. Curandum eſt & ſacerdotali diligentia maximè prouidendum, vt falſati codices & à ſyncera veritate diſcordes, in nullo vſu lectionis habeantur. Apocriphæ autem ſcripturæ, quæ ſub nominibus Apoſtolorum, multorum habent ſeminarium falſitatum, non ſolum interdicendæ, ſed etiam penitus auferendæ ſunt, atq; ignibus concremandæ. Quamuis enim ſunt in illis quædam, quæ videantur habere ſpeciem pietatis, nunquam tamen vacua ſunt venenis, ſed per fabularum illecebras hoc latenter operantur, vt mirabilium narratione ſeductos, laqueis cuiuſcunq; erroris inuoluant, Huius Epiſt. meminit Alphonſ. Caſtr. li. 2. de iuſta hæret.

Libri hæreticorū comburendi.

 punit.

punit. c. 5. qui hanc materiam omnibus latiùs discutit. Super hoc articulo digna lectione est Epist. Victoris Constantini ad Episc. & populum ex Socrate, de Ario & eius scriptis. lib. 2. cap. 15. histor. tripartitæ, in hæc verba. Malignos & impios Arius imitatus, dignum est vt illorum quoque suscipiat vltionem. Sicut ergo Porphyrius diuinæ pietatis inimicus, iniqua volumina contra religionem proferens, dignam promeruit inuenire mercedem, & talem, per quam in posterum esset opprobrium, & plurima compleretur infamia, & nunc placuit Arium & consectatores eius vocari Porphyrianos, vt quorum mores imitati sunt, eorum vocabulo perfruantur. Super hæc autem si qua conscriptio ab Ario facta reperitur, igni tradatur, vt non solùm praua eius doctrina depereat, sed neq; vlla eius poſsint remanere commenta. Hoc etiam præcipio, si quis cõscriptiones Arij cælaſse comperitur, & non repente proferens igne consumpserit, mortis supplicio subiacebit. Mox enim vt in hoc fuerit captus, capitalem suscipiet vltionem. Deus vos custodiat. Hæc est Constantini Epistola. His accedunt aliæ Christianorum Imperatorum leges in C. de hæret. L. Omnes vetitæ legibus diuinis & imperialibus constitutionibus hæreses perpetuo quiescant, & nemo vlterius conetur, quæ reperit prophana præcepta, vel docere, vel discere, nec antistites eorundem audeant fidẽ

infi-

insinuare, quam non habeant, &c. Et L. Damnato. §. Nec non impios, ait Lex libros nefandi & sacrilegi Nestorij aduersus venerabilem Orthodoxorum sectam, decretaq; sanctissimi cœtus Antistitum Ephesi habiti scriptos habere, vel legere, aut describere quisquam audeat: quos diligenti studio requiri, ac publicè comburi decernimus, &c. Et in fin. L. Scientibus vniuersis violatorem huius legis publicatione bonorum esse coërcendum. Vbi optimè notat Salyc. quod non est licitum libros improbatæ fidei legere, aut describere, sed debent comburi in præsentia Episcopi, iuxta d. L. Mathem. & in L. Quicunq;. §. Nulli etiam contra venerabilem Calcedonensem Synodum liceat, vel aliquid dictare, vel scribere, vel ædere, atque emittere: aut aliorum dicta vel scripta super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilega scriptorum audeat monumenta seruare. Quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. & in §. Omnes verò huiusmodi chartæ ac libri, qui funestam Euthicetis, hoc est, & Apollinarij complexi fuerint dogmata, incendio concrementur, vt facinorosæ peruersitatis vestigia flammis combusta pereant: æquum namque est, vt immanissima sacrilegia par pœnæ magnitudo percellat, scientibus moderatoribus etiam prouinciarum, earumq; apparitoribus, defensoribus etiam ciui-

tatum, quod si ea, quæ legis huius religiosissima sanctione custodienda decernimus, aut neglexerint, aut aliqua permiserint temeritate violari: denarum librarum auri mulctam fisco nostro inferre cogantur: Insuper etiam æstimationis suæ periculum sustinebunt. Ad idem facit illud, quod Iurisperiti tradunt, quod quis præsumatur hæreticus, & de hæresi possit condemnari eo ipso, quod libri hæresis penes aliquem reperiuntur. Ludouicus Romanus in singulari 323. incip. Eo ipso, quod libri hæresis, &c. Alberic. in L. Quicunq;. C. de hæret. Hippol. Marsil. in pract. crim. §. diligenter. num. 92 Idem in cons. 52. incip. Misericordia domini, num. 34. Archid. & Ioan. Andr. in cap. Filij, de hæret. lib. 6. Carrer. in tract. de hæret. num 135. & alij alibi. Et lex Pontificia in bulla cœnę Domini, excommunicatione prima etiam prohibet legere, & retinere libros hæreticorum publicè vel occultè, quouis ingenio vel colore, sine auctoritate & licentia sedis Apostolicæ, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, cuius absolutio reseruata est summo pontifici. De qua re Martin. Nauar. tractat lib. 5. consiliorum in tit. de Hæreticis consil. 3. num. 1. & cons. 8. Si quis autem ignoranter incideret in librum hæreticum, existimans bona fide Catholicum & legeret, non incideret: Quia bulla excommunicat scienter legentes & retinentes. Nec etiam Episcopi & ordinarij

possunt

possunt suis subditis dare licentiam legendi aut retinendi libros hæreticos, nisi ex speciali delegatione pontificis, vt idem Nauarrus docet lib. 1. Consil. de Constitut. consil. 1. numero 75. Quia inferior non potest legem superioris tollere, c. Cum inferior. de maior. & Clem. Ne Romani. de elect. Neq; absoluere à reseruatis Papæ. cap. Ad eminentiam, de sent. excommu. & id etiam litera d. Bullæ Cœnæ ostendit, cum dicit. (Sine auctoritate nostra, & sedis Apostolicæ.) Omni enim tempore, quando Religio viguit, vt ex dictis constat, curæ fuit non solùm Episcopis, sed etiam Imperatoribus, vt libri à Catholica fide alieni comburerentur, & non impunè retinerentur, nec venderentur. Cuius nunc (proh dolor) in multis locis contrarium videmus, cum maxima Christianæ relegionis pernicie, & animarum interitu. Si enim Apostolus Paulus, Prophana & vaniloquia hæreticorum deuitanda pronunciat, eo quod multum proficiant ad impietatem, & eorum sermo, vt cancer serpat: multo magis profecto librorum lectio cauenda, scriptura enim manet, & vox perit, & ea quæ permanent fortius imprimunt in animum, magisq́; mouét. Hinc vt ex illo Acto. 19. citato constat, sicut testimonium & significatio apertissima veræ fidei & conuersionis est, libros curiosos, & à fide Catholica alienos incendio tradere, vt patet ex illis verbis sub-

iectis. Ita fortiter creſcebat verbum Dei, & confirmabatur: Sic infirmæ fidei & fictæ charitatis argumentum eſt, legere, retinere, & nolle Vulcano conſecrare huiuſmodi libros. Quare rectiſſimè ſecundum Iuriſperitorum ſententiam, contra tales eſt vehementiſſima præſumptio hæreſis.

Contra dicta, obijciunt quidam Catholici etiam ſcioli, hæreticorum lectionem eſſe licitam & admittendam, ex illo S. Pauli 1. ad Theſſalonicenſes 5. Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Ergo poteſt aliquis hæreticorum libros legere, cúm etiam aliqua bona in eis contineantur, & ad effectum bonum, maximè vt eorum errores melius cognoſcat, ac rectius eis reſpondere queat. Reſpódetur; hoc argumentum probat, quod ſi nullum præceptum Eccleſiæ eſſet, licitum fore legere huiuſmodi libros eis, qui dignoſcere & ſecernere bonum à malo poſſunt, ita vt eis nullum immineat periculum ſubuerſionis quod qui amat, peribit in illo. Ad huius rei illuſtrationem pulchrum adfert exemplũ Euſebius lib. 7. hiſtoriæ Eccleſiaſt. cap. 6. de Dionyſio Alexãdrino, cuius verba adfert ex eiuſdem li. 3. de Baptiſmate ad Philomenem Preſbyterum vrbis Romæ. Sic enim ſcribit Dionyſius. Ego & tractatus hæreticorum lego, & traditiones eorum perſcrutor, etiamſi videar ad horam verbis illorum pollui. Sed multum mihi confert hoc ipſum, quod ex ipſorum verbis

verbis arguere eos possum. Denique cùm aliquis ex fratribus & compresbyteris prohiberet me, ne hęretica lectione tanquam cœni alicuius fœtore polluerer, visio mihi quædam à Deo ostenditur, quæ me confirmaret, & sermo ad me factus est, hæc mihi euidenter proloquens. Lege omnia quęcunq; in manus tuas venerint: quia probare singula quæcunque & discernere potes. Quandoq; ex initio hæc tibi caussa fuit credēdi. Amplexus sum visionem: quia & Apostolicę sententiæ concordabat, dicenti: Omnia probate, quod bonum est tenete. Hæc Euseb. Ex qua historia patet, eo tempore etiam habitam esse tanquam rem periculosissimam, lectionem hæreticorum, nec debere sibi vnumquemq; tribuere, quod possit discernere, sed tale iudicium à superiori potestate conferendum, præsertim cùm Scriptura nos in contrarium moneat in Euangelio. Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium: & iterum: Cauete vobis à fermento Pharisæorum: & iterum Ioannes. Nolite omni spiritui credere. Qui ergo simplices & ignari sunt, deberent abstinere, etiamsi nulla prohibitio esset, propter imminens & euidens periculum. Nec mouet, quod etiam aliquid boni in eorum scriptis inueniatur. Quia, vt S. Gregorius lib. 5. moralium cap. 11. ait. Habent quippe hoc hæretici proprium, vt malis bona permisceant, quatenus facilè sensui au-

1. Ioan. 4.

ſui audientes illudant: Si enim ſemper praui dicerent, citiùs in ſua prauitate cogniti, quod vellent minimè perſuaderent. Rurſum ſi ſemper recta ſentirent, profectò hæretici non fuiſſent: ſed dum fallenti arte ad vtraque deſeruiunt, & ex malis bona inficiunt, & ex bonis mala abſcondunt. Sicut qui veneni poculum porrigit. ora poculi dulcedine mellis tangit, dumq; hoc quod dulce eſt, primo attractu delibatur, etiam illud quod eſt mortiferum, indubitanter abſorbetur. Itaque hæretici permiſcent recta peruerſis vt oſtendendo bona, auditores ad ſe trahant, & exhibendo mala latenti eos peſte corrumpant. Et ſi quid boni in libris hæreticorum inueniatur, id etiam ex Catholicis haberi poteſt. Nihil enim dicitur, quod non prius dictum ſit. Nec etiam Deus aliquid ſingulare boni per peruerſos diffundit, quod non multo vberius per organa Spiritus ſancti communicet, iuxta illud Ioannis: Paracletus Spiritus ſanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis. Cum ergo lectio hæreticorum librorum & alienorum à fide Catholica ſemper ſit damnata, vt res pernicioſa, nemini dubium eſſe poteſt, quod ſummus in Eccleſia monarcha eam non potuerit ſub culpa & pœna prohibere. Atque hoc præceptum operatur, vt quod antea ex ſuo genere erat periculoſum,

& li-

&licitum eis, qui ſine periculo poterant legere & approbare, poſtea omnibus vi præcepti fiat illicitum, niſi licentia ſedis Apoſtolicæ accedat, cuius etiam eſt ante licentiam cognoſcere & iudicare, an ſine periculo & cum fructu licentiam petens legere poſsit. Nemo enim iudex in propria cauſſa eſſe poteſt. Si quis autem legerit, aut habuerit ſine licentia libros Catholicorum, quibus annotationes, elucidationes, aut commentaria hæretici inſeruerunt, non incidit quidem in pœnas Bullæ cœnæ Domini, ſed in cenſuram latam à Pio Quarto Anno Domini 1564. 14. Martij ſuper approbatione Indicis librorum prohibitorũ, quæ bulla indici præfigitur: & talis etiam reatum peccati mortalis incurrit, iuxta ea, quæ bene dicit Nauarrus in manuali confeſſariorum, cap. 27. num. 56. & Ipſa bulla decernit. Si quis autem in dubium trahere velit, an Pontifex rectè prohibere poſsit lectionem & conſeruationem librorum hæreticorum ſub pœnis & cenſuris, is etiam vertat in controuerſiam, an Catholici & pij Imperarores in legibus ciuilibus, ſub pœnis capitalibus & temporalibus prohibere potuerint, & reuocet in litem, an poteſtati iuſta præcipienti, ſub reatu mortalis peccati ſit obediendum, iuxta illud Lucæ. Qui vos ſpernit, me ſpernit: & aliud Apoſtoli. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas, niſi

Luc. 10. *Rom. 13.*

nisi à Deo. Quæ autem sunt à Deo, ordinatæ sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.

LEX IX. & finalis.

Quicunque maleficorum labe pollutum audierit, deprahenderit, occupauerit: ilicò ad publicum pertrahat, & iudicum oculis communis hostem salutis ostendat. Si quisquam ex agitatoribus, id est aurigis, seu ex quolibet alio genere hominum contra hoc edictum venire tentauerit, aut clandestinis suppliciis etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit: vltimum supplicium non euadat, geminæ suspicionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legum, & debitæ subtraxerit quæstioni: Aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vindictæ nomine, consilio atrociore confecerit.

CIRCA hanc L. notandum est ex Doctoribus, qui in hanc, sicut in alias leges huius tituli, breuissimè commentati sunt, quod maleficum licet cuilibet propria auctoritate capere.

pere, & Iudici præsentare. Quod singulare est, sed ita intelligendum, (quamuis Doctores generaliter loquantur) quando in manifesto crimine depræhenditur. Regulariter autem in alijs criminibus prohibitum hoc est. Commune autem est in hoc crimine & in alijs, quod nemini licet maleficum etiam manifestum propria auctoritate occidere. Deinde ex hac lege in illis verbis (*Ne facinoris socios publicare, &c.*) colligunt DD. crimen maleficij esse de genere exceptorum. Alberic. hîc & Godefrid. Glossa & Salycet. in L. fin. C. de accusat. Barto. in L. Repeti. de quæst. Marsil. ibid. Bald. lib. 1. consil. 95. incip. Regula iuris. Panormitan. Ioan. Imol. & Anthon. à Butr. in cap. 1. de confess. & alij, quos citaui ad longum in 2. memb. tract. de confes. malef. conclus. 1. ratione 3. Quare consequenter tradunt, confessum de se in hoc crimine super aliorum scilicet sociorum criminis conscientia, posse & debere interrogari, & interrogatus in conscientia, sub pœna peccati mortalis tenetur facinoris socios iudici publicare, vt in 2. memb. d. tract. ostensum latius est. Vnde communis regula eruitur, quam ponunt Glossa cum text. in cap. 2. de cõfessis. Panorm. Anthon. Ioan. Imol. Cardinal. Zabarella, Hostiensis, & omnes Doctores ibidem, cum Iurisperitis. in L. fin. C. de accusatio. quod in criminibus exceptis de se confesso, credendum est contra socios criminis, non

quidem quantum ad condemnandum, sed ad præsumendum. Aliàs profectò non est inuenire discrimen inter crimina excepta, & non excepta, secundum mentem canonum & legum, ac Doctorum. Maximè autem inquirendum in hoc crimine de socijs, quia malefici communiter, vt experientia docet, habent socios, & credo haud ex multis repertum vnum, qui solus sine socijs hoc scelus commiserit. Præterea cùm malefici sint hostes communis salutis, iuxta præsentem L. contra socios inquirere etiam tendit ad communem salutem omnium. Quia nisi maleficorum crimen radicitus extirpetur, salus communis non habebitur. Præterea cum DD. aduertēdum est, quod si quis propria auctoritate notorium maleficum interfecerit, duplicem suspicionem ex hac L. incurrit, tum quod conscius sit maleficij, timueritq; ne socios detegeret, si tortura adhibeatur; tum quod ratione vindictæ fortassis fecerit. Circa hunc articulum notat Bald. singulariter, quod non licet subtrahere aliquē reum quæstioni, vel torturæ, nec facere, quod veritas non possit apparere. Ex dictis mala præsumptio sumitur contra eos, qui aliquando maleficis consulunt, aut eos admonendo instruunt, vt fugiant, quando grauibus indicijs laborāt: Hi incurrunt suspicionem, aut quod socij criminis sint, aut quod veritatem velint latere & iustitiam impedire; aut quod magis

ament corporis & famæ æstimationem rei contra ordinem charitatis, quàm eius animæ salutem, quæ præstat omnibus rebus in hoc mundo habitis.

Circa hanc L. cùm Doctores ex ea colligant, nominationẽ malefici facere præsumptionem contra socium facinoris, breuiter tractandum est de indicijs, ex quibus crimen maleficorum deprahendi potest.

DE INDICIIS CRIMInis maleficij.

NOTANDVM in primis, quod diuersus est gradus indiciorum. Quædam enim sunt remota: quædam propinqua: alia propinquissima.

Deinde in materia indiciorum multum valet omnium iudicio arbitrium iudicis: falluntur tamen aliqui in intelligentia huius nominis, aut saltem in iudicio, qui putant, quod arbitrium iudicis sonet, quod ipsi ex suo capite & voluntate possint definire, & quod eorum propria prudentia debeat formare iudicium. Iudicis arbitrium formandum est ita, vt sit iuri & æquitati consonum, & in hoc non debet sequi propriam conscientiam, sed publicam scientiam, vt multis allegationibus ostendunt Andreas Barbatius

in cap. Canonum ſtatuta. de conſtitut. à num. 167. Marſil. in pract. crimin. §. Diligenter. à nu. 24. & Menoch. lib. 1. de arbitr. Iud. quæſtion. q. 13. num. 15. Quando ergò iudex formare rectũ vult arbitrium, debet ſequi canones, leges, cõſilium peritorum, & praxim doctiſſimorum & proborum virorum. In materia indiciorum ſemper hæc doctrina ante oculos habenda eſt, vt quoniam variæ in caſibus occurrentibus circunſtantiæ occurrere poſſunt, Iudex ſi ſibi non ſit ſufficiens, peritorum conſilium adhibeat. Præterea reducendum eſt in memoriam pro varietate criminum, varia etiam eſſe indicia. Quædam communia, quæ omnibus criminibus accommodantur: quædam propria particularibus ſceleribus, vt adulterio, furto, homicidio.

Cùm autem latus ſit indiciorum campus, & magnus numerus, vt patet ex Doctoribus, qui integros tractatus ſcripſerunt, & ex dicendis manifeſtum erit, hîc tantum proponentur, quæ huic materiæ conuenient: in reliquis remittitur lector ad Doctores.

Indicia perpendenda in hoc maleficorum crimine.

Primum indicium: ſumptum ex hac L. finali: Denunciatio ſiue denominatio malefici contra facinoris ſocios, ſecundum commumem Doctorum ſententiam, quos ſuprà ad longum adduximus. Quomodo & in quem ſenſum hoc verum ſit, remitto lectorem ad ea,

quæ

quæ multis declarata sunt in 2. membro superioris tractatus.

Secundum indicium: maximè proprium huic materiæ, est superstitio cum suis varijs speciebus, de quibus ad longum in 1. membro superioris tractatus. Cùm enim superstitio procedat vt plurimum ex pacto implicito, vel expresso cum Dæmone, verum religionis cultum lædit, fidem Christianam labefactat, ac viam sternit ad maleficorum impietatem. Ad hoc facit etiam Constitutio Criminalis Caroli V. in articul. 44. vbi indicia maleficij ponit, dum ait. Si quis res supectas, verba, & opera, quæ incantationem sapiunt, vsurpauerit.

Tertium: Si quis alios artem magicam siue maleficium docere voluerit: ex eadem Constitutione.

Quartum: Si quis minatus sit alicui maleficia inferre, & effectus sequutus fuerit: ibidem. Ex minis enim præcedentibus oritur indiciũ ad maleficium, quando fuerunt præsertim factæ ab eo, qui consueuit eas exequi. Gandinus in tractat. de malef. in tit. de indicijs dubitatis. Hyppol. Marsil. in pract. crim. §. Diligenter, à nu. 85. Bald. in L. Metum. C. Quod metus caussæ. Francis. Brun. de indicijs & tort. part. 1. q. 3. Decius in cons. 189. num. 17. & alij multi, quos allegant Iulius Clarus lib. 5. senten §. fin. pract. crimin. q. 21. nu. 37. & Iacob. Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 89. à num. 60.

Quintum: Singularis familiaritas, & frequens conuersatio cum maleficis & incantatoribus: ex eadem Constitut. in d. art. 44.

Omnium enim Iurisperitorum sententia, ex mala conuersatione oritur indicium ad torturam, si modò aliud adminiculum concurrat, vel alia indicia adiuuent. Qualis enim quisq; est, tali socio delectatur. Similis gaudet simili. Prouerb. 13. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficitur. Et in Psalm. Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum peruerso peruerteris. Sic sentiunt Angelus in tractat. maleficiorum, in §. Fama publica. vers. Quæro an indicium. Guido de Suzar. de indicijs & tort. num. 32. Marsil. in pract. §. Expedita. num. 91. Bald. in tract. de quęst. num. 10. Albert. Gandin. in tract. de malef. in Rub. de quæst. Ioseph. Mascard. vol. 1. de probation. Concl. 451. Menoch. in d. q. nu. 125. & alij alibi. Amicitia enim reproborum, ait Salyce. in L. Nullus, supra eod. tit. est repellenda. Ex hac caussa prouenit, quod aliquando in vno pago, aut loco tam multæ sint sagæ & malefici, vt (proh dolor) experiētia discimus, imò etiam si aliæ accedant, ex cohabitatione inficiuntur. Vna enim malefica aliam inficit, præsertim ad voluntatem & imperium Dęmonis, qui nihil magis appetit, quàm vt numerus suorum augeatur, & regnum CHRISTI diminuatur.

Prouerb. 13

Psal. 17.

tur. Quamuis etiam existimem ob magnitudinem scelerum, quæ malefici, vbi in vno loco ita morantur, committunt, cùm nolint benedictionem, accipiant maledictionem, & relinquatur Dæmoni maior potestas in commorantes in tali loco, vbi notabilis est numerus maleficorum.

Sextum: Est fama vehemens cum alijs adminiculis, contra multorum doctorum sententiam, quos Menoc. in d. q. num. 32. adducit, qui volunt famam vehementem per se sufficere. Sed communior & tutior doctrina est, quod non sine alijs adminiculis, vt ostendit Iulius Clar. loco citato, num. 1. Quia fama est indicium valdè remotum à delicto & fallax facilè, & sic ex nuda fama durum esset hominem tormentis subijcere, nisi esset delictum difficilis probationis, & persona vilis alijs criminibus conspersa. Vnum tamen in hoc crimine est singulare, quod (vt experientia quotidie docet) multi homines, quorum conuersatio in exterioribus omni repræhensione caret, depræhenduntur hoc nefandissimo scelere coinquinati. Quia huius criminis exercitium est occultissimum, cùm dependeat à cooperatione Principis tenebrarum, qui amat noctem, & odit lucem. Qua occasione aut impossibilis, aut saltem difficilis potest esse purgatio canonica in hoc crimine: Cùm hæc fundetur in conscientia bonorum virorum,

qui nocte dormiunt, quando malefici sua negotia expediunt, & sic non possunt de secretis & ignotis in sua conscientia maleficij aliquem innocentem pronunciare. In probatione autem famæ non satis est dicere & probare famam, sed oportet etiam eius originem ostendere. Quia fama debet originem habere ab honestis personis & fide dignis, non à maleuolis & vilibus, vt probatur ex c. Qualiter & Quando. 2. de accusat. Bart. in L. de minore. §. Pluriũ. de quæst. Marsil. ibid. Abb. in cap. Veniens. 1. num. 8. de testib. & alijs alibi.

Quare quidam arbitrantur, & hoc argumento probant, quod ea fama, quæ in hoc maleficorum crimine originem ducit à maleficorum & complicum iudiciali denunciatione, non habeat locum. Sed aduertendum est, dictum hoc commune iuxta diuersitatem rerum & circunstantiarum aliter atq; aliter esse intelligendum, in hunc sensum, quod fama debet habere originem à viris bonis & honestis, quando qualitas personæ, natura rei, ac circunstantiæ hoc admittunt, & sic subintelligendum, nisi agatur de re turpi. Nam tunc nó est contemnenda fama, quę ortum habet à turpibus personis, exempli gratia, si agatur de peccato commisso in lupanari, poterit oriri fama à meretricibus, & lenonibus, non autem à Doctoribus, aut alijs personis honestis, quæ non solent ibidem conuersari, & similiter si

aga-

agatur de chartarum, vel taxillorum ludo, fama ortum trahit à luſoribus, & ſic in hoc crimine maleficorum & ſagarum, boni honeſtiq; viri non interſunt eorum ludis, choreis, maleficijs & coniurationibus, in profunda nocte, in abditis, remotis, agreſtibus, ſecretiſq; locis. Quare fama etiam à talibus originem trahere non poteſt, ſed à conſortibus, qui tam turpibus ſceleribus preſentes ſunt. Hanc expoſitionem docent Salycet. in L. Ea quidem. C. de accuſat. non longè à fine, vlt. q. principali, & Iul. Clar. lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 6. nu. 17. Et hoc eſt quod Bartol. in d. L. de minore. Iuſtinus Amedæus in tract. de Syndicatu, nu. 51. & 55. Panorm. in cap. Qualiter & quando, ſecutus Bartol. & alij alibi tradunt, famam debere habere initium ex probabilibus coniecturis & cauſſis, vel iuſta cauſſa, ſicut etiam ex delicto aliquando docent ſumere originem.

Septimum: Fuga eſt etiam indicium ad torturam, quando aliquis præſertim fugit ante accuſationem, vel inquiſitionem contra eum formatam, vel antequam ad aliquem actum ſit proceſſum. Bart. in L. 1. ff. de bonis eorum, qui ante ſententiam ſibi mortẽ conſciuerunt. Angel. in tract. malef. in verb. Fama publica. verſ. An fuga ſit ſufficiens. Marſil. in d. §. Diligẽter. num. 41. & alij multi: quos allegant Menoch. & Clar. loc. cit. 21. & Andreas Gaill pract. obſeruat. lib. 2. obſeruat. 109. Addit. Marſil. etiam

habere locum, quando fugit, dum habet suspicionem, quod contra eum formabitur inquisitio. Malefici sæpè fuga solent sibi consulere. Alia tamen est ratio, quando quis fugit post inquisitionem, & citatus redit, vel caussas probabiles absentiæ & fugæ allegat.

Octauum: Si aliquod opus magiæ, aut maleficij inueniatur, aut quod sapiat incantationem, vt olla plena vnguentis variarum rerum magicarum, aut alia instrumenta in ædibus diffamatæ & suspectæ inueniantur. Aut etiam liber magiæ penes aliquem reperiatur, qualis ante tres septimanas mihi oblatus à quodam amico, qui eum post mortẽ cuiusdam, qui eo vsus fuerat, repererat. Qui tam charus suo domino fuerat, quod eum emerat 15. daleris, secundum scriptionem in libro annotatam, & tam pestilens erat, (vt primo aspectu animaduerti) vt legere non vellem, sed statim in præsentia amici tradentis Vulcano, cui cum auctore debebatur, cõsecrarem. Nescio quot miriades Dæmonum in eo continebantur, & horrẽdæ execrationes cum diris nominibus. Hoc indicium sumitur etiam ex d. Constit. Carolina in art. 44. Ad idem facit si liber hæreticus penes aliquem reperiatur, suspectus vehementissimè habetur, vt condemnari possit, si aliæ coniecturæ accedant, modò non habeat cum auctoritate superioris, potestatem habentis & concedentis ad bonum finem. Ludouic. Roman.

than. in singul.323.incip. Eo ipso, quod libri hæresis reperiuntur. Marsil. in d.§. Diligenter. num.92. Menoch.lib.2. de arbitr. Iud. qq. casu 374. num.12. & alij ab eo citati. Huic congruit L. Maiorem. C. de fals. qui habet penes se instrumentum falsum, presumitur falsarius, nisi ostendat vnde habuerit. Dictum indicium ponit etiam Bodinus lib. 4. cap. 4. quod puto esse tam vehemens, vt si quæ alia leuissima adsint, reus possit torqueri. Huic adiungere possumus, si de maleficio suspectus inueniatur in domo, aut stabulo alterius, aut loco & tempore, vbi & quando non debet, & sequatur effectus aliquis, vt mors, mutilatio, aut morbus. Eadem est ratio, si duobus testibus legitimis probetur reum exercuisse aliquem actum superstitiosum, qui ex communi maleficorum praxi ad aliquod maleficium dirigitur. Exempli gratia: Si duo viri viderint mulierem in aqua stantem, & aquam à tergo proijcientem in aërem, vel virum etiam tempore æstatis, dum tempestas instare animaduertitur, lapidem percutientem, aut mulierem flores de varijs arboribus colligentem, & ollæ imponentem, & de similibus simile est iudicium: hæc sunt indicia vrgentissima, quorum vnumquodq; per se sufficit ad torturam. Eadem est ratio, si vnus testis omni exceptione maior deponat de ipso crimine, vtpote quod viderit sagam equo infundentem potionem, qui mortuus

reperitur. Ad dictum enim vnius testis omni exceptione maioris, deponentis de ipso maleficio, potest quis rapi ad torturam, secundum communem Iurisperitorum sententiam, cui astipulatur Carolina Constitutio in artic. 30.

Nonum: Confessio extraiudicialis rei siue accusati, si duobus testibus probetur, facit sufficiés indicium ad torturam, secundum communem DD. sententiam, quam communem attestantur Felinus in cap. Olim, de rescriptis. Decius in c. At si clerici. de indicijs. Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 89. num. 14. Ioseph. Mascard. vol. 1. de probat. Conclu. 349. Iul. Clar. in d. q. 21. nu. 31. & alij ab eo citati. Et quamuis, vt ipse Clarus doctè dicit, quidam Doctores teneant, quod huiusmodi confessio possit reuocari, ad euitandum torturam, licet de errore non doceatur: hoc tamen nullo modo est tenendum. Nam si sola reuocatio hoc operaretur, nunquam esset locus communi Conclus. Propter hoc enim deuenitur ad torturam, quia reuocatur confessio, quia si reus in ea persisteret, non esset opus tortura. Semper ergo confessio extraiudicialis facit indicium ad torturam, nisi error probetur. Bodinus lib. 4. cap. 4. plus videtur in hoc crimine tribuere confessioni extraiudiciali, sed à communi sine euidenti ratione, aut lege non est recedendum. Ad hoc indicium reduco verba maleficorum & sagarum, quæ aliquando proferunt, quan-

quando capiuntur, quibus quaſi implicitè confitentur; vt ſi dicant, actum eſt de me, aut: ne me morte afficiatis, rei veritatem libenter fatebor. Vel quando abducitur ab habitatione, valedicit domeſticis, & propinquis, petendo veniam, & de ſimilibus ſimile eſt iudicium: de his etiam Bodinus loco citato.

Decimum indicium commune etiam alijs criminibus, tamen in hoc maximè ſibi vendicat locum, eſt taciturnitas rei, quando ſcit, vel ex literis amicorum, vel eorundem admonitione, vel etiam ex aliorum obiectione ſiue opprobriò, ſe haberi pro malefico, aut mago, & tamen non contradicit, nec opponit, ſed ſedata mente tranſit, quaſi non curaret. Marſil. in pract. Criminali. §. Diligenter. num. 137. Ludouicus Carrer. in pract. pag. 55. in 28. indicio. Menoch. loco cit. num. 129. Quiſquis enim innocens eſt, ægerrimè fert infamiam ſibi imponi de tāto ſcelere. Et vt ait Bodinus, Qui purus ab iſto crimine eſt, calumnias à quibus in alijs criminibus metuitur, nunquam pertimeſcet. Dictum tamen indicium alijs adminiculis debet iuuari.

Vndecimum: Si quis ſcelerata iuramenta, execrabiles blaſphemias, & verba impudiciſſima frequentet, aut Dæmonis nomen ſemper effutiat ore, aut pueros proprios, ſiue alienos, aut etiam beſtias in nomine Diaboli execrari ſolitus ſit: vt, exempli gratia, rapiat te

Dia-

Diabolus: exeas in nomine ipsius: vellem te haberet Dæmon; & de similibus similis est censura. Qui enim talia iuramenta & execrabiles blasphemias assiduè exercent, de hæresi suspecti sunt, vt docet Iacobus Simancas in comment. Catholicarum Institut. tit. 8. de blasphemis. Carrerius in tract. de hæret. quos allegat & sequitur Menoch. lib. 5. de præsumption. præsumpt. 6. & lib. 1. q. 10. à nu. 8. Alphons. Castrens. lib. 1. de iusta hæretic. punitione. cap. 12. Quomodo ergò meritò non possunt esse tales blasphemi, & immundi execratores vehementer suspecti de maleficij crimine, in quo Deus in summo gradu læditur, relinquitur & abiuratur: & Dæmon colitur, honoratur, & patronus assumitur. Quare in præludijs superioris tractatus inter caussas dispositiuas ad hoc infœlicissimum exercitium posuimus execrationem & maledicendi siue imprecandi rabiem. Huic annumerare possumus, si quis commiserit etiam alia grauissima scelera distantia à maleficio, vt Menoch. d. lib. 1. ex Simanca etiam de hæresi allegat. Nam vix fieri potest, vt homo, qui Deo adhæret, & ad Diaboli partes non declinauit, horrenda scelera perpetret. Qui autem Deo valedixit, & Dæmoni fidem addixit, portam iam omnibus sceleribus etiam fœdissimis aperuit.

Duodecimum ponunt Doctores mallei maleficarum, Grilland. & Bodinus, quod sagæ lachry-

chrymas emittere non possint. Quod si intelligant lachrymas ex dolore peccatorum, aut oleo diuinæ suauitatis prodeuntes, facilè assentior: aliàs quod non possint excutere guttas aquarum & lachrymarum, parum fidei attribuo. Quia verum est de mulieribus, quod quidam cecinit.

Vt flerent, oculos erudiêre suos.

Imò sæpè ex pusillanimitate, tristitia, aut dolore corporali lachrymas emittunt.

Decimumtertium. Quidam indicium sumunt ex facie de maleficis, vt si oculos in terram defigant, aut terribiles deformesq; vultus habeant. Quare cõmuniter dici solet. Deformis, vt saga. Huic concordat Bodin. lib. 3. c. 3. ex Hieronym. Cardano lib. 20. de subtilitate. & Martin. Arles ex alijs in tract. de superstit. à n. 100. Sicut enim qui in fodina auri sequitur ipsũ minerale, pallidus efficitur, & tremulus fit, qui tractat venã argenti viui: Ita qui sequitur, & inspicit horribilem & turpem visionem Dæmonis, deformis & horribilis in facie redditur. Pro his est etiam Direct. inquisitorum in 3. par. in c. de signis exterioribus, per quæ necromantici hæretici dignoscuntur & magi hęreticãtes, vt loquitur. Habent enim, ait, vt cõmunius, ex visione & apparitione, ac collocutione malorum spirituũ toruum visum & obliquũ. Pro hac sententia facit, quod Iurisperiti tradũt, indicium ad torturam sumi ex mala physiognomia. Marsil. in pract.

§. Ex.

§.Expedita.num.53.ex Baldo L.2.C. Quorum appellat.non recip. Carrer. in pract.pag.55.in 29.indicio.Menoch.lib.1.de prob.q.d.num.1: & alij ab eo allegati. Quomodo de moribus hominum ex physiognomia iudicari possit, suprà ostensum est. Etsi non sit improbabile, quod asseclæ Dæmonum deformitatem in facie contrahant, tamen cùm deformitas ex multis alijs caussis originem sumere possit, valde infirmum & leue indicium hinc desumitur.

Decimumquartum ponitur à Lamberto Danæo, in Dialogo de sortiarijs, & Ioanne Bodino lib.2.cap.4.& lib.4.cap.4.& est stigma siue nota, quam Dæmon imprimit eis maleficis & sagis in aliqua parte corporis, quos timet sibi non fore fideles: vnde principes quique magi tale signum non habent. Memini me etiam audiuisse, quibusdam nostris maleficis & sagis signa impressa fuisse. Triscalanus Magus, Bodino referente, dicebat signatis magis inesse quasi vestigium leporis, & quamuis ad ossa indatur quasi acus, locum tamē sensus expertem esse. Sed quicquid sit, non puto tale signum magni faciendum esse. Facilè enim, si quis quęrat huiusmodi signa, finget aut putabit esse, quod non est. Quod enim Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum. 2.q.5.cap. Consuluisti. Imò si Dæmon cognosceret suos ex tali

signo

signo cognosci, non imprimeret: Sicut etiam Bodi. exempla refert, in quibus postera die, post depræhensionem signi, fuit nota deleta. Similiter admodum superstitiosum est, quod prædicto affine est, quod quidam in fronte ex eradicatione Chrismatis sagas cognoscere volunt.

Decimum quintum. Referunt quidam in hunc ordinem indiciorum, quibus sagæ cognoscuntur, probationem aquæ frigidæ, sed hæc in canonibus, expresse reprobatur 2. q. 5. can. Mennam & in cap. Tuarum, de purgat. canonica. Sed de hac materia latiùs actum est in 2. memb. superioris tractatus, dub. 1. principali.

Decimum Sextum. Firmum putat esse Bodinus lib. 4. cap4. indicium in diffamata, si nata sit ex parentibus maleficis, aut altero tantum. Vnde putat hanc amplissimam esse regulam, & paucissimas exceptiones admittere. Si saga est mater, est etiam filia. Sed hæc consequentia quomodo tam necessariò cohæreat, vt Bodinus infert, non video. Sicut enim ex bonis parentibus nonnunquam oriuntur filij mali: ita ex malis quandoq; etiam boni nascuntur, sicut è spinis rosæ producuntur. Sic ex Achaz pessimo rege & idololatra natus est sanctus rex Ezechias vt in libro. Reg. est videre. Sic etiam Iosias, rex pius, qui tulit abominationes impietatis, cuius memoria secundum Ecclesiasticum quasi mel indulcabitur, filius

4. Reg. 16

Eccles. 49

filius fuit impij Idololatræ Amon. Quamuis enim in filijs paterni criminis exempla metuantur. can. Si quis. 6. q. 1. non tamen necessariò ita contingit. Mores enim multum iuuantur gratia Dei, instructione, bona cõuersatione, ac regimine. Quando autem filia alijs indicijs grauatur, auget præsumptionem, si parens alter, vel aliqui de cognatione & familia fuerint magi & malefici. Hoc tamen refertur ad indicium malæ conuersationis & cohabitationis: Qui enim tãgit picem, coinquinatur ab ea. Expetit tamen non rarò malus spiritus à sagis, vt filios, aut filias sibi in obsequium deuoueant. Quare aliquando tam malas inueneris matres in hac arte, vt prolem necdum natam Dæmoni in abominabile offerant obsequium.

Decimumseptimum. Est singularitas quædam notabilis in actibus religionis. Cùm sint superstitiosi, gaudent singularitate, & in actibus exterioribus non rarò incedunt in vestimentis ouium, more magistri sui, qui se etiam trãsfigurat in angelum lucis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Decimum octauum. Est mutatio loci, currunt huc atq; illuc, præsertim quando sibi timent, vtpote quum iam sunt diffamati, vel in proximo sunt, vt deprehendantur: aut iam sciunt socios sui facinoris deprehensos, à quibus metuunt se denunciandos. Tunc enim timent,

ment, & mirabiliter in animo diſcruciantur propter pœnam, quam ratione conſcientiæ ſceleris animus quaſi præſagit, iuxta illud quod Sapiens attribuit magicæ artis peritis in lib. Sapientiæ. Frequenter enim, ait, præoccupant peſſima, redarguente conſcientia. Cúm ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſęua perturbata conſcientia, id eſt, conſcius ſui ſceleris remorſu conſciẽtiæ mouetur, vt ſeipſum cõdemnet, & ſuſpicetur pœnam promeritam, inſtare antequam etiam præſens ſit, & ſic nequitia efficit timidum, cùm ſemper propinqua eſſe & ante oculos verſari timeat tormenta. Id quod Cicer. breuibus verbis in Orat. pro Milone ſignificat, cùm dicit: Magna eſt vis conſcientiæ in vtramq; partem, vt nec timeant, qui nihil commiſerunt, & pœnam ſemper ante oculos verſari putent qui peccauerunt. Alia eſt etiam huius inconſtantiæ & mutationis de loco in locum cauſſa. Cùm enim tam magna ſit inter ſpiritum bonum & malum pugna, quando conſciẽtia iam incipit remordere, mota ex tribulatione & timore extrinſeco aduenienti, ob pericula & tormenta imminentia, magna naſcitur etiam in animo malefici perturbatio. Quare currit de loco ad locum, quærit requiem, & non inuenit, idq; in multis obſeruatum eſt.

Sapien. 17.

Decimum nonum eſt inconſtantia & contra-

rietas in verbis. Facit enim conſcientia ſceleris timorq; quo concutiuntur, vt parum ſibi conſtent. Hæc autem indicium facere ad torturam tradunt Doctores. Marſil. in d. §. Diligenter. num. 74. Franciſ. Brunus de indicijs & tortura par. 1. q. 3. Angel. ab Aretio in tract. malefic. verb. Fama publica. Bartol. in L. fin. ff. de quæſt. & alij multi, quos refert Menoch. in d. q. 89. lib. 1. de præſumpt. hoc tamen indicium non eſt tantum, vt ex eo quis debeat ſubijci tormentis, niſi alia, magis mouentia accedant. Habent tamen hoc proprij ſagæ & malefici, vt vix reſpondeant ex propoſito ad interrogata, ſed nutant in reſponſionibus, vt obſeruandum ſtatuit Bodinus in d. c. 4. lib. 4.

Vigeſimum indicium, efficere poſſunt titubatio & animi trepidatio, quando reus examinatur, & interrogatur. Marſil. loco cit. Bartol. in L. de minore, §. Plurimum. Angel. in d. verb. Fama publica. Menoch. vbi ſupra. num. 72. Iul. Clar. in d. q. 21. lib. 5. num. 39. & alij communiter. Huc facit illud Ciceronis lib. 2. ad Herennium. Titubatio, inquit, mutatio coloris, oratio inconſtans, tremor & id genus alia: nempe ſi conſtiterit reum, cum ad eum ventum eſt, erubuiſſe, titubaſſe, expalluiſſe, inconſtanter locutum eſſe, concidiſſe, policitum eſſe aliquid. Et illud Prouerb. 10. Pauor his, qui operantur malum. Poſtremò, quoniam Iudices aliquando ad inquirendam veri-

tatem

tatem maleficos captiuos duos in conspectu opponunt, vel vt aliqui vocant confrontant, summa tum adhibenda est iudici prudẽtia, vt bene dicta examinet, quid opponatur, quomodo ab altero respondeatur, an alter taceat an neget, qua animi constantia, qua verborum arte, quia quosdam honoratiores & prudentiores instruit Diabol. vt valde callidè loquãtur. Hic etiam valde bene notanda duo illa vltima indicia. Hoc loco de confrontatione maleficorum aduertendum est quando alter eorum tantum in vinculis, & vult alteri necdum vinculis constituto crimen in frontem dicere, in quo sibi socius fuit, vt hoc non fiat temerè, nisi alia indicia talia præcedant, vt, si testis in frontem deponens constanter in confessione & obiectione perseueret, cum probabili circunstantiarum declaratione, in custodia detineri possit, si rationibus legitimis opponentis dicta non elidat, sed potius indicia facinoris præbeat. Quia magna est in famia ei, qui pro bono viro habetur, confrontari cum homine reo tanti sceleris, quasi socius criminis sit, quam non licet vlli iudici alicui inferre, nisi alia sufficientia indicia præcedant, quæ loco diffamationis sint. Etenim indicia propinqua siue semiplena supplent locum diffamationis, vt multis allegationibus declarat. Marsil. in practica crimin. §. Constante. à num. 19. Si autem confrontatus

sufficientibus indicijs grauatus, post confrontationem iterum dimittatur, magis confrontatione suspectus redditus, quam purgatus, & ipse hoc animaduertat, facile fugiet. Hęc sunt, quæ pro ratione temporis, in commentarium de maleficis & mathematicis referre volui precando Deum optimum Max. lucis authorem, vt principis tenebrarum tyrannidem, qua nunc in multos Christianos sæuit, reprimat: lapsis manus misericordiæ ad surgendum per salutarem pœnitentiam porrigat, & hunc laborem ad ipsius honorem, patriæq; salutem susceptum, fœlici fine remuneret.

Amen.

(·.·)

EXTRA;

EXTRAVAGANTES ET BVLLÆ APOSTOLICAE DIVERSORVM PONtificum editæ contra Magos, Incantatores, Sortilegos, aliosq́ Superstitiosos.

EXTRAVAGANS IOANNIS XXII. CONTRA Magos, magicasq́ue superstitiones.

SVPER illius specula, quamuis immeriti, eius fauente clementia, qui primum hominem humani quidem generis protoplasti, terrenis prælatum, diuinis virtutibus adornatum, conformem & consimilem imagini suæ fecit, reuocauit profugum legem dãdo, ac demum liberauit captiuum, reinuenit perditum, & redemit venditum merito suæ passionis, vt contemplaremur ex illa super filios hominum, qui Christianæ religionis cultu Deum intelligunt & requirunt: dolenter aduertimus, quod etiam cum nostrorum turbatione viscerum cogitamus, quamplures esse solo nomine Christia-

nos, qui relicto primo veritatis lumin... ta erroris caligine obnubilantur, quod cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno: dæmonibus namque immolant: hos adorant, fabricant, ac fabricari procurant imagines: annulum, vel speculum, vel phialam, vel rem quamcunq; aliam magicè ad dæmones inibi alligandos, ab his petunt, responsa ab his recipiunt, & pro implendis prauis suis desiderijs auxilia postulant, pro re fœtidissima fœtidam exhibent seruitutem (proh dolor) huiusmodi morbus pestifer, nunc per mundum solito amplius conualescens, successiuè grauius inficit Christi gregem. Cùm igitur ex debito suscepti pastoralis officij, oues oberrantes per deuia, teneamur ad caulas Christi reducere, & excludere à grege Dominico morbidas, ne alias corrumpant: Hoc edicto in perpetuum valituro, de consilio fratrum nostrorum, monemus omnes & singulos renatos fonte Baptismatis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione anathematis præcipientes eisdem, quod nullus ipsorum, aliquid de peruersis dictis dogmatibus docere ac addiscere audeat: vel, quod execrabilius est, quomodolibet alio in aliquo illis vti. Et quia dignum est, quod

hi,

hi, qui per sua opera peruersa spernunt Altissimum, pœnis suis pro culpis debitis percellantur: Nos in omnes & singulos, qui contra nostra saluberrima monita & mandata facere de prædictis quicquam præsumpserint, excommunicationis sententiam promulgamus, quam ipsos incurrere volumus ipso facto: statuentes firmiter, quod præter pœnas prædictas, contra tales, qui admoniti de prædictis, seu prædictorum aliquo infra octo dies à monitione computandos præfata, à præfatis non se correxerint, ad infligendas pœnas omnes & singulas, præter bonorum confiscationem dumtaxat, quas de iure merentur hæretici, per suos competentes Iudices procedatur. Verùm cùm sit expediens, quod ad hæc tam nefanda omnis via, omnisq; occasio præcludantur, de dictorum nostrorum fratrum consilio uniuersis præcipimus & mandamus, quod nullus eorum libellos, scripturas quascunq; de præfatis damnatis erroribus quicquam continentes, habere, aut tenere, vel in ipsis studere præsumat; quin potius volumus, & in virtute sanctæ obedientiæ cunctis præcipimus, quod quicunq; de scripturis præfatis vel libellis quicquam habuerint, infra octo dierum spacium ab huiusmodi edicti nostri

notittia computandum, totum, & in toto, & in qualibet sui parte abolere, & comburere teneantur: alioquin volumus, quod incurrant sententiam excommunicationis ipso facto, processuri contra contemptores huiusmodi (cùm constiterit) ad pœnas alias grauiores. Dat. in Auinione.

SIXTVS QVARTVS.

DILECTO FILIO VICARIO Venerabilis Fratris nostri Episcopi Bononiensis in spiritualibus generali.

Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Nunciatum est nobis, nonnullos ordinis S. Mariæ de monte Carmeli fratres, tantæ fuisse temeritatis, vt veriti non sint disputando & prædicando in nostra ciuitate Bononiensi eiusq; comitatu asserere, nō esse hæreticum, & à puritate fidei alienum, dæmonum expectare responsa: ob quod aduersus ipsius fidei puritatem scandala multa exorta videtur. Nos id indignè molesteq; ferentes, & de præmissis certam notitiam non habentes, discretioni tuæ per præsentes commit-

mittimus & mandamus, vt omni oportuna adhibita diligentia & industria, veram notitiam habere cures? an sit, qui fuerint huiusmodi assertores, & quæ scandala propterea sint exorta. Quicquid autem in præmissis inueneris, in scriptis authenticè redactum, ad dilectum filium Franciscum de Toleto, Notarium & Datarium nostrum domesticum, sub tuo sigillo transmittas: vt ab eo de omni re certiores facti, quid agi conueniat, auctore Domino, statuere valeamus. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo piscatoris, die 17. Iunij. M. CCCC. LXXIII. Pontificatus nostri anno secundo.

INNOCENTIVS VIII. Inquisitoribus Germaniæ.

INNOCENTIVS EPISCOPVS Seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

SVmmis desiderantes affectibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit, vt fides Catholica nostris potissimè temporibus vbiq; augeatur, & floreat, ac omnis hæretica prauitas de finibus fidelium procul pellatur, ea libenter declaramus, ac etiam de nouo con-

nouo con-

*uo concedimus, per quæ huiusmodi pium desi-
derium nostrum votiuum sortiatur effecti
cunctisq; propterea per nostræ operation
ministerium, quasi per prouidi operator
sarculum erroribus extirpatis, eiusdem fide
zelus & obseruantia in ipsorum corda fide-
lium fortius imprimatur. Sanè nuper ad no-
strum non sine ingenti molestia peruenit au-
ditum, quod in nonnullis partibus Alemaniæ
superioris, nec non in Moguntinen. Colo-
nien. Treueren. Saltzburgen. & Bremen.
prouincijs, ciuitatibus, terris, locis, & diæce-
sibus, complures vtriusq; sexus personæ, pro-
priæ salutis immemores, & à fide Catholica
deuiantes, cum Dæmonibus incubis & suc-
cubis abuti, ac suis incantationibus, carmi-
nibus, & coniurationibus, alijsq; nephandis
superstitionibus & sortilegijs, excessibus, cri-
minibus & delictis, mulierum partus, ani-
malium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas
& arborum fructus, nec non homines, mulie-
res, pecora, pecudes, & alia diuersorum gene-
rum animalia; vineas quoq; pomeria, prata,
pascua, blada, frumenta, & alia terræ legu-
mina perire, suffocari & extingui facere, &
procurare, ipsosq; homines, mulieres, iumen-
ta, pecora, pecudes, & animalia diris tam*

intrin-

intrinsecis quàm extrinsecis doloribus & tormentis afficere, & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, virosq́ ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant, impedire: fidē prætereà ipsam, quā in sacri susceptione Baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare: Aliaq́ quamplurima nefanda, excessus & crimina, instigante humani generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, ac perniciosum exēplum ac scandalum plurimorum. Quodq́ licet dilecti filij, Henricus Institoris, in prædictis partibus Alemaniæ superioris, in quibus etiam prouinciæ, ciuitates, terræ, diœceses, & alia loca huiusmodi comprehensa fore cēsentur: nec non Iacobus Sprenger, per certas partes lineæ Rheni, Ordinis Prædicatorum, & Theologiæ Professores, hæreticæ prauitatis Inquisitores per literas Apostolicas deputati fuerunt, prout adhuc existunt, tamē nonnulli clerici & laici illarum partium, quærentes plura sapere, quàm oporteat, pro eo quod in literis deputationis huiusmodi prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ, & alia loca prædicta, illarumq́ personæ ac excessus

huius-

huiusmodi nominatim & specificè express
non fuerunt, illa sub eisdem partibus min
mè contineri, & propterea præfatis Inquis
toribus in Prouinciis, ciuitatibus, diœcesibu
terris & locis prædictis huiusmodi Inquisi
tionis officium exequi non licere, & ad per
sonarum earundem super excessibus & cri
minibus antedictis, punitionem, incarcera
tionem, & correctionem admitti non debere
pertinaciter asserere non erubescunt. Prop
ter quod in Prouinciis, ciuitatibus, diœcesi
bus, terris & locis prædictis excessus & cri
mina huiusmodi non sine animarum earun
dem euidenti iactura, & æternæ salutis di
spendio remanent impunita. Nos igitur im-
pedimenta quælibet, per quæ ipsorum Inqui-
sitorum officii executio, quomodolibet retar-
dari posset, de medio submouere, & ne labes
hæreticæ prauitatis, aliorumqúe excessuum
huiusmodi in perniciē aliorum innocētium
sua venena diffundat, opportunis remediis,
prout nostro incumbit officio, prouidere vo-
lentes, fidei zelo ad hoc maximè nos impellē-
te, ne propterea contingat, Prouincias, ciui-
tates, diœceses, terras, & loca prædicta sub
eisdem partibus Alemaniæ superioris debito
Inquisitionis officio carere, eisdem Inquisi-
tori-

toribus in illis officium Inquisitionis huiusmodi exequi licere, & ad personarum earũdem, super excessibus & criminibus prædictis correctionem, incarcerationem, & punitionem admitti debere, perinde in omnibus & per omnia, ac si in litteris prædictis Prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ, & loca ac personæ, & excessus huiusmodi nominatim, & specificè expressa forent, auctoritate Apostolica, tenore præsentium statuimus. Proq́ potiori cautela litteras & deputationem prædictas ad prouincias, ciuitates, diœceses, terras, & loca, nec non personas, & crimina huiusmodi extendentes, præfatis Inquisitoribus, quod ipsi & alter eorum accersito secum dilecto filio, Ioanne Gremper Clerico Constantien. diœcesis magistro in artibus eorum moderno, seu quouis alio notario publico, per ipsos, & quemlibet eorum pro tẽpore deputando in Prouincijs, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis contra quascunq́ personas cuiuscunq́ conditionis & præeminentiæ fuerint, huiusmodi Inquisitionis officium exequi, ipsasq́ue personas, in quas præmissis culpabiles reperierint, iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire & mulctare. Nec non in singulis

lis Prouinciarum huiusmodi parochialib⁹ Ecclesiis, verbum Dei fideli populo, quotie[s] expedierit, ac eis visum fuerit, proponere [&] prædicare, omniaq́ alia & singula in pr[æ]missis & circa ea necessaria & oportuna f[a]cere, & similiter exequi liberè & licitè v[a]leant, plenam ac liberam, eadem auctorit[a]te de nouo concedimus facultatem. Et nih[i]lominus venerabili fratri nostro Episcop[o] Argentinensi, per Apostolica scripta man[damus], quatenus ipse per se, vel per alium seu alios præmissa vbi, quando, & quotien[s] expedire cognouerit, fuerit q́ pro parte In[quisitorum] huiusmodi seu alterius eorum legitimè requisitus, solemniter publicans, no[n] permittat eos per quoscunq́ super hoc contr[a] prædictarum & præsentium litterarum tenorem, quauis auctoritate molestari seu alias quomodolibet impediri: molestatores & impedientes, & contradictores quoslibet & rebelles cuiuscunq́ dignitatis, status, gradus, præeminentiæ, nobilitatis, & excellentiæ, aut conditionis fuerint, & quocunq́ exemptionis priuilegio sint muniti, per excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ac alias etiam formidabiliores, (de quibus sibi videbitur) sententias, censuras & pœnas,

omni

omni appellatione postposita, compescendo, & etiam legitimis super his per eum seruandis processibus, sententias ipsas, (quotiẽs opus fuerit) aggrauare, & reaggrauare, auctoritate nostra procuret, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis ac Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis cõtrarijs quibuscunq́. Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscunq́ tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet vel differri, & de quacunq́ toto tenore habenda sit in nostris litteris mentio specialis.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, extensionis, concessionis, & mãdati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli

 Aposto-

Apostolorum eius se nouerit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum, Anno incarnationis Dominicæ 1484. Non. Decemb. Pontificatus nostri anno primo.

ALEXANDER VI.

DILECTO FILIO ANGELO de Verona, Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Professori, in Prouincia Lombardiæ hæreticæ prauitatis Inquisitori.

Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Cùm acceperimus in Prouincia Lombardiæ, diuersas vtriusque sexus personas, diuersis incantationibus, & diabolicis superstitionibus operam dare: suisque veneficijs, & vanis obseruationibus multa nefanda scelera procurare, homines & iumenta, ac campos destruere, & diuersos errores inducere, magnaque inde scandala exoriri: decreuimus pro pastoralis officij nobis ex alto commissi ministerio, scelera huiusmodi compescere: ac scandalis & erroribus præmissis, quantum cum Deo possumus, occurrere. Ea propter tam tibi: quàm etiam successoribus tuis, per Lombar-

bardiam constitutis, de quibus in his & alijs plenam in Domino fiduciam obtinemus, cõmittimus & mandamus; vt etiam soli, honesto tamen comitatu per vos eligendo associati, contra easdem vtriusq; sexus personas diligenter inquiratis: easq; iustitia mediante puniatis, & compescatis. Et vt melius cõmissionem huiusmodi exequi possitis, contra illas vobis plenam & omnimodam harum serie concedimus facultatem. Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non indultis & concessionibus, ordninarijs forsan pro tempore factis, cæterisq; contrarijs quibuscunq; non obstantibus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die, &c.

LEO PAPA X.

VNIVERSIS ET SINGVLIS locorum Ordinarijs, ac hæreticæ prauitatis Inquisitoribus in dominio Venetorum consistentibus, Salutem & Apostolicam benedictionem.

HOnestis petentium votis libenter annuimus, eaq; fauoribus persequimur op-

*portunis. Alias ad petitionem dilectorum f-
liorum nobilium virorum Ducis & Domin
Venetorum, cùm in Brixiensi & Pergamen
ciuitatibus & diœcesibus, quoddam homin
genus perniciosissimum ac damnatissimu
labe hæretica, per quam suscepto renuncia
batur Baptismatis Sacramento, Dominum
abnegabant, & Satanæ, cuius consilio sedu
cebantur, corpora & animas conferebant
& vt illi rem gratam facerent, in necandi
infantibus passim studebant, & alia malefi
cia & sortilegia exercere non verebantur
quod ita factum esse videbatur, vt ad eorum
errorem extirpandum opportuna adhiberē
tur remedia. Volentes etiam eiusdem gene-
ris nonnullos indicibili pœna obstinatè vi-
tam potius perfide amittere, quàm errorem
suum cognoscere maluisse, & propterea de ri-
goroso nimium (vt dicebatur) vestri ordina-
riorum contra tales processu, dubitātes, Ve-
nerabilem fratrem Episcopum Polensem no-
strum & Apostolicæ sedis apud eosdē Ducem
& dominium Nuncium vobis adiungēdum
duximus, cum facultate per se vel alium, seu
alios processus per vos habitos, seu factos ex-
aminandi, & reuidendi: & si vos Inquisito-
res processus prædictos ritè & rectè, ac iuxta*

for-

formam iuris habitos fecissetis contra tale hominum damnatorum genus vnà vobiscũ procedendi & inquirendi; nec non procuratores & aduocatos, scribas, cæterosq́; ad Inquisitionis præfatæ exercitium necessarios & opportunos, officiales & ministros cum competentibus salarÿs deputandi, & homines prædictos (quod redire ad Ecclesiæ vnitatem vellent) clementer suscipiendi, eisq́; pœnitentiam salutarem iniungendi, & eos absoluendi, etiam in vtroq́; foro, & incorrigibiles condemnãdi, & brachio sæculari tradendi, cæteraq́; quæ vos de iure, vel consuetudine facere possetis, & deberetis faciendi, gerendi, exercendi, & exequendi, prout in litteris desuper confectis continetur.

Cùm igitur commißionis huiusmodi vigore præfatus Nuncius, venerabilem fratrẽ Episcopum Iustinopolitanum in partibus illis commorãtem, ad præmissa vnà vobiscum pertractanda & exequẽda subdelegauerit, vosq́; & ipse subdelegatus in valle Communica Brixiensis diœcesis, vbi maximè huiusmodi damnati generis homines vigent & pullulant, processeritis; ac nonnullos culpabiles repertos, & curiæ seculari tradendos, necnon iam condemnatos habueritis, videtur,

quod per Venetorum Collegium Prætori Brixiensi mandatum fuerit, ne sententias huiusmodi exequeretur, & vobis & eidem subdelegato, ne ad executionem illarum procederetis inhiberet, prout inhibitum fuit: ac expensas & salaria pro huiusmodi Inquisitionis negotio necessaria submoueret, & retraheret: necnon processus contra culpabiles prædictos habitos & factos eis transmitteret, seu transmitti faceret: & , quod deterius est, subdelegatum prædictum ad coram eis in ciuitate Venetiarum comparendum cogeret & cõpelleret, prout coactus & cõpulsus fuit. Et quia propter dictas literas, in quib. dictus Nuncius adiunctus fuit, ab aliquibus hæsitatur, an propter hoc facultas vestra diminuta existat, ita qđ prout ante datas huiusmodi litteras potuissetis, procedere non possitis: indecensq; & contra iuris & sacrorũ canonum dispositionẽ, ac Ecclesiasticam libertatem existat, laicos de personis & caussis ecclesiasticis se intromittere, nolleq; iniunctã à vobis executionẽ adimplere, nisi processibus, ac sentẽtijs ꝑ eos visis & examinatis, ac si ipsi in clericos caussasq; ecclesiasticas superioritatẽ & iurisdictionem haberent: cùm tamẽ in clericos caussasq; huiusmodi, laicis nulla

facul-

facultas attributa sit, quos obsequẽdi & exequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, propter quod inter Christifideles nõ modicum surgit scandalum. Nos igitur, ne quod ad salutem animarum, & dictarum caussarum faciliorem expeditionem introductum est, in damnum & percellationem conuertatur, & propterea ob diuturnitatem tẽporis infœlices animæ huiusmodi peccatis magis grauẽtur, & ad omne circa hoc dubiũ tollẽdum, vos prout ante datas dictas literas de iure & cõsuetudine seu priuilegio procedere poteratis, nec non etiã contra maleficos & sortilegos ac à fide apostatãtes, prout criminis postulauerit qualitas, procedere posse & debere, auctoritate Apostolica, tenore præsentiũ decernimus & declaramus; vobis cõmittentes & mandãtes, vt eosdẽ Venetos, & illorũ Ducẽ, ac officiales suos, ne ipsi vlterius in huiusmodi caussis se intromittant, sed quod iniunctas sibi executiones, & fortè iniungẽdas, postquã requisiti fuerint, sine aliqua processuũ, ꝑ dictos ecclesiasticos iudices factorũ visione, vel examinatione prõptè exequãtur moneatis & hortemini. Et si hoc facere neglexerint, vel recusauerint, vos eos ꝑ cẽsuras ecclesiasticas & alia iuris opportuna remedia

 ap-

appellatione postposita compellatis. Præmissis ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, statutisq́ue & consuetudinibus ciuitatum & diœcesum prædictarum, iuramento firmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, cæterisq́ue contrarijs non obstantibus quibuscunq́ue.

Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die 15. Februarij. M.D.XXI. Pontificatus nostri anno octauo.

ADRIANVS VI.
Inquisitori Comensi.

Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Dudum, vti nobis exponi fecisti, per fœlicis recordationis Iulium Papam II. prædecessorem nostrum, non sine magna tunc animi sui displicentia accepto, quod per quẽdam Georgium de Casali, ordinis fratrum Prædicatorum professorem, & in ciuitate Cremonensi hæreticæ prauitatis Inquisitorem deputatum, in nonnullis Lombardiæ partibus, & præsertim in locis, in quibus dictus Georgius Inquisitor deputatus erat, repertæ fuerant

runt quamplures vtriusq́; sexus personæ, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, certam sectam facientes, fidem quam in sacri susceptione Baptismatis susceperant, abnegantes, sanctam Crucem pedibus conculcãtes, & opprobria super eam perpetrantes, ecclesiasticis & præsertim Eucharistiæ sacramentis abutentes, diabolum in suum dominum & patronum assumẽtes, eiq́; obedientiam & reuerentiam exhibentes, & suis incantationibus, carminibus, sortilegijs, alijsq́; nefandis superstitionibus, iumenta & fructus terræ multipliciter lædentes, aliaq́; quàm plurima nefanda, excessus, & crimina eodem diabolo instigante committentes, & perpetrantes, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, perniciosumq́; exemplum, & scãdalum plurimorum. Contra quas cùm dictus Georgius tunc (vt asserebat) in dictis locis suæ Inquisitioni deputatis, prout ipsius Georgij incumbebat officio, ipse Georgius processisset: nonnulli autẽ tam clerici quàm laici illarũ partium, quærentes plus sapere quàm oportet, præmissa delicta, ad eiusdem Georgij Inquisitionis officium non pertinere temerè asserentes, præsumẽtes in populo errores & scandala semi-

nauerunt: sicq́ eundem Georgium in populo odiosum reddere, & dicti Georgij officium impedire conati fuerunt, prout etiam tunc impediebāt: ita quod propter præmissa, personæ prædictæ delicta huiusmodi perpetrantes, remanebant impunitæ, & aliæ eorum exemplo ad similia perpetranda quotidie inducebantur, in non modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & scandalum plurimorum. Dictus prædecessor volens (ne inquisitionis officij executio quomodolibet retardaretur, & labes hæreticæ prauitatis lōgius venena diffunderet) prouidere, dicto Georgio per quasdam suas in forma breuis litteras, commisit & mādauit quatenus in locis eiusdem Georgij inquisitioni deputatis, de excessibus huiusmodi cognoscere, & cōtra quascunq́ personas, cuiuscūq́ conditionis & præeminentiæ forent, inquisitionis officium exercere & exequi: ipsasque personas, quas in præmissis culpabiles reperiret, vnà cum locorum ordinariorum Vicarijs, quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita, corrigere & punire deberet, secundum modum contra alios hæreticos à iure ex sacris canonibus statutum: cōtradictores quoscunq́ per censuram ecclesiasticā,

& a-

& alia iuris opportuna remedia compescendo. Eos verò qui in præmissis, cõsilium, auxilium, vel fauorem præstarent, præfatus prædecessor noster, eisdẽ indulgentijs vti & gaudere decreuit, quibus crucesignati contra alios hæreticos, ex indulto Apostolico eis concesso, tunc gaudebant & vtebantur, prout in dictis literis plenius cõtineri dicitur. Et sicut eadẽ expositio subiungebat, nõ solùm delicta & crimina huiusmodi contra fidem Catholicam, & Christianã religionem, sub iurisdictione inquisitoris Cremonensis committũtur, & perpetrantur; sed in omnibus alijs locis & diœcesibus, sub iurisdictione aliorũ inquisitorum dicti ordinis congregationis Lõbardiæ, indies perpetrantur & cõmittuntur. Et cùm eadem sint delicta, eadem profectò prouisione & castigatione eis est earundẽ literarũ tenore prouidendum. Quare tu, sicut asseris, in ciuitate Comẽsi, vbi dictæ prauitatis Inquisitor existis, tã tuo, q̃ omniũ aliorum dictorum ordinis & congregationis hæreticæ prauitatis Inquisitorũ vbilibet consistẽtiũ & deputatorũ nominibꝰ, fecisti nobis humiliter supplicari, vt litteras prædictas ad vos extẽdere & ampliare, aliasq́; desuper opportunè dignaremur ꝓuidere. Nos igitur huiusmodi

sup-

ſupplicatione inclinati, litteras prædictas, cum omnibus in eis cõtentis clauſulis, in omnibus & per omnia, prout in eiſdem litteris continetur, ad te & ad alios ordinis congregationis huiuſmodi Inquiſitores, tam in præſentiarum deputatos, quàm in futurũ perpetuis futuris tẽporibus deputãdos, ac ſi tibi, & cuilibet Inquiſitorum prædictorum dirigerẽtur, & directæ fuiſſet, Apoſtolica auctoritate tenore præſentiũ extẽdimus. Ipſaſq; litteras tibi & illis, vt præmittitur, eiſdem auctoritate & tenore concedimus. Non obſtantibus omnibus illis, quæ idem Iulius prædeceſſor voluit non obſtare, cæteriſq; contrarijs quibuſcunq;. Et quia difficile foret præſentes litteras, ad ſingula loca, in quibus de eis fides forſan fuerit facienda, deferre: volumus & Apoſtolica auctoritate decernimus, quod ipſarum tranſumptis, manu cuiuſcunq; notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius Curiæ, ſeu perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis: in iudicio & alibi, vbi opus fuerit, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ adhiberetur eiſdem præſentibus, ſi forẽt exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris die XX. Iulij, M.D.XXIII. Pontificatus noſtri anno I.

SIXT.

SIXT. V. PROHIBITIO
CONTRA IVDICIARIAE ASTROlogiæ artem, incantationes, diuinationes, & ſortilegia, & libros, in quibus huiuſmodi continentur, &c.

SIXTVS EPISCOPVS,
Seruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

COeli & Terræ Creator Deus, quem vnũ Omnipotentem corde credimus ad iuſtitiam, & ore confitemur ad ſalutem, etſi homini, quem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam creauit, mentem dederit, quæ non ſolũ diuino fidei lumine illuſtrata, myſteria illa cognoſceret, quæ humanam intelligentiam ſuperant, ſed etiam naturæ ſuæ vi, magno licet cum labore, præclara multa inueſtigaret, atq; intelligeret, Tamen, vt ſuperbum animal homo non altum ſaperet, ſed timeret, & immenſam conditoris ſui maieſtatem, humi ſtratus veneraretur, ſibi ſoli eorum, quæ euẽtura ſunt, ſcientiam, & futurarum rerum cognitionẽ reſeruauit. Solus enim ipſe, cuius oculis omnia nuda, & aperta ſunt, & ad intimas hominum cogitationes penetrat, & cõſequẽtes eorum actiones intuetur, ſolus ipſe,

qui

qui vocat ea, quæ non sunt, tanquã ea, qu[æ] sunt, omnia præsentia, & ante oculos posi[ta] habet, solus deniq; omnia, & singula quæcũ[que] totius temporis decursu, & seculorum ætati[bus] bus futura sunt, ab omni æternitate nou[it] & admirabili prouidentia disposuit, quæ no[n] modo humanæ mentis imbecillitas ignora[t,] sed nec Dæmones ipsi præsentire possũt. Qua re Idolorum in futuris annunciandis falsi tatem & imbecillitatem, & eorum qui ei cultum adhibebant, vanitatem irridet Spi

Isaiæ 41. *ritus S. apud Isaiam illis verbis.* Annunciate quę ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis. *& in nouo Testament[o] Christus Dominus discipulorum suorum de futuris euentis paulò cupidius inquirẽtium, interrogationem graui illa responsione retudit, qua etiã omnium fidelium suorum curio-*

Actor. 1. *sitatem coërcuit.* Non est vestrum scire tẽpora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. *Nec verò ad futuros euẽtus, & fortuitos casus prænoscendos (futuris euentibus ex naturalibus caussis necessario, vel frequenter prouenientibus, quæ ad diuinationem non pertinent, dumtaxat exceptis) vllæ sunt veræ artes, aut disciplinæ, sed fallaces, & vanæ improborum hominum astutiæ.*

stutia, & Dæmonum fraudibus introductæ, ex quorum operatione, consilio, vel auxilio omnis diuinatio dimanat, siue quod expressè ad futura manifestanda inuocentur, siue quod ipsi prauitate sua, & odio in genus humanum, occultè, etiam præter hominis intentionem se ingerant, & intrudant vanis inquisitionibus futurorum, vt mentes hominum perniciosis vanitatibus, & fallaci contingentiũ prænunciatione implicentur, & omni impietatis genere deprauẽtur. Quæ quidem ipsis cognita sunt, nõ diuinitate aliqua, nec vera futurarum rerum sciẽtia, sed naturæ subtilioris acumine, & aliis quibusdam modis, quos hominum obtusior intelligentia ignorat. Quamobrem dubitandum nõ est, in huiusmodi futurorum, contingentium, & fortuitorum euẽtuum inquisitione, & præcognitione, diaboli operationem se fallaciter immiscere, vt sua fraude ac dolis, miseros homines à via salutis auertat, & laqueo dãnationis inuoluat. Quæ cùm ita sint, nonnulli hæc fideliter, & religiosè, vt debent, non attendentes, sed curiosa sectantes, grauiter Deum offendunt, errantes ipsi, & alios in errorem mittentes; tales in primis sunt Astrologi olim Mathematici,

Gene-

Genethliaci, & Planetarij vocati, qui vani falsamque syderum, & astrorum scientiam profitentes, diuinæq; dispositionis ordinationem, suo tempore releuandam præuenire audacissimè satagentes, hominum natiuitates, seu genituras ex motu syderum, & astrorum cursu metiuntur, ac iudicant futura, siue etiam præsentia & præterita occulta, atque ex puerorum ortu, & natali die, siue quauis alia temporū & momentorum vanissima obseruatione, & notatione, de vniuscuiusq; hominis statu, cōditione, vitæ cursu, honoribus diuitijs, sobole, salute, morte, itineribus, certaminibus, inimicitijs, carceribus, cædibus, varijs discriminibus, alijsq; prosperis & aduersis casibus, & euentibus præcognoscere, iudicare, & affirmare temerè præsumunt, non sine magno periculo erroris, & infidelitatis; cùm S. Augustinus præcipuum Ecclesiæ lumē, eum, qui hæc obseruat, qui attendit, qui credit, qui in domum recipit, qui interrogat, Christianam fidem, & Baptismum præuaricasse affirmet, vt illos meritò Apostolus arguat, atq; increpet illis verbis: Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos, timeo vos, ne fortè sioe caussa laborauerim in vobis.

Galat. 4.

Hi

Hi igitur leuißimi, & temerarij homines in miserandam animarum suarum ruinam, graue fidelium scandalum, & Christianæ fidei detrimentum, futuros rerum euentus, & quæcũq; prosperè, vel aduersè obuentura sunt, ac actus humanos; ea deniq; quæ ex libera hominum voluntate proficiscuntur, astris, syderibusq; ascribunt, eisque eam facultatem, vim seu virtutem, & efficaciã tribuunt significandi futura, & ad præcognita ita inclinandi, vt sic omninò, nec aliter euentura sint, atq; ob eam caussam de ijs rebus omnibus iudicia facere, prognostica, prædictiones, & præcognitiones sibi assumere, & palam venditare non dubitant, quibus non pauci rudes, & imperiti, alijq; nimis creduli, & imprudentes tantam fidem præstant, vt ex huiusmodi iudiciorum, & prædictionum præscripto, aliquid certò esse credãt, aut sperent, quorum sanè, & mendacium magistrorum temeritas, & infœlicium discipulorum credulitas magnopere deploranda est, qui vel diuinis literis admoniti non intelligunt hominis præstantiam, cui cæli & Stellæ, & clarißima Cœli sydera Sol, & Luna, Deo ita disponente, non imperant, sed inseruiunt, sic enim Moyses populum Dei,

 vt

vt hunc errorem caueret, præmonebat. Ne forte eleuatis oculis ad cælum, videas Solem & Lunam, & omnia astra cæli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creauit Dominus Deus tuus in ministeriũ cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt. Sed quid sydera mirandum est homini seruire? nonnè nobilissimæ intelligentiæ Angeli ipsi, omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis? nam rationales oues ita diligit Deus, vt non solum Episcopos, quemadmodũ à S. Ambrosio scriptum est, ad tuendum gregem ordinauerit, sed etiam Angelos destinauerit. Præclarè etiam S. Hieronymus: Magna dignitas animarum, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum. Quod si Angeli homines custodiunt, quid aduersus Angelorum custodiam, & tutelam astra moliri, aut efficere poterunt, quæ cum ipsis Angelis nullo modo sunt comparanda? Nec sane hoc loco prætereunda est, eximij Ecclesiæ Doctoris, & Beatissimi Pontificis Magni Gregorij sententia, qui Priscillianistas hæreticos vnumquemq; hominem sub constitutionibus stellarum nasci putantes, magno rerum, & verborum pon-

Li. 2. in Lu.

[L]ib. 3. in [M]atth.

[H]omil. 20. Euange.

dere confutat. Absit (inquit) à fidelium cordibus, vt aliquid esse fatum dicant, vitam quippè hominũ solus hanc conditor, qui creauit administrat, neq; enim propter stellas homo, sed stellæ propter homines factæ sunt, etsi stella fatum hominis esse dicitur, ipsis suis ministerijs subesse homo perhibetur. Vtinam insani homines hæc saperent, & intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in Leuitico dicentis. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos: Neq; enim quæ Christiana, & vera pietas repellit, ac damnat, tanto studio inuestigarent, ijsdem miserè se decipi, atque irretiri paterentur. Sunt etiam inanes quidam homines, & curiosi, vel impij, & irreligiosi, qui futurarum, & occultarũ aliarum rerum notitiam adeò anxie habere student, vt ob eadem prænoscenda, & inuestiganda in diuinæ legis offensionem multipliciter incurrant. Alij enim Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, alijsq; sortilegijs, & superstitionibus, non sine Dæmonum saltem occulta societate, aut tacita pactione, operam dare, seu illis, ac sortibus illicitis taxillorum, granorum triticeo-

Leui. 20.

rum, vel fabarum iactu vti non verent
Alij verò aliquas pristinæ, & antiqua
ac per crucis victoriam prostratæ Idolo
triæ reliquias, retinentes, quibusdam au
rijs, auspicijs, similibusue signis, & vanis
seruationibus ad futurorum diuination
intendũt. Alij item sunt, qui cum morte f
dus ineunt, & pactũ faciunt cũ inferno, q
similiter ad occultorũ diuinationẽ ad inu
niendos thesauros, vel ad alia facinora pe
petranda, etiam expressa cum Diabolo p
ctione facta, in manifestam suarum pern
ciem animarũ, nefarias magicæ artis inc
tationes, instrumenta, & veneficia adh
bent circulos, & diabolicos characteres d
scribunt, Dæmones inuocant, aut consulun
ab eis responsa petunt, aut accipiunt, eis pre
ces, & thuris, aut aliarum rerum suffimen
ta, seu fumigationes, aliaue sacrificia offe
runt, candelas accendunt, aut rebus sacris
vel sacramentis, aut sacramentalibus sacri-
legè abutuntur, adorationis, genuflexionis,
aut quæuis alia impietatis obsequia præstãt,
cultũ venerationẽue tribuunt, aut annulũ,
vel speculũ, aut paruas phyalas sibi fabricãt,
aut fabricari curant ad dæmones in eis alli-
gandos, seu includẽdos, vt putãt, ad responsa

ab ip-

ab ipsis inde petenda, aut habenda. Alij præterea etiam in corporibus obsessis, vel lymphaticis & phanaticis mulieribus Dæmones de futuris, vel occultis rebus, aut factis exquirunt, vt meritò ab eis, quos Dominus in Euangelio tacere imperauit, vanas, mendacesq́ referant responsiones. Alij quoq́ præstigiatores, frequentius verò mulierculæ quædam superstitionibus deditæ in phyalis, seu vasculis vitreis aqua plenis, vel in speculo accensis candelis, etiam benedictis sub nomine Angeli Sancti, & albi, Diabolum omnium malorum satorem supplices adorantes, vel in vnguibus, aut palma manus, quãdoq́ etiam oleo perunctis eundem omnium fallaciarum architectum orant, vt similiter futura, vel occulta quæuis per spectra, & apparentes imagines, seu phantasticas visiones sibi ostendat, aut ab eodem patre mendacij Diabolo alijs incantationibus, aut varijs superstitiosis obseruationibus, futurorũ; & occultorum huiusmodi veritatem quærunt, & hominibus prædicere contendunt. Quorum omnium, quos supra enumerauimus consimilis impietas parem exitum habet, nimirum, quod Dæmonis præstigijs, ac dolis, tum qui diuinant, tum qui diuinatio-

nem expetunt illusi, ac delusi miserrimè re-periuntur. Itaq; cum futuros euentus in se-ipsis considerare, antequam fiant, sit Dei pro-prium, illud necessario consequitur, vt Astro-logi, & alij prædicti, qui huiusmodi futura prænuntiare, aut prænoscere quocūq; modo, nisi Deo reuelante audent: iniustè atq; im-pudenter, quod Dei est sibi assumãt, & vsur-pent. Sic fit, vt dū ab eis, quod solius est crea-toris perperam creaturis tribuitur, diuina Maiestas grauiter lædatur, fidei integritas violetur, & animabus pretioso Christi san-guine redemptis, pestis, atq; exitium impor-tetur. Et licet iampridem regulis indicis li-brorum prohibitorum ex decreto sacri Ge-neralis Trid. Concil. confecti, illud inter cæ-tera constitutum fuerit, vt Episcopi diligen-ter prouiderent, ne huiusmodi Astrologiæ iu-diciariæ libri, tractatus, & indices legeren-tur, vel haberentur, qui de futuris contin-gentibus, successibus, fortuitisúe casibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certo aliquid euenturum affirmare audent, permissis tamen iudicijs, & natura-libus obseruationibus, quæ nauigationis, a-griculturæ, siue medicæ artis iuuandæ gra-tia conscripta fuissent. Libros vero omnes,

& scrip-

& scripta Geomantiæ, Hidromantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, siue in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ, prorsus reijci, & aboleri curarent. Non tamen errorum, corruptelarum, delictorum, & ab vsuum prædictorum extirpationi vsq; adeo prouisum est, quin etiã adhuc in nonnullis locis, & apud plurimos curiosius vigeant, cum valde frequenter, detectis Diaboli insidijs, diuinationum, sortilegiorum, & variarum superstitionum omnia plena esse in dies detegantur. Nos igitur, qui pro nostro pastoralis officij munere fidei integritatem inuiolatam conseruare debemus, & animarũ saluti prospicere, quantum diuina gratia adiutrice possumus, ex paternæ charitatis visceribus optamus, damnantes, & reprobantes omne genus diuinationum, quæ Diabolo auctore ad fidelium deceptionem à prædictis curiosis, vel perditis hominibus fieri solent. Cupientes præterea Sanctã illam Christianæ Religionis simplicitatem, præsertim vbi agitur de summa Creatoris Dei potestate, sapientia, & prouidentia ab omni erroris labe integram, atq; incorruptam, vt par est, retineri: Volentes quoq; prædictæ falsæ creduli-

tati, ac huiuſmodi illicitarū diuinationum & ſuperſtitionum, deteſtabili ſtudio, & execrandis flagitijs atq; impuritatibus occurrere, vt de Christiano populo meritò dici poſſit quod de antiquo Dei populo ſcriptum eſt. Non eſt augurium in Iacob, neq; diuinatio in Iſraël. Hac perpetuo valitura constitutione, Apoſtolica auctoritate ſtatuimus, & mādamus, vt tam contra Aſtrologos, Mathematicos, & alios quoſcunq; dictæ iudiciariæ Aſtrologiæ artem, præterquam circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam inpoſterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris, contingentibus ſucceſsibus, fortuitiſq; caſibus, aut actionibus, ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiamſi id ſe non certo affirmare aſſerant, aut proteſtantur, quam contra alios vtriuſq; ſexus, qui ſupradictas damnatas, vanas, fallaces, & pernitioſas diuinandi artes, ſiue ſcientias exercēt, profitentur, & docent, aut diſcunt, quiúe huiuſmodi illicitas diuinationes, ſortilegia, ſuperſtitiones, veneficia, incantationes, ac præmiſſa deteſtanda ſcelera, & delicta, vt præfertur faciunt, aut in eis ſe quomodolibet intromittunt,

Num. 23.

tunt, cuiusq; dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, & Prælati, superiores, ac alij ordinarij locorum, quam Inquisitores hæreticæ prauitatis vbiq; gentium deputati, etiamsi in plerisq; ex his casibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirant, & procedant, atq; in eos seuerius Canonicis pœnis, & alijs eorum arbitrio animaduertant.

Prohibentes omnes, & singulos libros, opera, & tractatus huiusmodi iudiciariæ Astrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, artis Magicæ, aut in quibus sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes ac superstitiones continẽtur, ac vt supra in memorato indice interdictos sub censuris, & pœnis in eo contentis à quibuscunq; Christifidelibus legi, aut quomodolibet retineri; sed illos Episcopis, & ordinarijs locorũ, vel Inquisitoribus prædictis præsentari, & consignari debere.

Et nihilominus eadem auctoritate, statuimus & mandamus, vt contra scienter, legentes, aut retinentes libros, & scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter ijdem Inquisitores liberè, & licitè

procedant, ac procedere, & pœnis condignis punire, & coërcere possint.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisq; contrarijs quibuscunq;.

Vt autem præsentes nostræ litteræ ad communem omnium notitiam faciliùs deducantur: Iubemus illas in valuis Basilicarum S. Ioannis Lateranens & Principis Apostolorum de Vrbe, ac in acie Campi Floræ affigi, seu appendi, eisq; detractis ipsarū exempla, etiam impressa eisdem in locis affixa relinqui. Et insuper vniuersis, & singulis venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, locorum ordinarijs, & prælatis, necnon Inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet constitutis, per hæc committimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandamus, vt per se vel alium, seu alios easdem præsentes literas, postquam eas receperint, seu earum notitiam habuerint, in suis, & singulis parochialibus Ecclesijs, dum in eis populi multitudo ad diuina conuenerit, deinde vero semel in anno, & quoties eis expedire videbitur, vulgari sermone publicent, aut publicari faciant.

Quia

Quia vero difficilè foret præsentes litteras ad singula quæq; loca, in quibus de eis fides facienda erit deferri. Volumus, vt earum transumptis, etiam impreßis, manu Notarij publici subscriptis, ac paruo sigillo Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, aut alicuius prælati, vel Curiæ Ecclesi. munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra vbique locorum adhibeatur, quæ eisdem originalibus litteris adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergò omnino hominũ liceat hanc paginam nostrorum statutorũ, mandatorum, prohibitionis, iußionis, commißionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ, apud S. Petrum, Anno Incarnationis, 1585. Nonis Ianuar. Pont. nostri Anno 1.

INDEX

INDEX RERVM PRAECIPVARVM IN
hoc libro contentarum.

A.

Anima-

Ceduntur

Dæmon

Dæmones

grandi-

M.

Magi

R.

Reme-

Tumul-

FINIS.

Bolts & their virtue 380.
Mathematici. Astrologers 445